

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN İLK SEKİZ HİKÂYE KİTABINDA YER
ALAN HİKÂYELERDEKİ ZARF-FİLLER VE ZARF-FİİL GRUPLARI

125313

Jale ÖZTÜRK

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

125313

DOKTORA TEZİ

ADANA/ 2002

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Memduh Şevket Esendal'ın İlk Sekiz Hikâye Kitabında Yer Alan Hikâyelerdeki Zarf-fiiller ve Zarf-fiil Grupları başlıklı bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

Üye Prof. Dr. Mustafa CANPOLAT

Üye Doç. Dr. A. Deniz ABİK

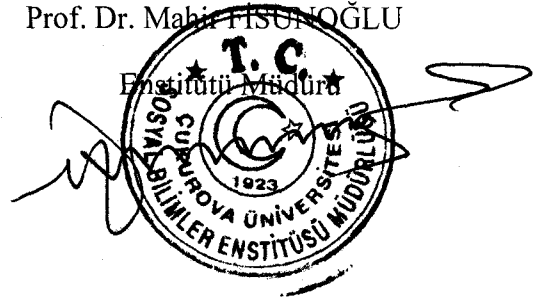
Üye Yard. Doç. Dr. Erdoğan BADA

Üye Yard. Doç. Dr. Faruk YILDIRIM

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduğunu onaylarım.

16 / 09 / 2002

Prof. Dr. Mahir FİSUNOĞLU

ÖZET

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN İLK SEKİZ HİKÂYE KİTABINDA YER ALAN HİKÂYELERDEKİ ZARF-FİİLLER VE ZARF-FİİL GRUPLARI

Jale ÖZTÜRK

Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN

Eylül, 2002, XXIV + 509 sayfa

Bu tezde Memduh Şevket Esendal'ın yayımlanan ilk sekiz hikâye kitabında yer alan hikâyelerindeki zarf-fiiller ve zarf-fiil grupları işlevleri ve yapıları açısından incelenmiştir.

Türkçede, geniş bir kullanım alanına sahip olan, anlatımı uzatmadan ve bağlaç kullanmadan, tek bir cümle içerisinde birkaç eylemin bildirilmesini sağlayarak Türkçenin gücünü ve kıvraklığını arttıran fiilimsiler ve bunlar arasında özel bir yeri olan zarf-fiiller, öteden beri Türkologların ilgisini çekmiştir. Günümüz Türkçesinde Eski Türkçede olmayan zarf-fiillerin ve zarf-fiil işlevli yapıların ortaya çıkması, Türkçeyi giderek daha zengin bir zarf-fiil kadrosuna ulaştırmaktadır. Bu sebeple tez konusu olarak zarf-fiiller seçilmiştir.

Bu araştırmada Memduh Şevket Esendal'ın eserlerindeki zarf-fiillerin işlevleri tespit edilip; zarf-fiillerin, cümledeki yerleri, cümlenin yüklemi ile, öznesi ile ilişkileri yapıları açısından incelenmiş ve çıkan sonuçlar tablolaştırılmıştır. Ayrıca metinlerdeki zarf-fiiller, kalıplaşmalardaki ve ikilemeli yapılardaki kullanımları açısından incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda Türkiye Türkçesindeki zarf-fiillerin yapıları, cümle öğeleri ile ilişkileri ve cümledeki kullanımları ile ilgili Türk dil bilgisine katkıda bulunacak bazı tespitlere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: zarf-fiil, özne,yapı, çatı, Memduh Şevket Esendal

ABSTRACT

GERUNDS AND GERUND-CLAUSES THAT TAKES PART IN STORIES OF MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'S FIRST EIGHT STORY BOOKS

Jale ÖZTÜRK

Doctoral Dissertation, Turkish Language and Literature Departman

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Özmen

September, 2002, XXV + 509 pages

In this thesis, gerund and gerund-clauses in Memduh Şevket Esendal's published first eight stories were examined interms of their functions and structures.

Gerunds and particibles , widely used in the Turkish Language , attracted Turkologists by getting known many actions in only one sentence without extending the expression and using any conjunction and increasing The Turkish Language's effective expression and fluency. Coming out of new gerunds and their functional structures, which were not used preious Turkish expression but in today's Turkish Language, have provided a rich gerund structure to the Turkish expression. For this reason , the gerunds were chosen as the subject of the thesis.

In this study , gerunds funcions in Memduh Şevket Esendal's works were determined , the gerunds places in sentences and their relations between sentence's verb and subject were examined by the aspects and their structure , İn conclusion , the result were tabulated.

In addition to this , the gerunds used in the texts were examined by the aspects of multiple meaning and patterning usage. At the and of this study , it was aimed to determine how the structure of gerunds'in Turkish Language , their relations with sub-structures of sentences and their uasage contribute Turkish Language.

Key Words: Gerund , subject, structure, main, Memduh Şevket Esendal

ÖN SÖZ

Zarf-fiiller, Türkçede ögeleri , yargıları birbirine bağlayan anlatımı kısaltıp kolaylaştıran kelimelerdir. Türkçenin ifade imkânları arasında zarf-fiillerin önemi tarih boyunca artmış ve buna paralel olarak da farklı kategorilerden ekler birleşerek yeni zarf-fiil ekleri oluşturmuştur. Türkçede zarf-fiillerin giderek sayılarının çoğalması, dilimizin ifade yeteneğini arttırmaktadır. Zarf-fiil eklerinin bu özel durumu, dil bilgisi kitaplarında bu konunun çok değişik biçimlerde ele alınmasına sebep olmuştur.

Bu tezdeki önceliğimiz hangi yapıların zarf-fiil olduğunu tespit etmek değil, zarf-fiil oldukları bütün uzmanlar tarafından kabul edilmiş zarf-fiilleri ve zarf-fiil gruplarını yapı ve işlev açısından incelemek, bunun yanında da zarf-fiil olduğu tartışmalı olan yapılara da değinerek, bu yapılar hakkında bir fikir vermektir. Bu amaçla zarf-fiillerin işlevlerini yapılarını, zarf-fiillerin cümlelerin öznesi ve yüklemi ile olan ilişkilerini belirlemeye ve zarf-fiilleri anlam yönünden, kalıplaşmalardaki, ikilemelerdeki kullanımları yönünden incelemeye, cümlelerin ögeleri, içinde yer alan örnekleri tespit etmeye çalıştık. Ancak yine de bir fikir vermesi açısından bazı zarf-fiil işlevli yapılara, özellikle de son zamanlarda çok tartışılan –sA şart kipinin zarf-tümleci olarak kullanıldığı örneklere yer vermeyi uygun bulduk.

Dil bilgisi kitaplarında zarf-fiiller konusunda yapılmış bazı tespitler vardır, ancak bu konuda çok sayıda örnek üzerinde, köklü araştırmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu düşüncesiyle, bu yönde bir çalışma yapmaya gerek duyduk. Araştırmamız sonucunda yaptığımız tespitlerin “Türk dil bilgisine” katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Tezin hazırlanması sırasında, çok yoğun işleri arasında bilgisi ile, tecrübesi ile bana yardımcı olan ve benden kıymetli vakitlerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mehmet Özmen’e teşekkürü bir borç bilirim.

Jale ÖZTÜRK

Antakya, Ağustos, 2002

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE ÖZET.....	III
İNGİLİZCE ÖZET.....	IV
ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	XV
0 GİRİŞ.....	1
1. ZARF-FİİLLERİN İŞLEVLERİ	15
1.1. -Ip/Up.....	15
1.2. -ArAk.....	17
1.3. -IncA/-UncA.....	21
1.4. -ken.....	24
1.5. -mAdAn.....	26
1.6. -DIkçA/-DUkçA.....	27
1.7. -A.....	29
1.8. -I/-U.....	31
1.9. -All.....	31
1.10. -rsA.....	32
1.11. -r -mAz.....	33
1.12. -DI mI /-DU mU.....	34
1.13. -DIğIndAn /DUğUndAn.....	34
1.14. -DIğInA/-DUğUnA.....	34
2. ZARF-FİİLLERDE YAPI.....	35
2.1. Tek Kelimeden Oluşan Zarf-Fiiller.....	35
2.1.1. -Ip/-Up.....	35
2.1.2.-ArAk.....	37
2.1.3.-IncA/-UncA.....	38
2.1.4.-ken.....	39
2.1.5. -mAdAn.....	40
2.1.6-DIkçA/-DukçA.....	40
2.1.7.-A.....	41
2.1.8.-I/-U.....	42

2.1.9.All.....	42
2.1.10.rsA.....	42
2.1.11-r -mAz.....	43
2.1.12.-DI mI /-DU mU.....	43
2.1.13.-DIğIndAn /-DUğUndAn.....	43
2.1.14. DIğInA/-DuğUnA.....	43
2.2. Fiilliklerden Oluşan Zarf-Fiiller	44
2.2.1.-Ip/-Up.....	44
2.2.2.-ArAk.....	45
2.2.3.-IncA/-UncA.....	46
2.2.4.-ken.....	47
2.2.5.-mAdAn.....	48
2.2.6-DIkçA/-DUkçA.....	48
2.2.7.-A.....	48
2.2.8.-I/-U.....	49
2.2.9.-All.....	50
2.2.10.-rsA.....	50
2.2.11-r -mAz.....	51
2.2.12.-DI mI /-DU mU.....	51
2.2.13.-DIğIndAn /-DUğUndAn.....	51
2.2.14. DIğInA/-DuğUnA.....	51
2.3. Zarf-fiil grubu oluşturan zarf-fiiller	52
2.3.1. -Ip/-Up.....	52
2.3.1.1. Bir Ögeli -Ip/-Up.....	52
2.3.1.1.1 .Ö + -Ip/-Up	52
2.3.1.1.2. N + -Ip/-Up	53
2.3.1.1.3. DT + -Ip/-Up	56
2.3.1.1.4. ZT + -Ip/-Up	58
2.3.1.2. İki Ögeli -Ip/-Up	59
2.3.1.2.1. Ö + DT + -Ip/-Up	59
2.3.1.2.2. Ö + ZT + -Ip/-Up	60
2.3.1.2.3. N +N + -Ip/-Up	60
2.3.1.2. 4. N + DT + -Ip/-Up	61
2.3.1.2.5. N + ZT + -Ip/-Up.....	62

2.3.1.2.6. DT + DT + -Ip/-Up.....	63
2.3.1.2.7. DT + ZT + -Ip/-Up	65
2.3.1.2.8. ZT + ZT + -Ip/-Up	65
2.3.1.3. Üç Ögeli -Ip/-Up	66
2.3.1.4. Dört Ögeli -Ip/-Up.....	71
2.3.1.5. Beş ve Daha Fazla Ögeli -Ip/-Up	72
2.3.2. -ArAk	73
2.3.2.1. Bir Ögeli -ArAk	73
2.3.2.1.1. Ö + -ArAk.....	73
2.3.2.1.2. N + -ArAk	74
2.3.2.1.3. DT + -ArAk	75
2.3.2.1.4. ZT + -ArAk.....	77
2.3.2.2. İki Ögeli -ArAk	78
2.3.2.2.1. Ö + ZT + -ArAk.....	78
2.3.2.2.2. N + N+ -ArAk	78
2.3.2.2.3. N + DT + -ArAk	79
2.3.2.2.4. N + ZT+ -ArAk	79
2.3.2.2.5. DT + DT+ -ArAk	80
2.3.2.2.6. DT + ZT+ -ArAk	81
2.3.2.2.7. ZT + ZT+ -ArAk	82
2.3.2.3. Üç Ögeli -ArAk	83
2.3.2.4. Dört ve Beş Ögeli -ArAk	85
2.3.3. -IncA/-UncA	86
2.3.3.1. Bir Ögeli -IncA/-UncA	86
2.3.3.1.1. Ö + -IncA/-UncA	86
2.3.3.1.2. N + -IncA/-IncA	87
2.3.3.1.3. DT + -IncA/-UncA	88
2.3.3.1.4. ZT + -IncA/-UncA.....	89
2.3.3.2. İki Ögeli -IncA/-UncA	90
2.3.3.2.1. Ö + N + -IncA/-UncA	90
2.3.3.2.2. Ö + DT + -IncA/-UncA.....	91
2.3.3.2.3. Ö + ZT + -IncA/-UncA.....	92
2.3.3.2.4. N + DT + -IncA/UncA.....	94
2.3.3.2.5. N + ZT + -IncA/-UncA.....	94

2.3.3.2.6. DT + ZT + -IncA/-UncA.....	95
2.3.3.2.7. ZT+ ZT + -IncA/-UncA.....	96
2.3.3.3. Üç Ögeli –IncA/-UncA.....	97
2.3.3.4. Dört Ögeli –IncA /-UncA.....	100
2.3.3.5. Beş Ögeli –IncA/-UncA.....	101
2.3.4.-ken.....	101
2.3.4. 1. Bir Ögeli –ken	101
2.3.4. 1.1. Ö + -ken.....	101
2.3.4. 1.2. N + -ken.....	102
2.3.4. 1.3. DT + -ken.....	103
2.3.4. 1.4. ZT + -ken.....	104
2.3.4. 2. İki Ögeli –ken	105
2.3.4. 2.2. Ö + Ö + -ken	105
2.3.4. 2.2. Ö + N + -ken.....	105
2.3.4.2.3. Ö + DT + -ken	106
2.3.4.2.4. N + N + -ken	107
2.3.4.2.5. N + DT + -ken	107
2.3.4.2.6. N + ZT + -ken	109
2.3.4.2.7. DT + DT + -ken.....	110
2.3.4.2.8. DT + ZT + -ken	110
2.3.4.2.9. ZT + Ö + -ken	112
2.3.4.2.10. ZT + ZT + -ken	112
2.3.4.3. Üç Ögeli –ken	113
2.3.4.4. Dört ve Beş Ögeli –ken.....	115
2.3.5.-mAdAn	116
2.3.5.1. Bir Ögeli –mAdAn	116
2.3.5.1.1. Ö + -mAdAn	116
2.3.5.1.2. N + -mAdAn	117
2.3.5.1.3. DT + -mAdAn	117
2.3.5.1.4. ZT + -mAdAn.....	118
2.3.5.2. İki Ögeli –mAdAn	119
2.3.5.2.1. Ö + Ö + -mAdAn	119
2.3.5.2.2. Ö + DT + -mAdAn	120
2.3.5.2.3. Ö + ZT + -mAdAn	120

2.3.5.2.4. N+ DT + -mAdAn	120
2.3.5.2.5. DT + ZT + -mAdAn	121
2.3.5.2.6. ZT + N + -mAdAn	121
2.3.5.2.7. ZT+ ZT + -mAdAn	122
2.3.5.3. Üç ve Dört Ögeli mAdAn.....	122
2.3.6. -Dıkça/-DUkça.....	124
2.3.6.1. Bir Ögeli -Dıkça/-DUkça.....	124
2.3.6.1.1. Ö + -Dıkça/-DUkça.....	124
2.3.6.1.2. N + -Dıkça/-DUkça.....	125
2.3.6.1.3. DT + -Dıkça/-DUkça.....	126
2.3.6.1.4. ZT + -Dıkça/-DUkça.....	127
2.3.6.2. İki Ögeli -Dıkça/-DUkça.....	127
2.3.6.2.1. Ö + N + -Dıkça/-DUkça.....	127
2.3.6.2.2. Ö + DT + -Dıkça/-DUkça.....	128
2.3.6.2.3. Ö + ZT + -Dıkça/-DUkça	129
2.3.6.2.4. N + DT + -Dıkça/-DUkça	129
2.3.6.2.5. N + ZT + -Dıkça/-DUkça	129
2.3.6.2.6. ZT + DT + -Dıkça/-DUkça	130
2.3.6.3. Üç veya Dört Ögeli -Dıkça/-DUkça	130
2.3.7. -A	130
2.3.7.1. Bir Ögeli -A	131
2.3.7.1.1. Ö + -A	131
2.3.7.1.2. N + -A	131
2.3.7.1.3. DT + -A	132
2.3.7.1.4. ZT + -A	132
2.3.7.2. İki veya Daha Fazla Ögeli -A	132
2.3.8. -I/-U.....	132
2.3.9. -All	132
2.3.9.1. Bir Ögeli -All.....	132
2.3.9.1.1. Ö + -All.....	133
2.3.9.1.2. DT + -All	133
2.3.9.1.3. ZT + -All.....	133
2.3.9.2. İki veya Üç Ögeli -All	133
2.3.10. -rsA	134

2.3.10.1. Bir Ögeli -rsA	134
2.3.10.1.1. Ö + -rsA	135
2.3.10.1.2. N + -rsA	135
2.3.10.1.3. DT + -rsA.....	136
2.3.10.1.4. ZT + -rsA	137
2.3.10.2. İki Ögeli -rsA.....	138
2.3.10.2.1. Ö + N + -rsA.....	138
2.3.10.2.2. Ö + DT + -rsA	138
2.3.10.2.3. Ö + ZT + -rsA	139
2.3..10.2.4. N + ZT + -rsA	139
2.3.10.2.5. DT + ZT + -rsA	139
2.3.10.2.6. ZT + ZT + -rsA	139
2.3.11. - (A)r -mAz	141
2.3.11.1. Bir Ögeli - (A)r -mAz	142
2.3.11.1.1. Ö + - (A)r -mAz	142
2.3.11.1.2. N + - (A)r -mAz	143
2.3.11.1.3. DT + - (A)r -mAz	143
2.3.11.1.4. ZT+ - (A)r -mAz	143
2.3.11.2. İki veya Daha Fazla Ögeli - (A)r -mAz	143
2.3.12. -DI mI /-DU mU	144
2.3.12. 1. Bir Ögeli -DI mI /-DU mU.....	144
2.3.12.1.1. Ö + -DI mI /-DU mU.....	144
2.3.12.1.2. N + -DI mI /-DU mU	144
2.3.12.1.3. DT + -DI mI /-DU mU	145
2.3.12.1.2. ZT + -DI mI /-DU mU	145
2.3.12.2. İki veya Daha Fazla Ögeli -DI mI /-DU mU	145
2.3.13.-DIğIndAn-DUğUndAn	145
2.3.13.1. Bir Ögeli -DIğIndAn-DUğUndAn	145
2.3.13.1.1. Ö + -DIğIndAn-DUğUndAn	146
2.3.13.1.2. N + -DIğIndAn-DuğUndAn	146
2.3.13.1.3. DT + -DIğIndAn-DuğUndAn	147
2.3.13.1.4. ZT + -DIğIndAn-DuğUndAn	147
2.3.13.2. İki veya Daha Fazla Ögeli -DIğIndAn-DuğUndAn	147
2.3.14.-DIğInA/-DUğUnA	148

2.3.14.1. Bir Ögeli –DIğInA/-DUğUnA	148
2.3.14.1.1. Ö + –DIğInA/-DUğUnA	148
2.3.14.1.2. N + –DIğInA/-DUğUnA	148
2.3.14.1.3. DT + –DIğInA/-DUğUnA	148
3. ZARF-FİİLİN CÜMLE İÇİNDEKİ YERİ	149
3. 1. Zarf-fiil ile Cümledeki Ögeleri Arasındaki İlişki	149
3. 1. 1. Zarf-Fiil Özne İlişkisi	149
3. 1. 1.1. Zarf-Fiilin Öznesinin Cümledeki Öznesi ile Aynı Olması ...	149
3. 1. 1.2. Zarf-Fiilin Öznesinin Cümledeki Öznesi ile Ayrı Olması	150
3. 1. 1.2.1.–Ip/-Up.....	150
3. 1. 1.2.2.–ArAk.....	166
3. 1. 1.2.3. –IncA/-UncA	173
3. 1. 1.2.4. –ken.....	177
3. 1. 1.2.5. –mAdAn	184
3. 1. 1.2.6. –DIkçA/-DUkçA	189
3. 1. 1.2.7.–A	192
3. 1. 1.2.8.–I/-U	193
3. 1. 1.2.9.–AlI	193
3. 1. 1.2.10.–rsA	194
3. 1. 1.2.11. –(A)r –mAz	197
3. 1. 1.2.12. –DI ml /-DU mU	198
3. 1. 1.2.13. –DIğIndAn /-DUğUndAn	198
3. 1. 1.2.14. –DIğInA/-DuğUnA	200
3.1.2. Zarf-Fiil Yüklem İlişkisi	201
3.1.2.1. Zarf-Fiilin Çatısı ile Yüklem veya Bağlandığı Fiilimsinin Çatısının Farklı Olması.....	201
3.1.2.1.–Ip/-Up.....	201
3.1.2.2.–ArAk	220
3.1.2.3. –IncA/-UncA.....	228
3.1.2.4. –ken	236
3.1.2.5. –mAdAn.....	244
3.1.2.6. –DIkçA/-DUkçA	246
3.1.2.7.–A	250
3.1.2.8.–I/-U	251

3.1.2.9.–All	251
3.1.2.10.–rsA	251
3.1.2.11. –(A)r –mAz	254
3.1.2.12. –DI ml /-DU mU	255
3.1.2.13. –DIğIndAn /-DUğUndAn	255
3.1.2.14. -DIğInA/-DuğUnA	256
3.1.2. 2. Zarf- Fiilin Yükleme Bağlı Olması	256
3.1.2.2.1.–Ip/-Up	256
3.1.2.2.2.–ArAk	266
3.1.2.2.3. –IncA/-UncA	272
3.1.2.2.4. –ken	278
3.1.2.2.5. –mAdAn	284
3.1.2.2.6. –DIkçA/-DUkçA	289
3.1.2.2.7.–A	294
3.1.2.2.8.–I/-U	297
3.1.2.2.9.–All	297
3.1.2.2.10.–rsA	298
3.1.2.2.11. –(A)r –mAz	301
3.1.2.2.12. –DI ml /-DU mU	303
3.1.2.2.13. –DIğIndAn /-DUğUndAn	304
3.1.2.2.14. -DIğInA/-DUğUnA	306
3.1.2.3. Zarf-Fiilin Yükleme Bağlı Olmayıp Fiilimsiye Bağlı Olm.....	308
3.1. 2. 3.1. Zarf-Fiilin İsim-Fiile Bağlı Olması.....	308
3.1.2.3.1.1.–Ip/-Up.....	308
3.1.2.3.1.2.–ArAk	314
3.1.2.3.1.3. –IncA/-UncA	318
3.1.2. 3.1.4. –ken	319
3.1.2.3.1.5. –mAdAn	320
3.1. 2.3.1.6. –DIkçA/-DUkçA	321
3.1.2.3.1.7.–A	322
3.1.2.3.1.8.–I/-U	323
3.1.2.3.1.9.–All	323
3.1.2.3.1.10.–rsA	323
3.1.2.3.1.11. –(A)r –mAz	324

3.1.2.3.1.12. –DI mI /-DU mU	324
3.1.2.3.1.13. –DIğIndAn /-DUğUndAn	324
3.1.2.3.1.14. -DIğInA/-DuğUnA	324
3.1. 2. 3.2. Zarf-Fiilin Sıfat-Fiile Bağlı Olması	324
3.1.2.3.2.1.–Ip/-Up	324
3.1.2.3.2.2.–ArAk	334
3.1.2.3.2.3. –IncA/-UncA	337
3.1.2. 3.2.4. –ken.....	339
3.1.2.3.2.5. –mAdAn	341
3.1. 2.3.2.6. –DIkçA/-DUkçA	342
3.1.2.3.2.7.–A	343
3.1.2.3.2.8.–I/-U	344
3.1.2.3.2.9.–All.....	344
3.1.2.3.2.10.–rsA.....	344
3.1.2.3.2.11. –(A)r –mAz	345
3.1.2.3.2.12. –DI mI /-DU mU	345
3.1.2.3.2.13. –DIğIndAn /-DUğUndAn	345
3.1.2.3.2.14. -DIğInA/-DuğUnA	346
3.1. 2. 3.2. Zarf-Fiilin Zarf-Fiile Bağlı Olması	346
3.1.2.3.3.1.–Ip/-Up	346
3.1.2.3.3.2.–ArAk	353
3.1.2.3.3.3. –IncA/-UncA	354
3.1.2. 3.3.4. –ken	355
3.1.2.3.3.5. –mAdAn	357
3.1. 2.3.3.6. –DIkçA/-DUkçA	357
3.1.2.3.3.7.–A	358
3.1.2.3.3.8.–I/-U	358
3.1.2.3.3.9.–All	358
3.1.2.3.3.10.–rsA	358
3.1.2.3.3.11. –(A)r –mAz	358
3.1.2.3.3.12. –DI mI /-DU mU	358
3.1.2.3.3.13. –DIğIndAn /-DUğUndAn	358

3.1.2.3.3.14. DIğInA/DuğUnA.....	358
3.1.2.4. Zarf-Fiilin Herhangi Bir Unsura Bağlı Olmayarak, Eksiltili Cümleler İçinde Yer Alması.....	359
3.1.2.4.1. -ArAk	359
3.1.2.4.2. IncA/-UncA.....	360
3.1.2.4.3. -ken	361
3.1.2.4.4. -mAdAn	361
3.1.2.4.5. -DIkçaA/-DUkçaA	361
3.2. Zarf-Fiilin Cümlelerin Ögeleri İçinde Yer Alması.....	362
3.2.1. Zarf-Fiilin Yüklemin İçinde Yer Alması	362
3.2.1.1.-Ip/-Up.....	362
3.2.1.2.-ArAk	366
3.2.1.3.-IncA/-UncA	367
3.2.1.4.-ken	367
3.2.1.5.-mAdAn	367
3.2.1.6.-DIkçaA/-DUkçaA	367
3.2.1.7.-A	368
3.2.1.8.-I/-U	368
3.2.1.9.-All	369
3.2.1.10.-rsA	369
3.2.1.11.-(A)r -mAz	369
3.2.1.12.-DI mI /-DU mU	369
3.2.1.13.-DIğIndAn /-DUğUndAn	369
3.2.1.14.-DIğInA/-DUğUnA	369
3.2.2. Zarf-Fiilin Öznenin İçinde Yer Alması	369
3.2.2.1.-Ip/-Up	369
3.2.2.2.-ArAk	377
3.2.2.3.-IncA/-UncA	380
3.2.2.4.-ken	382
3.2.2.5.-mAdAn	384
3.2.2.6.-DIkçaA/-DUkçaA	385
3.2.2.7.-A	385
3.2.2.8.-I/-U	387
3.2.2.9.-All	387

3.2.2.10.–rsA	387
3.2.3. Zarf-Fiilin Nesnenin İçinde Yer Alması	387
3.2.3.1.–Ip/-Up	387
3.2.3.2.–ArAk	393
3.2.3.3.–IncA/-UncA	395
3.2.3.4.–ken	396
3.2.3.5.–mAdAn	397
3.2.3.6.–DIkça/-DUkça	398
3.2.3.7.–A	398
3.2.3.8.–I/-U	399
3.2.3.9.–All	399
3.2.3.10.–rsA	399
3.2.4. Zarf-Fiilin Dolaylı Tümlenin İçinde Yer Alması	399
3.2.4.1.–Ip/-Up.....	399
3.2.4.2.–ArAk.....	405
3.2.4.3.–IncA/-UncA.....	406
3.2.4.4.–ken.....	407
3.2.4.5.–mAdAn.....	408
3.2.4.6.–DIkça/-DUkça.....	408
3.2.4.7.–A.....	408
3.2.4.8.–I/-U.....	409
3.2.4.9.–All.....	409
3.2.4.10.–rsA.....	409
3.2.5. Zarf-Fiilin Zarf Tümlenin İçinde Yer Alması	409
3.2.5.1.–Ip/-Up.....	409
3.2.5.2.–ArAk.....	422
3.2.5.3.–IncA/-UncA.....	425
3.2.5.4.–ken.....	426
3.2.5.5.–mAdAn.....	428
3.2.5.6.–DIkça/-DUkça.....	428
3.2.5.7.–A.....	429
3.2.5.8.–I/-U.....	430
3.2.5.9.–All.....	430
3.2.5.10.–rsA.....	430

3.2.5.11.-(A)r -mAz.....	430
3.2.5.12.-DI mI /-DU mU.....	430
3.2.5.13.-DIğIndAn /-DUğUndAn.....	431
3.2.5.14.-DIğInA/-DUğUnA.....	431
4. ZARF-FİİLLERDE ANLAM	432
4.1. Yükleme Bağlanan Zarf-Fiillerde Anlam.....	432
4.1.1. Zarf-Fiillerde Olumsuzluk.....	432
4.1.1.1. Olumlu Zarf-Fiil Olumsuz Yükleme.....	432
4.1.1.1.1.-Ip/-Up.....	432
4.1.1.1.2.-ArAk.....	436
4.1.1.1.3.-IncA/-UncA.....	438
4.1.1.1.4.-ken.....	441
4.1.1.1.5.-mAdAn.....	444
4.1.1.1.6.-DIkçA/-DUkçA.....	445
4.1.1.1.7.-A.....	446
4.1.1.1.8.-I/-U.....	446
4.1.1.1.9.-AlI.....	446
4.1.1.1.10.-rsA.....	446
4.1.1.2. Olumsuz Zarf-Fiil Olumlu Yükleme	447
4.1.1.2.1.-Ip/-Up.....	447
4.1.1.2.2.-ArAk.....	449
4.1.1.2.3.-IncA/-UncA.....	453
4.1.1.2.4.-ken.....	454
4.1.1.2.5.-mAdAn.....	455
4.1.1.2.6.-DIkçA/-DUkçA.....	459
4.1.1.2.10.-rsA.....	460
4.1.1.3. Olumsuz Zarf-Fiil Olumsuz Yükleme	460
4.1.1.3.1. -Ip/-Up.....	460
4.1.1.3.2. -ArAk.....	460
4.1.1.3.3. -IncA/-UncA.....	461
4.1.1.3.4. -ken.....	461
4.1.1.3.5. -mAdAn.....	461
4.1.1.3.6. -DIkçA/-DUkçA.....	462
4.1.1.3.10. -mAzsA.....	465

4.1.2. Zarf-Fiilin Fiilimsiye Bağlandığı Yapılarda Anlam	465
4.1.2.1. Olumlu Zarf-Fiil, Olumsuz Fiilimsi.....	465
4.1.2.1.1.–Ip/-Up.....	465
4.1.2.2. Olumsuz Zarf-Fiil Olumlu Fiilimsi.....	469
4.1.2.2.1.–Ip/-Up.....	469
4.1.2.2.2. –mAdAn.....	471
4.1.2.3. Olumsuz Zarf-Fiil Olumsuz Fiilimsi	473
4.2. Zarf-Fiillerde Soru	473
4.2.1.-ArAk.....	473
5. İKİLEMELERDE KULLANILAN ZARF-FİİLLER	474
5.1. –Ip/-Up	474
5.1.1. Aynı Kelimelerin Tekrarı ile.....	474
5.1.2. Zıt Anlamlı Kelimelerin Tekrarı ile	475
5.1.3. Yakın anlamlı kelimelerin Tekrarı ile	475
5.2. –A.....	477
5.2.1. Aynı Kelimelerin Tekrarı ile.....	478
5.2.2. Zıt Anlamlı Kelimelerin Tekrarı ile.....	479
5.2.3. Yakın anlamlı kelimelerin Tekrarı ile	481
6. ZARF-FİİLLERİN KALIPLAŞMALARDA KULLANIMI.....	481
6.1.–Ip/-Up.....	481
6.2.–ArAk.....	482
6. 3.–IncA/-UncA.....	483
6.4.–ken.....	483
6.5.–mAdAn.....	484
6.6.–DIkçA/-DUkçA.....	484
6.7.–A.....	484
6.8.–I/-U.....	484
6.9.–AlI.....	484
6.10.–rsA.....	484
6.11.–(A)r –mAz.....	485
6.12.–DI ml /-DU mU.....	485
6.13.–DIğIndAn /-DUğUndAn.....	485
6.14.–DIğInA/-DUğUnA.....	485
SONUÇ.....	486

KAYNAKLAR.....	504
ÖZGEÇMİŞ.....	509

TABLolar

1. Tablo:1 Tek Kelimededen Oluşan Zarf-Fiiller.....	35
2. Tablo:2 Fiilliklerden Oluşan Zarf-Fiiller.....	43
3. Tablo:3 Bir Ögeli-İp/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı	52
4. Tablo:4 DT + -İp/-Up ZF'nin Dolaylı Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	56
5. Tablo:5 ZT+ -İp/-Up Zarf-Fiilinin Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	58
6. Tablo: 6 İki Ögeli -İp/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	59
7. Tablo:7 DT +DT -İp/-Up Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri.....	64
8. Tablo:8 Üç Ögeli -İp/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	66
9. Tablo: 9 Dört Ögeli -İp/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	71
10. Tablo:10 Beş Ögeli -İp/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	72
11. Tablo:11 Bir Ögeli-ArAk Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	73
12. Tablo:12 DT + -ArAk ZF'nin Dolaylı Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	75
13. Tablo:13 ZT + -ArAk ZF'nin Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	77
14. Tablo: 14 İki Ögeli -ArAk Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	78
15. Tablo: 15 Üç Ögeli -ArAk Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	83
16. Tablo: 16 Bir Ögeli -İncA/-UncA Zarf-Fiilin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	86
17. Tablo:17 DT + -İncA/-UncA ZF'nin Dolaylı Tümleçlerin Türlerine Göre Dağılm.	88
18. Tablo:18 ZT + -İncA/-UncA ZF'nin Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılm....	89
19. Tablo: 19 İki Ögeli -İncA/UncA Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	90
20. Tablo: 20 Üç Ögeli -İncA/UncA Zarf-Fiilin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	97
21. Tablo: 21 Bir Ögeli -ken Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	101
22. Tablo: 22 DT + -ken ZF'nin Dolaylı Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	103
23. Tablo:23 ZT + -ken Zarf-Fiilinin Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı....	104
24. Tablo: 24 İki Ögeli -ken Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	105
25. Tablo: 25 DT + DT -ken Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri.....	110
26. Tablo: 26 Üç Ögeli -ken Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	113
27. Tablo: 27 Bir Ögeli -mAdAn Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	116
28. Tablo: 28 DT + -mAdAn ZF'nin Dolaylı Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılm.	117
29. Tablo: 29 İki Ögeli -mAdAn Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	119
30. Tablo: 30 Bir Ögeli-DİkçA/-DUkçA ZF'nin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	124
31. Tablo: 31 DT + DT -DİkçA/-DUkçA ZF'nin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri	126
32. Tablo: 29 İki Ögeli -DİkçA/-DUkçA ZF'nin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı	127

33. Tablo:33	-A Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı	131
34. Tablo:34	Bir Ögeli -All Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı	132
35. Tablo:35	İki Ögeli -All Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı	133
36. Tablo:36	Bir Ögeli-rsA'nın Aldığı Ögelere Göre Dağılımı	134
37. Tablo: 37	DT + -rsA'nın Dolaylı Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	135
38. Tablo: 38	ZT + -rsA'nın Zarf Tümleçlerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	137
39. Tablo:39	İki Ögeli -rsA'nın Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	138
40. Tablo:40	Bir Ögeli-r -mAz'ın Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	142
41. Tablo:41	Bir Ögeli-DI mI /-DU mU'nun Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	144
42. Tablo:42	Bir Ögeli-DİğIndAn/-DuğUndAn'ın Aldığı Ögelere Göre Dağılm.....	145
43. Tablo:43	İki Ögeli -DİğInA/-DUğUnA'nın Aldığı Ögelere Göre Dağılımı.....	147
44. Tablo:44	Cümlelerin öznesi ile Öznesi Ortak veya Ayrı Olan ZF'nin Dağılm.....	149
45. Tablo:45	-Ip/-Up ZF'nin Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	201
46. Tablo:46	-ArAk ZF'nin Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı.....	220
47. Tablo:47	-IncA/-UncA ZF'nin Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	228
48. Tablo:48	-ken ZF'nin Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	236
49. Tablo:49	-mAdAn ZF'nin Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	244
50. Tablo:50	-DİkçA/-DUkçA ZF'nin Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	247
51. Tablo:51	-rsA'nın Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	251
52. Tablo:52	-r -mAz'ın Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı	254
53. Tablo:53	N + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı.....	310
54. Tablo:54	DT + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı.....	311
55. Tablo:55	ZT + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı.....	312
56. Tablo :56	Çok Ögeli -Ip/-Up ZF'in Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı.....	313
57. Tablo:57	N + -ArAk ZF'nin Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı.....	315
58. Tablo:58	-Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı.....	325
59. Tablo:59	N + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı.....	327
60. Tablo:60	DT + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı.....	329
61. Tablo:61	ZT + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı.....	331
62. Tablo:62	Çok Ögeli -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı.....	332
63. Tablo:63	N + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı.....	348
64. Tablo:64	DT + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı.....	349
65. Tablo: 65	ZT + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı.....	351
66. Tablo:66	Çok Ögeli + -Ip/-Up ZF'nin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı.....	352

67. Tablo:67 Olumlu –Ip/-Up ZF'nin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu.....	432
68. Tablo:68 Olumlu –ArAk ZF'nin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu.....	436
69. Tablo:69 Olumlu –IncA/-UncA ZF'nin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu..	438
70. Tablo:70 Olumlu –ken ZF'nin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu.....	441
71. Tablo:71 Olumlu –DıkçAZF'nin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu.....	445
72. Tablo:72 Olumlu –rsAYapısının Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu.....	447
73. Tablo:73 Olumsuz –Ip/-Up ZF'nin Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu.....	448
74. Tablo:74 Olumsuz –ArAk ZF'nin Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu.....	449
75. Tablo:75 Olumsuz –IncA/-UncA ZF'nin Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu...	453
76. Tablo:76 Olumsuz –rsA Yapısının Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu.....	460
77. Tablo:77 Olumsuz –DıkçA/-DukçA ZF'ninOlumsuz Yükleme Bağlanma Durm.	462
78. Tablo:78 Olumlu –Ip/-Up ZF'nin Olumsuz Fiilimsiye Bağlanma Durumu.....	466
79. Tablo:79 Olumsuz –Ip/-Up ZF'nin Olumlu Fiilimsiye Bağlanma Durumu	469
80. Tablo:80 Zarf-Fiillerin Kalıplaşmalarda Kullanımı.....	481

SONUÇ BÖLÜMÜ TABLOLARI

1. Tablo:1 Zarf-Fiillerde Yapı.....	487
2. Tablo:2 Zarf-fiil grubu oluşturan zarf-fiillerin Tek Öge Alma Durumu.....	488
3. Tablo:3 Zarf-Fiillerin Aldıkları Nesnelere Türü.....	489
4. Tablo: 4 Zarf-fiillerin Aldıkları Dolaylı Tümleçleri n Türü.....	490
5. Tablo:5 Zarf-Fiillerin Aldıkları Zarf Tümleçlerinin Türleri.....	491
6. Tablo: 6 Zarf-fiil grubu oluşturan zarf-fiillerin İki Öge Alma Durumu.....	492
7. Tablo:7 Zarf-Fiillerin Öznesi ile Cümlenin Öznesinin Ayrı Olması.....	493
8. Tablo:8 Öznesi Ayrı Olan Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Unsur.....	494
9. Tablo: 9 Zarf-Fiillerin Çatısı ile Yüklemin Çatısının Farklılığı.....	495
10. Tablo:10 Zarf-Fiillerle Bağlandıkları Fiilimsilerin Çatı Farklılıkları.....	496
11. Tablo:11 Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Unsur	497
12. Tablo: 12 Zarf-fiillerin Bağlandıkları İsim-Fiillerin Türüne Göre Dağılımları.....	498
13. Tablo:13 Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Sıfat-Fiilin Türüne Göre Dağılımı.....	499
14. Tablo:14 Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Zarf-Fiillerin Türüne Göre Dağılımları.....	500
15. Tablo:15 ZF'nin Cümlenin Ögeleri İçinde Yer Almalarına Göre Dağılımları.....	501
16. Tablo:16 Zarf-Fiillerle, Bağlandıkları Unsurun Anlam Açısından Karşılaştırm.	502
17. Tablo:17 Zarf-Fiillerin İkilemeler İçinde Yer Aldığı Örneklerin dağılımı.....	503
18. Tablo:18 Kalıplaşmalarda Kullanılan Zarf-Fiillerin Dağılımı.....	503

KISALTMALAR

- B-----: Bulunma Hali
- BKÇ-----: Bir Kucak Çiçek
- B.li GZ-----: Belirli Geçmiş Zaman
- B.li N-----: Belirtili Nesne
- B.li GZ-----: Belirli Geçmiş Zaman
- B.sz-----: Belirsiz Geçmiş Zaman
- B.sz N-----: Belirtisiz Nesne
- BN-----: Bizim Nesibe
- C-----: Cümle
- Ç-----: Çıkma Hali
- DZ-----: Durum Zarfı
- DT-----: Dolaylı Tümleç
- ET-----: Eski Türkçe
- EAT-----: Eski Anadolu Türkçesi
- F.msi-----: Fiilimsi
- FKZF-----: Fiilliklerde Kullanılan Zarf-Fiil

HP-----: Hava Parası

İÇ-----: İhtiyar Çilingir

İE-----: İyelik Eki

İF-----: İsim- Fiil

MA-----: Mendil Altında

MŞE-----: Memduh Şevket Esendal

MZ-----: Miktar Zarfı

N-----: Nesne

O-----: Otlakçı

O.lu-----: Olumlu

O.sz-----: Olumsuz

OT-----: Orta Türkçe

Ö-----: Özne

S-----: Sıklık

SF-----: Sıfat-Fiil

SFG-----: Sıfat-Fiil Grubu

SK-----: Sahan Külbastısı

TKHK-----:Tek Kelime Halinde Kullanım

VÇ-----:Veysel Çavuş

Yk.-----:Yüklem

Y-----:Yönelme Hali

YYZ-----:Yer-Yön Zarfı

ZF-----:Zarf-Fiil

ZFG-----:Zarf-Fiil Grubu

ZFGOZF-----: Zarf-fiil grubu oluşturan zarf-fiiller

ZFIY-----:Zarf-Fiil İşlevli Yapı

ZT-----:Zarf tümleci

ZZ-----:Zaman Zarfı

0. GİRİŞ

Üzerinde çalıştığımız zarf-fiiller konusuna bakınca önce zarf-fiil kavramını karşılayan terim meselesi karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda dilcilerin ortak bir terimde birleştikleri söylenemez, bu farklı terimlere bakacak olursak; Çağatay *gerundif* (1978); Ergin *gerundium* (1972); Vardar (1988), Hatipoğlu (1982), Hengirmen (1999) ve Gencan *ulaç* (1975); Ediskun *bağ-fiil ve ulaç* (1992); Bilgegil *bağ-fiil* (1984); Korkmaz (1995), Topaloğlu (1989), Banguoğlu *zarf-fiil* (1995) terimlerini kullanmışlardır. Türk dil bilgisinde farklı terimlerle karşılanan bu kavram Osmanlıcada *şiga-i rabtiyye*, *şiga-i sıla*; İngilizcede *gerund*; Almandada *gerundium*, *konverb*, *konverbium*; Fransızcada *gérondif* kelimeleriyle karşılanmıştır.

Bu şekilde farklı terimlerle karşılanan zarf-fiillerin nasıl tanımlandığına baktığımız zaman Ergin “*Gerundiumlar hareket hali ifade eden fiil şekilleridir. Bunlar, ne fiil çekimleri gibi şekle, zaman ve şahsa bağlanmış bir hareket, ne partisipler gibi nesne ifade ederler, Gerundiumlar şahsa ve zamana bağlanmayan mücerret bir hareket karşılarlar, hal ve durum karşılayan kelimelere zarf diyoruz. Şu halde gerundiumlar fiillerin zarf şekilleridir, onun için partisipe isim-fiil dediğimiz gibi, gerundiuma da zarf fiil diyebiliriz.*” (1972, 580) diye tanımlar zarf-fiilleri.

Eski Türkçe adlı makalesinde Gabain, zarf-fiilleri “Bir cümleyi bağlayamayan, yani çekimli fiil olarak görev yapmayan ve isim soyundan olmayan, bundan dolayı da yüklem, nesne veya sıfat (bildirme) olarak kullanılmayan fiil şekillerine Moğolcacıların örneğine bakarak “Converbia” (zarf-fiil) denilmiştir. Zarf olarak veya bir cümlenin içinde bir kelime grubunun fiil kesintisi olarak iş görürler. Zarf-fiilin ikinci unsurun tasviri fiil veya yardımcı fiil olduğu iki fiil şeklinin alt kısmının unsuru olarak görülüşü, onun zarf fonksiyonunun hususi bir halidir.” (1988a, 56) şeklinde tanıtır.

Eckmann zarf-fiiller hakkında şu bilgiyi verir: “*Gerundium, bir fiilin bildirdiği hareketi, bir zarf-fiil şeklinde ifade eder. Bir fiil olarak fail, nesne, ve zarf niteleyicileri alabilir. İngilizcedeki “subordinate clause”lara tekabül eden kelime gruplarının mantıkî fiili gibi görev taşıyabilir; fakat şiir dışında, bir cümlenin fiili olarak kullanılmaz.*” (1988, 107)

Banguoğlu *yatk fiiller* diye adlandırdığı fiilimsiler içinde zarf-fiilleri “*Zarf-fiiller, fiilin zarf işleyişine girmek üzere aldığı şekillerdir. Bunlar tümü ile zamana bağlı değildirler. Bu yönden ad-fiillere benzer, sıfat-fiillerden ayrılırlar. fakat yatk fiil*

olarak onlar gibi olumsuz ve edilen görünüşlerine girerler.”(1995,427) şeklinde açıklar.

Ediskun, “Bağ-fiiller, bir yandan birleşik cümlede iki cümlecığı bağladıkları için bağlaç, öbür yandan özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir. Bağ-fiillere ulaç da denir.” (1992, 252) sözleriyle zarf-fiilleri tanımlamıştır.

Bilgegil zarf-fiilleri “Fiil kök veya gövdesinden teşkil edildiği halde, bağlaç niteliği taşıyan, fazla olarak nefislerindeki eylem kavramından dolayı yan cümleciklerde yüklem görevi alan kelimeler, bağ fiillerdir.” (1984, 283) diye belirtir.

Gencan’ın “Kurduğu önermeyi başka bir önermeye bağlayan eylemsidir.”(1975, 353) diye kısaca tanımladığı zarf-fiilleri Korkmaz da “Şahsa ve zamana bağlı olmayan soyut birer hareket ifade eden ve zarf olarak kullanılan birer fiil şekilleri olan zarf-fiiller, isim çekim eki almamaları hal ve durum gösteren kelimeler olmaları dolayısıyla, görevleri bakımında adi zarflar ve cümle yapısı bakımından zarf olarak da kullanılan edatlar ile ortaklaşan özellikler gösterirler.”(1994, 57) şeklinde ifade eder.

Atabay, Kutluk ve Özel birlikte hazırladıkları Türkçede Sözcük Türleri adlı çalışmalarında zarf-fiilleri “ Eylemsilerin bir başka bölümünü ulaçlar oluşturur. Türkiye Türkçesinde, eylemden türeyen, ancak tümce içinde çoğunlukla belirteç görevini yapan sözcüklere ulaç denir. Bu tür sözcüklerin sık kullanılışı da genel olarak Türkçenin ve kimi Altay dillerinin ilgi çekici özelliklerinden biridir. Ulaçlar da öteki eylemsiler gibi belli eklerle türemiş sözcüklerdir. Ancak eylem çekimine girmedikleri için kişi ve kesin bir zaman kavramı taşımazlar. tümcede çoğunlukla sözcükler arasında ilgi kurarlar, bağlayıcı olma gibi bir özellikleri bulunduğundan Türkiye Türkçesinde, özne tümleç ve yüklem oluşlarına rastlanmaz.” (1983, 273) cümleleriyle belirtirler.

Uğurlu ise “ Zarf-fiil fiil tabanına belirli özellikleri yüzünden ‘zarf-fiil ekleri’ denilen eklerin getirilmesiyle oluşan kelimedir.” diye tanımladıktan sonra zarf-fiiller hakkında şu bilgiyi verir: “Zarf-fiiller Türkçede üç temel görev üstlenmektedirler. Bunlar ; zarf-fiilli parça (“Gerundialsegment”) kurmak, yardımcı fiillerin önüne gelerek birleşik fiiller (“Komplexe Verben”) yapmak ve görünüş-zaman eki (“Aspektotemporale Endung”) olarak bitimli cümleler kurmaktır.” (1999, 20)

Koç zarf-fiilleri “ Belirteç gibi kullanılan eylemsilere ulaç ya da bağ-eylem denir. Eylemlilikler ve ortaçlar gibi ulaçlar da girişik tümce kurmaya yarar. ancak, bunun yanı sıra, bir belirteç olarak eylemin nasıl olduğunu, durumunu, yerini ve zamanını da belirtir. bu duruma göre ulaçların belli başlı iki işlevi vardır: Tümcemsi

oluşturarak girişik tümce kurmak, bir belirteç olarak eylemin anlamını zaman, yer, durum bakımından tamamlamak."(1990, 316) şeklinde tanıtır.

Sezai Güneş, zarf-fiilleri "*Hareket ifadesini kaybetmeden, zaman, tarz ifadeli bir zarfa dönüşen fiillere denir. Yükleyeni böyle bir fiilden ibaret sözler, zarf-fiil grubu denilen yan cümle oluşturur ve temel cümlede zarf tümleci oluşturur.*" (2001, 187) diye açıklar.

Kahraman da "*Anlatım içinde, buldukları cümledeki yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyip sınırlayarak zarf görevi yapan fiilimsilere bağ-fiil yada ulaç denir. Bunların eylemi belirtme özellikleri, öteki fiilimsilerden daha belirgindir.*"(1996, 118) diye tanımlar.

Dil bilgisi terimleri sözlüklerinde ise zarf-fiil kavramını, Hatiboğlu "*Belirteç olarak kullanılan eylemsi.*" (1982,123), Vardar "*Eylemden türeme daha çok belirteç işlevi yerine getiren eylemsi.*" (1988, 210), Topaloğlu "*Şahıs ve zaman belirtmeden soyut bir hareket kavramı ifade eden fiilimsi.*"(1989, 166), Hengirmen "*Eylemden türeyen ve belirteç görevi yapan sözcük.*"(1999, 370), şeklinde karşılaşmışlardır. Topaloğlu'nun verdiği karşılık dışında diğer sözlüklerin verdiği karşılıkların hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.

Araştırmacıların tanımlarında da görüldüğü gibi zarf-fiiller, cümle içinde bağlandıkları yüklem veya fiilimsinin anlamını zaman, tarz, durum, sebep gibi yönlerden tamamlayan ve sınırlayan fiil şekilleridir. Fiilimsileri *çekimlenemeyen fiil şekilleridir* diye ifade edebiliriz. Her fiilimsi biraz isim, biraz fiil özelliği taşımaktadır, isim-fiiller ve sıfat-fiiller, isme daha yakın, fiil yönleri az olan kelimelerdir. buna karşılık zarf-fiillerin isim yanları az, fiil yanları daha çoktur, bu sebeple isim yanı en fazla olan isim-fiiller çok rahat biçimde isim çekim ekleri alabilmektedirler ; sıfat-fiillerin de isim-fiiller kadar olmasa da isim yanları, fiil yanlarından daha ağır bastığı için isim çekim ekleri alabilmektedirler, zarf-fiillerin ise fiil yanları daha fazla olduğu için isim çekim ekleri alma özellikleri yoktur, istisna olarak *-ıncaya kadar, -alıdan beri* ve konuşma dilinden yavaş yavaş yazı diline de geçen *-araktan* gibi bağlama yönleri zamanla zayıflayarak sonraki fiile bağlanmak için bir edata ihtiyaç duyan bu yapılar, bu edatların yönelmeli ve çıkmalı isimlere bağlanmaları sebebiyle nadir de olsa isim çekim ekleri alsalar da bu durum, diğer zarf-fiiller için söz konusu değildir. O halde, zarf-fiiller, hem isim çekim eklerini, hem de fiil çekim eklerini almama özelliğine sahiptir, hatta kısaca şu şekilde ifade edebiliriz, zarf-fiiller yapım ve çekim ekleri almayan fiil şekilleridir.

Zarf-fiillerin fiil yanları ağır bassa da çekimli fiillerden farklıdır, yukarıda da belirtildiği gibi zamana ve şahsa bağlanamayan kelimeler olarak zarf-fiiller bitimli yargılar ifade etmezler. Bitimli yargı ifade etmedikleri için de, bazı dilcilerin iddia ettikleri gibi yan cümlenin yüklemi olmaları da söz konusu değildir. Bu durum tabii yalnız zarf-fiiller için söz konusu değildir, diğer fiilimsiler için de söz konusudur. Birden fazla bitimsiz yargının bir cümle içinde ifade edilmesine imkan sağlayan zarf-fiillerin Türkçenin anlatım zenginliğine ve anlatım kolaylığına büyük katkıları vardır.

Zarf-fiillerin çekimli fiiller gibi özne, nesne, tümleç alabilmeleri yanında, çekimli fiiller gibi çatı eklerini de alabildikleri görülmektedir. Bu durumda çekimli fiillerden farkları kipe ve şahsa bağlanamamalarıdır. Fakat, bazı dilciler bu konuda da farklı düşünmektedirler, Gülsevin *“Aslında, fiillerin zarf halleri olmaları, fonksiyon ifade eder. “Kişi eki almazlar”, ifadesi ise şekil ifade eder, fonksiyonu ilgilendirmez. Ancak, bu ikinci sınırlandırma (yani “kişi eki almazlar” ibaresi) bir nevi fonksiyon sınırlandırıcı özellik taşımaktadır. O takdirde gerundium tanımının temelini oluşturan “fiillerin zarf halleridir” kaydı sınırlandırılmış olur. bunun sonucunda, fonksiyon itibarı ile fiilin zarfı olan bir kullanım, sırf kişi eki almasından dolayı, gerundium lar bahsinin dışında bırakılmış olur ki, tanımın temeli bozulur.”*(1990, 277) diyerek –sA şart ekinin zarf-fiil olduğu tezini savunurken “zarf-fiiller, kişi eki almazlar” görüşüne katılmamıştır.

Zarf-fiillerle çekimli fiillerin bir farkı da zarf-fiillerin kip eki almamalarıdır. Ayrıca zarf-fiiller çekimli fiil olmaya müsait değildir, çok az örnekte tarihi ve çağdaş Türk lehçelerinde bu durumun tersine –Ip/-Up ve –A eklerinin kip eki gibi kullanıldıkları görülse de bu durum, birleşik fiilin sonraki yardımcı fiilinin düşmesiyle ortaya çıkmıştır

Zarf-fiillerin zamanla kalıplaşması ile Türkçede zarf-fiil kökenli edat ve zarflar oluşmuştur. Edat olarak kullanılan *diye, göre, ile, öte* ve zarf olarak kullanılan *yine* gibi kelimeler bu duruma örnektir.

Zarf-fiillerin özel bir durumuna da Bilal Yücel şu şekilde işaret etmiştir: *“Zarf-fiil eklerinin cümledeki rolü dil tarihimiz boyunca önemini koruyagelmiş, işlevi zayıflayan ekler, “en az çaba yasası”nın aksine, genişletilmiş veya takviye edilmiştir. Bunların yanısıra, farklı kategorilerden eklerin birleşmesi, dilimize yeni zarf-fiil ekleri kazandırmıştır. Bazı zaman çekim eklerinin de zarf-fiil ifade edebilecek şekilde kullanılabilirdiğini göz önünde bulundurursak, söz konusu eklerin çeşitliliği hakkında fikir sahibi oluruz.”* (2000, 76)

Zarflarla zarf-fiilleri karşılaştırınca şu noktalar göze çarpmaktadır: İsim soylu zarflar, cümlede fiilin anlamını zaman, durum, sebep, yer-yön ve azlık çokluk açısından tamamlar veya sınırlandırır ; ikinci olarak da sıfatların önüne gelerek sıfatların anlamlarını derecelendirir. Zarf-fiiller de fiillerin anlamını zaman, durum, sebep, tarz ve zaman yönünden tamamlar, ancak zarf-fiiller, fiilin anlamını yer-yön ve azlık -çokluk yönlerinden tamamlayıp sınırlandırmaz. Zarf-fiillerin sıfatların anlamını dereceleme gibi bir işlevleri yoktur, sıfat-fiillerin zarfı olurlar, fakat dereceleme yapmazlar. sıfat-fiillerin fiil yanlarının zarflarıdır, aynı görevle isim-fiil ve zarf-fiillere de gelirler. Bu yönden zarf-fiillerle zarflar birbirinden farklıdır. Zarflarla zarf-fiillerin bir başka farkı da zarf-fiillerin bağlama işlevlerinin olup, zarfların böyle bir işlevlerinin olmamasıdır. Zarf-fiillerin zarflar gibi çekimsiz olmaları, zarf-fiillerle zarfların ortak özellikleridir; zarf-fiiller de fiile bağlanmak için isim çekim ekine ihtiyaç duymazlar, istisnalar dışında çekim eki almazlar.

Zarf-fiiller için farklı terimler kullanan dilcilerimiz, zarf-fiillerin tasnifini de farklı şekillerde yapmışlardır. Bu tasniflere baktığımız zaman zarf-fiilleri, bazı dilcilerin yapı açısından, bazılarının işlev açısından tasnif ettiklerini görmekteyiz. Bunun yanında hem işlev hem yapı açılarından bakıp karışık bir sınıflandırma yapan dilcilerimiz de vardır.

Banguoğlu zarf-fiilleri işlevleri açısından *ulama zarf-fiilleri, hâl zarf-fiilleri, karşıtlama zarf-fiilleri, zaman zarf-fiilleri, sebep zarf-fiilleri, karşılaştırma zarf-fiilleri* olmak üzere altı bölümde inceler (1995, 428).

Eckmann, Çağataycadaki zarf-fiilleri, *-a, -e, -y (belirsiz gerundium), -gaç /-geç (öncelik gerundiumu), -galı /-geli (amaç gerundiumu), -gunça /-günçe (bitirici gerundium), -p, -ban /-ben (bağlayıcı gerundium), -may /-mey (olumsuz gerundium)* şeklinde sınıflamıştır (1988a, 107-116).

Timurtaş, Eski Türkiye Türkçesi adlı eserinde işlevleri yönünden, *hal gerundiumları, zaman gerundiumları, bağlama gerundiumları* olarak üç ana grupta incelemiştir (1977, 137-140).

Ediskun, zarf-fiilleri altı bölümde incelemiştir, ancak tasnif yaparken *bedel ulaçları* diye belirttiği ulacın örneklerini vermemiştir. Ediskun'un tasnifi şu şekildedir: 1. Bağlama ulaçları: -Ip/-Up yapıları 2. Durum ulaçları: -erek, -a -e, -iken (-ken); -meden, -dığı halde, -dığı takdirde, olmak üzere, -meksizin 3. Zaman ulaçları: -ince, -r -mez, -mez mi, -miyor mu, -di mi, -dimi -di, -inceye kadar, (dek, değin), -eli, -eli beri, -eliden beri, -dı -eli, -dikçe, -dikte, -dığı -eçeği (zaman), -dikten sonra vb. 4. Neden

ulaçları:-mekle (beraber), -diğından, -eçeğinden (dolayı, ötürü), -mekten, -mek için (üzere), -mesi için, -dığı için, -eçeği için 5. Bedel ulaçları 6. Kıyaslama ulaçları:-dığı gibi –dikten başka –eçeği gibi, -dığı kadar, -eçeği kadar, -ecekmiş gibi, -cesine, -mişcesine, -ecekcesine,-rcesine, - gibi, -yor gibi, -miş gibi, -ecek gibi, -ecek kadar, -mekten ise, -eçeğine, -ecek yerde, -dikten başka (1992, 252-272).

Gencan ise önce yapı olarak, *özel eklerle eylem kök ve gövdelerinden türeyenler ve başka ek ve ilgeçlerle ad-eylemlerden ve belirtme ortaçlarından ulaç görevine girenler* diye ikiye ayırdıktan sonra, *özel eklerle türeyenleri* de işlevlerine göre: 1.-ıp yapılı ulaç (bağlama ulacı) 2. Durum ulaçları:-erek, -ken, -a –e, 3. Artçıl ulaçlar: -ince, -mez 4. Başlama ulaçları: -eli 5. Bitirme ulaçları: -inceye dek, ene kadar, -esiye kadar 6. Zaman ulaçları: -dikçe, -diğinde, -diği zaman – eçeği zaman, -meden 7. Nedenlik ulacı: -diği, -eçeği, (için, -den dolayı) 8. Ölçümleme ulacı: -diği gibi, -diği kadar, -eçeği gibi, -eçeği kadar 9. –di mi yapılı ulaç 10. Diye ulacı 11. –en –ene ulacı 12. Ad-eylemlerden yapılan ulaçlar: ad-eylem –e kadar alarak, ad-eylem için –den dolayı alarak, -mektense, -meksizin –meksiz, mastarlar ‘ile’ ilgeciyle öbekserek, mastarlar ‘üzere’ ilgeciyle öbekserek 13. Ortaçlardan yapılan ulaçlar: Belirtme ortaçları –e durum takısıyla çekimlenince –diğinize, -eçeği yerde, -ende 14. –cesine ulacı şeklinde ayırmıştır(1975, 351-368). Bu tasnifte dikkati çeken nokta, *özel eklerle türeyenler diye bir ana başlık* altında başladıktan sonra, ikinci bir başlık olarak *başka ek ve ilgeçlerle ad-eylemlerden ve belirtme ortaçlarından ulaç görevine girenler* başlığının kullanılmaması ve bazen işleve göre, bazen yapıya göre sınıflandırma yapılmasıdır.

Bilâl Yücel, *Türkiye Türkçesinde Zarf-Fiil Eklerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması* adlı makalesinde zarf-fiil oluşturan ekleri, **asıl zarf-fiil ekleri:** - a, - ı (- u), -alı, -arak, -ınca, -ıp, -ken, -madan ; **zarf-fiilleşmiş ekler:** -asıya, -acak/-yor /-miş /- (a)r + -casına, -diğınca, -dikça, -mişça, -macasına, -maksızın, -maktansa ; **zarf-fiil görevinde kullanabilen ekler:** -acağına, -acağından, -diğına, -diğından, -makla, -makta, -maktan, -masıyla,, -maya, -ısta, -ar –maz, -dı –madi, -dı mı –dı, -maz mı, mıyor mu, -miş –mamış, -sa biçiminde sınıflamıştır (2000, 75- 112).

Kahraman, *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi* adlı çalışmasında zarf-fiilleri, *durum ulaçları, zaman ulaçları, nicelik –karşılaştırma ulaçları* olmak üzere üç bölümde ele almıştır (1996, 118-121).

Gülsevin ise, *zaman zarf-fiilleri, hal zarf-fiilleri, şart zarf-fiilleri, bağlama zarf-fiilleri* şeklinde sınıflandırarak *şart zarf-fiilleri* diye bir zarf-fiil türü de ilave etmiştir. (1997, 137).

Hengirmen, işlev yönünden yaptığı tasnifte zarf-fiilleri beşe ayırmıştır: *bağlama ulaçları, durum ulaçları, zaman ulaçları, sebep ulaçları ve kıyaslama ulaçları* (1995, 254).

Muharrem Ergin (1972) ve Talât Tekin (2000) ise zarf-fiilleri sınıflandırmamışlar, zarf-fiil eklerini madde başlığı olarak almışlardır.

Araştırmacıların bu şekilde sınıflandırdığı zarf-fiilleri ve zarf-fiil işlevli yapıları biz, 1.Asıl zarf-fiiller: -Ip/-Up, -ArAk, -IncA /-UncA, -ken, -madan, -A, -I /-U,-All
2. Sıfat-fiil + hâl eki birleşmesinden oluşan zarf-fiiller: -DİKÇA /-DUKÇA 3. Zarf-fiil işlevli yapılar: -rsA, -r-mAz, -DI ml/ -DU -mU, -DIğInA/-DuğUnA, -DığIndAn/ -DuğUndAn, -cAsınA, -mAksızIn şeklinde yapı açısından sınıflandırıp, işlevlerini ayrıca değerlendirmeyi uygun bulduk:

Tasnifimizde sıfat-fiil + hâl eki yapısında zarf-fiiller içinde yalnız birini alıp, diğer benzer yapıdakileri bu gruba almayışımızın sebebi, diğerlerinde tam bir kalıplaşma olmayışı, henüz sıfat-fiilin de, hal ekinin de kendi işlevlerini hissettiriyor olmasıdır. Halbuki -DİKÇA /-DUKÇA ekinde kalıplaşma olmuş, her iki ek de kendi asıl işlevlerinden uzaklaşarak tam bir zarf-fiil işlevi ile kullanılmaktadır. Zarf-fiil işlevli yapıların listesini uzatmak mümkündür. Zarf-fiil işlevli yapıların doğrudan zarf-fiiller başlığı altında incelenmesi konusunda biraz ihtiyatlı olmak gerektiği görüşündeyiz.

Zarf-fiillerin Türk dil tarihi boyunca geçirdikleri değişimler ise şöyle özetlenebilir:

1.-Ip/-Up zarf-fiili: Bu zarf-fiil ET'de -p şeklinde olup, bağlayıcı ünlüsü daima ses uyumlarına uyar. Uygurcanın *n ağzında* dar ünlülerin genişlemesi sebebiyle bu ekin bağlayıcı ünlüsünün de genişlemiş olduğu ve ekin ünlü ile biten kelimelere -p şeklinde geldiği Gabain tarafından ifade edilir (1988b, 84). Ayrıca ekin -An ekiyle genişlemiş şekli olan -pAn şekli de ET'de kullanılmıştır (Korkmaz, 1995). Bu ekin Kitabelerde ve *n ağzında* işlek olarak kullanıldığını, *y ağzında* ise fazla işlek olmadığını Gabain belirtmiştir (1988 b, 84).

Ekin, Karahanlı Türkçesinde bağlayıcı ünlüsünün ses uyumlarına uyduğu, genişlemiş şekli olan -pAn şeklinin kullanıldığı görülmektedir. Harezmi Türkçesinde, Kıpçak Türkçesinde, Eski Anadolu Türkçesinde ve Çağataycada bu zarf-fiil ekiyle kurulmuş bir birleşik fiilin belirsiz geçmiş zaman işlevi ile kullanıldığı dikkat çeken bir

durumdur. Çağdaş Türk lehçelerinde bu zarf-fiilin, Türkiye Türkçesi ve Gagavuz Türkçesi hariç, yardımcı fiilin düşmesi ile -p + şahıs eki biçiminde belirsiz geçmiş zaman işlevini üstlendiği görülmektedir. -p zarf-fiil eki, Eski Anadolu Türkçesinde, bağlayıcı ünlüyü ekin bünyesine alarak ve ses uyumlarına aykırı olarak -Up şeklinde, genişlemiş şekli de -UbAn, -UbAnI şeklinde kullanılmıştır, (Timurtaş, 1981, 137; Ergin, 1972, 340-341). Osmanlıca devrinde, ek ses uyumlarına uymuş ve ekin genişlemiş şekilleri kullanımdan düşmüştür. Ayrıca EAT'deki belirsiz geçmiş zaman işlevli kullanımı da giderek ortadan kalkmıştır.

-ArAk zarf-fiil eki üzerine yazdığı makalede Korkmaz ekin tarihi süreci için şunları belirtmiştir: “*Bu gün Kazanca vb. Batı Sibirya lehçelerinde, Karakalpakçada ve arkaik bir şekil olarak Çuvaşçada görülen kullanışları dışında, bu ek genel olarak Osmanlı, Azeri, Gagavuz, ve Türkmen lehçeleri gibi Oğuz lehçeleri grubunun benimsemiş ve geliştirmiş olduğu bir zarf-fiil şeklidir. Osmanlıcadaki oluşumu da oldukça geçtir. Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlıcaya geçiş devrinde beliren ve aynı nitelikteki -u/-ü, -a/-e ve -uban/-übeni gibi öteki zarf-fiillerin yerini alabilmesi şüphesiz daha sonraki devirlere rastlayan bir ektir.*” (1995, 128). Yine aynı makalede Korkmaz -ArAk ekinin oluşumu için şu görüşü öne sürmüştür: “*Bize göre -arak /-erek eki < * -ar + ok * < *-er + ök şeklinde bir geniş zaman sıfat-fiili ile ok/ök edatının kaynaşmasından oluşmuş bulunmaktadır.*” (1995,129).

Ergin ise ekin oluşumu için farklı bir görüş öne sürmektedir; “*Bu ek, Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında teşekküle başlamıştır. O devirde eki -urak /-ürek; -irak -irek şeklinde görüyoruz: yi-y-ürek, acı-y-irak misallerinde olduğu gibi. Bu da ekin gerundium eki ile karşılaştırma ekinin birleşmesinden doğduğunu göstermektedir.*” (1972, 341).

-InçA /-UnçA zarf-fiil eki ET'de bu ek -gInça /-gUnça şeklinde idi. Ekin oluşumunu Gabain, “*-°g fiilden isim yapma ekine ilave edilmiş teklik 3. şahıs iyelik eki ile eşitlik hali, yani -°g + m + ça...*” (1988a, 57) şeklinde izah ederken, Ergin ise “*-gın /-gin yapım eki ile -ça/-çe eşitlik ekinin birleşmesinden doğduğu anlaşılmaktadır.*” (1972, 341) farklı bir şekilde izah eder. Ek, Karahanlı, Harezmi Türkçelerinde aynı şekilde kullanılmaya devam etti. Çağataycada da -gunça /-günçe,;-guça /-güçe şeklindedir, fakat asıl değişiklik Eski Anadolu Türkçesinde olmuştur. EAT'de ek, -inça /-inçe şeklinde kullanılmış, daha sonra Osmanlıca döneminde ekin ses uyumlarına uyduğu ve ç sesinin c'ye döndüğü görülmektedir.

(i)-ken zarf-fiil eki ek fiilin özel zarf-fiil eki olduğu için diğer zarf-fiillerden farklı olarak isimlere ve kip eki almış fiillere de gelebilmektedir. ET döneminde de *er-ken* şeklinde ek fiilin zarf-fiili olarak kullanılmakta idi. Bu zarf-fiil günümüzde ünlü uyumlarına uymaz, ancak EAT'de ekin ünlü uyumlarına uyduğu görülmektedir. Mansuroğlu, Karahanlı Türkçesinde *-kan /-ken* (1988, 172) olmak üzere iki şekli olduğunu söyler. Eckmann, Çağataycada bu ekin varlığına işaret etmemiştir(1988a).

-mAdAn zarf-fiil ekinin oluşumu ile ilgili çok ve birbirinden farklı görüşler ileri sürülmüştür. Biz burada bunlardan Ergin ve Korkmaz'ın görüşlerine yer vereceğiz. Eski Türkçeden beri olumsuz zarf-fiil eki olarak *-madın /-medin*, *-matı /-meti* gibi şekilleriyle kullanılan bu zarf-fiil ekinin oluşumu ile ilgili olarak Korkmaz, "körmedip, bolmadıp, tenlemedip vb. örneklerdeki *-d-* nasıl olumsuz fiil tabanı ile *-^op zarf-fiil ekini birbirine bağlayan bir yardımcı ses ve koruyucu ünsüz ise, üzerinde durduğumuz *-madı/-medi*, *madın /-medin* zarf-fiil ekindeki *-d-* de aynı şekilde fiilin olumsuz tabanı ile *-ı/-i* ve *-^on* zarf-fiil eklerini birbirine bağlayan bir yardımcı ses ve koruyucu ünsüzdür."* (1995, 158) görüşünü ileri sürmüştür. Ergin ise, bu ekin oluşumunu *-mA* olumsuzluk ekinin üzerine *-mA* fiilden isim yapım ekinde sonra gelen *-DAn* çıkma halinin birleşmesinden bu ekin oluştuğunu, zamanla benzer hecelerden birinin düşmesi ile ekin *-mAdAn* haline geldiğini ileri sürer (1972, 342).

-A zarf-fiili ekinin kökenine bakacak olursak, *Deny* ekin kökenini Eski Türkçedeki gelecek zaman eki olan *-GAy > -A* ekinde geldiğini söyler (1941, 881). Bu görüşe karşı çıkan Rus bilim adamı Kononov'un görüşü ise ekin yön gösterme eki olan *-garu /-gerü > -gar >(y)ar >-ya'dan* geldiği şeklindedir (1956, 76); ancak, Yüce bu iki görüşe de katılmayarak *-A* zarf-fiil ekinin bu iki ekten de eski olduğunu ve Türkçenin en eski ve asıl zarf-fiili olduğunu belirtir (1999, 27). Bu zarf-fiil eki Türkçenin tarihi ve çağdaş lehçelerinde işlek olarak kullanılır. ET'de ve daha sonraki dönemlerde ünlü uyumlarına uyduğu görülmektedir. Bu ek ET'de birleşik fiillerde, tasviri fiillerin önünde zarf belirleyicisi olarak, fiil kökenli bazı edatların oluşumunda kullanılmakla beraber asıl yaygın kullanımı tekli kullanımıdır (Gabain, 1988 b, 85). Orta Türkçe döneminde ekin işlek kullanımı devam eder. Özellikle Çağataycada bu ekin işlekliliğinin arttığı ikilemeli kullanımları ve birleşik fiil teşkil etmek için kullanımı yanında tekli kullanımının da oldukça işlek olduğu Eckmann tarafından belirtilmiştir. (1988, 108-109) Ekin tekli kullanımları Karahanlı Türkçesinde ve Harezmi Türkçesinde oldukça yaygındır. EAT'de ekin tekli kullanımları görülür, ancak Türkiye

Türkçesinde bugün, ağızlar dışında, ekin tekli kullanımları bir iki istisna dışında görülmez.

-A zarf-fiilinin bir özelliği de tıpkı -İp /-Up zarf-fiili gibi birleşik fiil teşkil ettiği bazı yapılardaki aşınma sebebiyle bu zarf-fiilin çağdaş Türk lehçelerinden Kazakça, Kırgızca, Tatarca ve Özbekçe gibi lehçelerde kip eki olarak kullanılmasıdır.

-I /-U zarf-fiil eki ET'de birleşik fiil teşkilinde ve zarf-fiil olarak bağlandığı temel fiilin durumunu belirtmek için kullanılır. Ayrıca kalıplaşarak kimi fiil kökenli edatların ve zarfların oluşmasını da sağlamıştır. Bu dönemde ekin ünlü uyumlarına uyduğu söylenemez (Gabain, 1988 b, 85).

Karahanlı Türkçesindeki kullanımlarını Tarihi Türk Şivelerindeki Karahanlı Türkçesi makalesinde Mansuroğlu şu şekilde belirtir: “a) Yardımcı fiillerle tasviri durum ifade eder. b) Eklendiği fiilleri zarf yapar c) Fiil şeklinde fakat isim fonksiyonunda kullanılır. d) teyü “diyerek, diye ” direkt veya düşünülen ifade bildirir. e) -layu/-leyü: “gibi, kadar” anlamında kullanılır (1988, 170).

Harezm Türkçesinde bu ekin yuvarlak ünlülü şekillerinin daha çok kullanıldığı ve ekin zarf olarak, eş anlamlı eylem ve gaye işlevli kullanıldığı Eckmann belirtmiştir (1988b, 208-209). Kıpçak Türkçesinde ekin yuvarlak şekilleri yanında düz şekilleri de kullanılmıştır. Birleşik fiil teşkilinde ve durum bildiren zarf-fiil olarak temel fiilin anlamını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Karamanlıoğlu, 1994, 145).

Çağatay Türkçesinde ise bu ekin çok seyrek olarak şiirlerde kullanıldığını Eckmann ifade etmiştir (1988, 107).

EAT'de ise ekin daha çok yuvarlak şekilleri görülmektedir. Bu dönemde bu zarf-fiil eki birleşik fiil çekimlerinde ve durum bildiren zarf-fiil olarak görev yapar. (Gülsevin, 1997, 130) Bugün Türkiye Türkçesinde ekin yalnız birleşik fiil teşkilinde, özellikle de tezlik fiilinin teşkilinde kullanılması söz konusudur. Ancak ağızlarda durum zarfı görevi ile tekli kullanımlarına da rastlanır.

-Alli zarf-fiil eki ET'de -Gall şeklindedir, ekin ET'deki işlevlerini Gabain şu şekilde belirtilmiştir ; -galı zarf-fiil ekinin anlamı -U zarf-fiiline benzer, ama tamamıyla de onunla aynı değildir. En yaygın anlamı: “-mek için”, nadiren de “-den beri”. Birleşik fiillerde kullanımı -U zarf-fiili kadar yaygın olmasa da “uçgalı batgalı bolurlar”, tasviri fiillerin önünde bir görünüşün ifadesi olarak “kirgeli tur-”. (1988a, 57). Karahanlı Türkçesinde, -mak içi, -mak üzre ol-, -alı “beri” anlamında ekin kullanıldığını da Mansuroğlu Karahanlı Türkçesi adlı makalede belirtmiştir (1988, 171).

Ekin Harezmi Türkçesinde amaç işlevi ile kullanıldığına Eckmann işaret etmiştir (1988b, 210). Çağataycada ise ünsüz uyumuna uygun olarak –kalı /-keli şekilleri de görüldüğünü ve ekin amaç ifade etmek ve asıl hareketin başlama noktasını belirtmek işlevleri ile Çağataycada kullanıldığını da Eckmann belirtmiştir (1988, 111).

Ek, Batı Türkçesinde –Alı şeklinde olup işlev olarak da –*dan beri* anlamında kullanılmaktadır, bundan dolayı bu zarf-fiil *beri* edatıyla kullanılmakta ve bu edata bağlanmak içinde çıkma hali almaktadır, EAT ve Osmanlıca dönemlerinde *beri* getirilmeden çıkmalı olarak aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Türkiye Türkçesinde ise bu ek süre anlamı sebebiyle *geldim geleli* gibi ikili olarak kullanılmaktadır (Ergin, 1972, 342).

-Dıkça/-DUkça: Sıfat-fiil eki ile eşitlik halinin birleşmesinden oluşan bu zarf-fiil ekinin zarf-fiil olarak kullanımına ilk olarak EAT döneminde rastlanmıştır.

Zarf-fiil işlevli yapıların tarihi gelişimlerine bakınca da –r mAz, -DI mI/-DU mU, -DIğIndAn/-DUğUndAn ve –DIğInA/-DUğUnA yapılarının zarf-fiil işlevi ile kullanılması durumu Türkiye Türkçesinde ortaya çıkmıştır (Ediskun, 1992, 261-265).

Zarf tümleci görevi ile kullanılan şart kipinin etimolojisi ve zarf-fiil olma durumu ile ilgili çeşitli tartışmalar vardır, bu konu araştırmamızın esas konusu olmadığı için, fazla ayrıntıya gerek görmedik. Ancak uzmanların bu konudaki görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

Talât Tekin, Köktürk metinlerindeki –sAr ekini zarf-fiiller arasında saymıştır (1968, 185). Şinasi Tekin, Eski Türkçede bu eki taşıyan yardımcı cümleler üzerinde durmuştur(1976, 142-196). Ahmet Bican Ercilasun Kutadgu Bilig Üzerindeki çalışmasında –sA şart ekinin zarf-fiil kullanımına değinmiş ve er- fiiliyle –se şart ekinin görülen geçmiş zamanlı fiillerden sonra zarf-fiil meydana getirdiğini ifade etmiştir.(1984) Konu, Türkiye Türkçesi açısından Gürer Gülsevin, Hayati Develi ve Leyla Karahan'ın yazılarıyla gündeme getirilmiştir.(1990, 276-279; 1994, 471-474; 1995, 84-94) Mustafa Öner ise –sA ekinin her zaman zarf-fiil olmayacağını savunmuştur(1996, 834). Kemal Eraslan ise –sar şeklini, sıfat-fiil eki olarak tespit etmektedir.” (2000, 109-110).

Geniş zamanın şartının zarf tümleci işlevi ile kullanılmasından hareketle şart ekinin zarf-fiil olarak değerlendirilmesine ihtiyatla bakmak gerektiği kanaatindeyiz. Dil bilgisinde eklere işlevlerine göre ayrı ayrı ad vermenin doğru olmadığı , ana işlevine göre ad verip diğer işlevinin de belirtilmesinin daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmamızın konusu, eserlerinde Türkiye Türkçesinin zenginliği hissedilen Memduh Şevket Esendal'ın ilk sekiz hikâye kitabında yer alan zarf-fiillerin ve zarf-fiil gruplarının yapı ve işlev açısından incelenmesidir.

Türkçeye zenginlik veren, anlatım kolaylığı ve akıcılığı sağlayan fiilimsiler her zaman araştırmacıların dikkatini çekmiş ve tartışma konusu olmuştur, ancak özellikle de zarf-fiiller konusunda hâlâ tam olarak aydınlanamamış noktalar vardır; uzmanların hangi yapıların zarf-fiil olduğu konusunda bile aynı görüşte olmadıkları görülmektedir. Bunun yanında araştırmacıların zarf-fiillerin kökeni üzerinde de farklı görüşte oldukları dikkati çekmektedir. Özellikle de zarf-fiil gruplarının dilimizdeki konumu hakkında belirsizlikler kendisini göstermektedir; zarf-fiil gruplarının hangi ögeyi, hangi oranda aldıkları, cümlenin öznesi ile zarf-fiil grubunun öznesi arasındaki ilişki, zarf-fiilin çatısı ile yüklem çatısının kıyaslanması, zarf-fiille yüklem arasında olumluluk –olumsuzluk gibi yönlerden yapılmış bir tespitlerin azlığı, bizi bu belirsizlikleri en aza indirmek için çok sayıda örnek üzerinde inceleme yapmaya sevk etmiştir.

Biz bu çalışmamıza inceleme metni olarak, ilk hikâyesi 1907 yılında yayımlanan ve ölüm tarihi olan 1952'ye kadar yazmaya devam eden, Osmanlıcaya hakim, Türkçenin geçirdiği sadeleşme hareketlerini destekleyen, sokaktaki adamdan üst düzey bürokrata kadar toplumun her kesiminin dilini eserlerinde yansıtan, görevi sebebiyle Anadolu'nun birçok yerlerini gezmiş; Anadolu'nun söz güzelliklerini diline yansıtmış olan Memduh Şevket Esendal'ın eserlerini seçtik. Fakat, çok verimli bir yazar olduğu için bütün eserleri üzerinde çalışmak amacımıza hizmet etmeyen bir zorluk getirecekti, biz de özellikle hikâye dili ile dikkati çeken yazarımızın, yayın sırasıyla ilk sekiz hikâye kitabında geçen zarf-fiiller ve zarf-fiil gruplarını incelemeye karar verdik ve çalışmamızı bu eserler üzerinde yaptık.

Tezimizde üzerinde çalışacağımız örnekleri fişlerken uzmanların zarf-fiil olduğu konusunda hemfikir oldukları zarf-fiillerin yanında zarf-fiil oldukları tartışmalı olan yapılardan da örnekler tespit ettik. Ancak burada ölçütümüz bu yapıların metinde zarf-fiil işlevi ile kullanılmış olması ve zarf işlevi gören başka bir yapının özelliğini taşımamasıydı; örneğin dil bilgisi kitaplarında –*Dıktan sonra* yapısı gibi edat grupları da zarf-fiiller içinde ele alınmıştır, halbuki zaman işlevi burada edat grubundan kaynaklanıyor, *sınavdan sonra* desek yine grubun zaman işlevi vardır, böyle yapıları birer zarf-fiil olarak değerlendirmeye almanın gerekmediğini düşünerek, bu tip yapıları incelemedik. Fakat, son zamanlarda zarf-fiil olduğu görüşü giderek yaygınlaşan –sA

şart ekinin zarf-fiil işlevli olan geniş zamanın şartının geçtiği örnekleri araştırmamıza aldık.

Tespit ettiğimiz zarf-fiilleri tasnif ederken zarf-fiilleri işlev, yapı, cümle içindeki yerleri ; anlam ve ikilemeli ve kalıplaşmalı kullanımlar açısından değerlendirdik, bu işlemler sırasında birbirinin benzeri özellikleri gösteren örneklerin tamamına yer vermedik, temel özelliği yansıtabilecek sayıda örnek verdikten sonra, diğer örneklerin sayfa numaralarını yazdık. Örnek cümleleri seçerken, zarf-fiilin özelliklerini belirten örneklerin seçilmesine özen gösterdik. Bazen de elde edilen verilerin daha iyi anlaşılması için tablolar kullandık.

Sonuç bölümünde ise, bu tabloları daha geniş kapsamlı tutarak elde ettiğimiz sonuçların net bir şekilde görülmesini amaçladık.

Çalışmamız sırasında bazı konularda tercih yapmak durumunda kaldık, örneğin yapısal bölümde, yapıyı yazıp o yapıya uyan zarf-fiilleri bu başlık altında vermek oldukça karışıklıklara sebep olduğu için, her zarf-fiilin yapısını kendi içinde sınıflandırma yoluna giderek genel durumu sonuç bölümündeki tablolarla göstermeyi tercih ettik.

Öte yandan *kafasına dank deyinceye kadar* gibi kalıplaşmış ifadelerde yapı DT + ZF şeklinde mi, yoksa öge almamış ZF şeklinde mi alınmalı konusunda yapısal değerlendirme yaparak DT + ZF şeklini uygun bulduk.

Diğer yandan zarf-fiillerin bağlandıkları unsuru belirlerken, özellikle *başla-*, *çalış-* gibi fiillerin yüklem olduğu “*Bununla beraber Advıye Hanım’la kızı, bütün minder örtülerini yıkamak, yerdeki yollu pamuk kilimleri çıkarıp bahçede silmek için o günden hazırlanmaya başladılar.*” gibi cümlelerde, altı çizili grubun tamamını mı dolaylı tümleç olarak değerlendirmeli, yoksa sadece “*o günden hazırlanmaya*” bölümünü mü dolaylı tümleç olarak değerlendirmek gerektiği konusunda da tercihimizi yukarıdaki örnekte gösterdiğimiz şekilde yaptık.

Çalışmamız esnasında bazı örneklerin yapılarının ancak metnin bütünlüğü içinde çıkabildiğini gördük, bu tür örneklerde mümkün olduğu kadar durumu belirtmeye çalıştık.

Tezimizde zarf-fiilin öznesi ile cümlenin öznesi arasındaki ilişkiye baktığımız bölümde ortak özneli örneklerin sayısının çok fazla olması sebebiyle, örnekleme için ayrı özneli olanlardan seçmeyi uygun bulduk, karşılaştırma imkânı vermek için de bir tablo halinde ortak ve ayrı özne alan örneklerin sayılarını verdik.

Zarf-fiilleri çatı yönünden yükleme karşılaştırırken zarf-fiillerin çatılarını etken, edilgen ve dönüşlü olmaları açısından yüklem çatısı ile karşılaştırmayı yeterli olarak incelemeyi sınırlı tuttuk. Bu bölümde, çatı ekinin kelime ile kaynaştığı örneklerde karar vermekte güçlük çekince, öncelikle kelimenin çağrıştırdığı anlamı dikkate aldık ve Türkçe Sözlük'ten yararlandık. "*hastalan-, hoşlan-*" gibi fiillerde de Ergin'in "*Böyle misallerin dönüşlü fiiller olduğu unutulmamalı ve -lan-/-len- gibi bir isimden fiil yapma eki bulunduğu zannedilmemelidir*"(1972, 203) görüşünü ölçüt olarak tespitlerimizi buna göre yaptık.

İkilemeler konusunda "*gidip gel-, inip çık-, gelip git-*" gibi sıklıkla ikili olarak kullanılan yapılar ikileme olarak değerlendirilebileceği gibi, zarf-fiil + fiil şeklinde de değerlendirilebilir. Biz burada bu ikinci şıkki tercih etmemize rağmen ihtiyaten ikilemeler bölümünde de bunlara yer verdik.

Kalıplaşmalarda kullanılan zarf-fiil örneklerini tespit ederken deyim sözlüklerinden yararlanarak tespit yapmayı düşünmüştük; ancak, bu sözlüklere kalıplaşma olmayan fiilliklerin (birleşik fiiller) de deyim olarak alındığını gördüğümüz için bir çok sözlükten yararlanmak yerine, bu konuda en güvenilir kaynaklardan biri olan Ömer Asım Aksoy'un Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünü (1988) esas aldık, ancak Aksoy'un sözlüğünde yer almayan ama kalıplaşmanın çok belirgin olduğu örneklere de yer vermekte bir sakınca görmedik.

Metinlerden seçilen örneklerin imlâ ve noktalamasındaki hatalar ve tutarsızlıklar, bu örneklerin hiç değişiklik yapmadan alınmasından kaynaklanmaktadır.

İçindekiler bölümünü oluştururken bütün başlıkları aldığımız takdirde çok uzun bir içindekiler bölümü ortaya çıkacağı , bu durumun da tezimize yararı olmayan bir yük getireceği için ana başlıkları almayı yeterli bulduk.

1. ZARF-FİİLLERİN İŞLEVLERİ

1.1. -Ip/-Up zarf-fiili: Metinlerimizde bu zarf-fiil, en fazla durum ve tarz anlamı ile eklendiği eylemi, aynı zamanda yapılan veya kendi eyleminden sonra yapılan bir eyleme bağlamak gibi bir işlevle kullanılmıştır. Bunun yanında bu zarf-fiilin ünlü zarf-fiiller kadar olmasa da bazı yardımcı fiillerle beraber birleşik fiil kurma işlevi ile de kullanıldığı görülmüştür.

1.1.1. Asıl olarak ünlü zarf-fiillerin özelliği olan birleşik fiil kurma işlevinin, bazı örneklerde -Ip/-Up zarf-fiilinde de olduğu söylenebilir. -Ip/-Up zarf-fiilinin eklendiği eylemi **kal-**, **dur-** ve **git-** eylemlerine bağladığı örneklerde bir süreklilik birleşik fiili teşkil ettiği düşünülebilir:

Kocası için konuştuğu konuşacağı geliyor, söz *uzayıp gidiyordu*. MA/46

Gül Hanım'ı uyuturken annesi de *uyuyup kalıyordu*. MA/149

Belki daha da edecek bu sandalyesinde de *ölüp kalacaktı* ; Meşrutiyet geldi dediler, bu paşayı buradan aldılar, yerine bir bey yolladılar. VÇ/112

Polisten, şoförden, manavdan, gümrük memurundan birbirine doya doya *şikayet edip durdular*. O/208

Eline bir kuru ekmeğe verdiler onu *geveleyip duruyor*. İÇ/166

1.1.2. Bir eylemi “**Oturup konuşmuşlar**. VÇ/195” örneğinde görüldüğü gibi, aynı anda olan bir başka eyleme bağlar. Bu örnekte oturma eylemi ile konuşma eylemi aynı anda olmaktadır:

Oturup konuşmuşlar. VÇ/195

Romanya *çiğneyip* geçiyor. MA/32

Çalışıp kendini yetiştirmeli. MA/133

Yolcular biniyorlar, *pencerelerin önünde durup* aşağıda kalanlarla konuşuyorlar. İÇ/171

Gemi memurlarından iki kişi *güvertede dolaşıp* konuşurlar. BN/52

Arasına *Freda'nın odasında oturup* piket oynarlar. HP/25

Onlar da *işleriyle uğraşır görünüp* göz ucu ile bu iki güzel kadını süzüyorlardı.
O/120

Karşılıklı geçip “musahabe “ okudular. SK/29

Bir zaman cevap vermedi, *dalgın durup* yoldan geçenlere baktı. HP/141

1.1.3. Ardı ardına olan eylemlerden önce olana gelerek, sonraki eyleme bağlar.
“**Bunları tutup kestiler. İÇ/57**” örneğinde önce tutma işi gerçekleştirilmiştir:

Bunları *tutup* kestiler. İÇ/57

Alıp Beşiktaş karakoluna getirdiler. İÇ/57

Eve gelişinin haftasında Muslih *gidip* onu kahveden kaldırdı. VÇ7193

Bir ayağımızı altımıza alır, bir dizimizi diker, *kâğıt büküp* hocanın Müntehabât-ı İnşâ kitabından yazdırdığı sözlerin çoğunu anlamayarak yazardık. İÇ/190

Yataklı vagonların yalnız birer kapılarını açıp vagonun öteki kapısına koşacak oldular ; ama yolcuları aşip öteki kapıya varıncaya kadar tren de makaslardan çıktı, atlama tehlikeli oldu. İÇ/171

Sonra içlerinden biri *burnunu çekip* ağlamaya başladı. BN/167

Kadın *mutfaktan çıkıp* Arife'nin kaynanasının odasına gitti. HP/106

Güvey de *bir sabah giyinip* Kalem'e arkadaşlarını görmeye gitti. VÇ/184

Doktor Üzerlik *çabukça giyinip* aşağıya indi. VÇ/98

1.1.4. Bağlandığı eylemin tarzını ve durumunu ifade eder. Aslında bu zarf-fiil ekinin temel işlevi eklendiği eylemi, sonra gelen eylemin tarzını bildirecek biçimde, o eyleme bağlamaktır:

Hiç de şair olmayan kahramanların sözleri, *düzeltilip* vezne sokulmuş, kafiyeyle bağlanmış. VÇ/83

Birkaç balıkçı evini, bir yağ fabrikasını *yakıp* dağıttı. BKÇ/176

Hudutları aşip bütün insanlığa mı yeni hakikatler söylemiş ? VÇ/83

Efendim kanun ama talimatı var, “*Kuzum Hasan Efendi, sen şunu çıkarıver*” *deyip* işini kurtarır. VÇ/107

Ben onun adını, *bir küçük şiiriyle birlikte basılan bir küçük resmin altında görüp* öğrendim. İÇ/29

Buradan *bir ayak önce çıkıp* kaçmalı. MA/193

İki sene evvel kolu kırılmış, hemen arkasından çok sevdiği anası ölmüş, daha sonra da *senelerdir biriktirip* sakladığı paraları çalınmıştı. BKÇ/81

Durun bakalım,ağlamayın, ben *bir yol gidip* işi anlayayım, dedi BN/61

Muslih'i de aralıkta, merdivende gördükçe *başı ile selâm verip* geçiyordu. VÇ/218

Akşam namazı oldu, bu adamlar *birer ikişer gidip* başka bir odada namazlarını kıldılar, gene geldiler. MA/73

1.1.5. “*Muslih, korkup sokağa kaçtı. VÇ/204*” örneğinde olduğu gibi bazı örneklerde

–DIĞI için kalıbı işlevi ile veya “*Ne deyip* de asker kaçağını saklayalım. MA/103” örneğindeki gibi “niçin” işlevi ile kullanılarak, sebep – sonuç ilişkisi içinde bir eylemi başka bir eyleme bağlar:

Muslih, *korkup* sokağa kaçtı. VÇ/204

Eşek *sendeleyip* çukurun içine düştü. VÇ/128

Ne deyip de asker kaçağını saklayalım. MA/103

Ne bilip de miskin dediler ? BN/115

Bir ses işitip ayrıldılar. BKÇ/107

Hatice, *kendisine acıyıp*, çocuğuna acıyıp ağlıyordu. BKÇ/120

Bu çocuğu da bir erkeği sever gibi sevdiğini anladı, *günahtan korkup* ağır bir üzüntüye kapıldı. BKÇ/76

Birinci hekim bu gülümsemeyi görünce *biraz da kışkanıp* durgunlaşır. VÇ/74

1.2. –**ArAk:** Bu zarf-fiil eki eklendiği fiili, tarz işleviyle aynı zamanda yapılmış bir eyleme veya kendi eyleminden hemen sonra yapılan bir eyleme bağlar. Ancak bu işlevleri yanında, **sebep, şart** ve.....–**A göre**,.....**şekilde** gibi işlevleri de görülmektedir:

1.2.1. “*Ayaklarının ucuna basarak* kocasına doğru **gitti**.”cümlesinde görüldüğü gibi, eklendiği eylemle kendisinden sonra gelen eylemin aynı zamanda yapıldıklarını göstererek, durum bildirir:

Başına toplananlara bakarak, arkadaşım, **der** bu dakikada denizlere açılmak emrini almış bulunuyor. BKÇ/160

Arasıra bu karışıklığın içinden, çatlak bir boru çalarak, iki zayıf hayvanın sürüklediği bir tramvay arabası *sarı tenekelerden bir kulübeye benzeyerek geçiyordu.* SK/118

İsmet, *Sezâ'ya bakarak* gözleri ile “evet” diye **işaret etti.** SK/83

Düşe kalka merdivenleri indim, *öteye beriye çarparak* o avlu gibi yere **çıktım.** İÇ/135

Yürüdükçe izdiham artıyor ; göğüs göğüse çarparak, *arakadaki öndekinin eteğine çarparak* Sultan Hamamı'na kadar **geldiler.** SK/116

Bir köylü öküzlerini çekerek *meçhûl bir adama bağırarak* bu izdihamı yarmaya **çalışıyor**, çuvalları çiğniyor, adamlara çarpıyor, gözü dünyayı görmüyordu. VÇ/36

Her sabah *ağaçların sararan yapraklarıyla pek güzel olan karşiki dağlara bakarak uyanıyorum* ve havalar serin olduğu, her gün biraz daha kış geldiği için günü ocağın başında geçiriyorum. İÇ/22

Ona bakarak defter **arardı.** O/220

Ayaklarının ucuna basarak kocasına doğru **gitti.** O/33

İstasyon rıhtımı üzerinde gezinerek, uzun müddet araba **bekledik.** İÇ/18

1. 2. 2. Bazı örneklerde de –Araf zarf-fiil eki, “ Biraz sonra dışarıdan gelen birisi *beni kaldıracak* zabitin odasına **götürdü.**” cümlesinde olduğu gibi, eklendiği eylemin kendisinden sonra gelen eylemden hemen önce yapıldığını göstererek, durum bildirir. Ancak, bu farklı işlevlerin ortaya çıkmasında eklendikleri fiillerin kılınışlarının etkisi olduğu da düşünülebilir. Örneğin *dön-* fiili bitimli fiildir, bağlandığı *dedi* fiiliyle *dönerek dedi* ifadesinde önce *dön-* sonra *de-* eyleminin yapıldığı anlamı çıkarken, *bak-* fiili sürekli bir fiildir, *bakarak dedi* gibi bir ifadede *bak-* eylemi olurken *de-* eyleminin de olduğu anlamı çıkar:

Birkaç gün sonra *Emin'in dükkanına gelerek* dedi ki:

-Senin dediklerini düşündüm. BKÇ/113

Bir sabah erkenden Nimet geldi, *Hatice'nin yatak odasına girerek*,

-Muştuluk ne verirsin ? dedi. BKÇ/125

Ve halk *gördüklerine kanaat ederek* ve oyunun bittiğini anlayarak memnun, sessizce tiyatroyu boşalttılar. BKÇ/12

Kerim Bey, *oyuna başlayarak*:

-Bilen sormaz, dedi. MA/113

Sonra *bize dönerek*:

-İçinizde yorgun olan var mı ? diye sordu. BN/216

Hüseyin Efendi bir anlık tereddüitten sonra *elini uzatarak* onun başını ve sırtını okşadı. BKÇ/86

Genç kadın paketi açtı, *içindeki bisküvitleri alarak* boş kâğıdı tekrar köpeğe uzattı. BKÇ/87

Biraz sonra dışarıdan gelen birisi *beni kaldırarak* zabıtın odasına götürdü. İÇ/21
Ayağa kalkarak gözleriyle derenin eğilen, kıvrılan yerlerinde avcuyu aradın. İÇ/47

Başı döndü, gözleri karardı, *tahammül edemeyerek* ağladı. SK/120

1. 2. 3. –Araf zarf-fiil eki, “O da *yılların töresine uyarak* içkiyi, her şeyi **biraktı**. VÇ/174” cümlesinde olduğu gibi, **-Diğİ için** anlamıyla sebep bildirerek, eklendiği eylemi, sonraki eyleme bağlar:

Bir tarafa istidat göstermeye müsait zemin zuhur etmediğine hamlederek kendi kendime teselli buldum. VÇ/27

O da *yılların töresine uyarak* içkiyi, her şeyi bıraktı. VÇ/174

Murat Ali, ilkin *Freda ile Pigmalyon'un birbirini kıskanmadıklarına bakarak*, Nina'yi da kıskanmayacaklarını sandı. HP/45

Sizi rahatsız etmek doğru olmadığını biliyorsam da *belki mühim bir işiniz çıkar, bu gece eve gelemezsiniz, çocuklar evde yalnız kalırlar, diye düşünerek* bu mektubu yazıyorum. MA/191

Dolabı açsam, belki uyanır diye düşünerek yatağından kalktı, gömlekleri piyanonun üzerine bıraktı. O/33

Bundan iki gün önce *ortalığı boş bularak* Feyzi'ye açıldı:”O çavuş seni benimle konuşturuyor, babasının hayrına değil, dedi, buradan çıkınca arkana düşüp izliyor, bir şey öğrenmeye çalışıyor. BN/122

Kendinden önce söz söyleyen mebusun ifadesine karşı hükümeti müdafaa lüzumunu görerek söz istemişti. MA/173

Belki Fitriye *onu Mazhar'a benzeterek* seviyor. BN/85

Paşa hazretleri *İstanbul'a gönderdikleri adamların hayırlı haber getireceklerinden emin olarak* korunmakta geri kalmışlar, Mihridil Kalfa'nın korkularını yersiz bulmuşlardı. BN/179

Binbaşı Arif Bey, *Valiye işittirmekten korkarak* yavaş, çok yavaş sesle, -Aldırma, dedi. O/150

1.2.4. –ArAk ZF bak- fiiline eklendiği zaman **göre** edatı işlevindedir. Bu işlevde kullanıldığı zaman bak- eylemi, hep yönelmeli bir DT almıştır. Yani, yapı şu şekildedir ; **yönelmeli dolaylı tümleç + -ArAk = Yönelmeli isim + göre:**

Ertesi sabah kalktık, Girit'in burnunu döndükten sonra ta Çeşme önüne kadar da bir karayel fırtınası yedik ama, *ötekine bakarak* bu bize vız geldi. BN/199

Eskisine bakarak Hüseyin biraz daha iyileşmişti. BKÇ/95

Babam *anama bakarak* daha yaşlıca idi. BN/139

Bu söze bakarak her yerde Murat Ali'nin bu kızı alacağı sanıldı. HP/32

Gelen karşılıkta,"Kendisini biliyormuş, daha yanına kimseyi koymuyorlarmış, *eskisine bakarak* daha iyiymiş ", diye yazılı idi. BKÇ/124

İnekler de böyle, ama inekler her sabah sığırla kıra gidip gelmeye borçlu, onlar benden daha iyi ise de *ineklere bakarak* köpekler daha iyi. BKÇ/20

Heyetten çokları bir şey anlamıyorlardı, ama *Reis'in aldığı bu ciddi tavıra bakarak*, anlıyor gibi görünmeye gayret eder oldular. MA/168-169

Eskiye bakarak çok hoş kullanıyorlar ; ama biraz süslenmek istese, başına bir çiçek takacak olsa, yahut ne bileyim başka bir süs yapsa hoş görmez, arkasından olsun söylenirler. BN/16

1. 2. 5. –ArAk zarf-fiilinin “-Buna bakmayarak değişiklik de yapılır. BKÇ/173 ” örneğinde olduğu gibi “-**Diğİ takdirde**” işlevinde, eklendiği eylemi şart anlamıyla sonra gelen eyleme bağladığı görülmektedir. Ancak, bu işlev, sonra gelen eylemin geniş zamanda olduğu bazı kullanımlarda sezilmektedir. Oysa, metinlerimizde –ArAk zarf-fiilinin bağlandığı eylemlerin kipleri, büyük bir çoğunlukla belirli geçmiş zamandır, geniş zamanlı eyleme bağlanan çok az sayıdaki örneklerin de hepsinde bu işlev belirgin değildir:

-Buna bakmayarak değişiklik de **yapılır**. BKÇ/173

1.2.6. –ArAk zarf-fiili, ol- fiili ile kullanımında “şekilde, tarzda” anlamı verir:

Malûmdur taşrada, hele küçük yerlerde, böyle genç kadınlar, *pek serbest olarak* çarşıya pazara giderlerse, mevkilerini kaybederler. VÇ/51

Yaradılışının ona bağışladığı bu kuvvet, bu güzel vücut ile her zaman kuvvetli, her zaman galip olarak yaşayacaktır ve gözlerinde öyle bir hal vardır ki bir kadın ona itimat edebilir. İÇ/15

Bütün bunlar Muhsin Bey'in varlığı ile ölçülü olarak yapılıyor sanılmamalıdır. VÇ/178

1.3. -IncA/-UncA: Bu zarf-fiil zaman işlevlidir, kendisinden sonra gelen eylemin hemen peşi sıra yapıldığını ifade ettiği için, Ediskun (1992, 258), Gencan (1975, 359) gibi araştırmacılar **artçıl ulaç** olarak adlandırmışlardır. Metinlerimizde zaman işlevi yanında, “-DıĞI takdirde” ve “-DıĞI için” anlamlarıyla, eklendiği eylemi sonraki eyleme bağlama gibi işlevleri de tespit edilmiştir.

1.3. 1. Bu zarf-fiil eki eklendiği eylemi sonraki eyleme bağlarken, sonraki eylemin zamanını bildirip, eklendiği eylemin kendisinden sonra gelen eylemden hemen önce yapıldığını gösterir. Fakat burada dikkati çeken bir durum, kendisinden sonra gelen eylemlerin kiplerinin daha çok belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman ve şimdiki zaman olmasıdır.

Yaklaşınca, kendimi bir diğer adam gölgesinin karşısında buldum. İÇ/20

Güzide hafif bir koku sürmüş, *yaklaşınca* anladım. VÇ/41

Bunu öğrenince Bedriye, Zilha'yı yolladı. BKÇ/71

O dönünce Mesrure de döndü. İÇ/205

Düğünden gelince kocasına,

-Hüseyin dedi bana kısmet çıktı ! BKÇ/115

Biraz önce yenilen adam, *bir oyun daha kaybedince* sabrı tükendi. MA/239

Birkaç gün geçince Muslih, babasının kadını sevip aldığına inanır oldu VÇ/199

Böyle olunca alıp çamaşırını dışarıda istediği yere yıkattık, kolalatmak varken madamdan çekiniyor, utanıyor. VÇ/222

Lakin en sonra *âciz kalıp bir karar veremeyince* onunla tanışmaya lüzum görmüşler ve hükümet dairesine koşmuşlardı. İÇ/35

Gülünce gözlerinin içi gülüyor. VÇ/199

1. 3. 2. Zaman bildirirken “**Söyleyince darılırlar. SK/93**” cümlesinde olduğu gibi eklendiği eylemi, “**-DIĞI takdirde**” anlamıyla kendisinden sonraki eyleme bağlar, ancak kendisinden sonraki eylemin kipinin daima geniş zaman ve şimdiki zaman olduğu görülüyor, ayrıca bu işlevle isim cümlesinin yüklemine de bağlandığı örnekler tespit edilmiştir:

Soracak olunca senden de sorarlar ya ! İÇ/163

Söyleyince de darılırlar. SK/93

Arayınca da bir koca bulunur. VÇ/211

İçince de, başkalarına yalan, size gerçek sulanırım. MA/87

O yıllarda, kaç göçü daha kalkmış değildi, ama kızlar *isteyince* delikanlılara görünürler ; bir evlenme işinde analar bacılar da onlara yardım ediverirlerdi. BKÇ/66

-A, *öyle olunca*, ben daha iyisini bilirim. MA/34

Sakatlayacak olunca, niye parçalıyorsunuz. VÇ/98

Beğenecek olunca neler var ! BN/99

-Ziya Bey işte, dedi, kim olduğunu *gelince* görürsün ! HP/53

Bulunca sana yazarım. MA/141

1.3.3. Zaman bildirirken, “**-DIĞI için**” işlevinde, sebep sonuç ilişkisi içinde eklendiği eylemini, kendisinden sonraki eyleme bağlar:

Fakat köpeğin ayak varlığını sezince birden irkildi: “İt seninle mi ? “ diye sordu. BN/150

Anası, büyü gücü ile bunu kocasından soğuttu, şimdi *büyüler bozulunca* o da değişti. BN/100

Sıska karı, *benim kızacağımı anlayınca*, herifin yaptıklarını benden de gizlemeye başladı. İÇ/134

Ama, şimdi *bu Anadolu evelerini görünce* İstanbul’a bin şükrediyorum. O/156

Sinemalarda hergün oladuran bu kaçışlar *kendi başına gelince* ona hem acı, hem biraz yabancı geldi. MA/138

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine, görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “talimat” olup “nizam” olup, “kanun maddesi” olup ortaya çıkmaya başlayınca Şinasi Halil Bey’e sanki yeniden can geldi. MA/212

Seza, yüzünü yastıklara gömerek hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başlayınca anası "Belki bir anlaşmazlık oldu" diye düşündü. BN/134

Vali, mutasarrıflar, kaymakamlar telgraf başına çağrılmaya başlayınca hepsi korkmaya başladılar ; ne yapacaklarını ne söyleyeceklerini şaşırıldılar. BKÇ/138

Nesibe'nin kendi göbeğini kendi kesmeyi kararlaştırdığını anlayınca yatıştılar, eskisi kadar da sert konuşmaktan vazgeçtiler. BN/16

Benim kırdığımı anlayınca bana söylenmeye başladı. MA/69

Senin hastalığını işitince o da gelmeye kalktı ; ama, gene kum sancıları var. BKÇ/101

1.3. 4. -IncA / -UncA zarf-fiilinin kadar, değin edatları ile birleşerek kullanıldığı örneklerde, eklendiği eylemin gerçekleştiği zamanla, bağlandığı eylemin zamanını sınırlamakta olduğu görülmektedir. Bu işlevi sebebiyle Gencan (1975, 361). bu yapıyı ayrı madde başında, **bitirme ulacı** adıyla vermiştir:

Kaçmış yakalamışlar, *bayıltuncaya kadar* da dövmüşler. VÇ/194

Halil hem karısını bırakmış, hem de sevgilisini, *ölünceye kadar* da bu kadınla kalmış. BKÇ/65

Sessiz birini buldun mu, *uyutuncaya kadar* söylüyorsun. MA/232

Bana analık, babalık etmiş olursun ; hakkın *ölünceye değin* boynumda kalır, dedi. O/57

Berlin'e *gidinceye kadar* karı koca birbirine inanırlardı. SK/87

Mihridil Kalfa'ya *haber verinceye kadar* iş işten geçti. BN/180

Bir daha *görüşünceye kadar* kim bilir, neler olur.... BN/131

-Değiştiririm, sayın yurttaşım, dedim, değiştiririm ama, *herkes benim yeni adımlı belleyip alışuncaya kadar* eski adı yaşar sürer, sürünür gider. BKÇ/25

Sinemeye gidip oturuyorlar, *oyun bitip de çıkıncaya kadar* bunu konuşuyorlardı. VÇ/138

1.4. (i) -ken: (i)-ken ZF diğer zarf-fiillerden farklı olarak, ek fiilin zarf-fiili olduğu için, kip eklerinden ve isim soylu kelimelerden sonra gelme özelliklerine sahiptir. Bu durum, -ken zarf-fiilinin işlevini de etkilemektedir. Bu zarf-fiilin eklendiği eylemi bu eyleme zıt olan bir eyleme bağlamak, eklendiği eylemin yapılması sırasında başka bir eylemin yapılması için fırsat olduğunu ifade etmek, bir eylemi "peşi sıra" anlamı ile başka bir eyleme bağlamak gibi işlevleri görülmektedir:

1.4.1. Bu zarf- fiil, eklendiği eylemi, kendi eylemine zıt olan bir eyleme bağlar, ancak bu işlevin görüldüğü örneklerde, zarf-fiilin eklendiği eylemin kipi, belirsiz geçmiş zaman veya gelecek zamanken, sonra gelen eylemin kipi ise belirli geçmiş zamandadır:

Bunları hem düşündü, hem de *halasının verdiklerine çok sevinmiş iken* gönlü soğur gibi oldu. BN/75

Doktor *kızmışken* gülümsedi. HP/173

Bir kadın *evinin kapısından çıkmışken*, arabayı görünce geri döndü. BKÇ/189

Ayağa kalkmışken, gene oturduk. İÇ/134

Bir ay kalıp dönecekken işler öyle getirdi ki ancak on sekiz ay sonra dönebildim. MA/137

Odaya hatırlı misafirler alınacakken, hatıra gönüle bakmayarak ilk gelenler alındı. BN/26

1.4.2. Bazı örneklerde de belirsiz geçmiş zamanlı bir eyleme gelince, eklendiği eylemin yapılması sırasında, başka bir eylemin yapılması için fırsat olduğunu ifade eder ; “Yok, dedim, *buraya kadar gelmişken* kızkardeşime de bir uğrayayım ! SK/94 ” örneğinde -ken zarf-fiilinin işlevi, **Hazır** buraya kadar **geldim** kız kardeşime de uğrayayım.” gibidir:

Yok, dedim, *buraya kadar gelmişken* kızkardeşime de bir uğrayayım ! SK/94

-Ben *şimdi ayağım yere basmışken* seni yüzdüreyim de, arkandan güleyim.

BKÇ/182

1.4.3. Geniş zamanlı bir eyleme gelince, bir eylemin yapılış süresinde başka bir eylemin yapıldığını ifade eder:

Belediye kâtibine bir kâğıt götürmüştü, *dönerken* kasabın çırağına **rasgeldi**. SK/98

Kızlar hem konuşur hem iş işlerken sıkıldılar, hepsinin yanakları gül gibi oldu. HP/118

Evde olan parasının kapalı olduğu kasanın anahtarlarını *yıkanırken* de banyo odasına **götürür**. O/133

Soyunurken,”Kendi evimi kendim yıktım” diye **düşündü**. BKÇ/96

Yürürken gövdesini zor taşıyormuş gibi **görünüyordu**. SK/85

1.4. 4. de- fiilinin geniş zamanına geldiği bazı örneklerde, **müteakiben**, peşi sıra, bir süre sonra gibi anlamlar ifade etmektedir:

Derken etraftan geldiler, ayırdılar, polis geldi, “İzzet, düello teklif etti.” diyorum. SK/65

Derken hakikaten Hayım geldi. HP/161

Selam sabah derken, “Kendine bir soyadı buldun mu ?” diye sordum. BKÇ/24

“*Sen koy, ben koy*” *derken* aza daha kâğıdı yazmaktan vazgeçecektik. İÇ/152

Hesap kitap, müfettiş derken “Aslan”ı kafese tıktılar. HP/132

1.4.5. Bu zarf-fiilin **de-** fiilinin geniş zamanına geldiği bazı örneklerde de “-AcAğI yerde” işlevi görülmektedir:

Çayları masanın üstüne döküyoruz, *temizleyelim derken* bardakları kırıyoruz. SK/133

1.4. 6. (i) –ken zarf-fiili, şimdiki zaman ekinden sonra geldiği örneklerde bir eylemin oluş süresi içinde başka bir eylemin olup bittiğini ifade etmektedir:

Tekel’de çalışırken büyük bir kaza geçirdi. BN/84

Başlangıçta, *sokakta rasgelmiş gibi, yapıyorken* sonraları kapıya gidip oradan almaya başladı. İÇ/198

1.4.7. İsimlerden sonra gelen (i)- ken eki “*Kızken* biri vardı SK/82 ” örneğinde görüldüğü gibi, **bir durumda oluş zamanını** ifade eder:

Dil bizim dilimiz iken kitabımız bizim yabancımız olmuştu. İÇ/190

Kocası burada iken benden kaçardı, dikkat etmemiştim. VÇ/40

Kızken biri vardı. SK/82

Ben çocukken bir Doktor Ali Bey vardı. VÇ/63

Mektepte iken cahillik, bendeniz de Kemal Bey merhumun, “Rüya”sını “Vatan yahut Silistresi”ni” okurdum. O/90

1.5. –mAdAn: Bu olumsuz zarf-fiil, olumlu eylemlere gelerek, eylemi sonraki eyleme şart, durum ve gerekliliğin gerçekleşmemesi gibi işlevlerle bağlar.

1.5. 1. Eklendiği eylemi, sonra gelen eyleme bağlarken, “*Kanalı geçmeden* bizi yakalar. BN/196” örneğinde görüldüğü gibi, durum işlevi ile zaman bildirir:

Kanalı geçmeden bizi yakalar. BN/196

Kızına söylemedik lakırdı bırakmadı:”Daha herifin ne olduğunu anlamadan ne diye gebe kalıyorsun.” BN/78

İlacı içmeden öğürmeye başlar. O/142

Sofrayı kurmaya çalışırken, daha Feyzi ona *hiçbir söz söylemeden:*”Bugün İshsan buraya geldi !”dedi. BN/108

O halkın kırınlığını hiç istemediği için kurmayına, *ortalığı iskandil etmeden* hükümete devlet işletmesine âğıt yazılmış olmasından dolayı kızdı. BKÇ167

1.5.2. Bu zarf-fiil eklendiği eylemi, “–**DIĞI takdirde**” kalıbı gibi şart işlevi ile sonraki eyleme bağlar:

Bir apartman parası yapmadan dönmem. VÇ/60

“Eski borç ödenmeden yeni avans almam. VÇ/107

Artık alışverişte de, ev idaresinde de çocukları onu dinlemiyorlar ; aksine, o *çocuklarına ve gelinlerine danışmadan* bir şeye el sürmüyordu. SK/141

Sözünü de: “Bana danışmadan bilir bilmez bir şey yapma, başına bela getirirsin, sonra karışmam !” diye bağladı. BN/96

Onu da yazmadan geçemeyeceğim: Makine üçüncüsü Tıknaz yaralanmıştı. BN/200

1.5. 3. Eklendiği eylemi **-mAyAcAk** şekilde veya **-mAmİş** şekilde işlevinde durum ifadesi ile, sonraki eyleme bağlar:

Onlar, *hiçbir yeri kaçırmadan* yağladılar ; tekrar yüzünü çevirdiler. tekrar arkasını çevirdiler, nihayet bir beze sarıp ocak başına uzattılar ve kızına da tembih ettiler ki ocakta ateşi eksik etmesin ! SK/122

Nasıl da *kanatlarını oynatmadan* havada dönüyor da dönüyor. BKÇ/20

Yazacaktı ki: “*Birbirimiz anlamadan* evlenmişiz, yazdığın doğrudur.” BKÇ/121

Gürültü olur da at *uykusunu alamadan* uyanırsa “idman” bozuldu sayılır. MA/118

Delikanlı, *hiçbirini beğenmeden* giderse sıkılırlar. BN/128

Başını salladı, hoşnutsuzluk gösterdi ama, *hiçbir şey de demeden* tekrar yürümeye başladı. BN/152

1.6. –DİKÇA/-DUKÇA: Aslında bir sıfat-fiil + eşitlik hali birleşmesinden oluşan bu yapıyı, bütün dilciler zarf-fiil olarak kabul etmektedir (Ergin, 1972, 347; Banguoğlu , 1998, 433). Metinlerimizde, bu zarf-fiil, bir eylemin kendi eylemi süresince süreceğini, bir eylemin sürekliliğini ifade ederek, eklendiği eylemi sonraki eyleme bağlamaktadır:

1.6.1. Eklendiği eylem süresince, sonraki eylemin süreceğini bildirir:

Benim yanımda oldukça hizmetçiliğini unutuyor. SK/167

Ben *onlarla kaldıkça* bunu arkama giyer cumartesi kibarı gibi gezerdim. BKÇ/195

Ay, *ufak bulutların arasından çıktıkça* bu geniş denizin durgun sularını gümüşlüyordu. İÇ/33

Şimdi *oturup düşündükçe* baygınlıklar geçiriyorum. O/114

Şinasi Halil Bey *çalışıkça* kendisine güveni arttı, güveni arttıkça da karısını, çocuklarını, evini, özledi ; o kadar ki Saide Hanım Ankara’ya ayak bastığı gün, değil karısının ayaklarına kapanmak, çocuklarını bağrına basıp ağlamak sandalyeleri, masaları, sobaları kucaklayıp öpecekti. MA/212

1.6.2. Eklendiği eyleme **her.....-DIĞİndA** işleviyle, sonraki eylemin zamanını bildirir:

Muhallebicide buluştukça konuşuyoruz, Ara sıra da dükkana uğruyor.
BKÇ/147

Bu sözlerle kendini hazırlayıp çocuğunu dövüyor, *vurdukça* da içinden acı bir sevinç duyuyordu. O/175-176

Özledikçe Bayan Behin, anasını, babasını görmek için İstanbul'a gider, her gidişinde de önceden babasına yazar, o da kızını Pendik'ten karşılar, birlikte Büyükkada'ya evlerine giderlerken, bu gelişinde yazmamış, bir sabah ansızın çıkagelmişti. O/107

Biz boş kaldıkça oynarız, Boryat yalnız sabahları gelir. BN/194

Müdür bey, ne olursa olsun okumak istiyor ; fakat *başladıkça* zalim enfiye ona okutmamak için inat ediyordu. İÇ/38

Ama şimdi *düşündükçe* korkuyorum. BN/205

1.6.3. git- fiiline eklenerek “zaman ilerlediği sürece” anlamı ifade eder:

Otomobilin önünde yollar *gittikçe* uzuyor, ta ötelerde yol görünüyor, ilk yaz havası esiyor, makine çalışıyor, araba sarsılıyor. BN/51

İhsan'ı kocasının dövdüğü ilkin yalnız bir şüphe iken, *gittikçe* buna inandı.
BN/110

Gittikçe Emin adımlarını açıyordu. MA/162

Gece oluyor, *gittikçe* deniz kararıyor. BN/53

Kulakları da *gittikçe* ağırlaşıyor. HP/39

1.6.4. -İp /-Up zarf-fiili ile birlikte ikili olarak kullanıldığı zaman, süreklilik anlamı ifade eder:

Tren boyunda ne kadar bostan varsa, *gelip geçtikçe* hepsini **gözden geçiriyor**, ilgileniyor, hangisinde kimin çalıştığını, kimin turfanda kestiğini, kimin neyi, ne kadar yetiştirdiğini biliyordu. HP/154-155

Güze söylüyorsun ; ama bakkala *gidip geldikçe* kocan kıza **takılırmış**. İÇ/214

O gece *uyuyup uyandıkça* yeni bir odası, yeni bir yatağı olduğunu hatırlayıp **sevindi** ise de sabah yatağından kalkınca buraya alışıp alışamayacağını kendisinden sordu. VÇ/220

Gidip geldikçe muhalebicinin müşterilerini de tanımaya **başladım**. BKÇ/145

Birkaç sene Almanya'da tahsilde bulunduktan sonra felsefe doktoru olup memlekete dönen ve haliyle tavrıyla kendine iyi kötü bir mevki de temin edip muallimliğe başlayan İbrahim Asım Bey, yirmi beş, yirmi altı yaşlarında bir genç, *pek yakından tanıdığı bir arkadaşının evine gidip geldikçe*, bir çok hanım ve kız analarıyla **tanıştı**, ahbap oldu. SK/32

1.6. 5. Eklendiği fiilden sonra aynı fiilin herhangi bir kip almış şekli ile birlikte kullanıldığında, anlama abartı ve kuvvetlendirme katar:

Bu savaşma *artıkça arttı*, minarecik sallandı, sallandı, nihayet çatırdayarak eğildi, kaldı... İÇ/53

Sıcaktan, sinekten, halsizlikten, beygirler sanki her adımda duracakmış gibi ağır ağır gidiyor ve bu gidişle *yol uzadıkça uzuyordu*. MA/95

1.6.6. “-mADİĞİ takdirde”, “-mAzsA” anlamı ile eklendiği eylemin yapılmasının sonraki eylemin yapılmasına bağlı olduğu anlamını verir:

Ölmedikçe kurtulamazsın. BN/217

Araştırıp ucuzunu almadıkça, *dükkanlarda çene çalmadıkça* çanta dolmaz. MA/77

Buraya uğramadıkça hiç kimse işine gitmez. SK/130

Bu konferansı sen, *zilzurna sarhoş olmadıkça* sindiremezsin. VÇ/108

O da madam gibi *giyinip süslenmedikçe* ortaya çıkmaz. VÇ/217

Karnı acıkmadıkça yemek yiyeceğini düşünmeyecek kadar dalgın. BKÇ/134

Ben arkadaşları otlamadıkça, ayın sonunu getiremem. İÇ/171

1.7. -A: Bu zarf-fiilin Türkiye Türkçesinde tekli kullanımı işlek değildir, daha çok ikilemeli olarak veya birleşik fiillerde kullanılır. Az sayıdaki tekli kullanımı ise **geçe, kala, ortaklaşa** gibi örneklerle, artık kalıplaşmış **diye, öte, göre** gibi

örneklerdedir. İkilemeli kullanımlarında durum işlevi ile eklendiği eylemi, sonraki eyleme bağlar.

1.7.1. –A zarf-fiili metinlerimizde en çok birleşik fiil kurma işlevi ile kullanılmıştır. Özellikle de *bil-* yardımcı fiiline temel fiili bağlayarak yeterlilik birleşik fiilleri kurar. Metinlerimizde temel fiili, aşağıda görülen örnekler dahil, üç örnekte **dur-** fiiline, beş örnekte **kal-** fiiline, dört örnekte **gel-** fiiline, iki örnekte de **gör-** fiiline bağlamıştır. Buna karşılık 214 örnekte *bil-* fiiline bağlamıştır:

Herkes ona her kötülüğü *yapabilir* bir adam gözü ile bakar da karşı karşıya gelince hatırımı sayarlar, ya da öyle görünürler. HP/134

Kemikleri *kırılabilirdi*. BN/123

Soyadıdır, *ola* da *bilir*, derler. BKÇ/27

Mesrure de *bakakaldı*. İÇ/212

Anlaşılan, bizi taşıyan ölü arabası, çukurun başına yanaşmadan be biraz ayrılmış. dolayında *olagelen* işleri duymaya başlamışım ; yalnız bu duygu benliğimden ayrı kalmış. HP/148

Kadının ne kabahati var, erkek niyetini *bozmayagörsün*, o kadın olmazsa kendine başka birini bulur. VÇ/164

Yapılagelen iştir. MA/123

1.7.2. Bu zarf-fiil eki, ikilemeli kullanıldığı örneklerde, o eylemin sürekli yapıldığını belirterek sonra gelen eylemin anlamını durum yönünden tamamlar. Bu ikilemelerde fiiller, aynı olabildiği gibi zıt veya yakın anlamlı da olabilir:

Böyle bir sabah, her öğle, her vakit, her gece gündüz birbirini ziyaret *ede ede* nihayet mahalle bir aile gibi olmuş. SK/108-109

Şimdi muzaffer bir kumandan gibi sürüsünü peşine takarak, yanık kavalını çalarak köye girecek, günahlardan kurtulduğunu herkese göğsünü *gere gere* söyleyecekti. BKÇ/83

Bile bile alıyor. SK/61

Etrafta bir sürü kızlar, herifler, ufak ufak adım atarak, *titreye titreye* bağın içinde gezeriz. SK/131

Göz *göre göre* yanlış söylüyor. MA/69

Düşünde kırılık, ağaçlık bir yerde, birtakım köylülerin *bağrışa çağrışa* mal pazarlık ettiklerini görüyor, onların seslerini işiterek uyanıyor. VÇ/87

Düşe kalka merdivenleri indim, öteye beriye çarparak o avlu gibi yere çıktım. İÇ/135

1.7.2. -A zarf-fiilinin metinlerimizde durum işlevi ile, eklendiği fiili, yükleme bağladığı tekli kullanımına bir örnekte rastlanmıştır:

Üçüncü de Hava Kurumu'yla Çocuk Esirgeme *ortaklaşa* oturuyorlar. İÇ/149

1.8. -I /-U Bu zarf-fiil eki metinlerimizde yalnızca birleşik fiiller kurmaktadır. Bu birleşik fiillerde beş örnekte *al-* fiilini, *alıkoy-* şeklinde, koymak fiiline bağlamış, 68 örnekte ise *ver-* fiiline esas fiilleri bağlamıştır:

Gece sarhoşluktu, ayılınca bakalım onu evde *alıkoyacak mıyım* ? diye anlamak istiyor. İÇ/136

Sen birini *alıkoyaydın* !... diyorlar. BKÇ/62

Kurduğu evin yıkılmış olduğunu *görüverdi*. BKÇ/119

Ve bir lahza yanına sokularak elinden serpmeyi *aliverdin*. İÇ/148

Bu kadınları da *görmeyiver*. SK/196

Ben *tutuverdim*. SK/158

1.9. -All: Bu zarf-fiilin Türkiye Türkçesinde kullanım sıklığı fazla değildir. Metinlerimizdeki az sayıda örnekte sonraki eylemin başlangıç noktasını ifade etme, beri edatı ile süreklilik ifade etme işlevleri tespit edilmiştir:

1.9.1. -All zarf-fiili kendisinden sonra gelen eylemin başlangıç noktasını bildirir:

Daireye gireli bir yıl bile olmamış. İÇ/204

Daha geleli kaç gün oldu. BKÇ/90

Kaç ay oldu, *sen geleli*. O/163

Üvey ana da *geleli* ancak bir hafta olmuş, bu kadına dokunacak hiçbir söz söylememişti. VÇ/199

Kış geleli kara kürk palto giyiyor. MA/145

1.9. 2. İki örnekte de aynı fiille –DI.....-All biçiminde tekrarlı kullanımında da yine başlangıç anlamı veriyor, ancak tekli kullanımına göre anlamı daha kuvvetlendiriyor, kesinlik kazandırıyor:

“Ben *bildim bileli* yatar” dedi. SK/144

Bak, *harp bitti biteli* sırtımda hep bu esbaptır. MA/128

1. 9. 3. Beri edatı ile kullanıldığı dört örnekte başlangıç yanında bir süreklilik anlamı da katmaktadır:

Kız doğaldan beri onu koynuna alıp yatıyor, Feyzi de sedirin üstüne bir yatak seriyor. BN/82

Düğün işi çikalı beri de ilk rahat, sevinçli uykularını uyudular. VÇ/230

Ana kız *bu evlenmek sözü çikalıdan beri*, bu düşüncesi ile sevinemediler. VÇ/228

Asiye çibanlar çıkarıladan beri, babası odasını ayırtmıştı. VÇ/208

1.10.- rsA: Bir birleşik kip özelliği göstermesine rağmen, zaman işlevi ile eklendiği eylemi ana eyleme bağlaması, ana yüklem zarfı olması ve bu işlevi ile tek başına yargı bildirmemesi gibi sebeplerle, bu yapının zarf-fiil olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşü savunulmaktadır (Gülsevin, 1990, 276). Biz de bir fikir vermesi açısından şart eki almış örnekleri incelememize kattık ; ancak esas konumuzdan fazla uzaklaşmamak için yalnızca geniş zamanın şartını almış, zarf tümleci işlevinde kullanılan örneklere yer vermeyi uygun bulduk:

1.10.1. “*Eline vurmazsa*, çatalı buduna **saplıyor**. İÇ/134” örneğinde **vurmazsa** yerine “**vurmadığı zaman**”ı da koysak, aynı anlam çıkıyor. O halde, “-DİĞİ zaman” işlevi ile eklendiği eylemi sonraki eyleme bağlıyor:

Eline vurmazsa, çatalı buduna saplıyor. İÇ/134

Çok kalabalık olursa eğlenilmez ! diye başkasına haber vermediler. SK/111

Anası onca akıllı kadındır, yanlış iş yapmaz ; ama *Feyzi'ye de bir şey olursa*, acımaz. BN/81

Kocası bir yanlışlık yaparsa karısı ihtar etmez mi ? MA/205

1.10.2. Eklendiği eylemi “-DIĞI takdirde” işlevi ile sonraki eyleme bağlamaktadır:

Bana sorarlarsa ne koç gördüm ne de boynuzunu kırdım. MA/88

Bu kadın tasalı, küskün olursa, *yeryüzünü karanlık görürse* hakkı yok mu ?
SK/147

Meselemiz gerçi çok sade ve adi bir dedikodudan ibaret görünürse de, bütün zehrini devr-i sâbıkın yosunlu karanlıklarından olan bu kaatil, en zehirli hançerlerden daha kaatil ifsadâtın bütün mahiyetini heyet-i muhteremeye arz ve izah edebilmek için bu kabil vekayiın köklerine kadar çıkmayı faydasız bulmuyorum. MA/168

Eğer Saide, *yarın da gelmezse* o zaman Doktor’u yoklamaya gitmenin doğru olacağını düşündü. MA/196-197

Barış yapmazlarsa, kapılarına gelen bu haksızlığın niçin, nasıl yaptırıldığına akıl erdiremeyerek ve pek de istemeyerek dövüşüyorlar ; düşmanlarını kovabilirlerse hahamlar çekiştirilmekten kurtuluyor gidip gene Yahova’ya dua edebiliyorlardı.
VÇ/146

1.11.1.-(A)r -mAz: Aslında bir zarf-fiil eki olmayan bu yapıyı bazı araştırmacılar zarf-fiiller içine alarak incelemiştir (Ediskun, 1992, 260; Gencan, 1975, 360) Aynı fiilin geniş zamanının olumlusu ve olumsuzunun tekrarında -InCA / -UnCA zarf-fiili işlevi hissediliyor, ancak bu yapıda -InCA / -UnCA’dan daha kesin bir anlam ve daha kısa bir an söz konusu:

Duyulur duyulmaz da Mahmut’un dili değişti. HP/95

Daha gelir gelmez ayağının tozu ile vilayet merkezinin okullarını gezdi.
VÇ/112

Yatar yatmaz da uyudu. BN/117

Bizi görür görmez alçak duvarda atlar gider. SK/132

Biz söylenir söylenmez büyük amiral de, o öküz gibi yumuşak, yavaş başlı, koca karınlı adam da birden ürkmüş, kan kokusu almış boğa çılgınlığına uğradı. BKÇ/169

1. 12. -DI mI / -DU mU: Fiilin belirli geçmiş zaman alıp ardından da soru eki aldığı bu yapıyı, bazı dilciler, zarf-fiiller arasına almıştır (Gencan,1975, 365)

Metinlerimizdeki az sayıdaki örneklerde –DİĞİ takdirde anlamı ile kendisinden sonra gelen eylemin zamanını belirtir:

Yalnız kahvede *lafa tuttular mı* evde işi, ateşte yemeği unutuyor. VÇ/193

Yakalandım mı susarım. BKÇ/48

Biraz içti mi, bu kızı anıp ağlıyor. BKÇ/58

Benim suçum olmadı mı aslan kesilirim. BKÇ/49

İkinci olup da batıdan bir rüzgâr kalktı mı, kuru kırların tozu direklenip şehre doğru yürüyor, sokaklara, evlere döküyor. HP/76

1.13. –DİĞİndAn /-DUĞUndAn: Sıfat-fiil + iyelik eki + çıkma hâli birleşmesinden oluşan bu zarf-fiil işlevli yapı, eklendiği eylemi **-DİĞİ için** işlevi ile sonraki eyleme bağlamaktadır:

Oda içinde davullar dövülmeye başlayınca *ışıklar söndüğünden* lambaları söndürmeye **çıkardılar**. MA/123

- *Hayatta şikayet edecek daha esaslı dertleri bulunmadığından*, evlerinden şikayete **başladılar**. MA/186

Haftalarca hazır durmanın güçlüğü, masrafı *müdürü üzüntülere düşürdüğünden*, her gün adam yollayıp vali sağlık durumunu **soruyordu**. VÇ/112

1.14. –DİĞİnA /- DUĞUnA: SF + İE + Y eki birleşmesinden oluşan bu yapı eklendiği eylemi **-DİĞİ için** işlevi ile kendisinden sonraki eyleme bağlamaktadır:

Anlaşıyor ki Turan Hanım evlendiğine, *böyle bir koca bulduğuna* **sevinmek** mi, yerinmek mi doğru olacağını henüz kestirememişti. BKÇ/200

Muslih, *eve bakılmadığına* babasının **sıkıldığını** anladı. VÇ/200

Karısının istediği gibi bir ev kadını çıkmadığına **sıkılıyor**. VÇ/200

2. ZARF-FİİLLERİN YAPISI

2.1. Tek Kelimeden Oluşan Zarf-Fiiller

Zarf-fiiller bilindiği gibi çeşitli ögeler alarak zarf-fiil grubu oluşturabildiği, fiillik oluşturabildiği gibi tek kelime olarak da kullanılabilir. Metinlerimizde bu durumun örnekleri oldukça fazladır. Metinlerimizde en fazla -Ip/-Up zarf-fiil eki almış zarf-fiilin tek kelime olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tablo:1 Tek Kelimeden Oluşan Zarf-Fiiller

-Ip	- ArAk	-IncA	-ken	-mA dAn	-Dık çA	-A	-AII	-rsA	-DığI nA	Topl.
615	182	63	85	21	55	45	1	32	1	1120

Tablo:1'de görüldüğü gibi tek kelimeden oluşan zarf-fiiller içinde -Ip/-Up'lu zarf-fiillerin sayısı, diğer zarf-fiillerin toplamından daha fazladır. Ayrıca -I/-U. zarf-fiiliyle zarf-fiil işlevli -r -mAz, -DI mI/ -DU mU, -DIğIndAn /DUğUndAn yapılarının tek kelimeli örneklerine rastlanmadığı için **Tablo:1**'de bunlara yer verilmemiştir.

2. 1.1. -Ip/Up:Tablo:1'den de anlaşılacağı gibi, tek kelimeden oluşan zarf-fiiller içinde metinlerimizde en fazla altı yüz on beş örnekle -Ip/-Up zarf-fiili, kullanılmıştır:

Gülüp eğlendiğimiz ve felekten çaldığımız bu gecenin hatıraları arasından, bu Madam Kuruner denilen ihtiyar kadının hatırası da bende kaldı. SK/79

O şehirde evlidir, ekseriye gidip onun yanında kalır. SK/131

Babamın bana Adapazarı'ndan bir Çerkes kızı almaya uğraştığını düşünüyorum da *taşıp* dökülmemek, mümkün değil. SK/43

Şimdi Çayır'da uzaktan görsem *kaçıp* gizleniyorum. SK/41

Bir gün, annemin yadigârı olup on iki yaşından beri parmağımda taşıdığım yüzük *gevşeyip* düşer. SK/129

Fakat hiç kimse onlara bakmıyor, herkes *koşup* geçiyor, bir sel halinde insanlar aşağıdan yukarıdan akıyorlardı. SK/118

Haçopulo'nun önünden geçerken camın içinde yayılan mendillerin, çorapların boyun bağlarının, askıların, bez parçaları arasından bir çok kocaları, birçok babaları dest-i berser-i

endişe bırakan bu dâm-ı ihtiyalın danesi şeklinde yükselen pullu esvaplı manken karşısında küçük büyük hepsi *durup* bir dakika onu mütehassirâne, müştakâne seyir ettiler. SK/116

Karısının nasıl sevineceğini, neler söyleyip neler yapacağını gözü önünden geçirip dururken kapı açıldı, içeriye bir genç adam girdi, *gidip* pencere yanındaki köşelerden birine yerleşti. BKÇ/43

Herkes dağıldı, o da *kalkıp* gitti. HP/140

Bu sırada zengin giyimli, iriyarı bir bayan da bunların oturdukları bölmenin kapısını bir tutuşta açtı, sonra *gidip* kapalı duran pencere camını da sonuna kadar indirdi, dışarıda birine el edip seslenmeye başladı:

- Tülin....Buraya; ben yer buldum. BKÇ/44

-Düşüneceğim sayın bayım, dedim *oturup* düşüneceğim. BKÇ/24

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/133, BKÇ/112, BKÇ/113, BKÇ/114, BKÇ/117, BKÇ/117, BKÇ/99, BKÇ/104, BKÇ/104, BKÇ/153, BKÇ/121, BKÇ/123, BKÇ/124, BKÇ/125, BKÇ/126, BKÇ/127, BKÇ/97, BKÇ/97, BKÇ/134, BKÇ/93, BKÇ/95, BKÇ/96, BKÇ/42, BKÇ/139, BKÇ/139, BKÇ/165, BKÇ/163, BKÇ/162, BKÇ/161, BKÇ/191, BKÇ/196, BKÇ/161, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/141, BKÇ/143, BKÇ/145, BKÇ/145, BKÇ/146, BKÇ/86, BKÇ/82, BKÇ/180, BKÇ/180, BKÇ/177, BKÇ/176, BKÇ/173, BKÇ/188, BKÇ/166, BKÇ/23, BKÇ/42, BKÇ/68, BKÇ/7, BKÇ/171, BKÇ/62, BKÇ/64, BKÇ/76, BN/210, BN/215, BN/214, BN/214, BN/213, BN/214, BN/71, BN/179, BN/176, BN/174, BN/200, BN/200, BN/199, BN/198, BN/198, BN/198, BN/197, BN/195, BN/182, BN/182, BN/182, BN/181, BN/185, BN/185, BN/185, BN/185, BN/185, BN/186, BN/187, BN/189, BN/189, BN/189, BN/193, BN/190, BN/190, BN/210, BN/210, BN/127, BN/127, BN/126, BN/51, BN/54, BN/58, BN/59, BN/62, BN/124, BN/123, BN/123, BN/87, BN/89, BN/90, BN/84, BN/82, BN/82, BN/80, BN/80, BN/80, BN/95, BN/95, BN/112, BN/119, BN/110, VÇ/130, BN/119, BN/110, BN/119, BN/118, BN/109, BN/109, BN/109, BN/108, BN/94, BN/93, BN/108, BN/117, BN/117, BN/116, BN/104, BN/103, BN/115, BN/101, BN/168, BN/167, BN/167, BN/166, BN/164, BN/163, BN/154, BN/153, BN/152, BN/151, BN/148, BN/148, BN/145, BN/145, BN/145, BN/145, BN/144, BN/143, BN/142, BN/142, BN/141, BN/141, BN/141, BN/140, BN/138, BN/136, BN/135, BN/135, BN/134, BN/134, BN/133, BN/133, BN/133, BN/131, BN/130, BN/130, BN/128, BN/129, BN/129, BN/129, BN/128, BN/128, BN/203, BN/204, BN/204, BN/173, BN/173, BN/42, BN/36, BN/33, BN/31, BN/31, BN/30, BN/30, BN/29, BN/29, BN/26, BN/25, BN/24, BN/23, BN/22, BN/19, BN/15, HP/76, HP/76, HP/75, HP/72, HP/78, HP/81, HP/86, HP/17, HP/14, HP/19, HP/15, HP/13, HP/11, HP/20, HP/57, HP/41, HP/42, HP/46, HP/65, HP/65, HP/65, HP/66, HP/63, HP/37, HP/35, HP/36, HP/111, HP/111, HP/111, HP/111, HP/109, HP/99, HP/98, HP/97-98, HP/97, HP/96, HP/95, HP/95, HP/166, HP/146, HP/195, HP/195, HP/194, HP/193, HP/193, HP/192, HP/190, HP/186, HP/186, HP/186, HP/185, HP/184, HP/136, HP/132, HP/132, HP/42, HP/132, HP/131, HP/130, HP/118, HP/118, HP/117, HP/116, HP/35, HP/35, HP/34, HP/32, HP/39, HP/21, HP/77, HP/112, İÇ/149, İÇ/150, İÇ/150, İÇ/142, İÇ/139, İÇ/13, İÇ/148, İÇ/128, İÇ/12, İÇ/132, İÇ/135, İÇ/33, İÇ/197, İÇ/198,

İÇ/199, İÇ/200, İÇ/201, İÇ/202, İÇ/203, İÇ/177, İÇ/177, İÇ/156, İÇ/156, İÇ/156, İÇ/165, İÇ/57, İÇ/57, İÇ/58, İÇ/61, İÇ/53, İÇ/144, MA/238-239, MA/238, MA/226, MA/43, MA/66, MA/65, MA/59, MA/62, MA/62, MA/134, MA/136, MA/138, MA/138, MA/139, MA/141, MA/145, MA/150, MA/155, MA/155, MA/153, MA/44, MA/44, MA/182, MA/187, MA/189, MA/194, MA/196, MA/198, MA/198-199, MA/219, MA/124, MA/124, MA/123, MA/122, MA/122, MA/71-72, MA/72, MA/67, MA/126, MA/127, MA/75, MA/75, MA/77, MA/77, MA/78, MA/78, MA/83, MA/90, MA/91, MA/96, MA/99, MA/157, MA/160, MA/110, MA/118, MA/121, MA/120, MA/130, MA/133, MA/133, MA/32, MA/123, MA/225, MA/224, MA/225, O/40, O/59, O/60-61, O/152, O/158, O/127, O/128, O/145, O/147, O/127, O/166, O/170, O/171, O/171, O/171, O/171, O/171, O/177, O/177, O/17, O/178, O/180, O/183, O/183, O/183, O/183, O/183, O/184, O/184, O/184, O/184, O/186, O/191, O/191, O/198, O/200, O/201, O/201, O/217, O/219, O/207, O/210, O/82, O/88, O/91, O/63, O/67, O/70, O/74, O/74, O/74, O/96-97, O/103, O/105, O/108, O/108, O/112, O/114, O/117, O/121, O/83, O/35, O/36, O/37, O/37, O/39, O/54, O/55, O/55, O/56, O/56, O/57, SK/89, SK/90, SK/111, SK/112, SK/42 SK/169, SK/12, SK/32, SK/33, SK/30, SK/23, SK/20, SK/18, SK/17, SK/16, SK/13, SK/13, SK/13, SK/11, SK/10, SK/10, SK/64, SK/64, SK/69, SK/73, SK/73, SK/74, SK/75, SK/76, SK/76, SK/77, SK/146, SK/146, SK/147, SK/147, SK/114, SK/149, SK/149, SK/149, SK/150, SK/152, SK/155, SK/156, SK/160, SK/160, SK/166, SK/166, SK/161, SK/161, SK/16 SK/166, SK/167, SK/168, SK/150, SK/99, SK/101, SK/102, SK/133, SK/135, SK/135, SK/135, SK/103, SK/104, SK/104, SK/123, SK/135, SK/141, SK/141, SK/58, SK/52, SK/53, SK/60, VÇ/195, VÇ/195, VÇ/193, VÇ/83, VÇ/83, VÇ/83, VÇ/85, VÇ/85, VÇ/86, VÇ/204, VÇ/204, VÇ/211, VÇ/209, VÇ/211, VÇ/208, VÇ/207, VÇ/199, VÇ/199, VÇ/199, VÇ/198, İÇ/19, VÇ/202, VÇ/202, VÇ/203, VÇ/214, VÇ/214, VÇ/214, VÇ/214, VÇ/216, VÇ/220, VÇ/221, VÇ/222, VÇ/222, VÇ/222, VÇ/222, VÇ/223, VÇ/223, VÇ/224, VÇ/229, VÇ/230, VÇ/146, VÇ/146, VÇ/143, VÇ/141, VÇ/139, VÇ/136, VÇ/134, VÇ/132, VÇ/131, VÇ/154, VÇ/150, VÇ/148, VÇ/154, VÇ/156, VÇ/58-59, VÇ/75, VÇ/76, VÇ/76, VÇ/78, VÇ/172, VÇ/177, VÇ/177, VÇ/178, VÇ/179, VÇ/183, VÇ/183, VÇ/184, VÇ/184, VÇ/186, VÇ/189, VÇ/121, VÇ/122, VÇ/123, VÇ/128, VÇ/128, VÇ/129, VÇ/130, VÇ/119, VÇ/119, VÇ/120, VÇ/120-121, VÇ/120, VÇ/115, VÇ/116, VÇ/11, VÇ/118, VÇ/113, VÇ/113, VÇ/108, VÇ/110, VÇ/60, VÇ/60, VÇ/60, VÇ/60, VÇ/54, VÇ/1, VÇ/103, VÇ/101, VÇ/105-106, VÇ/182, VÇ/181, VÇ/167, VÇ/167, İÇ/44, VÇ/40, VÇ/38, VÇ/43.

2. 1. 2. –ArAk: Metinlerimizde yüz seksen iki cümlede –ArAk zarf-fiili tek kelime hâlinde kullanılmıştır:

Karı gülerek, beni adımla çağırmas mı ? SK/64

Arkasına dönüp *bakarak*:

- Şükrü gelecekti gelmedi. MA/238

Ağlayarak yorganı açtı, anasının ayaklarından öptü. VÇ/192

Bu sözleri kadın belki yarım saat, dura dura *dinlenerek* söyledi. VÇ/191

Kapıcı Salih, bunları beğenmiyor ama *bilerek mi ?* VÇ/220

Biraz durduktan sonra, Saide Hanım *gülümseyerek*, dedi ki:

- Hem Anadolu'da sizin ettiğiniz hizmetlerden hiç memnun olmuyorlarmış ! MA/207
-208

Saide Hanım *gülerek* söylüyordu. MA/208

Arabanın içinde *bağırarak* uyandım. SK/53

Gülerek kadınıma karşılarım ve derim ki: "Kadınım bu son ayrılıktı, artık yok..."
SK/139

Sonra *söverek*, vurarak arabayı koştı. SK/50

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/33, BKÇ/33, MA/35, MA/199, MA/195, MA/185, İÇ/53, İÇ/49, İÇ/48, MA/24, SK/30, SK/27, SK/24, İÇ/26, BKÇ/77, BKÇ/17, BKÇ/14, SK/167, SK/152, SK/149, SK/150, SK/125, SK/133, SK/135, SK/135, SK/133, SK/141, SK/132-133, SK/122-123, SK/104, SK/115, SK/114, SK/61, SK/48, BKÇ/87, SK/76, O/76, O/43, BN/136, BKÇ/18, BKÇ/18, BKÇ/18, O/109, İÇ/146, O/121, VÇ/180, VÇ/168, İÇ/23, İÇ/24, İÇ/28, İÇ/41, İÇ/41, İÇ/26, VÇ/167, VÇ/161, VÇ/141, VÇ/141, İÇ/28, İÇ/34, İÇ/35, İÇ/45, İÇ/45, MA/236, İÇ/43, BKÇ/118, BKÇ/115, BKÇ/111, BKÇ/101, BKÇ/101, SK/118, SK/118, SK/129, SK/100, SK/50, İÇ/191, İÇ/191, O/136, O/135, O/135, O/132, O/61, O/60, O/58-59, O/36, O/36, O/33, O/199, O/187, O/149, O/149, O/142, SK/84, SK/117, SK/117, BN/120, BN/119, BN/99, BN/99, BN/99, BN/167, BN/165, BN/164, BN/164, O/121, O/82, O/88, O/88, O/63, BKÇ/123, BKÇ/152, BN/207, BKÇ/197, BKÇ/192, BKÇ/168, BKÇ/74, BKÇ/77, BKÇ/74, BKÇ/74, BKÇ/56, HP/182, HP/176, HP/167, HP/149, HP/146, MA/152, BN/173, BN/174, VÇ/67, HP/103, HP/95, VÇ/67, VÇ/60, VÇ/66, VÇ/79, BN/216, MA/35, MA/25, MA/123, MA/115, MA/179, MA/168, MA/164, MA/157, MA/156, MA/97, MA/96, MA/94, MA/90, MA/89, MA/82, MA/69, MA/69, MA/65, MA/53, MA/53, MA/42, MA/40, BN/18, BN/18, BN/30, BN/31, BN/33, BN/34, BN/46, BN/46, HP/39, HP/42, HP/56, HP/54, VÇ/45, VÇ/43, VÇ/110, VÇ/121, MA/131, MA/179.

2. 1. 3. -Inca /-UncA: Metinlerimizde altmış üç cümlede -Inca/ -UncA zarf-fiili tek kelime hâlinde kullanılmıştır:

Gülünce gözlerinin içi gülüyor. VÇ/199

Kalkınca, Hüseyin'den bir haber olup olmadığını sordu. BKÇ/123

- Dolu, hepsi eşşek deyyusların... *isteyince* malları kıymetli olur. MA/163

Haşmet kulunuz *gelince* içmeden sarhoş. MA/90

İçince de, başkalarına yalan, size gerçek sulanırım. MA/87

Hemen hiç değişmemiş; Doktor *görünce* tanıdı. MA/41

Bulunca sana yazarım. MA/141

Yorulunca adam istekli olur. BN/204

Uğrayınca da haftalarca sessizlik içine gömülüp uyumuş olan bir ev, gürültü içinde kalır. HP/37

- Ziya Bey işte, dedi, kim olduğunu *gelince* görürsün. HP/53

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/ 46, BKÇ/89, BN/18, BN/91, BN/122, VÇ/64, SK/34, BN/135, O/101, O/75, SK/96, SK/93, İÇ/136, O/42, İÇ/169, İÇ/20, İÇ/169, İÇ/177, İÇ/200, O/185, BKÇ/172, HP/167, MA/232, MA/184, MA/193, MA/184, BKÇ/65, VÇ/194, BKÇ/121, VÇ/168, MA/85, BN/180, O/97, O/57, İÇ/196, O/56, MA/134, MA/87, MA/104, SK/29, VÇ/213, BKÇ/34, BKÇ/12, BKÇ/50, BKÇ/66, MA/186, BKÇ/89, HP/173, HP/135, HP/117, VÇ/211, VÇ/141, VÇ/213.

2.1.4. (i)-ken: -ken zarf-fiili, metinlerimizde seksen beş cümlede tek kelime hâlinde kullanılmıştır. Ek fiilin özel zarf-fiil eki olması sebebiyle metinlerimizde ek fiilin kökünün düşmemiş olduğu şekillerine de rastlanmıştır. “*Mektepte iken*” gibi i-fiilin düşürülmediği örnekler, iki ayrı kelime olarak alınmamıştır:

Giderken de torbasını doldurup gidiyordu. VÇ/204

Mektepte iken, cahillik, bendenizde Kemal Bey merhumun “Rüya”sını, “Vatan yahut Silistire’sini okurdum. O/90

Giderken değil, gittim. O/109

O *söylerken* başkasını dinlemiyor. O/119

Kocasının, *kaçarken* bıraktığı kağıdı bulmuş, getirdi bana gösterdi. MA/138

Kızken biri vardı.. SK/82

Derken etraftan geldiler, ayırdılar, Polis geldi “İzzet, düello teklif et!” diyorum. SK/65

Evlenirken sana sormadı mı diyeceksin ?... SK/69

Ben senin gibi *sağ iken* ölmüş adam görmedim. SK/71

Sonra da *konusurken* düşünürüz. İÇ/155

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/78, BKÇ/101, BKÇ/102, BKÇ/110, BKÇ/121, BN/114, BN/88, BN/116, BN/163, HP/50, HP/120, İÇ/167, İÇ/171, İÇ/178, İÇ/178, VÇ/193, BKÇ/46, BKÇ/50, BKÇ/18, BKÇ/21, VÇ/95, VÇ/150, MA/51, MA/42, SK/55, SK/45, BKÇ/95, BKÇ/96, MA/235, BKÇ/93, MA/233, MA/233, VÇ/224-225, VÇ/219, VÇ/213, VÇ/213, MA/188, MA/183, VÇ/224-225, HP/103, HP/101, BKÇ/200, HP/195, HP/173, HP/161, HP/155, HP/127, HP/120, SK/137, SK/136, SK/135, SK/141, SK/85, O/204, O/186, O/186, O/154, BN/158, BN/140, İÇ/14, BKÇ/65,

MA/127,İÇ/205, BN/205, BN/194, O/113, O/117, SK/77, SK/77, BN/102, BN/91, VÇ/42, BKÇ/123, BKÇ/136, BKÇ/143.

2.1.5. –mAdAn: -mAdAn zarf-fiil metinlerimizde yirmi bir cümlede tek kelime halinde kullanılmıştır. “*Yatmadan evvel*” gibi bu zarf-fiilin *evvel* veya *önce* edatları aldığı örneklere , zarf-fiil grubu ve fiillik olmadıkları için, bu bölümde yer vermeyi uygun bulduk, bu şekilde iki örnek tespit edilmiştir.

Yatmadan evvel gitti, bir de ikinci mevki ve güverte yolcuları arasında dolaştı.
HP/81

Oturmadan önce de ayakta biraz nazlanır, kırıntılar: “Canım bu akşam da oturup konuşalım” derler. O/108

- Ya senin mektubu *okumadan* yazmışsam ? HP/146

Bulmadan gelme ! HP/126

“Alayım ama, Temel, kulaklarım içine girmiyor!” diyecekti, *demeden* yürüdü.
İÇ/144

Ertesi gün uyandım, *soyunmadan* burada niçin yattığımı kendimden sorar gibi oldum. İÇ/136

“Bu zıkkım haramdır, insana zararı da vardır ama, alışılmış, *içmeden* duramıyorum” dediler, bol bol da içtiler. HP/79

Soyunmadan, öyle olduğumuz gibi. SK/161

Ölmeden şu sandalyeye bir de ben oturayım partisi ! SK/92

Çağrılanlar: Sıtkı Bey’in kalem arkadaşları, mahalle komşuları, hısıms akraba şöyle bir kırk elli kişi, eh *çağrılmadan* gelenler de olursa bir altmış, yetmiş kişilik bir toplantı, eş dost arasında bir eğlenti. BN/22

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/187, HP/10, İÇ/154, İÇ/155, İÇ/16, MA/34, MA/90, MA/152, MA/208, VÇ/118, VÇ/193.

2.1.6.–DİkÇA /-DUkÇA: Metinlerimizde bu zarf-fiilin tek kelime olarak kullanımına elli beş örnekte rastlanmıştır:

Oldukça da zengindir. BKÇ/44

Yaklaştıkça gördüm ki bu kuş bir yılanla pençeleşiyor. BKÇ/21

İkinci mevki sıralar *oldukça* dolmuş, localardan ancak bir ikisi tutulmuş.
BKÇ/11

Ama şimdi *düşündükçe*, korkuyorum. BN/205

İhtiyar, öksürüyor; *öksürdükçe* de boğazından çürük bir ses çıkıyor. MA/152

Gittikçe, Emin adımlarını açıyordu. MA/162

Ölmedikçe kurtulamazsın. BN/217

İçtikçe daha da çok asılıyor. VÇ/59

Türlü lakırdılar ediliyor, *edildikçe* de müdür kararsızlaşıyor. VÇ/99

Bir defa da saçmaya başlayınca *uzadıkça* uzar. O/157

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/182, BKÇ/172, BN/110, BN/158, BN/150, SK/68, SK/101, HP/39, HP/181, SK/132-133, SK/68, SK/128, BKÇ/173, O/82, O/117, O/107, BN/157, SK/127, SK/120, SK/116, SK/115, SK/188, O/175-176, O/52, BKÇ/154, HP/66, HP/67, VÇ/46, BN/51, VÇ/142, MA/162, MA/54, MA/46, İÇ/46, MA/212, İÇ/38, SK/61, SK/50, SK/49, SK/48, MA/94, MA/192, MA/192, MA/185, VÇ/206, İÇ/53, İÇ/26, İÇ/200, SK/169.

2.1.7. -A: Bu zarf-fiilin Türkiye Türkçesinde tek kelime halinde kullanımı yaygın değildir. Metinlerimizde bu durumun bir örneği tespit edilmiştir. Fakat, -A zarf-fiilinin öge almamış ikilemeli kullanımları, bu bölümde değerlendirilebilir, bu tip örneklerden de kırk dört örnek tespit edilmiştir:

Üçüncü de Hava Kurumu'yla Çocuk Esirgeme *ortaklaşa* oturuyorlar. İÇ/149

2.1.7.1 İkilemeli olup hiç öge almamış örnekler:

Çağrılanlar da *seve seve gelirler*. BKÇ/164

Dümeni bağlanan ve makinesi işleyen boş gemi *bata çıka* arkamızdan *geliyordu*. BN/197

Ya *döve döve öldüreydiler* ? O/49

Bir odaya sokulur, sabahtan akşama kadar, *bağrışa çağrışa* sanki kendi spor işlerimizi **konusuruz**. İÇ/148

Yazık Çolak *seni doya doya göremedi*. HP/80

Yalnız içlerinde bir tanesi var, kardaşımın ufak bir torunu, yeni dişleri çıkmış, benim gibi *tutuna tutuna yürüyor*, kıvrıkcık,sarı saçları, iri yüzlü, iri gözlü bir herif !
SK/130

Yok bıçak da kaçmadı ; öyle *baka baka* şimdi keseceğim diye diye **kestim**.
BN/134

Gelin köye davulsuz zurnasız *ağlaya ağlaya gitti*. MA/125
Sen de *işite işite kandın*. VÇ/1347

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/24, İÇ/45, HP/186, SK/143, BKÇ/46, BKÇ/146, HP/80, O/208, O/139, BN/135, VÇ/60, BN/66, HP/103, BN/135. VÇ/41, VÇ/97, İÇ/152, BN/37, SK/61, SK/131, HP/52, İÇ/200, VÇ/171, VÇ/59, İÇ/135, VÇ/60, İÇ/128, HP/65, VÇ/191, VÇ/191, İÇ/139, İÇ/149,VÇ/84, MA/134, VÇ/176.

2. 1. 8. -I/ -U: Bu zarf-fiil ekinin tek kelimedenden oluşan kullanımına metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.1. 9. -All:Bu zarf-fiil ekinin tek kelimedenden oluşan bir örneği tespit edilmiştir:

Ben orada bir ay diye söz verdim, *geleli* on beş gün oldu, hâlâ bir iş olmadı.
SK/70

2. 1. 10. -rsA: Otuz iki cümlede -rsA yapısı tek kelime olarak kullanılmıştır:

Ülen kahpenin doğurduğu, kes artık sesini, dedi, *kalkarsam*..... MA/94

Getirirlerse beni unutma. MA/94

İsterlerse, assınlar, dedi. BN/41

Biri yalan söylerse ona kızıyorlar, dinlemiyorlar da *yazarsa* okuyorlar ve kızıyorlar. MA/199

Fırsat düştükçe arkadaşlarına diyordu ki:

-Azizim, bir insan ya hiç evlenmemeli, yahut *evlenirse* ölünceye kadar, karısına sadık kalmalıdır. MA/199

Anlarsarsa kızlar, bu takımlarıyla acı alay eder, insafsız olurlar. BN/129

Bırakırsam anlatır ya. İÇ/137

Ev de onun, *ölürse* kızına kalacak. VÇ/221

Gelmezse arayıp getirmeli. SK/94

Düzgün kopmaz da *parçalanırsa*, hiçbir işe yaramaz. VÇ/99

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/130, BN/129, BN/86, BN/119, BN/120, HP/115, HP/105, HP/106, O/36,O/193, O/124, O/175, O/175, O/177, O/186, O/188, O/188, O/108, SK/70, MA/201, MA/80, VÇ/211, VÇ/99.

2.1.11. –r –mAz: Bu zarf-fiil işlevli yapının tek kelimedenden oluşan kullanımına metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.1.12. –DI mI / - DU mU: Bu zarf-fiil işlevli yapının tek kelimedenden oluşan kullanımına metinlerimizde bir örnekte rastlanmıştır.

Yakalandım mı susarım . BKÇ/48

2.1.13. -DIğIndAn /-DuğUndAn: Bu zarf-fiil işlevli yapının tek kelimedenden oluşan kullanımına metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.1.14. –DIğInA/-DuğUnA: Bu zarf-fiil işlevli yapının tek kelimedenden oluşan kullanımına bir örnekte rastlanmıştır:

Anlaşıyor ki Turan Hanım *evlendiğine*, böyle bir koca bulduğuna sevinmek mi, yerinmek mi doğru olacağını henüz kestirememiştir. BKÇ/200

2.2. Fiilliklerden Oluşan Zarf-Fiiller: Kelime türü olarak kullandığımız fiil teriminin yanında, birleşik fiiller için **fiillik** (Özmen, 1999, 7) terimini kullanarak , bu bölümde incelediğimiz yapıyı daha kolay ifade edebileceğimizi düşündük.

Tablo:2 Fiillik Olarak Kullanılan Zarf-Fiiller

-Ip	-ArAk	-IncA	-ken	-mA dAn	-Dık çA	-A	-I	-rsA	Topl.
300	57	25	32	6	7	183	73	28	711

Tablo:2'de görüldüğü gibi fiilliklerden oluşan zarf-fiiller içinde -Ip/-Up'lu zarf-fiillerin sayısı, diğer zarf-fiillerin toplamından daha fazladır. -Allekleli zarf-fiillerin fiilliklerde kullanıldığı örneğine metinlerimizde rastlanmamıştır. Zarf-fiil işlevinde kullanılan -r -mAz, DI mI /-DU mU, -DIğInA/-DUğUnA, -DIğIndAn /-DUğUndAn yapılarının fiilliklerde kullanıldığı örneklere rastlanmadığı için tabloda gösterilmemiştir.

2.2. 1. -Ip/-Up: Fiilliklerden oluşan -Ip / -Up'lu zarf-fiilin üç yüz cümlede geçtiği görülmektedir. Fiilliklerin bir kısmı "Torpidolardan birinin, *demir alıp* rıhtıma doğru geldiği görülür. BKÇ/163" örneğindeki "*demir al-*" gibi kalıplaşmadır, bir kısmı da "Bak, o nasıl *kurnazlık edip* mesuliyeti üzerinden atıyor. O/81" örneğindeki "*kurnazlık et-*" gibi **isim + yardımcı fiil** yapısındadır. Bazıları da "Gül Hanım'ı uyuturken annesi de *uyuyup kalıyordu*. MA/149" örneğindeki "*uyuyup kal-*" gibi **zarf-fiil + yardımcı fiil** yapısındadır:

Bariş yapamaz, düşmanlarına da karşı koyamazlarsa düşman kalelerine giriyor, genç ihtiyar ne bulursa kesiyor, kesmediklerini de *esir alıp* götürüyor. VÇ/146

Annemin acelesi, benim *evde kalıp* babama yük olmam korkusu, aklını aldı. O/14

Torpidolardan birinin, *demir alıp* rıhtıma doğru geldiği görülür. BKÇ/163

Yarın *boş bulunup* da bir iş yapacak olsam yapışırılar yakama. O/80

Her ne kadar *fırsat düşürüp* de beş on tavuk alamadık ise de valide merhumeden işitirdim, eğer arpa biber ile kaynatılıp tavuklara yedirilecek olursa pek ziyade yumurtlatırmış. O/95

Bana *yemin edip duruyordun*. VÇ/125

Anası yeniden söyleyince:

- Aman anne, nesini göreyim. İşte *gelin olup* köşeye oturmuş ! dedi. VÇ/184

Gül Hanım'ı uyuturken annesi de *uyuyup kalıyordu*. MA/149

Bak, o nasıl *kurnazlık edip* mesuliyeti üzerinden atıyor. O/81

Polisten, şoförden, manavdan, gümrük memurundan birbirine doya doya *şikayet edip durdular*. O/208

Eline bir kuru ekmeğe verdiler onu *geveleyip duruyor*. İÇ/166

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/116, BKÇ/140, BKÇ/145, BKÇ/179, BKÇ/180, BKÇ/186, BN/28, HP/11, HP/18, HP/37, HP/61, HP/179, O/81, O/81, O/85, HP/79, BN/96, VÇ/36, HP/132, İÇ/207, İÇ/213, MA/205, HP/91, VÇ/190, BKÇ/51, VÇ/106, HP/179, HP/31, VÇ/157, VÇ/156, MA/202, BKÇ/66, HP/154-155, SK/17, SK/22, SK/27, VÇ/42, BN/21, BKÇ/158, BKÇ/158, BKÇ/158. BN/43, BKÇ/130, BKÇ/130, BKÇ/133, BKÇ/112, BKÇ/141, BKÇ/149, BKÇ/135, BKÇ/78, VÇ/37. VÇ/38, HP/41, HP/33, HP/77, SK/32, SK/30, SK/30, SK/29, SK/24, SK/19, SK/16, SK/10, SK/10, BN/208, HP/110, HP/169, HP/163, HP/161, HP/151, BKÇ/177, BKÇ/172, BKÇ/168, HP/195, HP/189, HP/133, HP/132, HP/131, HP/131, HP/120, HP/118, HP/117, BKÇ/139, BKÇ/192, HP/77, İÇ/208, İÇ/208, İÇ/210, MA/203, MA/203, MA/203, MA/203, MA/239, BKÇ/36, MA/237, MA/236, MA/216, MA/216, İÇ/42, SK/55, SK/49, SK/49, BN/70, MA/227, MA/228, MA/229, MA/219, BKÇ/70, BKÇ/73, BKÇ/55, BKÇ/59, BKÇ/20, BKÇ/19, BKÇ/19, BKÇ/18, BKÇ/24, BKÇ/42, SK/132, SK/129, SK/46, BKÇ/43, BKÇ/43, MA/23, MA/24, MA/29, MA/30, MA/31, MA/32, VÇ/91, VÇ/92, İÇ/8, İÇ/20, İÇ/17, VÇ/192, İÇ/53, İÇ/54, İÇ/55, VÇ/203, VÇ/209, VÇ/199, VÇ/202, VÇ/215-216, VÇ/217, VÇ/218, VÇ/219, VÇ/220, VÇ/220, VÇ/221, VÇ/221, VÇ/227, VÇ/228, VÇ/228, VÇ/228, VÇ/231, MA/181, MA/184, MA/184, MA/189, MA/189, MA/190, HP/73, HP/73, BKÇ/42, MA/69, MA/128, MA/77, MA/91, MA/104, MA/120, BN/178, BN/178, BN/177, BN/182, BN/185, BN/185, BN/190, BN/190, O/87, O/94, O/100, O/102, İÇ/140, VÇ/146, İÇ/150, İÇ/150, VÇ/132, VÇ/150, VÇ/155, VÇ/163, VÇ/76, VÇ/174, VÇ/174, VÇ/174-175, VÇ/177, VÇ/177, VÇ/184, VÇ/184, VÇ/189, VÇ/123, VÇ/128, VÇ/129, VÇ/121, VÇ/117, VÇ/112, VÇ/183, VÇ/73, VÇ/71, VÇ/63, BN/56, BN/122, BN/85, BN/83, BN/119, BN/94, BN/93, BN/106, BN/115, BN/114, BN/99, O/59-60, O/61, İÇ/135, O/130, O/134, O/140, O/138, O/149, O/126, O/166, O/173, O/183, O/184, O/215, O/218, O/208, O/208, HP/77, HP/8, O/55, SK/84, SK/89, SK/107, SK/107, SK/113, SK/114, SK/148, SK/152, SK/160, SK/166, SK/163, SK/167, SK/167, SK/102, VÇ/56, HP/18, HP/31, HP/30, HP/23, HP/21, HP/14, MA/112, MA/45, MA/46, MA/142, MA/147, MA/149, MA/152, İÇ/180, SK/78, İÇ/172, İÇ/168, BN/159, BN/156, BN/167, BN/168, BN/170, İÇ/166, İÇ/165, İÇ/169, İÇ/173, İÇ/173, İÇ/163, SK/76, İÇ/157, SK/71, SK/65, SK/68, SK/67, İÇ/193, MA/43, SK/50, O/105, BKÇ/146, HP/60, BKÇ/196, VÇ/182, O/111.

2.2. 2. –ArAk: Metinlerimizdeki –ArAk zarf-fiilinin fiilliklerde kullanıldığı örneklerin sayısının –Ip/-Up zarf-fiiline göre oldukça az olduğu görülmektedir. –Ip/-Up zarf-fiili üç yüz örnekte geçerken, –ArAk zarf-fiili elli yedi örnekte fiillik olarak kullanılmaktadır:

O, arabasına koşmakta devam ederek:

- İyisi bize yaramaz diye cevap verdi ve biraz durduktan sonra *ilave ederek*, yiğit atı görünce bizim elimizde korlar mı ? dedi. SK/50

Öteki *acele ederek*,

- Anladım, dükkân odası O/167

Bugün kaval çalmıyor, *ilk defa olarak* kafasına eziyet ediyordu. BKÇ/82

Başı döndü, gözleri karardı, *tahammül edemeyerek* ağladı. SK/120

Lakin oyuncular *meyus olmayarak* gene saati geldiği vakit perdelerini açtılar.

BKÇ/11

Size *gyabi olarak* pek büyük hürmetleri vardır. BKÇ/53

Çocuklara kocanla seni *örnek insanlar olarak* göstereceğiz. BKÇ/72

Sabri Bey *hayret ederek*:

- Nasıl, geçen Mecliste ? diye sordu. SK/27

Hayır, bayağı *zevce olarak*; nikahlı filan yaşamak. SK/34

Bunlar, *tesadüf olarak* burada toplanmış, birbirini tanımış, zemmetmiş, zemmolmuş adamlar. BN/49

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/47, BKÇ/119, BKÇ/25, BKÇ/120, BN/78, BN/186, BN/186, BN/186, SK/88, SK/75, O/195, O/149, BN/154, O/85, O/64, BKÇ/147, BKÇ/198, HP/111, HP/112, HP/158, MA/157, MA/156, İÇ/14, VÇ/56, BN/34, HP/57, VÇ/35, SK/20, BKÇ/94, O/120, O/112, SK/40, SK/48, SK/50, BKÇ/55, SK/22, BN/49, MA/181, VÇ/96, VÇ/84, SK/113, HP/73, BKÇ/83, BKÇ/172, BKÇ/166, BN/186, BN/186.

2. 2. 3. -Inca /-Unca: Metinlerimizde -Inca/-Unca zarf-fiilinin fiilliklerde kullanımı -ArAk zarf-fiil ekinden daha azdır; sadece yirmi beş cümlede görülmüştür. Diğer örneklerde olduğu gibi on örnek cümle yazılmış diğerlerinin de sayfa numaraları verilmiştir. “*Köpek de hayretini izhar mahiyetinde başını sağ tarafa yatırarak, o, gözden kayboluncaya kadar arkasından baktı. BKÇ/88*” örneğinde *kaybolunca* fiilliği aynı zamanda *gözden kayboluncaya* şeklinde birleşerek bir deyim olarak yeni bir fiillik oluşturmuş ve bu fiillik de *kadar* edatıyla birleşmiştir:

*El ayak çekilince.....*HP/96

Hısım olunca ilaç vermezlermiş. HP/158

Köpek de hayretini izhar mahiyetinde başını sağ tarafa yatırarak, o, *gözden kayboluncaya kadar* arkasından baktı. BKÇ/88

Beğenecek olunca neler var. BN/99

Ceza kesince yapmıyorlar mı ? SK/59

Bu fırsat çıkınca hemen adını almış. BKÇ/28

Eğer haberi olmadan siz ona ayak uydurursanız gidiyor da, *haberi olunca* hem kasılıyor, hem de ayağını bozuyor. BKÇ/150

Ayak direyinince Nebiye de razı oldu. BN/109

Düşmana kapı baca olmaz *girecek olunca* duvarda atlar girer; ama olsun.

BN/102

Tamam olunca, bekçiyi sıkı sıkıya bağlayarak ötede hendeğin içine bıraktılar.

İÇ/28

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/41, BN/99, BN/177, MA/48, O/95, SK/25, SK/28, SK/36, SK/102, SK/154, SK/170, VÇ/37-38, VÇ/98, VÇ/113, VÇ/171.

2.2.7.(i) -ken: Metinlerimizde –ken zarf-fiilinin otuz iki örnekte fiilliklerde kullanıldığı görülmüştür:

Hanife Hanım, *boynuna borç değilken* gidip müftüden sormuş. BN/80

İğne yapılırken uzanıp yatan, hiçbir şey söylemeyen Hatice kalktı. BKÇ/102

Bana kalsa *tercüme ederken*.... MA/114

Bu sözler edilirken Mihrişah, Rıza'ya görüntüyordu. HP/119

Dua ederken bile “Allah bir yastıkta kocatsın” derler. MA/233

Babam *alay kumandanı iken* bir muharebede bir kaza yüzünden yaralanmış ölmüştür. VÇ/140

Akşam yemeğinde *hizmet ederken* Kısmet'in yüzü zehir gibiydi. VÇ/199

Sen *borç ederken* babana sordun muydu ? SK/69

Eh, sana akıl olur, bir daha *söz verirken* düşünür de verirsin. SK/70

Yol yakırken başlarının çaresine baksınlar. MA/212

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/73, BKÇ/116, BKÇ/140, BKÇ/168, BN/43, BN/117, BN/35, HP/38, HP/73, HP/77, HP/119, HP/140, HP/183, O/86, O/75, O/115, O/201, SK/17, VÇ/42, VÇ/63, VÇ/140, VÇ/142.

2.2.5. –mAdAn: Metinlerimizde –mAdAn zarf-fiil ekinin fiilliklerde kullanıldığı otuz altı örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin bir kısmında “Bu karılar da onun ağzına bakıp *çayı görmeden paçaları sıvıyorlar*. BN/95” örneğindeki *dereyi görmeden paçaları sıva-* gibi deyim içinde yer almıştır:

Biraz sustuktan sonra Doktor'un Hanımı:

- Nadir Hanım, dedi, *haber vermeden* gelecekmiş ama, Sevim Hanım “olmaz” demiş.

MA/48

Sallananları *belli etmeden* arkasından kolluyorlar. BN/215

Ben *farkında olmadan* hesabı öğrendim. BKÇ/144

Bu karılar da onun ağzına bakıp *çayı görmeden paçaları sıvıyorlar*. BN/95

Gürültü etmeden hastayı masaya kaldırın, aletler hazır olunca bana haber verin, dedi. BKÇ/34

Şemsioğlu'nun cebinde beş on numune, mal sahibi olan köylü her tüccarın mağazasına uğruyor, *köylü farkında olmadan* Şemsioğlu istediği numuneyi gösteriyor, tüccar da tabii gördüğüne göre fiyat veriyor, nihayet Şemsioğlu haklı çıkıyor, ondalıkçı olduğuna kanyorlar ve mal orada satılıyordu. VÇ/37

2.2. 6. -DİKÇA/ -DUKÇA: -DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiili de metinlerimizde yalnız yedi örnekte fiillikte kullanılmıştır:

Rastgeldikçe birlikte eve kadar gidiyorlar. İÇ/209

Anan *genç oldukça* beni yanında istemez. BN/115

Baba; hayat, *bahtiyar olmadıkça* tatlı ve kıymetdar bir şeydir. SK/138

Bu mebus, arkadaşının Nâzır olmaya kifayeti olmadığını, ancak muti ve mülayim olduğu için hoşla gittiğini ve iş başına getirildiğini biliyor ve *fırsat buldukça* çatmaktan hoşlanıyordu. MA/177

Terakki ettikçe hangi yoldan gidecekler, bu günkü kisvenizden, hatta fikirlerinizin ekseriyetinden anlamak kabildir. SK/46

Fırsat düştükçe arkadaşlarına diyordu ki:

- Azizim bir insan ya hiç evlenmemeli yahut evlenirse, ölünceye kadar, karısına sadık kalmalıdır. MA/184

Ben *sağ oldukça* sizi sürüklerim. VÇ/209

1.9.2. 7. -A zarf-fiili metinlerimizde en çok birleşik fiil kurma işlevi ile kullanılmıştır. Özellikle de *bil-* yardımcı fiiline temel fiili bağlayarak yeterlilik birleşik fiilleri kurar. Metinlerimizde temel fiili, üç örnekte **dur-** fiiline, beş örnekte **kal-** fiiline, dört örnekte **gel-** fiiline, iki örnekte de **gör-** fiiline bağlamıştır. Buna karşılık 214 örnekte *bil-* fiiline bağlamıştır:

Herkes ona her kötülüğü *yapabilir* bir adam gözü ile bakar da karşı karşıya gelince hatırımı sayarlar, ya da öyle görünürler. HP/134

Kemikleri *kırılabilirdi*. BN/123

Soyadıdır, *ola* da *bilir*, derler. BKÇ/27

Mesrure de *bakakaldı*. İÇ/212

Anlaşılan, bizi taşıyan ölü arabası, çukurun başına yanaşmadan ben biraz ayılmış, dolayımda *olagelen* işleri duymaya başlamışım; yalnız bu duygu benliğimden ayrı kalmış. HP/148

Kadının ne kabahati var, erkek niyetini *bozmayagörsün*, o kadın olmazsa kendine başka birini bulur. VÇ/164

Yapılagelen iştir. MA/123

Diğer örneklerin sayfa numaraları:BKÇ/27, BKÇ/82, BKÇ/170, BKÇ/93, BKÇ/40, BKÇ/30, BKÇ/29, BKÇ/28, BKÇ/17, BKÇ/12, BKÇ/60, BKÇ/93, BKÇ/95, BKÇ/192, BKÇ/188, BKÇ/179, BKÇ/172, BKÇ/174, BKÇ/172, BKÇ/84, BKÇ/137, BKÇ/80, BN/205, BN/215-216, BN/131, BN/157, BN/160, BN/160, BN/76, BN/78, BN/123, BN/77, BN/127, BN/110, BN/118, BN/118, BN/117, HP/40, HP/140, HP/145, HP/145, HP/154, HP/154, HP/156, HP/186, HP/179, HP/178, HP/176, HP/165, HP/161, HP/157, HP/100, HP/94, HP/149, HP/150, HP/152, HP/95, HP/135, HP/137, HP/118, İÇ/176, İÇ/12, İÇ/215, İÇ/19, İÇ/12, İÇ/151, İÇ/31, İÇ/60, İÇ/60, İÇ/211, İÇ/212, İÇ/189, İÇ/188, İÇ/172, İÇ/168, İÇ/201, İÇ/210, İÇ/213, İÇ/213, İÇ/214, İÇ/212, MA/173, MA/121, MA/43, MA/67, MA/67, MA/73, MA/148, MA/137, MA/136, MA/182, MA/194, MA/195, MA/195, MA/195, MA/200, MA/201, MA/211, MA/237, MA/238, O/107, O/37, O/151, O/152, O/152, O/173, O/190, O/193, O/194, O/93, O/95, O/99, O/100, O/105, O/106, O/106, O/107, SK/149, SK/157, SK/124-125, SK/125, SK/141, SK/125, SK/160, SK/133, SK/90, SK/86, SK/85, SK/85, SK/150, SK/19, SK/133, VÇ/45, VÇ/164, VÇ/45, VÇ/195, VÇ/225, VÇ/119, VÇ/222-224, VÇ/214, VÇ/208, VÇ/211, VÇ/21, MA/124, O/72, HP/147, O/87, HP/65, BKÇ/137, İÇ/153, O/178, O/123, O/33, SK/150, VÇ/47, MA/123, HP/95, BKÇ/172, BN/162, BN/100, BKÇ/170, VÇ/43, VÇ/43, HP/101, VÇ/71, HP/168, HP/147, BN/129, BKÇ/173, HP/157, SK/112-113, VÇ/209, MA/189, MA/200, BKÇ/42, İÇ/20, İÇ/13, İÇ/13, İÇ/12, SK/119-120, BKÇ/15, BN/28, BN/199, O/189, O/217, HP/166, HP/187, BKÇ/166, MA/138, HP/148, HP/157, HP/101, HP/100, HP/100, HP/134, BN/100, İÇ/156, VÇ/173, İÇ/32, BKÇ/60, MA/173, İÇ/60, BN/160, BKÇ/15, VÇ/158, MA/168, HP/40, İÇ/148, O/138, İÇ/22, O/175.

2.2. 8. -I /-U Bu zarf-fiil eki metinlerimizde yalnızca birleşik fiiller kurmaktadır. Bu birleşik fiillerde beş örnekte al- fiilini, *alıkoy-* şeklinde, koymak fiiline bağlamış, 68 örnekte ise ver- fiiline esas fiilleri bağlamıştır:

Gece sarhoşluktu, ayılınca bakalım onu evde *alıkoyacak mıyım* ? diye anlamak istiyor. İÇ/136

Sen birini *alıkoyaydın* !... diyorlar. BKÇ/62

Kurduğu evin yıkılmış olduğunu *görüverdi*. BKÇ/119

Ve bir lahza yanına sokularak elinden serpmeyi *alıverdin*. İÇ/148

Bu kadınları da *görmeyiver*. SK/196

Ben *tutuverdim*. SK/158

Diğer örneklerin sayfa numaraları:İÇ/179, HP/103, HP/104, HP/110, BKÇ/85, BKÇ/87, MA/26, VÇ/107, VÇ/120, VÇ/118, VÇ/126, BN/57, BN/57, SK/25, SK/13, BN/214, MA/114, MA/105, MA/103, MA/87, MA/64, O/202, O/190, O/177, O/176, O/150, HP/110, İÇ/136, HP/86, SK/158, SK/122,SK/121, İÇ/48, BKÇ/66, BKÇ/36, O/44, O/50, O/153, O/139, BKÇ/97. BN/42, HP/43, HP/43, HP/50, VÇ/40-41, VÇ/37, BKÇ/82, BKÇ/82, BKÇ/83, BKÇ/83, BN/143, İÇ/195, İÇ/213, İÇ/168, BKÇ/95, BN/73, VÇ/171, HP/101, VÇ/172, İÇ/180, BKÇ/83, VÇ/194, BN/15, HP/182, BN/132, O/152, BKÇ/15, O/160.

2.2.9.-All: -All zarf-fiilinin fiilliklerde kullanımına metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.2.10. -rsA: Bu yapının fiilliklerde kullanımına metinlerimizde yirmi sekiz örnekte rastlanmıştır:

-Efendim, *müsaade buyurulursa* bendeniz vaziyeti izah edeyim. MA/179

Dedikodu ederlerse ederler, biz işimize bakalım. MA/176

Dedikodu ederlerse ederler, biz işimize bakalım. MA/176

Reis yüzüne bakınca, bu adam dedi ki:

- *Müsaade buyurulursa* bendeniz hulâsa edeyim: Biz toplandık, Hükümet ve Fırka aleyhindeki bu dedikodular üzerinde görüştük. MA/171

Bayat olursa, elbette on para,yirmi para aşağı olur. SK/61

Müsaade buyurulursa telhis edeyim. MA/180

Bu fikir kocasına hoş gelmez de *münakaşa açılırsa*, Saide Hanım kendi kanaatlerini çok soğukkanlılıkla sonuna kadar müdafaa eder. MA/186

Eğer *kabul buyurulursa* şimdi hutut-ı esasiyesi tebellur eden şekilde keyfiyyet bir kere de merkezde müzakere edelim, sonra bir teklif halinde heyet-i muhteremeye arz edelim. MA/182

Küsmüş olursa ne yapacak, Mesrure'nin yakasını bırakacak mı ? İÇ/207

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/173, BKÇ/181, BKÇ/199, İÇ/162, O/37, O/80, O/84, O/111, O/146, SK/88, SK/147, VÇ/77, VÇ/117, VÇ/118, VÇ/119, VÇ/121, VÇ/148, VÇ/174, SK/74.

2.2.11. –r –mAz: Bu zarf-fiil işlevli yapının fiilliklerde kullanılan örneğine metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.2.12. –DI mI /- DU mU: Bu zarf-fiil işlevli yapının fiilliklerde kullanılan örneğine metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.2.13. –DIğIndAn /-DuğUndAn: Bu zarf-fiil işlevli yapının fiilliklerde kullanılan örneğine metinlerimizde rastlanmamıştır.

2.2.14. –DIğInA/-DUğUnA: Bu zarf-fiil işlevli yapının fiilliklerde kullanılan örneğine metinlerimizde rastlanmamıştır.

2. 3. Zarf-Fiil Grubu Oluşturan Zarf-Fiiller:

Karahan'ın “Bir zarf-fiille bu zarf-fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur.” (1993, 23) diye tanımladığı zarf-fiil grubunda zarf-fiil grubun sonunda bulunur, zarf-fiil özne, nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümleci olabilir. Ergin'in “Zengin bir gerundium sistemine sahip bulunan Türkçede bu kelimeler partisiplerle birlikte Türk cümlesine geniş bir ifade kabiliyeti, büyük bir sadelik verirler. Asıl hareketin yardımcı hareketlerini ifade eden kelimeler olarak gerundiumlar Türkçeyi birkaç hareketi basit bir cümle kalabalığından uzak bulunan bir dil haline sokarlar.”(1972, 339) dediği zarf-fiillerin metinlerimizde zarf-fiil grubu olarak oldukça zengin bir kullanımı olduğu görülmektedir:

2. 3. 1. -Ip/-Up

2.3.1.1. Tek ögeli –Ip/-Up zarf-fiili: Bu yapının metinlerimizdeki örneklerinin öge alma durumu **Tablo: 3**'te gösterilmiştir. Tabloya baktığımız zaman bu zarf-fiilin en fazla nesne, en az da özne aldığı görülmektedir:

Tablo:3 Tek Ögeli –Ip/-Up Zarf-Fiilinin Dağılımı

Özne	Nesne	Dolaylı Tümleç	Zarf Tümleci
70	672	521	325

2. 3. 1. 1. 1. Ö + -Ip/-Up: Metinlerimizde yetmiş örnekte kelime grubu oluşturan –Ip/-Up zarf-fiilinin özne aldığı görülmektedir. Diğer ögelere göre özneli örneklerin az olmasının sebebi, -Ip/-Up zarf-fiilinin öznesinin yüklemle ortak olmasıdır. Tespit edilen örneklerin ortak özellikleri şu şekildedir ; bir bölümü, “*Akşam olup da vesika ekmeğini görünce âdeta hayattan meyas olurum. O/94*” örneğinde olduğu gibi *ol-* fiilinin öznesidir ; bir bölümünde zarf-fiil, “*Mücadele sona erip koyunlar sükûna kavuşunca Memiş derin bir “ohh” çekti. BKÇ/83*” örneğindeki gibi, fiilimsiye bağlıdır ; bir bölümünde ise “*Bir gün yolun düşünüp de buraya gelip kalacak olursan, hoşlanacaksın. BN/207*” örneğindeki gibi zarf-fiil grubunda bir kalıplaşma söz konusudur.

Akşam olup da vesika ekmeğini **görünce** âdeta hayattan meyus olurdum.
O/94

Akşam olup da Hisar iskelesine **çıkınca**, herkesin yol verdiği, dükkancıların **ayağa** kalktığı bir adam olur. VÇ/175

Elbet hanım, dedi, *onlar almayıp* da ben **alacak değilim**. VÇ/171

Çocuğu olup da ne **olacak** ama, işte.... BN/89

Ders bitip de bahçeye **çıkarak çıkmaz** ilk işimiz hırsız-polis oynamaya başlamaktı.
BKÇ/143

Mücadele sona erip koyunlar **sükûna kavuşunca** Memiş derin bir “ohh” çekti.
BKÇ/83

Dilenci karısı ama *akşam olup* da herif evine **girince**, artık dilenci değil bir delikanlıdır. BN/18

Bizim eve de, *her çeşitten hizmetçi kadınların biri gidip* biri **gelmeye** başladı.
BN/18

Bir gün *yolun düşüp* de buraya gelip **kalacak olursan**, hoşlanacaksın.
BN/207

Nasıl *vakit bulup* da etraftaki bostanlara, turfandalara **dikkat ediyorsun**.
HP/158

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/101, BKÇ/132, BKÇ/117, BKÇ/117, BKÇ/158, BKÇ/159, BKÇ/170, BKÇ/171, BKÇ/172, HP/34, HP/105, HP/129, HP/131, HP/139, HP/158, HP/27-28, İÇ/51, SK/104, SK/107, BN/115, BN/106, BN/138, BN/183, BN/180, BN/207, VÇ/166, VÇ/187, VÇ/71, VÇ/63, VÇ/138, VÇ/144-145, İÇ/148, MA/77, MA/122, BN/215, O/182, O/178, HP/85, HP/84, HP/186, BN/137, MA/219, MA/226, MA/228, SK/50, MA/212, MA/212, MA/212, BKÇ/44, SK/42, HP/94, İÇ/214, İÇ/187, İÇ/193, İÇ/184, İÇ/201, BN/137, İÇ/133, BKÇ/42, HP/76, HP/76, VÇ/214, VÇ/198, VÇ/198, VÇ/211, İÇ/27.

2. 3. 1. 1.2. N + -Ip/-Up: Metinlerimizde N+-Ip/-Up zarf-fiilinin örnekleri özneli örneklere göre oldukça fazladır. Altı yüz yetmiş iki örnekte -Ip/-Up zarf-fiilinin nesne aldığı görülmektedir. Nesnelerin beş yüz elli sekizi belirtili nesne iken, yüz on dördü belirtisiz nesnedir:

Sonra da *evi bırakıp mahkemelerde sürtmek*. VÇ/69

O elindeki düdüğü gibi şeyi bırakıp kulağını göğsüme **koymuyor**. VÇ/62

Hastalığımı anlayıncaya kadar, beni kandırıncaya kadar, başını göğsüme koyup dinleninceye kadar, *beni anlayıp* hastalığım kafasına dank **deyinceye** kadar yakasını bırakmam. VÇ/62

Büyük baba da onlara aldırılmaz onun derdi *çaylarını bitirip* etrafına **toplanan** küçüklerdir. SK/130

“Karının bende gönlü var “hükmünü verip ve *kafayı tutup* ertesi akşam **balta** olmaktadır. SK/44

Mesele *bunu görüp kabul etmektedir.* SK/46

Hanife kadının *onu arayıp* Nebiye’ye almak için kandırmaya çalıştığı günlerde,askerden **on beş gün olmuştur.** BN/72

Bir gün, Hanife kadının oğlu, *Fevzi’yi* evine **götürdü**, orada Fitriye’ye güveysi olacak delikanlıyı gösterdiler. BN/72

Tren kalkınca eğilenler, *şapka çıkarıp sallayanlar*, sağlık, selamet dileyenler olur. İÇ/168

“*Ah Efendim, uşağın olayım !*” **deyip geçen** bir adam türemiştir. SK/115

Karısının nasıl sevineceğine *neler söyleyip neler yapacağını* gözü önünden geçirip dururken kapı birden açıldı, içeriye bir genç adam daha girdi, gidip pencere yanındaki köşelerden birine yerleşti. BKÇ/43

İkisi de *koca bulamayıp kalmak* korkusu geçirmeden evlenmişler. SK/82

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/41, SK/44, SK/29-30, MA/201, MA/205, MA/238, BKÇ/36, BKÇ/34, BKÇ/31, BKÇ/23, BKÇ/21, BKÇ/20, BKÇ/21, BKÇ/18, BKÇ/ 58, BKÇ/58, BKÇ/54, BKÇ/1, BKÇ/52, BKÇ/52, BKÇ/45, BKÇ/71, BKÇ/70, BKÇ/69, BKÇ/ 64, BKÇ/87, BKÇ/87.VÇ/38, VÇ/68, VÇ/36, BKÇ/85 MA/219, MA/219, MA/219, MA/224, MA/224, MA/227, MA/227, MA/232, SK/61, İÇ/38, İÇ/39, SK/52, İÇ/44, İÇ/44, MA/214, MA/237, VÇ/191, İÇ/31, BKÇ/89, BN/71-72, BKÇ/135, BN/180, BN/178, BN/176, BN/201, BN/200, BN/198, BN/181, BN/193, BN/193, BN/190, BN/188, BN/186, BN/185, BN/184, İÇ/150, İÇ/149, O/122, O/121, O/120, O/118, O/117, O/114, O/114-115, İÇ/145, İÇ/145, İÇ/144, İÇ/143, İÇ/143, İÇ/143, İÇ/141, İÇ/141, İÇ/141, İÇ/140, İÇ/139, İÇ/139 O/105, O/102, O/100, O/100, O/79, O/78, O/74, O/73, O/66, O/66, O/95, O/63, O/62, O/94, O/87, O/87, O/87, O/84, O/83, VÇ/142, SK/33, SK/34, SK/35, BN/52, BN/56, BN/123, BN/90, BN/120, BN/110, BN/119, BN/118, BN/118, BN/109, BN/108, BN/93, BN/92, BN/107, BN/106, BN/117, BN/103, BN/103, BN/115, BN/115, BN/101, BN/99, BN/125, HP/87, VÇ/179, VÇ/179, VÇ/176, VÇ/176, VÇ/174, VÇ/173, VÇ/173, VÇ/74, VÇ/79, VÇ/173, VÇ/172, VÇ/74, VÇ/182, VÇ/179, VÇ/158, VÇ/158, VÇ/158, VÇ/154, VÇ/151 VÇ/150, VÇ/150, VÇ/148, VÇ/146, VÇ/73, VÇ/183, VÇ/184, VÇ/185, VÇ/190, VÇ/190, VÇ/127, VÇ/120, VÇ/115, VÇ/118, VÇ/127, VÇ/120, VÇ/115, VÇ/118, VÇ/107, VÇ/111, VÇ/118, VÇ/107, VÇ/111 VÇ/125, VÇ/127, VÇ/112, VÇ/112, VÇ/112, VÇ/107,

VÇ/107, VÇ/111, VÇ/110, MA/129, MA/124, MA/123, MA/122, MA/122, MA/71, MA/124, MA/125, MA/126, MA/127, MA/127, BN/212, BN/212, BN/214, MA/72, MA/72, MA/73, MA/75, MA/84, MA/87, MA/90, MA/90, MA/91, MA/95, MA/97, MA/101, MA/103, MA/103, MA/157, MA/165, MA/174, MA/107, MA/109, MA/110, MA/112, MA/175, MA/175-176, MA/178, MA/117, BN/202, BN/181, O/31, O/32, O/32, O/32, O/32, O/32, O/33, O/33, O/34, O/35, O/43, O/48, O/58, O/40-41, O/61, İÇ/128, İÇ/132, O/158, O/128, O/132, O/148, O/123, O/159, O/166, O/171, O/172, O/173, O/176, O/176, O/176, O/183, O/184, O/185, O/185 O/186, O/199, O/213, O/214, O/216, İÇ/137 SK/86, SK/188, SK/94, SK/109, SK/110-111, SK/109, SK/111, SK/114, SK/114, SK/146, SK/147, SK/149, SK/149 SK/151, SK/152, SK/152, SK/153, SK/161, SK/168, SK/169, SK/169, SK/85, SK/87, SK/106, SK/148, SK/148, SK/149, SK/153, SK/153, SK/155, SK/156, SK/160, SK/161, SK/167, SK/168, SK/96, SK/115, SK/96, SK/99, SK/102, SK/103, SK/104, SK/104, SK/136, SK/127, SK/145, SK/145, SK/104, SK/105, SK/122, SK/122, SK/119, SK/121, SK/122, SK/140, SK/140, SK/141, SK/142, SK/142, SK/144, HP/35, HP/62, HP/62, HP/188, HP/62, HP/64, HP/41, HP/56, HP/49, HP/47, HP/43, HP/49, HP/58, HP/15, HP/25, HP/23, HP/23, HP/12, HP/31, HP/30, HP/30, HP/28, HP/22, VÇ/17, VÇ/13, HP/21, HP/26, HP/26, HP/31, HP/28 VÇ/20, HP/24, HP/57, HP/54, VÇ/41, HP/52, HP/57, VÇ/46, BKÇ/135, BKÇ/136, VÇ/103, VÇ/101, VÇ/100, VÇ/99, VÇ/98, VÇ/98, BKÇ/161, BKÇ/160, BKÇ/158, BKÇ/157, VÇ/102, BN/45, BN/47, VÇ/42 BN/44 BN/42, BN/42, BN/40, BN/36, BN/35, BN/31, BN/29, BN/29, BN/29, BN/27, BN/27, BN/26, BN/26, BN/28, BN/24, BN/23, BN/19, BN/18, BKÇ/157, BKÇ/100, BKÇ/100, BKÇ/105, BKÇ/107, BKÇ/111, BKÇ/122, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/128, BKÇ/128, BKÇ/130, BKÇ/130, BKÇ/130, BKÇ/97, BKÇ/97, BKÇ/97, BKÇ/134, BKÇ/134, BKÇ/131, BKÇ/124, BKÇ/125, BKÇ/132, BKÇ/141, BKÇ/142, BKÇ/143, BKÇ/143, BKÇ/146, BKÇ/147, VÇ/36, HP/49 İÇ/38, MA/226, BKÇ/72, BKÇ/56, BKÇ/15, BKÇ/59, HP/118, HP/118, HP/119, HP/123, HP/121, HP/121, HP/120, HP/120, HP/125, HP/129, HP/131, HP/131, HP/136, HP/143, HP/143-144, HP/182, HP/184, HP/185, HP/185, HP/185, HP/187, HP/194, BKÇ/170, BKÇ/170, BKÇ/170, BKÇ/172, BKÇ/173, BKÇ/180, HP/147, HP/156, HP/158, HP/162, HP/162, HP/162-163, HP/163, HP/163-164, HP/164, HP/164, HP/166, HP/168-169, HP/169, HP/169, HP/170, HP/173, HP/176, HP/177, HP/179, HP/179, BKÇ/181, BKÇ/182, BKÇ/184, BKÇ/189, HP/103, HP/106, HP/107, HP/110, HP/112, HP/112, BN/206, SK/18, SK/19, SK/21, SK/21, SK/21, SK/32, SK/32, BN/118, HP/94, HP/90, HP/88, BKÇ/203, BKÇ/199, BKÇ/192, BN/159, BN/159, BN/160, BN/160, BN/161, BN/173, BN/138, BN/141, BN/147, BN/147, BN/148, BN/148, BN/153, BN/154, BN/154, BN/158, BN/158, BN/162, BN/165, BN/166, BN/167, BN/167, İÇ/169, İÇ/168, İÇ/164, İÇ/164, İÇ/171, İÇ/171, İÇ/193, İÇ/190, İÇ/186, İÇ/185, İÇ/160, İÇ/160, SK/78, SK/77, SK/77, SK/76, SK/76, SK/75, SK/76, SK/73, SK/73, İÇ/156, SK/72, SK/72, SK/71, SK/65, SK/83, İÇ/185, İÇ/184, İÇ/184, İÇ/202, İÇ/199, İÇ/199, İÇ/198, İÇ/193, BKÇ/185, MA/63, MA/155, MA/151, MA/150, MA/149, MA/140, MA/137, MA/136, MA/136, MA/137, MA/145, MA/58, MA/63, İÇ/210, İÇ/209, İÇ/208, İÇ/207, İÇ/206, İÇ/204, İÇ/204, MA/47, MA/135, BN/93, BKÇ/25, MA/98, BN/84, VÇ/201, HP/144, HP/106, SK/18, HP/102, VÇ/11, BKÇ/43, HP/69, VÇ/157, BN/119, İÇ/138, SK/162, SK/107, BN/29, HP/74, HP/76, HP/76, BKÇ/93, MA/216, MA/187, MA/186, MA/185, MA/182, VÇ/231, VÇ/231, VÇ/230, VÇ/229, VÇ/229, VÇ/226, VÇ/225, VÇ/223, VÇ/222, VÇ/221, VÇ/214, VÇ/202, VÇ/201, VÇ/200, VÇ/200, VÇ/199, VÇ/198, VÇ/203, VÇ/205, VÇ/205,

VÇ/205, VÇ/204, İÇ/62, İÇ/62, İÇ/66, İÇ/54, VÇ/195, VÇ/195, VÇ/193, VÇ/193, İÇ/20, VÇ/82, VÇ/83, VÇ/85, VÇ/87, VÇ/96, VÇ/90, VÇ/94, VÇ/91, MA/30, MA/25, BKÇ/123, SK/38.

2.3.1.1.3. DT + - Ip/ -Up: DT + - Ip/ -Up zarf-fiili metinlerimizde nesneli örneklerden az olmakla beraber arada çok büyük bir fark görülüyor, beş yüz otuz örnekte, DT+ - Ip/ -Up zarf-fiiline rastlanmaktadır. Ancak ilgi çekici bir durum, bu dolaylı tümleçlerin en fazla yönelmeli ve çıkmalı olmaları ve bulunmalı dolaylı tümlece çok az rastlanmasıdır. Örnek cümlelerde bu oran yansıtılmaya çalışılmış olup. Tablo: 4'te dağılım gösterilmiştir:

Tablo: 4 DT + -Ip/-Up Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri

Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT
318	137	57

Mutfak kapısından çıkıp, evin arkasını dolaşip kendi bahçelerine kaçtı. HP/119

Ya heriften vazgeçip Mazhar'dan boşanacak, ya da *kızından geçip* onu tezelden bir kocaya **verecek**, evden çıkaracaktı. BN/70

Hemen *arabadan atlayıp* karanlık han odasına **girdim** SK/48

Sağ yanına yatıp uyumalıdır. MA/64

Muslih suyu hazırladı, sonra *anasının arkasına geçip* yastığı ile onu biraz **doğrulttu.** VÇ/191

Sonra bir gün baktım, ortanca *bana bakıp gülüyor.* SK/39

- Fesüpanallah, canım biz bunları *şubeye getirip göstermedik mi.* SK/14

Hacı Mustafa söze karışıp:

- Ha, **dedi**, ben de onu soracaktım. SK/21

Adviye Hanım'la kızı da *onlara yardım edip* yatakları odalara **serdiler.** VÇ/182

Monşer, dedi ; *burada oturup* da onları **tanımamak** olur mu ? SK/38

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/119, MA/72, MA/72, MA/71, MA/71, MA/69, MA/123, MA/125, MA/126, BN/211, BN/212, MA /74, MA/75, MA/76, MA/153, MA/145, MA /78, MA/78, MA/82, MA/84, MA/86, MA/87, MA/87, MA/87, MA/87, MA/94-95, MA/ 98. MA/99, MA/102, MA/105, MA/160, MA/169, MA/109, MA/110, MA/118, MA/118, BN/181, BN/180, BN/180, BN/180, BN/178, BN/176, BN/174, BN/174, BN/200, BN/198, BN/196, BN/193, BN/193, BN/91, BN/189,

BN/185, BN/182, BN/182, BN/181, İÇ/152, O/120, O/120, O/120, O/118, O/117, O/115, O/114-115, O/112, İÇ/145, İÇ/144, İÇ/189, O/111, O/111 ; O/105, O/105, O/74, O/71, O/71, O/66, O/65, O/65, O/65, O/62, O/122, O/95, O/81, O/83, BN/210, VÇ/138, VÇ/138, VÇ/136, VÇ/136, VÇ/135, VÇ/135, VÇ/69, VÇ/70, VÇ/110, VÇ/110, VÇ/110, VÇ/109, BKÇ/126, VÇ/109, VÇ/111, VÇ/114, VÇ/112, VÇ/117, VÇ/125, VÇ/123, VÇ/122, VÇ/121, VÇ/190, VÇ/190, VÇ/189, VÇ/183-184, VÇ/183-184, VÇ/182, VÇ/179, VÇ/176, VÇ/174, VÇ/79, VÇ/79, VÇ/79, VÇ/122, VÇ/150, VÇ/148, VÇ/148 VÇ/147, VÇ/181, BKÇ/179, BN/53, BN/52, VÇ/188, BN/53, BN/55, BN/55, BN/58, BN/123, BN/123, BN/122, BN/87, BN/87, BN/86, BN/83, BN/82, BN/79, BN/75, BN/121, BN/121, BN/95, BN/121, BN/111, BN/111, BN/109, BN/93, BN/93, BN/93, BN/108, BN/92, BN/92, BN/108, BN/118, BN/106, BN/117, BN/106, BN/105, BN/104, BN/102, BN/102, BN/102, BN/101, BN/127, BN/203, BN/203 HP/78, O/34, O/45, O/52, O/54, O/58, O/59, O/59, İÇ/137, İÇ/131, İÇ/133, O/60, İÇ/133, İÇ/135, O/152, O/140, O/147, O/124, O/160, O/161, O/164, O/175, O/190, O/191, O/205, O/216, O/218, HP/78, SK/91, SK/108, SK/146, SK/146, SK/147, SK/147, SK/147-148, SK/114, SK/149, SK/149, SK/149, SK/151, VÇ/173, SK/154, SK/155, SK/156, SK/156, SK/157, SK/161, SK/161, SK/166, SK/162, SK/167, SK/169, SK/96, SK/99, SK/99, SK/99, SK/101, SK/145, SK/134, SK/136, SK/103, SK/105, SK/119-120, SK/120, SK/121, SK/140, SK/135, SK/131, HP/17, HP/26, HP/26, HP/25, HP/25, HP/25, HP/22, HP/25, HP/30, HP/114, HP/112, HP/109, HP/106, HP/101, HP/182, HP/177, HP/167, HP/164, HP/185, HP/185, HP/179, HP/162, HP/118, HP/193, HP/193, HP/131, HP/141, HP/144, HP/144, HP/154, HP/165, VÇ/16, VÇ/103, VÇ/103, VÇ/99, VÇ/98, VÇ/97, BKÇ/16 0, BN/48, BN/47, BN/33, BN/31, BN/31, BN/31, BN/29, BN/29, BN/29, BN/29, BN/28, BN/27, BN/21, BN/19, BN/20, BN/12, BN/11, BKÇ/101, BKÇ/98, BKÇ/103, BKÇ/104, BKÇ/104, BKÇ/106, BKÇ/118, BKÇ/119, BKÇ/120, BKÇ/120, BKÇ/120, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/128, BKÇ/128, BKÇ/128, BKÇ/130, BKÇ/97, BKÇ/98, BKÇ/156, BKÇ/134, BKÇ/131, BKÇ/132, BKÇ/132, BKÇ/112, BKÇ/1130, BKÇ/117, BKÇ/117, BKÇ/118, BKÇ/118, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/143, BKÇ/143, BKÇ/146, BKÇ/146, BKÇ/148, BKÇ/85, BKÇ/80, BKÇ/148, VÇ/43, VÇ/45, HP/54, HP/54, HP/56, HP/58, HP/57, HP/59, HP/59, HP/47, HP/46, HP/47, HP/40, HP/40, HP/68, HP/68, HP/63, HP/65, HP/59, HP/63, HP/38, HP/35, HP/32, İÇ/44, BKÇ/76, BKÇ/70, BKÇ/68, BKÇ/68, BKÇ/69, BKÇ/64, BKÇ/77, BKÇ/64, MA/219, MA/224, MA/226, MA/229, MA/229, MA/211, İÇ/35-36, İÇ/40, İÇ/40, SK/51, SK/55, SK//56, SK/56, MA/212, MA/212, MA/216, MA/238, MA/200, BN/66, BKÇ/36, BKÇ/37, BKÇ/40, BKÇ/36, BKÇ/32, BKÇ/33, BKÇ/22, BKÇ/22, BKÇ/59, BKÇ/12, BKÇ/58, BKÇ/55, BKÇ/54, BKÇ/52, BKÇ/72, BKÇ/74, BKÇ/74, BKÇ/76, HP/144, VÇ/182, MA/39, VÇ/182, BKÇ/181, BKÇ/172, BKÇ/171, BKÇ/169, SK/42, SK/43, SK/42, SK/117, SK/129-130, BN/70, İÇ/45-46, VÇ/182, MA/138, MA/138, MA/138, MA/138, HP/116, MA/50, MA/59, MA/60, MA/64-65, SK/28, SK/30, MA/66, SK/27, SK/32, BKÇ/166, HP/187, HP/185, HP/143, HP/143, HP/136, HP/129, HP/129, HP/118, HP/117, HP/170, HP/146, HP/163, HP/166, HP/173, HP/172, HP/178, BKÇ/182, BKÇ/190, BKÇ/191, BN/208, BN/203, SK/10, SK/21, SK/22, SK/22, İÇ/214, İÇ/213, İÇ/210, İÇ/208, İÇ/207, İÇ/206, İÇ/206, İÇ/205, İÇ/204, HP/94, HP/93, HP/91, HP/91, HP/90, HP/87, BKÇ/199, BKÇ/193, BKÇ/191, BKÇ/191, HP/106, HP/103, BKÇ/157, VÇ/52, BKÇ/157, VÇ/191, O/193, MA/172, BKÇ/37, HP/144, BN/23, BKÇ/124, HP/26, BN/104, VÇ/182, O/88, HP/73, HP/70, HP/71, HP/74, HP/74, HP/74, HP/75, HP/75, HP/75, HP/75-76, HP/76, HP/76, BKÇ/94, BKÇ/94, MA/217, MA/217, MA/191, VÇ/229, VÇ/229, VÇ/226,

VÇ/222-223, VÇ/222, VÇ/221, VÇ/220, VÇ/216, VÇ/214, VÇ/201, VÇ/200, VÇ/198, VÇ/213, VÇ/212, VÇ/212, VÇ/211, VÇ/207, VÇ/203, İÇ/61, İÇ/60, İÇ/57, İÇ/51, VÇ/195, VÇ/194, VÇ/192, İÇ/21, MA/194, VÇ/82, VÇ/82, VÇ/82, VÇ/84, VÇ/88, VÇ/95, MA/32, MA/30, MA/26, MA/23.

2. 3. 1.1. 4. ZT + - Ip/-Up: ZT+ - Ip/-Up zarf-fiilinin metinlerimizde üç yüz yirmi beş örneği görülmüştür. Bu durumda nesnel ve dolaylı tümleçli - Ip/-Up zarf-fiiline göre zarf tümleçli - Ip/-Up örneklerinin sayısı daha azdır. Örnek cümleler her çeşit zarf tümlecini örneklendirecek şekilde seçilmiştir:

Tablo: 5 ZT + -Ip/-Up Zarf-Fiilinin Zarf tümleçlerinin Türleri

Durum Zarfı ZT	Zaman zarfı ZT	Miktar zarfı ZT	Yer-yön Zarfı ZT
127	97	73	28

Kimse görüp dil uzatmadan işi tadında kesmeli, gönülleri de *ateşli ateşli taşıyıp götürmelidir.* HP/1120

Bir zaman cevap vermedi, *dalgın durup* yoldan geçenlere **baktı.** HP/141

Karşılıklı geçip “muhasabe” **okudular.** SK/29

- Evet, *içeri girip* hemen “Defol oradan !” HP/126

Ben ve Doktor, birkaç gece Kamile Hanım’ın bütün hayatını dinledikten sonra *geri dönüp* ondan tafsilat **istemeye** başladık. HP/181

Biriyle oturup iş **konusurum**, tütün tabakalarını dökmek için odaya girersin. BKÇ/182

Kızın hasımları istemediler, *biraz yardım edip onu yargıç yapmak* istediler. HP/186

Hayatta bütün emeli, *beş on para biriktirip* bir ufak bostan **tedarik edebilmektir.** HP/154

Kocasının mektubunu alınca, *akşam yazıp kocasının cebine koyduğu mektubun okunduğunu*, kızgınlıkla da bu mektubu yazdığını **sandı.** HP/146

Çocuk iken haylazlık edip okumadığına ziyadesiyle müteesif bulunuyordu. HP/155

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/108, HP/170, HP/155, HP/162, HP/16, HP/96, HP/97, BKÇ/166, BKÇ/180, BKÇ/189, BKÇ/176, HP/185, SK/32, HP/34, HP/60, HP/44, HP/49, VÇ/, VÇ/43, VÇ/39, VÇ/37, BKÇ/81, BKÇ/148, BKÇ/147, BKÇ/143, BKÇ/141, BKÇ/141, BKÇ/141, BKÇ/115, BKÇ/114 BKÇ/133, BKÇ/133, BKÇ/130, BKÇ/128, BKÇ/118, BKÇ/151, BKÇ/153, BKÇ/112,

BKÇ/110, BKÇ/107, BKÇ/102, BN/205, BN/16, BN/23, BN/29, BN/31, BKÇ/160, BKÇ/162, BKÇ/165, VÇ/107, VÇ/98, VÇ/99, VÇ/99, BKÇ/163, VÇ/99, BKÇ/138, HP/30, HP/13, HP/22, HP/17, HP/25, HP/26, VÇ/17, HP/27, HP/23, VÇ/167, VÇ/180, VÇ/56, VÇ/55, SK/143, SK/141, SK/120, SK/119, SK/132, SK/126, SK/135, SK/134, SK/96, SK/169, SK/162, SK/161, SK/154, SK/154, SK/150, SK/150, SK/148, SK/113, SK/115, SK/110, SK/10, SK/15, SK/17, SK/28, SK/108, SK/93, SK/88, SK/86, O/211, O/207, O/216, O/215, O/199-200, O/191, O/186, O/171, O/137, O/129, O/127, O/156, O/61, O/61, O/40, O/36, O/34, O/31, HP/84, HP/82, HP/80, İÇ/136, İÇ/136, BN/125, BN/113, BN/104, BN/118, BN/106, BN/107, BN/118, BN/119, BN/119, BN/111, BN/120, BN/112, BN/95, BN/65, BN/61, VÇ/140, VÇ/142, VÇ/145, VÇ/145, BN/210, O/90, O/92-93, O/95, O/69, O/72, O/80, O/97-98, O/101, O/101, O/102-103, O/107, O/109, O/111, O/120, BN/184, BN/189, O/95, BN/190, BN/192, BN/193, BN/193, BN/201, BN/202, BN/174, BN/177, BN/178, BN/180, BN/181, BN/181, BN/181, MA/117, MA/112, MA/110, MA/110, MA/109, MA/106-107, MA/105, MA/167, MA/102, MA/95, MA/95, MA/92, MA/90-91, MA/77, MA/73, MA/128, MA/69, MA/69, VÇ/152, VÇ/154, VÇ/158, VÇ/60, VÇ/59, VÇ/174, VÇ/169, VÇ/183, VÇ/183-184, VÇ/184, VÇ/184, VÇ/189, VÇ/188, VÇ/126, VÇ/121, VÇ/116, O/32, SK/42-43, İÇ/206, İÇ/206, İÇ/208, İÇ/210, BN/172, MA/135, MA/137, MA/142, MA/143, MA/147, MA/147, MA/148, SK/51, BN/73, SK/130, BN/71, BN/71, İÇ/35, İÇ/42, İÇ/42, SK/58, SK/50, SK/49, BN/70, SK/62, MA/227-228, MA/227-228, MA/224, MA/231, MA/226, MA/224, MA/220, BKÇ/68, BKÇ/69, BKÇ/77, BKÇ/68, BKÇ/70, BKÇ/45, BKÇ/76, BKÇ/74, BKÇ/73, BKÇ/151, BKÇ/6, BKÇ/24, BKÇ/21, BKÇ/23, BKÇ/33, BKÇ/36, BKÇ/40, MA/204, İÇ/196, İÇ/201, İÇ/174, İÇ/203, İÇ/178, İÇ/180, İÇ/182, İÇ/184, SK/78, SK/74, SK/74, SK/75, SK/76, SK/77, İÇ/154, BN/164, BN/162, BN/161, BN/159, BN/157, BN/153, BN/151, BN/151, BN/151, BN/144, BN/141, BN/133, BN/133, BN/136, BN/136, İÇ/169, BKÇ/169, SK/103, VÇ/74, VÇ/146, O/110, VÇ/132, MA/233, MA/237, BKÇ/180, MA/30, BN/182, HP/73, HP/70, HP/71, BKÇ/94, İÇ/29, HP/75, HP/76, MA/218, MA/184, MA/216-217, MA/197, MA/196, MA/193, MA/190, VÇ/218, VÇ/217, VÇ/214, VÇ/202, VÇ/199, VÇ/207, VÇ/206, İÇ/61, İÇ/56, VÇ/195, İÇ/18, MA/35, MA/29.

2.3.1.2. İki öge almış –Ip/-Up zarf-fiili: Metinlerimizde –Ip /-Up zarf-fiilinin iki öge alma durumu **Tablo:6'**da gösterilmiştir:

Tablo: 6 -Ip/-Up Zarf-Fiilinin İki Öge Alma Durumu:

Ö DT	Ö ZT	NN	N DT	N ZT	DT DT	DT ZT	ZT ZT
13	2	9	204	85	13	77	19

2. 3. 1. 2. 1. Ö + DT + - Ip/-Up: Özne ve dolaylı tümleç almış –Ip/-Up zarf-fiili örneğine on üç cümlede rastlanmıştır, ancak bunların sekizinde Ö + DT + ZF, beşinde de DT + Ö +ZF biçiminde bir diziliş görülmektedir. Bu on üç cümledeki dolaylı tümleçlerin altısı yönelmeli, dördü çıkmalı, üçü de bulunmalıdır:

Ara sıra, *hizmetçilerden biri odalarına girip:*

- Bu akşam misafir var, sizin yemeğinizi buraya getireceğiz, **der.** SK/101

İşler yolunda gidip dururken kim bunun aklına girmişse girmiş beylikçiliğe kalkmış. BN/57

İlk günlerde , *herkes yatmaya gidip de lokanta tenhalaşınca, doktorla baş başa kalıyor, konuşuyorlardı.* HP/66

Kocası buradan gidip, bizim validenin sıkı tembihi ile, Güzide'ye vekilharç tayin edildikten sonra, kaçmaya imkân yoktu. VÇ/40

Saadetlu Paşamız hazretlerinin intisapları, kızlarağası Mesut Ağa'ya olup gönderecekleri hattın da onlara yazılacağını herkes biliyordu. BN/176

Bazen hepsi onun etrafına toplanıp da ona tütün hakkında, kaçakçılık hakkında birbirini vuranlar, öldürenler hakkında sualler sordukça o memnun oluyor, onlara izahat veriyor, bilgiçlik taslıyor, ara sıra yalan da söylediği oluyordu. VÇ/152

Altına bir taş koyup ensesinden vurmali ki..... VÇ/98

İnsan Paris'e kendi gidip diktirmeli. MA/50

Dilenciler okuma kavgasını kendileri bastıramadılar, *dışarıdan biz karışıp susturmaya mecbur olduk.* BKÇ/19

Selamlar, kelamlar,hatır sormalar, ince altın tabakadan cıgara ikram etmeler, teşekkürler, mukabeleler, istiğfarlar, mebuslardan birinin nâzırlardan birine, yaltaklıkla karışık bilgiçlik satışları, bir köşede sosyoloji münakaşaları, öteki köşede küçük kulüp lakırdıları, bir yandan da her ne sebeple ise *Terkos Şirketi'nden şikayetler uzayıp giderken* ; Harbiye Nâzırı'nın geldiği **haber verilir.** MA/166

Her yere emirler çıkarıp, Kâhya efendimizin yakın adamları tutulup kapı altında alıkonuldu. BN/183

2. 3. 1. 2. 2. Ö + ZT + - Ip/-Up: İki cümlede bu yapının örneğine rastlanmıştır:

Sen düşünüp karar verip kızı alıncaya kadar, bizim iki çocuğumuz olur. VÇ/76

Kiraz ağacından, yarım arşın uzunluğunda bir çubuğu, *ucunda bir sırim ile saraç düğümü atılıp çubuğa bağlanmış* toprak lülesi vardı. İÇ/184

2. 3. 1.2.3. N + N + - Ip/-Up: Dokuz örnekte –Ip/ -Up zarf-fiilini iki nesne aldığı görülmektedir:

Bu kadar darlık içinde *sıkıntıyı, bu kadar azap ve ıstırapı toplayıp* oradan **kaldırmak** tuhaf bir temaşa idi. VÇ/36

Sopalarını, çuvallarını alıp çekildiler. BN/123

Paltoyu, battaniyeyi sırtlayıp öbür odadaki sedirin üstüne yattım. İÇ/136

Son sınıf, *kitaplarını, çantalarını alıp hocanın önüne diziliyor.* İÇ/185

Bizde hekimliğin ileri gitmediğini, yeni insanların çürük, eskilerin sağlam olduklarını söyleyip duranlar gelsinler, bu bayanları görsünler. BN/158

Bunları sevdim ve *fesatlarını, kötülüklerini kesip* bunları yola **getirmek için** yüzlerce yalvaçlar yolladım ve kendilerini sevdirmek, bozulmuş olan başka uruk ve uluslardan ayırmak için İsrail milliyetçiliği öğrettim. BN/144

En sonunda Babil'de kul, tutsak oldukları sırada beni anladılar, oturup İsraililerin geleneklerini, göreneklerini yazdılar, *kılıçlarını, oklarını bırakıp* Fenikelilerden ticareti **aldılar.** BN/145

Yirmi dönüm bir yer, iki inek alıp bostancılık ederek **geçinmeyi** yıllarca kurmuş; bu makinalardan kurtulup istediği gibi yaşayacağını düşünerek beş on para da biriktirmiş olan Hasan, bu Kadri'yi dinledikçe soğuyor, birkaç gün(ler) bu küskünlüğü sürüyordu HP/172

2. 3. 1. 2.4. N + DT + - Ip/-Up: Bu zarf-fiil, iki yüz dört cümlede -Ip/-Up zarf-fiili nesne ve dolaylı tümleç almıştır. Ancak bunlardan yüz yirmi birinde N+ DT +ZF yapısında iken, seksen üçünde DT+N +ZF yapısındadır. Örnekler, on cümle N +DT+ZF, beş cümle de DT + N +ZF yapısından verilmiştir:

Yolda, çocuğunu kucağında uyutup ağladı. BKÇ/118

Sonra başını elleri arasına alıp odasına kaçtı. BKÇ/117

Onu bir ata bindirip yol uğrağı bir köye indirmek bile kolay olmamış. BKÇ/132

Güzide merak etti, *sandalyelerimizi lambaya yaklaştırıp* beraberce bakmaya **başladık.** VÇ/41

Sonra da *kafasını yorgan içine sokup ağlamaya başladı.* HP/48

İhtiyar başını yorgandan çıkarıp karşılık verdi. HP/48

Söz buraya gelince bizim bay enişte gazeteyi yüzünden çekip söze **karıştı:** BN/13

Aynayı yastığının altına sokup biraz yemek yedi, yeniden yatağına uzandı. BKÇ/102

Parlamento Başkanı'nı bir öğle yemeğine çağırıp ondan sordular. BKÇ/173
Bu eve Meclis'ten geçen bir dedikoduyu sokup burada canlandırmak çok güçtür. HP/58

Kuşağından mendilini çıkarıp gözyaşlarını sildi. O/175
Ağadan hesabını alıp gidecekti. O/162

Ben, şu yataklardan tahta kurularını ayıklatıp rahat yatabilsem ve bu hastaları rahat uyutabilsem, bana yeter diye düşündüm. MA/219

Başbakana bir mektup yollayıp bu baloya yalnız evli kadınların çağrılmalarını istediler. BKÇ/178

Hüseyin iyileşince İzmir'de, Kokarkayalı ilerisinde bir yer bulup aldılar. BKÇ/128

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/211, BKÇ/17, BKÇ/58, MA/212, BKÇ/43, BN/71, SK/46, SK/130, MA/135, MA/36, İÇ/209, İÇ/168, HP/190, BKÇ/103, BKÇ/103, BN/28, BN/32, BN/39, HP/105, HP/105, HP/97, HP/40, HP/46, HP/47, BKÇ/143, BKÇ/141, BKÇ/130, BKÇ/118, HP/66, VÇ/182, SK/24, BN/143, BN/143, BN/148, BN/149, BN/168, İÇ/191, İÇ/185, SK/78, SK/71, İÇ/174, İÇ/203, İÇ/202, SK/141, HP/27, BKÇ/160, BKÇ/137, BKÇ/139, VÇ/97, BKÇ/158, SK/122, SK/145, SK/145, SK/102, SK/99, SK/99, O/220, O/218, O/174, O/165, VÇ/174, O/160, O/61, O/33, O/33, HP/86, HP/79, BN/125, BN/109, BN/119, BN/182, VÇ/63, VÇ/113, VÇ/111, VÇ/115, VÇ/187, VÇ/183-184, VÇ/183, VÇ/155, VÇ/155, VÇ/150, VÇ/152, O/120-121, İÇ/143, İÇ/143, İÇ/139, O/101, O/77, O/88, BN/189, BN/186, BN/182, BN/197, BN/197, BN/197, BN/201, BN/180, BN/180, MA/118, MA/117, MA/111, MA/170, MA/170, MA/159, MA/83, İÇ/203, BKÇ/182, MA/135, HP/32, BKÇ/130, BKÇ/141, BKÇ/146, HP/49, HP/97, HP/174, BN/45, BN/24, BN/20, HP/151, HP/93, HP/93, MA/144, MA/226, BKÇ/67, BKÇ/76, BKÇ/58, SK/44, MA/131, BN/180, BN/177, BN/195, BN/190, O/76, İÇ/140, İÇ/145, VÇ/154, VÇ/182, VÇ/187, VÇ/63, VÇ/183, VÇ/62, BN/57, BN/57, BN/123, BN/82, BN/120, O/35, VÇ/184 – O/35, O/108, O/36, İÇ/137, İÇ/133, O/159, O/188 VÇ/105, BKÇ/136, VÇ/12, HP/30, MA/110, MA/109, MA/71, MA/95, SK/70, BN/168, BN/172, BKÇ/160, SK/15, BN/180, BKÇ/124, BKÇ/113, HP/46, HP/40, HP/62, MA/45, MA/155, SK/133, MA/225, MA/211, BN/33, HP/169, HP/193, VÇ/180, İÇ/186, SK/40, BKÇ/76, BKÇ/150, İÇ/204, MA/64, O/189, HP/144.

2. 3. 1.2. 5. N + ZT + -Ip/-Up: N + ZT + -Ip/ -Up yapısında otuz bir, ZT + N + -Ip/Up yapısında elli dört olmak üzere toplam seksen beş örnek görülmüştür. Bunlardan beşer örnek verilmiştir:

Bunu söylerken Fitnat Hanım, *kendi kocasını nasıl sıkıştırıp* da kaynanasını evden **kaçırdığını** aklına getirmişti. SK/104

Ama *istasyonu da hemen bırakıp gidemedi*. O/201

Birtakımı da *halkı dinci gösterip bundan faydalanmak* ister. HP/79

Aslını ararsanız, bugünkü tavukçulukta istenilen *bir tavuğun yumurtalarını kısa bir zaman zarfında alıp tavuğu ete hazırlamaktır*. VÇ/113

Beni birlikte götürüp sabahlara kadar bu kumarcı heriflere **oturtamayacağını** da **bilir**. O/108

Hiç olmazsa *eli ile su alıp tepesini ıslatmalı*. BN/164

Bacının yanına oturup,

- *Kaynar su ile beni yıkayıp söğüş yapmaya çalıştığın* aklına gelmiyor mu? Şimdi de yikasana diye alay eder. HP/38

İhtiyar düşündü, kendi kendine Hüseyin'i haklı buldu ; ama, *er geç onu kandırıp evlendireceğini ummaktan* vazgeçemedi. BKÇ/111

Oturup, *beraberce para sayıp hesap çıkarmak* lazım. VÇ/40

Eşkin atla posta arabalarının arkasına takılmak, *haftada bir yahut iki gün atlı, yahut sekiz saat yol gidip* postayı mutasarrıflığa **götürmek**, ertesi günü de ilçeye getirmek, bu yaşta bir adam için çok yorucudur. BKÇ/142

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/104, HP/188, HP/40, BKÇ/116, HP/129, BN/19, BN/190, VÇ/154, VÇ/153-154, BN/176, BN/174, BN/178, BN/180, MA/171, BN/171. İÇ/171, İÇ/162, SK/75, SK/72, MA/68, MA/175, MA/176, BN/188, O/84, VÇ/150, VÇ/150, VÇ/146, VÇ/154, VÇ/123, VÇ/112, BN/87, O/33-34, O/35, O/159, O/175-176, O/84, O/217, SK/127, BKÇ/137, BN/154, SK/28, SK/28, BN/209, İÇ/213, SK/46, SK/54, MA/211, BN/193, BN/11, BN/36, BN/134, BN/67, BN/23, BN/43, BN/27, BKÇ/113, BKÇ/128, BKÇ/121, BKÇ/40, BKÇ/101, BKÇ/51, BKÇ/67, HP/101, HP/50, HP/59, HP/116, HP/131, HP/136, MA/113, MA/97, MA/129, MA/63, MA/216, MA/139, SK/51, SK/129, VÇ/133, İÇ/189, BN/22.

2. 3. 1. 2. 6. DT+ DT + -Ip/ -Up: On üç cümlede DT + DT + -Ip/-Up yapısına rastlanmıştır. İki dolaylı tümleçli bu zarf-fiil gruplarında, bir örnek hariç (O/31), hepsinde yönelmeli dolaylı tümleç görülmekte ve on bir örnekte de bulunmalı dolaylı tümleç görülmektedir. Dikkati çeken bir durum, bu yapılardan sadece ikisinde çıkmalı dolaylı tümleç görülmesidir. Dolaylı tümleçlerin türleri **Tablo: 7'**de gösterilmiştir:

Tablo:7 DT + DT –İp/-Up Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri

B + Y	B + B	Y + Y	Ç + Y
8	1	2	2

1914 –18 savaşlarının sonuna kadar Yedek Subay olarak çalışmış, *Eerzurum*'da *Atatürk'e takılıp* Ankara'ya kadar **gelmiş**, burada da Maliye'de iş bulup girmiştir. HP/57

- Muhterem, *şuraya yolun kıyısına oturup* biraz **dinlenelim**. VÇ/110

Bir sabah da *handan kamyonu binip* İzmir'e doğru **yola çıktılar**. BN/124

Yalnız bir yol, Paşa'nın adamı olduğunu sonradan öğrendiği bir adam *yolda önüne çıkıp* arabalarda ne olduğunu **sormuş** ; bir yol da bir adam ona Müftü Efendi'ye verilmek üzere bir mektup vermişti. HP/78

Büyük Hanım'ın sözüne bakılırsa, son günlerde öğle yemeklerini yedikten sonra büyük efendi Kerim Beylere kaçıyor *orada kanepede üstünde uyuklayıp* uykusunu **alıyor** gece erken yatıp uyuyanlara da kızıyor, söyleniyormuş. O/31

Çocuk olsun diye, kızı alıp *Samatya'da bir lavtaya da götürüp* **göstermiş**. O/40-41

Halil *orada boş bir iskemleye oturup* Ali Bey, **dedi**, şu evi benden al, kurtulayım. O/190

Orada bir yere oturup **bekledi**. O/201

Orada bir kır kahvesinde oturup geç saatlere kadar **konuşmuşlar**. MA/139

Bu sırada zengin giyimli, iri yarı bir bayan da bunların oturdukları bölmenin kapısını bir tutuşta açtı, sonra gidip, kapalı duran pencere camını da sonuna kadar indirdi, *dışarda birine el edip* **seslenmeye** başladı:

- Tülin.... Buraya, buraya ; ben yer buldum. BKÇ/44

O trene gitti, biz de *tünelden karşıya geçip* tanıdıklardan birinin daha kapısını **çaldık**. BN/46

İlkin onlar beni istemediler, *Beyrut'ta bir ebenin yanına bırakıp* memlekete **döndüler** ; sonra ben de kocaya vardım. HP/175

Gecenin karanlıklarına, gölgelerine bakıp **düşündü**. BKÇ/93

2. 3. 1.2.7. DT + ZT + -Ip/-Up: Bu yapıdaki zarf-fiillerin metinlerimizde toplam olarak yetmiş yedi örneğine rastlanmıştır. Bunlardan yirmi dördünde DT + ZT + ZF şeklinde iken, elli üçünde ZT + DT + ZF şeklindedir:

Bu sırada sokağın boyundan bir erkek gelirse, *ona da pek aldırıp kaçınmaz*, erkekten kaçınacağız diye kendilerini ağaçlara, kapı sövelerine çarpmazlar. HP/117

Odamda acele soyunup, lambayı **söndürdüm** ve karanlıkta, yorganların arasında sokularak biraz sükûn buldum. VÇ/43-44

Yoksa o, *bir salon dolusu kadının kızın içinde yıldız gibi parlayıp* herkesin gözünü, gönlünü **tutuşturacak** bir ateş değildi. HP/35

“Muhtesip” hikâyeleri, *dürre-i şerrriyeler, eşeğe ters bindirip* çarşılarda **gezdirişler** bunu gösteriyor. İÇ/193

Bu kasabanın tutumuna, gidişine, ortada dönen çekiştirmelere bakarak sanılırdı ki *İhsan'la oturduğu evinde de böyle bir rezalet çıkıp* adam **öldürüldüğü için** kimse Fitriye'nin yüzüne bakmasın, kapısını da açan olmasın. BN/105

Hiç kimseye gitmeden *doğru Meclis'e gidip* babanı sorguya çeken saylavı **bulmuş**. İÇ/163

Gündüzleri bize gelip çalışan Elife Kadın da **almış**. O/102

Her gün candarma dairesine uğrayıp bir isteği olup olmadığını **soruyordu**. BN/122

Tekrar duvara dayayıp gözlerimi **kapadım**. SK/48

Günün birinde sevgililerinden ayrılıp hasretlerini gönülde taşıyarak işe dönüş **vardır**. BN/128

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/75, BKÇ/55, BKÇ/183, BKÇ/163, BKÇ/97, BKÇ/125, BKÇ/120, SK/85, HP/193, HP/113, HP/66, HP/21, HP/37, İÇ/42, İÇ/203-204, İÇ/33, İÇ/202, MA/72, MA/118, MA/60, BKÇ/198, İÇ/183-184, BKÇ/190, SK/69, VÇ/44-45, BN/79, BN/128, BN/139, BN/141, BN/144, BN/143, SK/76, SK/73, SK/100, SK/72, SK/115, BKÇ/192-193, MA/77, MA/177, BN/156, BN/196, BN/109, BN/202, BN/197, O/73-74, İÇ/149, VÇ/186, VÇ/158, VÇ/141, VÇ/138, VÇ/76, VÇ/105, VÇ/189, VÇ/145-146, VÇ/157, VÇ/183-184, SK/35, O/72, O/168, O/59, O/59, O/61, O/115, O/173, SK/122, VÇ/187

2. 3. 1. 2.8. ZT+ ZT + - Ip/-Up: Metinlerimizde bu yapıdaki zarf-fiillerin on dokuz örneğine rastlanmıştır:

Dün hasta bırakıp bugün de hiç uğramamak pek ayıp olacak. VÇ/45

Şimdi birlikte içeri gidip bakalım ; musluklar ya kopmuş ya bozulmuş, sular akıyor, yahut durmadan akıyor. İÇ/154-155

Hacıyı sevmek için *kendisi ile uzunca görüşüp* bizim kötü alış verişi ahlâkımızın onun üstünde bıraktığı derin izlerin altında kalan saflığını, hoşluğunu, kendi kendi ile alay edişlerini **işitmek** gerektir. HP/85

Aksakal, üç beş adım ileri çekilip hız alarak eşeğe bir tekme savurdu. VÇ/128

Biraz sonra, eve Hayri'nin geldiğini, *Seza ile beş on dakika konuşup, gittiğini*, Seza'nın onu kapıya kadar geçirdiğini, sonra dönüp odasına kapandığını öğrenen anası ne olduğunu anlamak için Seza'nın odasına girdi. BN/133

Ben de nerede görsem *hiç görmemiş gibi sert sert yürüyüp geçiyordum.* SK/39

Kılıçlamasına bir koyup, demirin üstünden vurmali. VÇ/98

Sonra *Halil İbrahim ile birlikte dönüp ağanın yanına geldiler.* O/164

Tren giderken geri kalıp, koşanlar,yetişemeyip asılı gidenler bile var ! İÇ/150

Kurulmuş bir evi bozmamak için ben, *Hayri ile açıkça konuşup* ona **şart koşabilirim.** O/106

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/190, O/37-38, BN/176, O/31, BN/172, MA/204, SK/38, SK/145, BN/69.

2.3.1.3. Üç ögeli –Ip/-Up:Metinlerimizde –Ip / -Up zarf-fiilinin üç öge alma durumu **Tablo: 8**'de gösterilmiştir:

Tablo:8 Üç Ögeli –Ip/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

N	N	DT	DT	DT	DT	DT	ZT	ZT	ZT	ZT	ZT
N	DT	N	DT	DT	DT	DT	Ö	N	N	DT	ZT
N	ZT	N	Ö	N	DT	ZT	N	N	ZT	ZT	ZT
6	10	1	1	3	2	3	2	1	4	8	1

2. 3. 1. 3.1 N + N + N + - Ip /-Up: Bu yapıda olan altı örnek tespit edilmiştir:

Kimden para çıkacağını, hangi ziyafette karnını doyurabileceğini, nerelerde parasını yarın sabaha bırakıp sonra da unutup vermeyeceklerini evvelden bilir ve kimin kimden ödünç para alıp onu kimlerle, nerelerde yedini, senelerce süren bir alacaklı davasının, *nerede şarkılarını, gazellerini, semailerini okuyup bahşişlerini aldığı* pek güzel hatırlar, filan bey yahut ağa bu sene kışlağını değer fiyatla satmış diye duyunca. kaç gece sonra, nerede bir ziyafet olacağını kestirirdi. VÇ/154

Hayri Efendi, *evvelâ ceplerini, sonra gözlerinin içini, defterlerin arsını arayıp* makbuzu **buldu**. SK/73

İkinci kaptan, *beni, yardımcı kaptanı, üçüncü çarkçıyı alıp,* Tavşan Barına **götürdü**. BN/184

Şinasi Halil Bey, çalışıkça kendisine güveni arttı, güveni arttıkça da karısını, çocuklarını, evini özledi ; o kadar ki, Saide Hanım Ankara'ya ayak bastığı gün, değil karısının ayaklarına kapanmak, çocuklarını bağrına basıp ağlamak *sandalyeleri, masaları, sobaları kucaklayıp öpecekti*. MA/212

Biz burjuva kadınların kuracağımız evlerde, erkeklere düşen çalışıp *kadının başına toplayacağı bir sürü hizmetçileri, dadıları, sütineleri, çocukların matmazellerini, hanımın dostlarını, tanıdıklarını besleyip doyurmakmış*. HP/42

Para kıt, geçim dar ise de, evdekiler yoktan anlamazlar, bulup buluşturup bir şeyler olmalı,*çantayı,kesekâğıdını, cepleri koyunu koltuğu doldurup* eve öyle **gitmeli**. MA/77

2. 3. 1. 3.2. N + DT + ZT + - Ip /-Up:Nesne, zarf tümleci ve dolaylı tümleç almış –Ip/-Up zarf-fiilinin öğeleri farklı dizilmiş olarak on örneğine rastlamıştır:

Gözlüğünü yerine iyice yerleştirip bastonu **almak** için eğildiği sırada birdenbire korkuyla geri çekilmek zorunda kaldı. BKÇ/85

Yanına hiçbir şey almadı, *çocuğunu olduğu gibi kucağına alıp* **bindi, gitti**. BKÇ/118

Dudakları arasından, uğurlu saydığı mısraları alelâcele tekrar edip Müdür'ün masasına **yaklaştı**. SK/74

Sonra da *kapının pervazına tebeşirle dört çizgi çekip* **çık**ti, gitti. İÇ/141

Şehre gece gündüz adamlar çıkarıp bir karışıklık çıkmasına yol vermediler.

BN/183

Çingenerler kışlık zahirelerini yazdan tedarik edip aile geçindirdikleri halde o, bir tek başına geçinemiyor, çok defalar gece okuduktan söyledikten sonra *sabahleyin tefini koltuğuna sıkıştırıp* arkasında rengi yeşile dönmüş redingotu ile odasına, aç **dönüyordu.**

VÇ/153-154

Babil'de esir olmadan önce, dövüşken bir kavim olan Yahudiler, *sonradan Fenikelilerden tüccarlığı öğrenip* onların yerlerini **tutmuş** ve barışçı olmuşlardır.

VÇ/145

Hatice *gene başını elleri içine alıp* odasına **koştı.** BKÇ/122

Kızın anası, kocasının *böyle araya başka adam koyup oğlanın armut gibi boğazına tukulmasının işi bozduğunu* **söylemiş.** HP/33

Arife, Halit'in yüzüne baktı, sonra *kalkıp dolaptan bir parça ekmek alıp* iki eli ile tutarak **öptü**, başına koydu. HP/109

2.3.1.3.3. DT + N + N + -Ip/-Up: Bu yapıda olan zarf-fiil grubu, metinlerimizde yalnızca bir cümlede görülmüştür:

Gemiden yolcuyu, yükü çıkarıp nöbetçi kalırdım. BN/186

2. 3.1. 3.4. DT + DT + N + -Ip/-Up: Diziliş aynı olmamakla birlikte, iki dolaylı tümleç, bir nesne almış – Ip/-Up zarf-fiilinin üç örneğine rastlanmıştır:

Fesini bir öne, bir arkaya götürüp başına yerleştirdikten sonra döndü. arkasındakilere baktı. BN/32

Su yolcuların gelini *kucağındaki çocuğu önüne yere bırakıp* Adile Hanım'ın sözünü kesti: VÇ/170

Ancak, *İzmir'de, kıyı mahallelerden birinde han gibi bir yer bulup* burasını **satın aldılar.** HP/111

2. 3. 1. 3.5. DT +DT + DT + -Ip/-Up: Bu yapıda iki örneğe rastlanmıştır:

Eski İmaret mahallesi mektebi hocası Hacı Hafız Recep Hoca, çocukları değnek kırılıncaya, çocuklar bayılıncaya kadar *dövüyor* ; halk, *çocukların çığlıklarına*

kahvelerden, dükkânlardan uğrayıp dövülen çocuğu hocanın elinden güç kurtarıyorlardı. İÇ/186

Şehirde ertesi gün çıkan gazete benden bahseder, *babamdan, soyumdan, huyumdan tutturup* uzun bir makale **yazar**, vaktiyle o gazeteyi benim tesis ettiğimi zikreder, sonra zürra partisinin tesisinde bir hayli yardımım olduğunu anlatır. SK/138

2. 3. 1. 3.6. DT+DT+ZT +- Ip/-Up:Üç cümlede -Ip/-Up zarf-fiilinin iki dolaylı tümleç, bir zarf-tümleci aldığı görülmüştür:

1918 de boşaltıp mal sahiplerine bıraktılar, onlar da, *Galiçya'da başından ağırca yaralanıp* Almanya'da iki yıl **bakıldıktan sonra** askerden çıkarılan Çolak İbrahim adında birine kiraladılar. HP/73

*Yalnız bir gün yolda karşısına çıkıp elma **verdiğini*** bilemedi. VÇ/124

Hacı Mustafa, Emir İmareti'ni gezen seyyahlara bakıyor "Sanki bu kafirler, bu yazılardan ne anlıyorlar, acaba?" diye düşünüyordu, birdenbire hocadan sordu:

-Hocam dedi, bana meraktır acaba bu kâfirler *yarın ahrette cehenneme gidip yanacaklarını* bilirler mi dersin? SK/16

2. 3. 1. 3.7. ZT + Ö + N+ - Ip/-Up: Bu yapıda öğelerin dizilişi farklı olsa da iki örnek tespit edilmiştir:

Öyle ya, dedi, al elin çıplağını, temizle kelini, bitini *tam eli iş tutup biraz faydası dokunacağı gün* cehennem olsun gitsin.... BN/12

Söz uzadıkça mahmurluk düşecek, birtakımlarının vapur vakitleri gelecek, *bin türlü düşüncelerle içlerini dedikodu doldurup **gelmiş olan*** arkadaşların kafaları yorulacak iştahları kesilecek geniş ölçüde gevezeliğe zaman bulamayacaklar..... MA/168

2. 3. 1. 3.8. ZT + N + N + -Ip/-Up: İki nesne, bir zarf tümleci almış bir örnek tespit edilmiştir:

Bu kadar gündür nasıl olup da bunu düşünmediğine şaşıtı ; ve *hemen masayı, sandalyeleri kaldırıp* duvara yapıştırdığı resimlerin yerlerini değiştirip yatağını eski yerine **çekti.** SK/78

2. 3. 1. 3.9. ZT + N + ZT + -Ip/-Up: İki zarf tümleci, bir nesne almış bu yapının metinlerde dört örneğine rastlanmıştır:

Yatağın üstünde oturmuş, senin adın geçince, *okulu hatırlayarak seni aradaki adın ile çağırıp alay etmeye* başladı. BN/208

Onu uyandırmadan başını nasıl kaldırıp bu yastığa koyacağını bilemedi. O/36

Bu saatte haremsaraydan yana mabeyn koridorundan, Paşa efendimiz kölelerinden, daha bıyıkları bitmemiş genç bir oğlan, elinde Horasani bir gaddare ile seyirtip, binek taşı üzerinde Kâhya efendimize eriştikte, *yıldırım gibi çabuk davranıp gaddarenin ucu ile Kâhya efendimizin kavuklarını dürtüp düşürünce*, elindeki gaddareyi mübarek başlarına bir çalıf çaldı ki, az kaldı kafanın yarısı yere düşse... BN/181

Doktor, bu ziyaretten biraz şaşırılmış gibi elinden gazetesini bıraktı, gözlüğünü düzeltti *biraz başını biraz da kaşlarını kaldırıp* ziyaretçisine **baktı**. MA/36

2. 3. 1. 3.10. ZT + DT + ZT + -Ip/ -Up: Bu yapıda zarf-fiil grubunun sekiz örneği tespit edilmiştir:

Yani ne diye buralara bu kadar para döküp yol yaptırarak ne vardı ? O/157

O, bazı defa oturduğu yerden birdenbire fırlayıp içeriye giriyor. İÇ/32

Ablam bile "*âdet yerini bulsun*" diye dudaklarını biraz kızartıp sokağa **çıkıyor**. MA/136

Ramazan ayının sonlarında Paşa efendimizin başkadınları ki salihattan bir kadın idiler, *sabah namazından sonra seccade üzerinde uyku ile uyanıklık, arasında bir düş görüp* son derece **üzülmüş**, ağlamışlardı. BN/177

Bir gün huzurda oynanan bir ortaoyununda Pişekâr'a çıkacak arkadaşının hastalanması ile ustası Çeşnigir Ali Kalfa'nın emri ile Pişekâr'a çıkıp seyredenlere kendisini pek beğendirmesi yüzünden kendisine bu ad takılmış takıldığı gibi de kalmıştır. HP/36

İnekler de böyle, ama inekler *her sabah sığırla kira gidip gelmeye* borçlu, onlar benden daha iyi ise de ineklere bakarak köpekler daha iyi. BKÇ/20

Karnımı doyurunca yatacağım, *ertesi sabah erken yola çıkıp* akşama Osman'a tutacağız. MA/71

Bir gün bu güzelliğin geçeceğini, ihtiyarlığın geleceğini düşünmesi hovardaca yaşayıp *arkasında sürü sürü erkeklerle her gece bir eğlencede gezip tozmak* gülüp oynamak ister bir kızcağız. BN/159

2. 3. 1. 3.11. ZT+ZT+ZT+ -Ip/-Up: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Gecenin birinde, ay ışığı olan bir güz gecesinde, kız kardeşinin bahçeleri ile değirmeni arasında, iki yanında uzun kavaklar yükselmiş bir yolda, *başında kara bir kasket, sırtında kız kardeşinin yün örme hırkası, bacağına kara bir pantolon, ayaklarında eniştesinin lastik eski kaboşları, toprağı tozuta tozuta değirmene doğru inip giderken, birdenbire değişti...* BN/140

2.3.1.4. Metinlerimizde -Ip / -Up zarf-fiilinin dört öge alma durumu Tablo:9' da gösterildiği gibi sadece beş örnekten ibarettir Bu beş örneğin ortak noktası en az iki ögenin zarf tümleci olmasıdır:

Tablo:9 Dört Ögeli -Ip/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

ZT DT ZT DT	ZT ZT Ö ZT	ZT ZT N DT
2	1	2

2. 3. 1. 4.1. ZT + DT + ZT + DT + -Ip/-Up: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Mayolarla bu tarlanın içinden, sonra ıssız yollardan geçip eve gitmeyi gözleri kesmedi. BN/167

2. 3. 1. 4.2. ZT + ZT + Ö+ ZT + -Ip/-Up:Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Uzun uzun konuşmalardan sonra subayların hem kışlık hem de yazlık ceketlerinin rütbe işaretlerinde ufak bir değişiklik yapılması kararlaştırılarak bu yılın çalışmaları da bu kadarcık bir değişiklikle bitirip bundan sonra gelen günlerde,

gelecek yılın gündemleri için ileri sürülen dileklerin konuşulmasına **başlandı**.
BKÇ/175-176

2. 3. 1. 4.3. ZT+ZT+ N + DT+ - Ip/-Up: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Sağ eliyle bir taraftan bunları dişleri arasında ayaklayıp, kabuklarını rasgele etrafa savururken, sol eliyle de kirli ayak parmakları ile oynamaya başladı. BKÇ/87

2. 3. 1. 4.4. ZT + ZT + DT + N+ -Ip/-Up: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Birkaç sene Almanya'da tahsilde bulunduktan sonra felsefe doktoru olup memlekete dönen ve haliyle tavrıyla kendine iyi kötü bir mevki de temin edip muallimliğe **başlayan** İbrahim Asım Bey *yirmi beş, yirmi altı yaşlarında bir genç,pek yakından bir arkadaşının Nişantaşı'ndaki evine gidip geldikçe bir çok hanım kızlarla ve kız analarıyla tanıştı ahbab oldu.* SK/32

2.1.3.5. Beş öge almış -Ip/-Up zarf-fiili: Tablo:10'da görüldüğü gibi beş ögeli -Ip/-Up zarf-fiilinin örneğine oldukça az rastlanmıştır:

Tablo:10 Beş ve daha fazla Ögeli -Ip/-Up Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö ZT N ZT N	DT DT DT DT DT	N N N N N N DT
1	1	1

2. 3. 1. 5.1. Ö + ZT + N + ZT + N + -Ip/-Up: Bir örnek tespit edilmiştir:

Hayriye Hanım, bu evin ortanca kızı, daha kız sayılacak kadar taze görünen güzel bir kadın, bir buçuk yıldır evli ise de *kocasını ilkin fakülteyi, sonra da askerliğini bitirip* eve yeni **geldiğinden**, ancak bir buçuk aylık evli bir hanım, yemek odasının yanındaki ufak odada kocası ile kendisinin gömleklerini ütülüyordu. O/31-32

2. 3. 1. 5.1. DT+DT+DT+DT+DT+ -Ip/-Up:Bu şekilde, beş adet dolaylı tümleç almış bir örnek, tespit edilmiştir:

Orada, iki sal arasında balık tutanları derin dein seyreden bir ihtiyar efendiye yaklaşp ondan Eyüpsultan vapurunun yerini, yolunu güzelce öğrendikten, inandıktan sonra parmağıyla *Balık Pazarın'dan, Yeni Cami'den, Bahçekapı'dan, rıhtım tarafından, Köprü'den dökülüp gelen* halkın kaynaştığı yeri göstererek sordu:

-Efendi, burası nire ? İÇ/44

2.3.1.3.5.2. N + N + N + N+ N + N + DT + - Ip /-Up: Bir örnek tespit edilmiştir:

Yemeği her hastaya ayrı ayrı çinko tepsiler içinde getiriyorlar, götürürlerken *bulaşıkları, tabakları, kâseleri, tepsileri, çatalları, kaşıkları bu büyük tablanın üstüne yığıp götürmek* istiyorlar. O/204

2. 3. 2. –ArAk

2.3.2.1. Tek ögeli –ArAk zarf-fiili: -ArAk zarf-fiilinin tek öge alma durumu **Tablo 11**'de belirtildiği gibi olup, en çok nesneli –ArAk zarf-fiilinin metinlerimizde geçtiği görülüyor:

Tablo:11 Tek Ögeli –ArAk Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT
15	227	154	91

2. 3. 2. 1.1. Ö + - ArAk:-ArAk zarf-fiilinin özne aldığı on beş cümle tespit edilmiştir. Bunlardan yedisinde zarf-fiillerin “ *Komşu hanımın sesi bir lahza tevakkuf etti ; sonra kapısı açılarak: -Buraya buyrun, dediler. SK/119* ” örneğindeki gibi, edilgen çatılı olduğu dikkati çekmektedir:

En önde Ana, mahallenin anası yürüyor ; iri vücudu sallanarak, *turuncu yeldirmesinin etekleri savrularak Şükriye'nin elinden tutmuş gidiyor.* SK/ 113

Komşu hanımın sesi bir lahza tevakkuf etti ; sonra *kapısı açılarak:*

- Buraya buyrun, **dediler.** SK/119

İzdihamın gürültünün içinde sersemlemiş, şaşırılmış, sendeleyerek ayaklarını çarparak, *parmakları kıvrılarak yürüyorlar.* SK/117

Bir iki adım yaklaştıktan sonra, kendince münasip bir yer bulmuş olmalıdır ki dereye sokuldu ve *kuru ihtiyar vücudu gerilerek serpmesini fırlattı.* İÇ/47

Dudağı bükülerek, çenesi titreyerek, yüzü gerilip çirkinleşerek:

-Hadi kalk bir lokma ye. VÇ/ 205

Ancak *yüreği sıkılarak* değil. VÇ/198

Feyzi vurulmuş, *kanları akarak*, eve **getirmişler.** BN/115

Senin her zaman arkadaşın olarak kalmak istiyorum. HP/ 144

“Aslan” da *bu ilerleyişleri pek yerinde, dairenin şimdiye kadar yapmaya borçlu olup da yapmamış olduğu bayağı bir iş olarak buldu.* HP/131

Genelkurmayına yazdığı bir kâğıtta *donanmanın gülünç olmasını önleyecek bir yol bularak*, nişan tahtası çekecek gemi işinin **bitirilmesini** emrediyordu. BKÇ/169

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/116, BN/108, O/89, SK/113, VÇ/205.

2. 3. 2.1. 2. N + -ArAk:-ArAk zarf-fiilinin nesne aldığı iki yüz yirmi yedi örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden yüz doksan beşinin belirtili nesne, yirmi ikisinin ise belirtisiz nesne aldığı görülmektedir:

Orada duran hasır sandalyelerinden birini sürükleyerek geldi, Feyzi'nin yanına durdu. BN/85

Nebiye gülmek mi ağlamak mı gerektiğini bilmeyerek kocasına baktı. BN/119

Birbirini anlamayarak bir dakika bakiştılar. O/79

Vekilligimi alarak bu işte bana yardım etmenizi yeniden diler, saygılarımı sunarım. O/107

Bir uğursuzluk olduğunu anlayarak koşuştular. O/176

Adamlar bunu düşünerek, “sen müşterinin karşısına çıkma !” demiş olacaklar. HP/85

Ertesi sabah kocası giderken Nebiye gülümseyerek, *gözlerini de kaldırmayarak:* “Kadriye’yi sana Hanife kadın niçin getirecekti” diye **sordu.** BN/99

“Aslan bunların çekilmeyeceğini bildiği için, *karısının bu çingeneliklerine karşı durmak isteyerek “Süt Damlasını” nı daha çok sıkıştırmaya başladı.* HP/132 *Rüstem, bir ateş, diye kahveci çırağına bağırdıktan sonra lakırdıyı olduğu yerde bırakmak isteyerek,*

- Ben **dedi**, yalan söyleyecek değilim ya, gözümle **gördüm**. O/134

(S.....) Vilayeti İdare Meclisi dağıldıktan sonra üstü başı pek düzgün olmayan yirmi yaşlarında, esmer yağız bir delikanlı, *vilayet odacısını görerek*, Vali Bey'le görüşmek istediğini söylemiş ve biraz sonra Vali'nin karşısına çıkınca şu ifadede bulunmuş. O/192

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/61, O/202, SK/72, SK/131-133, SK/119, SK/119, SK/118, BN/142, BN/128, BN/128, O/86, O/109, O/111, O/121, İÇ/215, İÇ/199, SK/106, SK/108, SK/99, SK/100, SK/140, SK/141, SK/133, SK/146, SK/150, SK/163, SK/166, SK/1167, BKÇ/14, BKÇ/12, BKÇ/11, BKÇ/62, BKÇ/60, BKÇ/57, BKÇ/55, BKÇ/76, İÇ/28, İÇ/28, İÇ/26, SK/35, SK/26, SK/34, SK/35, VÇ/194, VÇ/196, İÇ/50, İÇ/50, İÇ/50, İÇ/51, İÇ/51, İÇ/55, İÇ/ 62, İÇ/64, İÇ/ 64, İÇ/14, İÇ/ 13, İÇ/12, MA/194, MA/226, MA/229, MA/34, VÇ/94, VÇ/91, VÇ/90, BKÇ/39, BKÇ/33, BKÇ/28, MA/38, MA/39, MA/39, MA/39, MA/41, MA/39, MA/53, MA/82, MA/83, MA/85, MA/86, MA/87, MA/91, MA/94, MA/97, MA/100, MA/103, MA/104, MA/160, MA/160, MA/168, MA/168, MA/174, MA/107, MA/113, MA/113, MA/178, SK/16, SK/19, BKÇ/187, BKÇ/86, BKÇ/83, BKÇ/82, BKÇ/82, BKÇ/82, BKÇ/81, MA/201 MA/207, MA/239, SK/52, İÇ/35, İÇ/36, İÇ/38, İÇ/39, İÇ/41, MA/212, MA/212-213, MA/236, MA/237, MA/237, MA/237, İÇ/45, İÇ/45, İÇ/34, İÇ/34, HP/74, HP/74, HP/75, VÇ/230, VÇ/226, VÇ/201, VÇ/138, VÇ/138, VÇ/141, VÇ/146, VÇ/157, VÇ/166, İÇ/21, İÇ/19, İÇ/17, İÇ/16, BKÇ/173-174, BN/117, BKÇ/164, BKÇ/163, BKÇ/161, BKÇ/161, BKÇ/160, BKÇ/101, BKÇ/117, BKÇ/118, BKÇ/118, BKÇ/119, BKÇ/128, BKÇ/35, BKÇ/138, BKÇ/144, BKÇ/154, BN/209, BN/208, BN/206, BN/181, BN/183, BN/178, BN/175, BN/174, BN/174, BN/172, MA/151, MA/155, HP/139, HP/144, HP/155, HP/158, HP/159, HP/172, HP/190, HP/190, BKÇ/173, BKÇ/189, BKÇ/190, BKÇ/194, HP/106, HP/106, HP/110, VÇ/70, VÇ/68, VÇ/64, VÇ/74, VÇ/74, VÇ/74, VÇ/79, VÇ/128, VÇ/128, VÇ/118, VÇ/113-114, VÇ/36, VÇ/37-38, VÇ/43, VÇ/49, HP/51, HP/56, HP/39, BN/34, BN/30, VÇ/100, BKÇ/119, BKÇ/180-181, VÇ/97, O/170, O/187, O/216, O/133, O/63, O/63, O/177, O/169, O/168, O/84, O/204, O/123, O/117, O/78, BN/121, BN/142, BN/161, BN/137, İÇ/190, İÇ/208, İÇ/211, İÇ/155, İÇ/192, SK/72, SK/65, SK/117, SK/88, HP/83.

2. 3. 2.1. 3. DT + - ArAk: -ArAk zarf-fiilinin dolaylı tümleç aldığı örneklerin sayısı yüz kırk dördtür, bu örneklerdeki dolaylı tümleçlerin türü **Tablo: 12**'de gösterilmiştir:

Tablo: 12 DT + -ArAk Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri

Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT
104	48	2

Onlar biraz mahçup *birbirine bakarak* ellerini **kaldırırlar.** SK/37

Çalışanlara iş öğreterek, *hademelere çıkışarak*, işi bir günde **çıkarttı.** SK/105

Nadir Hanım *kızının bıraktığı yerden başlayarak:*

- Evet, **dedi**, Ankara'daki terzilerin hiç biri bir şeye benzemiyorlar. MA/51

Eskici dükkanına girerek:

- Günaydın eskici başı ! MA/82

Kumandan, *yüzüne bakmayarak*, Gevenli'ye:

- Otur oraya, **dedi.** MA/102

İki arkadaş *bütün kahvelerin, meyhanelerin perdeleri arasından bakarak*, alay ederek, bir kapıya yumruk atıp "of, of ; yandım anam !" diyerek gülüşerek **gittiler.**

MA/157

Müeyyet, *arkasından bakarak*,

- Bayılsınlar, **dedi.** O/112

İcab-ı maslahata bakarak..... O/81

Aziz'in yanına koştu, *kolundan çekerek*,

- Ver, **dedi.** O/71

Çamurlar, taşlar arasında yuvarlanarak, insanlara çarparak şaşırılmış, yorgun, destan satan çocukları göğüsleyerek köprünün kenarına kadar **sokulmuştu** ; artık geçecek Eyüp Sultan vapuru elbet bulunacak. İÇ/43

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/78-79, O/78-79, SK/19, SK/10, MA/126, MA/117, MA/109, MA/170, MA/168-169, MA/162, MA/157, MA/157, MA/82, SK/116-117, SK/116, SK/104, SK/127, O/69, O/63, O/85, O/84, BN/129, BN/139, HP/56, BN/170, HP/56, BN/98, BN/93, BN/78, SK/117-118, O/134, O/137, O/147, O/150, O/150 O/181, O/197, O/204, O/220, O/33, O/35, SK/118, SK/119, SK/79, SK/82, SK/83, İÇ/157, İÇ/160, İÇ/210, HP/139, HP/116, HP/124, HP/125, İÇ/135, SK/89, BKÇ/161, BKÇ/160, BKÇ/104, BKÇ/113, BKÇ/114, BKÇ/124, BKÇ/125, BKÇ/128, BKÇ/146, BN/99, BN/199, BN/179, BN/176, BN/175, BN/171, MA/148, HP/139, HP/140, HP/140, HP/147, HP/158, HP/166, HP/170, HP/174, HP/176, HP/190, BKÇ/173, BKÇ/176, BKÇ/185, BKÇ/195, BKÇ/198, BKÇ/199, HP/109, HP/113, VÇ/74, VÇ/71, VÇ/68, VÇ/66, VÇ/66, VÇ/65, VÇ/74, VÇ/74, VÇ/174, VÇ/117, VÇ/109, VÇ/36, VÇ/43-44, VÇ/45, HP/46, HP/45, HP/46, HP/40, HP/62, HP/35, HP/32, BN/39, BN/32, BN/32, BN/32, BN/26, BN/25, BN/23, BN/16, VÇ/51, VÇ/97, BKÇ/86, BKÇ/87, BKÇ/85, BKÇ/78, BKÇ/78, BKÇ/12, BKÇ/12, MA/211, BN/69, SK/39, SK/40, SK/45, SK/50, SK/51, SK/51, İÇ/37, İÇ/37-38, İÇ/39, İÇ/40, İÇ/41, İÇ/43, İÇ/43, İÇ/43, MA/212, MA/237, İÇ/44, İÇ/47, İÇ/33, İÇ/31, VÇ/11, VÇ/27, BKÇ/95, MA/184, VÇ/204, VÇ/133, VÇ/155, VÇ/161, VÇ/162, VÇ/167, İÇ/22, İÇ/18, İÇ/16, İÇ/16, BKÇ/16, BKÇ/12, BKÇ/59, BKÇ/60, BKÇ/53, BKÇ/53, BKÇ/52, BKÇ/52, BKÇ/45, İÇ/26 İÇ/25, SK/23, SK/24, SK/25, SK/34, İÇ/48, İÇ/49, İÇ/52-53, İÇ/53, İÇ/52-53, MA/183,

MA/187, MA/199, MA/211, MA/211, MA/134, BKÇ/20, BKÇ/19, SK/121, BN/172, SK/75, MA/51, MA/50, MA/48, MA/46, MA/45, MA/42, MA/62, MA/105, MA/113, MA/127-128, MA/158, MA/98, İÇ/113 İ, BN/126, BN/217.

2. 3. 2. 1.3. ZT + - ArAk: -ArAk zarf-fiilinin doksan bir örnekte zarf tümleci aldığı tespit edilmiştir. Zarf tümleçlerinin türü **Tablo: 13**'te gösterilmiştir:

Tablo. 13 ZT + -ArAk Zarf-Fiilinin Zarf Tümleçlerinin Türleri

DZ	MZ	ZZ	YYZ	Toplam
46	36	6	3	91

Yürüdükçe izdiham artıyor, *göğüs göğüse çarparak*, arkadaki öndekinin eteğine basarak Sultanhamamı'na kadar **geldiler.** SK/116

O zaman Hatice *bütün bütün hiddet ederek* Şükriye'nin tepesine bir yumruk **indirdi.** SK/116

Sonra beni uzaktan görür ve sevinerek *tekrar çağırarak* bana doğru **koşar.** SK/135

Keleş oturduğu yerde *biraz tetik durarak:*

- Gene canın geldi, **dedi.** MA/96

Tevfik Efendi sustu. Gevenli yan gözle ona bakarak:

- Ben, dedi, yarın bir yol sana uğrayayım mı ? MA/108

Biraz sonra da Mahmut, *yarı beline kadar soyunarak* "Harmandalı oynamaya koyuldu. BKÇ/64

- *Senin ateşin mi var? diye sorarak elini tuttu.* BKÇ/77

Sudan çıkarken *bir kere silkinerek* zavallılar **ölüyorlardı.** İÇ/49

İri bir köpek *ondan evvel davranarak* bastonu ağzına **almış** Hüseyin Efendi'nin karşısında duruyordu. BKÇ/85

Kıpır kıpır otlanarak **gezinen** vefalı dostlarına baktıkça gözleri yaşarıyor, içinden sıcak bir şeyler, akıyor,"Aman sende ne olursa olsun..." diyeceği sırada bir anda imamın gırtlığını yarararak anlattığı sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tıkıyor, boğulacakmış gibi oluyordu. BKÇ/82

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/93, BKÇ/79, İÇ/32, HP/70, İÇ/32, İÇ/40, İÇ/38, SK/57, MA/202, İÇ/12, BKÇ/82, MA/184, MA/191, İÇ/49, SK/22, BKÇ/72, BKÇ/15, VÇ/180, MA/124, SK/ 152, SK/152, VÇ/210, VÇ/202, VÇ/146, İÇ/22, İÇ/17, İÇ/17, İÇ/15, O/128, O/152, BKÇ/160, BKÇ/160, BKÇ/108, BKÇ/109, BN/195, HP/147, HP/159, HP/178, HP/178, HP/190, BKÇ/199, HP/109, VÇ/183, VÇ/73, VÇ/71, VÇ/63, VÇ/178, VÇ/121, VÇ/116, VÇ/45, HP/32, HP/51, VÇ/51, VÇ/52-53, VÇ/97, O/79, O/79, O/63, O/90, BN/98, BN/123, O/169, O/171, O/33, SK/118, SK/129, SK/68, İÇ/155, İÇ/213, HP/139, SK/88, SK/155, HP/65, BN/204, İÇ/14, İÇ/14, İÇ/13, MA/58, MA/24, MA/162, İÇ/49, VÇ/90, SK/100.

2.3.2.2.2. İki ögeli –ArAk zarf-fiilinin öge alma durumu Tablo 14’te verilmiştir. Tabloya bakınca –ArAk zarf-fiilinin en fazla nesne + dolaylı tümleş ikilisini aldığı görülmektedir:

Tablo:14 İki Ögeli –ArAk Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö ZT	NN	NDT	N ZT	DT DT	DT ZT	ZT ZT
2	1	60	42	10	42	11

2. 3. 2.2.1. Ö + ZT + -ArAk: İki örnekte özne ve zarf tümleci alan –ArAk zarf-fiili tespit edilmiştir. Bir örnekte önce özne gelirken, diğer örnekte önce zarf tümleci gelmiştir:

İhtiyarca hanım *gözleri hâlâ intikam ateşi ile yanarak* genç hanımın gözlerinin içine **baktı**. VÇ/168

Kadınlar *biri bitirip öteki başlayarak* arasına hepsi birden söyleyerek işi **anlattılar**. O/178

2. 3. 2.2 2. N+ N + -ArAk: İki nesne alan –ArAk zarf-fiilinin de yalnızca iki örneğine rastlanmıştır:

Nereye gittiğini, ne yaptığını bilmeyerek sokakları **dolaştı**, gezdi, verebildiği son karar Saide’ye her şeyi inkâr etmek oldu. MA/195

İkisi de *ne yapacaklarını, ne söyleyeceklerini bilmeyerek* **sustular**. HP/113

2. 3. 2. 2.3. N + DT + -ArAk: DT + N veya N+ DT şeklinde farklı dizilmiş olarak –ArAk zarf-fiilinin bu yapıdaki altmış örneğine rastlanmıştır. Örnekler iki dizilişten de seçilmiştir:

Hoca, *parayı Akif'e uzatarak*,

- Al paranı, **dedi.** O/73

Sivritepe'nin arka yamacındaki otluk mıntıkaya gelince, *kepeneği yere sererek uzandı.* BKÇ/82

Bizi görünce *serpmenin kenarını dişlerinden bırakarak selamladı.* İÇ/47

Omzumdaki küçük torbayı ocağın yanına koyarak durdum. İÇ/21

Ama sevgilerini gönüllerinde yaşatarak ölecekler. HP/173

Kadınlardan adını saklayarak bir kadın iki kereden fazla görüşmemeye dikkat ederek yeni nazariyesinin tatbikatını ilerletmeye **başladı.** MA/187

Hoca, *çay bardağından dudaklarını çekerek* ve gülerek:

- Geçen mecliste ne yaptım ona onu yapardım, **dedi.** SK/27

Afife Hanım denilen bu kadın *Nimet ile Bacı'yı kimsesiz bırakmaktan acı bir tat bularak* her gelişinde, kızın yüzüne karşı,

- Buna ne oluyor, Allah aşkına **diyordu**, suratından düşen bin parça oluyor. HP/39

Bir gün Mihridil Kalfa tebdil olup *Defterdar efendimizden bir kadın getirterek şehre çıktı.* BN/179

Ne iş olursa olsun ; önüne birkaç kağıt koyup *bunların arkasında kendini unutturarak* günlerini **geçirmekte.** MA/211

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/12, SK/23, BKÇ/12, BKÇ/171, BN/176, BN/179, BN/179, İÇ/23, VÇ/166, İÇ/42, BKÇ/86, O/45, SK/118, BN/134, O/82, O/73, O/117, SK/18, MA/112, MA/53, SK/134, SK/93, SK/116, SK/34, VÇ/74, SK/50, O/176, BN/85, BN/128, O/86, O/87, MA/109, MA/54, SK/109, BN/97, BKÇ/176, VÇ/68, VÇ/66, HP/41, BN/26, VÇ/95, SK/35, İÇ/25, İÇ/16, O/131, BKÇ/104, BN/205, MA/50, MA/239, BN/85.

2. 3. 2.2. 4. N + ZT + - ArAk: N +ZT veya ZT +N –ArAk dizilişinde kırk iki örnek tespit edilmiştir:

Kahve içinde, mahalle delikanlılarından ikisi, Bostancıların Raşit otuz yıldır şu karşıki köşede kömürcülük eden ve *yazdan kayıklardan kömürü ucuz alıp kışın köyün*

yoksullarına taşı ile tozu ile pahalı satacağım diye uğraşıp topladığı beş on parayı da veresiye kaptırarak bir boğazı tokluğuna çalışmış olan Arapkirli Hasan'ı hiç kağıt oynamazken, birkaç aydır, altmışaltıya alıştırmışlar, sıra ile yenip duruyorlar, üstelik:

- Git kömürlere iki teneke su daha at ! bu parti de gitti. Sen artık bizim arpalığımız oldun! Tayıncı oldun diye kızdırıyorlardı. MA/30

Delice bir sıtma içinde *karları ellerimle karıştırarak*, senin küçük ayaklarının izlerini **aradım.** İÇ/50

Şimdi öyle umuyorum ki, sizden ufak bir sual soran o küçük kıza karşı susmayacak, *onun bu yazılarını ne kadar üzüntüyle yazdığını pek güzel anlayarak* isterse - bir kelime olsun – ona bir **cevap vereceksiniz.** İÇ/11

Bunları *Bay Özarier'i yakından tanıyarak*, onun ile görüşüp, konuşup ne adam olduğunu bilerek **yazmıyorum.** VÇ/132

Nikolof arkadaşlarından evvel kapıdan çıkarak köpeğini okşamış, etrafı dinlemiş, sonra *arkadaşlarını beraber alarak* evden **çıkışlardı.** İÇ/27

Aşçı, gözleri işten kızarmış, *ağlar gibi burnu sulanarak diyor ki:*

- Bu ocaklar hiç sönmez, gece gündüz yanar. MA/226

Hoca efendi, *evvela gözlüğünü takarak*, cıgarasını çekerek telgrafı, ta bâlâsından imzasına kadar bütün harflerini, kelimelerini **okudu.** İÇ/35

Kırmızı saçlı arkadaşı ise *hiç sesini çıkarmayarak* iri lokmalarını avurduna **dolduruyor** ve ara sıra kadının yüzüne bakıyordu. İÇ/26

Bir ayak sesi işitip toplanır ve *arkasını kapıya dönüp başını eğerek*, çantasını karıştırmaya **başlar.** VÇ/63

Hatice, *çocuk gibi hıçkırıp içini çekerek:*

- Ama, bilmezsin ne kadar üzüldüm, artık bir daha seni göremeyeceğim sandım ! BKÇ/114

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/19, O/168, BKÇ/85, BKÇ/83, BN/176, BN/176, BKÇ/198, VÇ/125, BKÇ/14, İÇ/52, BN/164, O/99-100, MA/111, MA/173, SK/150, SK/112, VÇ/68, VÇ/70, BKÇ/191, HP/176, VÇ/162, O/135, O/44, BKÇ/77, HP/65, BKÇ/37, BN/33, VÇ/67, BN/172, BN/206, O/31, İÇ/28, MA/236, BKÇ/86, O/143, O/176, O/176, BN/122, BN/137, BN/134, SK/114, İÇ/211.

2.3. 2. 2. 5. DT + DT –ArAk: Metinlerimizde iki dolaylı tümleç almış –ArAk zarf-fiilinin on adet örneğine rastlanmıştır:

Bu adam, zevcesini vakadan iki hafta evvel terk etmiş ve *Kafkas Cephesi*'nde *lekeli hummaya tutularak* henüz şifayab olmuş ve nekahet devresini geçirmek üzere buraya **gelmiş** bir tabib idi. VÇ/47

Karyolada uzanan, koluna dayanıp yarım kalkarak ve *karyolanın baş tarafından arkadaşına bakarak*: BKÇ/199

Bunu, *ilk konulduğu odada, tören günlerine bırakarak* her günlük odayı ayırmağı doğru bulup bulmadıklarını sayın üyelerden **soralım**. İÇ/19

Yüzünü ancak bizim noterliğe uğradıkça gördüğüm, kendisine bizim bayan Nazmiye'nin eşi olduğu için cigara verip kahve ısmarladığım bu adam için yazdıklarım, karısından işittiklerimi *Özarier'in kılığına, kıyafetine yakıştırarak* **yazıyorum**. VÇ/133

Üstü başı yırtık, bütün gövdesini örten paçavralar ıslanmış, ihtiyar fakat dinç bir ortakçı, serpmenin uzun ipini koluna bağlamış, ucunda kurşunları sallanan ağını iki eline ayırıyor, bir kenarını dişleriyle tutuyor *derenin kenarında sazlar içinde yürüyerek avının yerini arıyordu*. İÇ/47

Başta, bulunanlara güvenerek *onların gidişlerine, görüşlerine ayak uydurarak* **hazırladığı** yazılar “ talimat olup “nizam olup” ortaya çıkmaya başlayınca, Şinasi Halil Bey'e sanki **can geldi**. MA/212

Hiç ummazken *kendisine değer vermelerine güven göstermelerine sevinerek* yeni işine istekle **başlamış bulundu**. MA/211

Rıfat Efendi *karanlıkta köpeği görmeye çalışarak*,
-Çok gürültü ettin ama.....O/212

Odasını eski haline koyup her şeyi yerli yerine astıktan ve taktıktan sonra *yarın baht ve talihinin değişeceğine bir haftadan beridir onu üzen öldüren uğursuzlukların zail olacağına kani olarak* büyük bir ümit, büyük bir istirahatla yatıp **uyudu**. SK/78

Bir aralık elini kurtaran Aziz, *dövduğüne, dövüldüğüne bakmayarak* elini **tuttu**. O/76

2. 3. 2. 2.6. DT + ZT + -ArAk: DT +ZT veya ZT + DT + -ArAk zarf-filinin metinlerimizde kırk iki örneği tespit edilmiştir. Bu dizilişlerden her ikisinden de beşer örnek seçilmiştir:

Sazlara daha ziyade yaklaşarak küçük ayaklarını ıslatan sulardan serpmeyi çekmeye **başladım**. İÇ/49

Kadın, göğsü üzerinde üç haç çıkararak kaşığını un çorbasına **uzattı**. İÇ/26

Söze yeniden başlayarak: BN/34

Dışarı halkından, Paşa efendimizin imrahorları Kepçe Hasan, doğancıları Divitçioğlu, Başkadın efendinin emektarları Vakkas gibi birtakımları, *bir işittiklerine bin ekleyerek* Paşa,efendimizin kâhyalarına karşı siyaset göstermeye hazırladıkları gibi, haremserayları halkından da büyük kızları Esmehan'ın dadısı Nevdil Kalfa ile kaftan kalfası Dilküşa Kalfa gibiler, oradaki kıvılcımı üfleme, gün geçtikçe **arttırıyorlardı**. BN/173

Oturdu, uzun uzadıya hesapladı ve hiç kimseye bir şey söylemeden *klarnetçi Sarı'dan yüz kuruş ödünç alarak* Edirne'deki akrabasının ziyaretine **gitti**. VÇ/155

Bu yol, *bir mezarın yanında birdenbire biterek* onları geniş bir caddeye **çıkardı**. SK/118

Sen, bilmem ne rüyalar içindeydin, *ara sıra yüzüme bakmayarak* bana bir sual **soruyordun**. İÇ/46

Ancak burada işler o kadar dar idi ki, *yıllardan beri orada avukatlık ederek* güçlükle **geçinebilen** iki yaşlı meslektaş gelip yalvardılar. HP/185

Nebiye *gene kocasının gözlerinin içine bakarak*:

“Kim dedi ?” diye **sordu**. BN/99

Hekim, ortaya dönerek: “Gördünüz mü başıma geleni ?” **der**, sonra kıza *yaklaşarak*: VÇ/66

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/141, BN/171, MA/211, BKÇ/87, O/48, SK/117, MA/62, İÇ/27, BKÇ/14, BKÇ/14, BKÇ/194, BN/33, VÇ/192, İÇ/48, BN/97, İÇ/57, MA/48, SK/117, O/211, İÇ/41, İÇ/19, İÇ/15, SK/85, HP/158, HP/159, BKÇ/189, BKÇ/196, BKÇ/200, İÇ/194, SK/117, O/85, MA/101.

2. 3. 2. 2.7. ZT + ZT + -ArAk: Metinlerimizde on bir örnekte iki zarf tümleci almış –ArAk zarf-fiiline rastlanmıştır:

Mustafa Hilmi *sanki elektrik cereyanına tutulmuş gibi birden bire dönerek*:

- Yook **dedi** ; lakırdının arasında dur ve sözünü bil. SK/24

O yorganın dikişleri ile oynayarak ve *mutadı veçhile, hafiften güler*ek:

-Yaa, **dedi**, hem söz verirler, adamı soğukta bahçelerde bekletirler, hem de gelmezler....VÇ/45

Karyolada uzanan, koluna dayanıp yarım kalkarak ve karyolanın baş tarafından arkadaşına bakarak: BKÇ/199

Tekrar biraz düşünerek: BKÇ/196

Orada bulunan Nazife *kaşla, gözle tuhaf işaretler ederek* oradakileri dışarı **çıkardı.** BKÇ/102

Kolumdan pek zayıf dayanarak, asılarak yürüyor ve *taze sesinle yapraklar arasında öten küçük kuşlar gibi söylenerek* beni cevabını yetiştiremediğim sualler içinde **bırakıyordun.** İÇ/45

O, *benim sualim ile hiç alâkadar olmayarak* atın birinin çeki kayışlarını geçirmeğe **yardım etti** ve hayvanın kurumuş sağrısına bir tokat vurarak:

-Bu İrecep'ten aldığın at değil mi diye sordu ve ilave ederek, buna ne olmuş? Arıklamış ! dedi. BKÇ/50

Hüseyin efendi hafifçe titreyen elini uzatıp bastonunu alırken, öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak, “Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız !” diye bağırdı ; sonra “sizler, bizlerden çok daha akıllısınız !” der gibi asabiyetle köpeği okşadı, *birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek* “ Terbiyesi en güç hayvan !” diye söylene söylene parkın kapısına doğru hızla **yürüdü.** BKÇ/88

O sıralarda tüfenklerin süngüsü olmayan asker için, gece gündüz çalışarak demircilerin, ellerine geçen demirden yaptıkları süngüleri de orduya taşıyan Çolak İbrahim'dir. HP/77

Ötekiler kolun ile dürtüp masayı göstererek, bir başkası uzaktan “Hafız” diye çağırıp *sonra kaş gözle işaret ederek* bizim gibi yabancıların yanında içmek istemeyen bu adamı **zorluyorlardı.** O/61

Bütün iyi öğretmenler gibi İzzet Bey de hem öğretti, hem yüz göz olmadı hem de *bizimle birlikte çalışarak* bizi boş laflardan **kurtardı.** İÇ/156

2.3.2.3. Üç Ögeli –ArAk Zarf-Fiili

Tablo: 15 Üç Ögeli –ArAk Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

N DT ZT	DT DT N	DT DT DT	ZT N ZT	ZT ZT DT	ZT ZT ZT
6	2	1	1	2	1

2. 3. 2. 3.1. N + ZT + DT + -ArAk: Altı örnekte N + ZT + DT + -ArAk zarf-fiiline rastlanmıştır. Bunlardan ikisinin dizilişi DT + N + ZT + -ArAk şeklindedir:

Emin'in göğsü, gırtlığı ilerde lokomotif gibi çekiyor ; berikinin bacakları ilerde gövdesi geriye asılmış, gözleri şaşılasmış, dili çıkmış burnuna doğru kıvrılmış, *ayaklarını pat pat yere vurarak* yeni bir gayretle **koşuyor** ve Emin kolundan tutalıdan beri memnun görünüyordu. MA/163

Asım, bıraktığı kitabı tekrar eline alarak:

-Ve, **dedi** ; hayat da bunları böyle istiyor, zaruri olacaktır. SK/36

Sabri Bey, işi daha ziyade latifeye dökerek:

-Birader benim bu nâzırlık işine pek aklım ermedi, **dedi**. SK/26

*Bir arabanın okundan kendini dar kurtararak karşıya **geçti**, gazetecilerin içine doğru gitti, orada soracaktı. İÇ/43*

Malmüdürü, çekmecedен bir kâğıt çıkararak:

-Bak, benden ne soruyorlar, diye kâğıdı **uzattı**. SK/97

Gülkoku söyleyerek, dükkanların önünde takılarak, *şekerciye uğrayıp çocuklara şeker alarak* Samanpazarı'na çıkar ; Cebeci'ye doğrulur. MA/82

Köpek de *hayretini izhar mahiyetinde başını sağ tarafa yatırarak* o, gözden kayboluncaya kadar arkasından **baktı**. BKÇ/88

Hayvan, *sanki bu sözleri bekliyormuş, bundan memnuniyet hissetmiş gibi başını onun bacaklarına sürerek* sevinçle sahibinin yanına **döndü**. BKÇ/86

2.3. 2.3. 2. DT +DT + N + -ArAk: İki örnekte DT + DT + N -ArAk zarf-fiili tespit edilmiştir:

Şemsiyesine dayanarak, *iki yanda bostanlara, marullara, salatalara bakarak yürüyor*. MA/237

Umarım ki, *bu işte bana güçlük çıkararak* zaten çok olan sıkıntılarımı **arttıramazsın**. HP/144

2. 3. 2.3.3. DT + DT + DT+ - ArAk: Üç dolaylı tümleç almış bu yapıya bir örnekte rastlanmıştır:

Bu kasabanın tutumuna, gidişine, ortada dönen çekiştirmelere bakarak sanılırdı ki, İhsan'la oturduğu, evinde de böyle bir rezalet çıkıp adam öldürüldüğü için kimse Fıtrıye'nin yüzüne bakmasın, kapısını da açan olmasın BN/105

2. 3. 2. 3.4. ZT + N + ZT + -ArAk: Bir örnekte bu yapıya rastlanmıştır:

Gözü dönmüş bir halde Memiş'i güzelce pataklayarak işine son verdi. BKÇ/83
Bu çocuklardan birinin dayısı olan ihtiyar meyzin, ona acıyarak, *gece karanlık havalarda elleriyle basamakları tutarak,* bazı kere de o kadar yüksekliğe lüzum görmeyerek, o tekerleğin altında kesik, titrek sesiyle ezanı **okur** ; iki üç cemaatle, bazen de yalnız kendi gölgesiyle namazını kılar, sonra da yatmaya giderdi. İÇ/52

2. 3. 2.3. 5. ZT + ZT + DT + -ArAk: Bu yapının iki örneği tespit edilmiştir:

Sen, birden bütün o genç ve neşeli halinle ona cevap vererek,
-Yok, **dedin**, ben kendi ağımı kendim atmak isterim. İÇ/48

Bunları tekrar tekrar düşünerek, *her gün de biraz daha Osman'a ısınarak* haftalar **geçti.** İÇ/21

2. 3. 2. 3.6. ZT + ZT + ZT + -ArAk: Bu yapının bir örneği tespit edilmiştir:

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için *onun gibi böyle doksan sene yaşayarak* sonra da böyle hiç kimseyi rahatsız etmeden, bir güzel günde **ölüvermek,** pek istediğim şeylerdendir. BKÇ/15

2.3.2.4. Dört veya daha fazla ögeli –ArAk zarf-fili

2.3.2.4.1. ZT +DT +ZT + DT + -ArAk: Bu yapının bir örneği tespit edilmiştir:

Doktor, yan gözle Kadri Bey'in dizlerine, sonra yüzüne bakarak,
-O nasıl şeymiş o ! **dedi.** HP/157-158

2.3.2.4.2. DT + DT + DT + DT +DT + -ArAk: Bu yapının bir örneği tespit edilmiştir:

Bahçenin güzelliğine, gecenin serinliğine, karnının tokluğuna, yanındaki kızın tazeliğine, hoşluğuna bakmayarak Vali Bey, **üzüntülü.** O/147

2.3.3.-Inca/-Unca

2.3.3.1. Tek ögeli-Inca / -Unca zarf fiilinin öge alma durumu **Tablo:16**'da gösterilmiştir. Tabloya bakınca -Inca /-Unca zarf-fiilinin en fazla nesne, en az da zarf tümleci aldığı görülüyor:

Tablo:16 Tek ögeli-Inca /-Unca Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT
120	192	148	66

2.3.3.1.1. Ö + - Inca/-Unca: Ö + -Inca / -Unca zarf fiili metinlerimizde yetmiş örnekte tespit edilmiştir -Ip/-Up ve -ArAk zarf-fiillerine göre özne alma özelliğinin daha fazla olduğu görülmektedir:

Daireden çıkmak saati yaklaşınca, Mesrure, aşağı kata inip arkadaşlardan geçenlerle **lakırdı etti**, Osman'ı bekledi. İÇ/205

O dönünce Mesrure de **döndü.** İÇ/205

Gevezeliği tutunca ortalığı **güldürür**, eğlendirir. İÇ/209

Bu güzellik de olmayınca insan istediği gibi bir kocaya **varamaz.** İÇ/209

Akşam olunca herkes evine **gider**, içenler **içer** dedikodu da her yeri **kaplar.**

HP/79

Rakı yasağı çıkınca yalnız hocalar **kendi sözlerini geçirmiş oldular.** HP/79

Yatak belli olunca, Feyzi Efendi'nin biraz **canı sıkıldı.** HP/83

Hepsi bitince ütilediklerini sıralamaya **başladı.** O/32

Ancak mübarek gelince gitmek **biliyor mu ?** O/39

Bunlar öğrenilince Mükrim, karısına ve Behin'e dedi ki,

- Bu iş o kadar çabuk olmaz, bırakınız da ben bu adamla tanışayım ve arkadaşlaşayım. O/124

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/103, O/110, İÇ/148, O/115, O/117, İÇ/150, İÇ/151, İÇ/151, İÇ/153, BN/160, BN/154, BN/149, BN/140, VÇ/144, VÇ/154, VÇ/158, VÇ/167, VÇ/113, VÇ/122, BN/59, BN/56, BN/50, SK/34, SK/33, VÇ/69, VÇ/62, VÇ/59, VÇ/173, VÇ/174, VÇ/187, BKÇ/163 BN/17, VÇ/42, HP/53, HP/51, HP/59, HP/41, HP/42, HP/64, HP/58, HP/61, HP/62, HP/35, HP/33, BN/45, BN/39, BN/45, BN/209, BN/29, BN/208, BN/200, BN/196, BN/188, BN/186, BN/182, BN/177, MA/136, MA/137, MA/139, MA/45, MA/57, MA/66, MA/95, MA/167, MA/107, MA/115, MA/118, MA/131-132, MA/180, SK/12, SK/15, VÇ/132, VÇ/132, BKÇ/159, BKÇ/158, BKÇ/116, BKÇ/131, VÇ/199, VÇ/219, VÇ/223, VÇ/225, VÇ/194, VÇ/195, VÇ/195, İÇ/54, VÇ/204, VÇ/204, BKÇ/142, BKÇ/149, BKÇ/34, BKÇ/51, BKÇ/49, BKÇ/46, BKÇ/76, BKÇ/64, İÇ/26, BKÇ/62, VÇ/204, MA/229, MA/232, MA/233, MA/211, MA/239, BN/67, BN/67, BN/70, BN/72, SK/42, SK/59, İÇ/32, HP/72, BKÇ/94, BN/75, BN/87, BN/100, BN/100, BN/100, BN/102, BN/105, BN/118, BN/108, HP/119, HP/126, HP/127, HP/112-113, HP/136, HP/189, BKÇ/166, BKÇ/167, BKÇ/171, BKÇ/172, BKÇ/173, BKÇ/174, BKÇ/176, BKÇ/182, HP/88, HP/89, HP/89, HP/110, HP/111, O/126, O/124, O/124, SK/156, SK/139, SK/102, SK/110, SK/86, O/32, İÇ/199, İÇ/186, İÇ/186, İÇ/184, İÇ/184, O/93, O/120, O/80, O/101, O/108, İÇ/162, İÇ/166, İÇ/168, İÇ/168, O/40, İÇ/134, SK/146, SK/151, O/157, O/128.

2.3.3.1. 2. N + -Inca/-Unca: Metinlerimizde iki yüz yedi örnekte bu yapı tespit edilmiştir. Nesnelere yüz doksani belirtili, on yedisi belirtisiz nesnedir.

Bunları görünce sokuldu. İÇ/202

Niyazi'nin karısı da *bu eşyayı bulunca* kendi şeyleri olduğunu **tanımış**. O/171

Rıfat Efendi biraz gerileyip sırtını duvara verir, der ki,

- Ulan müftünün adını anınca sen nereden çıktın ! O/211

Onun tabutunu görünce Çolak'ın dizleri kesildi. HP/80

Hacı da *bunu duyunca, dayanamamış*, almaya kalkmış. HP/84

Mektubu getiren neferi görünce, tanır gibi oldum. O/50

Sonra Aziz' in işi bozulunca, bununda Aziz'le arası **bozulmuş**, dediğine bakılırsa, Aziz bunu kovmuş bu da buralara gelmiş. O/55

İsveç gemicileri o kadar yorgundular ki *kuruca bir yer bulunca çoğu yattı* ve uyumaya başladı. BN/197

-E kızım niçin böyle söyledin? Deyince ona da bu sözleri **söyledi**. BN/135

Bu iğrenç et parçasını görünce, karı koca, bu işi bir daha denemeğe özen gösterdiler. SK/87

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/84, O/87, O/88,O/93, O/62, O/70, O/70, O/99, O/102, O/103, İÇ/140, O/118, O/118, BN/123, BN/167, BN/159, BN/157, BN/156, BN/153, BN/150, BN/149, BN/148, BN/141, BN/133, BN/131, VÇ/157, VÇ/157, VÇ/118, VÇ/117, VÇ/125, VÇ/125, BN/55, BN/55, BN/57, SK/34, VÇ/63, VÇ/63, VÇ/74, VÇ/75, VÇ/187, VÇ/101, BN/20, BN/16, BKÇ/84, HP/52, HP/51, HP/55, HP/56, HP/43, HP/48, HP/47, HP/41, HP/65, HP/34, HP/40, BN/32, BN/198, BN/197, BN/189, BN/189, BN/182, BN/174, MA/43, MA/61, MA/64, MA/66, MA/69, MA/70, MA/70, MA/77, MA/78, MA/84, MA/85, MA/102, MA/104, MA/168, MA/110, MA/110, BKÇ/162, BKÇ/162 BKÇ/158, BKÇ/99, BKÇ/101, BKÇ/111, BKÇ/123, BKÇ/124, BKÇ/124, BKÇ/126, BKÇ/126, BKÇ/128, BKÇ/129, BKÇ/132, VÇ/199, VÇ/201, İÇ/61, VÇ/209, MA/30, VÇ/82, BKÇ/37, BKÇ/23, BKÇ/22, BKÇ/55, BKÇ/47 BKÇ/46, BKÇ/46, BKÇ/75, BKÇ/71, BKÇ/69, İÇ/21, MA/184, MA/192, MA/195, MA/197, MA/197, MA/203, BN/67, İÇ/134, BN/67, BN/68, BN/73, SK/50, SK/59, İÇ/37, İÇ/37, MA/237, İÇ/47, HP/69, BKÇ/95, BN/78, BN/191, BN/100, BN/76, BN/116, BN/104, BN/103, BN/117, BN/107, BN/94, BN/110, HP/114, HP/118, HP/132 HP/134, HP/136, HP/146, HP/164, HP/187, HP/187, HP/190, HP/193, BKÇ/169, BKÇ/178, BKÇ/184, BKÇ/189, BKÇ/190, BKÇ/192, BKÇ/11097, HP/88, HP/88, HP/95, HP/98, HP/106, HP/111 HP/154, MA/69, VÇ/62, VÇ/62, VÇ/66, BN/133, O/150, O/125, O/160 O/166, HP/112, SK/118, SK/83, SK/76, İÇ/150, İÇ/181, İÇ/201, İÇ/201,SK/97, SK/98, SK/153, SK/161, SK/168, SK/169, O/156, O/59, O/59, İÇ/133, SK/89, SK/94,O/175, O/178-179, O/184, O/185, İÇ/204, İÇ/207, İÇ/135, SK/116.

2. 3. 3.1.3. DT + - Inca/-UncA: Metinlerimizde yüz kırk sekiz örnekte DT + - Inca /- UncA zarf-fiili görülmüştür. Bu yapıdaki dolaylı tümleçlerin türü **Tablo:17**'de da görüldüğü gibi, yüz bir örnekle en fazla yönelmeli, dört örnekle de en az bulunmalı dolaylı tümleç şeklindedir:

Tablo:17 DT + -Inca /-UncA Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türleri

Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT	Toplam
101	33	4	148

Özarier eve girince, minderin bir köşesine büzülüp yattı. İÇ/206

Fasulyelerin üstüne basınca boylu boyunca uzanmışım. O/206

Daha ertesi günü eve gelince beni al bir örme hırka ile karşıladı. İÇ/137

Günün birinde hesaba oturunca, odalardan çoklarının boş kaldığını görmüş.

HP/86

Sermet *Berlin'e dönünce* karısını sessiz, rahat **buldu**. SK/87

Otele gelince de başından şapkasını **çıkarmıyor**. HP/85

Bir müdür *bir yerden kalkınca*, yerine gelenin neler yapacağını, neler soracağını bilmelidir ki içi rahat etsin ! İÇ/169

Askerden bırakılınca, Aziz'in yanına **kapılanmış**. O/55

Kazanın yanında durunca, üstündeki çocuk yere atlayarak:

-Bu kantarma ince, Kerim'in kantarmasını almalı, dedi. MA/117

Kadınları *aydınlıkta görünce* de **beğenmediler**. BKÇ/58

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/134, BN/141, BN/122, O/120, O/119, O/115, O/109, O/86, O/139, SK /148 SK/102, SK/112, SK/94, O/42, O/45, O/201 İÇ/199, İÇ/183, VÇ/212, VÇ/135, VÇ/148, VÇ/154, VÇ/165, VÇ/166, VÇ/188, VÇ/124, VÇ/127, VÇ/124, BN/62, VÇ/169, VÇ/173, VÇ/175, VÇ/175, VÇ/188, VÇ/54, VÇ/97, BN/12, BN/82, BN/77, HP/54, HP/45, HP/47, HP/60, HP/61, HP/61, HP/62, HP/37, HP/35, BN/39, BN/137, BN/196, BN/1888, BN/188, BN/182, BN/180, BN/179, MA/136, MA/138, MA/36, MA/74, MA/84, MA/96, MA/177, MA/110, MA/123, MA/118, BKÇ/101, BKÇ/115, BKÇ/115, BKÇ/119, BKÇ/118, BKÇ/121, BKÇ/126, BKÇ/138, VÇ/222, BKÇ/142, VÇ/90, BKÇ/40, BKÇ/23, BKÇ/55, BKÇ/48, BKÇ/46, BKÇ/68, BKÇ/68, BKÇ/64, İÇ/19, İÇ/15, İÇ/13, İÇ/11, MA/220, MA/223, MA/209, MA/212, MA/213, HP/71, HP/74, İÇ/29, BKÇ/95, BKÇ/93, BN/89, BN/91, BN/104, BN/106, BN/110, HP/113, HP/116, HP/123, HP/123, HP/123-124, HP/128, HP/128, HP/128, HP/130, HP/112, HP/140, HP/156, HP/156, HP/162, BKÇ/168, BKÇ/172, BKÇ/175, BKÇ/181, HP/89, HP/91, HP/91, HP/105, SK/99-100, SK/98, SK/145, O/63, O/74, SK/87, O/77, BN/160 BN/164, BN/145, BN/143, BN/143, BN/143, BN/130, SK/13 0, SK/80, O/39.

2. 3. 3.1.4. ZT + - IncA /-UncA: Metinlerimizde altmış altı örnekte bu zarf-fiil tespit edilmiştir. **Tablo:18'**te zarf tümleçlerinin türü gösterilmiştir. Buna göre en fazla durum zarfı, en az da zaman ve yer-yön zarfı alan -IncA /-UncA tespit edilmiştir:

Tablo:18 ZT + -IncA /-UncA Zarf-Fiilinin Aldığı Zarf Tümleçlerin Türleri

DZ	MZ	ZZ	YYZ	Toplam
41	19	4	2	66

Birkaç gün geçince Muslih, babasının kadını sevip aldığına **inanır oldu**. VÇ/199

Birkaç gün daha geçince, bir gece treni ile istanbul'daki evine götürdüğü **işitildi**. BKÇ/1

Yukarı çıkınca ne yana gideceğini bilemedi. BKÇ/127

Biraz yaklaşıncaya karısı onu gördü. SK/99

“Beni kim sevdi ?” diye sorunca, içinden gelen karşılık “Hiç kimse” oluyor.
SK/88

Beş on adım gidince, biraz kendimi toparladım. İÇ/135

Öldürecek olunca paraları alır, gene öldürür. O/49

“Hanım nerede idin ?” diye sorunca: “Saliha Hanımın gelini pek ağır işittim de, akşamüstü bir yoklayayım, dedim” O/38

Yakından bakınca, delikanlının gözlerinin altında ufak ufak ter damlacıkları görünüyordu. O/33

Yanlışı okuyunca, tokat geleceğini, kulağından tutulup burnu kitaba sürüleceğini bildiği için korkuyor başını sakınyordu. O/175

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/198, MA/34, VÇ/192, VÇ/222, SK/104, SK/167, O/87, O/79, İÇ/148, BN/154, BN/142, BN/136, BN/131, VÇ/45-46, VÇ/154, VÇ/155, VÇ/113, VÇ/190, VÇ/130, BN/61, VÇ/62, VÇ/183, VÇ/50, VÇ/97, HP/34, BN/44, BN/201, MA/138, VÇ/135, BKÇ/103, BKÇ/117, İÇ/169, İÇ/184, SK/86, SK/91, BKÇ/25, MA/195, MA/227-228, MA/239, SK/38, MA/216, İÇ/35, BN/102, BN/115, BN/109, BN/111, HP/116, HP/118, HP/134, HP/143-144, BKÇ/198, VÇ/138, BKÇ/68, MA/200, BN/70, BKÇ/18, BKÇ/22, VÇ/221.

2.3.3.2. Metinlerimizdeki iki ögeli –Inca /-Unca zarf-fiilinin ögelere göre dağılımı **Tablo: 19**'da gösterilmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi en fazla Ö + DT öge çiftini alan –Inca/-Unca zarf-fiili tespit edilmiştir:

Tablo:19 İki Ögeli –Inca /-Unca Zarf-fiilinin Ögelere Göre Dağılımı:

Ö N	ÖDT	ÖZT	NDT	NZT	DT ZT	ZT ZT
15	63	35	14	30	49	15

2. 3. 3.2.1. Ö + N + -Inca/-Unca: Bu yapının on dört örneği tespit edilmiştir. Bu örneklerden üçünde nesne belirtisiz, diğer örneklerde belirtilidir.

Ben bu sözleri bitirince küçük hanım Şefika'yı çağırıldı. SK/150

Nimet bunları söyleyince Cavide kendi sözlerini **tanıdı**. HP/43

Avrupalıların bazı o kadar meşhur eserleri vardır ki onların adı buralara kadar yayılıyor, duyuluyor, görsün görmesin, *halk ismini duyunca* iyi bir şey olduğuna **inanmış oluyordu**. BKÇ/11

Komiser "söyle" deyince polis **yutkundu**, hafifçe iki yanına sallandı, gözlerini de kapayıp:

- Efendim, dedi, bu kızla bu erkek sokakta alenen öpüştiler ! VÇ/91

Oğlan bunu deyince Vali, Reis'e **döndü**:

- Bunlar, dedi, bizi baba tanıyorlar. SK/29

Haşmet bunları görünce,

- Amanın şunlara bakın, dedi, yaradanın birliğine emanet. MA/90

Doktor'un Hanımı kocasını sorunca, Nadir Hanım **şaşırmadı**. MA/52

Bak, Meliha, kismetini çıkarıncaya kadar **canı çıkıyordu**. VÇ/63

Kız elmayı alınca çekilip **gider**, kıza da yol verebilirdi ama, her nedense aldırmadı. VÇ/120-121

Biz bir şey söylemeyince, gene başkan,

"Size çalışacak bir oda versek yerinde olur, hangi odayı verelim ?" diye **sordu**. İÇ/152

Nebiye anasını hatırlayınca gözleri **yaşardı**. BN/"26

Behin sözünü kesince,

- Ben doğrusu bir şey anlamadım ! **dedi**. O/112

Valde merhume de hem yalancılığı kendi talim ederdi, hem de *ben yalan söyleyince* **kızardı**. O/156

2. 3. 3. 2.2. Ö+ DT + -Inca: Ö + DT + -Inca /- UncA zarf-fiili metinlerimizde elli dört örnekte tespit edilmiştir, DT + Ö şeklinde dizilmiş olan sekiz örneğimizi de bu gruba dahil edince özne ve dolaylı tümleç almış -Inca /-UncA zarf-fiilinin altmış üç örneği olduğu görülür:

Ben sana gelinceye kadar çocuğum **var mıydı**. HP/108

Ortalık daha da ışımaya başlayınca, Boryat, telsizle İsveç gemisine nasıl olduklarını **sordu**. BN/197

Kamile Hanım odadan çıkınca, kendimi, onun hesabına, **rahatsız hissediyorum**. HP/181

Soğuk, kemiklerimize işleyinceye kadar dışarıda kalıyor, sonra vagona dönüyorduk. HP/174

Bunun için *Feyzi gibi bir adam, karısından ayrılacak olunca, onunla evlenebilecek kızlar umutlara düşüyorlar. BN/100*

Bu kadın, kızının evine girince Fitriye biraz rahatladı ; ancak, büsbütün de olamadı. BN/76

Ben oraya gidince bir günden çok kalamıyorum. BN/202

Doktorun lakırdısı buraya gelince vali yeniden sırttı. BKÇ/54

O da ortaya çıkınca sanki sinirler gevşedi. BKÇ/136

Ne diyor ki:

- *Kerim Ağaların Fatma Hanım bize gelince, bu çocuk hastalanır. BKÇ/97*

Hoca beni gayr-ı ruhani yıkar, kefenler, tabuta kor, asma çardağının altına, toprak üstüne bırakır ve *şehirden cemaat gelinceye kadar gider*, değirmenin misafir odasında karnını doyurur. SK/137

Geceden sarhoş olup sabaha karşı işkembe çorbası içmeğe limonlu rakı içmeğe kovboy filimleri çeviren sinemalara gidip kabak çekirdeği yiyerek akşama kadar oturmağa, *perdede öpüşme olunca ıslık çalmağa*, daha nelere ayak uydurdu da onu beceremiyor. SK/93

Bize sıra gelinceye kadar sabah olur ama, büsbütün düşünmemek de olmuyor. O/93

Arkadan başka misafirler de gelince, köşedeki büyük odayı açmadıkça, hizmet edeceklere dönecek yer kalmayacak. BN/27

Evli bir kadın gelince gücenmiş. VÇ/199

Eline para geçince Mahmut karısını bırakır sanmıştım. BKÇ/59

Evlendiği ertesi günden başlayarak *kendi eline para geçinceye kadar* da hep kadının cebinden etmediği kepezelik, edepsizlik **kalmadı. BKÇ/59**

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/37, BKÇ/83, BN/13, BN/13, VÇ/118, VÇ/142, BN/145, O/115, O/111, O/75, O/69, SK/166, SK/140, O/44, İÇ/136, O/193, O/176, O/169, İÇ/210, İÇ/213, O/169, İÇ/195, İÇ/163, BN/70, HP/89, MA/74, MA/123, MA/110, MA/171, BKÇ/153, BKÇ/137, HP/166, HP/146, MA/214, VÇ/132, MA/107, MA/105, MA/105, MA/168, MA/165, MA/96, MA/73, MA/146, MA/210- 211, HP/43.

2.3.3.2.3. Ö + ZT +-IncA: Ö + ZT + -IncA / -UncA zarf-filinin metinlerimizde otuz dört örneği tespit edilmiştir, bunun yanında on bir örnek de ZT+ Ö+ -IncA / -UncA

olarak tespit edilmiştir, özne ve zarf tümleci alan bu yapının toplam olarak kırk beş örneği görülmektedir:

Anası yeniden söyleyince:

- Aman anne, nesini göreyim. İşte gelin olup köşeye oturmuş ! **dedi.** VÇ/184

Yavaş yavaş tavrında, yürüyüşünde bir rikkat, bir mümtaziyet görüyordunuz, o kadar ki, *birkaç zaman daha geçince* onu beraberinizde sokağa götürmek **heveslerini duydu** ; çünkü sokakta, yanınızda ince boyu, nazan ve çalak hıramı ile yürüyen bu hanım âdeta size başka bir kadın imiş gibi geliyordu. VÇ/52

Besleme kız dışarı çıkınca yeniden sordum. BN/11

Müdafaa tamam olunca reis, mutad olan suali **sordu:**

- Müttehim, kendinizi müdafaa yolunda başka bir diyeceğiniz var mıdır ? VÇ/47

Hacı,arabandan incekmiş gibi davranınca, Keleş üç beş adım daha kaçıp **durdu.** MA/95

Yarın, *yaşı bir parça geçince,* dost adamı sokak ortasında **bırakıp gider.** SK/33

Hüseyin biraz iyileşince İzmir’de Kokaryalı ilerisinde bir yer bulup **aldılar.** BKÇ/128

Bu muhakkak, hele *oyun biraz oynanınca* hatırımda kaldığına göre “Kirişma” isminde bir Japon opereti olduğu **anlaşıldı.** BKÇ/12

Hasta biraz ağırlaşınca, Yazmacıoğlu **çirpınır,** gelir, gider:ince, uçuk renkli yüzünü kaplayan kalın, kara çerçeveli gözlüğünün camları arkasında iri görünen gözleri büsbütün büyür, kirpikleri daha seyrekleşir kalınlaşır. MA/225

Yarın cenaze gidinceye kadar..... SK/153

Mesrure, onun bu üzüntüler içinde olduğunu bilmediği için birkaç gün sıkıldıysa da zaman geçip de ses çıkmayınca o da **unuttu.** İÇ/214

Zırhlıda duracak yer bulunmaz, iki kravazör iki yanına yanaştırılır, *sabah ortalık ışığıncaya* kadar **yer içer,** çalar, oynarlardı. BKÇ/178

Bunu okuyan büyük amiral, yakın arkadaşlarına dedi ki: “*Yanlışlık ile kaza olunca,* kurusıkıda **olur.**” BKÇ/177

Bu yaşlar geçip de erkeklerin haksız oldukları yaşlar gelince, yeryüzünün en yiğit, en batır adamları bile karılarından **korkarlar.** BKÇ/171

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/132, BN/127, İÇ/193, O/193, SK/90, SK/146, SK/152, O/156, O/100, BN/129, BN/55, MA/35, BKÇ/85, O/43, SK/27, SK/28, SK/113, O/197, SK/167,

HP/34, BKÇ/149, MA/233,BKÇ/94, HP/121, VÇ/62, VÇ/187, HP/66, VÇ/214, VÇ/198, HP/164, BN/180.

2.3. 3.2.4. N + DT + - IncA/-UncA: Metinlerimizde on dört örnekte nesne ve dolaylı tümleç alan –IncA / -UncA zarf-fiil tespit edilmiştir:

Feyzi şaşırđı, Nebiye'nin de eli ayağı boşandı ; *paltosunu sırtına geçirince soluğu anasının evinde aldı.* BN/103

Muslih *onu yatakta görünce sordu:*

-Ne o abla, hasta mısın? Dedi. VÇ/203

Kendini hatırlatır, göz önünde dolaşrsın ; Sadrazam olan adamın evine gitmeyi düşünürken kabine kurulur ; bunun yerine de başka birisi getirilir ; *bu haberi gazetede okuyunca bir kırgınlık olur.* BKÇ/181

Esmer çocuk girmek üzereydi, öteki *bu kararı arkadaşının gözlerinden okuyunca, kolundan yapıştı, çekti karşı kaldırırma sürükleyerek:*

- Orası senin gireceğin yer mi ? Öküz dedi. MA/157

Paraları koynuna koyunca Tuzcuoğlu yiğitleşmiş, biraz da kendine çekidüzen vermiş, eniştesine:

-Kim dedi,sen keyfine baksana.alışveriş olduktan sonra, evvel Allah kimseye söz ettirmem. BN/58

Onu rıhtımda görünce beni bekliyor **zannetti.** VÇ/165

Onlar, sabahleyin yataklarından kalktıkları vakit, evlerinin erkeğini mahalle kahvesine gitmiş bulurlar ; kendileri de *çocuklarını mektebe savunca* tencereyi – eğer sıcak yemek nasipse - ocağa kor komaz çarşaflarını başlarını, kırmızı püskülü düşmüş takunyalarını ayaklarına **takarlar** ; bir nefes almak, bir iki lakırdı etmek, sabah kahvesini içmek, dertlerini dökmek için komşulardan birine can atarlardı. SK/108

Bir yaradılışta olmasalar bile, *geçinmeye gönülleri olunca, bir anlaşma yolu bulup birlikte kocayan karı kocalar çoktur.* MA/185

Köpek *arkasından sesi işitince,* daha **yüreklenir,** saldırmayı arttırır. O/213

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/200, SK/154, İÇ/54, VÇ/128, HP/44, BN/103, VÇ/203

2. 3. 3.2. 5. N + ZT + -IncA/-UncA: Metinlerimizde on üç örnekte N + ZT +

-IncA / -UncA şeklinde, on yedi örnek de ZT + N + - IncA/-UncA şeklinde dizilmiştir. Toplam otuz örnekte nesne ve zarf tümleci almış -IncA / -Unca zarf-fili görülmüştür:

Böylece işlerini bitirip gitmekli olunca, Kâhya efendimiz önlerine varıp kapıyı açtıklarında, oraya diktiği adamlarını göreceğini umarken, *o aralığı boş görünce* biraz geri **dönüp** odaya, saadetlu şehit Paşamızın cesetlerine bakmışlar. BN/181

Mehmet, *ihtiyar babasını ölmüş görünce*, çocuk iken yaptığı gibi boynuna **sarılr**, başını çenesinin altına sokar, ağlar. SK/136

İçine birdenbire bir sıkıntı gelir, göğsünü açar, sonra dışarı çıkmak ister, tam o aralık beni merdivenlerden çıkarmaktadırlar, *beni o halde görünce* **anlar** ve oraya düşer, kalır. SK/135

Yeryüzü aydınlanacak, *derisinin içine turnaklarını geçirip yapışmış pis bir böceği oradan koparıp atınca* nasıl insanın yüreği **ferahlarsa** Mesrure'nin de içi öyle rahatlayacak. İÇ/203

Selim, *gözlerini kapıya doğru çevirince*, görüldüğünü sanıp **çekildi**. BKÇ/70
Umduğu boşa çıkınca da **kaçtı**. VÇ/210

Büyük amirali bu kıyafette görünce **şaşırlar**. BKÇ/160

Orada lokomotifin önünde arkaları dönük duran ve yapılan işe bakan birkaç kişi, *başlarını çevirip kadınları görünce* çekilip **yol verdiler**. O/121

Akşam olup da vesika ekmeğini görünce âdeta hayattan **meyus olurum**. O/ 94

Evlenip kahveyi bırakınca tanıdıklar bana ne **der!** O/37

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/86, BKÇ/194, O/66, BN/129, BN/210, VÇ/76, BKÇ/168, BN/198, MA/40, BN/135, O/111, SK/169 İÇ/179 SK/71, BKÇ/94, VÇ/167, MA/175, MA/138, HP/64.

2.3. 3.2.6. DT + ZT + - IncA/-UncA: Bu yapıda yirmi iki örnekten on beşinde "*Aradan birkaç yıl geçince mahalle bunları unuttu. HP/111*" örneğinde olduğu gibi, *aradan biraz.....geçince....* kalıbı kullanılmış olup, bu yapıda "aradan" kelimesi dolaylı tümleç olarak düşünüldü. Yirmi yedi örnekte öğelerin dizilişi ZT + DT şeklindedir, yani toplam kırk dokuz örnekte DT + ZT -IncA / - Unca zarf-fiili görülmüştür:

Aradan biraz daha geçince makinenin bacasından bir hışıltı **duyuldu** ve içinde bir adam görüldü. O/199

Aradan biraz zaman geçince Hatice ilkin bir kolunu yorgandan **çıkardı**. *Aradan biraz zaman geçince*, nefer **geldi**. MA/106

Yayladan biraz açılınca önüme çömelip beni iki kolumdan **tuttu** ve gözlerimi gözlerime dikip bana dedi ki: “Ali, ben buradan gideceğim !” BM/149

Besime'nin ninesinden biraz ayrılınca, gene hep bir ağızdan:

- Be be be, si si si, me me me (korkunç bir sesle) daldır başını !.. BN/165

En sonunda hoca da gelir, biz farkında olmazsak, *merdiven başından* “kim onlar orada !....” diye **bağırınca**, yerlerine **kaçan kaçana olur**.... İÇ/185

Trenin kalkmasına beş dakika kalınca yeniden el sıkımlar **başlar**. İÇ/168

Mazhar, *iki kadeh çekip eve gelince* **çağır** bakalım, Nebiye nerede ! BN/71

Konuşacaklar, sonra *uyku bir kurşun parçası olup*, göz kapaklarına *asılınca* biraz uyumak biraz rahat edebilmek için yol arkadaşları **yaslanacak**, kıvrılacak, uzanacak, bin biçime girecekler. BKÇ/42

Bir defa Asım'a tesadüf edince, ondan kolay kolay **elini çekemedi**. SK/33

Behin, *birkaç gün bunların evinde kalınca* anladı ki, Mükrim olgun bir adam olmakla beraber iyiliğin çoğu Müeyyet'in tutumundan **geliyor**. O/119

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/93, BKÇ/220, İÇ/171, İÇ/206, İÇ/136-137, O/182, O/176, SK/97, BKÇ/123, SK/97, BN/66, MA/231, SK/169, O/157, O/161, O/87, SK/135, HP/189, VÇ/90, İÇ/214, İÇ/185, MA/102, HP/35, MA/77, BKÇ/93, HP/111, HP/110, HP/96, BKÇ/180, HP/123, BN/105, BKÇ/146, VÇ/201, BKÇ/104, MA/117, MA/110, İÇ/210, SK/155, İÇ/209-210, BN/133.

2.3.3.2.7. ZT + ZT + - IncA/-UncA: On beş örnekte iki zarf tümleci almış – IncA / -UncA zarf-fiili görülmüştür. Bu örneklerde, “ *Sonra komşularla oturunca* da birbirlerini **kınarlardı**. HP/102” örneğinde olduğu gibi zarf tümleçlerinden biri edat grubu veya “İlk görüşte bir dilenciye benzetilen bu kadın, *kılığına aldırılmayıp da biraz görüşülünce* kadın tellâllarından olduğu kolayca **anlaşılır**. VÇ/203” örneğinde olduğu gibi zarf-fiil grubudur:

Sonra komşularla oturunca da birbirlerini **kınarlardı**. HP/102

Kocasına hiçbir şey söylemek istemiyor gibi idi ; ancak, *Feyzi ile*

karşı karşıya gelince işi saklayamadı. BN/108

Hanın kapısı önünde oturup kahve içinde geçen bu şakalara kulak veren Çolak, şaka edenler pek ileri gittikçe dayanamaz, taşar *kalın sesi ile "ilişmeyin garibe" diye bağırınca* tıss, herkes **susar**, şakalar da hiç olmazsa birkaç gün için oyalanırdı. HP/74

Öyle ya, *sabah kalkınca başlayıp akşam yatıncaya kadar süren o hırçınlık* o herkese çatışlar, boş yere bağırıp çağırımlar yalnız terbiye kıtlığından, yalnız göreneklerin kötülüğünden, ileri gelmiyordu ya ! MA/227-228

İlk görüşte bir dilenciye benzetilen bu kadın, *kılığına aldırılmayıp da biraz görüşülünce* kadın tellâllarından olduğu kolayca **anlaşılır**. VÇ/203

Ne olmuşsa, gece, anam şişenin kırıldığıнын farkına varmamış, babam da söylememiş olsa gerektir ki anam *sabahleyin şişeyi kırılmış görünce*, ablama ve gündüzleri gelip boğazı tokluğuna hizmet edip geceleri evine giden Naime adındaki kıza **tutunmuş**. MA/69

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/181, BN/24, O/148, SK/73, SK/50, MA/238-239, HP/97, VÇ/135.

2.3.3.3. -Inca / -UncA zarf-fiilinin üç öge alma durumu Tablo:20`de gösterilmiştir. Tabloya bakılınca ZT + Ö + DT ögelerini almış -Inca/-UncA zarf-fiilinin örneklerinin diğerlerinden fazla olduğu görülmektedir:

Tablo: 20 Üç Ögeli – Inca / -UncA Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı:

Ö N	Ö DT	Ö ZT	Ö ZT	ÖZT	DT Ö	ZT ZT	ZT N
DT	DT	DT	N	ZT	Ö	DT	DT
2	1	14	2	5	1	3	6

2.3. 3.3.1. Ö + N + DT + -Inca / -UncA: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiş olup, bir örnekte nesne belirtili, bir örnekte nesne belirtisizdir:

Memiş'e benzeyen hadiselerin tekerrüründen korkan imam çareyi kaçmakta bulunca, onun arkasından acıyan, tas tutan tek insan Memiş **oldu**. BKÇ/84

Ben kendime bir eş düşününce kimi **gönlümden geçiririm**, bilir misin ? BN/211

2. 3. 3. 3. 2 **Ö + DT + DT -Inca / -Unca**: Bu yapıdan bir örnek tespit edilmiştir:

Tevfik ona rüyadan söz açınca:

- Canım Tevfik, **dedi**. MA/69

2. 3. 3. 3. 3. **Ö+ ZT + DT + -Inca / -Unca**: Ögelerin sıralanışı değişik olarak on dört örnek tespit edilmiştir:

Amiral karaya çıkmak için zirhludan ayrılınca bir tek top **atılır**. BKÇ/163

O Hasan Beyi de gördünüz ya, *yarın parti iş başına gelince* bunu **mebus yaparsa** ne âlâ, yapmadığı gün partide aramayın. BN/46

İzin bitti, *Fevzi gene askere gidince*, kadın **ölmüş**. BN/72

İşin içine bir kere bütçe karışınca sen alt tarafını **anlayıver**. MA/114

Biraz zaman geçip de Hayım'ın evinde eğlenceler teakup edince, rakipler birbirini yalnız bırakmamaya **başladılar**. VÇ/158

Bir aralık ben odadan çıkınca, hanım oda kapısını da **kilitlemiş**. HP/193

Ancak *ansızın kız karşısına çıkınca* sözüne bir biçimsiz yerinden **başlamış oldu**. VÇ/121

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/42, BN/196, BN/18, HP/185, SK/22, SK/107, VÇ/204.

2.3.3.3.4. **Ö + Z T + N + -Inca/-Unca**: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden ikisinde de nesne belirtilidir:

Bugün Hesna Hanım Hatice'yi görünce onun eski peçesini **beğenmemiş**, ne olursa olsun, etrafındakilere bir Bâ-ı minnettarî tahmil edebilmek hevesiyle kendi eski peçesini vermişti. SK/112-113

Ertesi gün eniştenin dükkânına gitmek üzere Rıza kapıyı açınca, Satıpdılar'ın da kapıları yavaşça **açıldı**. HP/119

2.3.3.3.5. Ö+ ZT+ ZT+ -IncA / -UncA: Bu yapıdan beş örnek tespit edilmiş olup, üç örnekte sıralanış bu şekilde iken, bir örnekte ZT + ZT + Ö şeklinde, bir örnekte de ZT + Ö + ZT şeklindedir:

Üvey ana susup yalnızca ağlayınca kendisi de ağlayıp parasını sandığını alıp o gün **çıktı**, gitti. VÇ/199

Kısmet dönüp içeri girince Muslih “Buna da ne oluyor ?” diye **düşündü**. VÇ/199

Vali “ Merhaba çocuklar” dedi, *oğlanlar da “ Merhaba Vali Bey babamız” diye sıkı bağırınca*, ceza reisi’ne **baktım** rengi uçtu, az daha Valinin arkasına saklanacaktı. SK/29

Ve *üç gece birbiri arkasına bu rüya tekerrür edince* artık **şüpheye mahal kalmadı**. SK/17

Herkes dalgınlaşıp da biz ayık kalınca iş daha **kolaylaştı**. BN/215

2.3.3.3.6. DT + Ö + Ö + -IncA/-UncA: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Bereket versin ki insan, *üstünden günler, aylar geçince* her şeyi **unuttur**. VÇ/192

2.3.3.3.7. ZT + ZT +DT +-IncA / -IncA: Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir:

Boryat’ı bir albay giyimi içinde, bu adam lar arasında ve üstünde görünce, hepimizin, gemicilerin bile ona bakışı **değişti**. BN/215

Sonra yeniden denizciliğe dönünce, böyle **geri kalmış**. BN/188

Senin bol bahşişini alan, kıymetli bir hatıranı saklayan ihtiyar köylü *iki seneden sonra derede iki altınbalığına tesadüf edince*, kimbilir hangi düşünceyle bana **getirmişti**. İÇ/90

2.3.3.3.8. ZT + N + DT +-IncA /-UncA: Bu yapıda altı örnek tespit edilmiş olup örneklerden birinde zarf-fiil, *-IncAya kadar* şeklinde kullanılmıştır. Bütün örneklerdeki nesnelere belirtili nesnedir:

Gene kavuğu kafasına geçirince **yürüdü**, gitti. O/159

Bana ne gözle bakıldığını bu kadınların ağzından açıkça işitince evimden. kocamdan, her şeyden, hepsinden **soğudum**. O/104

İlk günler geçip yaşayışları yoluna girinceye kadar Nebiye **sıkıldı**. BN/125

İki sabah sonra Kolosso Koza zırhlısını da limanda, yerini almış görünce **sevinirler**. BKÇ/162

Odaya girip onun yüzünü kapalı görünce **yüreği burkuldu**. VÇ/191

Paşa Efendimiz ileri varınca o iki cellat arkada kalmış, Paşa efendimize arkadan yağlı kement atıp göz açıp kapayıncaya dek yere düşürmüş ayaklarını Paşa efendimizin omuzlarına dayayıp yağlı kemendi güçle çekince efendimizin işini **tamam etmişler**. BN/150

2.3.3.4. Dört ögeli –Inca /-Unca zarf-filinin yalnız dört örneği tespit edilmiştir, bu örneklerin her biri ayrı yapıdadır:

2.3.2.4. 1. Ö+Ö+ZT+DT + -Inca/ -Unca yapısında bir örnek tespit edilmiştir:

Birinin oğlu, birinin kocası erken işe gidince üçüncü odada oturan, bir tuhafçı, dükkânında satıcılık eden Selânikli Osman Kemal ile karısı Yahudi kızını, bu arada bütün mahalleyi **çekiştirirler**. HP/102

2.3.3.4.2. ZT +N +DT + DT + -Inca/ -Unca yapısında bir örnek tespit edilmiştir:

Bir yolunu bulup onları İstanbul'a levazım saraçhanesine yerleştirmeye kadar anamdan emdiğim süt burnumdan geldi. O/94

2.3.3.4. 3. Ö +Ö + Ö + N + -Inca/ -Unca yapısında bir örnek tespit edilmiştir:

Bizim kaptanlar, çarkçılar, doktorumuz bile subay giyimleri giyince gemi **değişiverdi**. BN/214

2.3.3.4.5. ZT + ZT + N + DT + -Inca/ -Unca yapısında bir örnek tespit edilmiştir:

İlk yazı yakını bir kış günü, yaylı içinde, beş altı saat, oldukça sıkıntılı bir yolculuktan sonra geceleyeceğimiz kasabacığa varıp arabamızı hanın genişçe avlusuna çekince başka yerlerde olduğu gibi burada da, han kahvesinde işsiz oturanlardan birkaç kişi arabacıya sokulup nereden, ne için geldiğimi sormaya başladılar. MA/71

2.3.3.5. Beş ögeli –Inca / -Unca zarf-fiilinin metinlerimizde bir örneği tespit edilmiş olup, **N+ ZT + ZT + N + ZT –Inca / -Unca** yapısındadır:

İhsan Hanım, kocasını ayakta şaşkın, kızını sandığın üzerine kapanmış görünce kesik bir çığlık koparıp sallandı ve elleriyle tutunmak ister gibi göründü ; kapının kanadına kendini çarparak yere yuvarlandı. O/176

2. 3. 4. –ken

2.3.4.1. Tek öge almış –ken zarf-fiilinin öge alma durumu **Tablo:21**'de gösterilmiştir. Tabloya bakınca –ken zarf-fiilinin en fazla dolaylı tümleç, en az da zarf tümleci aldığı görülüyor:

Tablo:21 Tek Ögeli –ken Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT
93	92	110	67

2. 3. 4. 1.1. Ö + - ken: -ken zarf-fiilinin özne aldığı doksan üç örneğe rastlanmıştır:

Fakat ilim dururken cehil düşünülür mü ? VÇ/50

O varken, büyük amiralin baloyu bırakıp çıkması uygun düşmüyor. BKÇ/161

Bir gün başka boş yerler de varken, aramızda boş bir sandalye bırakıp yanına oturdum. BKÇ/146

Biz konuşurken Ülker gitmeye hazırlandı. BKÇ/148

Sen yokken onu kaç yerden istediler, başını çevirip bakmadı. BKÇ/105

Biz Paytak'ta iken böyle bir şey olsaydı, herkes bağırarak idi, herkes emir verecek idi, suvari yırtınıp tepinecekti. BN/200

Sabah olurken, Boryat, bizi bir ufacak limana soktu. BN/198

Bu güzelliği varken, yalan dolanla çocuklarını baştan çıkarabilirdi. İÇ/213

Erkekler konuşurken karıların lakırdısı olmaz. BN/216

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/98 MA/169, BN/178, BKÇ/115, BN/209, BN/154, BN/147, BN/141, BN/170, SK/20, SK/20, O/57, HP/81, HP/84, O/131, O/144, SK/120, SK/115, SK/121, SK/140, SK/133, SK/149, SK/155, MA/104, HP/118, HP/121, HP/126, HP/131, HP/132, HP/140, HP/160, HP/161, HP/163, BKÇ/166, BKÇ/170, BKÇ/176, BKÇ/201 HP/104, HP/114-115, MA/182, VÇ/228, VÇ/227, MA/198, MA/228, MA/235, BKÇ/95, İÇ/39, İÇ/42, MA/87 VÇ/106, HP/62, MA/51, BN/175, VÇ/165, VÇ/112, VÇ/ 187, VÇ/73, VÇ/63, BN/57, İÇ/150, SK/117, BKÇ/17, BKÇ/45, BKÇ/132. O/64, O/69, O/106, O/111, O/115, SK/80, SK/65. İÇ/156, BN/99, BN/116, BN/94, BN/85, BN/76, BN/76, BN/85, BN/94, BN/116, BN/99, HP/41, MA/127, BN/35, BKÇ/82, HP/55, VÇ/221.

2. 3. 4.1. 2. N+-ken: Metinlerimizde seksen beş örnekte –ken zarf-fiili nesne almıştır. Nesnelere altmış üçü “*Boğaz’ı geçerken süvari davlumbaza gelir ama hiç sesini çıkarmaz.* BN/209 ” örneğindeki gibi, belirtili iken, yirmi ikisi de “*Rakı içmişken biz de biraya başladık.* BKÇ/64 ” örneğindeki gibi belirtisizdir:

Boğaz’ı geçerken süvari davlumbaza gelir ama hiç sesini çıkarmaz. BN/209

Giyindiğini düşünürken giydiklerinin rahat ve dayanıklı olmasını düşünüyor. BN/204

Ben sizi dinlerken kendimi sizin yerinize koyarak öyle demiştim. BN/205

Yazıp hazırlayacağı bir kağıdı ararken, bir akşamcık olsun eve yalnız gitmek için bir çare düşünüyordu. İÇ/203

Olabilir ki Özarier, bu adı alırken benim durumuna yakıştırarak düşündüğüm, buraya yazdığım şeylerin hiçbirini aklından bile geçirmemiş olsun. VÇ/133

Rakı içmişken biz de biraya başladık. BKÇ/64

Şimdi sen bunları okurken benim ziyan olduğumu, bütün dünyanın nefret edeceği bir hakaret gördüğünü düşünürsün değil mi ? İÇ/20

Bunları söylerken biraz da ağladı. BN/135

- İster inanın ister inanmayın, o sözleri söylerken ben orada yoktum, dedi. BN/135

Seza, kıza, elini nasıl olup da kestiğini soruyordu, kız:

- *Elimi keserken ben orada yoktum, dedi.* BN/134

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/114, SK/133, SK/125, SK/155, SK/165, HP/144, BKÇ/181, HP/88, VÇ/225, VÇ/213, VÇ/199, MA/217, BN/32, VÇ/11, HP/70, BKÇ/94, İÇ/41, İÇ/44, MA/138, MA/149, MA/63, VÇ/136, VÇ/137, VÇ/140, VÇ/140, VÇ/142, VÇ/178, BN/56, VÇ/83, VÇ/83, VÇ/81, BKÇ/24, İÇ/152, SK/132, BKÇ/55, BKÇ/50, O/88, O/89, O/72, O/73-74, O/101, O/117, SK/72, SK/76, İÇ/158, İÇ/192, BN/102, BN/117, BN/94, BN/119, BN/90, BN/86, BN/120, BN/121, BKÇ/75, MA/203, MA/66, MA/30, BN/86, BN/90, BN/119, BN/94, BN/117, BN/102, BN/12 BKÇ/87, VÇ/53, BKÇ/85, BKÇ/81, O/154, O/199, O/212, SK/110, SK/98, SK/23, SK/104, BN/134, BN/132, O/34, O/36, BN/214, BN/194, BKÇ/78, HP/49, HP/68, HP/62, VÇ/100, BKÇ/152, BKÇ/128, BKÇ/142, BN/151, MA/110, MA/112.

2. 3. 4. 1.3. DT + -ken:-ken zarf-fiili metinlerimizde yüz yedi örnekte dolaylı tümleş almıştır Dolaylı tümleşlerin türü **Tablo:22**'de gösterilmiştir. Tabloya bakınca bulunmalı dolaylı tümleci –ken zarf-fiilinin de fazla tercih etmediği görülüyor. Örnekler yönelmeli, bulunmalı ve çıkmalı örneklerden olacak biçimde seçilmiştir:

Tablo:22 DT + -ken Zarf-Fiilinin Aldığı Dolaylı Tümleşlerin Türü

Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT	Toplam
50	36	24	110

Evlenmek, insanların *köylerde yaşarken yaptığı* bir şeymiş. HP/44

Odasına girmişken çıktı. HP/68

Birkaç yıl sonra hademe Halil, *kira ile oturduğu bu evden çıkarken* kavuğu orada **unuttu.** VÇ/103

Yataktan kalkarken solumdan **kalkmadım.** BKÇ/153

Kasabadan adam kaldırırken büsbütün göz kapamak da **olmaz.** BKÇ/135

O, *yolda gelirken* Hatice'nin, üstünde pembe krepî uça uça giden tabutuyla karşılaşacağını **düşünmüştü.** BKÇ/99

Sen *kamaranda yatarken*, yahut yazı yazarken bile, onun kumandasının ağırlığını **duyarsın.** BN/194

Sonra *sofradan kalkarken*, işletmeden emir aldığını, kendilerini İzmir'e çıkaracağını **bildirdi.** BN/199

İzmir'den çıkarken İsveçliler iskele başına **toplandılar.** BN/199

Mesrure, dairede çalışırken, akşam sabah onunla birlikte gidip gelecek bir arkadaşını **hatırladı**. İÇ/202

Daireden çıkarken birbirini **aramıyorlar**. İÇ/207

Çocuklardan ayrılırken de şunları **söylemiş**. MA/74

Buraya gelirken ne **diyordunuz**. MA/156

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/160, MA/156, MA/97, MA/96, İÇ/204, İÇ/204, BN/181, BN/194, BN/186, BKÇ/154, BKÇ/181, HP/52, MA/110, MA/112, MA/112, MA/125, İÇ/17, İÇ/20, İÇ/23, BN/153, BN/149, BN/146, BN/142, BN/136, BN/131, SK/117, SK/24, SK/28, O/55, O/59, İÇ/132, O/35, O/38, O/168, SK/90, SK/113, SK/98, SK/104, SK/105, SK/116, SK/120, SK/43, SK/137, SK/145, SK/149, O/36, SK/152, SK/165, HP/26, HP/136, HP/165, BKÇ/169, BKÇ/177, BKÇ/189, BKÇ/196, HP/89, HP/99, VÇ/230, MA/194, MA/195, MA/224, MA/234, İÇ/47, HP/69, MA/211, İÇ/31, MA/239, SK/44, SK/61, MA/61, MA/66, MA/148, MA/46, VÇ/124, MA/29, BN/56, BN/56, MA/32, MA/35, BKÇ/23, BKÇ/23, İÇ/49, İÇ/50, İÇ/62, VÇ/204, VÇ/209, O/90, O/74, O/112, SK/82, SK/70, SK/77, İÇ/167, İÇ/167, İÇ/172, İÇ/198, İÇ/134, MA/94, MA/169, HP/41-42, MA/94, İÇ/201, VÇ/45, BKÇ/150.

2. 3. 4. 1.4. ZT + - ken: -ken zarf-fiili metinlerimizde altmış altı örnekte zarf tümleci almıştır. Zarf tümleçlerinin türü **Tablo:23**'te gösterilmiştir. Tabloya bakılınca -ken zarf-fiilinin en çok durum zarfı aldığı diğer zarfları ise az tercih ettiği görülüyor. Örnekler her tür zarf tümlecinden olacak şekilde seçilmiştir:

Tablo:23 ZT + - ken Zarf-Fiilinin Aldığı Zarf Tümleçlerinin Türü

DZ	MZ	ZZ	YYZ	Toplam
47	7	7	6	66

Daha Galiçya'da iken **belliydi**. HP/75

Hele genç bir çocuğun kurtulacak gibi dururken birdenbire *değişip öldüğünü* gördükten sonra. MA/224

Muzaffer odasını topladı, *aşağı inerken* anası da yukarı **çıkıyordu**. VÇ/231

Köpek biraz *yavaşlamışken*, yeniden saldırmaya **başlar**. O/212

Eskiden çok kararlı iken şimdi **gevşemiş gibi idi**. O/127

Hacdan dönüşte *daha pek genç iken* hemen **evlendirdi**. O/59

Bir gün, iki gün derken hastalık **uzadı**. O/39

Evin kapısına doğru giderken bahçıvan arkasından **yetişti**. BN/130

EL ele dönerken söyledikleri aklına **geliyor mu ?** BKÇ/154

Yukarı kadar çıkıp acaba odasına kadar gitmek lâzım mı ? diye düşünürken valdesi tekrar çağırıldı. VÇ/43

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/166, VÇ/188, VÇ/123, VÇ/128, VÇ/173, VÇ/174 – 175, BKÇ/43, BKÇ/39, BKÇ/30, SK/132, BKÇ/52, VÇ/193, VÇ/203, İÇ/146, O/118, O/120, İÇ/187, İÇ/198, BN/73, VÇ/42 HP/41, HP/68, MA/71, MA/126, İÇ/12, BN/140, BN/135, BN/164, BN/155, SK/28, O/41, O/59 – 60, HP/77, O/199, SK/94, SK/98, SK/146, HP/130, BKÇ /198, HP/112, VÇ/225, MA/184, MA/67, BKÇ/146, O/205, BN/107, BN/108, BN/187,VÇ/165, MA/137, MA/211, BN/160, SK/169, BN/135, BN/142, MA/129,BN/204,BKÇ/148

2.3.4.2. İki öge almış –ken zarf-fiilinin öge alma durumu Tablo 24’te gösterilmiştir. –ken zarf-fiilinin en çok DT+ ZT ve Ö + DT öge çiftini tercih ettiği **Tablo:24’te** görülmektedir:

Tablo:24 İki Ögeli –ken Zarf-fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

ÖÖ	ÖN	ÖDT	NN	NDT	NZT	DTDT	DTZT	ZTÖ	ZTZT
3	11	39	3	28	21	7	40	7	7

2. 3. 4. 2.1. Ö + Ö -ken: Metinlerimizde bu yapının üç örneği tespit edilmiş olup, “*Elde fırsat varken, gençlik, güzellik varken, eğlenmeli ve her şeyi dert edinmemeli, her şeyi çok derin düşünmemeli.* SK/80” ve “*-Şimdi elim ayağım tutarken, büyüteyim de HP/96*” bu iki örneğin öznelerinde kalıplaşma olduğu için, tek özne olarak da düşünülebilir, ancak teknik olarak iki özne olarak da düşünülebilir:

Elde fırsat varken, *gençlik, güzellik varken, eğlenmeli* ve her şeyi dert edinmemeli, her şeyi çok derin düşünmemeli. SK/80

-Şimdi elim ayağım tutarken, büyüteyim de HP/96

Hacılar, hocalar burada iken defterlerini **açmadı**, şimdi anlıyorum ki, beni evine getirdiği, bu kadar masraf ettiği bu şiirlerini dinletmek içinmiş. MA/75

2. 3. 4. 2.2. Ö + N + -ken: -ken zarf-fiilinin nesne ve özne aldığı on bir cümle tespit edilmiştir. Bu örneklerden yalnızca ikisinde “*Feyzi Ney hesap yaparken, Faik Efendi ona bakıyordu.O/133*” örneğinde olduğu gibi belirtisiz nesne vardır, diğer nesnelere ise “*Biz kiracıları evden çıkaralım derken, onlar bizi atmasınlar diye korkuyorum doğrusu.* BN/45” örneğinde olduğu gibi belirtilidir:

Biz kiracıları evden çıkaralım derken, onlar bizi atmasınlar diye **korkuyorum** doğrusu. BN/45

Nâzır bunları düşünürken oda kapısı yavaşça **açıldı.** BKÇ/181

İsmet bunları düşünürken Seza da kendi sevgilerinin hesabını **yapıyordu.** SK/86

Siz bıyıklarınızı bile traş ederken zavallı adama **sakal salıverdirilir mi.** O/153

Feyzi Ney hesap yaparken, Faik Efendi ona **bakıyordu.** O/133

Dün yavrucuğım bana ne diyor,anne, diyor, babam beni döverken sen, odaya **gelme,** yüreğin kaldırmıyor. O/174 –175

Nişanlısı el öperken Besime:

-Tanıdın mı anneanne ? **dedi.** BN/68

Akşamın koyu karanlığı son ışık serpintilerini temizlerken aptal Memiş sürüsünü alarak **Sivritepe'nin yolunu tutmuştu.** BKÇ/81

Ben bunları düşünürken anam odaya **girdi.** MA/69

Biz bunu konuşurken kapım **açıldı,** başkan içeri girdi, hemen orada bulduğu bir sandalyeye oturdu. İÇ/152

Ben bunları düşünürken, dediğim olmaya **başladı.** BKÇ/22

2.3.4.2.3. Ö + DT + -ken: Yirmi bir cümlede –ken zarf-fiilinin Ö + DT yapısında olduğu görülmüştür. Dolaylı tümleçlerin dokuzu yönelmeli, yedisi çıkmalı, beşi bulunmalı dolaylı tümleçtir. On sekiz cümlede ise DT + Ö dizilişinde olup, bu dizilişteki dolaylı tümleçlerin on üçü bulunmalı, beşi yönelmelidir, çıkmalı dolaylı tümleç almamıştır:

Ben burada yokken ablamın kızını **kocaya vermişler.** MA/133

Akşam Mesrure eve dönerken Özarier hiç **görünmedi.** İÇ/207

Mesrure Özarier'den kurtulduğuna sevinirken Adile Hanım imzasız bir mektup **aldı.** İÇ/207

Saflığı aptallık derecesine vardığı için bu lakabı alan çoban Memiş camiden çıkarken kafası, geldiği gibi **boş değildi.** BKÇ/81

Ben yerleşmeye çalışırken gemideki arkadaşlar, bana “Hoş geldin” demeye **gelmişler.** BN/189

Ben oradan ayrılırken Celile **ağladı.** MA/230

İkinci ağ suya düşerken bana dönerek,

- Bu senin kısmetin, **dedi.** İÇ/47

Fevzi askere giderken anası, tarlalardan birini satıp oğlunun koyununa beş on para koymak **istedi** ise de Fevzi razı olmadı. BN/71-72

Bu kız sahneden çekilirken **gürültü ettiler**, ayak vurdular, ıslık çaldılar. MA/154

Biz buraya gelirken **haber almışlar.** BKÇ/52

Ben evden çıkarken o da **çıktı**, bahçe kapısına kadar da geldi. O/108

Evdekiler "Olmaz" demeye hazırlanırken Mücyyet, kendisi araya **girdi**, "olur" dedi. O/115

Bu dedikodulara çare aranırken, sathi, muvakkat tedbirlerle işin geçirilebileceğine bendenizin de kanaatim **yoktur.** MA/179

Mazhar'ın boynunda bir nikah varken bir nikah daha **olur mu ?** BN/80

Ortada hiçbir şey yokken ne haber vereceksiniz, **dedi.** İÇ/58
MA/50

Hem Avrupa'da tango oynarken elektrikleri **söndürüyorlarmış.** SK/56

O gün *muhtarlara daha tembihat-ı resmiye yok iken*, bir gizli ses, bir zefir-i girizan, ordu emrini bütün kulaklara **dökmüştü.** VÇ/11

Kolosso kaza yaparken, zirhlısında bu işler yapılırken donanmanın küçük parçaları da gezdirme talimlerine **çıkarlardı.** BKÇ/163

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/131, HP/142, O/108, BKÇ/78, HP/164, HP/193, BKÇ/177, BKÇ/182, BKÇ/186, İÇ/31, O/145,HP/82, O/151, O/150, SK/108, SK/136, SK/80, BN/166, VÇ/103, BN/26, MA/174, BKÇ/159, BKÇ/165.

2.3.4. 2.4. N + N + -ken: Bir örnekte –ken zarf-fiilinin iki belirtili nesne aldığı görülmüştür:

Celile, sevildiğini, istenildiğini sanırken sevilmediğini, istenilmediğini **anlamış.**
MA/229

2. 3. 4. 2.5 N +DT + -ken: N + DT + -ken zarf-fiili on örnekte görülmüştür, bu örneklerde dolaylı tümleçlerin ikisi bulunmalı, ikisi çıkmalı, altısı da yönelmelidir. DT + N şeklinde dizilmiş olan **sekiz** örnekte ise beş bulunmalı, bir yönelmeli, iki

çıkmalı dolaylı tümleç vardır ve bu örneklerde nesnelere **dördü** belirtili, **dördü** belirtisizdir:

Genç bir çocuğu yaralamış, *onu da kesmeye çalışırken* arkasından yetişip kafasına **vurmuş**, sersemletmiş, tutmuşlar. O/160

Onları arabanın arkasına bağlarken,

-Ben müşteri buldum gidiyorum, **dedi**, istersen sen de gel. O/197

Hesna, *parmaklarının ucuyla tuttuğu sigarasını dudaklarının ucuna götürürken* hâlâ, yukarıda ortalık toplayan kızına **bağırıyordu**. SK/113

İhtiyar, *elini bastonuna uzatırken* de sağ tarafına **geçti oturdu**, derhal cebinden çıkardığı bir portakalı soymaya başladı. BKÇ/86

Güzide *seni odada beklerken uyumuş kalmıştı* anlayamadın mı ? VÇ/43

Köse, *başı eve götürürken* değiştirmesin diye kaymakamlık mührü ile **mühürlemiş**. BKÇ/134

Çocuğun kırkı içinde bir gece yatağında yatar, *kızı da yanında uyurken*, Nebiye: "Anam bunu da istememişti, belki gene de istemez diye **düşündü**. BN/82

Karısının nasıl sevineceğini, neler söyleyip neler yapacağını gözü önünden geçirirken kapı **açıldı** içeriye bir genç adam girdi, gidip pencere yanındaki köşelerden birine yerleşti. BKÇ/43

Rahmetli Entla'nın anlattığına göre, oğlu, *anasını evden kovarken* **ağlamış**, boynuna sarılmış, ana oğul öpüşmüşler. SK/80

O yıllarda, babalardan bir takımı, *çocuklarını mektebe başlatırken* hocaya "Eti senin kemiği benim!" **der** bunu bir marifet sayarlardı. İÇ/186

Beşiktaş'taki evinde sabah kahvesi içerken **kapı çalındı**, iki hafta evvel Avrupa'da tahsilden dönen hemşerizadesi Hakkı **geldi**. SK/67

Doktor *kapı önünde kalos lastiklerini giyerken* ona **döndü**. O/181

Geç saatlerde Boryat'ı *perdesinin arkasında yazı yazarken* **görürsün**. BN/210

Evde bir iş odası olsun, *orada resim çizerken* **ıslık çalsın**. O/114

Bu arada Şinasi halil Bey de *İstanbul'da kendine güvenini kaybetmişken*, burada ona değer verdiklerini görerek bir adamın başaramayacağı kadar ağır işlerin altına girmekten **çekinmedi**, geceyi gündüze katıp çalışmaya başladı. MA/212

Yattığım yerden serabı seyreder, düşünürken **uyumuşum**. SK/53

Bizde değil kadın hususunda, azizim, *tünelden bilet alırken* bile kimse nöbete **razı olmaz**. SK/44

2. 3. 4. 2.6. N + ZT + -ken: N + ZT -ken zarf-fili beş örnekte görülürken, ZT + N -ken dizilişinde on altı örnek görülmüştür. N + ZT dizilişindeki nesnelere yedisi belirtisiz iken dokuzu belirtilidir. Toplam yirmi bir örnek tespit edilmiştir:

Kocasının gömleklerini üst üste korken kendi iç yeleği eline **geçti**. O/32

Çoktandır böyle uzun söylevler vermeye içinde yaşayan kutlu sosyalistlikten, eşitlik yüksek isteklerinden doğma görüşlerini *kendi sosyalist tarikatının bu evlenmek bölümünü hemen söylerken* **doğan** yüksek buluşlarla anlattı. HP/42

Nimet, *Murat Ali ile görüşmeyi ilkin istemişken* sonra düşünüp **vazgeçmişti**. HP/41

Sigarasını içer sobayı karıştıran polisle, de konuşurken kapı **vuruldu**, içeriye bir polisle, yirmi yaşlarında kadar bir delikanlı, başına yün bir atkı almış bir genç kız girip, sıra ile dizildiler, durdular. VÇ/90

İhsan'ı kocasının dövdüğü ilkin yalnız bir şüphe iken, gittikçe buna **inandı**. BN/110

Havuzbaşı'nda indik, *hep cezaevlerini anlatırken* birine **rasgeldi**. SK/92

Sıtma hekimi iş için evleri gezerken Necibe Kadın adında birinin evinde bu havanı **gördü**. VÇ/104

Bizimle birlikte oyun oynarken, dışarıdan biri **görse**, beni haksız çıkarır. "arkadaşça oyun oynuyorlar" der. BN/194

Hüseyin Efendi *hafifçe titreyen elini uzatıp bastonunu alırken,* öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak, "Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız" diye **bağırды**, sonra "sizler, bizlerden çok daha terbiyeli, çok daha akıllısınız !" der gibi asabiyetle köpeği okşadı, birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek "Terbiyesi en güç hayvan...." diye söylene söylene parkın kapısına doğru hızla yürüdü. BKÇ/87

Mazhar, *ilkin Nebiye'nin kocaya varmasını istemezken* sonradan **körükledi**. BN/113

Nebiye bir yandan *sofra tahtasını getirirken* "Fatma'nın anası" **dedi**. BN/108

Evvelce söz istemişken, **unutulan** bir mebus tekrar söz istedi ve dedi ki:

- Affedersiniz, Reis Beyefendi, ne kanuni hükümet ister, ne de kuvvetli. MA/181

Güzel balık ağı örür, konu komşunun terkos borularını tamir eder, gayet güzel kayık boyar, tavuk besler, ağaç aşular, hatır için komşu kuyularına girip tulumba tamir

ederken, anasıyla karısı arasında geçimsizlik **başlayınca** bir hizmete girmek derdine düştü ve günün birinde köyüne zabıta-i belediye memuru tayin oldu. SK/58

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/73, BKÇ/97, HP/40, VÇ/198, VÇ/199, VÇ/109, İÇ/199, BN/138, HP/116, BKÇ/117.

2. 3. 4. 2.7. DT + DT + - ken: Bu yapıda yedi örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerdeki dolaylı tümleçlerin türleri **Tablo: 25**'te gösterilmiştir:

Tablo:25 DT + DT –ken Zarf-fiilinin Aldığı Dolaylı Tümleçlerin Türü

BB	BÇ	BY	ÇY
2	1	1	3

Sonra, her nedense oradan da kaçıp İstanbul'a gelmiş ; *Unkapamı'nda Ayancık'lı bir kadının evinde otururken* Safranbolu'lu bir aşçıyla yaşamaya **başlamış**. SK/147

Konya'da bir medresede okurken, İskip'li bir tanıdığının yardımıyla Vali Hasan Paşa'nın yanına **kapılanmış** ;onunla birlikte birçok yerleri dolaşmış, katipliğini, kahyalığını etmiş, onların yanında evlenmiş, son yıllara kadar da Paşa'nın ailesinin yanından ayrılmamıştı. SK/101

Bu haftalarda Osman da Mesrure'ye biraz daha yakınlık duymuş olmalı ki, bir gece *bir gezintiden eve dönerken* Osman, gelecekte nasıl yaşamak istediğini **anlattı**. İÇ/211

Maliye veznesinden Tevfik Efendi, *banka önünde vezne arabasından inerken* nasıl oldu ise, ayak bileğini **incitmiş**, iki gündür hasta evde yatıyor. MA/97

Mutfaktan bahçeye geçerken Zehra ona:

-Aman iyi bas, o takunyalar pek fena kayıyor. şimdi yarım tencere fasulyeyi yerlere döktüm ! diyor. VÇ/201

Aradan henüz üç beş gün geçmişti ki, bir gün *evden daireye giderken* Müsteşar'ı önünde **gördü**, o da daireye doğru gidiyordu, birden içinden gelen bir cesaretle sokuldu. SK/77

- Müdür geldi, dedi, *kapı önünde birine para verirken* **gördüm**. İÇ/170

2. 3.4.2. 8. DT +ZT + -ken: Bu yapıda on bir örnek tespit edilmiş olup, bunların **beşi** bulunmalı, **üçü** çıkmalı, **üçü** yönelmeli dolaylı tümleç almıştır. ZT +

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
DOKÜMAN TAYIN MEMURU

DT –ken dizilişindeki yapıda ise yirmi dokuz örnekten **on altısı** yönelmeli, **on biri** çıkmalı, **ikisi** ise bulunmalı dolaylı tümleş almıştır. Toplam **kırk** örnek tespit edilmiştir:

Ertesi gün *asistanlar odasında yalnız otururken* gördüğüm bir düş **aklıma geldi.**

SK/160

Kızlar *çakıllar üstünde ağlaşıp otururken*, bu fenerli alayın geldiğini görünce, kendilerini aradıklarını anlayıp bağışarak, gelenlere doğru **koşuştular** BN/167

Kızlar bunun değerini bilmeli, *arkasından delikanlı ile alay ederken* **insaflı olmalıdırlar.** VÇ/121

Takrirde, para bilmem kaçınıcı Pi'nin Romada yaptırıp o yıllarda Don Pedro Della Kastilla'nın maliye işleri ile birlikte belediye işlerine de bakan Kardinal Perine'ye yolladığı bu iskemle ve masanın *bunca yıllar yerinden kaldırılmamış iken* _şimdi niçin **kaldırılmak** istendiği soruluyordu. HP/187

Analarının öldüğü gün, o küçük hanım bana o kadar açılmışken, nasıl oldu da sonradan beni hiç **aramadı** diye düşündü. SK/160

Bir aralık aralarından su sızmazken, şimdi, her nedense, araları açılmış olan bu iki adam **bakıştılar.** SK/96

Kâhya efendimizin birkaç yıl içinde topladıkları bunca mal ile akça gözlere çok görülmeye başladığı gibi, yaradılışlarında gizli olan gurur da yüksek boyların ayaklaştığında, saadetli Paşa hazretlerini gölgede bıraktığı dedikoduları kapı halkınca Paşamız hazretlerinin kulağına kadar eriştirilmiş: “Kâhya *sizin lütfunuz ile bu dereceye yükselmiş iken* eyalete **göz koymuştur**, yol yakınken bunun bir çaresine bakılması yerinde olur!” da demişlerdi. BN/170

Bir akşam kahvede *yine bunlardan bahsolunurken*, Halil Kahya, babalarından **bahsetmişti.** İÇ/63

Bir sabah *gene Hacı'yı sormaya giderken* yolda, Tevfik Efendi'nin ansızın öldüğünü **öğrendim.** İÇ/178

Bastonuna dayanarak sofadan geçerken damacanayı **gördü.** BN/23

Daha yürümeye başlarken ayağını ustalıkla **bozuyor.** BKÇ/150

Daha kapıdan girerken çocuğun ağladığı **duyuluyordu.** MA/157

Sonra *bu akşam eve giderken*, bir kolayını bulup *bu delikanlıyı da birlikte götürmeyi* düşündü. İÇ/204

Yalnız *ayrılıp yatmaya giderken* **dedi ki:**

- Sen yarın beni görmeden savuşma bakalım bir yol düşünelim ! MA/130

Herkes kendi terfi sırasını, maaşça ne zaman terakki edeceğini *daha daireye girerken bildirdi.* SK/23

Diğer örneklerin sayfa numaraları:VÇ/130, BKÇ/95, İÇ/30, BN/150, BKÇ/69, MA/110, VÇ/98, BN/185, O/104, HP/192, SK/149, O/32, MA/44, O/109, BKÇ/127, SK/132, SK/129, HP/182, SK/155, MA/74, BN/75, İÇ/41, İÇ/192, BKÇ/202, HP/168.

2. 3. 4. 2.9. ZT + Ö + ken: Yedi örnekte ZT + Ö +-ken yapısı tespit edilmiştir:

Sonra da *hiç günahımız yokken* bizi **yere vururlar.** BKÇ/182

Sabah, *artık ortalık ağarırken* hiçbir rahatsızlık **hissetmemektedir** ; mumları söndürür perdeleri açarlar, hepsi ayrı ayrı analarını öperler, o da onları öper ve zaaf gelir biraz da ağlarlar. SK/139

Bir defa *hiç lüzumu yokken* evi **tamir ettirdi.** O/156

Bu adama karşı hiç sebebi yokken **haksız oluyorum.** O/148

Yalnız İsmet hanım, ki yaşı yirmiye yaklaşıyor ve hergün “bu hayat böyle nereye varacak ?” diye düşünüyor, her düşünceden sonra da, *henüz vakit varken* ne yapıp yapıp bir iyi koca **bulmalı**, kararını veriyordu. SK/32

Yasak bölgelere izin verilmesi işi yeni çıktığı yıllarda, izin isteyen herkese izin verilmeyip bunlar için inceleme yapılması töresi varken_sonraları birtakımlarının, izin koparmak tellallığına kalktıkları görüldüğünden, izin ücretlerini biraz arttırıp her isteyene izin verilmesi töresi konulmuştur. BKÇ/157

İlkin güzel güzel etti, sonra *tam ben çıkarken* “ Kitapçının parasını daha yollamadınız mı ?” diye **sordu.** BKÇ/153

2. 3. 4. 2.10. ZT + ZT + - ken: Bu yapıda yedi örnek tespit edilmiştir:

Böylece günler aylar geçip dururken kimsede de bir haber yok iken, bizim ordu, Yunan ordusu üzerine **harekete geçti**, birkaç gün içerisinde, düşmanı Afyon’dan söktü attı. HP/79

“*Şimdi yıllarca bekleyeceksin ki, yeni yaşayışın evi kurulsun da, ev kadını da gelsin, eksiklerin yerlerini tutabilsin*” diye *dalgın dalgın düşünürken* arkamdan adımın çağrıldığını **duydum.** SK/90

Neden olacak ? Hazır *böyle serbest kullanırken* hükümet tutup kanunla kollarını **bağlar mı ?** SK/23

İlkin biraz çocukça konuşurlarken yavaş yavaş bir delikanlı ile genç kız konuşur gibi konuşmaya **başladılar.** HP/68

Gülüm babasının dizine yatmış, *kendi kendine elleri ile oynarken* **uyuyakaldı.** BN/92

Yalnız doktor bu dersi verir "yurdumuzu kurtarır" dururken söz arasında bir de "Cemal Paşa Amcamız !" **demmişti.** BKÇ/51

Kına gecesinde daha birkaç gün varken, yatak takımlarını Advıye Hanım'ın evine **taşdılar.** VÇ/182

2.3.4.3. Üç Ögeli –ken Zarf-Fiili: Bu gruptaki zarf-fiillerin dağılımı **Tablo: 26'** da verilmiştir:

Tablo: 26 Üç Ögeli –ken Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö DT N	Ö ZT N	DT ZT ZT	ZT N DT	ZT N ZT	ZT DT DT
1	3	5	4	4	2

2.3.4. 3.1. Ö + DT + N + -ken: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Kardeşim, gözünün önünde benim yerimi hazırlatırken çocuklar ot biçen bir köy hocasını **çağırırlar.** SK/37

2.3.4.3.2 Ö + ZT + N –ken: Bu yapıda üç örnek görülmüştür, bir örnekte ögelerin dizilişi farklıdır:

Ben, Turgut için belki bir sevgi duymazken anamın bu kimsesiz kalmış çocuğu evimizde istememesi ona ekşi göstermesi içimde bir acı **uyardı.** BN/65

Hüseyin Efendi merakla hadisenin sonunu beklerken birdenbire yanibaşında kılık kıyafeti oldukça düzgün bir adam **belirdi.** BKÇ/86

O vakte kadar Mustafa, Ali'den kaçıp kurtulmak isterken artık **kaçmıyordu.** İÇ/62

2. 3. 4. 3.3. DT + ZT + ZT + -ken: Bu yapıda beş örnek tespit edilmiştir. Beş örneğin öğelerinin dizilişi farklıdır. Biri DT + ZT + ZT, bir diğeri ZT + DT + ZT şeklinde iken, üç örnek de ZT + ZT + DT şeklinde dizilmiştir:

Kadın çantasında birkaç kuruş daha ararken söylendi:

-Sen çok fena alıştın, kabahat bende ! BKÇ/46

Yürürken döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle kiracının dinlemek için kapısına giderken çıt çıkarmadan yürüyebildiğini öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

İlkin kuş için yilandan korkarken biraz onların kavgalarını gördükten sonra yılanın kuşu tutmayacağına inandım. BKÇ/21

Bu balo eskiden yalnız ileri gelenlere verilirken sonra yabancı devletlerin elçileri de **çağrılmışlar**, daha sonra, daha küçük rütbeli devlet memurları da gelmişler en sonra balo bütün Valdahlılara açılmıştı. HP/101

Bir aralık gene lirasına bakarken, Hasan Kâhyaların Aziz, on üç on dört yaşlarında, mektepte zorba geçinen bir çocuk sokuldu. O/71

2. 3. 4. 3.4. ZT + N + DT + -ken: Bu yapının dört örneği tespit edilmiştir, ancak örneklerde öğelerin yeri farklıdır. "O zamana kadar, aşçıların, şoförlerin ucuz hizmet etmelerine aldırılmaz ve bunun sebebini aramaz iken birdenbire ondan şüphelenmişler ve onu bir ebeye muayene ettirmişler. HP/178" örneğinde tek bir -ken iki farklı gruba gelecek şekilde kullanılmıştır, ilgili bölümün altı çizilerek belirtilmiştir:

Eskiden öğle yemeklerini dışarıda yerken Murat Ali otele gelmeye başladı. HP/69

O zamana kadar, aşçıların, şoförlerin ucuz hizmet etmelerine aldırılmaz ve bunun sebebini aramaz iken birdenbire ondan şüphelenmişler ve onu bir ebeye muayene ettirmişler. HP/178

Yemekten sonra ikinci kaptan, *akşam için herkese işini anlatırken, süvari de kalktı konsolosluğa gitti.* BN/213

Babası, *arabacıya vermek üzere kesesinden para çıkarırken:*

-Hoş bulduk, **dedi.** VÇ/198

2. 3. 4. 3.5. ZT + N + ZT + - ken: Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir.

*Daha etrafımı güzelce anlamamışken buna **tesadüf ettim** – eliyle karşıdaki küçük evin ufak penceresini gösteriyordu -. İÇ/31*

*Böylece günlerini üzüntü ile geçirirken kaynanası, bir gün, bakkal Ali'nin anasını **yolladı**. HP/105*

*Doktor ihtisasını bitirecek, beni alacak diye bekler, her işini de ona göre hazırlarken, günün birinde ansızın **öğrenmiş** ki İhsan, kendi arkadaşlarından birinin kız kardeşiyle evleniyor. MA/228-229*

2. 3. 4. 3.6 ZT +DT + DT + -ken: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir:

*İhsan, gece kahveden eve dönerken önüne **çıkıp** bir dayak atmaya kararlaştırdılar. BN/123*

*Özledikçe, Bayan Behin, anasını babasını görmek için İstanbul'a gider, her gidişinde önceden babasına yazar, o da kızını Pendik'ten karşılar, *birlikte Büyükada'ya evlerine giderlerken*, bu gelişinde **yazmamış**, bir sabah ansızın çıkagelmişti. O/107*

2.3.4.4. Dört ve beş ögel i –ken zarf-filinin iki farklı yapıdan birer örneği olan iki örnek tespit edilmiştir:

2.3.4.4.1. ZT+ N + ZT + DT –ken: Bu yapının bir örneği tespit edilmiştir. Örneğimizde durum zarflı bir zarf tümleci, belirtili nesne, durum zarflı zarf tümleci ve yönelmeli dolaylı tümleç vardır:

*Sağ eliyle bir taraftan bunları dişleri arasında ayıklayıp, kabuklarını rasgele etrafa savururken, sol eliyle de kirli ayak parmakları ile oynamaya **başladı**. BKÇ/87*

2.3.4.4.2. DT + DT + DT + DT + DT + Ö + -ken: Bu yapının iki örneği tespit edilmiştir. Bu örnekte yönelmeli beş dolaylı tümleç ve bir özne görülmüştür:

*Ben dedim, kendime, çocuklarıma, onların torunlarına, yüzyıllar boyunca yetişip yaşayacak insanlara, onların çocuklarıyla gelinlerine bir ad şey ederken **geniş olamam**, acele edemem, dedim. BKÇ/24*

2.3.5. -mAdAn

2.3.5.1. Bir Ögeli –mAdAn zarf-fiilinin öge alma durumu Tablo:27’de gösterilmiştir. Tabloya bakılınca –mAdAn zarf-fiilinin aldığı ögelerin dağılımında zarf tümleci hariç, bir eşitlik vardır, ancak, zarf tümleci diğer ögelerin aşağı yukarı yarısı kadar kullanılmıştır:

Tablo:27 Bir Ögeli –mAdAn Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT
23	27	28	11

2.3.5.1.1. Ö + -mAdAn:Metinlerimizde özne almış –mAdAn zarf-fiilinin yirmi üç örneği tespit edilmiştir:

Biri bitmeden bir başka tasa **çıkıyor**. BN/120

Ulan herif ölmeden, miras olur mu ? SK/68

O kendi girmeden beni mezara **sokacak**, bir karı iki çocuk. İÇ/212

Ancak dişimi sıktım, *bir söz söylemeden* eve **geldik**. VÇ/167

Bir apartman parası yapmadan **dönmem** diye yengesine yemin etmiş. VÇ/60

Eski borç ödenmeden, yeni avans olmaz **diyorlarmış**. VÇ/107

Allah vere de *kimse görmeden* buradan çıkıp **gidebilse**. MA/194

Eski bir âdete göre, kocası yatmadıkça Nebiye yatmaz ; *kocası kalkmadan* **kalkar**, saçını başını toplar. BN/182

Ancak bu araştırmalar bitmeden İhsan Hilmi’nin Batum’a yahut Tuvapsa’ya **gönderilmesi**, belki de üç kişilik bir heyetle Moskova’ya gitmesi çıktığı için ev bulunmazsa da, bu işe çare aranması gerekli oldu. HP/63

Söz arasında anlaşıldı ki, İzzet Bey, *savaş başlamadan*, başladıktan sonra da Berlin’de **bulunmuş**, aylarca da kalmış, her yeri de gezmiş, Murat Ali’nin hiç gidemediği büyük otellerde yaşamış, **bulunmuş**.HP/52-53

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/106, BKÇ/113, BN/95, BN/39, BKÇ/150, MA/178, MA/180, O/179, O/179, O/177, O/177, MA/73, MA/67, BN/150.

2.3. 5. 1.2. N + -mAdAn: Metinlerimizde N + -mAdan zarf-fiili yirmi yedi örnekte tespit edilmiştir. Bu örneklerde dokuzu belirtisiz nesne, on sekizi belirtili nesne almıştır. Örnekler her iki nesneyi yansıtacak şekilde seçilmiştir:

Delikanlı, *hiçbirini beğenmeden* **kalkar giderse** sıkılırlar. BN/128

Eli iş tutmuş, yumuşak başlı bir delikanlının, ateşlenmeyip, bir nişan yüzüğü bırakmadan, *izin günlerini bitirip* **gitmesi** kızlardan çok, kız analarını, dayılarını, teyzelerini üzer, meraklandırır. BN/128

Yalnız ayrılıp yatmaya giderken dedi ki:

- Sen yarın *beni görmeden*, **savuşma**, bakalım biryol düşünelim ! MA/130

Yazacaktı ki: *Birbirimizi anlamadan* **evlenmişiz** yazdığın doğrudur. BKÇ/121

-Ayrılmayı düşünmeden önce, senin için yapacak başka bir şey yok mu idi ? diye sordu. MA/204

Nasıl da *kanatlarını oynatmadan* havada **dönüyor** da dönüyor. BKÇ/ 20

Onlar *hiçbir yeri kaçırmadan* **yağladılar** ; tekrar yüzünü çevirdiler, tekrar arkasını çevirdiler, nihayet bir beze sarıp ocak başına uzattılar ve kızına da tembih ettiler ki, ocakta ateşi eksik etmesin ! SK/122

İlacı içmeden öğürmeye **başlar**. O/142

Hem de *Feyzi Efendi' nin başladığı cümleyi bitirmesini beklemeden.....* HP/81

Onu uyandırmadan başını nasıl **kaldırıp** bu yastığa koyacağını **bilemedi**. O/36

İkisi de *koca bulamayıp evde kalmak korkusu geçirmeden* **evlenmişler**.SK/82

Başını salladı, hoşnutsuzluk gösterdi ama, *hiçbir şey de demeden* tekrar yürümeye **başladı**. BN/152

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/86, BN/108, HP/123, MA/219, BKÇ/167, SK/161-162, MA/219, VÇ/121, BN/196, SK/82, İÇ/158, BN/152, MA/96, MA/118, MA/127, VÇ/167, HP/101.

2.3.5.1.3 DT + -mAdAn: Bu yapının metinlerimizde yirmi sekiz örneği tespit edilmiştir. **Tablo:28'**de -mAdAn zarf-fiilinin yönelmeli dolaylı tümleci, çıkmalı ve bulunmalı dolaylı tümlece göre çok fazla aldığı görülmektedir:

Tablo:28 DT + -mAdAn Zarf-Fiilin Aldığı Dolaylı Tümleçlerin Türü

Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT	Toplam
25	2	1	28

Halit'in odasına girmeden, aralık yerdeki pencereden içeri girilir. HP/92

Kaynatamgile söylemeden olur mu? HP/104

Hiç kimseye gitmeden doğru Meclis'e gidip bakanı sorguya çeken sayıyı bulmuş. İÇ/163

"Aman iki gözüm Saffet Bey nasıl olur?" demeye kalmadan o kısa kesti. VÇ/167

Halil bu kadar ileri gidemedi, bu geziye çıkmadan bir hafta önce kızı bıraktı. BKÇ/58

"Kendi başlarına bir iş yaparlarsa, kimseye sormadan öldürürüm!" dedim. O/52

- Canın çıksın niye bana sormadan veriyorsun. HP/163

Bu nişan tahtası bitinceye kadar, rıhtımda akşam gezintisine çıkan bayanlar da buraya uğramadan geçmezler. BKÇ/166

Başsavcı ile baş papazın ileri sürdükleri dilek daha donanmaya yazılma derecesine gelmeden Valdalılar arasında duyuldu. BKÇ/178

Yalnız bu ricada bulunmadan önce Belediyemizin resmî sandalyesi ile masası için arkadaşlarımızdan birinin verdiği, hepimizin de yüksek ruh ile dinlediğimiz takrire karşı kendi duygularıyla düşüncelerimi belirtmek isterim HP/189-190

Söz sırası geldikçe, her yaptığını kocasının başına kalktığı gibi, bu soyadını da çekiç gibi Özarier'in kafasına vurmaktan çekinmeden "Sana vardığım günden beri hiçbir şeyini beğenmedim ki soyadını beğeneyim." der, kendini yalnız taşıyan neyse, bizi de arkandan sürüklüyorsun" demekten de çekinmezdi. İÇ/199

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/49, İÇ/17, O/51, BKÇ/53, İÇ/137, BN/110, BN/119, BN/94, BN/118, HP/151, BN/71, VÇ/139, BN/70, BKÇ/134, O/97-98, İÇ/60, BN/95.

2. 3. 5.1. 4. ZT + - mAdAn: Metinlerimizde zarf tümleci almış -mAdAn zarf-fiili on bir adet olarak tespit edilmiştir. diğer öğeleri alma durumu ile karşılaştırdığımız

zaman bu zarf-fiilin zarf tümlecini daha az aldığı görülmektedir. Zarf tümleçlerinin türleri ise, iki zaman zarflı, bir durum zarflı, sekiz örnek de miktar zarflı zarf tümlecidir:

Bir adam *hiç sormadan*, etmeden böyle han kapısından teğelti **atar** gibi, kolundan tutup fırlatınca, ne kadar doğru adam da olsa, içinde bir üzüntü kalır. kendi kalktığı yere kendi adamlarından birinin oturduğunu ister. İÇ/169

Hiç pazarlığa sorguya kalkışmadan, *hiç ileri geri etmeden* dayağa **başladılar**, vurduklarını da attan aşağı yıktılar. MA/125

Ruhu gamsız, kafası düşüncesiz Memiş bu âni değişikliğe tahammül edememiş olacak ki *çok geçmeden* uzandığı kepenegün üzerinde **uyuyakaldı**. BKÇ/82

Kimseyle konuşmadan sürüsünün başına vardığı zaman bu inanca iyiden iyiye bel bağlamış, vaaz kafasını bir burgu gibi delmeye başlamıştı. BKÇ/81

Dostları yardım ettiler, *çok zaman geçmeden* Saide Hanım adında bir kız **bulundu**. MA/185

Belki de *daha düşmeden ölmüş*. VÇ/209

Hiç kıılmıdamadan durup o ışığa **bakıyor**. BKÇ/68

İçeri odalarda *bu kadar bağırmadan* da **anlaşabilirlerdi** ne var ki, odada herkes söylüyor, kimse de dinlemiyor, sözünü dinletebilmek için oldukça yüksek sesle konuşuyorlardı. BN/28

Hiç durmadan ocakları **yakıyoruz**. HP/86

Daha su kaynamadan gelip hancıyı **çağırdılar**. O/54

Hiç dönmeden, ona bir tekme **savurdum**. İÇ/135

2.3.5.2. İki ögeli –mAdAn zarf-fiilinin ögeleri Tablo: 29'da gösterilmiştir:

Tablo: 29 İki Ögeli –mAdAn Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

ÖÖ	Ö DT	Ö ZT	N DT	DT ZT	ZT N	ZT ZT	Toplam
1	2	7	8	2	8	1	29

2. 3. 5. 2.1. **Ö + Ö + -mAdAn:** İki özne almış –mAdAn zarf-fiiline bir cümlede rastlanmıştır:

Herhalde bu lakırdılar *böyle iptidası, intihası olmadan* karışık, duman içinde **geçti**. VÇ/42

2.3.5.2.2. Ö + DT + -mAdAn: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir:

Kalabalık daha toplanmadan, *Doktor İsmail de uykusundan uyanmadan*, bir iki balyoz **vurulmuş** ama, kafa kopmamış. VÇ/99.

Anlaşılan, *bizi taşıyan ölü arabası, çukurun başına yanaşmadan* ben biraz **ayılmış**, dolayında olagelen işleri duymaya **başlamışım** ;yalnız bu duygu benliğimden ayrı kalmış. HP/148

2.3.5.2.3. Ö + ZT + -mAdAn: Ö + ZT + -mAdAn yapısına da iki, ZT + Ö -mAdAn yapısından beş örnek olmak üzere, toplam yedi örnek tespit edilmiştir:

Kimse görüp dil uzatmadan işi tadında kesmeli, gönülleri de ateşli ateşli taşıyıp götürmelidir. HP/120

Kalabalık daha toplanmadan,, Doktor İsmail de uykusundan uyanmadan, bir iki balyoz **vurulmuş** ama, kafa kopmamış. VÇ/99

Daha akşam olmadan bu kalenin kapıları **kapanıyor**. VÇ/145

Oturur oturmaz, *daha ilk lakırdı başlamadan*, çantalarını **açtılar**, ufacık beyaz bir mendil çıkardılar, hafifçe burunlarını, ağızlarını siler gibi yaptılar. MA/50

Ertesi sabah erken, *daha gün doğmadan* Mustafa Kalfa'nın çırakları **gelir**, okulu sular, süpürür ; eğer kış ise sobaları da yakar, Salim Dayı'nın mangalını yakıp küller. pöstekisinin önüne bırakır, kapıyı da kilitler, anahtarı da eşiğin altına sokup çekilir giderlerdi. İÇ/185

Daha düğün olmadan Hayri benim okuldan çekilmemi **istedi**. O/102

Erken, *daha gün doğmadan* hazırlanıp Fakülteye **gittim**. SK/156

2.3.5.2.4. N + DT + - mAdAn:DT + N veya N + DT + -mAdAn gibi farklı dizilişli olmak kaydıyla, bu yapıdan metinlerimizde sekiz örnek tespit edilmiştir. Dört örnek belirtili nesne, dört örnek de belirtisiz nesne almıştır. Dolaylı tümleçlerin ise birinin bulunmalı, ikisinin çıkmalı, beşinin de yönelmeli olduğu görülmektedir:

Muslih bunu babasına söylemeden babası **farkına vardı**. VÇ/194

Bunun için ana bol bol öğüt verir: *İnsan bu dünyada iz bırakmadan geçip gitmemelidir*. BKÇ/165

Pigmalyan'a belli etmek istemeden,

- Ben gidip sorayım, belki bana söyler, **dedi.** HP/46

Köpek, olanlardan habersiz biraz ileride bir çocuk arabasıyla meşgul bulunan genç kadına doğru koşarken o da *gözlerini bu kibar köpekten ayırmadan* yavaş yavaş kanepeye doğru **ilerledi.** BKÇ/85

Oturdu, uzun uzadıya hesapladı ve *hiç kimseye bir şey söylemeden* Klarnetçi Sarı'dan yüz kuruş ödünç alarak Edirne 'deki akrabasının ziyaretine **gitti.** VÇ/155

Yerine hiçbir şey koymadan gönlünü **çalar giderler.** BKÇ/179

İzin günleri bitiyor ; *bu kızların hiç birine, hiçbir söz söylemeden* buradan kalkıp gitmek ona **ağır geldi.** BN/129

Onu da sana yazmadan **geçemeyeceğim:**

Makine üçüncüsü Tıknaz yaralanmıştı. BN/200

2. 3. 5. 2.5. DT +ZT + -mAdAn: Metinlerimizde DT + ZT – mAdAn zarf-fiili iki örnekte tespit edilmiştir:

Onun sözleri beni yormuş olmalıdır ki *yeniden lakırdıya başlamadan* ona bu gölü **sordum.** O/49

Aradan çok geçmeden bu kadın, kocasının yanında üvey anaya hiç suçu yokken acı sözlerle saldırıp kavga çıkarmak için **çalıştı.** VÇ/199

2. 3. 5. 2.6. ZT + N+ -mAdAn: Metinlerimizde ZT + N + -mAdAn zarf-fiilinin sekiz örneği tespit edilmiştir:

Hekim *hiç sesini çıkarmadan* koğuştan **çıktı, gitti.** HP/167

"-İçeri girip bir kahve içmeden bir yere gitmem." Dedim. SK/143

Daha lakırdımı bitirmeden Feyzi Gülcü adında bir arkadaşımız:

-İşte bakınız, **dedi,**her yerde bu sözler. BN/46

Mühendis de bu kâğıdın altına *on yıldır hiçbir harfini değiştirmeden,* şu sözleri yazarak, kâğıdı geri **yollar:**

"Ben açık deniz muhribi yapmayı bilirim, nişan tahtası yapmayı bilmem." BKÇ/164

Korkulu bir haber getirip dinleyenleri de korkutmak isteyen birini dinler, *hiç istifini bozmadan,*

-E, sonra ? *diye soruşu,* söyleyenin bütün kuvvetini kırar. HP/58

Bir müddet *hiç sesini çıkarmadan oturdu*, sonra gözlerini gözlerime dikerek “Eve gidelim” dedi. VÇ/166

Acaba anam *hiç mola vermeden* böyle nereye kadar gidecekti. BN/151

Kızına söylenmedik lakırdı bırakmadı: “ *Daha ne herif olduğunu anlamadan ne diye gebe kalıyorsun*”. BN/78

2.3.5.2. ZT + ZT + -mAdAn: İki zarf tümleci almış -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Daha iyice anlaşılmadan gümrükçünün biri, muzlardan birkaçını teklifsizlikle **koparmış**. MA/125

2.3.5.3. Üç ve dört ögeli -mAdAn zarf-fiilinin her türünden birer örnek tespit edilmiştir:

2.3.5.3.1. Ö+ DT + N + -mAdAn: Ö + DT + N + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Gâvur bana bir at parası vermeden buradan kalkıp **gidecek mi** ? diyor. O/52

2.3.5.3.2. Ö+ ZT + N + -mAdAn: Ö + ZT + N + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

O daha ağzını açmadan “ben bu gece eve ekmek alamadım !” **dedim**. İÇ/179

2.3.5.3.3. N+ N+ DT + -mAdAn: N + N + DT + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

İşin güçlüğü de *eski kocasından Nebiye'ye kalan bir dükkânı, hepsi dokuz dönümü geçen beş parça tarlayı kendi üstüne geçirmeden* kızı herifin birine **vermekti**. BN/70-71

2.3.5.2.4. DT + DT + N + -mAdAn: DT + DT + N + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Hüseyin Efendi, korkusunu yenerek *bu şımarık köpeğin münasebetsizliğine kızmaya, sahibini bulup çıkışmaya vakit bulmadan* köpek ona biraz daha yaklaştı, “Buyurun bastonunuzu” der gibi başını yukarı kaldırdı. BKÇ/85

2. 3. 5. 2.5. ZT+ Ö+Ö+ -mAdan: ZT + Ö + Ö + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Daha kahveler, likörler içilmeden, baloya çağrılmış misafirler ve şehir bandosu geldi. BN/214

2. 3. 5. 3.6. ZT + Ö + DT + -mAdAn: ZT + Ö + DT + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Daha ben Kastamonu'ya gitmeden, odun karakola gitti. MA/103

2. 3. 5. 2.7. ZT + DT + N + -mAdAn: ZT + DT + N + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Başhekim sabahleyin *daha arkasına ak gömleğini giymeden, dahiliye müdürü ile nöbetçi hekimi çağırttı.* O/203

2. 3. 5. 2.8. ZT+ DT + DT + -mAdAn: ZT+ DT + DT + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Hiç pazarlığa sorguya kalkışmadan, hiç ileri geri etmeden dayağa başladılar, vurduklarını da attan aşığı yıktılar. MA/125

2. 3. 5. 2.9. Ö + DT + DT + ZT + -mAdAn: Ö + DT + DT + ZT+ - mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Yalnız, *Murat Ali bu siyasi, politika korkularında, düşüncelerinde çok ileri gidemeden yaşayışında, düşüncesindeki ikinci değişiklik gelip çattı.* HP/66

2. 3. 5. 2.10 ZT + ZT + ZT + N + -mAdAn: ZT + ZT + ZT + N + -mAdAn zarf-fiilinin bir örneği tespit edilmiştir:

Koşarken, büyüklerden birine çarpıp daha o bir şey söylemeden “Ne vuruyorsun be !” diye çıkışlarımız da vardı. BKÇ/143

2. 3. 6. -DİkçA/-DUkçA

2.3.6.1. Bir Ögeli - DİkçA/-DUkçA zarf-fiilinin öge alma durumu Tablo 30’da gösterilmiştir:

Tablo: 30 Bir Ögeli–DİkçA -/DUkçA Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT
49	40	27	20

2. 3. 6. 1.1. Ö + - DİkçA / -DUkçA: Ö + - DİkçA/-DUkçA elli örnekte görülmektedir:

Arnavut kızı günler geçtikçe değişip bozuluyor. VÇ/223

Kız, kumral güzeli, yıllar geçtikçe biraz daha güzelleşecek. BKÇ/89

Sonra o ses yaklaştıkça dikkat ettin. İÇ/46

Akşam güneşi vurdukça, sırtı parlayan bir kara yılan ! BKÇ/21

Ben yüzümü yıkadım geldim, giyindim, zeytin ekmek yedim, anam hep söylendi ve o söylendikçe ben de kızdım. MA/70

Mütegalibenin kafası kopmadıkça bu millete rahat yoktur. MA/101

Ağam, böyle herifler temizlenmedikçe bu millete kurtuluş yoktur, anladın mı, ben bu kadar bilirim. MA/130

Bunlar arttıkça da biz kendimizi sevmiyor, kendimize inanmıyoruz. VÇ/139

Gün ilerledikçe,uzakta kararan dağlar akçıl bir sisle buğulandı. O/43

-Vah vah ! *Delikanlılar yavuklandıkça yahut evlendikçe pek acıyorum*, doğrusu

BKÇ/108

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/43, İÇ/133, O/130, O/129, SK/109, SK/164, SK/164, SK/148, O/86, O/103, O/108, BN/82, BN/113, BN/95, HP/140, HP/174, HP/195, HP/196, BKÇ/167-168, HP/108-109, İÇ/198, İÇ/199, İÇ/211, HP/35, VÇ/148, MA/168, MA/99, MA/43, BN/173, HP/75, VÇ/9, MA/95, VÇ/192, VÇ/204, VÇ/204, VÇ/201, BKÇ/95, MA/134, BN/169, VÇ/211.

2. 3. 6.1. 2. N + - DİKÇA/-DUKÇA: Otuz dördü belirtili, altısı belirtisiz olmak üzere toplam kırk örnekte- DİKÇA/-DUKÇA zarf-filinin nesne aldığı görülmektedir:

Cepteki paraları saydıkça sanki eksiliyor. İÇ/178

Bunları işittikçe kocadan ayrılacağım diye ödüm kopuyor. O/115

Kocalarından boşanıp başkalarına varan kadınları işittikçe bunlara benzeyeceğimi düşünüp iğreniyorum. O/114-115

Anasını düşündükçe Nebiye “Ben de Gülsüm için böyle mi olacağım ?” diye **aklından geçirir**, karar veremezdi. BN/126

Suratını yıkadıkça görerseniz, seversiniz. BN/155

Yalnız, beni sevdiğini söyledikçe hoşlanıyordum. SK/84

Karnı acımadıkça yemek yiyeceğini düşünmeyecek kadar dalgın. BKÇ/134

Arkadan başka misafirler de gelince, köşedeki büyük odayı açmadıkça, hizmet edeceklere dönecek yer **kalmayacak**. BN/27

Tüccar kervanları Kâhya efendimizi doyurmadıkça, **geçemez oldular**. BN/179

Üvey anası da onu gördükçe sırtıyor, şakalaşmak ister gibi görünüyor. VÇ/201

Kanunsuzluk yapmadıkça işi becerip çeviremiyorlar. VÇ/102

“Ben okumadım, bilmem” dedikçe “Bilirsin, bilirsin, ağız yapma. ” **diyorlar**. VÇ/84

Diğer örneklerinin sayfa numaraları: İÇ/163, İÇ/171, VÇ/216, MA/212, BKÇ/43, MA/53, VÇ/190, HP/61, SK/188, SK/116, BN/141, O/95, HP/118, HP/171, HP/172, HP/172, BKÇ/191, BKÇ/133, BKÇ/134, VÇ/194 VÇ/142, BKÇ/19, HP/154, BKÇ/73, SK/41, BN/71, VÇ/83, BN/26.

2. 3. 6. 1.3. DT + - DİKÇA-DUKÇA: Bu zarf-fiilin yirmi altı örneği tespit edilmiştir. **Tablo:3**'te görüldüğü gibi, dolaylı tümleçlerin yirmi biri yönelmeli, dördü bulunmalı, biri çıkmalıdır:

Tablo:31 DT + - DİKÇA/-DUKÇA Zarf-Fiilinin Dolaylı Tümleçlerinin Türü

Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT	Toplam
21	1	5	27

*Çocukların kendisinden olduklarına inandıkça huysuzluğu **kalmaz oldu.*** HP/109

Ben *onlarda kaldıkça* bunu arkama **giyer**, Cumartesi kibarı gibi gezerdim. BKÇ/195

Benim yanımda olduğca hizmetçiliğini **unutuyor.** SK/167

*Muhallebicide buluştukça **konusuyoruz,*** arasıra da dükkana uğruyor. BKÇ/147

*Evlerine gittikçe, **bakarım.*** VÇ/169

Denizler *bordamıza vurmadiıkça,* korkunç gürültüler **çıkartıyordu.** BN/196

Ay, ufak bulutların arasından çıktıkça bu geniş denizin durgun sularını **gümüşlüyorlardı.** İÇ/33

Kocasına sormadıkça kendisi için on para **harcamıyor.** VÇ/209

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlarına baktıkça gözleri **yaşarıyor,** içinden sıcak bir şeyler akıyor, "Aman sen de ne olursa olsun..." diyeceği sırada bir anda imamın gırtlığını yarararak anlattığı sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor, dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tıkıyor, boğulacakmış gibi oluyordu. BKÇ/82

Orada bulunanlar içinde mebus olmayı pek çok düşünmüş, fakat derdini kimseye açamamış olanlar olduğu gibi şu karşı köşede oturup sakın çayını içiyor görünen kısa boylu irice kafalı, esmer çehreli, efendi, talepnameisini daha henüz göndermiş: her gece *yatağına uzandıkça* **büyük hülyalar kuruyor.** SK/22

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/32, VÇ/211, VÇ/206, BKÇ/43, HP/69, SK/167, SK/166, BKÇ/163, HP/34, MA/77, BN/111, İÇ/148, O/97, İÇ/193, SK/83, SK/130, HP/110.

2. 3. 6. 1.4. ZT + - DİKÇA/-DUKÇA: On yedisi durum zarfı, ikisi miktar zarfı, biri zaman zarfı olmak üzere toplam yirmi zarf tümleci almış - DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiili tespit edilmiştir:

Biz, boş kaldıkça oynarız, Boryat yalnız sabahları gelir. BN/194

İyice cangalaboz olmadıkça Tanrım Behice kulunun canını almasın. MA/88

Yoklayıcıları ile konuştukça, Tevfik Efendi açılıyor, inlemesi kesiliyor, artık gözlerini süzmesi, burnundan soluması kalmıyor.MA/9

-Vah vah! Delikanlılar yavuklandıkça, yahut evlendikçe pek acıyorum, doğrusu ! BKÇ/108

Böyle olmadıkça, Hacı, müşterilerine kendini sevdiremezdi. HP/85

Yalnız bu sefer değil, her fırsat düştükçe,gelin kaynanasını kocasına çekiştiriyor. SK/106

“Giyinip boyanmadıkça kimseye görünmezler” dedi. SK/146

On adım olmadıkça kimse bizi göremezdi. BN/153

Ben sizinle konuşmadıkça verilecek karşılığı kestiremezdim. BN/131

Şimdi oturup düşündükçe baygınlıklar geçiriyorum. O/114

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/108, HP/65 VÇ/220, İÇ/45, BKÇ/145, BN/101, HP/154 –155, BKÇ/196, BKÇ/200, İÇ/214.

2.3.6.2. İki ögeli - DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin ögelere göre dağılımına bakınca Ö+ N ve ZT +DT ikilileri dışında diğer iki öge çiftlerini eşit sayıda aldığı görülmektedir:

Tablo: 32 İki Ögeli – DİKÇA /-DUKÇA Zarf-Fiilinin Aldığı ögelere Göre Dağılımı

ÖN	ÖDT	ÖZT	NDT	NZT	ZTDT
4	6	6	6	6	1

2.3.6.2.1. Ö + N + - DİKÇA: Dört örnekte - DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiili özne ve nesne almıştır. Nesnelere biri belirtisiz, üçü ise belirtilidir:

Tenhada bir kadın, bunların arasına düşse..... *insan onların hallerini düşündükçe güleceği geliyor.* BN/53

Sen tokatları indirdikçe biz içinde baygınlıklar **geçiriyoruz.** O/174

Sen beni istedikçe, beni alacaklı olduğca, senden başkasına **varmam.** BKÇ/111

Sabahları erken yahut gece yarıları baş açık, ceketinin yakası kalkık, elinde köpek, sokakları dolaştığı ; *köpek, duvarları koklamak istedikçe* durup beklediği **görülür.** VÇ/216

2.3.6.2.2. Ö + DT + - DİKÇA/-DUKÇA: Altı örnekte - DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiili özne ve dolaylı tümleç almıştır. Dolaylı tümleçlerin ikisi bulunmalı biri çıkmalı, üçü ise yönelmelidir:

Anası hatırlamaya çalıştıkça, hatırlar gibi oluyor, ama bilmiyor. BN/125

Hanım, o kızların, Fitnat'ın hali gözümün önüne geldikçe içim **yanıyor,** ben kızları evladım gibi severim. VÇ/164

Muslih'in babası evde olduğca Zehra sofraya **oturmuyor.** VÇ/200

Bu habis ruh bu memlekette kalkmadıkça bu millete rahat **yoktur.** BN/44

- Ben sizin söylediklerinizi anlamadım ama, dedi, *o kiracılar o evde oturduğca* hürriyet ağzı ile kuş tutsa bence **beş para etmez.** BN/41

Nina kendisini gebe bırakan herife varmadıkça doktor için rahat **yoktu.** HP/49

2. 3. 6. 2.3. Ö + ZT + -DİKÇA/-DUKÇA: Altı örnekte - DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiili zarf tümleci almıştır. Bunların dördünde durum zarfı, birinde yer -yön zarfı, birinde ise zaman zarfı tümleç olarak görülmektedir:

Ben yalvararak söyledikçe o sanki **hoşlanıyordu.** VÇ/167

Bu gazeteler böyle yazdıkça, bakana soru sorulduğca, biz sorumluyu **ararız** İÇ/164

Yattığı oda büyük olduğu için *komşular misafir geldikçe* oraya **ahırlardı.** SK/142

Etraf böyle söyledikçe Hatice'nin kaynanası **kızıyor,**

-Sen ihtiyarladın, her şeyi unuttun, diyor, saatlerce söyleniyor, kendi gençliğini anlatıyordu. BKÇ/116

Ben şimdi düşündükçe ter basıyor. BKÇ/109

Hanın kapısı önünde oturup kahve içinde geçen bu kaba şakalara kulak veren Çolak, *şaka edenler pek ileri gittikçe dayanamaz*, taşar kalın sesi ile “ilişmeyin garibe!” diye bağırınca tıss, herkes susar, şakalar da hiç olmazsa birkaç gün aralanırdı. HP/74

2. 3. 6. 2. 4. N +DT + -DİKÇA/-DUKÇA: Üçü N + DT, üçü DT + N biçiminde dizilmiş olan altı örnekte, nesnelere dördü belirtili, ikisi belirtisizdir. Dolaylı tümleçlerin ise üçü bulunmalı, üçü yönelmelidir:

Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, *planını bir kâğıda çıkarmadıkça* bu evi başkasına **anlatamaz**. HP/51

Kediyi karşısında gördükçe yüreği titriyor, boğazı kuruyor. BKÇ/78

Muslih'i de aralıkta, yahut merdivende gördükçe başı ile selam verip **geçiyordu**. VÇ/218

Yürüdükçe çarşafının arkası iki yana sallanıyor, yanında ihtiyar bir kâhya kadını gibi taşıdığı Hüsnühal'le daha arkadan yürüyen kızı, ona bir kibar hanım vekarı verdiklerinden memnun, etraftan geçenlerin çehrelerinde hürmet arıyor, *dükkan duvarlarında rasgelen aynalarda hayalini gördükçe*, çarşafının arkası daha çok **sallanıyordu**. SK/115

Boryat *bu sıskaya “Tıknaz” dedikçe* dudaklarında bir ufacık gülümseme **vardı**. BN/216

Şinasi Bey, *Saide'ye yeni kusurlar buldukça* kendisini avutmuş gibi **oluyordu**. MA/198

2. 3. 6. 2.5. N +ZT + -DİKÇA/-DUKÇA: Üçü N + ZT, üçü ZT + N biçiminde dizilmiş olan -DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiili tespit edilmiştir. Nesnelere beşi belirtili, biri belirtisiz olup, zarf tümleçlerin dördü durum zarfı, ikisi zaman zarfıdır:

Sen beni istedikçe, *beni alacaklı olduğunca*, senden başkasına **varmam**. BKÇ/111

Beni bu hal ile gördükçe, bizim ihtiyar da derin düşüncelerle beni adım adım **takip ediyor**. İÇ/50

Bizim Tavukpazarı hanlarını, Gedikpaşa'da Rum evlerindeki pansiyonları, Aptullah Çavuş'un Kıraathanesini, *sonra ders nâmına okutulan şeyleri düşündükçe, insan kahrından ölür* azizim. SK/45

Beşinci koğuşun uzun boylu hastası, *bu oyun sırasında fırsat buldukça* Habeş kızın kolunu **sıkıyor**, karşı koğuşlardan kıvırcık saçlı, bacağından yaralı hasta da Hediye'yi köşeye sıkıştırmış kıskançlık yapıyordu. O/207

Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, planını bir kâğıda çıkarmadıkça bu evi başkasına **anlatamaz**. HP/51

Araştırıp ucuzunu bulmadıkça dükkanlarda çene çalmadıkça çanta **dolmaz**. MA/77

2. 3. 6. 2.6. ZT + DT + - Dıkça/-DUkça: Bir örnek tespit edilmiştir, bu örnekte de zarf tümleci zaman zarfı olup, dolaylı tümleç yönelmelidir:

Bu sözler, *arasıra kocasının evine geldikçe* **oluyordu**. HP/110

2. 3. 6. 3. Üç veya dört ögeli -Dıkça / -DUkça zarf-fiili

2.3.6.3.1. Ö + DT + N+ Dıkça/-DUkça: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Vekil, ona "doktor, doktor" dedikçe **hoşuna gitti** de, sonradan bu sevinci içinde taşımadı. HP/61

2. 3. 6. 3.1. Ö + ZT + DT: Bir örnek tespit edilmiş olup, bu örnekte zarf tümleci durum zarfı, dolaylı tümleç ise yönelmeli dolaylı tümleçtir:

Avni Hurufi Efendi'nin kulakları kızarmış, *Şevki ekmek öpüp çocukları üzerine yemin ettikçe* onun içine baygınlıklar **çöküyordu**. MA/25

2.3.7. -A: Metinlerimizde bu zarf-fiilin kelime grubu oluşturduğu **on dört** örnek tespit edilmiştir. Fakat bu zarf-fiilin diğer zarf-fiillerden farkı, örneklerde de görüldüğü gibi, ikilemeli yapının öge almasıdır:

Tablo:33 – A Zarf-Fiilinin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT	ZT ZT ZT ZT ZT
3	6	3	1	1

2.3.7.1. Ö + -A: Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin üçünde de “göz göre göre” kalıplaşmış yapısı kullanılmıştır:

Efendi, *göz göre göre* yalan **söylüyorsunuz**. İÇ/64

Göz göre göre yanlış **söylüyorlar**. MA/69

Daha sonra da *bu göz göre göre* hıyaneti **söyledin mi**, haydi Sinop’a sürgün.
O/158

2.3.7.2. N + -A: Metinlerimizde nesneli –A zarf-fiilin altı örneği tespit edilmiştir, beş örnek belirtili nesneli, bir örnek belirtisiz nesnedir:

Anan gibi deli karının aklına uy, eline düşen nimeti tep ; bak haftasına Kadriye kız *duvağını sürüye sürüye* gelip yerini almıyor mu ? BN/90

Şimdi muzaffer bir kumandan gibi sürüsünü peşine takarak, yanık kavalını çalarak köye girecek, günahlardan kurtulduğunu herkese *göğsünü gere gere* söyleyecekti. BKÇ/83

Keşke siz, başında iri kalpağı, ayağında çarıları, omuzunda değneği, *şikestesini okuya okuya* pazardan **dönen** bir köylü olsaydınız. SK/125

Ayaklarını aç aça yürüyor. VÇ/113

Gecenin birinde, ay ışığı olan bir güz gecesinde, kız kardeşinin bahçeleri ile değirmeni arasında, iki yanında uzun kavaklar yükselmiş bir yolda başında kara bir kasket, sırtında kız kardeşinin yün örme kırmızı hırkası, bacağına kara bir pantolon, ayaklarında eniştesinin lastik eski kaboşları, *toprağı tozuta tozuta* değirmene doğru inip **giderken** birdenbire değişti. BN/140

Mahallenin *çocu düşüre düşüre* bilirkişilik kazanmış kadınları bu gençlere **akıl verir**, ilaç yapar, tedaviye kalkarlar. BKÇ/34

2.3.7.3. DT + -A: Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir. İki örnekte bulunmalı dolaylı tümleç , bir örnekte de yönelmeli dolaylı tümleç görülmektedir:

Kafalarına vura vura kocalarına her istediklerini **yaptırmışlar**. MA/134

Yolda uyuya uyuya **gelir**, kasabaya yaklaşınca posta arabacısı atlarını tırısaya kaldırır, İbrahim Ağa da kır atının dizginlerini toplar, eşkinle kasabaya girer, hükümet konağı önünde durur. BKÇ/142

Süleyman Efendi, *dükkânda otura otura* **şışmış**, hamlamış ömründe de uzun yol yürümemiş bir adamdır, terledi. MA/161

2.3.7.4. ZT + -A: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir. Bu örnekte zarf tümlecinin türü, durum zarfıdır:

Hüseyin Efendi, hafifçe titreyen elini uzatıp bastonu alırken öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak “Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız !” diye bağırdı, sonra, “sizler bizlerden çok daha terbiyeli, çok daha akıllısınız !” der gibi asabiyetle köpeği okşadı, birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek “*Terbiyesi en güç hayvan!*” diye *söylene söylene* parkın kapısına doğru hızla **yürüdü**. BKÇ/88

2.3.7.5. İki veya daha fazla ögeli -A: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Böyle bir sabah, her öğle, her vakit, gece gündüz birbirlerini ziyaret ede ede nihayet bir aile gibi olmuş. SK/108-109

2.3.8. -I/-U: bu zarf-fiilin kendisine bağlı öge aldığı örnek tespit edilmemiştir.

2.3.9. -All:

2.3.9.1. Bir Ögeli -All Zarf-Fiili: Bu zarf-fiilin ögelerinin dağılımı **Tablo: 34**'te gösterilmiştir. Tabloya bakılınca -All zarf-fiilin en fazla özne aldığı, nesneli örneğine rastlanmadığı, zarf tümleçli bir örneğine rastlandığı görülmektedir:

Tablo:34 Bir Ögeli -All Zarf-Fiilin Aldığı ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT	Toplam
8	-	2	1	11

2.3.9.1.1. Ö + -All: Sekiz örnek tespit edilmiştir. Bunlardan üçü beri edatı almış olup, iki örnek de.....-DI / - DU....-All kalıbındadır:

Düğün işi çikali beri de ilk rahat, sevinçli uykularını **uyudular**. VÇ/230

Ana kız *bu evlenmek sözü çikalıdan beri* bu düşüncesi ile **sevinemediler**.
VÇ/228

Kız doğalıdan beri onu koynuna alıp yatıyor, Feyzi de sedirin üstüne bir yatak seriyor. BN/82

Bak *harp bitti biteli* sırtımda hep **bu esbaptır**. MA/128

"*Ben bildim bileli yatar.*" dedi. SK/144

Kış geleli kara kürk palto **giyiyor**. MA/145

Kaç ay **oldu**, *sen geleli* ? O/163

Üvey ana da geleli, ancak bir hafta **olmuş**, bu kadına dokunacak hiçbir söz söylememişti. VÇ/199

2.3.9.1.2. DT + -All: İki örnek tespit edilmiştir. Örneklerden biri, - DI /- DU -All yapısındadır. Dolaylı tümleç, bir örnekte yönelmeli, bir örnekte ise çikmalıdır:

Daireye gireli bir yıl bile **olmamış**. İÇ/204

Ben *sevkiyat anbarından çıktım çikalı*, bir gün rahat oturup oh ! **dememişimdir**.
MA/128

2. 3. 9. 1.3. ZT –All: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Daha geleli kaç gün **oldu ki**. BKÇ/90

2.3.9.2. İki ve üç ögeli –All zarf-fiilinin çok fazla örneği görülmemiştir. **Tablo:35'**te görüldüğü gibi örneklerin ortak noktası, bütün örneklerin özneli olmasıdır:

Tablo:35 İki veya Daha Fazla Ögeli Ögeli –All ZF'nin Aldığı Ögelere göre Dağılımı

Ö N	Ö DT	Ö Ö DT	Ö DT DT	Toplam
1	1	1	1	4

2. 3. 9. 2.1. Ö + N + -AII: Bir örnek tespit edilmiştir. Bu örnekte nesne, belirtisiz nesnedir:

Asiye çibanlar çıkaralıdan beri babası odasını ayırtmıştı. VÇ/208

2.3 9.2.2. Ö + DT + -AII:Bir örnek tespit edilmiştir. Bu örnekte dolaylı tümleş çıkmalıdır:

Emin'in göğsü, gırtlığı ilerde lokomotif gibi çekiyor, berikinin bacakları ilerde, gövdesi geriye asılmış, gözleri şaşlaşmış, dili çıkmış burnuna doğru kıvrılmış, ayaklarını pat pat yere vurarak yeni bir gayretle koşuyor ve *Emin kolundan tutalıdan beri memnun görünüyordu. MA/163*

2. 3. 9. 2.3. Ö + Ö + DT + -AII: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiş olup, dolaylı tümleci çıkmalıdır:

Eski varlıkları, ağalıkları elden gideli, çiftlikler kesimcilere,ortakçılara verileli epeyce yıllar olmuştur ; ancak, gene ağalıklarını elden bırakmak istemezler. MA/120

2. 3. 9. 3.4. Ö + DT + DT – AII: Bir örnek tespit edilmiştir, bu örnekte dolaylı tümleşler yönelmelidir:

Eski varlıkları, ağalıkları elden gideli, *çiftlikler kesimcilere,ortakçılara verileli epeyce yıllar olmuştur ; ancak, gene ağalıklarını elden bırakmak istemezler. MA/120*

2. 3. 10. –rsA:

2.3.10.1. Bir ögeli –rsA yapısının öge alma durumu Tablo: 36'da gösterilmiş olup, yetmiş dört örnekle en fazla özne,yirmi altı örnekle de en az nesne aldığı görülmektedir:

Tablo:36 Tek ögeli–rsA Yapısının Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT	Toplam
74	26	53	34	187

2.3.10.1.1. Ö + -(A) rsA :Özne + -rsA yapısında yetmiş dört örnek tespit edilmiştir:

Kendisini tutmak, sevmek isteyenlerden kaçıyor, *konusmak isteyen olursa* hemen **ahbap oluyor.** MA/147

Bir sırası gelirse bak gör soğukkanlı nasıl olur ? BN/191

Kardeşi sorarsa, böyle söylersin. BN/193

Bir ekmek parası çıkarsa, gerisi bereket versin. İÇ/181

Ben ölürsem Muslih babana sen bak. VÇ/191

İşte, limon, maydonoz, işportacı filan olursa kaldırırız. SK/58

Eğer senden gevezesi çıkarsa, benden beş beter, hemen uyuyorsun. MA/232

Baba işçilik ederse, çoluk çocuğu da çilek yetiştirirler. BN/207

Kocan uyanırsa, benim çok umurumdadır. O/35

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/41, VÇ/42, VÇ/164, VÇ/78, BN/47, VÇ/78, VÇ/63, SK/35, VÇ/171, VÇ/218, VÇ/223, VÇ/228, VÇ/200, İÇ/57, VÇ/193, VÇ/106, VÇ/99, VÇ/42, VÇ/41, BN/16, MA/34, MA/24, HP/106, BKÇ/179, BKÇ/167, MA/77, MA/80, MA/110, SK/32, SK/30, MA/180, MA/130, O/85, O/159, SK/106, SK/127, O/40, İÇ/207, SK/60, İÇ/29, BN/202, BN/190, MA/139, MA/195, İÇ/137, BN/86, BN/31, HP/54, HP/52, BN/186, VÇ/40, MA/121, BN/170, İÇ/190, SK/150, SK/153, SK/158, SK/110, O/148, O/103, O/65, O/91-92, O/91, O/82.

2.3.10.1.2. N + - rsA: Yirmi dört örnekte N + - rsA yapısı görülmüştür. Bu örneklerdeki nesnelere on dördü belirtili, on ikisi belirtisizdir. Burada dikkati çeken durum zarf-fiillerin nesne alma durumunda, genellikle belirgin biçimde belirtili nesne tespit edilmesine rağmen, bu yapının aldığı nesnelere türünün aşağı yukarı eşit olmasıdır:

Barba'ya sorulursa, bu Aspro gibi kızlara aldırılmamalı ama *madamın kızını elde ederse iyi iş yapmış olur.* VÇ/221

Bu haberi duyarsa sabaha kadar uyuyamaz. MA/63

Köylü *uzaktan birini çağırmak isterse*, kendi şivesinin tarif olunmaz bir hususiyeti olan gevrek, âdeta derunî bir sesle **bağırıyor.**VÇ/36

Yarın başka nazır **gelir, telgrafi sorarsa....**O/88

Hilali ile Kel Hasan gibileri İhsan'dan korkar takımı değil, “*Günün birinde kendisini dövenlerin kimler olduğunu öğrenirse hiçbir halt edemez*” diye düşündüler.
BN/124

- Yok, dedi, *acı bir şey yazarsa çok gücenirim.* BN/136

Rakı isterlerse anahtar Hacı'dadır. MA/27

Arayayım, dedi, *eğer bir yer bulabilirsem haber veririm.* VÇ/223

“*Beklesin, biz yaparız.*” derlerse, ona da peki ! VÇ/228

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/166, VÇ/140, VÇ/146, VÇ/41, BN/21, VÇ/228, VÇ/225, VÇ/227, BN/47, MA/198, VÇ/146, VÇ/152, BKÇ/199, BN/190, İÇ/183-184

2.3.10.1.3. DT + -rsA: Elli bir örnekte DT + -rsA yapısı görülmüştür, dolaylı tümleçlerin türleri **Tablo: 37**'de belirtilmiş olup, tabloya bakılınca yönelmeli dolaylı tümleç alan örneklerin fazlalığı dikkati çekmektedir:

Tablo:37 DT + -rsA Yapısının Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Yönelmeli DT	Bulunmalı DT	Çıkmalı DT	Toplam
46	2	5	53

Ya olduğu yerden kaçarsa ? O/161

Bana kalırsa, çok fena, hem çok ayıp doğrusu. O/148

Bendenize kalırsa vermemeli derim. O/84

Bu cinayet duyulursa, *bize de sorarlarsa ne diyeceğimizi* kararlaştırmadık.
O/65

Aralarında kararlaştırmış bir şey yoksa da *İhsan'a sorulursa* “Kadıkızı” nı almak, bir kamyon **almaktır.** BN/85

Cemil bu ağırlığı gönlünde aylarca taşıdıktan sonra *kardeşine söylerse* biraz hafifleyeceğini **sanmıştı.** HP/113

Buradan çıkarsa, buna benzer bir başka yere **gidecek.** VÇ/220

Benden sorarlarsa kitabı **gösteririm.** VÇ/117

Bunlar arasında kalırsa bu, hem kendisi **ölecek,** hem de kocasını öldürecek.
MA/143

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/124, O/186, SK/92, SK/161, SK/167, HP/81, O/31, O/39, O/55, İÇ/133, İÇ/134, İÇ/172, İÇ/180, İÇ/207, İÇ/212, MA/180, MA/224, MA/228, SK/46, BN/203, BN/195, BN/193, MA/143, MA/87-88, MA/88, MA/103, MA/114, MA/175, VÇ/146, VÇ/141, VÇ/138, İÇ/45, O/95, VÇ/219, VÇ/219-220, VÇ/221, VÇ/65, HP/102, BN/46, BN/137, İÇ/14, HP/116, BN/80, BN/213.

2. 3. 10.1. 4. ZT + - rsA: Otuz dört örnek tespit edilmiş olup, **Tablo:38**'deki dağılıma bakılınca miktar ve zaman zarfı türünde zarf tümleçlerini alan örneklerin çok olduğu göze çarpmaktadır:

Tablo:38 ZT + -rsA Yapısının Zarf Tümleçlerinin türü

DZ	MZ	ZZ	YYZ	Toplam
15	13	6	-	34

*Sağ kalırsam, umarım ki sen de bu geçen şeyleri **unutursun**.* MA/210

*-Yok, ama bir gün imtihana çekerse, okumadığımız anlaşılırsa **güceniyor**.* SK/30

*Akşam giderlerse, yayan **dönüyorlar**.* İÇ/209

İÇ/136

*Çok kalabalık olursa **eğlenilmez !** diye başkasına haber vermediler.*

SK/111

*Huysuz çıkarsa da hiç **olmazsa** sevdiğim bir adam olur.* O/124

*Birini bulup da evlenirsem, birkaç yıl içinde, yeniden bir ocak tütmeğe **başlar**,*
diye düşünüyorum. O/100

*Birkaç yıl daha geçerse Nebiye memleketini, kendine yabancı **bulacak**.*
BN/126

*Bu gün gebe kalırsa ortalığa **maskara olur**.* HP/101

*Pötürgeli Salih'e göre "Bir karı alırsın, **kötü** çıkarsa **bırakır**, başkasını alırsın."* VÇ/223

*Sonunda giyinir, **gidecek gibi olursa** da sonra **döner** çantasının içini araştırmaya başlar.* VÇ/79

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/60, MA/100, MA/178, BN/128, VÇ/42-43, VÇ/42, HP/101, MA/117, SK/84, SK/69, MA/187, SK/54, SK/59, İÇ/136, SK/56, VÇ/215-216, VÇ/44, VÇ/192, VÇ/224, VÇ/44, VÇ/192, VÇ/224, SK/94.

2. 3. 10.2. İki ögeli –rsA yapısının öge dağılımı Tablo:39’da belirtilmiştir.

Tablo:39 İki Ögeli –rsA Yapısının Aldığı ögelere Göre Dağılımı

Ö N	Ö DT	Ö ZT	N ZT	DT ZT	ZT ZT	Toplam
13	12	1	6	5	4	41

2.3.10. 2.1. Ö + N+ -rsA: On üç örnek tespit edilmiş olup dokuz örnekte belirtisiz nesne, dört örnekte belirtili nesne vardır:

Herifler ne verirlerse alıp **getiriyorum**. SK/166

Donanma istediğini bulamaz, dara kalırsa biraz eskice gemilere de **elkoyuyor**, sonra da bunları Sato Castello’daki hurdalar arasına atıyordu. BKÇ/166

Kocası bir yanlışlık yaparsa, karısı **ihtar etmez mi ?** MA/205

Sen biraz para verirsen, **gideyim**, bakayım.MA/106

Bir yandan da *madam ne yaparsa* sineye çekip oturmak **gücüne gidiyor**. VÇ/222

Biri yalan söylerse ona **kızıyorlar** dinlemiyorlar da, yazarsa okuyorlar ve kızmıyorlar. MA/199

Müdür de bir şey diyecek olursa, “Müsteşar dedi, ben de yaptım” **derim**. O/84

-Teyze, Advıye Hanım makineyi satarsa, haber ver de biz **alalım**.VÇ/169

O da beni beğenirse **alır giderim**.VÇ/76

Ya müsteşar da “kanun böyle”derse ne **yaparım ?** VÇ/107

Vaziyette heyeti celile bir kanun mu yapar, *yoksa vaziyet her neyi iktiza ettirirse* **yapmalı**, işte budur....MA/179

Saide’yi görünce kaşlarını çatarak, eğer *Saide bir şey sorarsa*, kısa **cevaplar** **verecek** o suretle davranacak ki Saide ona çok sual sormaya cesaret edemesin. MA/195

2. 3. 10.2 2. Ö + DT +-rsA: Bu yapıda ögelerin yeri değişik olarak on iki örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerde beş yönelmeli, beş bulunmalı, iki çıkmalı dolaylı tümleş görülmüştür:

Evde misafir olursa, “Enişte Bey” ’i bir odaya kapayıp oturtuyor, kimseye göstermiyorlar. MA/190

Bu işte de bir aksilik çıkarsa, çok üzülecek. O/128

Ben orada olursam gece yarısına, olmazsam sabaha kadar oynarlar. O/108

E, Sen benden ayrılırsan, buna kim bakardı ? BN/97

Yarın anahtarı geri vereyim, başıma bir felaket gelirse bu postadan gelecek.

MA/62

Anası o kadınlardan biridir ki aklına birşeyi koyarsa yapar. BN/116

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/151, İÇ/153, BN/81, İÇ/129, VÇ/215-216, O/83.

2.3.10.2.3. Ö + ZT + -rsA: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Hava sıcak giderse balıkçı buna ne yapsın ? SK/61

2.3.10.2.4. N + ZT -rsA: Bu yapıda altı örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerde bir belirtili nesne, dört belirtisiz nesne görülmüştür:

Kızı yalnız bulursa açılacak, bulamazsa yalnızca konuşmak için bir gün kararlaştıracak. BN/130

“Kendi başlarına bir iş yaparlarsa kimseye sormadan öldürürüm !” dedim. O/52

Bazen bir dinleyen bulursa, uzun uzadıya geçmiş hayatını anlatır. SK/142

Giderken merdivende konuşuluyordu, bize buyurunuz filan lakırdıları oldu, o zaman güya yalnız Güzide’ye söylemiş gibi, bakalım yarın akşam bir vakit bulursam gece uğrarım, dedim. VÇ/42

2.3.10.2.5. DT + ZT + -rsA: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir. Dolaylı tümleçler yönelmelidir:

Kendinize bir bakarsanız ; saçlarınız parlak, dümdüz, iki tarafa yatmış, sakal, bıyık, yok.... SK/43

Zavallı Pakize eve sağ sali girerse, türbeye mum adıyor, içinden kendi kendine okuyordu. SK/120

2.3.10.2.6. ZT + ZT + -rsA: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Daha biraz yaşlanırsa burnundan, kulaklarının içinden çıkacak. VÇ/218

2.3.10.3. Üç ögeli –rsA: Her gruptan bir veya birkaç örnek olmak kaydıyla şu örnekler tespit edilmiştir:

2.3.10.3.1. ZT + DT + N – rsa: Ögelerin yeri değişik olarak üç örnek tespit edilmiştir:

Bu sabah erken odama gelerek sana mektup yazarsam gönderebileceğini söylediği vakit, ne kadar sevindiğimi görerek o da şaştı. İÇ/16

Bir gün hepsini elinden alırsa ! BN/121

2.3.10.3.2. ZT + Ö + DT + -rsA: Bu yapıda dört örnek tespit edilmiştir:

Zaten bu havada iki kişi bir yatakta yatarsa elbette böyle olur. MA/231

Bir gün yolun buralara düşerse “Fantazya” barına uğra ve gül kurusu renkli Arap kızlarını gör. BN/194

Bu sırada sokağın boyundan bir erkek gelirse, ona da pek aldırıp kaçınmaz, erkekten kaçacağız diye kendilerini ağaçlara, kapı önlerine çarpmazlar. HP/117

Paytak’ın süvarisi, iki gecede bir evine gitmez, tavuklarını görmezse yaşayış onun için yok demektir. BN/211

2.3.10.3.3. ZT + ZT + N + -rsA: Bu yapıda ögelerin yeri değişik olarak, iki örnek tespit edilmiştir:

Bütün erkekler babayı severler, her sabah onun bir defa hatırını sorarlarsa da, daha ziyade meşgul olmazlar. SK/130

Yarın kapıyı açık görürse benim geldiğimi anlayacak. VÇ/45

2.3.10.3.4 Ö + DT + N + -rsA:

Bu adamı babası buradan kovarsa Bu kâmil ne yapar ! VÇ/194

2.3.10.3.5. ZT + Ö + Ö + -rsA:

Arasına tahta, çamaşır da olursa gider, onlar, iki kardeş, Seher'le Hatice, sakın, munis, saffet ve masumiyete meyyal iki iyi kadındır. SK/112

Yaz günleri, bazı akşam üstlerinde, yıkık kale duvarının üstünde oturmak, Arabistan fıstığı yemek zevki arzusuyla deniz kenarına kadar çıktıkları istisna edilirse hemen bütün günleri, bütün seneleri mahallelerinin dar havsalsında geçirdi. SK/108

2.3.10.3.7. ZT + N + N +-rsA:

Bir gün bu suratına bakarak onu başvekil yaparlarsa hiç şaşmam. BN/199

2.3.10.3.8. ZT + ZT +DT + -rsA:

Bir gün bencileyin bir uçuruma yuvarlanırsanız, artık her şey burada bitti, sanmayınız. İÇ/129

2.3.10.4. Dört ögeli -rsA yapısından iki farklı yapı tespit edilmiştir.:

2.3.10.4.1. N + Ö + DT + ZT + -rsA: Bu yapıdan iki örnek tespit edilmiştir:

İstemediği şeyleri anam, babama ne kadar söylerse ben de o kadar söyleyip işin tadını kaçırmamaya çalışıyordum. O/102-103

Misafir değil, ne bok olursa olsun, ben bu gece bu pezevenge sözümün hesabını verdirmezsem, bana da Yahya demesinler. BN/36

2.3.10.4.2. ZT + Ö + Ö + DT + -rsA: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Bir gün çocuğu, kocası elinden giderse, kocalı kadın ötekini düşünür mü ?
BN/121

2. 3.11. -(A)r -mAz: Aslında zarf-fiil olmayan ancak zarf-fiil işlevinde kullanılan aynı fiilin olumlu ve olumsuz geniş zamanını almış bu yapı metinlerimizde yirmi örnekte tespit edilmiştir:

2.3.11.1. Bir ögeli bu yapının öge alma durumu **Tablo: 40**'ta gösterilmiştir:

Tablo:40 Bir Ögeli -(A)r mAz Yapısının Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT	Toplam
7	4	5	1	17

2. 3.11.1. **Ö + -(A)r -mAz:** Bu yapının metinlerimizde yedi örneği tespit edilmiştir:

*Bu söz söylenir söylenmez büyük amiral de, o bir öküz gibi yumuşak, yavaş başlı, koca karınlı adam ad birden **ürkmüş**, kan kokusu almış boğa çılgınlığına uğradı.* BKÇ/169

*O bakar bakmaz da sanki biri odadan **uzaklaştı**.* BKÇ/70

*Perde kapanır kapanmaz, bu adamcağız sahnenin bir köşesinden “Paydos” diye bağırmaya **başladı**.* BKÇ/12

*Lakin primadonnanın nefesi kesilir kesilmez, bir alkıştır **koptu**...* BKÇ/12

*Yalnız **düğün geçer geçmez**, hemen haftasına **işittim** ki güvey kaynatası ve kaynanası ile bozuşmuş, aralarında büyük kavgalar olmuş, oğlan eve gitmiyormuş.* BN/160

*O çıkar çıkmaz bütün kadınlar ağlamaya, başlarını vurmaya **başladılar**.* BN/148

*Bu kız eve gelir gelmez de evin bakımı yoluna **girer gibi oldu**.* VÇ/200

2. 3.11.1. 2. **N + -(A)r -mAz:** Bu yapıda dört örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerdeki nesnelere, belirtili nesnedir:

*Bizi **görür görmez** alçak duvardan atlar **gider**.* SK/132

*Vakıa valde de **yatsıyı kılar kılmaz uyukluyor**.* VÇ/42

*Siz **bu noksanı görür görmez** âdeta **sevindiniz** ve hayırhâne bir gayretle çalışmaya başladınız.* VÇ/49

*Ablam **onu görür görmez** oturduğu koltuğun altından tavlayı çekip: “Gel bakalım, sana bir ders vereyim, yak şu lambaları ! ” **dedi** ve güveyi karşısına alıp oyuna başlattı.* MA/135

2. 3.11.1. 3. DT + -(A)r -mAz:Bu yapının beş örneği tespit edilmiş olup, bu örneklerdeki dolaylı tümleçlerin ikisi yönelmeli, üçü çıkmalıdır:

Düğün sahipleri, bunu iyiliğe yormadıklarından *kasabaya varır varmaz* güveyin amcası, Osman Kalfa'nın Ferhat gibi başa gelen delikanlıları **aradı**. MA/124 –125

Karacılar diyor ki:Denizlerdeki yasak bölgeler ile o bölgelere izin vermek hakkı donanma kumandanlığını yetkisi içindedir ; ama, *karaya ayak basar basmaz* yasak bölge kurmak, buralara izin verip vermemek kara kuvvetlerinden **sorulur**. BKÇ/157

Yalnız Başkan'ın bu adamla bir vazgeçtisi olmalıdır ki, *işinden çekilir çekilmez* bir yığın müfettiş Belediyeye **üşüştüler**. HP/185

Babam geldi, *odadan girer girmez yere* **kapandı**, anasının ayaklarından öptü. BN/148

Mektepten çıkar çıkmaz çarşı tarafına **savuşmak** var. O/74

2. 3.11.1. 4. ZT + -(A)r -mAz: Bir örnek tespit edilmiş olup, bu örnekte zaman zarfı görülmektedir:

Daha gelir gelmez, ayağının tozu ile vilayet merkezinin okullarını **gezdi**. VÇ/112

2. 3.11.2. İki veya daha fazla öge almış bu yapının üç farklı yapıda üç örneği tespit edilmiştir:

2.3.11.2.1. ZT + N + -(A)r -mAz:Bir örnek görülmektedir. Bu örnekte zaman zarfı ve belirtili nesne almıştır:

Sonra, öyle bir valde var ki *daha kendisini dünyaya getirir getirmez*, kocasıyla aralarındaki geçimsizliği sebep tutarak, babasının evine **kaçmış** ve kızını sütinelerin, dadıların eline bırakmıştır. BN/12

2. 3.11.2.2. ZT + DT + -(A)r -mAz:Bir örnek görülmüş olup durum zarfı ve yönelmeli dolaylı tümleç almıştır:

Ders bitip de bahçeye çıkar çıkmaz ilk işimiz hırsız – polis oynamaya başlamakti. BKÇ/143

2. 3.11.2.3. N + DT + N + DT + -(A)r -mAz: Bir örnekte görülmüştür, iki belirtili nesne, iki çıkmalı dolaylı tümleç almış olan bu yapı:

Ve ıslanmış paltosunu sırtından, şapkasını başından çıkarır çıkarmaz bizi yemeğe oturttu. MA/136

2.3.12. -DI mI /- DU mU : Aslında bir zarf-fiili olmayan zarf-fiil gibi kullanılan, belirli geçmiş zamanlı bir fiille soru eki kalıplaşmasından olan bu yapının metinlerimizde örnekleri, fazla değildir:

2. 3. 12. 1. Bir ögeli -DI mI / - DU mU yapısının öge alma durumu Tablo:41’de belirtilmiştir.

Tablo:41 Tek ögeli -DI mI / - DU mU Yapısının Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT	Toplam
3	1	3	1	8

2.3.12.1.1. Ö + -DI / - DU + - mI / -mU: Üç örnekte bu yapı görülmüştür “*Gözü döndü mü, babasını tanımaz delinin biri.* BN/80” örneğinde “*gözü dön-*”te bir kalıplaşma vardır.

Gözü döndü mü, babasını tanımaz delinin biri. BN/80

Bu kapı kapandı mı yalnız Niyazi Bey değil, hepimiz hapi yutarız, anladın mı? İÇ/181

Benim suçum olmadı mı aslan kesilirim. BKÇ/49

2. 3. 12.1. 2. N + -DI mI /- DU mU: Belirtili nesneli bir örnek tespit edilmiştir:

Daha sonra da bu göz göre göre hıyaneti söyledin mi, haydi sürgün. O/158

2. 3. 12.1. 3. DT + -DI - mI / - DU -mU: İki yönelmeli, biri bulunmalı olarak, üç örnek tespit edilmiştir:

Karşınıza oturdu mu gözleri ile tütün paketini **arar**, sokulur, tabakayı cebime koyarım, sözlerini şaşırır cebimden çıkarıp masanın üstüne bırakırım, sevinir. O/66

Biraz sonra hastabakıcı Seime'nin sesi:

- Canı çıkası herif, *yatağa girdi mi* öldü **sanırsın**. BKÇ/32

Yalnız *kahvede lafa tuttular mı* evde işi, ateşte yemeği **unutuyor**. VÇ/193

2. 3. 12.1. 4. ZT + -DI - mI / - DU -mU: Zarf tümleci miktar zarfı olan bir örnek tespit edilmiştir:

Biraz içti mi, bu kızı anıp **ağlıyor**. BKÇ/58

2.3.12.2. İki veya daha fazla ögeli bir örnek tespit edilmiştir. Bu örnek zaman zarfı zarf tümleci, çıkmalı dolaylı tümleç ve bir özne almıştır:

2. 3.12. 2.1. ZT + DT + Ö + -DI / - mI - DU -mU:

İkinci olup da batıdan bir rüzgâr kalktı mı, kuru kırların tozu direklenip şehre doğru şehre doğru **yürüyor**, sokaklara, evlere çöküyor. HP/76

2. 3. 13. DIğIndAn/-DUğUndAn: Zarf-fiil işlevi gören sıfat-fiil + iyelik eki + hal eki birleşmesinden oluşan bu yapının on sekiz örneği tespit edilmiştir:

2.3.13.1. Bir ögeli- DIğIndAn/-DUğUndAn zarf -fiili: Bu zarf -fiilinin tek öge alma durumu **Tablo:42**'de gösterilmiştir.

Tablo:42 Bir Ögeli - DIğIndAn/-DUğUndAn ZF'nin Aldığı Ögelere Göre Dağılımı

Ö	N	DT	ZT	Toplam
6	5	1	1	13

2.3.13.1.1. Ö + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Bu yapıda altı örnek tespit edilmiştir:

Ertesi gece Habeş hastabakıcı Huriye, komşunun çocuğuna aktardan, kurma bir otomobil almış ; *evde kurup koşturacak yer olmadığından* hastaneye **getirmişti**. O/207

Hayatta şikâyet edecek daha esaslı derterli bulunmadığından evlerinden şikâyete **başladılar**. MA/186

Oda içinde davullar dövülmeye başlayınca *ışıklar söndüğünden* lambaları sundurmaya **çalıştılar**. MA/123

Bu düşü yordurmak için bir adam arandığı sırada hadis bilginlerinden Sancarlı Hoca diye tanınmış Sadettin-i Erbili hazretlerini getirmek istedilerse de *çok yaşlı olmaları dolayısı ile gelemeyecekleri anlaşıldığından* Mehmet Beşe' ye düşleri öğretip Harput'a **yolladılar**. BN/177

Onların hemen hepsi, az çok farklarla, birbirine benzediklerinden ve *fakir olduklarından* bütün insanlığı titreten süslenmek ihtiyacı aralarına bir hiss-i teavün **koymuştu**. SK/110

Kel olduğundan değil ya, genç yaşında saçları dökülmüş, kafası dazlak kalmış arkadaşları da "kel" diye isim takmışlar. İÇ/152

2. 3. 13.1. 2. N + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Bu yapının beş örneği tespit edilmiştir. Bu örneklerde nesnelere, belirtilidir:

Müdür bey, masasının gözünde her donanma oldukça okuduğu nutku uzun uzun aradı ; onu bulamayacağını ve buna pek güzel alıştığı için *başkasını okumayacağını kestirdiğinden*, o sararmış, eskimış, kat yerlerinden yırtılmış kâğıdı bulunca **sevindi**. İÇ/37

Haftalarca hazır durmanın güçlüğü, masrafı, *müdürü üzüntülere düşürdüğünden*, her gün adam yollayıp süt gönderip vali beyin sağlık durumunu **soruyordu**. VÇ/112

Sonra *muavinin saçlarını ve bıyıklarını yeni boyadığı gözüne çarptığından*,
- Sen, **dedi**, gün geçtikçe gençleşiyorsun. O/86

Ancak ben bunlarla meşgul değildim, gönlümde bir ayrılık acısı vardı ve bu acı, en ziyade *köpeğimi terk ettiğimden*, onu köye çevirdiğimden ileri geliyordu. BN/151

Faik Efendi, sonra *fena halde saracaklarını ve bu işin bitip tükenmeyeceğini bildiğinden* işi kabul ettirmeye **çalışıyordu**. O/134

2. 3. 13.1. 3. DT + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Bulunmalı dolaylı tümleci olan bir örneği tespit edilmiştir:

Yeniköy, bu yandan Banatlı nahiyesine yarım saatlik ; kaza merkezine de, çok olsa, bir buçuk saatlik bir yerde olup alışverişi de buralarda ise de *kazalar sınırını kesen çayın yakasında bulunduğu*ndan dört saat ötede bir nahiyeye, on saat uzakta da bir kaza merkezine bağlıdır. O/215

2. 3. 13. 1.4. ZT + -DIğIndAn/-DUğUndAn:Bir örnek tespit edilmiştir:

Evsahibi beylerde de,yalnız *cenazenin çabuk hazırlanamadığı*ndan bir sınırlılık var. BKÇ/15

2.3.13.2. İki veya Daha Fazla Ögeli -DIğIndAn/-DUğUndAn zarf-fiilinin ögelerinin dağılımı **Tablo:43**'te gösterilmiştir:

Tablo:43 İki veya Daha Fazla Ögeli -DIğIndAn/-DUğUndAn Zarf-Fiilinin ögelerine Göre Dağılımı

N DT	ZT DT	Ö ZT N	N Ö Ö	Toplam
2	1	1	1	5

2. 3. 13.2. 1. N + DT + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Yönelmeli dolaylı tümleçleri olan iki örnek tespit edilmiştir:

Düğün sahipleri, *bunu iyiliğe yormadıklarından*, kasabaya varır varmaz güveyin amcası, Osman Kafanın Ferhat gibi başa gelen delikanlıları **aradı** ise de kimseyi bulamadı. MA/124-125

Ancak ben bunlarla meşgul değildim, gönlümde bir ayrılık acısı vardı ve bu acı, en ziyade köpeğimi terk ettiğimden, *onu köye çevirdiğimden* **ileri geliyordu**. BN/151

3.1.2.1.3.4. DT+-Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı cümlelerde çatı bakımından farklılık gösteren **on dört** örneğe rastlanmıştır.

3.1.2.1.3.4.1. Bu örneklerden **üçünde** zarf-fiil **edilgen** çatılı iken bağlandığı sıfat-fiilin **etken** çatılı olduğu görülmektedir.

Gece yalnız dışarı çıksanız, *arkanıza takılıp bağırın* keçiler görebilirsiniz.
HP/118

Kocası *buradan gidip*, bizim validenin sıkı tembihi ile Güzide'ye vekilharç tayin **olunduktan** sonra, kaçmaya imkân yoktu. VÇ/40

Özarar, bu zıpır oğlanın yarın da öbür gün de *Mesrure'nin arkasına takılıp* eve kadar **gelebileceğini** hatırlından geçirmek bile istemiyor, kızın bu kadar saygısızlığa göz kapayacağını da sanmıyor. İÇ/206

3.1.2.1.3. 4.2. İki örnekte ise zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu sıfat-fiilin **edilgen** olduğu görülmektedir.

Nina yüzünden, kızın sığındığı Bohoracı'nın evinde Freda'nın hısımları arasında bir kavga olduğunu, Freda'nın kız kardeşini dövmek istediğini, başı yarıldığını, birinin gözüne vurduklarını, terzi Marko'nun *merdivenden düşüp* kolu **kırıldığını** hepsini karakola götürüp orada Nina korkusundan her şeyi söylediğini, çocuğun saatçi Haron'un oğlundan olduğunu, bu arada, ihtiyar babası Naum Şalem'in de dayak yediğini haber verdi. HP/47

Darlık dolayısıyla bulaşık kapların *mutfaktan taşıp* kapı önüne kadar **yayıldığı** oluyor. MA/226

3.1.2.1.3. 4.3. Beş cümlede ise zarf-fiilin çatısı **dönüşlü**, bağlı olduğu sıfat-fiilin çatısı ise **dönüşlü** değildir:

Kadri, akşamları karnında gırl gırl yel toplandığını, sonra yatınca bu yelin bacaklarına indiğini, *diz kapaklarında toplanıp* sabaha kadar onu **uyutmadığını** anlattıktan sonra,

-Ben diyorum ki Doktor diyor, bu yellere başı hep karın içinde olacak. HP/173

En vahşi, en katı, en haşin hakikatler arasından meleklerin ipek kanatlarının döktüğü, bu sihirli sesler, *nazlı bir sevgilinin tabutu arkasından sürünüp uzaklaşan* ilahiler gibi ürpertici ve insanları ümitlerinden uzaklaştırıcıdır. VÇ/82

Mesela Makber'de, şair bizi benliğimizden sessizce ayırır, duyulan, ancak fasılasızca meçhul kalan ve *asırlardan sürünüp gelmiş* olan, derin suallerin korkunçlukları içine sürükler. VÇ/82

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut *başka bir işe tutunup* çalışmaya **başlamış** genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının babasının yanında bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda arkadaşları, hısım kızları arasında, hele biraz da yakışıklı olursa, güler yüzler görerek, tatlı sözler işiterek yaşaması ne hoştur. BN/128

Kocalarından boşanıp başkalarına **varan** kadınları işittikçe bunlara benzeyeceğimi düşünüp öğreniyorum. O/114-115

1

3.1.2.1.3. 4.4. Üç örnekte de zarf-fiilin çatısı **dönüslü değilken**, bağlı olduğu sıfat-fiilin çatısı **dönüslüdür**:

At sırtında yahut külüstür bir yaylı içinde, ona bitmez gibi gelen uzun yollar boyunca hep İstanbul'da yaptığı akılsızlıkları düşünüp kendinden soğuyarak koca diye Saide'nin karşısına çıkacak yüzü, değeri, akli, bilgisi olmadığına sıkılarak, neler bildikleri anlaşılmayan arkadaşlarıyla, her gizliyi bildikleri şimdi daha iyi anlaşılan kapıcı, hizmetçi, bakkal çakkal takımına gülünç olduğundan utanarak, *bir çıkmaz işin arkasına düşüp* Ankara'ya **toplanmış** bir takım adamlara karışmak serseriliğine kalkıştığına kızarak sonsuz kara düşünceler içinde günlerce pinekledikten sonra günün birinde, bir ikindi üstü, Çangırı Kapısı'ndan Ankara'ya girdi ; kaçıp gelen başkaları gibi o da kendine bir yer buluncaya kadar bir mektepte misafir edildi. MA/211

O sırada boşalmış bu hanı tuttu ; hanın kahveciliğini de *Rus ordusundan kaçıp* bize **sığınmış** Yakup adında Sibiryalı bir Tatar'a verdi. HP/74

Bu kadınların Muslih, ilkin *kendisinden korkup çekindiklerini* ; sonra onun babasına onları kovdurmayacağını anlayarak kendisine iyi gözle bakmaya başladıklarını anladi. VÇ/201

3.1.2.1.3.5. ZT +-Ip/-Up zarf-fiilin sıfat-fiile bağlandığı cümlelerde çatı bakımından farklılık gösteren **on dört** örneğe rastlanmıştır.

3.1.2.1.3. 5.1. Bunlardan **ikisinde** zarf-fiil **etken** bağlandığı sıfat-fiil ise **edilgen** çatılıdır:

Bunu öğretmek için de yer yüzünde ne varsa, onlara verilmiş olduğunu başkaları almış ise, *günün birinde alıp* gene İsrail'e **verileceğini** bildirdim. BN/144

Epeyce durup dikildikten sonra içerden başı açık, ceketsiz, gözlüklü bir adam çıktı. O/199-200

3.1.2.1.3. 5.2. Örneklerden **beşinde** ise zarf-fiillerin çatısı **edilgen**, bağlandıkları sıfat-fiillerin çatısının ise **etken** olduğu görülmektedir.

Beş dakika içinde konuşulup bitecek bir söz bulmuş ve ev sahibini de yormuş olmamak için, dansa kaldırılmış genç bayanlardan birinin kim olduğunu sordum. BN/157

Sıska mıska ama ben bu oğlanın böyle bozulup ağlayacağını sanmazdım. BN/201

Bu iftirayı duyunca Mihrican Sultan efendimizin *pek çok üzülüp ağladıkları* duyuldu. BN/174

O, âdetâ namuskârâne ömür süren, *çok yorulup ekmeğini kazandığına* kail bir adam edasında idi ise de fevkalâde bir şey yaptığı fikrinde olmadığı çehresinden okunuyordu. VÇ/37

Dün gece, seher Hanım'ın evinde, sarı bakır mangalın etrafında oturulur, kahveler içilirken *tesadüfen söz açılıp* lakırdı bilmem nerelerden **dolaştıktan sonra** neticede karar verilmiş ki: Cuma günü Fındıklı'da Elmas Hanım'a, kocası dışarı gittiği için, Allah kavuşturmasına gidilecek..... SK/108

3.1.2.1.3. 5.3. İki cümlede ise zarf-fiilin çatısı **dönüştü değilken** bağlı olduğu sıfat-fiilin çatısının **dönüştü** olduğu görülmektedir.

Bu kadar az para ile nasıl olup da geçinebildiği anlaşılmayacak kadar güçtür. SK/103

Nebiye'nin, *anası bulaşacak diye korkup takındığı* sert suratı da pek beğenmedi. BN/95

3.1.2.1.3. 5.4. Bir örnekte ise zarf-fiil **dönüslü** iken bağı olduğu sıfat-fiilin **dönüslü olmadığı** görülmektedir:

Bu oda ailenin *her sabah toplantı* çaylarını **içtikleri** yerdir. SK/130

3.1.2.1.3. 6. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **beş** cümlede çatı farklılığı vardır:

3.1.2.1.3. 6.1. Bu cümlelerden **ikisinde edilgen** zarf-fiil **etken** sıfat-fiile bağlanmıştır:

Bu iş, *donanmada çok yıllardan beri konuşulup* bir sonuca **bağlanamayan** işlerdendir. BKÇ/163

Ancak bu düşüncelerle ortaya atılıp kendi başına bir iş **çıkarcacığını** da sanmamalıdır. HP/66

3.1.2.1.3. 6. 2. Bir cümlede ise **etken** zarf-fiil **edilgen** sıfat-fiile bağlanmıştır:

Bu kasabanın tutumuna gidişine ortada dönen çekiştirmelere bakarak sanılırdı ki *İhsan'la oturduğu evinde de böyle bir rezalet çıkıp* adam **öldürüldüğü** için kimse Fıtriye'nin yüzüne bakmasın, kapısını da açan olmasın ! BN/105

3.1.2.1.3. 6. 3. Bir cümlede ise zarf-fiil **dönüslü değilken, dönüslü** sıfat-fiile bağlanmıştır.

Bunun her yıl yapılan bir oyun olduğunu bilmeyen yoksa da *işi bir savaş emri verilmesine benzetip* gözleri **sulananlar** olur. BKÇ/160

3.1.2.1.4. -Ip/-Up →zarf-fiil:

3.1.2.1.4.1. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiilin zarf-fiile bağlandığı cümlelerden sadece **ikisinde** çatı farklılığı görülmüştür. Bu örneklerde zarf-fiil **etken** iken bağı olduğu zarf-fiil **edilgen** çatılıdır.

Konuşacaklar, *sonra uyku bir kurşun parçası olup* göz kapaklarına **asılınca** biraz uyumak, biraz rahat edebilmek için yol arkadaşları yaslanacak, kıvrılacak, uzanacak, bin biçime girecekler. BKÇ/42

Gene o adam *ikinci oyunu da kaybedip* bir parti **yenilmiş olunca** kızdı. MA/238-239

3.1.2.1.4.2. Ö + -Ip/-Up yapısının zarf-fiile bağlandığı cümlelerden *altısında* çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.1.4.2.1. Bunlardan **dördünde** zarf-fiil **edilgen** çatılı iken bağlı olduğu zarf-fiil **etken** çatılıdır:

Nebiye, kapının iç yanında çocuğun, kocasının birkaç parça çamaşırını yıkıyordu, *kapı açılıp* da kadını karşısında **görünce**, ayağa kalkıp “Buyurun!” dedi ise de, biraz da şaştı. BN/106

Şimdi *biz çekilip* **gidince** kim bilir ne kadar zaman için bu han yolcusuz, bu hancı yalnız kalacak. SK/50

Bavul açılıp bunlar ortaya **çıkınca**, karısı hemen oracıkta ayakkabıları ayağına geçirip bakacak. BKÇ/42

Halkevimiz yapılıp **bitince**, geri kalan ağaçları da, burayı yapan mühendis, -“Yapıyı kapıyor, kimse bir şey görmüyor !” diye kestirmiş, yerlerine de beş on ufak sarı çam, biraz da topsalkım diktirmiş. İÇ/148

3.1.2.1.4.2.2. Bir örnekte ise zarf-fiil **etken** çatılı iken bağlı olduğu zarf-fiil **edilgen** çatılıdır.

Sabah olup ortalık **açılınca** eczaneye gitti. VÇ/214

3.1.2.1.4.2.3. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü çatılı iken bağlı olduğu zarf-fiil dönüşlü değildir:

Eşya taşınıp **bitince** fayton da gidip sokak kapısı kapanınca, Muslih yeniden bahçeye döndü. VÇ/198

3.1.2.1.4.3. N+ **-Ip/-Up** yapısının zarf-fiile bağlandığı cümlelerden **beşinde**

çatı farklılığı görülmüştür:

3.1.2.1.4.3.1. Bunlardan **üçünde** zarf-fiil **edilgen** çatılı iken bağlı olduğu zarf-fiil **etken** çatılıdır:

Dudağı bükülerek, çenesi titreyerek, *yüzü gerilip* **çirkinleşerek**

-Hadi kalk, bir lokma yemek ye. VÇ/205

Cavide'nin gelip gideni çoğalıp da kapısının önünde arabaların sayıları **arttıkça** dışarı salonda da bu Münire Hanım gibi bir kadın daha peyda oldu. HP/30

3.1.2.1.4.3.2. İki cümlede ise zarf-fiil **etken**, bağlı olduğu zarf-fiil **edilgen** çatılıdır:

Muavin, *telgrafi uzatıp* masanın üstüne **eğilerek** efendim, dedi mühim bir şey değil, ancak, emir buyurursanız, haftalık yerine, gündelik versin diye yazalım. O/84

Büyük amiral, *biraz düşünüyormuş gibi durup* sonra karşısında duvarda asılı olan saate gözlerini dikip Tanrıdan vahiy getiren bir meleği dinliyormuş gibi **görünerek** boşlukta bir haç çıkardıktan sonra, gözleri duvarda, kâğıt üzerine imzasını atar. BKÇ/160

3.1.2.1.4.4. DT + **-Ip/-Up** zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı cümlelerden **beşinde** çatı farklılığına rastlanmıştır.

3.1.2.1.4.4.1. Bunlardan birinde zarf-fiil **etken** bağlandığı zarf-fiil **edilgen** çatılıdır:

İlk görüşte bir dilenciye benzetilen bu kadın, *kılığına aldırmayıp* da biraz **görüşülünce** kadın tellâllarından olduğu kolayca anlaşılır. VÇ/203

3.1.2.1.4.4.2. Bir cümlede ise zarf-fiil **edilgen** çatılı iken bağlı olduğu zarf-fiil **etken** çatılıdır.

Motorculuk eden Cemil adında biri de, *kalabalıktan ayrılıp* otelin karşısındaki kahveye **giderken**:

-Benim dediğimi yapınlar, bir seferde kapar, dedi. VÇ/98

3.1.2.1.4.4.3. Üç cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken bağlı olduğu zarf-fiil ise dönüşlü değildir. “*dayanıp ve uzanıp*” örneklerine dönüşlülük açısından biraz ihtiyatla bakılabilir, ama yine de bu şekilde değerlendirmeyi tercih ettik:

Karyolada uzanan, koluna dayanıp yarım **kalkarak** ve karyolanın baş tarafından arkadaşına bakarak: BKÇ/199

Mahalle içlerinden uzanıp, bitiminde **yokuşlaşarak** ovaya doğru inen sokakların iki yanında, adam boyu yüksekliğinde toprak duvarlar sıralanır gider. HP/116

Masanın üstüne uzanıp, bu sözleri **söylerken** arkadaşı ceketini giydi, cigara paketini, kibritini cebine koydu, önündeki kâğıtların birazını oradaki çocuklara verdi, onlara yapacakları şeyleri ısmarladı, sonra da arkadaşına:

-Ben senin boş laflarından bıktım, dedi, bahçeye saz dinlemeye gidiyorum ; gelirsen gel ; gelmezsen, işte kapı. VÇ/109

3.1.2.1.4.5. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı vardır. Bu cümlede zarf-fiil **edilgen**, bağlı olduğu zarf-fiil **etken** çatılıdır.

Biraz dökülüp latifeye **boğarak**: HP/162

3.1.2.1.4.6.1. İki veya daha fazla öge almış -Ip / -Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **iki** cümlede çatı farklılığı vardır:

3.1.2.1.4.6.1. Bunlardan birinde zarf-fiil **edilgen** bağlı olduğu zarf-fiil **etken** çatılıdır:

Günün birinde sevgililerden ayrılıp hasretlerini gönülde **taşıyarak** işe dönüş vardır. BN/128

3.1.2.1.4.6.2. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken bağlı olduğu zarf-fiil dönüşlü değildir:

Bazen hepsi onun etrafına toplanıp da ona tütün hakkında kaçakçılık hakkında birbirini vuranlar, öldürenler hakkında sualler sordukça o memnun oluyor, onlara izahat veriyor, bilgiçlik taslıyor, arasına yalan söylediği oluyordu. VÇ/152

3.1.2.2.-ArAk

3 1. 2. 2. 1. -ArAk →yüklem

Tablo:46 –ArAk Zarf-Fiilinin Çatısı ile Yüklem Çatı Farklılığı

ZF	Etken ZF, Edilgen Yk.	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüslü ZF, Dönüslü olm. Yk.	Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk.
-ArAk	18	36	26	6

3.1.2.2.1.1. Öge almamış -ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yirmi bir cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.2.1.1.1. Altı cümlede zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Hüseyin, *içi sıkılarak*,

-bilmem, **dedi**, niçin gittiğini bilmiyorum. BKÇ/119

Nikolof, *eğilerek* onu **aldı** ve yavaşça dolabın kenarına koydu. İÇ/26

Kadınlar korktular, ayaklarında mutfak takunyaları *burkularak* bahçeye **koştular**. MA/35

Bunların arasında, beygirsiz bir araba titreyerek, *sarsılarak* **geziyor**, borusunu öttürüyordu. İÇ/43

Delikanlı *canı sıkılarak* odadan **çıkıyor**. O/195

3.1.2.2.1.1.2. Dört cümlede zarf-fiil **etken** yüklem **edilgendir**:

Hoca Efendi'nin üç karısı öldükten sonra dördüncü olarak bu tazeyi aldığı zaman, ziyarete gelen kadınlardan birisi, onun hakkında bu tabiri reva görmüş, artık onun için taze sıfatı bütün mahallede *taygir-i bir tabir olarak* **kabul olunmuştu**. SK/113

Aziz'in askerliği çıkınca ki baba adı *Mahmut olarak yazılmış.* HP/111

Kâğıda baba adı *Mahmut olarak yazıldı.* HP/112

Nimet bir gün *bunalarak* küçük kardeşi Nüzhet'e **açıldı.** HP/39

Beğenilen gemi tez elden alınmalıdır ki havuzlansın, boyansın, güvertesi, kamaraları değiştirilsin, başına, kışına birer top konsun, bir direği çıkarılsın da gerekli günü gelirse *yardımcı kruvazör olarak kullanılsın.* BKÇ/166

3.1.2.2.1.1.3. İki cümlede ise zarf-fiil dönüşlü değilken yüklem dönüşlüdür:

Heyecan içinde yerine oturdu, *sırtarak* etrafına **bakındı.** MA/179

Bunlar, *tesadüf olarak* burada **toplanmış,** birbirini tanımış, zemmetmiş, zemmolunmuş adamlar. BN/49

3.1.2.2.1.1.4 Dokuz cümlede ise zarf-fiil dönüşlüyken yüklem dönüşlü değildir:

Sonra da *sevinerek* çarşıya **çıktı.** O/87

Kedi *sürtünerek* içeri **girdi.** BKÇ/74

Her gelen ona çarpıyor, onu itiyor ; o da dalmış, şaşırılmış, *sallanarak yürüyordu.* İÇ/41

Duvarda sarhoşun biri, içerde nutuk söylendiğini duymuş, onun da damarları kabarmış, kadeh elinde gözleri eğrilmiş, fesi çarpılmış, soluğu atmış, *sallanarak* odadan içeri **girdi.** BN/334

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/195, SK/76, BKÇ/18, İÇ/45, MA/82.

3.1.2.2.1.2. Ö + -ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlandığı on altı cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.2.1.2.1. Bunların on beşinde zarf-fiil edilgen iken yüklem etkendir:

İzdihamın gürültünün içinde sersemlemiş, şaşırılmış, sendeleyerek ayaklarını çarparak, *parmakları kıvrılarak yürüyorlar.* SK/117

Bir iki adım yaklaştıktan sonra kendince münasip bir yer bulmuş olmalıdır ki dereye sokuldu ve *kuru ihtiyar vücudu gerilerek serpmesini fırlattı.* İÇ/47

En önde Ana, mahallenin anası yürüyor ; iri vücudu sallanarak, *turuncu yeldirmesinin etekleri savrularak* Şükriye'nin elinden **tutmuş**, gidiyor... SK/113

Evrak memurunun canı sıkılarak,

-Valla, bilmem, **dedi**, cıgaralığı temizlemiş, yazalım diyorum “olmaz” diyorsunuz ; yırtmış diyorum “yırtmamış” diyorsunuz. O/89

Komşu hanımın sesi bir lâhza tevakkuf etti ; sonra, *kapısı açılarak:*

-Buraya buyurun, **dediler**. SK/119

3.1.2.2.1.2.2. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

En önde Ana, mahallenin anası yürüyor ; *iri vücudu sallanarak*, turuncu yeldirmesinin etekleri savrularak Şükriye'nin elinden **tutmuş**, gidiyor... SK/113

3.1.2.2.1.3. N +-ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **dokuz** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.2.1.3.1. İki cümlede zarf-fiil **etken**, yüklem **edilgendir**:

Muslih *onun hikâyelerini dinleyemeyeceğini düşünerek* **sıkıldı**. VÇ/196

Bu delikanlı bu sözleri, *sadrizam Paşa'ya kadar götüreceğini düşünerek* **canı sıkıldı**. BKÇ/39

3.1.2.2.1.3.2. İki cümlede ise zarf-fiil **edilgen** yüklem **etkendir**:

Çoluk çocuk eğlencesi ! Mehmet Ali'yi dağa kaldırmaları üzerine memleket ağaları, beyleri,”Bu işin sonu nereye varacak !” diye kaymakama çıktıklarında Zühtü Bey zavallısı, *içi biraz sıkılarak*,”Kim bilir efendim, bu işin sonunun nereye varacağını, ben nereden bilirim !”**demiş**. BKÇ/35

Gene Karabiberler'in Ahmet Efendi *sırtındaki paltonun etekleri savrularak*, hükümet konağına doğru **gidiyor**, gene hocalar çocukları okutuyor, gene hekimler hastalara bakıyorlar, gene fırınlar ekmek çıkarıyorlar, gene sabah yaklaştıkça horozlar ötüşüyorlar. HP/75

3.1.2.2.1.3.3. Dört cümlede ise zarf-fiil **dönüslü** değilken yüklem **dönüslüdür**:

Nöbet bekleyen candarma *elindeki anahtar zincirini şakırdatarak* **geziniyor**, karanlık avlunun dibinde görünmeyen hapisanenin derinliğinden anlaşılmaz sesler duyuluyor, sanki biri türkü söylüyordu. O/216

Takriri okuyunca *orada bizim vermiş olduğumuz emrin yerinde olmuş olduğunu* **görerek sevindim**. HP/190

İstedğini yapmış olacak, imzasız mektuplarının işe yaradığını **görerek işi azıtacak diye çekindi**. İÇ/208

3.1.2.2.1.4. DT +-ArAk zarf-fiilinin yüklemem bağlandığı **yirmi iki** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.2.1.4.1. Altı cümlede zarf-fiil **etken** yüklem **edilgendir**:

İçlerinden yaşlıca biri ki (çoktan emekliye ayrılma günleri gelmiş olmasına bakmayarak devlet yüksek kararıyla donanmada **tutulur**, gösterilere de kıyafeti düzgün olduğu için ortaya çıkarılır) büyük amirali selamlayarak, “Amiralim, der, sizi göreviniz bekliyor. BKÇ/161

Bu söze bakarak her yerde Murat Ali'nin bu kızı alacağı **sanıldı**. HP/32

Buna bakmayarak değişiklik de **yapılır**. BKÇ/173

Odaya hatırlı misafirler alınacak iken *hatıra gönüle bakmayarak* ilk gelenler **alındı**. BN/26

Çamurlar, taşlar arsında yuvarlanarak, *insanlara çarparak* şaşırmış, yorgun, destan satan küçük çocukları göğüsleyerek köprünün kenarına kadar **sokulmuştu** ; artık geçecek, Eyüpsultan vapuru elbette orada bulunacak. İÇ/43

Çok sürmemiş, İzzet Bey de *yerli dedikodulara dayanmayarak* Halkevinden **çekilmiş**. İÇ/157

3.1.2.2.1.4.2. Dört cümlede ise zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir**. “*Olduğu yerden doğrularak:-* Haşş şöyle elmas güllüm, **dedi**, yola gel. VÇ/109” örneğinde anlamda bir edilgenlik hissedilmekte, fakat –l ekinin isimden fiil yapım eki olduğu düşünülünce, bu örneğe oldukça ihtiyatla bakmak gerekmektedir. Bu ek

konusunda Ergin “Belki de aslında + l – isimden fiil yapma eki böylece fiilliği unutulmuş köklerin sonunda kalan fiilden fiil yapma ekinen çıkmıştır. Fakat Türkçede başlangıçtan beri -l- isimden fiil yapma ekinin mevcut olmuş bulunduğu da unutulmamalıdır.”(1972, 181) derken ekin kökeni hakkındaki tereddütlerini dile getirmiştir:

Sokağa nadiren çıkan bu kadınlar, şimdi *her adımda karşılayan izdihamdan sıkılarak yürüyemiyorlardı.* SK/117-118

Muavin, telgrafı uzatıp *masanın üstüne eğilerek,*
-Efendim, **dedi**, mühim bir şey değil, ancak, emir buyurursanız haftalık yerine, gündelik versin diye yazalım. O/84

Gülkokan söylenerek, *dükkanların önünde takılarak şekerçiye uğrayıp çocuklara şeker alarak Samanpazarı'na çıkar* ; Cebeci'ye doğrulur. MA/82

Odamda acele soyunup lambayı söndürdüm ve karanlıkta, *yorganların arasına sokularak* biraz sükûn **buldum.** VÇ/43-44

3.1.2.2.1.4.3. On cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

İstasyon rıhtımı üzerinde gezinerek, uzun müddet araba **bekledik.** İÇ/18
Şemsiyesine dayanarak, iki yanda bostanlara, marullara bakarak **yürüyor.**
MA/237

Yoksa Hanende Hayım, *sokaklarda sürünerek* aç **ölecek.** VÇ/155

Sessizce evinin bahçesinin kapısını açtım ve *kapanmayan pancurlara tutunarak* odasına **gittim.** İÇ/33

Diğer örneklerin safa numaraları: BN/175, VÇ/97, BKÇ/52, VÇ/68, İÇ/44, BN/16.

3.1.2.1.2.5. ZT + -ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlı olduğu **sekiz** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.2.1.5.1. Üç cümlede zarf-fiil edilgen yüklem etkendir:

İkinci ağ pek düzgün değil, fakat *el verecek kadar açılarak* suya **düştü.** İÇ/49
Müdür *biraz sıkılarak:*

-Evet efendim, **dedi**, baytarlarımızın tavsiyesi vardır. VÇ/116

Biraz canı sıkılarak,

- Bilmem, **dedi**. O/169

3.1.2.2.1.5.2. Beş cümlede ise zarf-fiil **dönüslü** iken yüklem **dönüslü değildir**.

Ancak, "*Sudan dışarıda hiç dayanamayarak çabuk ölüyorlardı. İÇ/49*" örneğindeki *dayan-* fiilinin de dönüslülüğüne ihtiyatla bakılabilir:

Sudan dışarıda *hiç dayanamayarak çabuk ölüyorlardı. İÇ/49*

Sudan çıkarken *bir kere silkinerek zavallılar ölüyorlardı. İÇ/49*

-Ulan elbette bir gün fırsat elime geçer..... diye söylenerek hızla kapıdan çıktı, gitti.

HP/139

Büyük amiral, birazcık düşünüyormuş gibi durup sonra karşısında duvarda asılı duran saate gözlerini dikip *Tanrıdan vahiy getiren bir meleği dinliyormuş gibi görünerek* boşlukta bir haç çıkardıktan sonra, gözleri duvarda, kâğıt üzerine **imzasını atar**. BKÇ/160

Selim çocuklara sarıldı, *ağlamaktan tıkanarak,*

-İki gözüm değil, bin gözüm olsaydı da sizin o parlak gözleriniz uğruna verseydim, dedi. BKÇ/72

3.1.2.2.1.5.3. Bir cümlede ise zarf-fiil **etken** yüklem **edilgendir**:

Bütün bunlar, *Muhsin Bey'in varlığı ile ölçülü olarak yapıyor* sanılmamalıdır. VÇ/178

3.1.2.2.1.6. İki veya daha fazla öge almış olan **-ArAk** zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **on bir** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.2.1.6.1. Beş cümlede zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etken** çatılıdır:

Aşçı, gözleri işten kızarmış, *ağlar gibi burnu sulanarak diyor* ki:

- Bu ocaklar hiç sönmez, gece gündüz yanar. MA/226

Ve bir lahza yanına sokularak elinden serpmeyi alıverdin. İÇ/48

Yalnız ölen ihtiyarın damatlarından bir alay kâtibi var ki, cenazenin levazımına, hazırlanmasına ıskatçılara para verdiği için ağırca davranıyor, meşgul görünüyor, *arasıra harem kapısına sokularak* yıkayıcı kadınla **konuşuyordu**. BKÇ/15

Sonra *tekrar hemşerisine sokularak*.

-Bunlar nedir ki ? diye **sordu**. İÇ/41

Yalnız *Kâhya efendimiz İstanbul'a getirilmeyerek* eyaletlerine dört menzil kala paşa efendimize **gerek görülmüştü**. BN/172

3.1.2.2.1.6.2. Beş cümlede ise zarf-fiil etken yüklem edilgendir:

Bu kasabanın tutumuna, gidişine, ortada dönen çekiştirmelere bakarak sanılırdı ki İhsan'la oturduğu evinde de böyle bir rezalet çıkıp adam öldürüldüğü için kimse Fitriye'nin yüzüne bakmasın, kapısını da açan olmasın ! BN7105

Ortası da bu savaşlarda *yüzde kırk vergi alarak* bir yıkıntı yerine **döndürülüyor**. HP/65

Bundan iki gün önce *ortalığı boş bularak* Fevzi'ye **açıldı**:"O çavuş seni benimle konuşturuyor, babasının hayrına değil, dedi, buradan çıkınca arkana düşüp izliyor, bir şey öğrenmeye çalışıyor. BN/122

İki ellerini ceketinin cebine sokarak **yola düzıldüler**. İÇ/25

İhsan Hanım, kocasını ayakta, şaşkın, kızını sandığın üzerine kapanmış görünce kesik bir çığlık koparıp sallandı ve elleriyle bir yere tutunmak ister gibi göründü, *kapının kanadına kendini çarparak* yere **yuvarlandı**. O/176

3.1.2.2.1.6.3. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

Kolumda pek zayıf dayanarak, asılarak yürüyor, ve *taze sesinle yapraklar arsında öten küçük kuşlar gibi söylenerek* beni cevabını yetiştiremediğim sualler içinde **bırakıyordu**. İÇ/45

3.1.2.2.2.-ArAk zarf-fiili → isim-fiil: -ArAk zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı toplam otuz altı örnek vardır. Bunlardan yalnızca **üç** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır.

3.1.2.2.2.1. İki cümlede de zarf-fiil etken iken, isim-fiil edilgen çatılıdır.

Radikal mi, liberal mi? *İşi tâmik ederek* buna bir karar **verilmesinin** vakti geçmiştir. MA/178

Paşa efendimizin eskiden beri namaza karşı kayıtsız oldukları herkesçe bilinir iken, bu ramazan ayında beş vakit namazlarını cemaat ile kılıp *sofralar tertip ettirerek* yoksulların, gariplerin yedirilip **içirilmelerine** çalışmışlar idi. BN/178

3.1.2.2.2. Bir cümlede ise zarf-fiil **dönüştü değilken** bağlandığı isim-fiil **dönüştüdür:**

Bir gece içinde Osman'ın *böyle serseri olarak görünmesi* sanki dövülmüş, sövülmüş gibi Mesrure'yi incitti. İÇ/213

3.1.2.2.3. -ArAk →sıfat-fiil

3.1.2.2.3.1. N + -ArAk zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı bir cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede zarf-fiil **dönüştü değilken**, bağlandığı sıfat-fiil **dönüştüdür:**

Uzun boylu, kalın sesli, otuz beş yaşlarında köylerde gezip *kasaplık hayvan toplayarak geçinir*, gözü açık, hamarat, şirret bir adam. MA/160

3.1.2.2.3.2. DT + - ArAk zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil dönüştü iken bağlandığı sıfat-fiil dönüştü değildir:

Hepsi *parmaklıklara tutunarak* bir dakika etrafı **seyrettikten sonra** tekrar yürüdüler. SK/119

3.1.2.2.3.3. ZT +-ArAk zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **iki** cümlede çatı farklılığı vardır:

3.1.2.2.3.3.1. Bir cümlede zarf-fiil **dönüştü iken** bağlandığı sıfat-fiil **dönüştü değildir:**

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlara baktıkça gözleri yaşıyor, içinden sıcak bir şeyler akıyor, “Aman sen de ne olursa olsun “ diyeceği sırada bir anda imamın gırtlığını yararak anlattığı sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor, dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tıkıyor, boğulacakmış gibi oluyordu. BKÇ/82

3.1.2.2.3.2. Bir cümlede ise zarf-fiil **edilgen** iken bağlandığı sıfat-fiil **etkendir**:

Bir saat yorularak terleyerek **boğuştuktan sonra** her şey bitmişti. İÇ/28

3.1.2.2.3.4.. -ArAk →zarf-fiil:

3.1.2.2.4.1. DT + -ArAk zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil **dönüslü** iken bağlandığı zarf-fiil **dönüslü değildir**:

Bastonuna dayanarak sofadan **geçerken** gördü. BN/23

3.1.2.3.-Inca/-Unca

3. 1. 2. 3. 1. -Inca/-Unca →yüklem

Tablo: 47 -Inca/-Unca Zarf-Fiilinin Çatısı ile Yüklem Çatı Farklılığı:

ZF	EtkenZF, Edilgen Yk.	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüslü ZF, Dönüslü Yk.	ZF, Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk.
-Inca	45	42	3	31

3. 1. 2. 3. 1.1. Öge almamış-Inca/-Unca zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **on** bir cümlede çatı farklılığı görülmektedir:

3. 1. 2. 3. 1.1.1. Bunlardan **üç** cümlede zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Sorulunca da: su taşıdı, rüyasında korktu, sandık kaldırdı gibi bir sürü yalan **hazırdır**. BKÇ/34

Sorulunca yolsuzluk **olur**. İÇ/169

Yorulunca adam **istekli olur**. BN/204

3. 1. 2. 3. 1.1.2. Üç cümlede ise zarf-fiil etken iken yüklem edilgendir:

Hayri *gelince* bir akşam yemeğine **çağrılacak**. BN/135

Bir daha *ölmeye kadar* birbirimizi görmemek şartıyla **ayrılmayalım**. BKÇ/121

Eğer haberi olmadan ayak uydurursanız gidiyor da *haberi olunca* hem **kasılıyor**, hem de ayağını bozuyor. BKÇ/150

3. 1. 2. 3. 1.1.3. Beş cümlede ise yüklem dönüşlü iken zarf-fiil dönüşlü değildir:

-*Kızınca* **ağlanır mı** ? BKÇ/89

Arayınca da bir koca **bulunur**. VÇ/211

İçince de, başkalarına yalan, size gerçek **sulanırım**. MA/87

O yıllarda, kaçı göçü daha kalkmış değildi, ama kızlar *isteyince* delikanlılara **görünürler** ; bir evlenme işinde analar bacılar da onlara yardım ediverirlerdi. BKÇ766

Benim odamın sürme keten perdeleri vardır ; ben yaptırdım ; perdeleri açınca oda güneş dolar ; *kapayınca* dışardan hiç aydınlık **görünmez**. SK/34

3.1.2.3.1.2. Ö + -IncA/-UncA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **kırk üç** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.3.1.21. Bunlardan **yirmi altı** cümlede zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir:**

Yapı pisliği ortadan kalkınca, lokanta da kurulunca, *tencereler ocağa vurulunca* **Hacı'nın keyfi gelmiş** ; ama müşteriler gene gelmemiş. HP/89

Benim bu hediyelerden hoşlanmadığım anlaşılınca, artık evimize hediye **gelmez oldu**. O/103

Lakırdı kesilince İhsan kalın, tatlı sesi ile yavaştan “Rabbim bana bir nimeti varsa, o da sensin !” diye **okuyor**. VÇ/144

Palto dikilinceye kadar Cahide, Eskişehir’de teyzesinin yanında **kalacak**. VÇ/122

Bu yaşayış, *ev dağılıncaya kadar* **sürdü**. HP/62

Başımız sıkılınca hepimiz **söylüyoruz**. BN/45

Evlerine arkadaşları bardan kadın getirir, oturur alay ederler ; içildiği de olur, *ortalık durulunca* kadınları **savar**. HP/59

Rüşvet meselesi halledilince gidip işi olan kimseden bir cıgara **ister**, bir tütün parası alır, sesini güzel zannedenlere bir gazel okumasını rica eder. VÇ/154

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/50, MA/131-132, MA/180, BKÇ/131, VÇ/225, BKÇ/149, MA/229, BKÇ/94, BN/100, BN/105, İÇ/186, BKÇ/171, BKÇ/176, HP/89, HP/127, HP/136, İÇ/184, O/124.

3. 1. 2. 3. 1.2.2. On cümlede ise zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Ortalık kararınca, tekrar yola **düzüldük**. BN/154

Kadın diyince evlisinin, bekârının gözleri **dumanlanıyordu**. VÇ/158

Babası gelince **anlaşıldı** ki, ihtiyar ki, ihtiyar Yıldız Sarayına gitmiş. VÇ/195

Gece olunca erkenden el ayak **çekilir**, sokaklar tenhalaşır, Nikolof karısına “Bu gece köpeği bağla !” derdi. İÇ/26

Sabahtan akşama kadar uyukluyorsun, *gece olunca* **çenen açılıyor**. MA/232

Akşam olunca eve boş elle **gidilmez**. BN/72

Aziz’in askerliği çıkınca **anlaşıldı** ki baba adı Mahmut olarak yazılmış. HP/111

Onlar da seslerini çıkarmazlar, *yemekleri bitince* odalarına **çekilirlerdi**. SK/102

Yatak belli olunca, Feyzi Efendi2nin biraz **canı sıkıldı**. HP/83

Bu bakan gelince onun sesi **kısıldı**. İÇ/162

3.1.2.3.1.2.3. İki cümlede ise zarf-fiil **dönüştü** iken yüklem **dönüştü** değildir:

Keleş yuvarlanınca, beygirler de **durmuydu**. MA/95

Sen boşanınca elbet biri **varacak**. BN/100

Üç cümlede ise zarf-fiil **dönüştü değilken** yüklem **dönüştüdür**:

Gece ilerleyince, feneri saran küçük sineklerden, pervanelerden biri içeri **girmiş bulunuyor**. VÇ/59

İbrahim Ağa inince ya küçük oğlu, yahut evinde yanaşma çocuk oralarda **bulunur**, atı alır. BKÇ7142

Göstermek için yeni bir şey bulunca İsmet **aranıyordu**. SK/86

3.1.2.3.1.3. N +-IncA/-UncA zarf-fiilinin yükleme bağlı olduğu **yirmi** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır.

3.1.2.3.1.3.1. On iki cümlede zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Nüzhet, kızkardeşini dinleyince **üzüldü**. HP/40

Akşama eve gelmediğini görünce de **canı sıkıldı**. HP/114

Nebiye, Feyzi'nin Kadriye'yi alacağını işitince **sıkıldı**. BN/91

“Enişte Bey” sözünü işitince Şinasi Bey fena halde **bozuldu**. MA/203

Onun tabutunu görünce **Çolak'ın dizleri kesildi**. HP/80

Bunları görünce **sokuldu**. İÇ/202

Bunu öğrenince, **canım sıkıldı**. O/102

Kasabanın emniyet veremediğini görünce fena halde **sıkıldı**. İÇ/61

Anam çok üzülmüştür, dedi, *beni görünce* daha çok **üzülecek**. BKÇ/69

Onun böyle derin düşüncelere daldığını görünce **sıkıldı**, Güzide kızdı. MA/192

Adile Hanım *“Geldi” deyince* **içi açılmış olsa gerek**,

-Kabahat bende oldu, dün biraz geç kaldım, demiş. İÇ/204

Mesrure'nin gene o delikanlıyla birlikte çıktığını görünce **sokulmadı**. İÇ/207

Fitriye bunu işitince **canı sıkıldı**. BN/76

3.1.2.3.1.3.2. Sekiz cümlede ise yüklem **dönüştü** zarf-fiil **dönüştü değildir**:

Yani, bir küfe koyunca zaten yaya kaldırım **kapanyor**. SK/59

Haşmet bunu görünce **söylenir**. MA/84

Kamaramı görünce **sevindim**. BN/189

Nebiye, *İzmir'e gideceklerini öğrenince sevindi* iki gün içinde de evini hazırladı. BN/123

Hatice *bu kâğıdı alınca sevindi*, bu iş üstüne hiç kimseye bir şey söylemeye başladı. BKÇ/111

Fena bir söz söylemedi ama, bilmem neden ben *onun yüzünü görünce sinirleniyorum*. O/150

Müdür Bey, masasının gözünde her donanma oldukça okuduğu nutku uzun uzun aradı, onu bulamayınca bir diğerini yazdırmak mümkün olamayacağını ve buna pek güzel alıştığı için başkasını okuyamayacağını kestirdiğinden, *o sararmış, eskimiş kat yerlerinden yırtılmış kâğıdı bulunca sevindi*. İÇ/37.ç

3.1.2.3.1.4. DT + -Inca/-Unca zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **on sekiz** cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.3.1.4.1. Bunlardan beş cümlede zarf-fiil edilgen iken yüklem etkendir:

Ancak *nüfus dairesine gidilince* bu adı daha önce başkalarının almış olduğu anlaşılınca, başına bir de “öz”koymaktan başka yapacak kalmadığını görerek **razı olmuştu**. İÇ/199

Kızcağız ilaç içmeye çağırılınca ilkin “yarım içerim”diye ufak bir naz yapmak **ister** bir yandan da gider köşesine oturur, ansı da karşısına geçer, kaşık ilaçla doldurulur, bu ince, bu hasta vücudun tahammülünü hazırlamak için karşılıklı beklemeye başlarlar. O/139

Bu durumu hazırlamak güç olduğu gibi evlenmek sözünü kulağına koyduktan sonra, ne kadar sessiz, uslu olsa Halit'i beklemenin de kolay olmayacağını anlıyor, bu işleri neresinden başlayıp, nasıl bitireceğini kestiremediği için, *Hali'ten ayrılınca* eve sevinçli değil düşünceli olarak **döndü**. HP/105

Mihridil Kalfaya haber verinceye kadar iş işten geçti. BN/180

3.1.2.3. 1.4.3. Altı cümlede ise zarf-fiil **dönüslü değilken** yüklem **dönüslüdür:**

Gemiciler *bizim simitlere yaklaşınca* kendilerini denize atıp **tutundular**. BN/197

Sivritepe'nin arka yamacındaki otluk mıntıkaya gelince kepeneği yere sererek **uzandı**. BKÇ/82

Eve gelince, odasına **kapanıyor**, gece geç vakitlere kadar oturuyordu. MA/209

Fasulyelerin üstüne basınca boylu boyuna **uzanmışım**. O/206

İhsan'a gelince, kendisini dövenleri biliyormuş gibi **görünüyor**, öç alacağını anlatmak istiyorsa da doğrusu hiçbir şey bilmiyor. BN/110

(S....) Vilayeti İdare Meclisi dağıldıktan sonra üstü başı pek düzgün olamayan yirmi yaşlarında, esmer yağız bir delikanlı, vilayet odacısını görerek, Vali Bey'le görüşmek istediğini söylemiş ve biraz sonra *valinin karşısına çıkınca* şu ifadede **bulunmuş**. O/192

3.1.2.3.1.4.4. Yedi cümlede ise zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Bizim bildiğimiz *kocaya varınca* onunla **oturulur**. BKÇ/126

Sokak kapısına girince iki ayak taş basamak ile kaldırım döşeli biçimsiz avluya **giriliyor**. HP/91

Bizim evden çıkınca, bir tarlanın içinden kestirme geçip yola **çıkılır**. SK/145

Dışardan bakınca içeride lokanta olduğu **görülüyor**, diyor. HP/89

Alt katta, *sokak kapısından girince* soldaki odada yemek sofrası **kuruluyor**. VÇ/188

Anlaşmaya varınca iktizası **yapılacakmış** ; şimdilik herkes o günü bekliyor. BN/145

Bu sırada Mihridil Kalfamız,yüzün tutmamış, eteklerini yerden kesip merdivenleri inerek, *binek taşına gelince*, gözüne ilişen Paşa efendimiz solaklarından birine öfke ile **seslendi**: “Bre Kasım, daha ne durursunuz ; Paşamızın ekmeği tuzu hakkı yok mu ? BN/182

3.1.2.3.1.5. ZT + - **IncA/- UncA** zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **dört** örnekte çatı farklılığı görülmektedir:

3.1.2.3.1.5.1. Bunlardan **bir** cümlede zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Şefika'yla birlikte olunca bir takım it köpeğin sarkıntılık etmelerinden **korkulur** ise de çok şükür, bize rasgelmedi. SK/167

3.1.2.3.1.5.2. Üç cümlede ise zarf-fiil dönüşlü değilken yüklem dönüşlüdür:

“Tanımıyorum” diye cevap verince, âdeta hayret ediyormuş gibi **göründü.**
SK/38

Böyle olunca alıp çamaşırını dışarıda istediği yere yıkatmak, kolalatmak varken, madamdan **çekiniyor**, utanıyor. VÇ/222

Biraz yürüyünce nbütün ova buradan **görünüyordu.** BN/154

3.1.2.3.1.6. İki veya daha fazla öge almış –Inca/-Unca zarf-fiilinin yüklemle bağlandığı yirmi yedi cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.3.1.6.1. On iki cümlede zarf-fiil etken yüklem edilgendir:

Ertesi gün eniştenin dükkânına gitmek üzere Rıza kapıyı açınca, Satıpdıldların da kapı yavaşça **açıldı.** HP/119

Odaya girip de yüzünü kapalı görünce **yüreği burkuldu.** VÇ/191

Benden kimsenin bir şey istemediğini, sormadığını görünce ben de biraz **açıldım.** MA/74

Gün doğuncaya kadar, cinler, periler, cadılar, hortlaklar ellerini çekinceye kadar, bu küçük hanımlara kapıyı açmayacakları **anlaşıldı.** SK/156

Miskin olur da *iş para almaya gelince* **aslan kesilir.** VÇ/132

Yıl geçip bitince günün birinde Hüseyin’in Denizli’ye geldiği **duyuldu.**
BKÇ/94

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/199, BN/125, MA/210-211, SK/136, BKÇ/37, HP/73.

3.1.2.3.1.6.2. Sekiz cümlede ise zarf-fiil edilgen iken yüklem etken çatılıdır.

Tokat inecek korkusu ile arasına başını sakınıyor, *babasının elindeki kalemin ucu harflerden birinin çengelene takılınca* sakınması **artıyordu.** O/176

Ben ortadaki masanın başında, *canım iyice sıkıluncaya kadar* **bekledim.**
SK/146

Hacı Mekke’ye gitmeye niyet edince ne demiş ; arabaya binip buradan çıkarken ne demiş ; *gemi kıyıdan ayrılınca* ne **demiş....** MA/74

Bu gece, *kalemin ucu dördüncü olarak bir harfin ucuna takılınca*, kızcağız bir iki kekeleyişten sonra yorgun, **durdu**. O/176

Yayladan biraz açılınca, önüme çömelip, beni iki kolumdan **tuttu** ve gözlerini gözlerime dikip bana dedi ki: Ali, ben buradan gideceğim ! BN/149

Yeni başkanın da ne takım adamlardan olduğunu bilmiyorlarsa, *sürelerini doldurup yenileri yerlerine seçilinceye kadar* elele verip yeni başkana çıkarmadık güçlük **koymazlar**. HP/185

Devam etse kendi âleminde hoş bir hülya âlemi idi *tesadüfen çayhanede mebusluk bahsi açılınca* tehalükle, heyecanla dinlemeğe **başlamıştı**. SK/22

3.1.2.3.1.6.3. Altı cümlede ise yüklem dönüşlü iken zarf-fiil dönüşlü değildir.

İhsan Hanım, *kocasını ayakta, şaşkın, kızını sandığın üzerine kapanmış görünce* kesik bir çığlık koparıp **sallandı** ve elleriyle tutunmak ister gibi göründü, kapının kanadına kendini çarparak yere yuvarlandı. O/176

Yarın yaşı geçince* gene alan **bulunur ama, onları da Peyker istemez. HP/40

Bununla beraber, *yokuşu tırmanıp Sıraselviler'e çıkınca*, **sevindi**. VÇ/222

Nazlı, *buyurun diye yer gösterince* **sevindi** ve nazırın kapısındaki sandalyelerden birine oturdu. O/86

Nasıl olmuşsa, gece, anam şişenin kırıldığıнын farkına varmamış, babam da söylememiş olsa gerektir ki anam *sabahleyin şişeyi kırılmış görünce*, ablama ve gündüzleri gelip boğazı tokluğuna hizmet edip geceleri evine giden Naime adındaki kıza **tutunmuş**. MA/69

Beni sağ görünce **sevindi**. İÇ/179

3.1.2.3.1.6.4. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

Eşya taşınıp bitince *fayton da gidip sokak kapısı kapanınca* Muslih yeniden bahçeye **döndü**. VÇ/19

3.1.2.3.2. -Inca / -UncA → İsim-fiil

-Inca / -UncA zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı toplam **altı** cümle vardır, bu cümlelerde çatı farkına **rastlanmamıştır**.

3.1.2.3.3. -Inca / -UncA → sıfat –fiil:Bu zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı toplam **on bir** cümle vardır. Bu cümlelerde zarf-fiile bağlandığı sıfat-fiiller arasında çatı farklılığı görülmemiştir.

3. 1. 2. 3.4. -Inca / -UncA → zarf-fiil: Bu zarf-fiilin zarf-fiile bağlandığı toplam **dört** cümle vardır, bu cümlelerde çatı farkına **rastlanmamıştır**:

3.1.2.4. (i)-ken

3.1.2.4. 1. (i)-ken →yüklem

Tablo:48 (i)–ken Zarf-Fiilinin Çatısı ile Yüklem Çatı Farklılığı

ZF	EtkenZF, Edilgen Yk.	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüslü ZF, Dönüslü olm. Yk.	Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk.
(i)(i)-ken	21	15	13	20

3.1.2.4.1.1. Öge almamış (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlı olduğu **on üç** cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.4.1.1.1. İki cümlede ise zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu yüklem **edilgen** çatılıdır:

Kızlar hem konuşur, hem iş işlerken sıkıldılar. HP/118

Giderken merdivenden konuşuluyordu, bize buyurunuz filan lakırdıları oldu, o zaman güya yalnız Güzide'ye söylemiş gibi, bakalım yarın akşam bir vakit bulursam gece uğrarım, dedim. VÇ/42

3.1.2.4.1.1.2. Üç cümlede ise zarf-fiil **edilgen** iken bağlı olduğu yüklem **etken** çatılıdır.

Ayrılırken de hiçbir şey söylemedi. HP/50

Ayrılırken “Gene bekleriz, bizi gönülden çıkarma !” gibi sözler **oldu** ama, “Seni beklerim. Bana söz veriyor musun ?” diyemedi. HP/120

Ayrılırken halası “Kimsenin sözüne bakma, kocanı elinden kaparlar, elinde kalan malımı da yerler, anandan sana hayır gelmez !” **dedi**. BN/91

3.1.2.4.1.1.3. Bunlardan **üçünde** zarf-fiil **dönüştü değilken** bağlı olduğu yüklem **dönüştüdür**. “ *Basire, pek körpe kızken, kendisini gördükçe takılan bakkal çırağından hoşlanırdı. BKÇ/73*” örneğinde “*hoşlan-*“ fiilindeki –n – dönüştülük eki yerine –lan- isimden fiil yapma eki olarak değerlendirilebilir, ancak, Ergin’in “ *Evvvelce –la-, -le- ekinde de gördüğümüz gibi –n- ekinin getirildiği bazı fiiller, asıl şekilleri ile kullanılmazlar: kederle-n-, güzelle-n-, hastala-n-, evle-n-, akilla-n- misallerinde olduğu gibi. Böyle misallerin dönüştü fiiller olduğu unutulmamalı ve –lan, -len- gibi bir isimden fiil yapım eki zannedilmemelidir.*”(1972, 203) şeklinde ifade ettiği gibi buradaki dönüştülük işlevi de görmezlikten gelinemez.

Yürürken gövdesini zor taşıyormuş gibi **görünüyor**. SK/85

Basire, pek körpe kızken, kendisini gördükçe takılan bakkal çırağından hoşlanırdı. BKÇ/73

Kaz yağlı olursa, *taze iken* yolunmaz. O/154

3.1.2.4.1.1.4. Üç cümlede ise zarf-fiil **dönüştü** iken bağlı olduğu yüklem **dönüştü değildir**. Ancak, alınan örneklerden “*Soyunurken “Kendi evimi kendim yaktım” diye düşündü. BKÇ/96*” örneğinde zarf-fiilin bağlandığı “*düşündü*” yüklemi dönüştü olarak değerlendirildiği takdirde bu gruba girmez:

Soyunurken “Kendi evimi kendim yaktım” diye **düşündü**. BKÇ/96

Evde olan parasının kapalı olduğu kasanın anahtarlarını *yikanırken* de banyo odasına **götürür**. O/113

Ve yazarken okur ve düşünür ve *gezinirken* kendisince uğursuz belenilmiş şeyleri yapmağa **çalışıyordu**. SK/77

3.1.2.4.1.2. **Ö + (i)-ken** zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **on sekiz** cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.4.1.2.1. Bu cümlelerden **dördünde** zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

İş böyle iken eğer bu toplantı, söyledikleri gibi Kâhya efendimizce **tertiple edilmiş ise**, doğrusu Kâhya efendimizin dirayetlerinden beklenilmez idi.. BN/175

Gençliklerinde, gene Ayşe Sultan'ın merhametleri ile Fetva Emni Efendinin, sonradan Bilalizade'nin yardımcıları ile reis efendiye divan kâtibi oldukları sırada, Azaplar Şeyhi karışıklığında eli olduğu anlaşılınca, *oradan kaldırılması kararlaştırılmış iken*, devletlu Ayşe Sultan hazretlerinin şefaatleri ile Konya'ya nefiyleri **yeter görülmüş idi**. BN/170

Fakat *ilim dururken* cehil **düşünülmü mü** ? VÇ/50

Bunların odaları yokken, hayır cemiyetlerine oda **verilmemeliydi**. İÇ/156

3.1.2.4.1.2.2. Beş cümlede ise zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Çantalar yerleştirilirken bölme kapısı önüne, şimdilerde kimsenin giymediği melon bir şapka, sırtında ağır bir palto, boynunda yün atkısı olan şişman bir adamla, erkeği yirmi kızı da on sekizinde sıska genç gelip **durdular**. BKÇ/45

Kabir hazırlanmış, bir yandan *tahtaları kesilirken* bir yandan da imam efendi bir selviye belini dayayıp çömelerek melek sûresini okumaya **başladı**. BKÇ/17

Nişan tahtası yapıldururken kurmayın başkanları ile başları, bu nişan tahtası dubalarını çekmek için limanın hangi teknesine el koymanın uygun olacağını **düşünürler**. BKÇ/166

Bir yandan *bu işler yapılırken* öte yandan da sicil verecek komisyon, ne bakımdan subaylara sicil verebileceklerini kararlaştırmaya **çalışıyorlardı**. BKÇ/170

Bu çalışmalar yapılırken Bu çalışmalar yapılırken bir yandan da usta Cozeppo da tahtasını **bitirdi**. BKÇ/176

3.1.2.4.1.2. 3. Beş cümlede ise zarf-fiil **dönüştürme değilken** yüklem **dönüştürme**:

“Ancak, yaz gelirken ben de **canlanıyorum** ve yazın ilk sıcak günü kapının önüne kadar iniyorum. SK/133” örneğindeki “canlan-“fiilindeki dönüşlülük de ihtiyatla karşılanabilir:

Akşam olurken, liman dairesinin büyük odasında **toplandılar** ve bütün gece komşular burada eski, uzun bir laternanın çaldığını ve naralar atıldığını duymuşlar ; fakat hiç kusur bulamamışlardı, çünkü, artık hürriyet gelmiş.... İÇ/39

Onlar çıkarken o başka odada **bulunmuş**. VÇ/227

Ancak, *yaz gelirken* ben de **canlanıyorum** ve yazın ilk sıcak günü kapının önüne kadar iniyorum. SK/133

Ay ışığı olan bulutlu bir gece imiş de yalnız gök kavşağında, *gün batarken* bulutlu günlerde olduğu gibi, aydın bir gök parçası **görünüyor** ve kat kat yeraltından kalkan ölümler, oraya doğru koşuyorlardı. BN/141

Biz konuşurken Ülker gitmeye **hazırlandı**. BKÇ/148

3.1.2.4.1.2.4. Dört cümlede ise zarf-fiil **dönüştü** iken yüklem **dönüştü** değildir:

Akşamdan bir şeyi yoktu, *ben giyinirken* o da **bakıyordu**. VÇ/165

İzzet Bey giyinirken, merdiven **gıcırdadı**. HP/52

Yüzük saklanırken bir sükut **oluyor**, tepsi ortaya gelince bir ufak münazaa **başlıyordu**. SK/140

3.1.2.4.1.3. N + (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **dört** cümlede çatı farklılığı görülmektedir.

3.1.2.4.1.3.1. Üç cümlede zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Kendini hatırlatır, göz önünde dolaşırsın ; *Sadrazam olan adamın evine gitmeyi düşünürken* kabine **kurulur** ; bunun yerine de başka birisi getirilir ; bu haberi gazetede okuyunca bir kırgınlık olur. BKÇ/181

Dişleri inci gibi ak, yuvarlak, yalnız dizisi bozuk olduğu için *söz söylerken* dökülüp dağılacakmış **sanılıyordu**. BKÇ/181

Evin iç kapısını kilitlerken bahçe kapısı **açıldı**. BN/119

3.1.2.4.1.3.2. İki cümlede ise zarf-fiil **dönüştü** değilken bağlandığı yüklem **dönüştü**dür:

Ben onu okurken **ateşlenemiyorum**. VÇ/83

Bildiğim için de *bu yeni evi açarken* ona göre **hazırlandım**. O/101

3.1.2.4.1.4.1 DT + (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağı olduğu **yedi** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır:

3.1.2.4.1.4.1. Üç cümlede ise zarf-fiil **edilgen iken** yüklem **etkendir**:

Bundan böyle belki aylarca göremeyeceğim için *İstanbul'dan ayrılırken* gidip bu kız **göreyim**, dedim. BN/186

Yalnız, o gece *bizden ayrılırken* hayattan biraz **hoşnutsuzluk** getirdiydi. SK/80

Çocuklardan ayrılırken de şunları **söylemiş**. MA/74

3.1.2.4.1.4.2. Bir cümlede zarf-fiili **dönüslü iken**, yüklem **dönüslü değildir**:

Sabri *ona cevap vermeğe hazırlanırken* Mustafa Hilmi Bey **ilave etti**. SK/24

3.1.2.4.1.4.3. Üç cümlede ise zarf-fiil **dönüslü değilken** yüklem **dönüslüdür**:

Biraz denizli, karanlık havalarda, *hele karşıdan gelirken*, hiç **görünmüyormuş**. BN/208

İzmir'den çıkarken İsveçliler iskele başına **toplandılar**. BN/199

Eczacı, musluk başında yıkandıktan, tarandıktan sonra, *odasına giderken*, -Kâmile Hanım, diye **seslendi**. HP/52

3.1.2.4.1.5. ZT + (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağı olduğu iki cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.4.1.5.1. Bir cümlede ise zarf-fiil **etken iken** bağı olduğu yüklem **edilgendir**:

Karşı karşıya iki delikanlı *dalga geçip otururlarken* kapı yeniden **sürüldü**, bu sefer de içeriye, elli yaşlarında, orta boylu, geniş omuzlu, iri gövdeli bir adam girdi. BKÇ/43

3.1.2.4.1.5.2. Bir cümlede yüklem dönüşlü değilken zarf-fiil dönüşlüdür:

Yalnız *o gece soyunurken* kocasına **dedi** ki:

-Bu senin doktor evlenecekse, bizim Nimet'i alsa ya ! HP/41

3.1.2.4.1.6. İki veya daha fazla öge almış (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **yirmi yedi** cümlede çatı farklılığı görülmüştür:

3.1.2.4.1.6.1. On bir cümlede zarf-fiil **etken**, yüklem **edilgendir**:

Selamlar, kelamlar, hatır sormalar, ince altın tabakadan cigara ikram etmeler, teşekkürler, mukabeleler, istiğfarlar, mebuslardan birine, yaltaklıkla karışık bilgiçlik satışları, bir köşede sosyoloji münakaşaları, öteki köşede küçük kulüp lakırdıları, bir yandan da her ne sebeple ise herkes şirketinden şikayetler uzayıp giderken harbiye Nâzırı'nın geldiği **haber verilir**. MA/166

Yasak bölgelere izin verilmesi işi yeni çıktığı yıllarda, izin isteyen herkese izin verilmeyip bunlar için inceleme töresi varken sonraları birtakımlarının, izin koparmak tellallığına kalktıkları görüldüğünden, izin ücretlerini arttırıp her isteyene izin verilmesi töresi **konulmuştur**. BKÇ/157

Biz bunu konuşurken kapı **açıldı**, başkan içeri girdi, hemen orada bulduğu bir sandalyeye oturdu. İÇ/152

Siz bıyıklarınızı bile traş ederken zavallı adama sakal **salıverdirilir mi** ? O/153

Daha kapıdan girerken çocuğun ağladığı **duyuluyordu**. MA/157

Bir aralık gene lirasına bakarken, Hasan Kâhyaların Aziz, on üç on dört yaşlarında, mektepte zorba geçinen bir çocuk, **sokuldu**. O/71

Beşiktaş'taki evinde sabah kahvesi içerken **kapı çalındı**, iki hafta evvel Avrupa'dan tahsilden dönen hemşirezadesi hakkı geldi. SK/67

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/96, MA/23, SK/90, BKÇ/181, BKÇ/165, BKÇ/141.

3.1.2.4.1.6.2. Dört cümlede ise zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Ben oradan ayrılırken Celile **ağladı**. MA/ 230

Bu kız sahneden çekilirken gürültü ettiler, ayak vurdular, ıslık çaldılar. MA/154

Klosso Koza zirhlısında bu işler yapılırken donanmanın küçük parçaları da gezdirme talimlerine çıkarlar. BKÇ/163

Analarını öldüğü gün, o küçük hanım bana o kadar açılmış, saçılmışken nasıl oldu da sonradan beni aramadı diye düşündüm. SK7160

3.1.2.4.1.6.3. Yedi cümlede de zarf-fiil dönüşlü değilken yüklem dönüşlüdür:

Kadın çantasında birkaç kuruş ararken söylendi:

- Sen çok fena alıştın, kabahat bende ! BKÇ/46

Akşam Mesrure eve dönerken Özarier hiç görünmedi. İÇ/207

Konya'da bir medrresede okurken İskilipli bir tanıdığının yardımıyla Vali Hasan paşa'nın yanına kapılanmış ; onunla birlikte birçok yerleri dolaşmış, kâtipliğini kâhyalığını etmiş, onların yanında evlenmiş, son yıllara kadar da paşa'nın ailesinin yanından ayrılmamıştı. SK/101

Ben Kazoğku Deresi'ne inerken araba da karşıdan göründü. HP/164

Bu sırad Şinasi Halil Bey de İstanbul'da kendine güvenini kaybetmişken, ona değer verdiklerini görerek bir adamın başaramayacağı kadar ağır işlerin altına girmekten çekinmedi, geceyi gündüze katıp çalışmaya başladı. MA/212

3.1.2.4.1.6.4. Dört cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

Mesrure, Özarier'den kurtulduğuna sevinirken Adile Hanım imzasız bir mektup aldı. İÇ/207

Bunları hem düşündü, hem de halasının verdiklerine çok sevinmiş iken gönlü soğur gibi oldu. BN/75

Biz de insan kıtlığında mebus tayin edilmiştik, bazı arkadaşlar bir kanun madde madde kabul olunurken dikkatsizlik ile hem lehe hem aleyhe el kaldırırlardı. SK/27

Bir akşam kahvede yine bunlardan bahsolunurken Kâhya, babalarından bahsetmişti. İÇ/63

3.1.2.4.2. (i)-ken→isim-fiil

3.1.2.4.2.1. **Ö + (i)-ken** zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **üç** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.4.2.1.1. Bir cümlede zarf-fiil **edilgen**, bağlı olduğu isim-fiil **etkendir**:

Pakize'yle Hatice, *takunya mihlanırken* orada **durmayı** münasip görmediler ; arkadan kafile de yürüdü, Şükriye hâlâ elindeki poğaça parçasını kemirmeye uğraşıyordu. SK/115

3.1.2.4.2.1.2. Bir cümlede ise zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu isim-fiil **edilgendir**:

Kâhya efendimizin birkaç yıl içinde topladıkları bunca mal ile akça gözlere çok görülmeye başladığı gibi, yaradılışlarında gizli olan gurur da yüksek boylarına yaklaştığında, saadetli Paşa hazretlerini gölgede bıraktığı dedikoduları kapı kalkınca Paşamız hazretlerinin kulağına kadar eriştirilmiş: Kâhya sizin lûtfunuz ile bu dereceye yükselmiş iken, eyalete göz koymuştur, *yol yakınken* bunun bir çaresine **bakılması** yerinde olur. !” da demişlerdi. BN/170

3.1.2.4.2.1.3. Bir cümlede zarf-fiil **dönüslü iken**, yüklem **dönüslü değildir**:

Herkes uyur yahut eğlenirken karanlık içinde başını almış akan bu iri gemiyi dümenleyip bu adamlara **hizmet ediş**, bunun için de az para alış ve hiç gösterişi olmayan bir kaptan parçası oluş her düşündükçe, beni acı ve delice sevindirir. BN/209

3.1.2.4.2.2. N + (i)-ken zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu isim-fiil **edilgendir**:

Neşidesini okurken, birdenbire bir **açılışı**, bir derinleşmesi vardı. VÇ/81

3.1.2.4.2.3. **DT + (i)-ken** zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu isim-fiil **edilgendir**:

İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, *nâzırlığa alışmışken* kolundan tutulup dışarıya **atılmak** bir kırgınlık yaratır. BKÇ/181

3.1.2.4.3. (i)-ken→sıfat-fiil: Toplam on sekiz örnekte –ken zarf-fiili sıfat-fiile bağlanmıştır. Bu örneklerden de **iki** örnekte çatı farklılığına rastlanmıştır:

3.1.2.4.3.1. Öge almamış (i)-ken zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **iki** cümlede çatı farklılığı vardır.

3.1.2.4.3.1.1. Bir cümlede zarf-fiil etken iken bağlı olduğu sıfat-fiil **edilgendir:**

Bu *Nebîye'nin pek çocuk sayılacak çağda iken duyduğu* bir sevgi. BN/117

3.1.2.4.3.1.2. Bir cümlede ise zarf-fiil edilgen iken bağlı olduğu sıfat-fiil **etkendir:**

İğne yapılırken uzanıp yatan, hiçbir şey söylemeyen Hatice kalktı. BKÇ102

3.1.2.4.4. (i)-ken→zarf-fiil:(i)(i)-ken zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı toplam on iki örnekten yalnız **bir** örnekte çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede **ZT + –ken** yapısındaki zarf-fiil **dönüslü değilken, dönüslü** zarf-fiile bağlanmaktadır:

Hiç ummazken kendisine değer vermelerine, güven göstermelerine **sevinerek** yeni işine istekle başlamış. MA/211

3.1.2.5.-mAdAn

3.1.2.5.1.-mAdAn →yüklem

Tablo:49 –mAdAn Zarf-Fiilinin Çatısı ile Yüklem Çatı Farklılığı

ZF	Etken ZF, Edilgen Yk.	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüslü ZF, Dönüslü olm. Yk.	Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk.
-mAdAn	6	2	-	1

3.1.2.5.1.1. Ö + -mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı vardır. Bu cümlede zarf-fiil **edilgen** çatılı iken bağlı olduğu yüklem **etken** çatılıdır:

Şişe kırılmadan iyice aydınlık oda büsbütün **karardı**. MA/67

3.1.2.5.1.2. N + -mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Birbirimizi sevip rahatça yaşama ve geçinmenin yollarını bilmediğimiz ve kırk yıldan kalma kötü göreneklere yapışıp kaldığımız için, dar bir kapıdan nasıl geçilebileceğini bilmeyip de itişip kakışan, birbirini incitip azarlayan kimseler gibi, *hiçbir iş görmeden* **yorulup duruyoruz**. MA/219

3.1.2.5.1.3. DT + -mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **üç** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. **Üç** cümlede de zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Halit'in odasına girmeden, aralık yerdeki pencereden içeri **girilir**. HP/92

Başsavcı ile başpapazın ileri sürdükleri dilek *daha donanmaya yazılma derecesine gelmeden* Valdallılar arasında **duyuldu**. BKÇ/178

Bir başkası bavulları taşıdı, kalpaklı efendi vagona girdi, epeyce bekledikten sonra, tren kalktı, söyleyen zat, vagonun kapısını etekler gibi kandilli bir temenna edip *arkasına bakmadan* **çekildi**, köye gitti. O/97-98

3.1.2.5.1.4. ZT + -mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede zarf-fiil **dönüslü değilken** yüklem **dönüslüdür**:

Dostları yardım ettiler, *çok zaman geçmeden* Ssaide Hanım adında bir kız **bulundu**. MA/185

3.1.2.5.1.5. İki veya daha fazla öge almış -mAdAn zarf-fillin yükleme bağlandığı **üç** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır.

3.1.2.5.1.5.1. İki cümlede ise zarf-fiil etken iken bağlı olduğu yüklem edilgen çatılıdır:

Kalabalık daha toplanmadan, *Doktor İsmail de uykusundan uyanmadan*, iki balyoz **vurulmuş** ama, kafa kopmamış. VÇ/99

Daha akşam olmadan bu kalenin kapıları **kapanıyor**. VÇ/145

3.1.2.5.1.5.2. Bir cümlede zarf-fiil edilgen iken yüklem etken çatılıdır:

Daha kahveler, likörler içilmeden, baloya çağrılmış misafirler ve şehir bandosu **geldi**. BN/214

3.1.2.5.2. -mAdAn→isim-fiil:

3.1.2.5.2.1.1. Ö + -mAdAn zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır. Bu cümlede zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu isim-fiil **edilgendir**:

Ancak bu araştırmalar bitmeden İhsan Hilmi'nin Batum'a yahut Tuvapsa'ya **gönderilmesi**, belki de üç kişilik bir heyetle Moskova'ya gitmesi çıktığı için ev bulunmazsa, bu işe çare aranması gerekli oldu. HP/63

3.1.2.5.3. -mAdAn→sıfatfiil -mAdAn zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı toplam **on bir** örnekten yalnız **bir** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır. Bu cümlede zarf-fiil **edilgen iken** bağlı olduğu sıfat-fiil **etkendir**:

Çağrılanlar: Sıtkı Bey'in kalem arkadaşları, mahalle komşuları, hısım akraba şöyle bir kırk elli kişi, eh *çağrılmadan* **gelenler** de olursa bir altmış, yetmiş kişilik bir toplantı, eş dost arasında bir eğlenti. BN/22

3.1.2.6. -DIkçA / -DUkçA

3.1.2.6.1.-DIkçA/-DUkçA →yüklem: -DIkçA/-DUkçA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **yedi** cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

Tablo:50 -DİKÇA/-DUKÇA Zarf-Fiilinin Çatısı ile Yüklem Çatı Farklılığı

ZF	EtkenZF, Edilgen Yk..	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüslü ZF, Dönüslü olm. Yk.	Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk.
-DİKÇA	12	4	2	2

3.1.2.6.1.1.1. Üç cümlede zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

İçtikçe daha da **asıyor**. VÇ/59

Yürüdükçe yol daha sağa **bükülüyor**, biz yoldan çıkıyorduk. VÇ759

Canip Bey beni hariciye memurluğuna sürüklemek isterken ben *büyüdükçe* ondan **ayrıldım**. VÇ/142

3.1.2.6.1.1.2. İki cümlede zarf-fiil **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Karısı ise, *sorulmadıkça* düşündüklerini **söyemez**, kimse ile teklifsiz olmak istemez, bağırarak konuşmaktan hoşlanmaz, dağınık kıyafetle, kocasına bile görünmez bir kadın. MA/185

İşte bütün bunlar, sizi öyle bir hava ile muhat bırakıyor ki, benim için, *boğulmadıkça*, o hava içine girmeme **imkan bırakmıyor**. SK/127

3.1.2.6.1.1.3. Bir cümlede ise zarf-fiil **dönüslü değilken** yüklem **dönüslüdür**:

Nazır *söyledikçe* **ateşleniyordu**. BKÇ/182

Yürüdükçe çarşafın arkası iki yana **sallanıyor** yanında ihtiyar bir kâhya kadını gibi taşıdığı Hüsnühal'le daha arkadan yürüten kızı, ona, bir kibar hanım vekarı verdiklerinden memnun, taraftan geçenlerin çehrelerinde hürmet arıyor, dükkan duvarlarında rasgelen aynalarda kendi hayalini gördükçe, çarşafının arkası daha çok sallanıyordu. SK/115

3.1.2.6.1.1.Ö+ -DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı **yedi** cümlede çatı farkı görülmüştür.

3.1.2.6.1.2.1.. Bunlardan **üç** cümlede zarf-fiil **etken** iken yüklem **edilgendir**:

Onlar yaptıkça benim içim açılıyor. MA/134

Babası bağırdıkça, köşe başından duyuluyordu. VÇ/204

Arnavut kızı günler geçtikçe değişip bozuluyor. VÇ/223

3.1.2.6.1.2.2. Bir cümlede ise zarf-fiil edilgen yüklem etkendir:

Bu boş söz söylenilmedikçe oyuna oturduklarını görmedim. O/108

3.1.2.6.1.2.3. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü değilken yüklem dönüşlüdür:

Bu iş olmadıkça da ayak sürüyor gibi görünüyor. BN/95

3.1.2.6.1.2.4. Bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

Kar fırtınası kesildikçe, köylülerin kovukları etrafında dolaşıyorduk. HP/174

3.1.2.6.1.1.1. N + -DIKÇA /-DUKÇA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı dört cümlede çatı farklılığı görülmüştür:

3.1.2.6.1.3. Bunlardan üç cümlede zarf-fiil etken iken yüklem edilgendir:

Avni Efendi'nin kaçacağını anladıkça daha çok asılıyor. MA/26

Mısraları ancak okumak istedikçe yanıma sokuldular, okunur okunmaz da kaçışıp sayfaların aralarındaki yerlerine saklandılar. VÇ/83

Gece "destur" demedikçe, rasgele bir yere bulaşık suları dökülmez. HP/118

Diğer bir cümlede ise zarf-fiil dönüşlü değilken yüklem dönüşlüdür:

Benim ince uzun yetişip boyca kendisini geçtiğimi gördükçe seviniyordu. VÇ/142

3.1.2.6.1.4. ZT +-DIKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin yüklem bağlandığı bir cümlede çatı farklılığı vardır. Bu cümlede zarf-fiil etken iken yüklem edilgendir:

Yoklayıcıları ile konuştukça, Tevfik Efendi açılıyor, inlemesi kesiliyor, artık gözlerini süzmesi, burnundan soluması kalmıyor. MA/998

3.1.2.6.1.5. İki veya daha fazla öge almış -DIKÇA /- DUkÇA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı dört cümlede çatı farklılığı görülmüştür:

3.1.2.6.1.5.1. İki cümlede ise zarf-fiil etken iken yüklem edilgendir:

Mahalleye çocukların yanına geldikçe oyunlarına **katılmıyor**, bir duvarın kenarına dayanıp duruyor ve çocukların oyunu bırakıp onun yanına sokulduklarını istiyor. VÇ/150

Yürüdükçe çarşafının arkası iki yana sallanıyor, yanında ihtiyar bir kâhya kadını gibi taşıdığı Hüsnühal'le daha arkadan yürüyen kızı, ona bir kibar hanım vekarı verdiklerinden memnun etraftan çehrelerinde hürmet arıyor. *dükkan duvarlarında rasgelen aynalarda hayalini gördükçe*, çarşafının arkası daha çok **sallanıyordu**. SK/115

3.1.2.6.1.5.2. Bir cümlede ise zarf-fiil edilgen iken bağlı olduğu yüklem etken çatılıdır.

Bu gazeteler böyle yazdıkça *bakana soru soruldukça* biz sorumluyu **ararız**. İÇ/164

3.1.2.6.1.5. 3. Bir cümlede zarf-fiil dönüşlü iken yüklem dönüşlü değildir:

Koyu renkli, gırtlığına kadar ipekli kumaştan bir giyim, saçlarda kızıla çalan boya, *yüzü de parlakça bir düzgün beyazı ile süslenmedikçe*, kapıcılık eden Pötürgeli Salih'e bile kendini **göstermez**. VÇ/216

3.1.2.6.2. -DIKÇA/-DUKÇA → isim-fiil:

3.1.2.6.2.1. Ö + -DIKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı iki cümlede çatı farklılığı görülmüştür:

3.1.2.6.2.1.1. Bir cümlede ise zarf-fiil etken iken bağlı olduğu isim-fiil edilgendir:

Bu yazıda devletçe ya da özel kimselerce olsun, dışarıdan satın alınan gemilerin *büyük amiralliğin izni olmadıkça satın alınmaması* için bir yasa olduğuna göre, savaş iktizalarında, bu gemilerin de kullanılmaları, yahut kullanılmaz durumda olduklarını söylemek de Deniz İşleri Bakanlığı uzmanlarının tam yetkisi altında olduğundan bu uzmanların da bu gemileri kullanmayıp çürütmekte bir faydaları olmayacağından, bu yolda çıkan dedikodulara kulak asmamaları isteniyordu. BKÇ/167-168

3.1.2.6.2.1.2. Bir cümlede zarf-fiil edilgen iken isim-fiil etken çatılıdır:

O istikrazlar aktolundukça nazırlara komisyonlar verebilmek adettir. SK/26

3.1.2.6.3.- DIKÇA/-DUKÇA →sıfat-fiil:

3.1.2.6.3.1. Öge almamış - DIKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlı olduğu iki cümlede çatı farklılığı vardır:

3.1.2.6.3.1.1. Bu örneklerin **ikisinde** de zarf-fiil **etken** iken bağlı olduğu isim-fiil **edilgen** çatılıdır:

Kocasının evi de, havası *gittikçe bozulan* bir kutu. O/117

Otelci Mahmut bey orta boylu, kırk beş elli yaşlarında, *alışmadıkça* sözleri kolay anlaşılmaz bir adamdı. HP/66

3.1.2.6.3.1.2. DT + -DIKÇA /- DUKÇA zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı bir cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede zarf-fiil etken iken bağlandığı sıfat-fiil edilgendir:

Kadri Bey ise, *her buraya uğradıkça*, bu bostan **bahsi açılacağına** ve bostancılık üstüne şedid bir mübahese cereyan edeceğine pek âlâ vakıftı. HP/157

3.1.2.7.-A: Bu zarf-fiilin çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu iki örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden birinde zarf-fiil dönüşlü, yüklem dönüşlü değildir. diğer örnekte ise zarf-fiil etken, yüklem edilgendir:

Yalnız içlerinde bir tanesi var, kardeşimin ufak bir torunu, yeni dişleri çıkmış, benim gibi *tutuna tutuna yürüyor*, kıvrıkcık, sarı kafalı, güler yüzlü, iri gözlü, bir herif ! SK/130

Bağıra bağıra sesim **kısıldı**. HP/52

3.1.2.8. –I/-U: Bu zarf-fiilin çatısı ile yüklem çatısı arasında fark olan örnek tespit edilmemiştir.

3.1.2.9. –All: Bu zarf-fiilin çatısı ile yüklem çatısı arasında bir fark olan örnek tespit edilmemiştir.

3.1.2.10.-rsA: Bu zarf-fiil işlevi yapının çatısı ile yüklem çatısı arasında farklılık olan yirmi dokuz örnek tespit edilmiştir.

3.1.2.10.1.-rsA kalıbının yükleme bağlandığı **on** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlelerin hepsinde –rsa **edilgen** iken bağlı olduğu yüklem **etkendir**:

Tablo: 51 –rsA Yapısının Çatısı ile Yüklem Çatı Farklılığı:

ZF	Etken ZF, Edilgen Yk.	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüştü ZF, Dönüştü olm. Yk.	Dönüştü olm. ZF, Dönüştü Yk.
-rsA	4	25	-	-

Sonra da, *ayrılırsa*, anasının çocuğa bakıp bakmayacağını da **sordu**. BN/86

Emir buyurulursa öğrenip **arzedirim**. VÇ/118

-Efendim, *müsaade buyurulursa* bendeniz vaziyeti **izah edeyim...** MA/179

Müsaade buyurulursa **telhis edeyim**. MA/180

Bu fikir kocasına hoş gelmez de *münakaşa açılırsa*, Saide Hanum kendi kanaatlerini çok soğukkanlılıkla sonuna kadar **müdafaa eder**. MA/186

Eğer *kabul buyurulursa* şimdi hutut-iesasiyyesi tebellür edn şekilde keyfiyeti bir kere de merkezde **müzakere edelim**, sonra bir teklif halinde heyet-i muhteremeye arzedelim. MA/182

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/117, VÇ/119, VÇ/99, BKÇ/173.

3.1.2.10.2. Ö + -rsA kalıbının yükleme bağlandığı **dört** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu dört cümlede Ö + -rsA kalıbı **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Bu cinayet duyulursa bize de sorarlarsa ne diyeceğimizi **kararlaştırmadık**. O/65

Biraz söz açılırsa Muslih'e de saatlerce **anlatıyor**. VÇ/193

Doğrusu aranırsa, o da Vilayet Mühendisi Haydar Beye **benzer**. O/148

Meğer, eski zamanda, muharebeye gidenler, *kafaları kesilirse* düşman avurtlarına parmağını sokup kafasını öyle **tutmasın** diye tepelerinde böyle bir tutam saç bırakırlarmış. O/159

3.1.2.10.3. N + -rsA kalıbının yükleme bağlandığı **bir** cümlede çatı farklılığı görülmüştür. Bu cümlede N + -rsA **edilgen** iken yüklem **etkendir**:

Eğer *çağı geçirilirse* sahne yeniden **başlar**. O/140

3.1.2.10.4. DT + -rsA kalıbının yükleme bağlandığı **yedi** cümlede çatı farklılığına rastlanmıştır. **Yedi** cümlede de N+ -rsA kalıbı **edilgen** iken yüklem **etkendir**. Burada dikkati çeken durum, yedi örnekten altısında -rsA kalıbının *bak-fiiline* gelmiş olmasıdır:

Baraba'ya sorulursa bu Aspro gibi kızlara **aldırmamalı** ama madamın kızını elde ederse iyi iş yapmış olur. VÇ/221

Oradaki komşuların dedikodusuna bakılırsa, oğlan kızı bir sütçü çırağıyla **yakalamış**. VÇ/219-220

Nikah cüzdanı olmadığına bakılırsa eski nikahtan **kıymış olsa gerek**. BN/180

Çekilin sözlerine bakılırsa kendin **yapıyormuşsun**. MA/224

Söyleyişine bakılırsa, şimdiye kadar **kaçmalıydı**. İÇ/212

Sonra Aziz'in işi bozulunca bunun da Aziz'le arası bozulmuş ; *dediğine bakılırsa* Aziz bunu **kovmuş**, bu da buralara gelmiş. O/55

Büyük Hanım'ın sözüne bakılırsa, bu son günlerde öğle yemeklerini yedikten sonra, büyük efendi, Kerim Beylere **kaçıyor**, orada kanepede üstünde uyuklayıp uykusunu alıyor, gece erken yatıp uyuyanlara kızıyor, söyleniyormuş: O/31

Kendi dediğine bakılırsa, bir benim yanıma geldikçe nefes alıp insan gibi **iki çift lakırdı ediyormuş**. SK/167

3.1.2.10.5. ZT +-rsA kalıbının yükleme bağlandığı üç cümlede çatı farklılığı görülmüştür.

3.1.2.10.5.1. Bu cümlelerden ikisinde ZT + -rsA kalıbı etken iken yüklem edilgendir:

Bana sorsan *tenbihata göre hareket etmezse* her gün, hattâ günde iki defa bile **kesilir**. SK/60

Çok kalabalık olursa eğlenilmez ! diye başkasına haber vermediler. SK/111

3.1.2.10.5.2. Bir cümlede ise ZT + -rsA kalıbı edilgen iken yüklem etkendir:

Şimdi lakırdısı açılırsa: Ben bilirdim seni severdi, **diyor**, sen de onu seviyordun. SK/84

3.1.2.10.6. İki veya daha fazla öge almış -rsa kalıbının yükleme bağlandığı dört cümlede çatı farklılığı görülmüştür:

3.1.2.10.6.1. Bu cümlelerden ikisinde de -rsa edilgen, yüklem etkendir:

Şimdi lakırdı açılırsa “İstedi, yalvardı ama ben varmadım. Nebiye de istemedi, **diyor**. BN/113

E, sen benden ayılırsan buna kim **bakardı**. BN/97

3.1.2.10.2. İki cümlede ise -rsa kalıbı etken, yüklem edilgendir:

Yaz günleri bazı akşam üstlerinde, yıkık kale duvarının üstünde oturmak, Arabistan fıstığı yemek zevki, arzusuyla deniz kenarına çıktıkları istisna edilirse, hemen bütün günleri, bütün seneleri mahallenin dar havsulasında **geçerdi**. SK/108

Kaz yağlı olursa taze iken yolunmaz.?

3.1.2.11. -r -mAz: Bu yapının çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu yedi örnek tespit edilmiştir:

Tablo: 52 -r -mAz Yapısının Çatısı ile Yüklem Çatısının Farklılığı:

ZF	EtkenZF, Edilgen Yk.	Edilgen ZF, Etken Yk.	Dönüslü ZF, Dönüslü olm. Yk.	Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk.
-r -mAz	1	4	2	-

1.2.11.1. Ö + -r -mAz: Bu yapının çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu üç örnek tespit edilmiştir. Örneklerin üçünde de zarf-fiil işlevli bu yapı edilgen yüklem etkendir:

*Bu söz söylenir söylenmez büyük amiral de, o bir öküz gibi yumuşak, yavaş başlı, koca karınlı adam ad birden **ürkmüş**, kan kokusu almış boğa çılgınlığına uğradı.* BKÇ/169

*Perde kapanır kapanmaz, bu adamcağız sahnenin bir köşesinden “Paydos” diye bağırmaya **başladı**.* BKÇ/12

*Lakin primadonnanın nefesi kesilir kesilmez, bir alkıştır **koptu**...* BKÇ/12

3.1.2.11.2. N + -r -mAz: Bu zarf-fiil işlevli yapının çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu bir örnek tespit edilmiş olup, bu örnekte de zarf-fiil işlevli bu yapı dönüslü değilken, yüklem dönüslüdür:

*Siz bu noksanı görür görmez âdeta **sevindiniz** ve hayırhâne bir gayretle çalışmaya başladınız.* VÇ/49

3.1.2.11.3. DT + -r -mAz: Bu yapıda üç örnekte çatı farklılığı görülmüştür, bir örnekte etken -r -mAz yapısı edilgen yükleme bağlıdır, bir örnekte ise edilgen -r -mAz yapısı etken yükleme, üçüncü örnekte ise dönüslü olmayan -r -mAz yapısı dönüslü yükleme bağlanmıştır:

Karacılar diyor ki:Denizlerdeki yasak bölgeler ile o bölgelere izin vermek hakkı donanma kumandanlığını yetkisi içindedir ; ama, *karaya ayak basar basmaz* yasak bölge kurmak, buralara izin verip vermemek kara kuvvetlerinden **sorulur**. BKÇ/157

Yalnız Başkan'ın bu adamla bir vazgeçtisi olmalıdır ki, *işinden çekilir çekilmez* bir yığın müfettiş Belediyeye **üşüştüler**. HP/185

Babam geldi, *odadan girer girmez yere kapandı*, anasının ayaklarından öptü. BN/148

3.1.2.12. -DI mI/ -DU mU: Bu zarf-fiil işlevli yapının çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu bir örnek tespit edilmiştir, fakat bu örneğin yüklemde bir kalıplaşma olduğu için, çatı farkı düşünülmebilir:

Benim suçum olmadı mı aslan kesilirim. BKÇ/49

3.1.2.13. -DIğIndAn /-DUğUndAn: Bu zarf-fiil işlevli yapının çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu iki örnek tespit edilmiştir:

3.1.2.13.1. Ö + -DIğIndAn /-DUğUndAn: Bu yapıda zarf-fiil işlevli yapı edilgen, yüklem etkendir:

Bu düşü yordurmak için bir adam arandığı sırada hadis bilginlerinden Sancarlı Hoca diye tanınmış Sadettin-i Erbili hazretlerini getirmek istedilerse de *çok yaşlı olmaları dolayısı ile gelemeyecekleri anlaşıldığından* Mehmet Beşe' ye düşleri öğretip Harput'a **yolladılar**. BN/177

3.1.2. 13.1. 2. N + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Bu yapının çatısı ile yüklem çatısının farklı olduğu bir örnek tespit edilmiştir. Yüklem dönüşlü iken zarf-fiil işlevli yapı dönüşlü değildir:

Müdür bey, masasının gözünde her donanma oldukça okuduğu nutku uzun uzun aradı ; onu bulamayacağını ve buna pek güzel alıştığı için *başkasını okumayacağını kestirdiğinden*, o sararmış, eskimiş, kat yerlerinden yırtılmış kâğıdı bulunca **sevindi**. İÇ/37

3.1.2.14. –DIğInA /- DUğUnA:Bu yapının üç örneğinde de çatı farklılığı vardır.

3.1.2.14. 1. Ö + –DIğInA /- DUğUnA: Bir örnek tespit edilmiştir. Zarf-fiil işlevli yapı etken, yüklem edilgendir:

Karısının istediği gibi bir ev kadını çıkmadığına sıkılıyor. VÇ/200

3.1.2.14.2. N + –DIğInA /- DUğUnA: Bir örnek tespit edilmiştir. Zarf-fiil işlevli yapı dönüşlü değilken, yüklem dönüşlüdür:

Anlaşıyor ki Turan Hanım evlendiğine, *böyle bir koca bulduğuna* **sevinmek** mi, yerinmek mi doğru olacağını henüz kestirememişti. BKÇ/200

3.1.2.14. 3. DT + –DIğInA /- DUğUnA: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir. Zarf-fiil işlevli yapı etken, yüklem edilgendir:

Muslih, *eve bakılmadığına* babasının **sıkıldığını** anladı. VÇ/200

3.1.2. 2. Zarf-fiilin Yükleme Bağlanması

3.12.2.1. -Ip/-Up → yüklem:

3. 1. 2.2.1.1. Öge Almamış -Ip/-Up →yüklem:

Yükleme bağlanan, öge almamış –Ip / -Up zarf-fiilinin metinlerimizde dört yüz doksan yedi örneği tespit edilmiştir. “*Tevfik Efendi de bu ad ile geçmiş günahlarından suçlarından yoğunup arınmış oldu. VÇ/132*” örneğinde “*yoğunup arın-*” şeklinde düşünürsek, yükleme değil, fiilimsiye bağlanmış olur, Özmen’in “Bu fiil şekillerinde *ol-* fiilinin işlevi, üzerine geldiği unsuru fiilleştirmek değildir. Bu unsurlar zaten fiil şekilleridir. Bir fiil şeklini yeniden fiilleştirmeye gerek yoktur. Dolayısıyla, burada *ol-* fiilinin görevi, üstüne geldiği isim unsurunu fiilleştirmek değil, zaten fiil olan bir unsurun üzerine ikinci, üçüncü fiil çekim eklerinin gelmesine vesile olmaktan ibarettir. *ol-* üzerine geldiği fiil şekilleriyle birlikte *fiil + fiil çekim eki + ol-+ fiil çekim eki*

biçiminde bir anlam oluşturmakta, zaman ve görünüş ilişkisini, asıl *ol-* yardımcı fiili ve bunların üzerlerine gelen fiil çekimleri birlikte oluşturmaktadır.”(200, 5) şeklinde ifade ettiği gibi yüklemimiz *arınmış ol-*’tır, yani burada *arınmış* kelimesindeki *-miş* sıfat-fiil eki değil, kip ekidir ve zarf-fiil yükleme bağlanmıştır, diye düşünerek yükleme bağlanan örnekler arasına aldık:

Sahibi Bakkal Münip’le *gidip* **konuşmuşlar**. İÇ/150

Temel ile dükkâncılar, *bakışıp* **gülüştüler**. İÇ/142

Düşman bunları *alıp* **götürüyor**, arkalarında bitmez, tükenmez göz yaşları bırakıyordu. VÇ/146

Barış yapmazlarsa kapılarına gelen bu haksızlığın niçin, nasıl yaptırıldığına akıl erdiremeyerek ve pek de istemeyerek dövüşüyorlar ; düşmanlarını kovabilirlerse hahamlar çekiştirilmekten kurtuluyor gidip gene Yahova’ya **dua edebiliyorlardı**. VÇ/146

Bunun içindir ki gençlikleri çok mutlu, çok umutlu, çok parlak, dik düşünceli, yaşamaktan korkmaz, gelecekte büyük işleri omuzlarında taşıyabilecekmiş gibi görünen adamların çokları sonradan sönüyor, orta yaşlarına varmadan *silinip* **sünepeleşiyor**, sıradan adam oluyorlar. VÇ/139

Bunun kolayı *kandırıp* kocasının yanına **yollamalı**.VÇ/136

Bir hafta sonra da karı koca *kalkıp* **gittiler**. VÇ/134

Tevfik Efendi de bu ad ile geçmiş günahlarından suçlarından *yoğunup* **arınmış oldu**. VÇ/132

Muhsin Bey bu Melek’i *acıyıp* buraya **almıştı**. VÇ/131

Feyzi *alıp* onu evine **götürdü**. BN/127

Çok yerde gelinler buna da katlanırlar ama, gözleri *kaçıp* **kurtulmaktadır**. VÇ/148

Rüşvet meselesi halledilince *gidip* işi olan kimseden bir cıgara **ister**, bir tütün parası alır, sesini güzel zannedenlere bir gazel okumasını rica eder. VÇ/154

Kız *eğilip* **bakar**. VÇ/78

Gidip yazıhaneden ceketini **aldı**. VÇ/123

Eşek *sendeleyip* yandaki çukurun içine **düştü**. VÇ/128

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/117, HP/118, İÇ/165, İÇ/173, SK/76, SK/71, SK/65, SK/67, MA/43, MA/62, MA/62, MA/134, MA/136, MA/138, MA/138, MA/145, MA/1150, MA/155,

MA/153, MA/44, MA/44, İÇ/197, İÇ/198, İÇ/199, İÇ/201, İÇ/177, İÇ/177, SK/64, SK/64, SK/69, SK/73, SK/73, İÇ/156, SK/74, SK/75, SK/76, İÇ/165, BN/168, BN/167, SK/135, BN/166, BN/164, BN/163, BN/154, BN/151, BN/148, BN/148, BN/145, BN/145, BN/145, BN/144, BN/142, BN/141, BN/141, BN/136, BN/135, BN/135, BN/133, BN/133, BN/130, O/81, O/81, O/81, O/95, O/80, VÇ/184, VÇ/182, VÇ/146, HP/179, VÇ/157, VÇ/156, BKÇ/ 133, HP/33, BKÇ/149, VÇ/38, MA/203, HP/120, HP/132, HP/195, HP/151, HP/169,SK/24, SK/29, HP/110, BKÇ/73, BKÇ/19, BKÇ/18, BKÇ/24, BKÇ/43, MA/31, VÇ/92, İÇ/55, VÇ/202, VÇ/215-216, VÇ/219, VÇ/220, VÇ/221, VÇ/228, VÇ/231, HP/73, MA/69, MA/128, MA/91, BN/177,VÇ/132, VÇ/76, VÇ/174, VÇ/184,VÇ/117, BN/122,BN/106, BN/114, O/61, SK/84, O/55, O/138, O/140, SK/1667, VÇ/56, MA/237, MA/216, MA/228, HP/19, HP/14, HP/17, VÇ/19, HP/20, SK/41, SK/141, SK/135, HP/15, HP/13, HP/11, BKÇ/139, BKÇ/139, VÇ/103, VÇ/105-106, BKÇ/165, BKÇ/163, BKÇ/161, BKÇ/161, BN/42, BN/33, BN/31, BN/31, BN/30, BN/29, BN/26, BN/25, BN/24, BN/22, BN/19, BN/15, BKÇ/104, BKÇ/153, BKÇ/121, BKÇ/124, BKÇ/125, BKÇ/126, BKÇ/127, BKÇ/97, BKÇ/97, BKÇ/134, BKÇ/133, BKÇ/117, BKÇ/117, BKÇ/114, BKÇ/113 SK/12, SK/123, HP/42, İÇ/44, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/141, BKÇ/145, BKÇ/145, BKÇ/82,HP/46, HP/42, HP/41, HP/57, VÇ/43, VÇ/38, HP/65, HP/65, HP/66, HP/37, HP/35, HP/35, HP/35, HP/34, HP/32, BN/123, BN/124, BN/123, BN/87, BN/90, BN/84, BN/82,BN/82, BN/80, BN/80, BN/80, BN/95, BN/95, BN/112, VÇ/130,BN/119, BN/119, BN/118, BN/109, BN/109, BN/109, BN/108, BN/93, BN/108, BN/117, BN/117, BN/116, BN/103, BN/101, O/40, O/59, O/60-61, İÇ/129, İÇ/132, İÇ/135, O/152, O/158, O/127, O/128, O/145, O/147, O/127, O/166, O/170, O/171, O/171, O/171, O/171, O/177, O/177, O/177, O/180, O/183, O/183, O/183, O/183, O/183, O/184, O/184, O/184, O/186, O/191, O/191, O/198, O/200, O/201, O/217, O/219, HP/78, HP/81, HP/86, O/33, O/35, O/36, O/37, O/39, O/54, O/55, O/56, O/56, O/57, SK/89, SK/111, SK/112, SK/146, SK/147, SK/147, SK/114,SK/149, SK/149, SK/149, SK/149, SK/150, SK/152, SK/160, SK/156, SK/160, SK/166, VÇ/207, VÇ/208, VÇ/208, VÇ/209, VÇ/211, VÇ/211, VÇ/201, O/210, SK/104, SK/104, SK/103, SK/135, SK/135, SK/133, SK/102, SK/101, SK/99, SK/150, SK/168, SK/167, SK/166, SK/166, SK/161, SK/161, VÇ/204, VÇ/204, VÇ/85, VÇ/85, VÇ/83, VÇ/83, VÇ/83, VÇ/193, VÇ/195, VÇ/195, İÇ/53, İÇ/57,İÇ/57, İÇ/58, İÇ/61, VÇ/86, MA/32, MA/23, BN/210, VÇ/199, VÇ/202, VÇ/203, VÇ/203, VÇ/214, VÇ/214, VÇ/214, VÇ/222, VÇ/222, VÇ/223, VÇ/223, BN/224, VÇ/229, VÇ/230, MA/187, MA/189, MA/196, MA/198, MA/198-199, MA/219, BKÇ/93, HP/76, HP/76, HP/75, BN/215, BN/214, BN/214, MA/124, MA/124, MA/123, MA/122, MA/71-72 MA/72, MA/67, BN/213, BN/214, MA/75, MA/96, MA/83, MA/90, MA/91, MA/99, MA/157, MA/160, MA/110, MA/121, BN/179, BN/176, BN/200, BN/199, BN/198, BN/198, BN/198, BN/197, BN/195, BN/182, BN/182, BN/182, BN/185, BN/185, BN/185, BN/186, BN/187, BN/189, BN/189, BN/193, BN/190, O/82, O/91, O/63, O/67, O/70 O/74, O/74, O/74, BN/51, BN/54, BN/58, BN/59, BN/62, VÇ/186, VÇ/166, HP/84, HP/140, MA/226, SK/10 MA/110, VÇ/60, VÇ/60, VÇ/60, VÇ/ 60, İÇ/139, BKÇ/191, HP/77, SK/32, SK/30, SK/23, İÇ/163, SK/18, SK/16, SK/13, SK/13, SK/11, SK/10, SK/10,VÇ/182, VÇ/181, VÇ/167, VÇ/167, MA/133, MA/133, HP/112, HP/111, HP/111, HP/99, HP/98, HP/97-98, HP/97, HP/96, VÇ/177, VÇ/177, VÇ/178,VÇ/179 VÇ/183,VÇ/184, VÇ/189, VÇ/121, VÇ/122 VÇ/128, VÇ/119, VÇ/120-121, VÇ/115, VÇ/116, VÇ/117, VÇ/118, VÇ/113,HP/95, BKÇ/188, HP/166, HP/146, BKÇ/180, BKÇ/180, BKÇ/177, BKÇ/176, HP/195, HP/194, BKÇ/193,

HP/193, HP/192, HP/190, HP/185, HP/132, HP/132, HP/132, İÇ/180, İÇ/172, O/74, O/74, O/103, O/105, O/108, O/108, İÇ/148, O/112, O/117, O/121, İÇ/149, BN/127, BN/126.

3. 1. 2.2.1.2. Ö + -Ip/-Up →yüklem: Yedi cümlede Ö + -Ip/-Up zarf-fiili yapısının yükleme bağlandığı görülmüştür. Bu zarf-fiiller “*Geçen yıl elli kadar toplantı yapılmış ise de ana işlerden hiçbiri bitirilip bir sonuca varılamamıştır. BKÇ/172*” örneğindeki *bitirilip* gibi edilgen (pasif) fiildir, “Elbette bunlar hırçınlık olup taşacak *kıskançlık olup* çarpacak. MA/228” örneğindeki gibi *ol-* fiilidir. Buna karşılık kırk üç cümlede Ö + -Ip/-Up yapısının fiilimsiye bağlandığı göz önüne alınınca dikkate değer bir farklılık çıkmaktadır:

Geçen yıl elli kadar toplantı yapılmış ise de *ana işlerden hiçbiri bitirilip* bir sonuca **varılamamıştır**. BKÇ/172

Elbet hanım, dedi, *onlar almayıp* da ben **alacak değilim**. VÇ/171

Çocuğu olup da **ne olacak** ama, işte....BN/89

Bir gün *yolun düşüp* de buraya gelip **kalacak olursan** hoşlanacaksın. BN/207

Balık alıyor, *kendi yıkayıp* kendi **kızartıyor**. VÇ/211

Elbette bunlar hırçınlık olup taşacak *kıskançlık olup* çarpacak. MA/228

Alamanya şimali bir memleket olup ahalisi **Alamanlardan ibarettir**. İÇ/187

3. 1. 2.2.1.3. N + Ip/-Up →yüklem: N + -Ip / -Up yapısının yükleme bağlandığı üç yüz yetmiş bir örnek tespit edilmiştir:

Gece, *sessizce yattığımız çadırın eteğini kaldırıp* **kaçtım**, anamı aradım. BN/148

Çakal *burnunu kaldırıp* havayı **kokluyor** ve kalkmak istiyordu. BN/153

Çakal da serbest kaldı, kalktı, evvela iri pençelerini uzatıp gerindi, *ağzını açıp* dilini bir karış uzatıp **esnedi** ; sonra otların arasını koklayıp dolaşmaya başladı. BN/154

Çok geceler *yemeklerini yiyip* paralarını da **alıyor**, geçiniyor. BN/162

Çocuklar, *kızların yoleye girdiklerini görüp* aralarında **konuştular**:

-Bak, kızları aldılar. BN/165

Sonra içlerinden biri *burnunu çekip* ağlamaya **başladı**. BN/167

Yerine göre *birini bulup* **verirlerdi**. İÇ/164

Yataklı vagonların yalnız birer kapılarını açıp, vagonun öteki kapısına koşacak oldular ; ama, yolcuları aşip öteye varıncaya kadar tren de makaslardan çıktı, atlama tehlikeli oldu. İÇ/171

Çocukları iki yetmişmiş oğlu vardı, meyzin boğa gittikçe *bizimle oyunu bırakıp, ezan okur*, namaz kılardı. İÇ/193

Bir ayağımızı altımıza alır, bir dizimizi diker, *kâğıtlarımızı büküp hocanın Müntahabat-ı İnşa kitabından yazdırdığı sözlerin çoğunu anlamayarak yazardık*. İÇ/190

Mektepten çıkan çocukların kitaplarını toplayıp bunlara verir. İÇ/186

BKÇ/97

Gece yarısı *bir kadın getirip nefes ettirdiler*. BKÇ/97

Hatice yatıyor, kendi kendine, "*Öleyim artık*" deyip *garipsiyor*. BKÇ/97

Aradan on gün kadar geçti, bir gündüz günü, öğle karanlığında *Arapoğlu Mehmet Ali'nin muhacir mahallesindeki hanını basıp Mehmet Ali'yi dağa kaldırdılar*. BKÇ/134

Kelle, paça hazırlayıp çarşıda satan Köse'den bir koyun başı almışlar. BKÇ/134

Diğer örneklerin sayfa numarası: BKÇ/72, BKÇ/59, HP/118,HP/121, HP/184, HP/185, BKÇ/170, BKÇ/170, BKÇ/180, HP/147, HP/156, HP/158, HP/162, HP/162-163, İÇ/54, BKÇ/131, BKÇ/124, BKÇ/132, BKÇ/125, BKÇ/141, BKÇ/143, BKÇ/143, BKÇ/146, HP/62, HP/41, HP/56, HP/47, HP/43, VÇ/41, HP/52, HP/57, VÇ/38, VÇ/36, BKÇ/87, VÇ/184, VÇ/185, VÇ/190, VÇ/190, VÇ/127, VÇ/120, VÇ/115, VÇ/118, VÇ/118, VÇ/107, VÇ/111, VÇ/112, VÇ/107, VÇ/107, VÇ/111, VÇ/110, VÇ/74, VÇ/73, VÇ/62, SK/44, SK/46, BN/72, MA/47, MA/135, BN/93, MA/98, BN/84, VÇ/201, HP/106, SK/18, HP/102, BN/119, SK/162, BN/29, HP/76, HP/76, MA/216, MA/187, MA/182,HP/163, HP/163-164, HP/164, HP/164, HP/166, HP/169, HP/177, BKÇ/181, BKÇ/184, BKÇ/189, HP/103, HP/112, HP/112, BN/206, SK/19, SK/21, SK/21, SK/32, İÇ/185, İÇ/160, SK/78, SK/77, SK/77, SK/76, SK/76, SK/75, SK/76,SK/73, İÇ/156, SK/72, SK/72,SK/71, SK/65, İÇ/185, İÇ/184, İÇ/184, İÇ/199, İÇ/198, İÇ/193, MA/163, MA/155, MA/150, MA/149, MA/137, MA/136, MA/136, MA/134, MA/63, İÇ/210, İÇ/208, İÇ/204, BN/148, BN/141, BN/138, BN/160, BKÇ/203, HP/94, BN/118, BN/147, VÇ/174, VÇ/182, VÇ/158, VÇ/151, VÇ/150, MA/129, MA/124, MA/123, MA/122, MA/122, MA/71, MA/124, MA/125, MA/126, MA/127, MA/127,BN/122, BN/214, MA/72, MA/72, MA/73, MA/75, MA/87, MA/90, MA/90, MA/91, MA/95, MA/97, MA/101, MA/103, MA/103, MA/157, MA/109, MA/110, MA/112, MA/175-176, O/32, O/32, O/32, O/32, O/33, O/34, O/35, O/43, O/58, O/40-41, O/61, İÇ/128, O/158,O/132, O/159, O/123, O/213, O/216, O/199, O/186, O/185, SK/153, SK/153, SK/155, SK/156, SK/168, SK/96, SK/96, SK/99, SK/145, SK/127,SK/136, SK/104, SK/104, SK/103, SK/141, SK/140, SK/140, SK/122, SK/121, SK/119, SK/122, SK/122, SK/105, SK/104, SK/142, SK/144,

HP/12, HP/23, HP/25, HP/31, HP/30, VÇ/17, HP/26, HP/26, HP/31, VÇ/103, BKÇ/136, BKÇ/135, VÇ/101, VÇ/100, VÇ/99, MA/201, MA/238, BKÇ/31, BKÇ/34, BKÇ/23, BKÇ/21, BKÇ/70, BKÇ/71, BKÇ/45, BKÇ/52, BKÇ/54, BKÇ/58, BKÇ/58, BKÇ/64, SK/61, MA/227, MA/224, MA/224, İÇ/39, İÇ/44, İÇ/44, MA/237, VÇ/191, BKÇ/89, BKÇ/135, BN/176, BN/201, BN/200, BN/198, BN/181, BN/193, BN/188, BN/186, O/120, İÇ/150, İÇ/149, O /122, O/117, O/114, O/114-115, İÇ/145, İÇ/145, İÇ/144, İÇ/143, İÇ/141, İÇ/140, İÇ/139, İÇ/1139, O/105, O/102, O/100, O/79, O/78, O/73, O/95, O/87, O/87, O/83, VÇ/142, SK/33, SK/34, SK/35, BN/52, BN/56, BN/90, BKÇ/160, VÇ/102, BKÇ/157, BN/45, BN/47, VÇ/42, BN/42, BN/36, BN/29, BN/31, BN/29, BN/29, BN/26, BN/27, BN/26, BN/19, BN/18, SK/41, SK/44, BKÇ/100, BKÇ/100, BKÇ/105, BKÇ/107, BKÇ/11, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/128, BKÇ/130, SK/145, SK/169, SK/85, SK/14, SK/149, HP/118, HP/119, HP/120, HP/120, HP/125, HP/131, HP/136, HP/194, HP/185, HP/182, BN/103, BN/106, BN/107, BN/119, BN/110, BN/120, VÇ/79, VÇ/173, HP/87, BN/99, BN/101, BN/115, BN/115, BN/108, BN/118, VÇ/231, VÇ/230, VÇ/229, VÇ/229, VÇ/226, VÇ/214, VÇ/200, İÇ/164, VÇ/200, VÇ/203, VÇ/205, VÇ/205, VÇ/204, VÇ/195, VÇ/195, VÇ/193, VÇ/82, VÇ/83, VÇ/85, VÇ/96, VÇ/91, MA/30, VÇ/184, O/18, O/176, O/176, O/176, O/173, O/172, O/171, İÇ/137.

3. 1. 2.2.1.4. DT + Ip/-Up→yüklem: Metinlerimizde DT + -Ip / -Up zarf-fiilinin yükleme bağlandığı üç yüz altmış üç örnek tespit edilmiştir:

Muslih de *başucunda oturup* onu **bekledi**. VÇ/214

Sabah *yatağından kalkıp* sokak üstündeki oturma odasına **geliyor**, mangalı bacaklarının arasına alıp sigarasını sarıyor, kahve cezvesini ateşe sürüyor, konudan komşudan gelen olursa onlarla çançana tutuluyor. VÇ/201

Muslih'e bakıp **gülümsedi**. VÇ/213

Bir gün *eski mahallelerine gidip* eskiden tanıdığı bir kadını **aramış**. VÇ/212

Kadın, *yatağında doğrulup* Muslih'e **sesleniyor**. VÇ/211

O sırada, Romanya posta gemilerinden biri, karşı kıyılardan *sularda süzülüp* limana **iniyordu**. MA/30

Kızlar,evin arka yüzündeki büyük odada, yan minderin dibinde yere *halının üstüne oturup* işlemeye **başladılar**. HP/118

Ertesi gün akşam üstü kocası odaya girince *oturduğu yerden kalkıp*, gülerek, -Beğendin mi mektubumu ? **dedi**. HP/146

Arabaya doğru yaklaştı ve âbâni sarıklı efendiyi görünce tanıdı, *arabanın kenarına gelip* **dayandı**. BKÇ/190

Hoca bir saat uğraştıktan yaprakları çevirdikten sonra Halil İbrahim'e uygun düşürdüğü on yedi kuruş borcu *defterinden çıkarıp* bir kâğıt parçasına **yazdı**. O/164

İki hademe bulaşık ne varsa bir ehram gibi tablanın üstüne yığıyorlar, biri kenarından kaldırıyor, öteki *altına girip* başına **alıyor**, kapının önüne kadar geliyorlar; orada, boşa olan hademe tablayı taşıyana yardım ediyor, kapıdan geçirmek için uğraşiyor, biraz da zorluyorlar. O/205

Bu sefer *taşın üstünden inip* yere **oturdu**. O/218

Çolak gene *dükkânına gelip* **oturdu**, gene et satmaya başladı. HP/78

Hele ortada, dört ayaklı lamba iskemlesinin tentenelerini, oyelerını yapan kızlar, sevinçlerini saklayamayarak *birbirlerinin yüzlerine bakıp* **gülüştüler**. SK/108

Sonra, her nedense, *oradan da kaçıp* İstanbul'a **gelmiş**: Unkapanın'da Ayancıklı bir kadının evinde otururken, Safranbolu'lu bir aşçıyla yaşamaya başlamış. SK/147

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/147, SK/147-148, SK/114, SK/149, SK/149, SK/149, SK/151, VÇ/173, SK/154, SK/156, SK/156, SK/157, SK/162, SK/166, SK/96, SK/99, SK/99, SK/145, SK/134, SK/136, SK/103, SK/105, HP/25, HP/25, HP/25, HP/26, HP/26, HP/17, SK/135, SK/140, SK/121, SK/120, HP/22, VÇ/99, VÇ/103, VÇ/103, BN/31, BN/31, BN/31, BN/33, BN/47, BN/48, BKÇ/60, VÇ/97, BN/29, BN/29, BN/21, BN/19, BN/20, BN/12, BN/11, HP/30, BKÇ/101, BKÇ/98, SK/22, İÇ/210, İÇ/208, İÇ/206, İÇ/205, HP/94, HP/91, HP/91, HP/87, BKÇ/193, BKÇ/191, BKÇ/191, HP/143, MA/64, HP/119, VÇ/190, VÇ/191, BN/70, SK/48, SK/39, SK/131, SK/14, SK/21, VÇ/182, VÇ/181, BN/207, HP/114, HP/112, HP/106, HP/182, HP/177, HP/167, HP/193, HP/141, HP/144, HP/154, HP/165, MA/153, MA/145, MA/119, MA/72, MA/72, MA/69, MA/125, MA/126, BN/212, MA/76, MA/84, MA/87, MA/94-95, MA/98, MA/99, MA/102, MA/105, MA/110, BN/180, BN/180, BN/176, BN/174, BN/200, BN/196, BN/193, BN/182, BN/181, İÇ/152, O/120, O/120, O/117, O/112, İÇ/145, İÇ/144, İÇ/139, O/111, O/105, O/71, O/71, O/66, O/65, O/65, O/65, O/62, O/122, O/81, O/83, VÇ/138, VÇ/136, VÇ/136, VÇ/135, VÇ/110, VÇ/110, VÇ/109, BKÇ/126, VÇ/111, VÇ/114, VÇ/125, VÇ/123, VÇ/122, VÇ/121, VÇ/190, VÇ/189, VÇ/182, VÇ/179, VÇ/174, VÇ/79, VÇ/79, VÇ/122, VÇ/150, VÇ/148, VÇ/147, BN/52, VÇ/188, BN/53, BN/55, BN/55, BN/58, BN/122, BN/87, BN/87, BN/83, BN/82, BN/79, BN/75, BN/121, BN/95, BN/121, BN/111, BN/109, BN/93, BN/93, BN/108, BN/92, BN/108, BN/118, BN/106, BN/117, BN/101, BN/127, O/34, O/45, O/52, O/54, O/58, O/59, BKÇ/103, BKÇ/104, BKÇ/104, BKÇ/106, BKÇ/119, BKÇ/120, BKÇ/120, BKÇ/120, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/123, BKÇ/128, BKÇ/128, BKÇ/130, BKÇ/98, BKÇ/156, BKÇ/132, BKÇ/132, BKÇ/112, BKÇ/113, BKÇ/117, BKÇ/118, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/140, BKÇ/146, BKÇ/148, BKÇ/80, BKÇ/148, VÇ/45, HP/59, HP/46, HP/68, HP/68, HP/63, HP/38, HP/35, BKÇ/76, BKÇ/70, BKÇ/68, BKÇ/64, BKÇ/77, BKÇ/64, MA/224, İÇ/35-36, İÇ/40, SK/51, SK/55, SK/56, SK/56, MA/200, BN/66, BKÇ/36, BKÇ/37, BKÇ/40, BKÇ/36, BKÇ/32, BKÇ/33, BKÇ/22, BKÇ/59, BKÇ/58, BKÇ/72, BKÇ/76, BKÇ/74, HP/144, VÇ/182, BKÇ/169, SK/42, SK/43, BN/70, MA/138, MA/138, MA/138, MA/50, MA/59, MA/60, MA/64-65, SK/27, HP/185, BN/130, BN/133, BN/140, BN/143, BN/143, BN/143, BN/145, BN/148, BN/149, BN/150, BN/157, BN/159, BN/161, BN/166, BN/167,

BN/168, İÇ/168, İÇ/168, İÇ/171, İÇ/170-171,İÇ/170, İÇ/169, İÇ/189, İÇ/188, İÇ/185, İÇ/160, SK/76, SK/69, İÇ/180,İÇ/180, İÇ/203, İÇ/200, İÇ/198, BN/122, O/173, İÇ/29,HP/106, HP/103, O/193, MA/172, BKÇ/37, BN/104 VÇ/182, HP/73, HP/70, HP/74, HP/75, HP/75, HP/75, HP/75, HP/76, BKÇ/94, MA/217, MA/217, MA/191, İÇ/61, İÇ/60, İÇ/57, VÇ/195, VÇ/194, VÇ/192, MA/194, VÇ/82 VÇ/84, VÇ/88, VÇ/95, MA/32, VÇ/229, VÇ/221, O/216, SK/146, SK/22, O/59, İÇ/131, İÇ/133, O/160, İÇ/133, İÇ/135, O/140, O-147, O/161, O/190, BKÇ/191, HP/166, VÇ/207, HP/178, SK/21, VÇ/229, VÇ/222-223, VÇ/216, SK/146.

3. 1. 2.2.1.5. ZT + Ip →yüklem: Metinlerimizde ZT + -Ip / -Up zarf-fiil yapısının yüklememe bağlandığı yüz yetmiş sekiz örnek tespit edilmiştir. Dolaylı tümleçli üç yüz altmış üç, nesneli üç yüz yetmiş bir örneğe oranla zarf tümleçli yapının oldukça az olduğu görülmektedir:

O musikiyi tekrar işitiyorum, o hayatı baştan başa tekrar yaşıyorum ; hicran, *yumruk gibi gelip* boğazıma **tıkanıyor**. SK/42-43

Arkaları sıra yürüyüp evin olduğu sokağın köşe başına kadar **gitti**. İÇ/206

Mesrure koluna girdiği gece biraz kekelemiş, lakırdısını şaşırıp gibi olmuş, sonra kendini toplayıp sözü bıraktığı yerden alıp *Mesrure'nin kapısına kadar da gülüp anlatmıştı*. İÇ/210

Kendi dairelerine geldiler, *içeri girip* kapıyı da **kapadılar** ; kedi merdivenlerde kaldı mı geri gitti mi, bilmiyorlar. BKÇ/74

Kuşun kanatları var, *istediği gibi inip* **kalkıyor**. BKÇ/21

Sanki, *bir aralık gelip* sınavlara **girecek**, şahadetnamemi de alacaktım. İÇ/196

Kavaklıdere'ye doğru gidip oradan Ulus otobüsüne **bindi**. İÇ/203

Ben hep aynı suretle, *birkaç adımda bir koşup* ona **yetiştiriyor**, sonra tekrar yavaşlıyordum. BN/151

Bir daha çakalı göremeyeceğim diye düşünüp kendi kendimi **mahzun ediyordum**. BN/151

Seza elini uzatmasaydı, Hayri *başı ile selamlayıp* **gidecekti**. BN/133

Buradan *bir ayak önce çıkıp* **kaçmalı**. MA/193

Muslih'i de aralıkta, yahut merdivende gördükçe *başı ile selam verip* **geçiyordu**. VÇ/218

Sabaha kadar da *ateşler içinde yanıp* **sayıkladı**. VÇ/214

Zehra da *haksız bulup* ona **çıkışıyor**. VÇ/202

Kadın *yokluk içinde ölüp* **gitmiş**. VÇ/207

Diğer örneklerin sayfa numarası: VÇ/206, İÇ/61, İÇ/56, VÇ/195, İÇ/18, HP/73, HP/70, BN/182, VÇ/146, BKÇ/169, BN/136, SK/76, SK/75, SK/74, SK/78, BKÇ/36, BKÇ/73, MA/226,SK/49, SK/32, HP/49, VÇ/43, BKÇ/141, BKÇ/141, BKÇ/115, BKÇ/133, BKÇ/130, BKÇ/128, BKÇ/153, BKÇ/110, BN/16, BN/31, VÇ/107, VÇ/98, HP/17, HP/25, HP/27, VÇ/56, VÇ/55, SK/141, SK/120, SK/126, SK/134, SK/169, SK/150, SK/113, SK/93, O/211, O/207, O/216, O/191, O/186, O/171, O/137, O/129, O/127, O/156, O/61, O/40, O/36, O/34, HP/84, HP/82, HP/80, İÇ/136, BN/113, BN/104, BN/118, BN/118, BN/111, BN/112, BN/61, VÇ/140, O/90, O/92-93, O/95, O/69, O/72, O/80, O/97-98, O/101, O/109, O/111, O/120, BN/184, BN/189, BN/190, BN/193, BN/193, BN/177, BN/178, BN/180, BN/181, MA/110, MA/109, MA/106-107, MA/105, MA/167, MA/102, MA/95, MA/95, MA/90-91, MA/77, MA/73, MA/128, VÇ/154, VÇ/60, VÇ/59, VÇ/174, VÇ/184, VÇ/184, VÇ/189, VÇ/126, VÇ/116, VÇ/108, VÇ/108, VÇ/110, VÇ/64, VÇ/123, HP/120, HP/141, HP/154, HP/155, HP/162, BKÇ/182, BKÇ/189, HP/97, BN/205, SK/29, SK/10, SK/15, SK/17, BKÇ/23, BN/172, MA/142, MA/143, MA/147, SK/51, BN/71, SK/50, BN/70, MA/224, BKÇ/68, BKÇ/45, BKÇ/33, BKÇ/40, BKÇ/69, MA/204, BN/136, VÇ/74, MA/237, HP/75, HP/76, MA/218, MA/197, İÇ/174, İÇ/178, İÇ/180, İÇ/182, İÇ/184, BN/162, BN/151.

3. 1. 2.2.1.6. İki veya daha fazla öge almış –Ip/-Up zarf-fiilinin yükleme bağlanması: Daha çok ayrıntıya inmenin araştırmamıza bir katkısı olmayacağı düşünüldükçe, iki veya daha fazla öge almış zarf-fiil başlığı altında toplanmıştır. Bu yapıda olup da yükleme bağlanan iki yüz yetmiş örnek tespit edilmiştir:

Ancak, İzmir’de, kıyı mahallelerden birinde han gibi bir yer bulup burasını **satın aldılar.** HP/111

Eğer Osman’a varacak olsaydı, *bu kızı bir kocaya verip baştan savar*, evlerini de birleştirirdi. İÇ/209

Ancak o kadar da kısa değil ki, *müdür bey çantasını eline alıp istasyondan çıksın*, bir taksiye atlayıp yahut kendi külüstür arabasına binip evine gitsin. İÇ/168

Hatice elini yorganının içine çekip, yan üstü yattı, *yüzünü Hüseyin’den tarafa çevirip gülümsedi*, gözlerini kapadı. BKÇ/103

Baskıncılar *bunları bir ahıra doldurup* başlarına da kendilerinden birini **dikmişler.** BKÇ/130

Adviye Hanım’la kızı evi biraz topladılar, sıkıca bir süpürdüler, *yatakların birazını sofada bırakıp* kalanlarını iki odaya **taşıdılar.** VÇ/186

Anlaşıyor ki bunların hepsi Kaşıkaraoğlu’nun geçtiği yalaktan geçmiş ve *şeytanlarını bu suda bırakıp koyunlaşmışlar*, mekleleşmişlerdi. BN/143

O gece nedense *beni anamın koynundan alıp*, Hanife adındaki bir kızın koynuna **verdiler.** BN/148

Ama istasyonu da hemen bırakıp gidemedi. O/201

- Muhterem, *şuraya yolun kıyasına oturup* biraz **dinlenelim.** VÇ/110

Bir sabah da *handan kamyonu binip* İzmir'e doğru **yola çıktılar.** BN/124

Kurulmuş bir evi bozmamak için ben, *Hayri ile açıkça konuşup* ona **şart koşabilirim.** O/106

Hayri Efendi, *evvelâ ceplerini, sonra gözlerinin içini, defterlerin arsını arayıp* makbuzu **buldu.** SK/73

Dudakları arasından, uğurlu saydığı mısraları alelâcele tekrar edip Müdür'ün masasına **yaklaştı.** SK/74

Sonra da *kapının pervazına tebeşirle dört çizgi çekip* **çıkıp gitti.** İÇ/141

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/175, VÇ/41, MA/83, MA/170, BN/180, İÇ/139, O/120-121, VÇ/187, VÇ/111, VÇ/113, O/61, VÇ/174, SK/102, SK/145, SK/122, BKÇ/158, BKÇ/137, SK/141, BKÇ/141, BKÇ/143, HP/40, BN/39, BN/28, MA/36, MA/135, SK/46, BN/71, BKÇ/58, BKÇ/150, MA/64, SK/40, BKÇ/176, BKÇ/25, BN/171, HP/21, VÇ/76, VÇ/138, VÇ/141, MA/118, MA/72, VÇ/189, BN/109, O/61, O/59, O/59, SK/115, HP/117, VÇ/43-44, SK/72, İÇ/202, SK/101, VÇ/98, MA/50, VÇ/153-154, VÇ/145, BKÇ/122, BKÇ/118, İÇ/189, SK/74, İÇ/141, BN/123, İÇ/136, İÇ/185, BN/145, BKÇ/182, MA/135, BKÇ/141, BKÇ/146, HP/49, HP/97, BN/45, BN/20, HP/151, HP/93, MA/144, MA/226, BKÇ/76, BN/180, MA/131, BN/177, BN/195, O/76, İÇ/140, İÇ/145, VÇ/187, VÇ/182, VÇ/183, BN/123, BN/82, BN/120, O/35, O/36, İÇ/137, İÇ/133, O/159, HP/30, VÇ/105, O/188, MA/110, MA/109, MA/71, SK/70, BN/168, MA/155, O/175, O/162, SK/133, MA/225, MA/219, BN/33, HP/40, BKÇ/113, BKÇ/128, BKÇ/124, SK/153, SK/188, SK/94, SK/110-111, SK/111, SK/146, SK/147, SK/149, SK/149, SK/151, SK/152, SK/152, İÇ/203-204, HP/193, HP/113, BKÇ/183, BKÇ/97, BKÇ/124, İÇ/163, BN/122, BN/79, SK/48, BKÇ/55, MA/60, İÇ/183-184, BKÇ/190, SK/69, VÇ/44-45, BN/139, BN/141, BN/144, BN/143, BKÇ/192-193, MA/77, İÇ/149, O/168, O/173, SK/122, SK/73, BN/184, MA/212, HP/42, MA/77, BN/164, BKÇ/70, BN/67, HP/131, HP/136, BKÇ/101, BN/23, BN/27, İÇ/171, İÇ/162, MA/176, O/84, VÇ/146, VÇ/112, BN/87, O/33-34, O/35, O/175-176, O/184, O/217, SK/127, BKÇ/137, BN/154, SK/18, İÇ/213, İÇ/154-155, VÇ/128, VÇ/190, MA/204, SK/38, SK/39, VÇ/98, O/164, O/106, BN/176, HP/57, VÇ/110, BN/124, HP/78, O/31, O/40-41, O/190, O/201, HP/94, MA/139, BN/46, MA/113, MA/97, MA/63, SK/129, BN/11, BN/36, BKÇ/113, BKÇ/128, HP/50, VÇ/104, HP/40, BKÇ/116, HP/129, BN/19, BN/180, BN/149, İÇ/185, BKÇ/103, BN/32, SK/71, SK/145, O/201, SK/99, BN/168, MA/211, O/220, O/218, O/174, O/33, O/160, HP/86, BN/125, BN/109, BN/119, BN/82, VÇ/115, VÇ/183, VÇ/155, İÇ/143, O/77, BN/189, BN/186, BN/197, BN/197, MA/111, İÇ/186, BKÇ/152, BKÇ/118, BKÇ/117, HP/48, BN/13, BKÇ/102, BKÇ/173, BN/143.

3.1.2.2.2. –ArAk →yüklem

3.1.2.2.2.1. **Öge almamış –ArAk →yüklem:** Metinlerimizde –ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yüz doksan beş örnek tespit edilmiştir:

- Kadın *acıyarak* kocasının yüzüne **baktı**, o da karısına baktı, güldü. MA/65
 Söz kendine düşünce *titreyerek* **ayağa kalktı**. MA/168
 Kamile Hanım da *gülerek* onun yüzüne **baktı**. HP/182
 Feyzi *ağırlaşarak*: “Bırak şimdi, **dedi**.” BN/99
Gülümseyerek: “Merak ettin mi ?” diye **sordu**. BN/119
 Feyzi *gülümseyerek*: “Yok ! İhsan’ın işi değil !” **dedi**. BN/120
 İnsan *isteyerek*, hesapla **sevmez** ya ! SK/84
 Kumandanın Hanımını, *gülerek*,
 -İltifat olarak kabul ederim, **dedi**. O/149
 Sonra *alınarak* **bozuldu**, sıkıldı:
 -Ne gibi efendim ? diyecek **oldu**. O/149
 Sarı tenekeden bir tramvay arabası *titreyerek*, sarsılarak, **geçti** ; Yedikule tarafına gitti. MA/236

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/74, BKÇ/74, BKÇ/56, SK/94, SK/100, İÇ/41, İÇ/41, SK/50, SK/50, SK/139, SK/53, MA/208, MA/207-208, VÇ/220, VÇ/191, VÇ/192, SK/64, BN/186, BN/186, BKÇ/166, BKÇ/172, BKÇ/83, HP/73, SK/113, VÇ/84, VÇ/96, BN/49, SK/22, BKÇ/55, SK/50, SK/48, SK/40, O/112, VÇ/35, HP/57, BN/34, VÇ/56, MA/156, MA/157, HP/158, BKÇ/198, O/64, O/85, BN/154, O/149, O/195, SK/75, BKÇ/119, İÇ/47, HP/111, HP/112, BN/186, BN/178, BN/186, BN/186, BKÇ/120, O/81, SK/88, BN/49, SK/27, BKÇ/72, BKÇ/53, BKÇ/11, SK/120, BKÇ/82, SK/50, MA/157, İÇ/26, VÇ/193, MA/35, MA/199, MA/195, İÇ/53, İÇ/49, İÇ/48, SK/30, SK/27, SK/24, İÇ/26, BKÇ/17, BKÇ/14, SK/167, SK/149, SK/150, SK/133, SK/135, SK/135, SK/133, SK/141, SK/132-133, SK/122-123, SK/104, SK/114, BKÇ/87, SK/61, SK/76, BN/136, BKÇ/18, BKÇ/18, BKÇ/18, O/109, İÇ/146, O/121, VÇ/180, VÇ/168, VÇ/161, İÇ/34, İÇ/35, İÇ/45, İÇ/45, İÇ/43, BKÇ/115, BKÇ/111, BKÇ/101, SK/118, SK/118, O/136, SK/129, O/135, O/135, O/58-59, O/36, O/36, O/33, O/199, O/142, SK/117, BN/99, BN/167, O/121, O/82, O/63, BKÇ/123, BKÇ/197, BKÇ/192, HP/176, HP/146, HP/95, MA/157, MA/97, MA/96, MA/90, MA/89, MA/82, BN/33, BN/34, HP/54, VÇ/121, MA/131, İÇ/28, İÇ/24, İÇ/23, O/36, SK/152, BKÇ/74, BKÇ/77, O/187, O/60, O/61, O/132, BKÇ/101, MA/179, VÇ/110, VÇ/43, VÇ/45, HP/56 HP/42, HP/39, BN/46, BN/46, BN/31, MA/40, MA/42, MA/53, MA/53, BKÇ/152, BN/165, BN/99, MA/179, MA/115, MA/123, HP/103, VÇ/67, HP/149, MA/69, MA/69, MA/94, MA/156, MA/164.

3.1.2.2.2. Ö + - ArAk → yüklem: Bu yapıda dokuz örnek tespit edilmiştir:

Bu dokuz örnekten altısında zarf-fiil “ *Komşu hanımın sesi bir lâhza tavakkuf etti ; sonra kapısı açılarak: Buraya buyrun, **dediler.** SK/119” örneğindeki gibi edilgen (pasif) fiildir*

Evrak memurunun canı sıkılarak,

-Valla, bilmem, **dedi**, cıgaralığı temizlemiş, yazalım diyorum “olmaz” diyorsunuz; yırtmış diyorum, “yırtmamış” diyorsunuz.... O/89

En önde ana, mahallenin anası yürüyor ; *iri vücudu sallanarak*, turuncu yeldirmesinin etekleri savrularak Şükriye'nin elinden tutmuş, **gidiyor...** SK/113

Komşu hanımın sesi bir lâhza tavakkuf etti ; sonra *kapısı açılarak*:

Buraya buyrun, **dediler.** SK/119

En önde Ana, mahallenin anası yürüyor ; iri vücudu sallanarak, *turuncu yeldirmesinin etekleri savrularak* Şükriye'nin elinden **tutmuş** gidiyor.... SK/113

Bir iki adım yaklaştıktan sonra, kendince münasip bir yer bulmuş olmalıdır ki dereye sokuldu ve *kuru, ihtiyar vücudu gerilerek serpmesini fırlattı.* İÇ/47

İzdihamın gürültünün içinde sersemlemiş, sendeleyerek ayaklarını çarparak, *parmakları kıvrılarak yürüyorlar....* SK/117

Doğrusu kimseyi sevmemiş, *içi yanarak* kimseyi **istememiştir.** BN/116

Feyzi vurulmuş, *kanları akarak* eve **getirmişler.** BN/115

“Aslan” da bu ilerleyişleri pek yerinde, *dairenin şimdide kadar yapmaya borçlu da olup yapmamış olduğu bayağı bir iş olarak buldu.* HP/131

3.1.2.2.3. N + - A r A k → yüklem: Metinlerimizde nesne + -ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlandığı iki yüz beş örnek vardır. Nesnelerin yüz seksen altısı belirtili nesne iken on dokuzu belirtisiz nesnedir:

Yol paralarını vererek selametle İstanbul yoluna **çıkardılar.** BN/183

Ayaklarını çiğneyerek geçenlere bile **bakmıyor.** MA/151

Yani *dediğinizi ispat edemeyerek* münakaşayı **bırakıyorsunuz.** MA/155

Abâni sarıklı, *sesini yükselterek,*

-Heey ! **dedi.** BKÇ/190

Sonra, bir saattir sesleri çıkmayan çocuklarını hatırlayarak, *kapıyı açarak* avluya **baktı.** HP/106

Zahmet etmemesini rica ettiğim halde *zaten kapıyı sürmeleyeceğini söyleyerek* aşağıya kadar **indi.** VÇ/41-42

Belki buna, *bir zengin adamın kızını alarak* bir parça kesb-i servet fikri de **karışıyordu.** VÇ/49

Eczacı, tıraşını bırakmayarak,

-Hoş geldiniz, kusura bakmayınız, **dedi.** HP/51

Rıza Bey, *masayı dolaşarak* güveyi öpmek **istedi.** BN/34

Müsteşar, *telgraftı okuyarak,* muavini **dinlemedi.** O/84

Bunları düşünerek biraz **ağladı.** O/117

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/119, VÇ/97, SK/72, SK/65, İÇ/190, O/192, O/169, HP/132, O/216, O/133, BN/99, SK/88,O/123,O/78, O/63, O/63, O/82, BN/137, BN/161, BN/119, SK/117, İÇ/199, İÇ/215, O/121, O/109, BN/142, SK/119, SK/119, SK/132-133, SK/72, O/61, VÇ/100, BN/30, VÇ/43, VÇ/37-38, VÇ/36, VÇ/113-114, VÇ/118, VÇ/74,VÇ/74, VÇ/70, BKÇ/194, BKÇ/173, HP/190, HP/190, HP/172, HP/158, HP/155, HP/139, BN/172, BN/174, BN/181, BN/208, BN/209, BKÇ/154, BKÇ/160, BKÇ/119, BKÇ/128, BKÇ/138, BKÇ/135, BKÇ/158, BKÇ/161,BKÇ/163,BKÇ/164,BKÇ/173-174, İÇ/16, İÇ/17,VÇ/138,VÇ/138, VÇ/226, VÇ/230, HP/175, HP/74, İÇ/34, İÇ/34, İÇ/45, İÇ/45, MA/237, MA/237, MA/237, MA/236, MA/212-213, İÇ/41, İÇ/38, İÇ/36, İÇ/35, SK/52, MA/239, MA/207, MA/201, BKÇ/81, BKÇ/82, BKÇ/82, BKÇ/83,BKÇ/86, BKÇ/87, SK/19, SK/16, MA/113, MA/107, MA/174, MA/168, MA/168, MA/160, MA/104, MA/103, MA/100, MA/97, MA/94, MA/91, MA/86, MA/85, MA/82, MA/53, MA/41, MA/39, MA/39, MA/39, MA/38, BKÇ/39, VÇ/90, VÇ/91, VÇ/94, MA/34, MA/229, MA/226, MA/194, MA/194, İÇ/12, İÇ/14, MA/39, MA/83, MA/113, İÇ/64, İÇ/62, İÇ/53, İÇ/51, İÇ/51, İÇ/50, İÇ/50, İÇ/50, VÇ/196, VÇ/194, SK/26, SK/35, İÇ/26, İÇ/28, İÇ/28, BKÇ/76, BKÇ/55, BKÇ/57, BKÇ/60, BKÇ/62, BKÇ/11, BKÇ/12, BKÇ/14, SK/166, SK/163, SK/150, SK/146, SK/133, SK/141, SK/140, SK/100, SK/108, SK/106, İÇ/64 BKÇ/33, BKÇ/28, İÇ/208, VÇ/128, VÇ/128, İÇ/211, İÇ/39, VÇ/141, VÇ/146, VÇ/166, İÇ/21, İÇ/19, BKÇ/161, BKÇ/101, BKÇ/117, BKÇ/118, BKÇ/118,BKÇ/144, BN/206, BN/85, BN/121, O/170, O/187, HP/85, HP/39, İÇ/192, İÇ/155, HP/106, HP/110, HP/144, HP/159, BKÇ/189, O/176, O/177, HP/83.

3.1.2.2.2.4. DT + - ArAk → yüklem: DT +-ArAk zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yüz yetmiş yedi örnek tespit edilmiştir. Dolaylı tümleçlerin ise yüz on altısı yönelmeli, kırk sekizi çıkmalı on üçü bulunmalıdır:

Hastaya bakarak

-İçersin, değil mi hanım ? **dedi.** HP/166

İş de aralarında açıklanmamış olarak **kalacak.** HP/147

Masaların arasından sıvışarak anasının, babasının yanlarına **gidiyor.**

MA/148

Bir gün *bu suratına bakarak* onu başvekil yaparlarsa hiç **şaşmam.** BN/199

SK/89

Biraz sonra *odadan çıkararak,*

-Yok orada, **dedi.** O/35

Olduğu yerden doğrularak:

-Haşşş şöyle elmas gülüm, **dedi,** yola gel. VÇ/109

O günden başlayarak Peyker'e de kendince bir aylık **bağladı.** HP/40

Sabri gittikten sonra Basire, *ondan gebe kalmış olmaktan korkarak* **bekledi.**

BKÇ/78

Her şeyi bilen bu kediden korkarak odadan **kaçtı.** BKÇ/78

Kızına gebe kaldığı aylardan başlayarak Fevzi'den yavaş yavaş **soğudu.**

BN/69

Dükkândan çıkan bir müşteri *arkasından iterek,*

-Destur, geçelim, **diyordu.** İÇ/41

Kendi kendisine mırıldanarak, "Aman anam" **dedi,** "heleki kurtulduk."

İÇ/44

Toprak duvarların kenarından yürüyerek eve **geliyordum.** VÇ/11

Yoksa Hanende Hayım, *sokaklarda sürünerek* aç **ölecek.** VÇ/155

İstasyon rıhtımı üzerinde gezinerek, uzun müddet araba **bekledik.** İÇ/18

Geceleri geç vakte kadar *ağacın önünde oturarak* seni **düşünüyorum.** İÇ/16

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/121, HP/113, BKÇ/198, BKÇ/195, BKÇ/176, HP/190, HP/170, HP/158, HP/140, HP/140, HP/139, BN/171, BN/175, BN/179, BN/199, BKÇ/146, BKÇ/125, BKÇ/124, BKÇ/114, BKÇ/113, BKÇ/104, BKÇ/160, İÇ/135, İÇ/210, İÇ/160, İÇ/157, SK/83, SK/82, SK/79, SK/119, SK/118, O/204, O/197, O/150, O/150, O/147, O/134, SK/117-118, BN/78, BN/93, HP/56, O/84, O/63, O/69, SK/127, SK/104, SK/116, SK/116-117, MA/82, MA/157, MA/157, MA/162, MA/168-169, MA/109, MA/117, MA/126, SK/10, SK/19, O/78-79, O/78-79, VÇ/117, VÇ/36, VÇ/43-44, VÇ/45, HP/46, HP/45, HP/62, HP/186, VÇ/97, VÇ/51, BN/16, BKÇ/85, İÇ/12, İÇ/12, SK/45, SK/50, SK/51, SK/51, İÇ/37, İÇ/39, İÇ/40, İÇ/43, İÇ/43, İÇ/47, İÇ/33, VÇ/27, VÇ/167, İÇ/22, İÇ/16, BKÇ/16, BKÇ/12, BKÇ/59, BKÇ/53, BKÇ/52, BKÇ/52, BKÇ/45, İÇ/26, İÇ/25, SK/23, SK/24, SK/25, İÇ/48, İÇ/49, İÇ/52-53, İÇ/53, İÇ/52-53, MA/183, MA/187, MA/199, MA/34, BKÇ/20, BKÇ/19, SK/37, SK/105, İÇ/13, MA/42, MA/42, MA/45, MA/46, MA/48, MA/50, MA/51, MA/98, MA/102, MA/157, MA/158, MA/113, MA/127-128, BN/216, O/112, O/71, İÇ/43, İÇ/31, MA/237, BKÇ/95, VÇ/204,

BKÇ/60, O/220, BN/98, BN/139, SK/40, BN/97, BN/97, O/86, VÇ/174, BN/96, VÇ/74, VÇ/74, VÇ/66, VÇ/68, BKÇ/173, HP/32, BN/39, BN/32, HP/46, HP/176, O/33, O/85, HP/139, HP/174, İÇ/37-38, BN/32, BN/26, BKÇ/87.

3.1.2.2.2.5. ZT + -ArAk → yüklem: ZT + -IncA / -UncA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yetmiş bir örnek tespit edilmiştir. Zarflardan otuz yedisi durum zarfı, yirmi yedisi miktar zarfı, beşi zaman zarfı, ikisi yer yön zarfıdır:

Bunlar orda ne yapıyorlar ? diye düşünerek yatağından kalktı, pencereden uzanıp baktı. VÇ/97

Muavin biraz kızarak,

-Canım, dedi, nasıl anlaşılıyor. O/79

Nebiye, biraz kızarak: “Evlenecektin, Kadriye’yi alacaktın !” dedi. BN/98

Kaymakam hiç düşünmeyerek,

-Anladım, dedi, çırak yalan söylemiş. O/171

Biraz sonra da Mahmut, yarı beline kadar soyunarak “Harmandalı” oynamaya koyuldu. BKÇ/64

-Senin ateşin mi var ? diye sorarak elini tuttu. BKÇ/77

Sudan çıkarken bir kere silkinerek zavallılar ölüyorlardı. İÇ/49

İÇ/49

Şevki, sandalyesini biraz yaklaştırmak ister gibi yaparak söze yeniden başladı. MA/24 İri bir köpek ondan evvel davranarak bastonu ağzına almış, Hüseyin Efendi’nin karşısında duruyordu. BKÇ/85

Nebiye utanmış gibi kızardı, hafifçe gülümseyerek “ Yok, dedi, az ağladım” BN/96

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/160, O/152, İÇ/15, İÇ/17, İÇ/17, İÇ/22, VÇ/146, VÇ/202, VÇ/210, SK/152, SK/152, MA/124, VÇ/180, BKÇ/72, SK/22, İÇ/49, MA/191, MA/184, BKÇ/82, İÇ/12, MA/202, SK/57, İÇ/32, HP/70, İÇ/32, BKÇ/79, MA/162, MA/108, SK/135, SK/116, SK/100, SK/116, HP/139, SK/68, SK/129, O/90, O/63, O/79, VÇ/52-53, VÇ/51, VÇ/45, VÇ/116, VÇ/121, VÇ/183, HP/109, HP/178, HP/178, BKÇ/109, BKÇ/108, O/33 O/169, BKÇ/160, HP/159, HP/190, BKÇ/190, VÇ/178, HP/51, SK/118, İÇ/155, MA/58, MA/96, VÇ/90.

3.1.2.2.2.6. İki veya daha fazla öge alan – ArAk zarf-fiili → yüklem: Bu yapının yükleme bağlandığı yüz altmış örnek tespit edilmiştir:

Gözü dönmüş bir halde Memiş'i güzelce pataklayarak işine son verdi.
BKÇ/83

Köpek de Hayrettin'i izhar mahiyetinde başını sağ tarafa yatırarak o, gözden kayboluncaya kadar arkasından **baktı.** BKÇ/88

Sazlara daha ziyade yaklaşarak küçük ayaklarını ıslatan sulardan serpmeyi çekmeye **başladım.** İÇ/49

Belki Fıtriye onu Mazhar'a benzeterek **seviyor.** BN/85

Sivritepe'nin arka yamacındaki otluk mıntıkaya gelince *kepeneği yere sererek* **uzandı.** BKÇ/82

Hafız, *şemsiye sapını ağzından çıkararak:*

-Ben tavla bilmem ki, **dedi.** MA/239

Bizi görünce, *serpmenin kenarını dişlerinden bırakarak selâmladı.* İÇ/47

Papa Kosta'ya bunları söylediğim zaman, *gözlerini ateşin alevlerine dikerek* **düşünüyor** ve başını sallıyor. İÇ/23

Başımı yerden kaldırmayarak sordum:

-Burada çok kalacak mısın ? dedim. O/45

Remzi Efendi *derin derin içini çekerek:*

-Ya hikmet, **dedi....** O/135

Kendinden önce söz söyleyen mebusun ifadesine karşı hükümeti müdafaa **görerek söz istemişti.** MA/173

Hatice'yle beraber oya, tentene yaparak birkaç para kazanırlardı. SK/112

Delice bir sıtma içinde *karları ellerimle karıştırarak* senin küçük ayaklarının izlerini **aradım.** İÇ/50

Delikanlılar terbiyelerini hiç bozmayarak,

-Aşağıdaydık ! **dediler.** BKÇ/37

Ayağının birini altına alarak, *kaşlarını yukarı aşağı oynatarak anlatıyor:*
O/131

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/211, İÇ/48, SK/97, İÇ/43, BN/207, HP/113, MA/195, O/76, SK/78, MA/211, İÇ/47, VÇ/133, İÇ/19, HP/188, VÇ/47, İÇ/156, O/61, BKÇ/88, SK/50, İÇ/45, BKÇ/102, VÇ/45, SK/24, BN/97, BN/105, HP/157-158, VÇ/168, İÇ/52-53, MA/163, SK/26, MA/82, BKÇ/86, BN/173, VÇ/155, SK/117, İÇ/194, O/85, MA/101, O/117, MA/50, O/131, BN/205, BKÇ/176,

VÇ/95, SK/23, BKÇ/12, BN/176, BN/179, BN/179, VÇ/166, İÇ/42, BKÇ/86, SK/118, O/82, O/73, SK/18, MA/112, SK/134, SK/93, MA/226, İÇ/35, İÇ/26, HP/65, VÇ/63, O/44, BN/164, O/99-100, MA/111, SK/150, O/168, BKÇ/83, BN/176, BN/176, BKÇ/198, VÇ/125, BKÇ/14, İÇ/52, İÇ/11, İÇ/27, VÇ/132, BN/172, BN/206, İÇ/28, O/176, BN/122, BN/137, SK/114, MA/187, SK/134, SK/27, HP/39, SK/50, MA/211, O/176, BN/85, O/87, MA/54, SK/109, BN/190, İÇ/57, İÇ/41, HP/158, MA/211, BKÇ/87, O/48, SK/117, MA/62, İÇ/27, BKÇ/15, BKÇ/194, SK/109, İÇ/15, HP/159, BKÇ/189, BN/33, VÇ/192, İÇ/211, BN/134, VÇ/74, BN/179, İÇ/46, MA/53, BKÇ/77, BKÇ/191, İÇ/21, İÇ/16, BKÇ/104, HP/173, HP/41, BN/26, SK/35, İÇ/25, BKÇ/171, İÇ/26, SK/118, O/73, MA/237, HP/144, O/178, MA/236, O/86, BN/97, MA/48, BN/99, İÇ/19, İÇ/48.

3.1.2.2.3. -IncA/-UncA

3.1.2.2.3.1. Öge almamış –IncA/ -UncA →yüklem:–IncA / -UncA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı seksen üç örnek tespit edilmiştir:

İyiliğini de *ölmeye kadar unutmam.* MA/85

Bana bak, *kumandan da gelince bana telefon etsin*, anladın mı ? MA/104

Sorulunca da: su **taşdı**, rüyasında korktu, sandık kaldırdı gibi bir sürü yalan hazırdır. BKÇ/34

Lakîn birisi dedi ki, bu iki perdelik bir oyun imiş, *bitince* ötekini **oyunayacaklarmış.** BKÇ/12

Bitirince, Denizli'ye babasının yanına **gidecek**, babasının işi gücü, çifti çubuğu ile uğraşacak. BKÇ/89

Hasım olunca ilaç **vermezlermiş....** HP/158

Düşmana kapı baca olmaz, *girecek olunca* duvardan da **atlar girer** ; ama olsun. BN/102

Sakatlayacak olunca, niye **parçalıyorsunuz.** VÇ/98

Yalan da değilmiş ama *ev bark sahibi olunca* hepsinden **vazgeçti.** VÇ/17

Görünce sevindim. BN/18

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/86, SK/102, O/95, SK/36, VÇ/37-38, BN/41, BN/177, BKÇ/150, BN/99, BKÇ/88, İÇ/28, HP/135, MA/186, BKÇ/66, BKÇ/50, VÇ/213, MA/87, MA/134, İÇ/196, O/57, BN/180, B/65, MA/184, MA/232, BKÇ/172, O/185, İÇ/177, İÇ/169, İÇ/169, O/42, İÇ/136, SK/93, SK/96, O/75, O/101, BN/135, SK/34, VÇ/64, HP/53, HP/37, BN/204, MA/141, MA/41, MA/87, MA/190, MA/163, BKÇ/123, VÇ/199, VÇ/211, VÇ/213, BKÇ/46, İÇ/20, MA/193,

BN/91, BKÇ/89, BN/122, VÇ/41, HP/167, VÇ/194, BKÇ/121, VÇ/168 SK/154, SK/170, İÇ/163, İÇ/138, BN/99, SK/59, BKÇ/28, BKÇ/28, MA/48, BN/109, O/97, O/5

3.1.2.2.3.1. Ö + -Inca →Yüklem: Yüz yetmiş dört örnekte Ö + Inca / -Inca zarf-fiili görülmüştür. Bu özelliği ile hem -Ip/-Up, hem de -ArAk zarf-fiilinden oldukça farklı görülmektedir. -Ip/-Up zarf-fiilinin yükleme bağlanan yedi örneği Ö+ -Ip/-Up yapısında, -ArAk zarf-fiilinin de yükleme bağlanmış dokuz örneğinde Ö + -ArAk yapısı görülmüştür:

Bizim sözümüz uzayınca birden Saffet kapıyı **açtı**, yanımıza geldi. VÇ/167

Bunlar öğrenilince Mükrim, karısına ve Behin'e **dedi** ki,

-Bu iş o kadar çabuk olmaz, bırakınız da ben bu adamla tanışayım ve arkadaşlaşayım.
O/124

İdare kurulu karar verince **geldi**, yerine oturdu. İÇ/166

Hepsi bitince ütilediklerini sıralamaya **başladı**. O/32

Rakı yasağı çıkınca yalnız hocalar **kendi sözlerini geçirmiş oldular**. HP/79

Akşam olunca herkes, evine **gider**, içenler içer, dedikodu da her yeri kaplar.
HP/79

Akşam olup çocuklar gidince, *hoca da çekilince*, Salim Dayı çubuğunu **silker**, mangalın kıyısına da vurur, arasına lülesinin içini de çakısıyla kazır, sonra çubuğu ensesine sokar, ucu ufacık çatallı incerek değneğini eline alır kış ise sobaların tahtalarını, ateş düşecek yerlerini yoklar ; sonra kapıyı kilitleyip yolu tutar, doğru oğlu nalbant ustası Mustafa Kalfa'nın dükkânına gidip anahtarı bırakır, oradan da evine giderdi. İÇ/184

- Şimdi *kapı açılınca* sen ne **yapacaksın** ? HP/127

Onlar da seslerini çıkarmazlar, *yemekleri bitince* odalarına **çekilirlerdi**.
SK/102

Yapılacak bir iş olunca "Halit'i çağırayım yapsın" – "Halit'e söyleyeyim alıversin, onun tanıdığı vardır," **diyor**, bu da ihtiyarların işine geliyordu. HP/110

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/32, İÇ/99, İÇ/186, İÇ/186, BKÇ/166, HP/126, HP/119, BN/108, BN/118, BN/105, BN/102, BN/100, BN/100, BN/88, BN/87, BN/75, BKÇ/94, HP/72, İÇ/32, SK/59, SK/42, BN/72, BN/70, BN/67, BN/67, MA/239, MA/211, MA/233, MA/232, MA/229, VÇ/304, BKÇ/62, İÇ/26, BKÇ/64, BKÇ/76, BKÇ/46, BKÇ/49, BKÇ/51, BKÇ/34, BKÇ/149, BKÇ/142, VÇ/204, VÇ/204, İÇ/54, VÇ/195, VÇ/195, VÇ/194, VÇ/225, VÇ/223, VÇ/219, VÇ/199, BKÇ/131, BKÇ/116,

BKÇ/158, BKÇ/159, VÇ/132, VÇ/132, SK/15, SK/12, MA/180, MA/131-132, MA/118, MA/115, MA/107, MA/167, MA/95, MA/66, MA/57, MA/45, MA/139, MA/137, MA/136, BN/177, BN/182, BN/186, BN/188, BN/196, BN/200, BN/208, BN/29, BN/209, BN/45, BN/39, BN/45, HP/33, HP/35, HP/62, HP/61, HP/58, HP/42, HP/41, HP/59, HP/51, HP/53, VÇ/42, BN/17, BKÇ/163, VÇ/187, VÇ/174, VÇ/59, VÇ/69, SK/33, SK/34, BN/50, BN/56, BN/59, VÇ/122, VÇ/158, VÇ/154, VÇ/144, BN/140, BN/149, BN/154, BN/160, İÇ/151, İÇ/150, O/115, İÇ/148, O/110, O/103, O/124, BKÇ/173, HP/89, SK/156, SK/110, O/93, O/108, O/101, O/80, O/120, O/128, O/157, SK/151, İÇ/68, İÇ/168, İÇ/162, SK/146, İÇ/134, O/40, O/39, HP/83 İÇ/209, İÇ/209, İÇ/205, İÇ/205, İÇ/184, HP/189, HP/136, HP/112-113, SK/86, SK/139, O/124, O/126, HP/111, HP/89, HP/88, BKÇ/182, BKÇ/176, BKÇ/174, BKÇ/172, BKÇ/171, BKÇ/167, VÇ/113, İÇ/151, O/117.

3.1.2.2.3.3. N + - Inca /-UncA→yüklem: N + -Inca /- UncA zarf-filinin yükleme bağlandığı iki yüz iki örnekten yüz seksen altısında nesne belirtili iken, on altı örnekte nesne belirtisizdir:

Bu adamı görünce karar vermiştim, varacaktım. O/125

Çıracak onu görünce durdu. SK/98

Ancak herif, sıska kariyı görünce değişti. İÇ/133

Mektubu getiren neferi görünce, tanır gibi oldum. O/50

Hacı'da bunu duyunca, dayanamamış, almaya kalkmış. HP/84

Benim kalkıp oturduğumu duyunca hemen başını kaldırdı ve etrafa bakındı.
BN/153

Nebiye, İzmir'e gideceklerini öğrenince sevindi, iki gün içinde de evini hazırladı. BN/123

Mümeyyiz, telgrafla cigara ağızlığı temizlendiğini duyunca dondu kaldı.
O/88

Şinasi Bey'i görünce:

-Sizin için de hazırladım, dedi. MA/197

Kızkardeşim haber alınca, durmamış, gelmiş. SK/169

İsveç gemicileri o kadar yorgundular ki kuruca bir yer bulunca çoğu yattı ve uyumaya başladı. BN/197

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/116, SK/94, SK/89, SK/87, İÇ/134, O/55, O/211, O/185, O/184, O/178-179, O/171, İÇ/207, İÇ/204, İÇ/201, O/150, O/156, SK/168, SK/153, SK/83, BN/141, BN/150, BN/156, BN/159, BN/167, O/118, O/118, İÇ/140, O/103, O/99, O/70, O/62, O/87, O/84, MA/195, MA/192, MA/184, İÇ/21, BKÇ/69, BKÇ/71, BKÇ/75, BKÇ/46, BKÇ/46, BKÇ/47, BKÇ/55,

BKÇ/22, BKÇ/23, BKÇ/37, VÇ/82, MA/30, VÇ/209, İÇ/61, VÇ/201, BKÇ/132, BKÇ/129, BKÇ/128, BKÇ/126, BKÇ/126, BKÇ/124, BKÇ/124, BKÇ/123, BKÇ/111, BKÇ/101, BKÇ/99, BKÇ/158, BKÇ/162, BKÇ/162, MA/110, MA/110, MA/168, MA/104, MA/102, MA/85, MA/84, MA/78, MA/77, MA/70, MA/70, MA/69, MA/66, MA/64, MA/61, MA/43, BN/82, BN/189, BN/189, BN/197, BN/198, BN/132, HP/40, HP/40, HP/65, HP/41, HP/47, HP/43, HP/56, HP/55, HP/51, HP/52, BKÇ/84, BN/16, BN/20, VÇ/187, VÇ/75, VÇ/74, VÇ/63, VÇ/63, SK/34, BN/57, BN/55, BN/55, VÇ/125, VÇ/125, VÇ/117, VÇ/118, VÇ/157, VÇ/157, BN/131, BN/133, BN/135, HP/111, HP/106, HP/98, HP/95, HP/88, HP/88, BKÇ/197, BKÇ/192, BKÇ/190, BKÇ/189, BKÇ/184, BKÇ/178, BKÇ/169, HP/193, HP/190, HP/187, HP/187, HP/164, HP/146, HP/136, HP/134, HP/132, HP/118, HP/114, BN/110, BN/94, BN/107, BN/117, BN/103, BN/104, BN/116, BN/76, BN/100, BN/91, BN/78, BKÇ/95, HP/69, İÇ/47, MA/237, İÇ/37, SK/59, SK/50, BN/73, BN/68, BN/67, BN/67, MA/203, MA/197, BN/133, VÇ/62, VÇ/62, MA/69, HP/154, O/102, O/70, O/93, HP/80, O/175, İÇ/202, İÇ/181, İÇ/156, SK/76, SK/118, HP/112, BN/148, BN/157, BN/149, O/166, O/160, SK/97, İÇ/135, İÇ/129, O/59.

3.1.2.2.3.4. DT + -Inca/-UncA→yüklem: DT + -Inca / -UncA zarf-fiilni yükleme bağlandığı yüz otuz altı örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin yüz birinde yönelmeli, otuz üçünde çıkmalı, ikisinde bulunmalı dolaylı tümleç vardır:

Özarier eve girince, minderin bir köşesine büzülüp **yattı**. İÇ/206

Fasulyelerin üstüne basınca boylu boyuna **uzanmışım**. O/206

Daha ertesi günü *eve gelince* beni al bir örme hurka ile **karşıladi**. İÇ/137

Otele gelince de başından şapkasını **çıkarmıyor**. HP/85

Askerden bırakılınca, Aziz'in yanına **kapılanmış**. O/55

Zarife, meclise gelince, teklifsizce **selam verdi**. O/63

Mektepten çıkınca Aziz, Akif'i **dövecek**. O/74

Orada öğrenmiş idi ki *denize girince* başını da **sokmalı**. BN/164

Anlaşmaya varınca iktizası **yapılacaktı** ; şimdilik herkes o günü bekliyor.

BN/145

Alçacak bir duvarın önüne gelince, bu duvarın üstünden eğilip aşağı **baktı**.

BN/143

Buradan çıkınca büyük kapının içinde gördüğü duvarı arkasına **dolaştırdılar**.

BN/143

Bu sudan çıkınca, Kaşıkaraoğlu, gönlünde bütün isteklerin söndüğünü **duydu**.

BN/143

- *Biz arabadan inince* ne **konusmuşuz**..... HP/128

Kadınları *aydınlıkta görünce* de beğenmediler. BKÇ/58

Kazanın yanında durunca üstündeki çocuk yere atlayarak:

- Bu kantarma ince, Kerim'in kantarmasını almalı **dedi.** MA/117

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/123-124, O/192, O/77, SK/145, O/39, HP/86, İÇ/169, SK/80, HP/105, HP/91, HP/91, HP/116, HP/113, BN/110, BN/106, BN/104, BN/91, BN/89, BKÇ/93, BKÇ/95, İÇ/29, HP/74, HP/71, MA/213, MA/212, MA/209, MA/223, MA/220, İÇ/11, İÇ/13, İÇ/15, İÇ/19, BKÇ/64, BKÇ/68, BKÇ/48, BKÇ/46, BKÇ/55, BKÇ/58, BKÇ/23, BKÇ/40, VÇ/90, BKÇ/142, VÇ/222, BKÇ/138, BKÇ/126, BKÇ/121, BKÇ/118, BKÇ/119, BKÇ/115, BKÇ/115, BKÇ/101, MA/118, MA/123, MA/117, MA/177, MA/96, MA/84, MA/74, MA/36, MA/138, MA/136, BN/179, BN/180, BN/182, BN/188, BN/188, BN/196, BN/197, BN/39, HP/35, HP/62, HP/61, HP/61, HP/60, HP/47, HP/45, HP/54, BKÇ/77, BKÇ/82, BN/12, VÇ/97, VÇ/54, VÇ/188, VÇ/175, BN/62, VÇ/124, VÇ/127, VÇ/124, VÇ/188, VÇ/166, VÇ/165, VÇ/148, VÇ/135, VÇ/212, İÇ/183, İÇ/199, O/201, O/45, O/42, SK/94, SK/148, O/139, O/86, O/109, O/115, O/119, O/120, BN/122, BN/141, BN/134, HP/128, HP/128, HP/130, HP/112, HP/140, HP/156, HP/156, HP/162, BKÇ/175, HP/89, BN/130, SK/130, SK/87, SK/87, SK/99-100, SK/98.

3.1.2.2.3.5. ZT + - Inca →yüklem: ZT + -Inca / - Inca zarf-fiilinin yükleme bağlandığı elli yedi örnek tespit edilmiştir. Bu zarf tümleçlerinden otuz altısı, durum zarfı, on yedisi miktar zarfı, üçü zaman zarfı, biri de yer yön zarfıdır:

Yakından bakınca, delikanlının gözlerinin altında ufak ufak ter damlacıkları **görünüyordu.** O/33

Yukarı çıkınca ne yana gideceğini **bilemedi.** BKÇ/127

Birkaç gün daha geçince, bir gece treni ile İstanbul'daki evine götürdüğü **ışitildi.** BKÇ/132

Gündüz gidince ev büsbütün yalnız **kalmasın !** VÇ/192

-A, *öyle olunca,* ben daha iyisini **bilirim.** MA/34

Biraz iyileşip de canlanınca onu Almanya'ya **yolladılar.** BKÇ/68

Bu gözle bakınca karısını **kuskandı.** MA/200

BN/70

Birkaç yıl geçince üzümünü yiyecek diye **yüreği sızlıyordu.** MA/216

-Değiştiririm, sayın yurttaşım, dedim, değiştiririm ama, *herkes benim yeni adımlı belleyip alışincaya kadar* eski adı **yaşar,** sürer, sürünür gider. BKÇ/25

Yalnız kalınca **anlattı.** MA/138

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/117, İÇ/184, İÇ/169, SK/86, SK/91, MA/195, MA/227-228, SK/38, İÇ/35, BN/102, BN/109, BN/111, HP/116, HP/134, HP/143-144, VÇ/222, SK/88, BN/44, VÇ/97, VÇ/183, VÇ/62, BN/61, VÇ/130, VÇ/190, VÇ/113, VÇ/155, VÇ/154, BN/131, BN/136, BN/142, BN/154, İÇ/148, O/79, O/87, SK/167, SK/104, VÇ/138, VÇ/198, VÇ/199, VÇ/221, BKÇ/22, BKÇ/18, BKÇ/103, MA/239, VÇ/135, BN/201.

3. 1.2.2.3.6. İki veya daha fazla öge almış – Inca/-UncA zarf – fiili → yüklem: Bu yapıda iki yüz yirmi örnek tespit edilmiştir:

*Ayılıp dört yanına bakınca bayıldığını **anladı.*** BKÇ/123

*Akşama eve dönünce karyı evde **buldum.*** İÇ/136-137

*Bir defa da saçmaya başlayınca, uzadıkça **uzar.*** O/157

*Kelle elinde Ali Efendinin dükkanına gelince de beni **sormuş.*** O/161

*Kadın hemen koşar, ancak **daha uzaktan görünce** manzarayı **beğenmez.***
SK/135

*Selim, gözlerini kapıya doğru çevirince, görüldüğünü sanıp **çekildi.*** BKÇ/70

*Büyük amirali bu kıyafette görünce **şaşırdılar.*** BKÇ/160

*Evlenip kahveyi bırakınca tanıdıklar bana ne **der !*** O/37

*Yarın yaşı geçince gene alan **bulunur.**ama, onları da Peyker istemez.* HP/40

*Eve gelip de onu görünce anlaşılmaz bir üzüntü içinde **kaldı.*** BKÇ/94

*Hüsn-i hat öğretmenimiz Haşim Bey'e gelince: **Bizim yerlilerimizden, Hoca Nutkı'lardendir.*** İÇ/195

*İlk günlerde, herkes yatmaya gidip de lokanta tenhalaşınca, doktorla baş başa **kahyor,** konuşuyorlardı.* HP/66

*Bunun için Feyzi gibi bir adam, karısından ayrılacak olunca, onunla evlenebilecek kızlar **umutlara düşüyorlar.*** BN/100

*Kamile Hanım odadan çıkınca, kendimi, onun hesabına, **rahatsız hissediyorum.***
HP/181

*Ben sana gelinceye kadar çocuğum **var mıydı ?*** HP/108

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/111, VÇ/76, O/194, VÇ/198, VÇ/214, MA/40, BN/135, VÇ/210, O/182, SK/169, İÇ/179, BN/198, BKÇ/168, HP/174, MA/168, MA/105, VÇ/132, BKÇ/97, BKÇ/54, BKÇ/136, MA/95, BN/76, MA/165, BN/202, BKÇ/12, BKÇ/149, BKÇ/128, SK/33, BN/180, HP/34, VÇ/47, BN/11, VÇ/52, VÇ/184, BN/55, BN/129, O/100, O/156, SK/152, SK/146, SK/90, O/193, O/43, İÇ/54, İÇ/200, SK/108, SK/154, VÇ/165, VÇ/128, BN/58, HP/44, MA/157, VÇ/203, BN/103, BKÇ/181, O/213, O/156, O/112, BN/126, İÇ/152, VÇ/120-121, VÇ/63, MA/52, SK/29, VÇ/91, BKÇ/11,

HP/172, HP/43, SK/150, MA/90, MA/185, BKÇ/83, MA/225, HP/121, BN/13, VÇ/118, VÇ/142, O/115, BN/145, O/111, O/75, O/69, SK/166, SK/140, O/44, O/176, O/169, İÇ/210, MA/110, MA/123, MA/74, HP/89, BN/70, BKÇ/37, HP/166, HP/146, MA/214, VÇ/37, MA/96, MA/107, MA/105, BN/197, BKÇ/153, MA/171, SK/112-113, VÇ/62, VÇ/187, BKÇ/171, BKÇ/177, BKÇ/178, İÇ/214, O/66, O/121, MA/175, BKÇ/194, HP/64, O/86, MA/138, SK/71, İÇ/203, SK/135, SK/136, BN/181, MA/77, VÇ/220, İÇ/171, HP/73, O/176, SK/97, SK/97, O/87, SK/169, SK/155, O/119, SK/33, BN/66, VÇ/222, BKÇ/42, BKÇ/93, MA/231, HP/189, VÇ/90, İÇ/168, İÇ/185, İÇ/185, İÇ/214, İÇ/210, İÇ/209-210, O/199, BN/149, BN/133, HP/35, MA/102, MA/106, MA/117, BKÇ/104, VÇ/201, BKÇ/146, BN/105, HP/123, BKÇ/180, HP/96, HP/110, HP/111, BKÇ/93, BKÇ/59, MA/210-211, BKÇ/59, VÇ/199, BN/27, O/93, SK/137, SK/73, O/148, BN/24, BN/181, BN/181, MA/69, MA/101, VÇ/135, VÇ/203, MA/227-228, MA/238-239, SK/50, HP/74, BN/108, HP/97, HP/102, O/127, O/91, VÇ/179, BKÇ/83, VÇ/39, BN/44, MA/71, VÇ/213, SK/58, O/218, O/214, MA/165, BN/125, SK/107, BN/96, MA/73, MA/46, HP/43, İÇ/163, O/169, İÇ/213, O/193, İÇ/136, BN/13, BKÇ/94, MA/233.

3.1.2.2.4.(i)-ken

3.1.2.2.4.1. Öge almamış (i)-ken →yüklem: Öge almamış (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yüz beş örnek tespit edilmiştir:

Ben kız *iken* şiir, roman çok **okurdum.** BKÇ/200

Kaz yağlı olursa, *taze iken* **yolunmaz.** O/154

Kazırken bir yerini de **delmişler.** BN/158

Yunan da *gelirken* kılavuzluğunu bunların babası **yapmış.** MA/127

Ben, dedim, *konusurken* içimde gelen bir düşünce ile onları **söyledim.** BN/205

Dua ederken bile “Allah bir yastıkta kocatsın” **derler.** MA/233

Yol yakinken başlarının çaresine **baksınlar.** MA/212

On dört yaşında iken Adana’da evli olan ablasının tek kızı ölünce Rıza’yı yanına **istedi.** HP/119

Ben bu zıkkımı bak *şu kadar piçken* gene **içerdim.** BN/35

Küçük yaşında iken Mesut Bacı kanun ile saza da **girebilmiş.** HP/38

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/183, HP/73, O/115, O/75, VÇ/142, VÇ/63, BKÇ/116, O/86, VÇ/199, SK/69, İÇ/193, O/201, VÇ/42, BN/43, HP/77, SK/70, VÇ/140, BKÇ/136, BKÇ/123, VÇ/42, BN/91, BN/102, SK/77, SK/77, O/113, BN/194, İÇ/14, BN/140, O/186, O/186, O/204, SK/85, SK/141, SK/135, SK/137, HP/120, HP/127, VÇ/224-225, MA/183, MA/188, VÇ/213, VÇ/219, VÇ/224-225, MA/233, MA/233, BKÇ/93, MA/235, BKÇ/96, BKÇ/95, SK/45, SK/55, MA/42, MA/51, VÇ/150, VÇ/95, BKÇ/21, BKÇ/18, BKÇ/50, BKÇ/46, VÇ/193, BN/114, BKÇ/110, BKÇ/102, BKÇ/101,

BKÇ/121, HP/50, BKÇ/78, BN/116, BN/163, HP/120, İÇ/178, İÇ/178, İÇ/171, İÇ/155, SK/71, SK/69, SK/65, SK/82, O/119, O/90, VÇ/204, BN/80, BKÇ/102, BKÇ/140, HP/140, İÇ/205, BKÇ/65, BKÇ/73, İÇ/134, HP/119, VÇ/213, HP/103, HP/195, HP/173, HP/161.

3.1.2.2.4.2. Ö +(i) - ken → yüklem: Ö +(i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı seksen iki örnek tespit edilmiştir. “Mazhar’a da söyledi: Ben yokken ne diye evine **gidiyorsun** ! dedi.BN/76” örneğindeki gibi, bazı örneklerde isim + i(i)(i)-ken yapısındadır:

Yorgunluk kahvesi içilirken hava **dokunur**. VÇ/112

Kız giderken Haydarpaşa istasyonunda ansı, teyzesi uzun uzun **ağladılar**.
O/115

Herkes severken hayat **tatlıdır**. SK/80

Bunların odaları yokken, hayır cemiyetlerine oda **verilmemeliydi**. İÇ/156

Gece yarısı yaklaşırken köpeklerin acı acı ulumaları üzerine birden gözlerini **açtı**. BKÇ/82

Fakat ilim dururken cehil **düşünülür mü** ? VÇ/50

O varken, büyük amiralin baloyu bırakıp çıkması **uygun düşmüyor**.
BKÇ/161

Sabah olurken Boryat, bizi bir limana **soktu**. BN/198

Erkekler konuşurken karıların lakırdısı **olmaz**. BN/216

Mazhar’a da söyledi: Ben yokken ne diye evine **gidiyorsun** ! dedi. BN/76

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/154, VÇ/63, BN/57, O/64, O/106, HP/55, HP/62, BKÇ/132, BKÇ/148, BKÇ/105, BN/99, BN/116, BN/94, BN/170, BN/85, İÇ/213, MA/104, MA/98, MA/127, BN/186, MA/87, BN/200, BN/35, SK/65, O/111, O/69, BKÇ/45, BKÇ/17, SK/117, İÇ/150, VÇ/187, VÇ/165, BN/175, MA/51, İÇ/42, İÇ/39, BKÇ/95, MA/235, MA/228, MA/198, VÇ/227, VÇ/228, MA/182, HP/114-115, HP/104, BKÇ/201, BKÇ/176, BKÇ/170, BKÇ/160, HP/163, HP/161, HP/160, HP/140, HP/132, HP/131, HP/126, HP/121, HP/118, SK/155, SK/149, SK/133, SK/140, SK/121, SK/115, SK/120, O/144, O/131, HP/84, O/57, SK/20, SK/20, BN/170, BN/141, BN/147, BN/209, BKÇ/115, BN/178, HP/54, HP/52, VÇ/40, MA/121, İÇ/190.

3.1.2.2.4.3. N + (i)- ken → yüklem: N + (i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı örnek seksen ikidir, bu örneklerden elli dokuzunda nesne belirtili iken, yirmi üçünde belirtisiz nesnedir:

Kısmet bağırıp çağırır, *kötü sözler söylerken* de bu kadın hiçbir karşılık **vermedi**. VÇ/199

Bir sokağın köşesini dönerken ona **tesadüf ettim**. VÇ/11

Çocuk doğururken öldü. HP/70

Hüseyin, *Hatice 'yi görmeye gelmeyi düşünürken* **gelmedi**. BKÇ/94

Gül Hanım 'ı uyuturken annesi de **uyuyup kalyordu**. MA/149

Bunları saçmalarken **tutmuş**, kocasına da bir mektup yazmış. VÇ/136

Bunlar, şimdi herkesin bildiği, inandığı şeylerdir ya, ben *o geçmiş yılları anlatırken*, sözün gidişine **kapıldım** da yazdım. İÇ/192

Bunları düşünürken yerinden **kalkıyor**, ceketini kavuşturur gibi gecelik entarisini iki taraftan çekiyor, kapıyı vuruyor, topu çevirip içeri giriyor. SK/76

Dışleri inci gibi, ak yuvarlak, yalnız dizisi bozuk olduğu için *söz söylerken* dökülüp **dağılacakmış** sanılıyor. BKÇ/50

Bu gibi sözleri söyler dururken, birdenbire aklına **geldi**: “Ulan, dedi, biz namus diye, şeref diye dört köşe kestik ; ama, ya herif o kadar sıkı namuslu değilse ya beni kendi adamı gibi kullanmak istiyorsa..... BKÇ/55

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/132, İÇ/152, VÇ/83, BN/56, VÇ/178, VÇ/142, VÇ/140, VÇ/137, MA/63, İÇ/44, İÇ/41, İÇ/32, VÇ/225, HP/88, BKÇ/181, SK/165, SK/155, SK/125, SK/104, SK/98, SK/110, O/1154, O/36, O/34, SK/23, BN/132, BN/134, BN/134, BN/135, BN/135, BN/151, İÇ/20, BKÇ/64, VÇ/133, BN/214, MA/112, MA/110, İÇ/203, BN/205, BN/204, BN/194, BN/194, BN/209, BKÇ/142, BKÇ/128, BKÇ/152, VÇ/100, HP/62, HP/68, HP/49, BKÇ/78, BKÇ/81, BKÇ/85, VÇ/53, BKÇ/87, BN/12, VÇ/140, VÇ/83, BKÇ/24, O/88, O/72, O/101, O/117, SK/72, İÇ/158, MA/138 SK/141, SK/133, HP/144, VÇ/223, VÇ/213, MA/217, O/89.

3.1.2.2.4.4. DT + (i)-ken →yüklem: DT + - ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı seksen dokuz örnek tespit edilmiştir. Kırk beş örnek yönelmeli, otuz örnek çıkmalı, on dört örnek de bulunmalıdır:

Ve sabahleyin *daireye giderken*, ölüme gider gibi derin bir yeis bir korku **hissediordu**. SK/77

Yoldan giderken birden üstüne **çullanmışlar**. BN/109

Yalnız o gece, *bizden ayrılırken* hayattan biraz **hoşnutsuzluk getirdiydi**. SK/80

Sokakta giderken genç kadınların, kızların gözlerinin ona kaydığını **göreyim**.

O/114

Feyzi, *benzin satış yerinin önünde oturur, sırtındaki tulumun yağ lekelerine bakarken*, Hilali, birisine bir şey ısmarlayarak kahveden **çıktı**. BN/85

Bir başkası da *buradan çıkarken* arkadaşlarından beş lira ödünç **isteyecekti**. MA/169

Sonra korktunuz, *kilden gelirken* bir kurşun **çektiniz**, gitti. MA/94

Çocuklardan ayrılırken de şunları **söylemiş**. MA/74

Sen *kamaranda yatarken*, yahut yazı yazarken bile, onun kumandasının ağırlığını **duyarsın**. BN/194

Odasına girmişken **çıktı**. HP/68

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/90, VÇ/29, VÇ/204, İÇ/62, İÇ/50, İÇ/49, BKÇ/23, BKÇ/23, MA/35, MA/32, BN/56, BN/56, VÇ/124, MA/46, MA/148, MA/66, MA/61, SK/61, SK/44, MA/239, İÇ/31, HP/69, MA/234, MA/224, MA/195, MA/194, VÇ/230, HP/99, HP/89, BKÇ/196, BKÇ/189, BKÇ/169, HP/136, HP/26, SK/152 O/36, SK/149, SK/145, SK/137, SK/143, SK/120, SK/116, SK/105, SK/104, SK/98, SK/113, SK/90, O/168, O/38, O/35, İÇ/132, O/59, O/55, SK/28, SK/24, BN/131, BN/136, BN/142, BN/146, BN/149, BN/153, BN/23, İÇ/20, İÇ/17, MA/125, MA/112, MA/112, MA/110, HP/52, BKÇ/154, BN/186, BN/194, İÇ/204, İÇ/204, MA/97, MA/156, MA/160, SK/121, BN/100, BN/108, BN/108, BN/120, BN/87, HP/41-42, VÇ/45, İÇ/198, İÇ/172, SK/70, O/112, O/74, İÇ/207, İÇ/201, İÇ/202, BN/199, BN/199, BKÇ/99, BKÇ/135, BKÇ/153, BKÇ/103, MA/94, BN/84, MA/156.

3. 1.2.2.4.5. ZT + (i)-ken →yüklem: ZT + (i)(i)(i)-ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı elli sekiz örnek tespit edilmiştir. Zarf tümleçlerinin otuz dokuzu durum zarfı, altısı miktar zarfı, yedisi zaman zarfı, altısı da yer yön zarfıdır:

Yalnız *o gece soyunurken* kocasına **dedi** ki:

-Bu senin doktor evlenecekse, bizim Nimet'i alsa ya ! HP/41

Hekim çağırdılar sonra da pişman mı oldular ? diye düşünürken Şefika aşağı **indik**. SK/146

Yok, dedim, *buraya kadar gelmişken* kızkardeşime de bir **uğrayayım**. SK/94

"Bu vagonlardan birini, kaç eşek sürükler" diye düşünürken, Mustafa kendi eşeğine bakmak **istedi**. O/199

Vilâyet defterdarı Recai Bey, otuz beş yaşlarında, ince uzun boylu, çiçek bozuğu sevimsiz bir adam, sabah erken evinden çıkmış, *çarşıya doğru giderken*, yolda Belediye Reis'iyile **buluştular**, birlikte yürümeğe başladılar. SK/28

Karısı ile konuşurken, kocasının çok sevimli ve iyi yürekli bir genç olduğunu, yalnız bilgice yayan kaldığını söyledikten sonra **dedim** ki:”Kendisine söyleyeceğim, biraz çalışsın.” BN/155

Yaşlı kadın *böyle bağıırır dururken*, liseli çocuklardan birkaçı, kıyı sıra **gelir**, kadını görür, dinler, pek hoşlanırlar. BN/164

Gecenin birinde, ay ışığı olan bir güz gecesinde, kız kardeşinin bahçeleri ile değirmeni arasında, iki yanında uzun kavaklar yükselmiş bir yolda, *başında kara bir kasket, sırtında kızkardeşinin yün örme kırmızı hırkası, bacağına kara bir pantolon, ayaklarında eniştesinin lastik eski kaboşları, toprağı tozuta tozuta değirmene doğru inip giderken*, birdenbire **değiştı**. BN/140

O kızın öyle bir babası var ki, bir gecede hiç düşünmeyerek iki yüz altını bir kumar masasına bırakabiliyor ve kızının süslü, şık, Avrupa usulünü, o yaşayışı öğrenmiş olmasını istiyor, bunun için, *daha küçükken* kızını İngiliz mekteplerine **atıyor**. İÇ/12

El ele dönerken söyledikleri aklına **geliyor mu** ? BKÇ/15

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/39, O/59, O/127, O/212, SK/169, VÇ/231, HP/75, MA/137, VÇ/165, BN/73, İÇ/198, İÇ/187, O/120, O/118, İÇ/146, VÇ/203, VÇ/193, BKÇ/52, SK/132, BKÇ/30, BKÇ/39, BKÇ/43, VÇ/174-175, VÇ/173, VÇ/128, VÇ/123, VÇ/188, VÇ/166, MA/126, HP/77 O/59, O/41, MA/71, HP/68, VÇ/42, VÇ/434, BKÇ/148, BN/204, BN/142, BN/135, BN/160, VÇ/225, HP/112, BKÇ/198, HP/130, BN/135, MA/129, BN/130.

3.1.2.2.4.6. İki veya daha fazla öge almış –ken zarf-fiil → yüklem: Çok ögeli –ken zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yüz yetmiş bir örnek tespit edilmiştir:

Bir gün akşama doğru oturmuş bir şey dikerken, sırtına bir ürperme, titreme **geldi**. BKÇ/97

Nebiye *bir yandan sofrta tahtasını getirirken* “Fatma'nın annesi” **dedi**. BN/108

Mazhar, *ilkin Nebiye'nin kocaya varmasını istemezken* sonradan **körükledi**. BN/113

Hüseyin Efendi *hafifçe titreyen elini uzatıp bastonunu alırken*, öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak, “Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız.” diye **bağırdı**, sonra “sizler, bizlerden çok daha akıllısınız !” der gibi asabiyetle köpeği okşadı, birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek “Terbiyesi en güç hayvan...” diye söylene söylene parkın kapısına doğru hızla yürüdü. BKÇ/87

Ben oradan ayrılırken, Celile **ağladı**. MA/230 İÇ/99

Sabahları *o evden çıkarken* arkasından **okuyup üflüyor**. BKÇ/78

Saflığı aptallık derecesine vardığı için bu lakabı olan çoban Memiş camiden çıkarken kafası, geldiği gibi **boş değildi**. BKÇ/81

Mesrure, Özarier'den kurtulduğuna sevinirken Adile hanım imzasız bir mektup **aldı**. İÇ/207

Akşam *Mesrure eve dönerken* Özarier hiç **görünmedi**. İÇ/207

Bu adama karşı hiç sebebi yokken **haksız oluyorum**. O/148

Ertesi günü pılyı pırtıyı toplayıp gemiden çıkarken, Paytak'ın gemicileri, baş dümencileri, garsonları güverteye toplanmışlardı, uğurladılar. BN/185

Motorculuk eden Cemil adında biri de, *kalabalıktan ayrılıp otelin karşısındaki kahveye giderken*:

-Benim dediğimi yapsınlar, bir sefer de kopar, **dedi**. VÇ/98

O vakte kadar Mustafa, Ali'den kaçıp kurtulmak isterken artık **kaçmıyordu**. İÇ/62

Kardaşım, gözünün önünde benim yerimi hazırlatırken çocuklar ot biçen bir köy hocasını **çağırırlar**. SK/137

Ben orada, bir sonbahar günü, *ovaların yüzünde sonbahar rüzgarları eserken*, kurumuş otların hüznengiz, derûnî bir inilti ile öttüklerini, bizden evvel gelmiş geçmiş insanların dasitanî hayatını okuduklarını **işitmiştim**. SK/136

Böylece günlerini üzüntü ile geçirirken kaynanası, bir gün, bakkal Ali'nin anasını **yolladı**. HP/105

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/194, BKÇ/117, VÇ/104, SK/92, HP/116, MA/23, MA/229, BN/110, VÇ/90, HP/41, O/32, VÇ/182, BKÇ/51, BN/92, HP/68, SK/23, SK/90, HP/79, İÇ/170, SK/77, VÇ/201, MA/97, İÇ/211, SK/101, SK/147, İÇ/192, SK/129, VÇ/121, İÇ/41, BN/75, MA/74, BN/167, SK/160, SK/155, HP/182, HP/142, O/115, O/108, O/108, BKÇ/52, MA/154, MA/141, BN/72, İÇ/47, BKÇ/186, BKÇ/182, HP/193, HP/164, İÇ/193, BN/127, BKÇ/132, MA/35, BKÇ/85, SK/28, SK/27, SK/113, O/197, SK/167, BKÇ/190, HP/193, BKÇ/17, BKÇ/22, İÇ/152, MA/69, BKÇ/81, BN/68, O/174-175, O/133, O/153, SK/86, BKÇ/181, SK/44, SK/53, MA/212, O/114, BN/210, O/181,

SK/67, MA/75, HP/96, SK/80, VÇ/221, BKÇ/69, BN/150, İÇ/30, BKÇ/95, VÇ/130, SK/23, MA/130, MA/157, BKÇ/150, BN/23, İÇ/178, İÇ/63, SK/132, BKÇ/27, MA/44, BN/170, SK/96, SK/160,O/32, SK/149, HP/192, HP/168, İÇ/186, SK/80, BKÇ/86, O/71, BKÇ/177-178, VÇ/198, BN/213, HP/178, HP/69, O/107, BKÇ/21, BKÇ/163, BKÇ/165, BKÇ/159, BN/26, O/199 O/212, VÇ/11, VÇ/103, SK/56, MA/50, İÇ/58, SK/80, MA/131, MA/133, O/145, İÇ/131, BKÇ/153, SK/32, VÇ/198, HP/40, VÇ/109, BN/73, BN/138, İÇ/31, İÇ/169, SK/108, O/150, MA/228-229, BN/80,VÇ/43, BKÇ/86, SK/113, O/197, O/160, MA/110, BKÇ/43, BN/82, O/156, SK/139, BKÇ/182, O/182, BN/189, BKÇ/134, BKÇ/46.

3.1.2.2.5. -mAdAn

3.1.2.2.5.1. Öge almamış -mAdAn →yüklem: Metinlerimizde -mAdAn zarf-fiilinin hiç öge almamış halinin yükleme bağlandığı yirmi örnek tespit edilmiştir:

Ben *evlenmeden* ona **yazdım**, o kendi izin verdi. SK/69

Şimdi birlikte içeri gidip bakalım ; musluklar ya kopmuş ya bozulmuş, sular akıyor, yahut *durmadan* **akıyor**. İÇ/154-155

Bu hanımlar *durmadan* **cigara içiyorlar**. MA/152

Görmeden düdüklerinden **tanırım**. MA/34

Ben *hazırlanmadan* **veririm**. VÇ/81

Muslih de *bozmadan* **dinliyor**. VÇ/193

Ölmeden şu sandalyeye bir de ben **oturayım** partisi ! SK/92

“Bu zikkim haramdır, insana zararı da vardır ama, alışılmış, *içmeden* **duramıyorum**” dediler, bol bol da içtiler. HP/79

“Alayım ama, Temel, kulaklarım içine girmiyor !” diyecekti ; *demededen* **yürüdü**. İÇ/144

- Ya senin mektubu *okumadan* **yazmışsam** ? HP/146

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/81, HP/126, VÇ/37, İÇ/169BKÇ/34, BN/95, BKÇ/144, BN/215, MA/48, O/108.

3.1.2.2. 5. 2. Ö + - mAdAn → yüklem: Ö + - mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yirmi örnek tespit edilmiştir:

Söz sırasında anlaşıldı ki, İzzet Bey, *savaş başlamadan*, başladıktan sonra da Berlin’de **bulunmuş**, aylarca da kalmış, her yeri de gezmiş, Murat Ali’nin hiç gidemediği büyük otellerde yaşamış, bulunmuş. HP/52-53

Bayramın ikinci günü, *gelen gidenimiz bastırmadan* eniştemi evde bırakıp biz de biraz, komşularımıza, İstanbul’da bildiklerimizin eskilerine hatıralarına **uğrayalım** diye, yeğenim Hatice ile çıktık. BN/39

İhsan’a *günü gelmeden yüz vermiş*, açılmış olduğuna kızıyor..... BN/95

Eski bir âdete göre, kocası yatmadıkça Nebiye yatmaz ; *kocası kalkmadan kalkar*, saçını başını toplar. BN/82

Allah vere de *kimse görmeden* buradan çıkıp **gidebilse**. MA/194

Eski borç ödenmeden yeni avans olmaz diyorlarmış. VÇ/107

Bir apartman parası yapmadan dönmem diye yengesine yemin etmiş. VÇ/60

“*Bir tatsızlık olmadan sabah olsa da buradan kaçsam*” diye düşünüyordum. MA/73

Şişe kırılmadan, iyice aydınlık oda büsbütün **karardı**. MA/67

Ben *vurmadan düştü*. O/177

Haaa, *sen vurmadan kız bayıldı*, öyle mi ? O/179

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/113, SK/106, O/177, O/179, İÇ/212, MA/178, BKÇ/150, BN/177, SK/68, BN/120.

3.1.2.2.5.3. N + - mAdAn → yüklem: Metinlerimizde N + - mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlanan yirmi örneği tespit edilmiştir Bunlardan yedisi belirtisiz nesneli iken, on üçü belirtili nesnelidir:

Kızına söylemedik lakırdı bırakmadı: “*Daha ne herif olduğunu anlamadan ne diye gebe kalıyorsun.*” BN/78

Feyzi’nin ne diyeceğini dinlemeden kahveye doğru: “Cemal” diye **seslendi**, “Bugün keretalar tam yüz liramı aldılar. BN/86

İlacı içmeden öğürmeye başlar. O/142

Onlar, *hiçbir yeri kaçırmadan yağladılar* ; tekrar yüzünü çevirdiler, tekrar arkasını çevirdiler, nihayet bir beze sarıp ocak başına uzattılar ve kızına da tembih ettiler ki, ocaktaki ateşi eksik etmesin ! SK/122

Nasıl da *kanatlarını oynatmadan* havada dönüyor da **dönüyor**. BKÇ/20

-*Ayrılmayı düşünmeden önce*, senin için yapacak başka bir şey **yok mu idi** ? diye sordu. MA/204

Yazacaktı ki: "*Birbirimizi anlamadan evlenmişiz*, yazdığın doğrudur." BKÇ/121

Ben işin içinin daha ziyade açılmasından korkarak: " Hiç, dedim... Biz bu akşam" ancak *benim sözümü bitirmeden*: "Saffet Hanım, **dedi**, bizim hanım biraz rahatsızlandı, ben de birkaç tane içtim, fena halde sarhoşum, biz eve gideceğiz Hanımla onu konuşuyorduk." VÇ/167

Gürültü olur da at *uykusunu alamadan uyanırsa*, "idman" bozuldu sayılır. MA/118

Kanalı geçmeden bizi **yakalar** ! BN/196

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/128, BN/152, SK/82, MA/96, VÇ/167, MA/219, BKÇ/167, BN/108, MA/130, MA/12.

3.1.2.2.5. DT + - mAdAn → yüklem: Metinlerimizde DT + - mAdAn zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yirmi altı örnek tespit edilmiş olup, dolaylı tümleçlerin yirmi dördü yönelmeli, biri bulunmalı, biri çıkmalıdır:

İşe gitmeden çarşıya iner ; ekmekten, etten, ne alınacaksa alır, onları getirip eve bıraktıktan sonra işine gider. BN/118

Belki Feyzi *eve gelmeden* oraya **gitmiştir**. BN/119

Ben *askere gelmeden* de hancı yamaklığı yapıyordum. O/51

Halil bu kadar ileri gidemedi, *bu geziye çıkmadan bir hafta önce* kızını **bıraktı**. BKÇ/58

"*Aman iki gözüm Saffet Bey nasıl olur ?*" demeye kalmadan o **kısa kesti**. VÇ/167

Hiç kimseye gitmeden doğru Meclis'e gidip bakanı sorguya çeken Saylavı **bulmuş**. İÇ/163

-*Kaynatamgile söylemeden olur mu* ? HP/104

Halit'in odasına girmeden, aralık yerdeki pencereden içeri girilir. HP/92

Söz sırası geldikçe, her yaptığını kocasının başına kaktığı gibi, *bu soyadını da çekiç gibi Özarier'in kafasına vurmaktan çekinmeden*, “Sana vardığım günden beri hiçbir şeyini beğenmedim ki soyadını beğeneyim” **der**, “kendini yalnız taşısan neyse, bizi de arkandan sürüklüyorsun” demekten de çekinmezdi. İÇ/199

Bunun içindir ki, gençlikleri çok mutlu, çok umutlu, çok parlak, dik düşünceli, yaşamaktan korkmaz, gelecekte büyük işleri omuzlarında taşıyacakmış gibi görünen adamların çokları sonradan sönüyor, *orta yaşlarına varmadan silinip sünepeleniyor*, sıradan adam oluyorlar. VÇ/139

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/70, HP/163, BKÇ/53, O/97-98, BN/95, İÇ/137, O/52, BKÇ/134, BN/71, İÇ/60, SK/41, HP/189-190, HP/151, BKÇ/178, BN/96, BKÇ/166.

3.1.2.2.5.5. ZT + - mAdAn → yüklem: –mAdAn zarf-fiilinin zarf tümleci aldığı örneklerin sayısı özne, nesne ve dolaylı tümleç almış olanlara göre daha azdır, on iki örnekte bu yapı tespit edilmiştir. Bu örneklerdeki zarf tümleçlerinin onu miktar zarfı, biri zaman zarfı, biri durum zarfıdır:

Biraz sonra da uyku bastırdı, *hiç okuyamadan uyudu.* HP/65

“Kalkayım, bir bardak su bulayım” derken, içeriye bir gölge gibi, *hiç gürültü etmeden* ihtiyar kadın **girdi.** SK/155

“Bak ihtiyar hayvana, diyordu, *hiç haberim olmadan* beni **tuzığa düşürdü.**” SK/88

Dikip bitirmeden o da **geçer.** BN/204

Hiç dönmeden, ona bir tekme **savurdum.** İÇ/135

Hiç durmadan ocakları **yakıyoruz.** HP/86

İçeri odalarda *bu kadar bağırmadan* da **anlaşabilirlerdi** ne var ki, odada herkes söylüyor, kimse de dinlemiyor, sözünü dinletebilmek için oldukça yüksek sesle konuşuyorlardı. BN/28

Hiç kımıldamadan durup o ışığa **bakıyor.** BKÇ/68

Belki de *daha düşmeden* **ölmüş.** VÇ/209

Dostları yardım ettiler, *çok zaman geçmeden* Saide Hanım adında bir kız **bulundu.** MA/185

Ruhu gamsız, kafası düşüncesiz Memiş bu âni değişikliğe tahammül edememiş olacak ki *çok geçmeden* uzandığı kepenegin üzerinde **uyuyakaldı**. BKÇ/82

Hiç pazarlığa sorguya kalkışmadan, *hiç ileri geri etmeden* dayağa **başladılar**, vurduklarını da attan aşağı yıktılar. MA/125

3.12.2.5.6. İki veya daha fazla öge almış – mAdAn zarf – fiili → yüklem:
Otuz altı örnek tespit edilmiştir, örnekler yazılırken farklı örneklere yer verilmeye özen gösterilmiştir:

Her halde bu lakırdılar *böyle iptidası, intihası olmadan* karışık, duman içinde **geçti**. VÇ/42

Gâvur bana bir at arabası vermeden buradan kalkıp **gidecek mi** ? diyor. O/52

İşin güçlüğü de *eski kocasından Nebiye'ye kalan bir yarım dükkan, hepsi dokuz dönümü geçen beş parça tarlayı kendi üstüne geçirmeden* kızı herifin birine **vermekti**. BN/70-71

Kalabalık daha toplanmadan, Doktor İsmail de uykusundan uyanmadan, bir iki balyoz **vurulmuş** ama kafa kopmamış. VÇ/99

Kimse görüp dil uzatmadan işi tadında **kesmeli**, gönülleri de ateşli ateşli taşıyıp götürmelidir. HP/120

Erken, *daha gün doğmadan* hazırlanıp Fakülteye **gittim**. SK/156

Daha ben Kastamonu'ya gitmeden, odun karakola **indi**. MA/103

Yalnız *Murat Ali bu siyasî, politika korkularında, düşüncelerinde çok ileri gidemeden* yaşayışında, düşüncesindeki ikinci değişiklik gelip **çattı**. HP/66

Hiç pazarlığa sorguya kalkışmadan, hiç ileri geri etmeden dayağa **başladılar**, vurduklarını da attan aşağı yıktılar. MA/125

Hüseyin Efendi, korkusunu yenerek *bu şımarık köpeğin münasebetsizliğine kızmaya, sahibini bulup çıkışmaya vakit bulamadan* köpek ona biraz daha **yaklaştı**, “Buyrun bastonunuzu” der gibi başını yukarı kaldırdı. BKÇ/85

“-İçeri girip bir kahve içmeden bir yere **gitmem** !” dedim. SK/143

Yerine hiçbir şey koymadan gönlünü **çalar giderler**. BKÇ/179

Oturdu, uzun uzadıya hesapladı ve *hiç kimseye bir şey söylemeden* klarnetçi Sarı'dan yüz kuruş ödünç alarak Edirne'deki akrabasının ziyaretine **gitti**. VÇ/155

Köpek, olanlardan habersiz biraz ileride bir çocuk arabasıyla meşgul bulunan genç kadına doğru koşarken o da, *gözlerini bu kibar köpekten ayırmadan yavaş yavaş* kanepeye doğru **ilerledi**. BKÇ/85

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/167, BN/200, HP/46, BKÇ/165, VÇ/194, HP/148, VÇ/99, BKÇ/37, O/203, VÇ/199, O/49, BN/151, VÇ/166, BKÇ/164, BN/46, O/54, BN/214, O/102, İÇ/185, VÇ/145, İÇ/179, MA/50.

3.1.2.2.6. -DİKÇA /-DUKÇA → yüklem

3.1.2.2.6.1. Öge almamış -DİKÇA /-DUKÇA zarf-filinin yükleme bağlandığı elli beş örnek tespit edilmiştir:

Gece *gittikçe ilerliyordu*. İÇ/26

Şinasi Halil Bey, düşündükçe dalgınlaşıyor ve *dalgınlaştıkça* ne düşüneceğini **şaşıryordu**. MA/192

Düşündükçe kızıyordu. SK/61

Müdür bey, ne olursa olsun okumak istiyor ; fakat *başladıkça* zalim enfiye sanki ona okutmamak için **inat ediyordu**. İÇ/38

Canip Bey beni Hariciye memurluğuna sürüklemek isterken ben *büyüdükçe* ondan **ayrıldım**. VÇ/142

Bu bayanın kocası da dedi ki: “*Bizim bayan gittikçe* çok yüksek bir medyum **oluyor**.” BN/157

“Asker olarak doğmuş, *yaşadıkça* asker olarak **yaşamış**, yıllarca amirallik etmiş bir adam, ancak asker olarak ölebilir. BKÇ/172

Nazır *söyledikçe* **ateşleniyordu**. BKÇ/182

Yürüdükçe yol daha sağa **bükülüyor**, biz yoldan açılıyorduk. BN/150

Gittikçe, Emin,adımlarını **atıyordu**. MA/162

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/59, BN/53, BN/217, BN/205, İÇ/209, SK/50, İÇ/53, VÇ/206, MA/192, MA/162, SK/120, HP/181, SK/101, VÇ/99, HP/39, BKÇ/11, BKÇ/21, BKÇ/44, SK/169, VÇ/209, MA/184, SK/46, MA/177, SK/138, BN/115, İÇ/209, MA/152, O/157, BN/110, O/107, O/82, SK/128, SK/68, SK/132-133, SK/127, SK/116, SK/115, O/175-176, BKÇ/154, BN/51, MA/54, İÇ/46, MA/212, SK/49, MA/185.

3.1.2.2.6.2. Ö + - DİKÇA-DUKÇA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı kırk beş örnek tespit edilmiştir. “*Mütegalibenin kafası kopmadıkça bu millete rahat yoktur. MA/101*” örneğinde olduğu gibi bazı örneklerde yüklem isim soyludur:

Bu boş söz söylenilmedikçe oyuna oturduklarını **görmedim.** O/108

Kar fırtınası kesildikçe, köylülerin kavukları etrafında **dolaşıyorduk.** HP/174

Gün geçtikçe de çocukların kendine benzer bir yerlerini **buluyor;** ama Arife’ye söylemiyordu. HP/108-109

Babası bağırdıkça, köşe başından **duyuluyordu.** VÇ/204

Sonra *o ses yaklaştıkça* **dikkat ettin.** İÇ/46

Hüseyin güldükçe görünen beyaz düşleri gözünün önüne **geliyor,** geliyordu.

BKÇ/95

Onlar yaptıkça benim **içim açılıyor.** MA/134

Mütegalibenin kafası kopmadıkça bu millete rahat **yoktur.** MA/101

Ağam, böyle herifler temizlenmedikçe bu millete kurtuluş **yoktur,** anladın mı, ben bu kadar bilirim. MA/130

O/43

-Vah vah ! *Delikanlılar yavuklandıkça, yahut evlendikçe* pek **acıyorum,** doğrusu ! BKÇ/108

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/103, O/86, SK/148, SK/164, SK/164, SK/109, O/130, İÇ/133, O/43, HP/75, BN/82, BN/113, HP/140, İÇ/198, İÇ/199, HP/35, VÇ/148, MA/168, MA/99, MA/43, BN/173, VÇ/204, VÇ/201, MA/70, MA/95, VÇ/139, BN/193, VÇ/223, BN/169, HP/195, HP/196, İÇ/211, VÇ/192, BKÇ/89, BN/95.

3. 1.2.2.6.3. N + -DİKÇA /-DUKÇA→yüklem: N + -DİKÇA /-DUKÇA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı otuz bir örnek tespit edilmiştir. Örneklerdeki nesnelere yirmi altısı belirtili nesne iken, altısı belirtisiz nesnedir:

Ben “okumadım, bilmem”, dedikçe “Bilirsin, bilirsin. Ağz yapma” **diyorlar.** VÇ/84

Üvey anası da onu gördükçe **sırıyor,** şakalaşmak ister gibi görünüyor. VÇ/201

Tüccar kervanları kâhya efendimizi doyurmadıkça **geçemez oldular.** BN/179

Gece “*destur*” demedikçe, rastgele bir yere bulaşık suları **dökülmez**. HP/118

İsrafil Sûru'nun çığlıklarını duydukça, mezarlıklardan değil, evlerin duvarları altından, denizlerin içinden, yüzyıllarca gömülüp kalmış ölümler de **canlanıyor**, silkinip çıkıyor, arkalarından da taşların takırtıları işitiliyordu. BN/141

Murat Ali, kendisi gibi işsiz oturan “Deniz Ticaret Dairesi “ne bakan arkadaşın odasına kaçıyor, orada kendisini dinledikleri için istediği kadar bilgiçlik satıyor, Alamanya ‘dan hesapsız örnekler getiriyor, kimsenin anlamadığı sözleri söylüyor, *bunları söyledikçe* de kalemde saygısı **artıyordu**. HP/61

Anası da tek başın evin işlerini görüyor, kocası *bir adam tutmasını söyledikçe*:

-Siz gidiyorsunuz, **diyor**, Muslih’le biz kalıyoruz. VÇ/190

Şinasi Halil Bey, çalışıkça kendisine güveni arttı, *güveni artıkça* da karısını, çocuklarını, evini **özledi** ; o kadar ki Saide hanım Ankara’ya ayak bastığı gün, değil karısını ayaklarına kapanmak, çocukların bağına basıp ağlamak, sandalyeleri, masaları, sobaları kucaklayıp öpecekti. MA/212

Ben *arakdaşları otlamadıkça*, ayın sonunu **getiremem**. İÇ/171

Ben şu birkaç gündür *gazeteleri okudukça* hep seni **düşündüm**. İÇ/163

Yirmi dönüm bir yer, iki inek alıp bostancılık ederek geçinmeyi yıllarca kurmuş; bu makinalardan kurtulup istediği gibi yaşayacağını düşünerek beş on para da biriktirmiş olan Hasan *bu Kadri’yi dinledikçe* **soğuyor**, birkaç gün(ler) bu küskünlüğü sürüyordu. HP/172

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/171, MA/53, BKÇ/43, SK/116, SK/88,VÇ/142, VÇ/83, MA/26,VÇ/194, BN/71, SK/41, BN/27, SK/84, BN/155, BN/126, O/114-115, O/115, HP/154, İÇ/178, BKÇ/191, HP/172.

3. 1.2.2.6.4. DT + -DİKÇA/-DUKÇA →yüklem: DT + - DİKÇA/-DukÇA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı yirmi altı örnek tespit edilmiştir. Dolaylı tümleçlerin yirmi biri yönelmeli, dördü bulunmalı, biri çıkmalıdır:

Çocukların kendisinden olduklarına inandıkça huysuzluğu **kalmaz oldu**. HP/109

Ben *onlarda kaldıkça* bunu arkama **giyer**, Cumartesi kibarı gibi gezerdim. BKÇ/195

Benim yanımda oldukça hizmetçiliğini **unutuyor**. SK/167

Muhallebicide buluştukça konuşuyoruz, arasıra da dükkana uğruyor.
BKÇ/147

Evlerine gittikçe, bakarm. VÇ/169

Denizler *bordamıza vurmadiğça,* korkunç gürültüler **çıkariyordu.** BN/196

Ay, ufak bulutların arasından çıktıkça bu geniş denizin durgun sularını **gümüslüyorlardı.** İÇ/33

Kocasına sormadıkça kendisi için on para **harcamıyor.** VÇ/209

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlarına baktıkça gözleri **yaşarıyor,** içinden sıcak bir şeyler akıyor, “Aman sen de ne olursa olsun...” diyeceği sırada bir anda imamın gırtlığını yararak anlattığı sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor, dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tikiyor, boğulacakmış gibi oluyordu. BKÇ/82

Orada bulunanlar içinde mebus olmayı pek çok düşünmüş, fakat derdini kimseye açamamış olanlar olduğu gibi şu karşı köşede oturup sakın çayını içiyor görünen kısa boylu irice kafalı, esmer çehreli, efendi, talepnamesini daha henüz göndermiş: her gece *yatağına uzandıkça büyük hülyalar kuruyor.* SK/22

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/32, VÇ/211, VÇ/206, BKÇ/43, HP/69, SK/167, SK/166, BKÇ/163, HP/34, MA/77, BN/111, İÇ/148, O/97, İÇ/193, SK/83, SK/130, HP/110.

3.1.2.2.6.5. ZT + -DİKÇA/-DUKÇA →yüklem: On yedisi durum zarfı, ikisi miktar zarfı, biri zaman zarfı olmak üzere toplam yirmi zarf tümleci almış - DİKÇA/-DukÇA zarf-fiili tespit edilmiştir:

Biz, boş kaldıkça oynarız, Boryat yalnız sabahları gelir. BN/194

İyice cangalaboz olmadıkça Tanrım Behice kulunun canını **almasın.** MA/88

Yoklayıcıları ile konuştukça, Tevfik Efendi **açılıyor,** inlemesi kesiliyor, artık gözlerini süzmesi, burnundan soluması kalmıyor. MA/9

-Vah vah! *Delikanlılar yavuklandıkça, yahut evlendikçe* pek **acıyorum,** doğrusu!
! BKÇ/108

Böyle olmadıkça, Hacı, müşterilerine kendini **sevdiremezdi.** HP/85

Yalnız bu sefer değil, *her fırsat düştükçe,* gelin kaynanasını kocasına **çekiştiriyor.** SK/106

“*Giyinip boyanmadıkça* kimseye **görünmezler**” dedi. SK/146

On adım olmadıkça kimse bizi göremezdi. BN/153

Ben sizinle konuşmadıkça verilecek karşılığı kestiremezdim. BN/131

Şimdi oturup düşündükçe baygınlıklar geçiriyorum. O/114

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/108, HP/65 VÇ/220, İÇ/45, BKÇ/145, BN/101, HP/154 –155, BKÇ/196, BKÇ/200, İÇ/214.

3.1.2.2.6.6. İki veya daha fazla öge almış –DİkçA /-DUkçA →yüklem: Çok ögeli –DİkçA /-DUkçA zarf-fiilinin yüklemle bağlandığı otuz örnek tespit edilmiştir:

Tenhada bir kadın, bunların arasına düşse..... *insan onların hallerini düşündükçe güleceği geliyor.* BN/53

Sabahları erken yahut gece yarıları baş açık, ceketinin yakası kalkık, elinde köpek, sokakları dolaştığı; *köpek, duvarları koklamak istedikçe durup beklediği görülür.* VÇ/216

Hanım, *o kızların, Fitnat'ın hali gözümün önüne geldikçe içim yanıyor,* ben kızları evladım gibi severim. VÇ/164

Yattığı oda büyük olduğu için *komşular misafir geldikçe oraya alırlardı.* SK/142

Hanın kapısı önünde oturup kahve içinde geçen bu kaba şakalara kulak veren Çolak, *şaka edenler pek ileri gittikçe dayanamaz,* taşar kalın sesi ile “ilişmeyin garibe!” diye bağırınca tiss, herkes susar, şakalar da hiç olmazsa birkaç gün aralanırdı. HP/74

Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, *planını bir kâğıda çıkarmadıkça* bu evi başkasına **anlatamaz.** HP/51

Beni bu hal ile gördükçe, bizim ihtiyar da derin düşüncelerle beni adım adım **takip ediyor.** İÇ/50

Bizim Tavukpazarı hanlarını, Gedikpaşa'da Rum evlerindeki pansiyonları, Aptullah Çavuş'un Kiraathanesini, *sonra ders nâmına okutulan şeyleri düşündükçe,* *insan kahrından ölür* azizim. SK/45

Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, planını bir kâğıda çıkarmadıkça bu evi başkasına **anlatamaz.** HP/51

Araştırıp ucuzunu bulmadıkça dükkanlarda çene çalmadıkça çanta **dolmaz.** MA/77

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/125, O/174, BKÇ/111, HP/110, BKÇ/116, BKÇ/109, MA/25, O/207, BKÇ/78, VÇ/218, SK/115, BN/216, MA/198, BKÇ/111, VÇ/200, BN/44, BN/41, HP/49, VÇ/167, İÇ/164.

3.1. 2.2.7. – A →yüklem:

3.1. 2.2.7.1. Öge almamış –A zarf-fiilinin yükleme bağlandığı otuz bir örnek tespit edilmiştir, ancak bu zarf-fiilin özelliği olarak dilimizde tekli kullanımı yoktur ikilemeli olarak kullanılmaktadır. Buradaki aldığımız örnekler de hep ikilemelidir:

Onun yazdıklarını *bayıla bayıla* okuyorlar. MA/134

Bunu *söyleye söyleye* bitiremiyorlar. VÇ/176

Bunu *söyleye söyleye* bitiremiyordu. VÇ/176

Bu sözleri kadın belki yarım saat, *dura dura* dinlenerek söyledi. VÇ/191

Kadın birkaç kaşık su içti ; sonra *dura dura* oğlu ile konuştu. VÇ/191

Bile bile alıyor !...SK/61

Pek beğenmiş *anlata anlata* bir oldu. VÇ/171

Dümeni bağlanan ve makinesi işleyen boş gemi *bata çıka* arkamızdan geliyordu. BN/197

Düşe kalka merdivenleri indim, öteye beriye çarparak o avlu gibi yere çıktım. İÇ/135

Otura kalka, dinlenerek, kan ter içinde çıkmaya çalışıyorum VÇ/60

Bu odaya sokulur, sabahtan akşama kadar, *bağrışa çağrışa*, sanki kendi spor işlerimizi konuşuruz. İÇ/148

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/103, VÇ/171, VÇ/60, BN/66, VÇ/159, VÇ/137, MA/125, SK/130, SK/131, İÇ/200, O/139, O/208, HP/80, HP/80, O/49, İÇ/128, BKÇ/164, BKÇ/142, HP/52, VÇ/159.

3.1.2.2.7.2. Ö + -A →yüklem:Üç örnek görülmüş olup, üç örnek de aynı kelimelerden oluşmuş kalıplaşmış bir yapıdır:

Daha sonra bu *göz göre göre* hıyaneti söyledin mi, haydi Sinop'a sürgün. O/158

Emdi *göz göre göre* yalan söylüyorsunuz. İÇ/64

Göz göre göre yanlış söylüyor. MA/69

3. 1. 2.2.7.3. N + -A →yüklem: Üç örnek tespit edilmiş olup, nesnelere belirtilen nesne özelliği göstermektedir:

Ayaklarını açça açça yürüyor. VÇ/113

Şimdi muzaffer bir kumandan gibi sürüsünü peşine takarak, yanık kavalını çalarak köye girecek, günahlardan kurtulduğunu herkese göğsünü gere gere söyleyecekti. BKÇ/83

Gecenin birinde, ay ışığı olan bir güz gecesinde, kız kardeşinin bahçeleri ile değirmeni arasında, iki yanında uzun kavaklar yükselmiş bir yolda, başında kara bir kasket, sırtında kız kardeşinin yün örme kırmızı hırkası, bacağına kara bir pantolon, ayaklarında eniştesinin lastik kalosları, *toprağı tozuta tozuta* değirmene doğru inip giderken, birden bire değişti.... BN/140

3. 1. 2.2.7.4.. DT + - A →yüklem:Üç örnek tespit edilmiştir ; dolaylı tümleçlerin ikisi bulunmalı iken, biri yönelmelidir:

Kafalarına vura vura kocalarına her istediklerini yaptırıyorlar. MA/134

Yolda uyuya uyuya gelir, kasabaya yaklaşınca posta arabacısı atlarını tırısı kaldırır İbrahim Ağa da kır atının dizginlerini toplar, eşkinle kasabaya girer, hükümet konağı önünde durur. BKÇ/142

Süleyman Efendi, *dükkânda otura otura* şişmiş hamlaşmış, etleri yumuşamış, ömründe de uzun yol yürümemiş bir adamdır, terledi. MA/161

3. 1. 2.2.7.5. ZT + -A →yüklem: Bir örnek tespit edilmiştir ve bu örnekte zarf tümleci durum zarfıdır:

Hüseyin Efendi, hafifçe titreyen elini uzatıp bastonu öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak “Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız. “diye bağırdı, sonra “sizler, bizlerden çok daha terbiyeli, çok daha akıllısınız !”der gibi asabiyetle köpeği okşadı, birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek “*terbiyesi en güç hayvan!*” diye *söylene söylene* parkın kapısına doğru hızla yürüdü. BKÇ/88

3.1.2.2.7.6. İki veya daha fazla öge almış -A →yüklem: Bir örnek tespit edilmiştir:

Böyle her sabah, her öğle, her vakit, gece gündüz birbirini ziyaret ede ede nihayet mahalle bir aile gibi olmuş. SK/108-109

Ayrıca -A zarf-fiili metinlerimizde en çok birleşik fiil kurma işlevi ile kullanılmıştır. Özellikle de *bil-* yardımcı fiiline temel fiili bağlayarak yeterlilik birleşik fiilleri kurar. Metinlerimizde temel fiili, aşağıda görülen örnekler dahil, üç örnekte **dur-** fiiline, beş örnekte **kal-** fiiline, dört örnekte **gel-** fiiline, iki örnekte de **gör-** fiiline bağlamıştır. Buna karşılık 214 örnekte *bil-* fiiline bağlamıştır. Bu birleşik fiillerin bir kısmında yardımcı fiil, fiilimsi ekleri aldığı için, onları yükleme bağlananlar içinde kabul etmek mümkün değildir, bu tip örnekleri çıkınca, yüz kırk örnek çekimli bir fiil olan yardımcı fiile bağlanmıştır. Bu yapılar -A zarf-fiilinin yükleme bağlanması gibi düşünülürse, aşağıda örneklerini ve örneklerin sayfa numaralarını verdiğimiz "*kırılabilirdi*" gibi örnekleri de bu bölüme alabiliriz:

Kemikleri *kırılabilirdi*. BN/123

Soyadadır, *ola da bilir*, derler. BKÇ/27

Mesrure de *bakakaldı*. İÇ/212

Anlaşılan, bizi taşıyan ölü arabası, çukurun başına yavaşmadan be biraz ayılmış, dolayında *olagelen* işleri duymaya başlamışım ; yalnız bu duygu benliğimden ayrı kalmış. HP/148

Kadının ne kabahati var, erkek niyetini *bozmayagörsün*, o kadın olmazsa kendine başka birini bulur. VÇ/164

Yapılagelen iştir. MA/123

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/27, BKÇ/82, BKÇ/170, BKÇ/93, BKÇ/40, BKÇ/30, BKÇ/29, BKÇ/28, BKÇ/17, BKÇ/12, BKÇ/60, BKÇ/93, BKÇ/95, BKÇ/192, BKÇ/188, BKÇ/179, BKÇ/172, BKÇ/174, BKÇ/172, BKÇ/84, BKÇ/137, BKÇ/80, BN/205, BN/215-216, BN/131, BN/157, BN/160, BN/160, BN/76, BN/78, BN/123, BN/77, BN/127, BN/110, BN/118, BN/118, BN/117, HP/40, HP/140, HP/145, HP/145, HP/154, HP/154, HP/156, HP/186, HP/179, HP/178, HP/176, HP/165, HP/161, HP/157, HP/100, HP/94, HP/149, HP/150, HP/152, HP/95, HP/135, HP/137, HP/118, İÇ/176, İÇ/128, İÇ/215, İÇ/19, İÇ/12, İÇ/151, İÇ/31, İÇ/60, İÇ/60, İÇ/211, İÇ/212, İÇ/189, İÇ/188, İÇ/172, İÇ/168, İÇ/201, İÇ/210, İÇ/213, İÇ/213, İÇ/214, İÇ/212, MA/173, MA/121, MA/43, MA/67, MA/67, MA/73, MA/148, MA/137, MA/136, MA/182, MA/194, MA/195, MA/195, MA/195, MA/200, MA/201, MA/211, MA/237, MA/238, O/107, O/37, O/151, O/152, O/152, O/173, O/190, O/193, O/194, O/93,

O/95, O/99, O/100, O/105, O/106, O/106, O/107, SK/149, SK/157, SK/124-125, SK/125, SK/141, SK/125, SK/160, SK/133, SK/90, SK/86, SK/85, SK/85, SK/150, SK/19, SK/133, VÇ/45, VÇ/164, VÇ/45, VÇ/195, VÇ/225, VÇ/119, VÇ/222-224, VÇ/214, VÇ/208, VÇ/211, VÇ/21

3.1.2.2.8. –I /-U zarf-fiilinin yükleme bağlandığı örneğe rastlanmamıştır. Bu zarf-fiil Türkiye Türkçesinde yazı dilinde yalnız birleşik fiiller kurma işlevi, ile kullanılır, metinlerimizde de bu işlevi dışında kullanımına rastlanmamıştır. Yardımcı fiile bağlanma durumunu yükleme bağlanma olarak değerlendirirsek, fiilimsiye bağlandığı dört örnek dışında altmış sekiz örnekte, bu zarf-fiil, yükleme bağlanmıştır, ancak, -A zarf-fiilinde de olan bu durumu ihtiyatla karşılamak gerektiği kanaatindeyim:

Dikiş değil yatak çarşafı sökülmüştü de **dikiverdim**. VÇ/172

Şimdi birkaç gündür kaynım burada da bize **bakıveriyor**. İÇ/180

Bizim gelinin kocası bize **alıverdi**. HP/110

Zavallı köpek acı bir uluyuşla olduğu yerde **yıkılıverdi**. BKÇ/83

Boş cephane sandıkları vardı, arkasına **dolaşıverdim**. VÇ/194

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/15, VÇ/171, HP/101, BN/73, BKÇ/95, İÇ/168, İÇ/213, İÇ/195, BN/143, BKÇ/83, BKÇ/83, BKÇ/82, BKÇ/82, VÇ/37, VÇ/37, VÇ/40-41, HP/50, HP/43, HP/43, BN/42, BKÇ/97, O/139, O/153, O/50, O/44, BKÇ/36, BKÇ/119, BKÇ/66, İÇ/48, SK/121, SK/122, SK/196, SK/158, HP/86, İÇ/136, HP/110, BKÇ/62, O/150, O/176, O/177, O/190, O/202, MA/64, MA/87, MA/103, MA/105, MA/114, BN/214, SK/13, SK/25, BN/57, BN/57, VÇ/126, VÇ/118, VÇ/120, VÇ/107, MA/26, BKÇ/87, BKÇ/85, HP/110, HP/104, HP/103, İÇ/179.

3.1.2.2. 9. –All

3. 1.2.2.9. 1. Ö + -All: Yükleme bağlanan sekiz örnek tespit edilmiştir. Bunlardan üç örnek beri edatı almış, iki örnek de.....-DI / - DU.....-All kalıbındadır:

Düğün işi çikalı beri de ilk rahat, sevinçli uykularını **uyudular**. VÇ/230

Ana kız *bu evlenmek sözü çikalıdan beri* bu düşüncesi ile sevinemediler.
VÇ/228

Kız doğalıdan beri onu koynuna alıp yatırıyor, Feyzi de sedirin üstüne bir yatak seriyor. BN/82

Bak *harp bitti biteli* sırtımda hep **bu esbaptır**. MA/128

“*Ben bildim bileli yatar.*” dedi. SK/144

Kış geleli kara kürk palto **giyiyor**. MA/145

Kaç ay oldu, *sen geleli* ? O/163

Üvey ana da geleli, ancak bir hafta **olmuş**, bu kadına dokunacak hiçbir söz söylememişti. VÇ/199

3.1.2.2.9.2. DT + -All: İki örnek tespit edilmiştir. Örneklerden biri...- DI /-DU.....-All yapısındadır. Bir örnekte dolaylı tümleç yönelmeli, bir örnekte ise çıkmalıdır:

Daireye gireli bir yıl bile **olmamış**. İÇ/204

Ben *sevkiyat anbarından çıktım çikali*, bir gün rahat oturup oh ! **dememişimdir**. MA/128

3. 1.2.2.9.3. ZT –All: Bir örnek tespit edilmiştir:

Daha geleli kaç gün **oldu**. BKÇ/90

3. 1.2.2.9.4.. İki veya daha fazla öge almış -All: Dört örnek tespit edilmiştir:

Asiye çibanlar çıkaralıdan beri babası odasını **ayırtmıştı**. VÇ/208

Emin’in göğsü, gurtlağı ilerde lokomotif gibi çekiyor, berikinin bacakları ilerde, gövdesi geriye asılmış, gözleri şaşlaşmış, dili çıkmış burnuna doğru kıvrılmış, ayaklarını pat pat yere vurarak yeni bir gayretle koşuyor ve *Emin kolundan turalıdan beri* memnun **görünüyordu**. MA/163

Eski varlıkları, ağalıkları elden gideli, çiftlikler kesimcilere, ortakçılara verileli epeyce yıllar **olmuştur** ; ancak, gene ağalıklarını elden bırakmak istemezler. MA/120

Eski varlıkları, ağalıkları elden gideli, *çiftlikler kesimcilere, ortakçılara verileli* epeyce yıllar olmuştur ; ancak, gene ağalıklarını elden bırakmak istemezler. MA/120

3.1.2.2.10.-rsA → Yükleme

3.1.2.2.10.1. **Öge almamış -rsA yapısının** yükleme bağlandığı elli dört örnek tespit edilmiştir:

Bilmezse de öğrenir. O/124

Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin. O/175

Sonra da, *ayrılırsa*, anasının çocuğa bakıp, bakmayacağını da **sordu**. BN/86

Görürsen, söyle ona bir daha benim yanıma **uğramasın**. HP/115

Anlarsalrsa kızlar, bu takımlarıyla acı **alaylar eder**, insafsız olurlar. BN/129

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/173, VÇ/148, VÇ/174, VÇ/119, VÇ/121, VÇ/117, O/84, O/80, SK/188, SK/147, O/37, İÇ/162, SK/74, İÇ/207, MA/182, MA/186, MA/180, SK/61, MA/171, MA/176, MA/179, O/82, O/91, O/91-92, O/65, O/103, O/148, İÇ/137, SK/158, MA/195, BN/86, MA/184, MA/199, MA/201, BN/130, BN/120, O/108, VÇ/79, VÇ/221, VÇ/211, VÇ/99, O/188, O/188, VÇ/118, MA/89, İÇ/137, SK/94, O/175, O/193.

3.1.2.2.10.2. **Ö + -rsA yapısının** yükleme bağlandığı yirmi iki örnek tespit edilmiştir:

Sanki *o gelirse*, gazeteleri görürse **kabahat olacaktı** gibi, ikimiz birden kapı tarafına bakmışız. VÇ/41

Kaynanam da kızarsa, **kızgın**. HP/106

Parlamento susarsa bu sefer de “Parlamento sustu !” **der** söylerler. BKÇ/167

Bu iş aksederse, elbette bizim için **iyi olmaz**. MA/110

-Yok, ama bir gün imtihana çekerse, *okumadığımız anlaşılırsa* **güceniyor**. SK/30

Bir başkası gelirse **görürüm** onları günlerini. MA/130

Bir sırası gelirse bak gör soğukkanlı nasıl **olur** ? BN/191

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/193, İÇ/181, VÇ/191, VÇ/191, SK/58, MA/232, BN/207, O/35, SK/150, BN/31, VÇ/228, İÇ/57, VÇ/193, VÇ/99, VÇ/42.

3.1.2.2.10.3. N + -rsA: N + -rsA yapısının yükleme bağlandığı yirmi üç örnek tespit edilmiştir:

“Beklesin, biz yaparız”, derlerse, ona da peki ! VÇ/228

-Kafasını koparamazsa nereye sığar ! dedi. VÇ/98

-Bu herifi sürerlerse bu kız ne yapar ? dedi. BN/21

Sanki o gelirse, gazeteleri görürse **kabahat olacaktı** gibi, ikimiz birden kapı tarafına bakmışız. VÇ/41

Hilali ile Kel Hasan gibileri İhsan'dan korkar takımı değil, *“Günün birinde kendisini dövenlerin kimler olduğunu öğrenirse de hiçbir halt edemez”* diye düşündüler. BN/124

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/54, MA/63, VÇ/36, O/140, İÇ/166, BKÇ/171, BN/106, VÇ/152, VÇ/146, VÇ/221, VÇ/227, VÇ/223, VÇ/225, İÇ/183-184, MA/70, BN/136.

3.1.2.2.10.4. DT + - rsA: DT + -rsA yapısının yükleme bağlandığı kırk üç örnek tespit edilmiştir:

Benim anladığıma kalırsa senin hiçbir şeyin yok. VÇ/65

Buradan çıkarsa, buna benzer bir başka yere gidecek. VÇ/220

Barba'nın söylediğine bakılırsa bu kız gibi güzel bir kız bütün yeryüzünde aransa eşi bulunmazmış. VÇ/219

Vallahi efendim, biz *memnuiyetlere bakacak olursak, hiçbir iş göremeyiz.* VÇ/117

Nikah cüzdanı olmadığına bakılırsa eski nikahtan kıymış olsa gerek. BN/80

Askerden gelirse bakalım bir yere yerleştirebilecek miyiz ? MA/103

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/87-88, MA/143, BN/193, BN/195, SK/46, MA/228, O/95, MA/224, MA/180, İÇ/212, İÇ/180, İÇ/172, İÇ/134, İÇ/133, O/55, O/39, O/31, HP/81, SK/167, SK/161, SK/92, O/186, O/124, İÇ/145, VÇ/141, VÇ/146, MA/175, HP/116, HP/113, HP/102, BN/213, BN/85, MA/88, BN/46, VÇ/117, VÇ/221, VÇ/219-220.

3. 1.2.2.10.5. ZT + - rsA: ZT + -rsA yapısının yükleme bağlandığı yirmi yedi örnek tespit edilmiştir:

*Nebiye'nin bildiği kadarına bakılırsa Feyzi, **adamakıllı bir erkektir.***

BN/115

*Çok ağır söylerse, Nebiye'nin karşılık vermekten çekinmeyeceğini **sandı.***

BN/95

*Birkaç yıl daha geçerse Nebiye memleketini, kendine yabancı **bulacak.***

BN/126

*Birini bulup da evlenirsem, birkaç yıl içinde, yeniden bir ocak tütmeğe **başlar,***
diye düşünüyordum. O/100

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/79, VÇ/215-216, VÇ/224, VÇ/224, HP/101, VÇ/107, MA/210, SK/56, SK/54, SK/111, İÇ/136, MA/187, SK/69, SK/84, HP/101, VÇ/42-43, MA/100, SK/60, SK/59, İÇ/136, SK/94, VÇ/192.

3.1.2.2.10.6. İki veya daha fazla öge alan –rsA zarf-fiili → Yüklem:Çok ögeli –rsA yapısının yükleme bağlandığı yirmi örnek tespit edilmiştir:

-Teyze, Advie Hanım makineyi satarsa, haber ver de biz **alalım.** VÇ/169

*Müdür de bir şey diyecek olursa, “Müsteşar dedi ben de yaptım” **derim.*** O/84

*Biri yalan söylerse ona **kızıyorlar,** dinlemiyorlar da, yazarsa okuyorlar ve kızmıyorlar.* MA/199

*Donanma istediğini bulamaz, dara kalırsa biraz eskice gemilere de **el koyuyor,*** sonra da bunları Santo Kastello ‘daki hurdalar arasına alıyordu. BKÇ/166

*“E, sen benden ayrılırsan, buna kim **bakardı.*** BN/97

*Gürültü olur da **at uykusunu alamadan uyanırsa** “idman” bozuldu **sayılır.***
MA/118

Saide’yi görünce kaşlarını çatacak, *eğer Saide bir şey sorarsa,* kısa cevaplar verecek, o suretle davranacak ki Saide ona çok sual sormaya cesaret edemesin. MA/195

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/179, VÇ/107, VÇ/76, O/114, O/154, O/108, İÇ/208, MA/75, MA/168, İÇ/153, VÇ/140, MA/106, MA/205.

3.1.2.2.11. –r –mAz →yüklem: aslında zarf-fiil olmayan aynı fiilin olumlu ve olumsuz geniş zamanının ikilemeli olarak kullanılması ile oluşan bu yapı, zarf-fiil işlevi ile kullanılmaktadır.

3.1.2.2.11.1. Ö + –r –mAz: Bu yapıda yedi örnek tespit edilmiştir:

Bu söz söylenir söylenmez büyük amiral de, o bir öküz gibi yumuşak, yavaş başlı, koca karınlı adam ad birden **ürkmüş**, kan kokusu almış boğa çılgınlığına uğradı. BKÇ/169

O bakar bakmaz da sanki biri odadan **uzaklaştı**. BKÇ/70

Perde kapanır kapanmaz, bu adamcağız sahnenin bir köşesinden “Paydos” diye bağırmaya **başladı**. BKÇ/12

Lakin primadonnanın nefesi kesilir kesilmez, bir alkıştı koptu... BKÇ/12

Yalnız *düğün geçer geçmez*, hemen haftasına **işittim** ki güvey kaynatası ve kaynanası ile bozuşmuş, aralarında büyük kavgalar olmuş, oğlan eve gitmiyormuş. BN/160

O çıkar çıkmaz bütün kadınlar ağlamaya, başlarını vurmaya başladılar. BN/148

Bu kız eve gelir gelmez de evin bakımı yoluna **girer gibi oldu**. VÇ/200

3.1.2.2.11. 2. N + -r -mAz: Bu yapıda dört örnek tespit edilmiştir ve bu örneklerdeki nesnelere hepsi belirtili nesnedir:

Bizi görür görmez alçak duvardan atlar **gider**. SK/132

Vakia valde de yatsıyı kılar kılmaz **uyukluyor**. VÇ/42

Siz *bu noksanı görür görmez* âdeta sevindiniz ve hayırhâne bir gayretle çalışmaya **başladınız**. VÇ/49

Ablam onu görür görmez oturduğu koltuğun altından tavlayı çekip:

“Gel bakalım, sana bir ders vereyim, yak şu lambaları ! ” **dedi** ve güveyi karşısına alıp oyuna başlattı. MA/135

3.1.32.2.11.3. DT + -r -mAz: Bu yapıda beş örnek tespit edilmiş olup, dolaylı tümleçlerin üçü çıkmalı, ikisi yönelmelidir:

Yalnız Başkan’ın bu adamla bir vazgeçtisi olmalıdır ki, *işinden çekilir çekilmez* bir yığın müfettiş Belediyeye **üşüştüler**. HP/185

Düğün sahipleri, bunu iyiliğe yormadıklarından *kasabaya varır varmaz* güveyin amcası, Osman Kalfa’nın Ferhat gibi başa gelen delikanlıları **aradı**. MA/124 –125

Babam geldi, *odadan girer girmez* yere **kapandı**, anasının ayaklarından öptü. BN/148

Karacılar diyor ki:Denizlerdeki yasak bölgeler ile o bölgelere izin vermek hakkı donanma kumandanlığını yetkisi içindedir ; ama, *karaya ayak basar basmaz* yasak bölge kurmak, buralara izin verip vermemek kara kuvvetlerinden **sorulur**. BKÇ/157
Mektepten çıkar çıkmaz çarşı tarafına savuşmak **var**. O/74

3.1.2.2.11. 4. ZT + -r -mAz:Bir örnek tespit edilmiş olup, bu örnekte zaman zarfı görülmektedir:

Daha gelir gelmez, ayağının tozu ile vilayet merkezinin okullarını **gezdi**. VÇ/112

3.1.2.2.11.5. İki veya daha fazla öge almış -r -mAz:Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir:

Sonra, öyle bir valde var ki *daha kendisini dünyaya getirir getirmez*, kocasıyla aralarındaki geçimsizliği sebep tutarak, babasının evine **kaçmış** ve kızını sütninelerin, dadıların eline bırakmıştır. BN/12

Ders bitip de bahçeye çıkar çıkmaz ilk işimiz hırsız – polis oynamaya **başlamaktı**. BKÇ/143

Ve *islanmış paltosunu sırtından, şapkasını başından çıkarır çıkarmaz* bizi yemeğe oturttu. MA/136

3.1.2.2.12. -DI mI / -DU -mU→yüklem: Aşında zarf-fiil olmayan, belirli geçmiş zamanın soru eki almış bu şeklinin zarf-fiil işlevi ile kullanıldığı zaman zaman görülmektedir. Metinlerimizde de bu yapının az sayıdaki örnekte zarf-fiil işlevi ile kullanıldığı görülmektedir, bu yapının yükleme bağlanmış dokuz örneği tespit edilmiştir:

3. 1.2.2.12. 1. Ö + -DI mI /- DU mU: Üç örnekte bu yapı görülmüştür:

Gözü döndü mü, babasını **tanımaz** delinin biri. BN/80

Bu kapı kapandı mı yalnız Niyazi Bey değil, hepimiz **hapı yutarız**, anladın mı? İÇ/181

Benim suçum olmadı mı **aslan kesilirim**. BKÇ/49

3.1.2.2.12.2. N + -DI / -DU + -mI / -mU: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Daha sonra da *bu göz göre göre hıyaneti söyledin mi*, haydi **sürgün**. O/158

3.1.2.2.12.3. DT + -DI mI /- DU mU Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir:

Karşınıza oturdu mu gözleri ile tütün paketini **arar**, sokulur, tabakayı cebime koyarım, sözlerini şaşırır cebimden çıkarıp masanın üstüne bırakırım, sevinir. O/66

Biraz sonra hastabakıcı Seime'nin sesi:

- Camı çıkması herif, *yatağa girdi mi* öldü **sanırsın**. BKÇ/32

Yalnız *kahvede lafa tuttular mı* evde işi, ateşte yemeği **unutuyor**. VÇ/193

3.1.2.2.12.4. ZT + -DI mI /- DU mU : Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Biraz içti mi, bu kızı anıp **ağlıyor**. BKÇ/58

3.1.2.2.12.5. İki veya daha fazla öge almış -DI mI /- DU mU :Bir örnek tespit edilmiştir:

İkinci olup da batıdan bir rüzgâr kalktı mı, kuru kırların tozu direklenip şehre doğru şehre doğru **yürüyor**, sokaklara, evlere çöküyor. HP/76

3.1.2.2.13. -DIğIndAn /-DUğUndAn →yüklem:

3.1.2.2.13.1. Ö + DIğIndAn/-DuğUndAn: Zarf-fiil işlevi gören sıfat-fiil + iyelik eki + hal eki birleşmesinden oluşan bu yapının özne aldığı **altı örnek** tespit edilmiştir. “*Kel olduğundan değil ya, genç yaşında saçları dökülmüş, kafası dazlak kalmış arkadaşları da “kel” diye isim takmışlar. İÇ/152*” örneğinin bağlandığı yapının *değil*'le birleşerek yüklemi oluşturduğu düşünülmüştür:

Ertesi gece Habeş hastabakıcı Huriye, komşunun çocuğuna aktardan, kurma bir otomobil almış ; *evde kurup koşturacak yer olmadığından* hastaneye **getirmişti**. O/207

Hayatta şikâyet edecek daha esaslı dertleri bulunmadığından evlerinden şikâyete **başladılar**.MA/186

Oda içinde davullar dövülmeye başlayınca *ışıklar söndüğünden* lambaları sundurmaya **çıkardılar**. MA/123

Bu düşü yordurmak için bir adam arandığı sırada hadis bilginlerinden Sancarlı Hoca diye tanınmış Sadettin-i Erbili hazretlerini getirmek istedilerse de *çok yaşlı olmaları dolayısı ile gelemeyecekleri anlaşıldığından* Mehmet Beşe' ye düşleri öğretip Harput'a **yolladılar**. NB/177

Onların hemen hepsi, az çok farklarla, birbirine benzediklerinden ve *fakir olduklarından* bütün insanlığı titreten süslenmek ihtiyacı aralarına bir hiss-i teavün koymuştu. SK/110

Kel olduğundan değil ya, genç yaşında saçları dökülmüş, kafası dazlak kalmış arkadaşları da "kel" diye isim takmışlar. İÇ/152

3.1.2.2.13.2. N + -DiğIndAn/-DUğUndAn:Bu yapının beş örneği tespit edilmiştir. Nesnelere hepsi belirtili nesnedir:

Müdür bey, masasının gözünde her donanma oldukça okuduğu nutku uzun uzun aradı ; onu bulamayacağını ve buna pek güzel alıştığı için *başkasını okumayacağını kestirdiğinden*, o sararmış, eskimiş, kat yerlerinden yırtılmış kâğıdı bulunca **sevindi**. İÇ/37

Haftalarca hazır durmanın güçlüğü, masrafı, *müdürü üzüntülere düşürdüğünden*, her gün adam yollayıp süt gönderip vali beyin sağlık durumunu **soruyordu**. VÇ/112

Sonra *muavinin saçlarını ve bıyıklarını yeni boyadığı gözüne çarptığından*,
- Sen, **dedi**, gün geçtikçe gençleşiyorsun. O/86

Ancak ben bunlarla meşgul değildim, gönlümde bir ayrılık acısı vardı ve bu acı, en ziyade *köpeğimi terk ettiğimden*, onu köye çevirdiğimden ileri geliyordu. BN/151

Faik Efendi, sonra *fena halde saracaklarını ve bu işin bitip tükenmeyeceğini bildiğinden* işi kabul ettirmeye **çalışıyordu**. O/134

3.1.2.2.13.3. DT + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Bir örnek tespit edilmiştir:

Yeniköy, bu yandan Banatlı nahiyesine yarım saatlik ; kaza merkezine de, çok olsa, bir buçuk saatlik bir yerde olup alışverişi de buralarda ise de *kazalar sınırını kesen çayın yakasında bulunduğundan* dört saat ötede bir nahiyeye, on saat uzakta da bir kaza merkezine bağlıdır. O/215

3.1.2.2.13.4.. ZT + -DIğIndAn/-DUğUndAn: Bir örnek tespit edilmiştir. Bu örnek de isim soylu bir yükleme bağlanmıştır:

Evsahibi beylerde de,yalnız cenazenin *çabuk hazırlanamadığından* bir sinirlilik var. BKÇ/15

3.1.2.2.13.5. İki veya daha fazla öge almış -DIğIndAn/ -DuğUndAn: Bu yapının beş örneği tespit edilmiştir:

Düğün sahipleri, *bunu iyiliğe yormadıklarından*, kasabaya varır varmaz güveyin amcası, Osman Kafanın Ferhat gibi başa gelen delikanlıları aradı ise de kimseyi bulamadı. MA/124-125

Ancak ben bunlarla meşgul değildim, gönlümde bir ayrılık acısı vardı ve bu acı, en ziyade köpeğimi terk ettiğimden, *onu köye çevirdiğimden* ileri geliyordu. BN/151

Komşu beylerde ikisi, setin ucuna çekilmişler,*tanıdıklarından bir tekke şeyhinin küçük kızının bir baytara nişanlı iken bir mektep çocuğu ile sevişip ona varmaya kalkıştığından tutturmuş* dedikodu ediyorlar ; kızı babasını, kardeşlerini çekiştirip duruyorlardı. MA/29

Ancak *başkası daha önce bu adı almış olduğundan*, nüfus kaleminde başına bir de “Öz” koydular. VÇ/132

Pencerelerini mor salkımlar, hanımelleri kapadığından biraz loşça. O/138

3.1.2.2.14.-DIğInA /-DuğUnA: SF + İE + YH birleşmesinden oluşan bu yapı da aslında zarf-fiil değilken zarf-fiil işlevinde kullanılan bir yapıdır (Yücel, 200, 110). Metinlerimizde üç örnekte tespit edilmiştir:

3.1.2.14.1. Ö + -DIğInA /- DUğUnA: Bir örnek tespit edilmiştir:

Karısının istediği gibi bir ev kadını çıkmadığına sıkılıyor. VÇ/200

3.1.2.14.2. N + –DIğInA /- DUğUnA: Bir örnek tespit edilmiştir:

Anlaşıyor ki Turan Hanım evlendiğine, *böyle bir koca bulduğuna* **sevinmek** mi, yerinmek mi doğru olacağını henüz kestirememiştir. BKÇ/200

3.1.2.14. 3. DT + –DIğInA /- DUğUnA: Bu yapıda bir örnek tespit edilmiştir:

Muslih, *eve bakılmadığına* babasının **sıkıldığını** anladı. VÇ/200

3.1. 2.3. Zarf-Fiilin Yükleme Bağlı Olmayıp Fiilimsiye Bağlı Olması

3.1. 2. 3.1. Zarf-Fiilin İsim-Fiile Bağlı Olması

3.1. 2. 3.1. 1. - Ip/-Up →Fiilimsi

3.1.2.3. 1. 1.1. Öge almamış - Ip/-Up →isim-fiil: Seksen üç örnekte -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı görülmektedir. Bu örneklerden kırk ikisi -mA isim-fiiline, otuz yedisi -mAk isim-fiiline, dördü de -Iş /- Uş isim-fiiline bağlanmıştır:

İşleri karıştırıp gazete satmak, bu arada da külah isteyen politika düşkünü gazeteciler her bildiklerini açıkça yazamıyormuş gibi *fitnelik edip herkesin kafasını bulandırmaya* başladılar. BKÇ/158

Açıp açmamakta tereddüt etti. MA/62

Bu kadar doğru bir istekle, kendine bir çıkar yol bulmaya çalışarak karşıma gelmiş olan kızı, *soğutup kırmak* işime gelmedi. MA/141

Ve o gece *oturup bütün bir haftadır başına gelen bu mahcubiyetlerin, bu üzüntülerin sebebini düşünmeğe* başladı ; hele birkaç gündür sağ taraftan kalkmadığında hiç şüphe yoktu. SK/77.

Bir güzel kızın adaklısı olup ondan uzakta kalmak Bir güzel kızın adaklısı olup ondan uzakta kalmak ne kadar tatlı ! BN/130

Eğer delikanlı kendilerini beğenmez de başka bir kız seçerse, *bozulup küçük düşmemek*, “ben onu beğenmiyordum” diyebilmek için arkalarında açık kapı bırakmaya çalışır, ihtiyatlı davranırlar. BN/129

Selim için, el yordamıyla traş olmak *giyininip kuşanmak* şimdilik sıkıntılı bir şeydir. BKÇ/70

Yeni gelen bu iltifata, bu hatır soruşlara *ayağa kalkıp oturmakla*, elini kaşına götürüp askerce selamlamakla cevap vermiş oluyordu. MA/24

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/20, BN/36, SK/42, BKÇ/86, O/201, SK/166, VÇ/222, MA/194, BKÇ/42, MA/122, MA/77, MA/118, VÇ/119, VÇ/120, BN/104, HP/65, VÇ/40, BN/119, VÇ/71, O/102, İÇ/156, BKÇ/158, O/14, O/11, HP/11, HP/18, SK/114, SK/113, VÇ/128, BN/178, VÇ/227, MA/120, O/88, MA/228, O/105, BN/173, BN/128, BN/128, BN/128, BN/138, BN/141, MA/155, MA/66, BN/170, HP/116, HP/72, VÇ/221, O/130, SK/166, SK/17, BKÇ/158, VÇ/54, SK/132,

BKÇ/99, O/178, O/55, SK/17, BN/203, HP/111, HP/131, HP/186, VÇ/108, VÇ/129, VÇ/143, HP/184, BN/159, VÇ/198, BN/133, BN/129, HP/186, BN/94, BN/119, BKÇ/146, İÇ/139, BKÇ/162.

3.1.2.3.1.1.2. Ö + Ip/-Up → isim-fiil: Ö + Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı on örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin beşi –mA, beşi de –mAk isim-fiiline bağlanmıştır:

Mustafa Efendi yolluk almaya gittikten biraz sonra köprüden bir vapur geçmiş olacak ayak sesleri *kapı açılıp kapanmaları* duyuldu. BKÇ/44

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine,görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “*talimat*” olup ortaya “*nizam*” olup “kanun maddesi” olup ortaya **çıkma**ya başlayınca Şinasi Halil Bey’e sanki yeniden can geldi. MA/212

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine,görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “*talimat*” olup ortaya “*nizam*” olup “kanun maddesi” olup ortaya **çıkma**ya başlayınca Şinasi Halil Bey’e sanki yeniden can geldi. MA/212

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine,görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “*talimat*” olup ortaya “*nizam*” olup “*kanun maddesi*” olup ortaya **çıkma**ya başlayınca Şinasi Halil Bey’e sanki yeniden can geldi. MA/212

Bana sorarlarsa, anası ölüp de bir çocuk babasının eline kalacağına, *babası ölüp* anasının eline **kalması** daha iyidir. BN/137

Bizim eve de, *her çeşitten hizmetçi kadınların biri gidip biri gelmeye* başladı. BN/18

Kendisi gidip kapıdan **bakmak** istedi, bırakmadılar. BKÇ/127

Ancak *kız olup* da koca **beklemek** de kolay olmadığı için karşıların açkan her genci tartmağı, denemeyi doğru buluyorlardı. HP/34

Akşam olup büyük baba **gitmeğe** kalkınca karısı:
-İstersen kal burada, dedi. SK/107

3.1. 2. 3. 1.1. 3. N + -Ip /-Up →isim-fiil: N + -Ip /- Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yüz on örnek tespit edilmiştir. Bağlandıkları isim-fiil eki ve nesnelere durumu **Tablo: 53**'da belirtilmiştir. Buna göre en fazla belirtilen nesneli –Ip/-Up zarf-fiili, –mAk isim-fiiline bağlanmıştır. –İş/-Uş isim-fiiline bağlanmış belirtisiz nesneli örnek, tespit edilmemiştir:

Tablo:53 N + -Ip /-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı İsim-fiillere Göre Dağılımı

	-mAk	-mA	-İş / -Uş
Belirtili nesne	48	33	2
Belirtisiz nesne	19	8	-
Toplam	67	41	2

Halit eve geldikçe Arife, çocukların *onu görüp* “baba” diye önü arkası sıra **dolaşmalarına** çalışıyor, bir yandan da Halit’i eve alıştırıyordu. HP/110

Bizi yakalayıp da **tartaklamaya** başladılar. BKÇ/182

Kocanın kıskancı, karı kocanın *birbirini sevip* aralarından su **sızdırmamaları** dostların canını sıkar. HP/131

Çok ihtiyat ediyor, bir taraftan da dağda gezerken Ali’nin *evi basıp*, çoluk çocuğunu **kaldırmasından**, evini ateşe vermesinden korkuyordu. İÇ/62

Bu sözü ; Kenan Bey’in büyük annesi, Advie Hanım’a açtığı gün, Muzaffer de *mahalleden birini bulup* onun aracılığıyla para karşılığı makine dikişi **dikmeyi** düşünüyordu. VÇ/225 BKÇ/128

Kendisini zehirleyip öldürmeyi de düşündü. BKÇ/122

BKÇ/157

Sonra *tabakları silip hazırlamaya* başladılar. BN/23

Anası, kız kardeşi, yakın komşulardan yaşlı birkaç hanım, *güveyin dört yanını alıp* ona **yalvarmaya** başladılar, ki gidip bir tıraş olsun, temiz bir yakalık, bir yeni kravat taksın !... BN/24

Bir kâğıt yaptırıp bir gün belediyeye **uğramak** bir iş mi ? İÇ/138

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/40, BKÇ/130, HP/106, BN/123, O/62, O/100, BN/193, BN/71-72, İÇ/31, BKÇ/36, HP/24, HP/22, SK/145, SK/102 SK/169, SK/92, BN/125, VÇ/179, VÇ/179, VÇ/176, VÇ/174, VÇ/173, VÇ/173, O/148, O/33, BN/202, VÇ/146, MA/84, VÇ/179, VÇ/158, BN/72, SK/82, VÇ/69, VÇ/112, VÇ/112, VÇ/125, VÇ/183, VÇ/38, VÇ/46, HP/49, HP/64, VÇ/36, HP/62, BKÇ/130, HP/90, BKÇ/192, BN/160, BN/161, İÇ/38, MA/219, BKÇ/21, HP/28, HP/23, BN/103, VÇ/176, İÇ/132, MA/178, MA/174, BN/212, VÇ/148, VÇ/154, VÇ/127, BN/154, İÇ/169, İÇ/160, MA/140, MA/58, İÇ/204, HP/179, BN/173, SK/21, SK/18, MA/219, BKÇ/170, VÇ/22, O/87, O/66, O/74, İÇ/143, İÇ/143, BN/197, BN/178, MA/214, HP/179, HP/173, HP/170, HP/169, HP/162, HP/129, HP/143, HP/129, HP/121, HP/123, İÇ/20, İÇ/60, VÇ/198, VÇ/223, MA/186, HP/69, BN/27, BKÇ/158, BKÇ/161, BN/190, HP/62, VÇ/71.

3.1.2.3.1.1.4. DT + -Ip/-Up → isim-fiil: DT +-Ip / -Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yüz beş örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerde zarf-fiillerin bağlandıkları isim-fiil ekleri ve dolaylı tümleçlerin halleri **Tablo: 54**'te gösterilmiştir. Tabloya bakınca bu zarf-fiilin -mA ve -mAk isim-fiiline aşağı yukarı eşit olarak bağlandıkları görülmektedir:

Tablo: 54 DT + --Ip/-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı

	-mAk	-mA	-İş / -Uş
Yönelmeli Dolaylı Tümleç	28	28	1
Bulunmalı Dolaylı Tümleç	10	13	----
Çıkmalı Dolaylı Tümleç	13	11	1
Toplam	51	52	2

*Buradan kalkıp başka yere **göcmeyi** Feyzi kendisi düşünmüş değildi.*

BN/122

Başlangıçta, sokakta rastgelmiş gibi yapıyorken sonraları *kapıya gidip oradan almaya* başladı. İÇ/198

*Kahvelerde gezip loto **çekmeye**, kâğıt oynamaya başlamış.* BN/161

*Olduğum yerde doğrulup **bakmak** isterdim, kuş beni duydu, başını çevirdi, göz göze geldik.* BKÇ/22

Babamı dinlerken, masanın üstünde duran anahtar zincirini elime almış, *çevirip parmağıma sarıp **çözmeye** başlamışım.* MA/66

*Birbirlerinden ayrılmayıp birlikte **ölmeye** antlar içmişler.* MA/138

Vali onları görünce *yerinden kalkıp **karşılama**ya gitti.* BKÇ/55

*Bir kapı eşiğine oturup bu mahallede akşam oluşunu **seyretmek** istiyor.* VÇ/222

Nebiye gibi yakın köylerden başka bir başka bir yere çıkmamış bir kadın için, evini barkını bırakıp *bir başka şehre gidip **yerleşmek** kolay değildir.* BN/123

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/145, BN/129, SK/30, BKÇ/172, BKÇ/181, BKÇ/54, BN/29, VÇ/16, SK/119-120, SK/99, SK/167, SK/161, O/124, BKÇ/12, HP//65, BKÇ/143, HP/78, İÇ/137,

İÇ/200, BN/53, VÇ/112, VÇ/110, VÇ769, VÇ/138, O/74, O/111, O/115, BN/182, BN/191, HP/185, HP/144, HP/164, SK/38, HP/129, HP/129, SK/82, VÇ/182, MA/23, VÇ/198, BKÇ/157, BN/105, BN/106, BN/121, BN/92, BN/123, BN/123, BN/123, O/95, O/105, BN/185, BN/189, BN/193, BN/178, MA/118, MA/118, MA/87, BN/211, MA/71, BKÇ/179, BKÇ/179, BKÇ/185, HP/131, HP/193, HP/101, HP/109, HP//90, BKÇ/182, BN/203, HP/163, HP/170, VÇ/226, HP/71, O/88, BKÇ/157, İÇ/199, BN/159, BKÇ/12, HP//65, BKÇ/143, HP/78, BKÇ/12, HP//65, BKÇ/143, HP/78.

3.1. 2.3. 1. 1. 5. ZT + -İp /-Up→isim-fiil: ZT + -İp / -Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı kırk bir örnek tespit edilmiştir. Tabloya bakınca en çok durum zarflı -İp/-Up'un -mAk isim-fiiline bağlandığı görülmektedir. -İş/-Uş isim-fiiline bağlanmış örnek de görülmemektedir:

Tablo: 55. ZT + -İp /-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı İsim-Fiile Göre Dağılımı:

	-mAk	-mA	-İş / - Uş
Durum zarfı	14	9	-
Zaman zarfı	4	1	-
Miktar zarfı	6	3	-
Yer, yön zarfı	2	3	-
Toplam	26	15	-

İmzasız mektuplardan sonra Mesrure, *Osman'la görünüp gezinmeyi* seyrekleştirmeyi düşündüyse de Özarier'i sevindirmek istemedi. İÇ/208

Ondan sonra gelen Pazar günü Halit evde çocuklara tahtadan araba yapmaya, biraz sonra da *onlarla oturup oynamaya* başladı. HP/108

Kadın *hemen gidip* Hüseyin'i **bulmalarını** istedi. BKÇ/118

Meyzinin oğlu Sadrettin ile Arap Cevher'in oğlu Arif, biri on sekiz yaşlarında ayağında çuha şalvar, belinde şal kuşak, gümüş saat, kordan, aktar çıraklığı eder bir çocuk ; öteki yirmi yaşlarında, kıvrıkcık saçlı, açık kahve renkli, babasının yanında çalışır bir dadı çocuğu, *sık sık gelip gitmeye*, sofracı karırlarla âşıkdaşlık etmeye yeltenir oldular. BN/23

Ev işleri ile uğraşıp avunmaya çalıştı. BN/119

Kızın hısımları istemediler, *biraz yardım edip yargıç yapmak* istediler. HP/186

“Çok çalışıp az **kazanmak**, alinteri ile ekmek yemek, onunla övünmek” ona masal gelir. O/107

Bir gün de *komşu çocukları ile bir olup* Turgut’u **dövmek** istemişler. BN/65
Büsbütün somurtup **oturmak** da olmaz. İÇ/136

Büyük Hanım, olduğu bir günden, öğle uykusunu sevmezmiş ; ama, *gece erken yatıp* kocasının çenesini **açtırmamak** için şimdi öğle yemeklerinden sonra biraz kestiriyormuş. O/31

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/102-103, O/95, BN/192, VÇ/121, BKÇ/166, BKÇ/180, BKÇ/138, HP/181, SK/96,VÇ/17,VÇ/71, HP/26, BN/29, BKÇ/143, VÇ/39, VÇ/43, VÇ/199, BKÇ/180, O/110, BN/159, İÇ/ 201, BKÇ/76, BKÇ/70, MA/148, SK/154, BN/107, BN/106, HP/13,HP/23, SK/86, SK/161-162.

3.1. 2.3. 1. 1. 6. İki veya daha fazla öge almış –Ip/-Up zarf-fiili → isim-fiil:

İki veya daha fazla öge almış –Ip / - Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yüz beş örnek tespit edilmiştir. Bunların elli sekizi –mAk isim-fiiline, kırk biri –mA isim-fiiline, altısı ise –İş / -Uş isim-fiiline bağlanmıştır:

Tablo: 56 Çok Ögeli –Ip/-Up ZF’in Bağlandığı İF’in Türüne Göre Dağılımı

-mA	-mAk	-İş /-Uş	Toplam
41	58	6	105

Açıkça söylemiyorsa da *kızı dairede kapayıp baştan çıkarmalarından* korkar gibi görünüyor. İÇ/204

Küçük oğulları Aziz, ortaokulu bitirince Halit *onu dükkân alıp* doğramacı **yetiştirmeye** başladı. HP/111

Sonra da *kafasını yorgan içine sokup* **ağlamaya** başladı. HP/48

İki tarafı zarif surette kırılmış sakalını eliyle okşadı, sıvazladı sonra yeni redingotunun yakasına düşmüş bir kılı itina ile aldı,attı, elinin tersi ile yeleğine düşen tütün küllerini silkti, yavaşça saatine baktı –iş olduğundan değil, yapacak başka bir iş olmadığından – yüzüğünü düzeltti, hasret dolu gözlerle kapıya baktı, *ellerini karnı üstüne kavuşturup* **beklemeye** başladı. MA/170

Onu bir ata bindirip yol uğrağı bir köye **indirmek** bile kolay olmamış. BKÇ/132

Muzaffer *çiğ domatesi tuza batırıp* **yemekten** hoşlanıyor. VÇ/180

Bu, *halkı öne sürüp* kendi sözlerini **geçirmek** içindir. HP/79

Çamaşırları odasına bırakıp kocasını **aramak** istedi. O/33

Bu rapor yazılır, bir hafta sonra *Hacı Yakup'un oğlunu pusuya düşürüp* **vurmak** isterler, bir çarpışma olur, haydutlardan biri vurulur. BKÇ/139

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/130, MA/212, BN/144, O/133-134, MA/169, MA/171, BN/90, BN/193, VÇ/113, HP/79, SK/145, BN/172, HP/85, VÇ/45, VÇ/150, VÇ/150, SK/72, SK/75, MA/139, BKÇ/142, VÇ/40, VÇ/157, BN/202, SK/76, O/115, BKÇ/120, SK/86, SK/15, H-P/58, BN/172, BKÇ/67, HP/32, HP/62, SK/161, BKÇ/75, BN/209, İÇ/193, MA/118, BN/43, VÇ/154, O/132, BN/197, İÇ/33, MA/95, BKÇ/136, BN/57, BN/57, BKÇ/58, HP/174, BN/174, BKÇ/44, İÇ/202, İÇ/174, İÇ/191, HP/66, HP/97, O/130, O/108, BN/134, BKÇ/121, HP/101, BKÇ/67, MA/117, BN/197, O/88, İÇ/143, O/165, HP/46, HP/105, HP/172, BKÇ/19, HP/33, O/37-38, SK/54, VÇ/123, HP/38, MA/216, MA/68, BKÇ/157.

3.1. 2.3. 1. 2. –ArAk zarf-fiili → isim-fiil

3. 1.2. 3.1. 2. 1. Öge almamış -ArAk: -ArAk zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı dokuz örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden altısı –mA isim-fiiline, üçü de –mAk isim-fiiline bağlanmıştır:

Gecenin sessizliğini bozan bu gürültülü konuşmaların uğultusu, yukarı katlara *genişleyerek*, sağırılarak **çıkma**ya başladı. BKÇ/33

Gecenin sessizliğini bozan bu gürültülü konuşmaların uğultusu, yukarı katlara *genişleyerek*, sağırılarak **çıkma**ya başladı. BKÇ/33

Otura kalka, *dinlenerek* kan ter içinde **çıkma**ya çalışıyorum. VÇ/60

Bu kızın, *bilerek isteyerek* bir dilenciye **varması**, bizim evde, ilkin hiç hoş görülmedi. BN/18

Bu kızın, *bilerek isteyerek* bir dilenciye **varması**, bizim evde, hiç hoş görülmedi. BN/18

Karısı ise, sorulmadıkça düşündüklerini söylemez, kimse ile teklifsiz olmak istemez, *bağırarak konuşmaktan* hoşlanmaz, dağınık kıyafetle, kocaasına bile görünmez bir kadın. MA/185

Bir müddet sakin oturdum ; fakat böyle *hiçbir şey yapamayarak oturmaktan* ise, kızgın ovaların ateşi içinde yürümek daha hayırlı. SK/48

Yavaş yavaş, *ağlayarak* beyaz çorapları ile **yürümeğe** mecbur kaldı. SK/117

Hayır, bayağı, *zevce olarak* ; nikahlı falan **yaşamak**..... SK/34

3. 1.2.3. 1. 2. 2. Ö + -ArAk: Ö + -ArAk zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yalnızca iki örnek tespit edilmiştir. Bir örnek -mA, bir örnek -mAk isim-fiiline bağlanmıştır:

Genelkurmayına yazdığı bir kâğıtta, *donanmanın gülünç olmasını önleyecek bir yol bulunarak*, nişan tahtası çekecek gemi işinin **bitirilmesini** emrediyordu. BKÇ/169
Senin her zaman arkadaşın olarak kalmak istiyorum. HP/144

3.1. 2. 3.1. 2. 3. N + -ArAk: N + -ArAk zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı dokuz örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden **belirtili nesneli dört** zarf-fiil -mA isim-fiiline, **bir zarf-fiil** ise -mAk isim-fiiline bağlanmıştır. **Belirtisiz nesneli üç** zarf-fiil -ma isim-fiiline, bir zarf-fiil ise -mAk isim fiiline bağlanmıştır:

Tablo: 57 N + -ArAk ZF'nin Bağlandığı İF'nin Türüne Göre Dağılımı

	-mA	-mAk	-İş/-Uş
Belirtili nesneli ZF	4	1	-
Belirtisiz nesneli ZF	3	1	-

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının, babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları, hısım kızları arasında hele biraz da yakışıklı olursa, *güler yüzler göstererek*, tatlı sözler işiterek **yaşaması** ne hoştur. BN/128

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının, babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları, hısım kızları arasında hele biraaz da yakışıklı olursa, *güler yüzler göstererek*, *tatlı sözler işiterek yaşaması* ne hoştur. BN/128

Paşa efendimizin eskiden beri namaza karşı kayıtsız oldukları herkesçe bilinir iken, bu ramazan ayında beş vakit namazlarını cemaat ile kılıp *sofralar tertip ettirerek* yoksulların, gariplerin yedirilip **içirilmelerine** çalışmışlar idi. BN/178

Bu kadınların Muslih, ilkin kendisinden korkup çekindiklerini, sonra onun babasına: *onları kovdurmayacağını anlayarak* kendisine iyi gözle **bakmaya** başladıklarını anladı. VÇ/201

Radikal mi, liberal mi ? *işi tâmik ederek* buna bir **karar verilmesinin** vakti geçmiştir. MA/178

Daima kolay, rast gele öğrenilebilir şeyleri toplayarak onlarla **yaşamaya** alışmıştır. İÇ/13

Vekilliğimi alarak bu işte bana **yardım etmenizi** yeniden diler, saygılarımı sunarım. O/107

Behin, çirkinliğine katlanacak ama, *bu adamla anlaşabileceğine pek inanmadığını* görerek ayak **sürümek** istedi. O/111

Gecedен sarhoş olup sabaha karşı işkembe çorbası içmeğe, kovboy filmleri çeviren sinemalara gidip *kabak çekirdeği yiyerek* akşama kadar **oturmağa** perdede öpüşme olunca ıslık çalmağa, daha nelere ayak uydurdu da onu beceremiyordu. SK/167

3.1. 2.3. 1. 2. 4. DT + -ArAk → isim-fiil: DT + -ArAk zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **dört** örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden ikisi -mA isim-fiiline bağlanmış olup, biri yönelmeli, biri de bulunmalı dolaylı tümleç almıştır. Diğer ikisi ise -mAk isim-fiiline bağlanmış olup, ikisi de yönelmeli dolaylı tümleç almıştır:

Bunun için, her yılın nevruzunun kırkinci günü, saadetlu Paşa efendimiz göçlerin Tarlak yaylasına kaldırılması, Kâhya efendimiz göçlerin birlikte yürümesi, *Deftardar efendimizin de eyalet merkezinde kaymakam olarak kalmaları*, elde bulunan işlere yoluyla bakmaları yapılagelen şeylerden iken, Paşa efendimizin göçleri hazırladığı sıralarda, Kâhya efendimiz Paşa hazretleri görüşmelerinde, Tarlak yaylalarının suyu ile havası ile haremsarayları halkının uyuşamayarak bütün yazın rahatsızlık içinde geçirdiklerini ileri sürerek, eğer Paşa hazretlerinin izinleri olursa, Küreken kaplıcalarında yaylamaya gideceklerini buyurmuşlar. BN/172

Hatice gözlerini silip *hıçkırıklarına hakim olmaya çalışarak* kocasının ilk sorduğuna **karşılık vermeye** çalıştı. BKÇ/128

Bunun için de şimdilik *kazandığı para ile evlenmeye kalkmayarak* biraz da para **biriktirmek yolunu** tuttu. BN/129

Sözün kısacası *bir ev kurup başını sokmak ve ince eleyip sık dokumaya uğraşmayarak* gününü gün etmeye **çalışmak** ve yaşayıp gitmektir. VÇ/71

3.1. 2. 3.1. 2. 5. ZT + -ArAk → isim-fiil: ZT + -Araf zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı altı örnek tespit edilmiştir, örneklerden dördü –mA isim-fiiline bağlanmış olup, üçü durum zarfı, biri de miktar zarfı almıştır, diğer iki örnek ise –mAk isim-fiiline bağlanmış olup, ikisi de miktar zarfı almıştır:

Fakat, geçen arabaların, insanların, bağırarak düdükleme, çatlayan kamçuların sesi, o gürültülü, o kargaşalık kendini şaşırtmış, alıklaştırmış ; başında bir uğultu, *bir korkuyla yürüyerek* bu dar yerlerden **kurtulmaya** çalışıyordu. İÇ/40

Bir gece içinde Osman'ın *böyle serseri olarak* **görünmesi** sanki dövülmüş, sövülmüş gibi Mesrur'e incitti. İÇ/213

Bayan Yerdî'nin *gemiye kadar gelerek* kocaya varacağını **söylemesi** ne demektir, anlamadım. BN/195

Bunların, *yanlış anlayarak kötü bir ders almış olmalarını* hiç istemem. O/128

Kendini *biraz överek*, biraz okşayarak **çalıştırmak** pek kolaydır. İÇ/14

Kendini biraz överek, *biraz okşayarak* **çalıştırmak** pek kolaydır. İÇ/14

3.1. 2. 3.1. 2. 6. İki veya daha fazla öge almış –ArAk zarf-fiili: Çok ögeli –ArAk zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı altı örnek tespit edilmiştir Üç örnek –mA isim-fiiline bağlı iken, üç örnek de –mAk isim-fiiline bağlıdır:

Burada Şinasi Halil Bey de İstanbul'da kendine güvenini kaybetmişken, *burada ona değer verdiklerini* görerek bir adamın başaramayacağı kadar ağır işlerin altına **girmekten** çekinmedi, geceyi gündüze katıp çalışmaya başladı. MA/21

Bir kuzu kadar büyük, uzun ve geniş kulaklı. sarkık avurtlu uzun açık kahverengi tüyleri olan bu köpeğin bakışları o derece itimat telkin ediyordu ki, Hüseyin Efendi, *dirseğinden biri itivermiş gibi elini uzatarak* bastonunu **almak** zorunda kaldı. BKÇ/85

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için *onun gibi böyle doksan sene yaşayarak* sonra da böyle hiç

kimseyi rahatsız etmeden, bir güzel günde **ölüvermek**, pek istediğim bir şeylerdendir.
BKÇ/15

Adam portakalı soydu ; *kabuklarını rast gele fırlatarak şapur şapur yemeye* başladı. BKÇ/86

Hayri Elisli gibi mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, *çalıştığı yerden yıllık iznini alarak* anasının, babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda arkadaşları, hısım kızları arasında, hele biraz da yakışıklı olursa, güler yüzler görerek tatlı sözler işiterek **yaşaması** ne hoştur. BN/128

İlık bir ömür yolunda gidebilmek için derin tecrübelerin ömrünü dinlendirmiş, hatta gençliğinden biraz yorgun çıkmış, *okuduklarını gördüklerine karıştırarak düşünmeye* alışmış, yeni öğrenmek heveslerine kapılmayacak kadar süzölmüş, durulmuş bir zatın nasihatlerine, öğütlerine muhtacım. İÇ/12

3.1. 2.3. 1. 3. -IncA /-uncA → isim-fiil:

3.1. 2.3. 1. 3.1. **Öge almamış -IncA /-uncA:** Bu yapıda isim-fiile bağlanmış bir örnek tespit edilmiştir, bu örnek de -mA isim-fiiline bağlıdır:

Bu kararı da verince, kafasında aile hukukuna, kadınların terbiye ve idaresine, çocukların yetiştirilmesine dair, neredense toplanmış kalmış bir yığın malumat, bir yığın hikmet bulunduğunu anladı ve daha adı belli olmayan karısına karşı derin bir sevgi duymaya ve ona *ölmeye kadar sadık kalmaya* yeminler etmeye hazırlandı. MA/184

3.1. 2. 3.1. 3. 2. **Ö + -IncA / -UncA:** Bu yapıda -mA isim-fiiline bağlanmış, aynı cümlede, iki örnek tespit edilmiştir:

Anası ölmeyince, kız kardeşi de kocaya varmayınca **evlenmemeyi** hayırlı buldu. VÇ/173

Anası ölmeyince, *kız kardeşi de kocaya varmayınca* **evlenmemeyi** hayırlı bulmuştu. VÇ/173

3.1. 2. 3.1. 3. 3. N +-IncA / -UncA: Bu yapıda ikisi –mAk, biri de de –mA isim-fiiline bağılı olarak üç örnek tespit edilmiştir. Üç örnekte de nesnelere belirtilmiştir:

Babası *bunu görünce* karısına öğütler **vermeye** başladı. VÇ/199

Müdür Bey, masasının gözünde her donanma oldukça okuduğu nutku uzun uzun aradı, *onu bulamayınca* bir diğerini **yazdırmak** mümkün olmayacağını ve buna pek güzel alıştığı için başkasını okumayacağını, kestirişinden o sararmış, eskimiş, kat yerlerinden yırtılmış kâğıdı bulunca, sevindi. İÇ/37

Bana istediğim gibi beni inandırıcaya kadar **bakmak** borcunuz ! VÇ/66

3. 1. 2.3. 1. 4. –ken→isim-fiil

3.1. 2.3. 1. 4. 1. Öge almamış -ken: Metinlerimizde öge almamış –ken zarf-fiilinin isim-fiile bağılandığı örneğe rastlanmamıştır:

3.1. 2.3. 1. 4. 2. Ö + -ken: Ö + -ken zarf-fiilinin isim-fiile bağılandığı bir örnek tespit edilmiştir:

Fırsat çıkmışken kim bilir hangi uzak meselelerden tutturup **taşı gediğine koymak** ve tenkit etmiş olmak için kaplarına sığamıyorlardı. MA/169

3. 1.2. 3.1. 4. 3. N + -ken: Bu yapıda –İş/-Uş isim-fiiline bağılanmış bir örnek tespit edilmiştir:

Neşidesini okurken **birdenbire bir açılışı** bir derinleşmesi vardı. VÇ/81

3. 1.2.3. 1. 4. 4. DT + -ken →isim-fiil: DT + -ken zarf-fiilinin isim-fiile bağılandığı üç örnek tespit edilmiştir. Üç örnek de –mAk isim-fiiline bağılı olup iki örnek yönelmeli, bir örnek ise çıkmalı dolaylı tümleç almıştır:

Eski müdür *bir yere giderken* **uğurlanmaktan**, bir yerden gelirken karşılanmaktan pek hoşlanırdı. İÇ/167

Eski müdür. *bir yere giderken* uğurlanmaktan, *bir yerden gelirken* **karşılanmaktan** pek hoşlanırdı. İÇ/167

İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, *nâzırlığa da alışmışken*, kolundan tutulup dışarıya **atılmak** bir kırgınlık yaratır. BKÇ/181

3. 1. 2. 3. 1. 4. 5. İki veya daha fazla öge almış olan –ken zarf-fiili: Çok ögeli –ken zarf-fiilini dört örneği tespit edilmiştir. Bu örneklerden üçü –ma isim-fiiline, biri ise –mAk isim-fiiline bağlanmıştır:

Komşuları terzi Mebrure Hanım'ın aralarında hiçbir şey yokken kocasıyla ayrılmaya **kalkışmalarının** neden ileri gelebileceğini düşünmeye başlamıştı. BN/166

Sonra *bu akşam eve giderken*, bir kolayını bulup bu delikanlıyı da birlikte **götürmeyi** düşündü. İÇ/204

Donanma yatağına çekilirken Kolosso Koza zırhlısında bir balo **verilmesi** bir töredir. BKÇ/177

Hava olur da, *bu ışık burada yanarken* **uyumak** nasıl olur ? HP/82

Ben Turgut için belki bir sevgi duymazken anamın bu kimsesiz kalmış çocuğu evimizde **istememesi**, ona ekşi göstermesi içimde bir acı uyardı. BN/65

3.1. 2. 3.1. 5. –mAdAn → isim-fiil

3. 1.2.3. 1. 5. 1. Öge almamış -mAdAn: -mAdAn zarf-fiilinin isim-fiile bağlı olduğu iki örnek tespit edilmiştir. Biri –mA, diğeri –mAk isim-fiiline bağlıdır:

Bu sebeple bendeniz *hükümetin kanuni olmadan evvel* **kuvvetli olmasını** zaruri görürüm. MA/180

Bir erkeği umutlu bulundurup, *darıltmadan* **idare etmek** kolay değildir. HP/101

3. 1.2.3. 1. 5. 2. Ö +-mAdAn: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiş olup, iki örnek de –mA isim-fiiline bağlıdır:

Şüphesiz *gün doğmadan* buralardan **uzaklaşmaya** çalışıyorduk. BN/150

Ancak *bu araştırmalar bitmeden* İhsan Hilmi'nin Batum'a yahut Tuvapsa'ya **gönderilmesi**, belki de üç kişilik bir heyetle Moskova'ya gitmesi çıktığı için ev bulunmasa da, bu işe bir çare aranması gerekli oldu. HP/63

3.1. 2. 3.1. 5. 3. N + -mAdAn: N + -mAdAn zarf-fiilinin isim-fiile bağı olduğu iki örnek tespit edilmiş olup, biri -mA, diğeri -mAk isim-fiiline bağlanmıştır. İki örnekte de nesnelere belirtisizdir:

Eli iş tutmuş, yumuşak başlı bir delikanlının, ateşlenmeyip, *bir nişan yüzüğü bırakmadan* izin günlerini bitirip **gitmesi** kızlardan çok kız analarını, dayılarını, teyzelerini üzer, meraklandırır. BN/128

O gece onun kahrını çekişim, *bir fayda beklemeden* yalnız arkadaşlık edip **eğlenmek** isteyişim arkadaşlığımızı artırır. SK/161-162

3.1. 2.3. 1. 5. 4. DT + -mAdAn: -mAk isim-fiiline bağı bir örnek tespit edilmiştir. Ancak bu örnekte zarf-fiilin evvel edatına bağlandığı dikkat çekiyor:

Yola çıkmadan evvel eve **gitmek**, uyumak istedim. İÇ/17

3.1. 2. 3.1. 5. 6. İki veya daha fazla unsur almış -mAdan: Beş örnek tespit edilmiştir. Örneklerin dördünde zarf-fiilin -mAk isim-fiiline, birinde ise -ma isim-fiiline bağı olduğu görülmektedir:

İzin günleri bitiyor ; *bu kızların hiçbirine, hiçbir söz söylemeden* buradan kalkıp **gitmek** ona ağır geldi. BN/129

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için *onun gibi böyle doksan sene yaşayarak sonra da böyle hiç kimseyi rahatsız etmeden* bir güzel günde **ölüvermek**, pek istediğim şeylerdendir. BKÇ/15

Korkulu bir haber getirip dinleyenleri de korkutmak isteyen birini dinler, *hiç istifini bozmadan,*

- E, sonra ? diye **soruşu** söyleyenin bütün kuvvetini kırar. HP/58

Ağır işler görüp de *güler yüzünü ekşitmemeyi* ve kimseyi incitmeden **yaşamayı** öğrenmeliydiler. MA/219

Hiçbir söz söylemeden **ayrılmak** da istemedi. VÇ/121

3. 1.2.3. 1. 6. -DIkçA/-DUkçA→isim-fiil

3.1.2.3.1.6. -DIkçA /-DUkçA: Bu zarf-fiilin isim-fiile bağlandığı üç örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin yapıları özne + -DIkçA/-DUkçA şeklindedir:

Bu yazıda devletçe ya da özel kimselerce olsun, dışarıdan satın alınan gemilerin *büyük amiralliğin izni olmadıkça satın alınmaması* için bir yasa olduğuna göre ; savaş iktizalarında, bu gemilerin de kullanılmaları, yahut kullanılmaz durumda olduklarını söylemek de Deniz İşleri Bakanlığı uzmanlarının tam yetkisi altında olduğundan bu uzmanların da bu gemileri kullanmayıp çürütmekte bir faydaları olmayacağından, bu yolda çıkan dedikodulara halkın kulak asmamaları isteniyordu. BKÇ/167-168

Herkese, *her fırsat düştükçe* kendinden ve kocasından **bahsetmek** istiyor. BKÇ/200

O istikrazlar aktolundukça nazırlara komisyonlar **verebilmek** adettir. SK/26

3.1. 2.3. 1. 7. -A→isim-fiil: Bu zarf-fiilin isim-fiile bağlandığı üç örnek tespit edilmiştir:

Hıçkırık hıçkırık ağlamaya başladım. İÇ/128

Gazetelerin sayfaları *gitgide* daha yavaş **dönmeye** başlıyordu. VÇ/41

Otura kalka dinlenerek kan ter içinde **çıkma**ya çalışıyorum. VÇ/60

3.1.2.1.7.1. Ayrıca –A zarf-fiilinin birleşik fiil oluşturup, bağlandığı yardımcı fiilin isim-fiil eki aldığı örnekleri zarf-fiilin isim-fiile bağlanması olarak yorumlamamakla birlikte, bu örnekleri almakta fayda mülâhaza ettik. Bu yapıda yirmi üç örnek tespit edilmiştir:

Bu örneklerin üçü –**mA**, on dokuzu –**mAk** isim-fiiline bağlıdır:

Oğlunu *okutabilmek* için Bayan Şehriyâr çok çalıştı, çok üzüldü ise de oğlan, bir türlü liseyi bitiremedi, doğru dürüst bir işe de giremedi. HP/101

Bizlere çalışıp bir takım işler *yapabilmenin* tadını tattırdı. İÇ/156

Yok, bunu size bir *yardım edebilmek* için sordum. VÇ/71

Onunla bahçecilik üstüne üç beş söz olsun *konusabilmek* ister. HP/168

Bu işi daha iyi *düşünebilmek* için, bu lafı uzatmak istemedi. HP/147

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/42, BKÇ/173, BN/129, HP/40, HP/157, İÇ/20, İÇ/13, İÇ/13, İÇ/12, İÇ/60, MA/168, MA/189, MA/200, SK/112-113, SK/119-120, VÇ/173, VÇ/158, VÇ/209.

3.1. 2.3. 1. 8. – I/-U → isim-fiil: Bu zarf-fiilin bağlandığı yardımcı fiillerin isim-fiil eki aldıkları şekilleri, -I/-U zarf-fiilinin isim-fiile bağlı olması şeklinde değil, birleşik fiilin isim-fiil olması şeklinde yorumlamakla birlikte, ihtiyaten isim-fiil eki almış bu birleşik fiil örneklerine yer vermeyi uygun bulduk. Bu durumda dört örnek vardır:

Her ne sebeple ise *salıvermek lazımmış*. O/152

Anlaşıyor ki herif bunu almak ve *köyde alıkoymak için çok çalışmış* ama oğlu bunu götürüp Tarsus'a bırakmış. HP/182

Annemi görmeyecek misiniz ? diye Seza onu *alıkoymak ister* gibi davrandı ise de Hayri:

- Yok, dedi. BN/132

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için, onun gibi böyle doksan sene yaşayarak sonra da böyle bir kimseyi rahatsız etmeden bir güzel günde *ölüvermek, pek istediğim şeylerdendir*. BKÇ/15

3.1. 2.3. 1. 9.-All→ isim-fiil: Bu zarf-fiilin isim-fiile bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

3.1. 2.3. 1. 10. –rsA → isim-fiil:

3.1. 2.3. 1. 10.1.Ö+ –rsA: Bu yapıyı isim-fiile bağlandığı iki örnek tespit edilmiş olup, bu örneklerin ikisi de **–mAk** isim-fiiline bağlıdır:

Nâzırı etkilememek, *yüz bulursa yaltaklanmak* için onun yalnız kaldığını beklemişti. BKÇ/181

Tanıdıklarımızdan biri rasgelirse, durup konuşmak, söyleşmek, dedikodu etmek de var ! MA/77

3.1. 2.3. 1. 10.2. ZT + –rsA: Bu yapıda isim-fiile bağlanmış bir örnek tespit edilmiştir:

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının babasının yanında bahçeler, bostanlar içinde deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları hısım kızları arasında, *hele biraz da yakışıklı olursa*, güler yüzler görerek, tatlı sözler işiterek yaşaması ne hoştur. BN/128

3.1. 2.3. 1. 10.3. İki veya daha fazla öge almış –rsA: Bu yapıda isim-fiile bağlanmış bir örnek tespit edilmiştir:

Babsı kızlarına koca bulmakta, ne yapacağını bilmeyen bir adam, *pek ince elnip sıkı dokunursa* kızların **evde kalıp gitmelerinden** korkar görünüyor. O/111

3.1.2.3.1.11.....-r....-mAz→isim-fiil: Zarf-fiil işlevi gören bu yapının isim-fiile bağlı bir örneği tespit edilmiştir:

Mektepten çıkar çıkmaz çarşı tarafına savuşmak **var**. O/74

3.1.2.3.1.12. –DI mI /- DU mU →isim-fiil: Zarf-fiil işlevi gören bu yapının isim-fiile bağlanmış örnek tespit edilmemiştir:

3.1.2.3.1.13.-DIğIndAn/-DUğUndAn: Zarf-fiil işlevi ile kullanılan bu yapının isim-fiile bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

3.1.2.3.1.13. –DIğInA /-DuğUnA: Zarf-fiil işlevi ile kullanılan bu yapının isim-fiile bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

3.1 2.3 2. Zarf-fiil →sıfat-fiil

3. 1.2.3. 2. 1. -Ip / -Up →sıfat-fiil

3. 12.3. 2. 1.1. Öge almamış-İp / -Up: -İp / -Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı yüz yirmi altı örnek tespit edilmiştir. İsim-fiile bağlanan dört yüz doksan yedi örnekle karşılaştırınca büyük bir farklılık olduğu görülüyor. Bu örneklerin kırk altısı

-An, elli yedisi -Dık /-Duk, on yedisi -AcAk, altısı -mİş /-mUş sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Tablo: 58 -Ip / -Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı

	-An	-DİK /-DUK	-AcAk	-mİş/-mUş
- Ip/-Up	46	57	17	6

Birkaç sene Almanya'da tahsilde bulunduktan sonra *felsefe doktoru olup* memlekete dönen ve haliyle tavrıyla kendine iyi kötü bir mevki de temin edip muallimliğe **başlayan** İbrahim Asım Bey yirmi beş, yirmi altı yaşlarında bir genç, pek yakından tanıdığı bir arkadaşının Nişantaşı'ndaki evine gidip geldikçe, bir çok hanım kızlarla ve kız analarıyla tanıştı, ahbap oldu. SK/32

Gelip geçenler arasında tanıdıklara bile rast geliniyor. İÇ/150

Sonra masanın üstünden aynayı indirip duvar dibine koyacak önden, yandan nasıl durduğunu, *yakışıp yakışmadığını* gözden geçirecek. BKÇ/42

Bu sada işitilecek, Kâhya 'nın orada olan adamları işlerden doğruca haberleri yoksa da, az çok efendilerinin gidişinden haberleri olduğundan Paşa'nın da *ölüp ölmediğini* bilmediklerinden korkup, ellerini bıçaklarına atmaları ile, Paşa efendimizin adamları da davranıp vuruşa geçtiler. BN/182

Ardan aylar, hatta yıllar geçer, o bırakılan şehrin hatıraları, bu yolculuk unutulur ; başka bir hayatın *sürüp gittiği* o yerleri rüyada görürsünüz. BN/56

Bizim sınıflardaki çocuklar da bizi seviyor, bize takılmak için *yakalayıp* kulaklarımızı **çektikleri**, oyunumuza karıştıkları da oluyordu. BKÇ/143

Sabahları erken yahut gece yarıları baş açık, ceketinin yakası kalkık, elinde köpek, sokakları dolaştığı ; köpek, duvarları koklamak istedikçe *durup beklediği* görülür. VÇ/216

O günlerde oraya gelen bir müfettişe, arkadaşlarından bir kızın *tutulup yandığı* ile alay ediyorlardı. BKÇ/96

Gücüne giden bir söz için *hatırlayıp* iki gün sonra da **ağladığı** oluyor. VÇ/202

Ertesi gece Habeş hastabakıcı Huriye, komşunun çocuğuna aktardan, kurma bir otomobil almış, evde *kurup koşturacak* yer olmadığından hastaneye getirmişti. O/207

Burada *kaçırılıp* müze **yapılacak** kadar mezar taşı var mı ? VÇ/101

Kimden para çıkacağını, hangi ziyafette karnını doyurabileceğini, nerelerde parasını yarın sabaha bırakıp sonra da *unutup vermeyeceklerini* evvelden bilir ve kimin kimden ödünç para alıp onu kimlerle, nerede yediğini ; senelerce süren bir alacaklı davasının, nerede şarkılarını, gazellerini okuyup bahşişlerini aldığını pek güzel hatırlar, filan bey yahut ağa bu sene kışlığını değer fiyatla satmış diye duyunca, kaç gece sonra, nerede bir ziyafet olacağını kestirir. VÇ/154

Sen, o *özenip yaradılmış* adamı nerede bulacaksın ki ister Tokyo seferlerini yapsın, ister körfez dolaşsın kendini hiç değiştirmesin, hiç gevşemesin, yakasının düğmelerini çözmesin. BN/185

Ona vardktan sonra da aptallık ettiğini *kızıp sinirlendiğini* görmemiş. BN/110

Yazıp *hazırlayacağı* bir kâğıdı ararken, bir akşamcık olsun eve yalnız gitmek için bir çare düşünüyordu. İÇ/203

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/173, BN/168, SK/78, İÇ/33, MA/238, HP/1118, HP/186, BKÇ/166, BN/152, SK/102, MA/216, BKÇ/59, SK/76, BN/153, BKÇ/177, HP/163, İÇ/213, BKÇ/163, BKÇ/130, HP/131, VÇ/37, BN/173, BN/134, BN/134, VÇ/120, VÇ/186, MA/75, MA/78, MA/78, BN/174, BN/181, BN/189, BN/190, BN/210, İÇ/150, BKÇ/106, MA/120, MA/182, BN/115, BN/29, O/149, VÇ/129, BKÇ/40, BKÇ/36, HP/161, VÇ/183, O/134, VÇ/110, BKÇ/104, MA/184, HP/189, O/85, BN/89, BN/110, HP/63, BKÇ/173, MA/139, İÇ/202, HP/60, VÇ/141, BN/200, BKÇ/95, VÇ/222, VÇ/220, VÇ/214, SK/33, BN/204, MA/65, MA/59, BN/143, VÇ/36, HP/132, HP/91, SK/22, SK/27, O/183, BN/30, BKÇ/20, BKÇ/19, SK/129, İÇ/17, BN/178, MA/189, BKÇ/39, BKÇ/172, O/218, HP/30, VÇ/218, BN/185.

3. 1.2.3.2.1.2. Ö + -Ip /-Up→sıfat-fiil: Ö + -Ip / - Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı sekiz örnek tespit edilmiştir. İsim-fiile bağlanan kırk üç örnekle karşılaştırınca oldukça az olduğu görülmektedir Bu örneklerin üçü –An, dördü –Dik / -DUk, bir de –AcAk sıfat-fiiline bağlıdır:

Bu şehrin üstünde bir Tanrıdan çok, kanlı, sihirli bir padişaha benzeyen, kendisi ile ahit bağlanan, *söz alınıp verilen* bir Allah ! VÇ/144-145

Çürük tahtaları esneyip gıcırdayan bir merdivenden çıktık, döndük, bir odaya girdik. İÇ/133

Geçim darlığı ileri sürülüp uçan kuştan rüşvet alınan bir yerde soygunculuk etmemek elbette bir iyiliktir. HP/186

Benim de *anam ölüp* babam yeniden **evlendiği** günler, hizmetçilerle düşüp kalkmaya başlamıştım. BN/138

Bu romorkör boyanıp yanaştırıldığı gün, nişan tahtası daha bitmemişti. BKÇ/170

Kaynanasının İbrahim Ağa'ya *bir şey söyleyip söylemediğini* de öğrenemedi. HP/105

Her gün candarma dairesine uğrayıp *bir isteği olup olmadığını* soruyordu. BN/122

Bana sorarlarsa, *anası ölüp* de bir çocuk babasının eline **kalacağına**, babası ölüp anasının eline kalması daha iyidir. BN/137

3.1. 2. 3.2. 1. 3. N + -Ip /Up→sıfat-fiil: N + -Ip / - Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **elli yedi** örnek tespit edilmiştir. Bu örnekler

Tablo: 59 N + -Ip/-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı

Bağlandığı SF	Belirtili nesne	Belirtisiz nesne	Toplam
	almış	almış	
-An	14	5	19
-Dık / -Duk	21	6	27
-AcAk	6	3	9
-mİş / -mUş	2	-	2
Toplam	43	14	57

Tablo:59'a bakınca , -Ip/-Up zarf-fiilinin en fazla belirtili nesneli örneklerinin olduğu ve en fazla da -Dık/-Duk sıfat-fiiline bağlandığı görülmektedir. -mİş/-mUş sıfat-fiiline bağlanmış belirtisiz nesneli örnek görülmemektedir. İsim-fiiline bağlanan bu zarf-fiilin belirtisiz nesneli örneklerinin az olduğu görülmektedir:

Bu ülkede kafalar, kalemler, fırçalar, sahnede oynayanlar, yaşayıp işleyenler, ne halt ettiğini bilmeyip sokak sokak dolaşan kızlar, *ne yapacaklarını bilmeyip* günlerini bomboş **geçiren** gençler, birkaç şehirden ötesini yüreğinde ülkemizden bir parça olarak duymayan kimseler, bu ülkeyi bilmeyen, tanımayan, köylümüzü yadırgayan bütün okumuş bilgisizler alayı, bu kutlu tenkidin bugün yüксеklere kaldırdığı ufacık ışığın

karşısında kendi ekmekleri kendi yurtlarının esenliği adına boyun eğmeye borçludurlar.
BN/158

Tren kalkınca eğilenler, *şapka çıkarıp sallayanlar*, sağlık, selamet dileyenler olur. İÇ/168

“*Ah Efendim, uşağın olayım !*” deyip geçen bir adam türemiştir. SK/115

Birkaç gün geçince Muslih, babasının *bu kadını sevip aldığına* inanır oldu.
VÇ/199

Babası, Muslih’in herkesle iyi geçindiğini “*üvey ana*” deyip karısına geçimsizlik **yapmadığını** gördü, sevindi. VÇ/201

Muslih’in köşe yastığını görüp de düşündüğü kız. VÇ/231

Onun ne deyip de bize kaçtığını içinde neler duyduğunu Çolak da bilmiyor.
HP/74

Ama *ne bulup da diktiklerini* doğrusu merak ediyorum. VÇ/172

“Havuzlar “bahçelerine inen, ince çimenlik kırların ortasından geçen yolun boyunda şehirden biraz uzakça bir yerde, birkaç kişi, oturmuş cigaralarını içiyorlar, yastık koşusunu kazanan tayın, biraz idman edilirse *çok atları basıp geçeceğini* konuşuyorlardı. MA/117

Hacı, bunları anlatırken, *ne yapıp da oteli nasıl işleteceğini* kendisinin de bilmediğini söylüyor. HP/88

Bizi arayıp soracaklara yeter cevaptır. BKÇ/15

Bu anlaşılınca, Anayasaya bir ufak şart koymanın, *bütün bu ağır işi çözüp bitireceğini* düşündüler ise de Anayasayı nasıl değiştirmeli. BKÇ/172
İÇ/207s

Karısının nasıl sevineceğine *neler söyleyip neler yapacağını* gözü önünden geçirip dururken kapı birden açıldı, içeriye bir genç adam daha girdi, gidip pencere yanındaki köşelerden birine yerleşti. BKÇ/43

“İstanbul’un, Erenköy’le Göztepe arasında, birkaç yıldır bakımsız kalmış, yollarını ot basmış, *çamları yükselip* saçaklarına **el atmış** olan bu büyük köşkünü derin bir sessizlik kapladı. O/31

Nişanlısını alıp gelmiş genç bir efendi ikisi de terbiyeli terbiyeli oturuyorlar.
MA/151

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/49, BKÇ/173, SK/107, HP/144, SK/38, BKÇ/147, VÇ/98, SK/129-130, BN/184, SK/52, MA/227, BKÇ/54, BKÇ/20, SK/161, SK/87, BN/109, O/128,

VÇ/150, VÇ/158, BN/159, İÇ/209, SK/83, BN/166, VÇ/202, VÇ/13, MA/205, MA/219, MA/219, İÇ/141, MA/185, HP/168-169, HP/107, HP/187, VÇ/193, BN/159, MA/175, O/185, O/214, BN/158, VÇ/11, SK/130, HP/58, BKÇ/142, BN/28, O/118.

3.1. 2.3. 2. 1. 4. DT + -Ip/-Up → sıfat-fiil:

DT + -Ip / -Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **seksen sekiz** örnek tespit edilmiştir. Dolaylı tümleçlerin türü ve zarf-fiilin bağlandığı sıfat-fiilin türü **Tablo: 59**'da belirtilmiştir:

Tablo:60 DT + -Ip/-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı

	Yönelmeli DT	Bulunmalı DT	Çıkmalı DT	Toplam
-An	9	8	9	26
- Dık /- Duk	17	12	11	40
-AcAk	7	2	5	14
-mİş / -mUş	3	2	3	8
Toplam	36	24	28	88

Tablo:60'a bakınca en fazla -Dık/-DUK sıfat-fiiline , en az da -mİş/-mUş sıfat-fiiline bağlandığı görülmektedir:

Bu münasebete vesile de *sizin yanınızdan çıkıp bize gelen* Eleni olmuştu.
VÇ/52

Freda'ya gelip giden Agafi adındaki bir kız, bu horoz ile tavşana merak sarmıştır. HP/26

Hanın kapısı önünde oturup kahve içinde geçen bu kaba şakalara **kulak veren** Çolak, şaka edenler pek ileri gittikçe dayanamaz taşar, kalın sesi ile "İlişmeyin garibe !" diye bağırınca tısss, herkes susar, şakalar da hiç olmazsa birkaç gün aralanırdı.
HP/74

Zehra Çingene imiş ; üvey anası, *ona gelip gidenler* de Çingene mi ? VÇ/200

Taze çimenlerin üstünde sürünüp yükselmiş otlara, açılmış çiçeklere **baş eğdiren** eteklerin bizim sessiz dalgınlığımıza tatlı bir ninni gibi arkamızdan hafif bir hışırtı bırakıyordu. İÇ/45-46

Daireden çıkıp da kapının önünde Özarier'i **görmediği** bir gün olacak mı ?
İÇ/203

Yolda terleyip Eyüp vapurunda rüzgâra karşı **oturduğunu** çarşafının göğsünü de açtığını Muslih'e söylemedi. VÇ/212

Bizim, *içimizde duyup* da **söyleyemediğimiz** şeyleri başkan sıraladı, söyledi.
İÇ/155

Kaynanası ile kaynatasının, evine gelip **yerleştiklerini** hiç istemez. SK/101

Herif paraların gittiğine mi yansın, *yargıç karşısına çıkıp* bir de namus borcu **ödeyeceğine** mi ? HP/136

O gece Freda karşısına çıksa *saçlarından tutup* yere **atacağını**, tekmesi altında ezeceğini sanıyordu. HP/47

Murat Ali ile İhsan Hilmi yatağı hazırlayıp karyolanın da kırık yerlerini tel ile bağladıktan, üstüne uzanıp bir de denedikten, Murat Ali'nin bavullarını da yatağın altına soktukten sonra *sofaya çıkıp* birer kahve **içecekleri** sırada evin merdivenleri çatırdadı. HP/54

Anam, *Eskizağra'dan göçüp gelmiş* Hacı Ağa adında bir köylü bir adamın kız idi. BN/138

O sırada boşalmış bu hanı tuttu ; hanın kahveciliğini de *Rus ordusundan kaçıp* bize sığınmış Yakup adında Sibiryalı bir Tatar'a verdi. HP/74

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/208, HP/173, HP/117, İÇ/21, BN/141, HP/187, SK/129-130, SK/117, MA/226, MA/219, HP/63, HP/47, BN/180, BN/181, BN/128, MA/210-211, VÇ/82, HP/76, SK/161, BN/111, BN/210, BN/198, BN/174, MA/109, MA/75, MA/123, HP/93, İÇ/207, İÇ/213, VÇ/43, O/19, O/175, BN/104, BN/86, VÇ/176, İÇ/206, MA/26, VÇ/220, HP/172, HP/25, İÇ/51 VÇ/82, BN/203, HP/118, BKÇ/179, MA/86, BN/27, BKÇ/166, VÇ/183-184, BKÇ/143, VÇ/148, BN/102, BN/102, BN/102, BN/28, SK/42, BN/23, BKÇ/97, BKÇ/131, HP/58, HP/57, HP/59, HP/32, İÇ/40, BKÇ/52, BKÇ/171, BN/154, İÇ/193, HP/144, MA/181, BN/161, BKÇ/146, BKÇ/66, HP/77.

3.1 2.3. 2. 1. 5. ZT +-Ip /-Up →sıfat-fiil: ZT + -Ip / - Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı yetmiş örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin aldığı zarf tümleçlerin türü ve bağlandıkları sıfat-fiilin türü **Tablo:61**'de gösterilmiştir:

Tablo: 61 ZT +-Ip /-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı

Bağlandığı SF	Durum zarfı	Miktar zarfı	Zaman zarfı	Yer, yön zarfı	Toplam
-An	9	8	7	2	26
-Dık/-DUk	11	8	12	-	31
-AcAk	2	1	7	-	10
-mİş/-mUş	-	1	2	-	3
Toplam	22	18	28	2	70

Tablo:61'e bakınca -Ip/-Up zarf-fiilinin en fazla -Dık/-Duk sıfat-fiiline , en az da -mİş/-mUş sıfat-fiiline bağlandığı görülmektedir:

İkinci iş, *yıllardan beri çalışıp da yapılamayan ilerleme sicil işleri tüzüğü konuşmalarına*, bu yıl da yeniden başlamaktır. BKÇ/163

Güzide'nin evinde geçen bir geceden sonra karısına *yüz sandık cephaneyi Anadolu'ya gönderebilmek için müzakere edip, tertibat aldıklarını* yahut depolardan kaçırdıklarını söylüyorlardı. MA/190

Ben "*Buraya kadar gelip sokuldukları* yoktu" dedim. MA/216-217

Biraz sonra, eve Hayri'nin geldiğini, Seza ile beş on dakika konuşup gittiğini, Seza'nın onu kapıya kadar geçirdiğini, *sonra dönüp odasına kapandığını* öğrenen anası ne olduğunu anlamak için Seza'nın odasına girdi. BN/133

Hele genç bir çocuğun kurtulacak gibi dururken değişip *öldüğünü* gördükten sonra.....MA/224

Bir gün gelip de karısının karşısına böyle bir suçla *çıkacağımı* hiç aklına getirmezdi. MA/196

Bunu öğretmek için de yeryüzünde ne varsa, onlara verilmiş olduğunu başkaları almış ise, *günün birinde alıp* gene İsrail'e *verileceğini* bildirdim. BN/144

Beş dakika içinde konuşulup bitecek bir söz bulmuş ve ev sahibini de yormuş olmamak için, dansa kaldırılmış genç bayanlardan birinin kim olduğunu sordum. BN/157

Arabayı kabul etmediğimiz halde, *bir gün gelip* ölümlerimizi parayla *taşıyacağımızda* şüphe yok. diye düşünüyordum. BKÇ/6

Sıska mıska ama *ben bu oğlanın böyle bozulup ağlayacağını* hiç sanmazdım.

BN/201

Bir gün gelip onun sevgisinin bu kadar değerli **olacağını** kestirememişti. SK/88

Devlet durumu düzelmedikçe söz anlayamayacağı da anlaşıldıktan sonra *boş oturup bekleyecek* paraları da olmadığı için gençler dışarıda iş aradılar. HP/22

İsrafil Sûru'nun çığıklarını duydukça, yalnız mezarlıklardan değil, evlerin duvarları altından, denizlerin içinden, *yüzyıllarca gömülüp kalmış* ölümler de canlanıyor silkinip çıkıyor, arkalarından da taşların tıkırtıları işitiliyordu. BN/141

Kopup düşmüş bir kol düğmesi ile ufak yırtılıp bir cigara tabağı içine atılmış bir kağıt parçasından, içilmiş cigaralardan başka bir şey bulamadılar. VÇ/183

Gelen kızlar arasında, *hastalık günlerinde gelip Hatice'ye bakmış* olan Nimet anlatıyor,

-Perdeler kapalı. BKÇ/107

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/152, BN/118, BN/174, BN/202, BN/210, VÇ/142, BN/95, BN/120, O/215, SK/135, HP/30, BKÇ/165, BKÇ/162, HP/44, VÇ/37, BKÇ/81, BKÇ/147, BKÇ/151, HP/60, HP/185, MA/135, MA/147, O/32, HP/146, HP/155, VÇ/169, VÇ/99, BKÇ/112, O/61, BKÇ/124, BN/161, BKÇ/51, İÇ/42, İÇ/42, BN/119, VÇ/145, VÇ/145, MA/92, MA/69, MA/69, MA/227-228, MA/220, SK/28, MA/29, SK/103, MA/30, VÇ/217, BKÇ/102, HP/34, SK/132, SK/148, BKÇ/24, SK/130, SK/110.

3.1 2.3. 2. 1. 6. İki veya daha fazla öge almış olan – Ip / -Up →sıfat – fiil: Çok ögeli – Ip/ - Up zarf-fiilin sıfat-fiile bağlandığı **elli bir** örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin on sekizi –Dik/-DUK sıfat-fiiline, on yedisi –An sıfat-fiiline, onu –AcAk sıfat-fiiline, altısı da –mİş /- mUş sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Tablo:62 İki veya Daha Fazla Ögeli –Ip/-Up Zarf-Fiilinin Bağlandığı Sıfat-Fiile Göre Dağılımı

SF	-An	-Dik/-DUK	-AcAk	-mİş/-mUş
ZF	17	18	10	6

Sevdiğini sinemaya götürüp kendi evine yalnız **dönen** âşıklar bile uyudular.

MA/159

Bu iş, *donanmada çok yıllardan beri konuşulup bir sonuca bağlanamayan işlerdendir.* BKÇ/163

Orada, bizimle birlikte bulunup da bu kadına yakından sokulganlık gösteren bir adam da, bu kadının sözlerini doğruladı: “Evet, bilir!” dedi. BN/156

Bunun her yıl yapılan bir oyun olduğunu bilmeyen yoksa da *işi bir savaş emri verilmesine benzetip gözleri sulananlar* olur. BKÇ/160

Benim de *günde üç yol eve gidip dükkana döndüğüm* olurdu. SK/100

Komşular, kiracılar sıcak yaz geceleri odalarında bunalıp *sokakta, duvar diplerine kilim serip oturdukları* saatte İbrahim Ağa da çıkar bunlarla oturur. HP/93

Hatice'nin arka kapıya bir otomobil getirtip *Hafız'ı da yanına alıp gittiğini* söylediler. BKÇ/118

Nina yüzünden, kızın sığındığı Bohoraci'nin evinde Freda'nın hısımları arasında bir kavga olduğunu, Freda'nın kız kardeşini dövmek istediğini, başı yarıldığını, birinin gözüne vurduklarını, terzi Marko'nun merdivenden düşüp kolu kırıldığını, *hepsini karakola götürüp* orada Nina korkusundan her şeyi *söylediğini*, çocuğun saatçi Haron'un oğlundan olduğunu, bu arada, ihtiyar babası Naum Şalem'in de dayak yediğini haber verdi. HP/47

“Allah kavuştursun” demeğe muvaffak olacaklarından ziyade *bir minderin kenarında, bir mangalın etrafında uzun uzun oturup bir yorgunluk kahvesi içebileceklerine* memnun oldu. SK/119

Donanmadan buna verilen karşılıktaki “Karasuları dışında ateşli talimlerin yapılması savaş gemiciliği bakımından doğru görülmediği için donanmamızın açılmasına genelkurmayca izin verilmeyeceği ; *karasularında da en uygun yerin donanmaca aranıp bulunacağı*, bu gibi işlerde de mesuliyet almış adamlara inanılması gerektiği, büyük donanmamızın iyice yetiştirilmesi için ufak tefek kazalara boyun eğmekten başka bir şey olmadığı” yazılıyordu. BKÇ/176

Bu durumu hazırlamak güç olduğu gibi, evlenmek sözünü kulağına koyduktan sonra, ne kadar sesiz, uslu adam da olsa Halit'i bekletmenin de kolay olmayacağını anlıyor, bu işleri neresinden başlayıp, nasıl *bitireceğini* kestiremediği için, Halit'den ayrılınca, eve sevinçli değil düşünceli olarak döndü. HP/105

Sana mektup yazıp kendisini *hatırlatacağımı* söyledi. BN/190

Kimden para çıkacağını hangi ziyafette karnını doyurabileceğini, nerelerde *parasını yarın sabaha bırakıp* sonra da unutup *vermeyeceklerini* evvelden bilir ve kimin kimden ödünç para alıp onu kimlerle, nerelerde yediğini ; senelerce süren bir

alacaklı davasının, nerede şarkılarını, gazellerini, semailerini okuyup bahşişlerini aldığı pek güzel hatırlar, filan bey yahut ağa bu sene kışlağını değer fiyatla satmış diye duyunca, kaç gece sonra, nerede bir ziyafet olacağını kestirirdi. VÇ/154

Belediye Reisi otuz beşle kırk arasında iri yarı, ablakça yüzlü kısa kesilmiş çember sakallı *Hukuk mektebinde okuyup burada birkaç yıl avukatlık ettikten sonra Belediye Reisi olunca avukatlığı bırakıp alışverişe başlamış* biraz da para yapmış, hırsızlık ediyor diye arkasında dağlar kadar dedikodu olan ve “Camcının Hüsnü” diye anılıp memleketleri arasında soysuz sayılan bir adam, Defterdar’ın sorduklarına birdenbire karşılık vermedi,

-Dün,dedi. SK/28

Kiraz ağacından, yarım arşın uzunluğunda bir çubuğu, *ucunda bir sırim ile saraç düğümü atılıp* çubuğa **bağlanmış** toprak lülesi vardı. İÇ/184

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/158, BN/176, HP/35, BN/17, BN/122, HP/37, MA/177, VÇ/154, VÇ/152, BKÇ/111, O/108, HP/66, BKÇ/130, SK/46, O/31, İÇ/150, VÇ/155, İÇ/42, O/102, O/73-74, VÇ/12, SK/114, SK/109, BKÇ/118, HP/169, VÇ/183-184, VÇ/183-184, BN/69, MA/35, VÇ/133, BN/105, VÇ/153-154, SK/104, BN/133, BKÇ/51, SK/51, VÇ/183-184, VÇ/154, BN/158, SK/35, VÇ/105.

3.1. 2.3. 2. 2. -AraK

3.1. 2.3. 2. 2. 1. Öge almamış-AraK → **sıfat –fiil** -ArAk zarf-fiilin öge almamış şeklinin sıfat-fiile bağlandığı on bir örnek tespit edilmiştir. Zarf-fiil bu örneklerden üçünde –An sıfat-fiiline, yedisinde –Dık / -DUk sıfat-fiiline, bir örnekte ise –mİş / -mUş sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Mesele *hükümet makinesi olarak kabul edilen* şeklin, iyi işlemesi için lazım gelen bünye ve teşekküle malik olup olmadığıdır. MA/181

Sokaklarında *gülüşerek gezen*, öteberi satan yahut alan güzel jöylü kızları içini açacaktı. BN/207

Arkadan gidenler, önde *savrularak yürüyen* Ana’nın beyaz üstüne, kara kalem yazma başörtüsünün iki taraftan dalgalandığını görüyorlardı. SK/115

Ben de adının Ülker olduğunu, bir ara dükkanlardan birinde *satıcı olarak çalıştığını*, şimdi de Sıraselviler’de bir evde, ortalık hizmeti görüp öğleden sonra evine gittiğini, ev sahibi olan bir evde odası olduğunu öğrendim. BKÇ/147

Bunu bilen Kâhya efendimizin bu evlenmeyi önlemek için, *bilerek* bu **dedikoduyu çıkardığı** sanılıyormuş. BN/174

Bunun için de Kâhya efendimizin *incinerek* yaylağı **şereflelendirdikleri** günlerde, içkiye çokça düşkünlük göstermişler, Kara Hafız, Köçek Firuz gibi ayak takımı kimselerin, İstanbul'da iken Paşamıza ettikleri yetmiyormuş gibi kalkıp buraya da gelmeleri, Paşamızı her türlü şaklabanlıkla avutmaları haremsarayca da hoş görülmemiş ; ancak, Kâhya efendimize karşı fırsat verilmiş olmamak için içerde dönen küskünlüğün dışarıya sezdirilmemesine çalışılmış idi. BN/173

*Hüseyin ilkin hiçbir şey anlamadı, karısını gülerek **bıraktığı** gözünün önüne geldi.* BKÇ/118

Benim *bilerek*, bilmeyerek **yaptığım** şeylere ilk değer koyan ve bana ilk kendimi sevdiren adamdır. VÇ/141

Benim *bilerek*, *bilmeyerek* **yaptığım** şeylere ilk değer koyan ve bana ilk kendimi sevdiren adamdır. VÇ/141

Bilmeyerek, gayri şuuri bir surette **yaptığımız** bu tahsis, size bir istirahat verir. SK/125

Artık iyice anlaşıldı ki, o sözler *şaka olarak söylenmiş* sözlermiş. BKÇ/94

3.1. 2.3. 2. 2. N + -ArAk: N + --ArAk zarf-fiilinin bir örnekte -An, beş örnekte de -Dik / -DUk sıfat-fiiline olmak üzere toplam altı örnekte sıfat-fiile bağlandığı tespit edilmiştir. Bir örnek dışında, nesnelere belirtilidir:

Tuhaftır, servetlerinin son parçalarını yiyen ve *sebebini bilmeyerek* günden güne **fakirleşen**, birbirini dolandırmaya, birbirini aldatıp geçindirmeye başlayan bu halkın, bu gece nasıl tatlı bir sehavetleri vardır. VÇ/157

Sadrazamın kendi partisinin, *onu yük olarak taşıdıklarını* hiç aklına getirmez. BKÇ/180-181

Hatta bir gece, çokça keyifli oldukları bir sırada, kendi sevdiklerinden Sarıcalızade Yusuf Beye, *kendi çanak yalayıcılarından İffet Efendiyi göstererek*, "Çelebi, bize şu Kâhya'nın sakalını kesiver siz ne buyurursunuz !" **dediği** işitilmiş, bu söz de Kâhya'nın kulağına iletilmiş idi. BN/170

Nebiye ayrılmak istediği, kocasından kaçtığı, her gece *niçin ağladığını bilmeyerek* yaş **döktüğü** günlerde o da ayrılmaya hazırlanmıştı. BN/117

Arasıra, bu karışıklığın içinden, *çatlak bir boru çalarak*, iki zayıf hayvanı **sürüklediği** bir tramvay arabası sarı, tenekelerden bir kulübeye benzeyerek geçiyordu. SK/118

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlarına baktıkça gözleri yaşarıyor, içinden sıcak bir şeyler akıyor, “Aman sen de ne olursa olsun..” diyeceği sırada bir anda *imamın girtlağını yarararak anlattığı* sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor. BKÇ/82

3.1. 2.3. 2. 2. 3. DT + -ArAk: Bir örnekte –An, iki örnekte –Dik / -DUk, bir örnekte de –AcAk sıfat-fiiline bağlanmış dört örnek tespit edilmiştir:

İlk, ikinci üçüncü derece tahsillerini Konya’da, yüksek tahsilini İstanbul’da hukuk Mektebi’nde bitirmiş, ufak bir memur olup adliyeye girmiş, biraz ilerlemişken, eline geçen bir fırsatla *yaşının geçkince olmasına bakmayarak* hükmet hesabına Avrupa’da tahsilini tamamlamaya **giden**, eski mutasarrıflardan Kozanlı Halil Bey, lisansiye olup memlekete döndükten ve kendine İstanbul’da büyükçe bir hizmet de bulup yerleştikten sonra, bütün ağırbaşlı insanlar gibi düşünerek evlenmeye ev bark kurup çoluk çocuk yetiştirmeye karar verdi. MA/184

Olabilir ki Özarier, bu adı alırken benim *durumuna yakıştırarak düşündüğüm*, buraya yazdığım şeylerin hiç birini aklından bile geçirmemiş olsun. VÇ/133

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine, görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “talimat” olup “nizam” olup “kanun” olup ortaya çıkmaya başlayınca Şinasi Halil Bey’e yeniden can geldi. MA/212

Kasım Çelebi’nin Hicaz’a gitmek niyetleri olması ile bundan faydalanarak, Çelebi’nin evvelce *İstanbul’a uğrayarak* yaşlı anasını da birlikte alıp **götüreceği** ortalığa söylendi. BN7176

3.1. 2.3. 2. 2. 4. ZT + -ArAk → sıfat –fiil: Bir örnekte –An, bir örnekte –Dik / -DUk, iki örnekte de –AcAk sıfat-fiiline bağlanmış olarak, bu yapının dört örneği tespit edilmiştir:

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlarına baktıkça gözleri yaşarıyor, içinden sıcak bir şeyler akıyor, “Aman sen de ne olursa olsun..” diyeceği sırada bir anda imamın girtlağını yarararak anlattığı sırat köprüsünü, o cehennem ateşi aklına geliyor,

dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tıkıyor, boğulacakmış gibi oluyordu. BKÇ/82

Böylece gözetleyerek öğrendiğim şeyleri işte burada size yazacağım. İÇ/113

Hilali, Feyzi'nin *hiç istemeyerek*, namus belası ile bu işe **gireceğini**, İhsan'dan dayak yemektense onu bıçaklamayı da göze alacağını, bundan korktuğu için de akıl istediğini, yardım istediğini anlamıştı. BN/123

Bu, Hatice'nin *en isteyerek yapabileceği* bir evleniş oldu. BKÇ/9

3.1. 2.3. 2. 2. 5. İki veya daha fazla öge almış –ArAk zarf-fiili: Dört örnek tespit edilmiş olup, üçü –An sıfat-fiiline, biri de –Dik / -DUK sıfat-fiiline bağlanmıştır. “Bu kadar doğru bir istekle, *kendine bir çıkar yol bulmaya çalışarak* karşıma **gelmiş olan** kızı soğutup kırmak işime gelmedi. MA/141” örneğinde *çalışarak* zarf-fiili **gelmiş** sıfat-fiiline bağlanmış olarak değil, **gelmiş olan** sıfat-fiiline bağlanmış olarak değerlendirildi.

Bu kadar doğru bir istekle, *kendine bir çıkar yol bulmaya çalışarak* karşıma **gelmiş olan** kızı soğutup kırmak işime gelmedi. MA/141

O sıralarda *tüfenklerin süngüsü olmayan asker için, gece gündüz çalışarak* demircilerin ellerine geçen demirden yaptıkları süngüleri de orduya **taşıyan** Çolak İbrahim'dir. HP/77

Ancak burada işler o kadar dar idi ki, *yıllardan beri orada avukatlık ederek* güçlükle **geçinebilen** iki yaşlı meslektaş gelip yalvardılar. HP/185

Köylülerin, duvar diplerine uzanıp, *yüzlerine birer mendil örterek mışıl mışıl* **uydukları** gözünün önüne geldi. MA/109

3.1 2.3. 2. 3. -InCA / -UnCA → sıfat-fiil

3.1 2.3. 2. 3. 1. Öge almamış -InCA / -UnCA: -InCA / -UnCA zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı dört örnek tespit edilmiştir. İki örnekte –Dik / -DUK sıfat-fiiline, iki örnekte ise –An sıfat-fiiline bağlandıkları görülmektedir:

Sımsıkı kapalı şehirlerde, kasabalarda bile genç kızların, *isteyince* varmak istedikleri delikanlıları **görmediklerine**, görmelerinin de ayıp sayıldığına, hoş karşılanmadığına inanmamalıdır. HP/117

Kadri, akşamları karnında gırıl gırıl yel topladığını, sonra *yatınca* bu yelin baldırlarına **indiğini**, diz kapaklarında toplanıp sabaha kadar onu uyutmadığını anlattıktan sonra,

-Ben diyorum ki doktor diyor, bu yellerin başı hep karın içinde olacak. HP/173

Defterdar, Ceza Reisi'nin kısaca boyunu, omuzları arasına batmış kafasını, ufak kara gözlerini, *gülünce* **görünen** ak dişlerini gözünün önüne getirip gülümsedi. SK/29

Eline diline hamarat olan *sıkışınca* bir noterliğin işlerini tek başına çevirmekten **korkmayan**, öfkelendikçe gidip bakkalı çakkalı, bu arada kocasını çekiştirmekten hoşlanan bayan Nazmiye, bu Mesrure'ye yoldaşlık işi ortaya çıkınca eli alışmış hem bir yandan kâğıt dolduruyor, bir yandan da yanındaki kadına bağıra bağıra kocasını çekiştiriyor. İÇ/200

3.1. 2.3. 2. 3. 2. Ö +-Inca /-UncA: Bir örnek tespit edilmiş olup, bu örnekte de –AcAk sıfat-fiiline bağlandığı görülmektedir:

Bu kontrat bitinceye kadar kahveciyi **çıkarmabileceğimizi** sanmıyorum. İÇ/153

3.1. 2.3. 2.3.3. N + -Inca / - UncA →sıfat-fiil: İki örnek tespit edilmiş olup, iki örnekte de –Dik / -DUk sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Ben Şefika'nın avukat Hilmi'yi kendisi için hazırladığını, *para kokusunu alınca* herifin Şefika'yı bırakıp, kart kıza **yanıştığını** sanmıştım. SK/161

Bu iftirayı duyunca Mihrican Sultan Efendimizin pek çok üzülüp **ağladıkları** duyuldu. BN/174

3.1. 2. 3.2. 3. 4. DT +-Inca / -UncA: İki örnek tespit edilmiş olup, bir örnek -An sıfat-fiiline, diğer örnek ise –r sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Ertesi gün gazeteler, *işleyip dururken deniz kuvvetlerine geçince* işlemez hale **gelen** gemilerin hesabını sordular. BKÇ/168

Hele Reşit Efendi, *eskilerden anlatmağa başlayınca* sözlerini **dinletir**, kendisinden istifade olunur bir adamdı. SK/102

3. 2. 2. 2. 5. ZT + -Inca / -UncA → sıfat-fiil: İki örnek tespit edilmiştir, örneklerden biri –AcAk sıfat-fiiline, diğeri ise -Dik /-DUk sıfat fiiline bağlanmıştır:

Bir ağaçkakanın, çelik bir zemberek parçasının bir yere takılıp da kurtulunca çıkardığı sese benzeyen sert ötüşü işitiliyor. HP/118

Yanlı okuyunca tokat geleceğini, kulağından tutulup burnu kitaba sürütüleceğini bildiği için korkuyor, başını sakınıyordu. O/175

3.2.2.4. -ken → sıfat -fiil

3.2.2.4.1. -ken → sıfat -fiil

Üç örnekte -DİK / -DUK sıfat-fiiline, iki örnekte de -An sıfat-fiiline bağlanmış, beş örnek tespit edilmiştir:

Ertesi gün gazeteler, işleyip dururken deniz kuvvetlerine geçince işlemez hale gelen gemilerin hesabını sordular. BKÇ/168

Yürürken döşemeleri **çatırdatan** bu iri gövdesiyle, komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken, çıt çıkarmadan yürüyebildiğini öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

Kocasının kaçarken **bıraktığı** kâğıdı bulmuş, getirdi, bana gösterdi. MA/138

Mahallede iken **ışitmediği** bu dedikoduların birazını *hastalarından öğrendi. BN/88*

Mehmet ihtiyar babasını ölmüş görünce çocuk iken **yaptığı** gibi boynuna sarılır, başını çenesinin altına sokar, ağlar. SK/136

*Bu, Nebiye'nin pek çocuk sayılacak çağda iken **duyduğu** bir sevgi. BN/117*

3. 2. 2. 4. 2. N +-ken →sıfat-fiil:Bu yapıda bir örnek tespit edilmiş olup, bir örnek de -An sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Çocuklar içinde *dayak yerken ağlayan*, yalvaran, elini pantolonuna süren, korku ile hocanın yüzüne bakıp suratını buruşturanlar olduğu gibi hiç aldırmayanlar da vardır. O/73-74

3. 2. 2. 4. 3. DT + -ken → sıfat-fiil:

Beş örnek tespit edilmiş olup, bu örneklerden birisi -An, ikisi -DİK / -DUK, bir örnek -AcAk, bir örnek de -mİş /- mUş sıfat-fiil ekine bağlanmıştır:

Hukukta okurken *bir toplantı olunca çıkıp nutukçuluk edenlerdenmiş.*
BN/70

Keziban sokakta gezerken, günün birinde, kim bilir nasıl bir tesadüf ile sırtına gömlek **giydirilmiş**, hastabakıcı olmuş kadınlardan biri. HP/165

Bir yandan da Valda kadınları, donanmanın Santa Kastello'ya çekilirken **vereceği** büyük baloya hazırlanıyordu. BKÇ/177

Evlenmek, insanların köylerde yaşarken yaptığı bir şeymiş. HP/44

Yolda gelirken *Şinasi Bey'in düşündüğü*: Bir tanık bulabilirse onu araya koyup bir iş istemektir. MA/211

3. 2. 2. 4. 4. ZT –ken_→sıfat-fiil: Biri –Dik / -DUK sıfat-fiiline, biri –An sıfat-fiiline bağlı olmak üzer iki örnek tespit edilmiştir:

Hele genç bir çocuğun *kurtulacak gibi dururken* birdenbire değişip **öldüğünü** gördükten sonra. MA/224

Çoktandır böyle uzun söylevler vermeye içinde yaşayan kutlu sosyalistlikten, eşitlikten, yüksek isteklerden doğma görüşlerini kendi sosyalist tarikatının bu evlenmek bölümünü *hemen söylerken doğan* yüksek buluşlarla anlattı. HP/42

3. 2. 2. 4. 5. İki veya daha fazla öge almış –ken zarf-fiili → sıfat-fiil: İkisi – Dik /- DUK, ikisi –AcAk, biri de –An sıfat-fiiline bağlanmış olarak beş örnek tespit edilmiştir:

Evvence söz istemişken, unutulmuş bir mebus tekrar söz istedi ve dedi ki:
- Affedersiniz, Reis beyefendi, ne kanuni hükümet ister, ne de kuvvetli. MA/181

Takirde Papa bilmem kaçınıcı Pi'nin Roma'da yaptırıp o yıllarda Don PedroDella Kastilla'nın maliye işlerine de bakan Kardinal Perini'ye yolladığı bu iskemle ve masanın *bunca yıllar yerinden kaldırılmamış iken* şimdi niçin kaldırılmak **istendiği** soruluyordu. HP/187

Yürürken döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken, çıt çıkarmadan yürüyebildiğini öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

Yalnız memlekette mevcut dedikodulara çare düşünülürken, buna eldeki kanunların tatbikiyle deva **bulunacağını** farz ve zannetmenin kifayetsizliğini arz etmek isterim. MA/174

Bu dedikodulara çare aranırken, sathi, muvakkat tedbirlerle işin geçirilebileceğine bendenizin hiç kanaatim yoktur. MA/179

3. 2. 2. 5. -mAdAn→ sıfat-fiil:

3.2.2.5.1. -mAdAn→ sıfat-fiil: Altı örneğin üçü – Dİk /- DUK, ikisi–AcAk, biri de –An sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Yemekleri ile salataları ile, güzel kokuları ile, *aç adamları yemeden bayılacak* bir sofraya. VÇ/11 Dinamit kutusu diye getirilen kutuyu, Saide'nin *korkmadan açacağı* nereden akla gelirdi ? MA/208

954, Ereğli ile Derne arasında çalıştığı ve Derne ot yağı fabrikalarına yağ taşıdığı İstanbul'dan *da durmadan geçtiği* için ben gemiye Ereğli'den binecektim. BN/187

Çağrılanlar: Sıtkı Beyin kalem arkadaşları, mahalle komşuları, hısımlarına akraba şöyle bir kırk elli kişi *çağrılmadan gelenler* de olursa bir altmış, yetmiş kişilik bir toplantı, eş dost arasında bir eğlenti. BN/22

Ertesi gün uyandım, *soyunmadan* burada niçin *yattığımı* kendisinden sorar gibi oldum. İÇ/136

Yürürken, döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken *çıt çıkarmadan yürüyebildiğini* öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

3. 2. 2. 5. 2. DT + - mAdAn → sıfat-fiil: Üçü -Dİk / -DUK sıfat-fiiline, biri –An sıfat-fiiline bağlı olmak üzere toplam dört örnek tespit edilmiştir:

Deniz işerine girmeden kolacı çırağı **olduğunu** söylüyorsa da doğrusu ortaoyununda, tuluat kumpanyalarında çalışmış, belki köçeklik de etmiştir. VÇ/193

Fıtriye, *kendisine sormadan* kalkıp halasına **gittiği** için kızına kızmış olabilir. BN/94

Yalnız, *askere gitmeden önce* belediyede **çalıştığımı**, balıkçılık ettiğini bilir, o kadar. BN/110

Babil'de esir olmadan önce, dövüşken bir kavim **olan** Yahudiler, sonradan Fenikeliler'den tüccarlığı öğrenip onların yerlerini tutmuş ve barışçı olmuşlardır. VÇ/145

3. 2. 2. 5. 3. ZT – mAdAn: Bir örnek tespit edilmiş olup, o örnek de –DİK / -DUK sıfat-fiiline bağlanmıştır:

*Kimseyle konuşmadan sürüsünün başına **vardığı** zaman* bu inanca iyiden iyiye bel bağlamış, vaaz kafasını bir burgu gibi delmeye başlamıştı. BKÇ/81

3.1. 2.3. 2. 6. -DİKÇA/-DUKÇA →sıfat-fiil: Bu zarf-fiilin sıfat-fiile bağlandığı yirmi yedi örnek tespit edilmiştir:

3.1. 2.3. 2. 6.1. Öge almamış -DİKÇA/-DUKÇA: metinlerimizde bu zarf-fiilin isim-fiile bağlı beş örneği tespit edilmiştir. Zarf-fiil, bu örneklerden üçünde –An sıfat-fiiline, bir örnekte –MİŞ/-MUŞ sıfat-fiiline, bir örnekte de –DİK /-DUK sıfat-fiiline bağlanmıştır:

Arasıra Mahmut Bey'in ensesinde beş yıldan beri beliren, *gittikçe* de **büyüyen** uru konuşuyorlardı. HP/67

İki genç kadın *gittikçe* **kararan** sokağa, yağın ince yağmura bakıp geçenleri düşündükçe kendilerini yalnız zavllı buldular. SK/88

Kocasının evi de havası *gittikçe* **bozulan** bir kutu. O/117

Asker olarak doğmuş, *yaşadıkça* asker olarak **yaşamış**, yıllarca amirallik etmiş bir adam, ancak asker olarak ölebilir. BKÇ/172

3.1. 2.3. 2. 6.2. Ö + -DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı bir örnek tespit edilmiştir:

Akşam güneşi vurdukça, sırtı **parlayan** bir kara yılan ! BKÇ/21

3.1. 2.3. 2. 6.3. N + -DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı dört örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden üçünde –An sıfat-fiiline, birinde ise –AcAk sıfat-fiiline bağlıdır:

Karnı acıkmadıkça yemek yiyeceğini **düşünmeyecek** kadar dalgın. BKÇ/134

Yalnız, *işi gittikçe* **azıtan** haydutlar, kasabamıza yakın yerlere de sokulmaya başladılar. BKÇ/133

İşi gittikçe azıtan haydutlar, ilçemiz içinde, kasabamıza yakın yerlere de gelip baş göstermeye yeltendiler. BKÇ/134

Basire, pek körpe kızken, *kendisini gördükçe takılan* bakkal çırağından hoşlanırdı. BKÇ/73

3.1. 2.3. 2. 6.4. DT + -DıkçaA/-DukçaA zarf-fiilinin sıfat –fiile bağlandığı iki örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin ikisi de yönelmeli dolaylı tümleş almış ve Dık/-DUk sıfat –fiiline bağlanmıştır:

Yüzünü ancak *bizim noterliğe uğradıkça gördüğüm* bizim bayan Nazmiye'nin eşi olduğu için cigara verip kahve çay ismarladığım bu adam için yazdıklarım, karısından işittiklerim, Özarier'in kılığına, kıyafetine yakıştırarak yazıyorum. VÇ/133

Hemşerilerinin *İstanbul'a geldikçe kaldıkları* otele gidip, memleket haberlerini öğrenmeyi kararlaştırdı. BKÇ/68

3.1. 2.3. 2. 6.4. İki veya daha fazla öge almış -DıkçaA/-DukçaA zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı üç örnek tespit edilmiştir. Bu zarf-fiillerden ikisi –Dık /-DUk sıfat-fiiline, biri –AcAk sıfat-fiiline bağlıdır:

Sabahları erken yahut gece yarıları baş açık, ceketinin yakası kalkık, elinde köpek sokakları dolaştığı ; *köpek, duvarları koklamak, istedikçe durup beklediği* görülür. VÇ/216

Kadri Bey ise, *her buraya uğradıkça* bu bostan bahsi açılacağına ve bostancılık üstüne şedid bir mübahase cereyan edeceğine pekâlâ vâkıftı. HP/157

3.1. 2. 3. 7. -A→sıfat-fiil: Bu zarf-fiilin ikilemeli kullanımları içinde sıfat-fiile bağlı olan yoktur, ancak temel fiili yardımcı fiille bağlayarak birleşik fiil kurduğu yapılarda yardımcı fiilin sıfat-fiil ekleri almış şekillerini bu bölüme ihtiyaten almayı uygun bulduk. Bu tipten iki örnek –r, yedi örnek –Dık/-DUk, beş örnek –An, otuz örnek de –AcAk sıfat-fiiline bağlı olmak üzere toplam kırk dört örnek tespit edilmiştir:

Yapılagelen iştir. MA/123

Ertesi gün, erken *kalkabilenler*, binip çekildiler. MA/124

Bizim gördüğümüz adamlar her kötülüğü *edebilir* adamlardır. BKÇ/137

Alabildiğine geniş, zengin bir düğün oldu. BN/160

Birdenbire içeceksin, *içebildiğin* kadarının bir faydası olur. HP/166

Aziz, Akif'in Hoca'ya *gidebileceğine* inanmıyormuş gibi, baktı. O/72

Muhsin karısının böyle soğuk bir şaka *yapabileceğini* düşündü. HP/147

Buraya dikilen fidancıkların gölgeleri, *sığınabilecek* kadar geniş değildir. İÇ/148

Onu yeni tanıdığım zaman, bir gün de dışarıda *rasgelebileceğimi* sanmışım. İÇ/32

Evlenebilecek delikanlıları gözden geçirince, güvenilir gibi adam çok değildir. BN/100

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/148, MA/138, İÇ/22, HP/134, HP/101, BN/199, BN/162, VÇ/47, O/178, HP/134, O/138, BKÇ/15, MA/173, BKÇ/60, VÇ/173, HP/100, HP/100, HP/157, BKÇ/166, HP/187, O/217, O/189, BN/28, BKÇ/15, VÇ/43, VÇ/43, BKÇ/170, BN/100, BKÇ/172, HP/95, SK/150, O/33, HP/147, O/72, İÇ/153, O/87, O/175.

3.1. 2.3.2.8. – I/-U →sıfat-fiil: Bu zarf-fiilin bağlandığı yardımcı fiilin sıfat-fiil olduğu bir örneğe rastlanmıştır.

Bana şimdi bir ekmek alıverecek eş, arkadaş çoktur, ama onları nasıl bilmeli, nerede bulmalı !.. İÇ/179

3.1. 2.3. 2. 9.-All→isim-fiil: Bu zarf-fiilin sıfat-fiile bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

3.1.2.3.2.10.-rsA →sıfat-fiil: Zarf-fiil işlevli bu yapının sıfat-fiile bağlanan sekiz örneği tespit edilmiştir. Bu örneklerin hepsi –AcAk sıfat-fiiline bağlıdır:

3.1.2.3.2.10.1. Ö + -rsA: Bu yapının sıfat-fiile bağlı bir örneği tespit edilmiştir:

Bu mektupta kızının yolsuzluğa başladığı, *bu duyulursa* kendisini işinden çıkaracakları yazılıydı. İÇ/207

3.1.2.3.2.10.2. N + -rsA: Bu yapının bir örneği tespit edilmiştir:

Oyuncaklarını kırarsa ceza göreceğini çocuğa öğretmelidir. MA/198

3.1.2.3.2.10.3. DT + -rsA: Bu yapının sıfat-fiile bağı üç örneği tespit edilmiştir:

Kocaya varırsa böyle rahat **yaşamayacağını** söylüyor. BN/203

Ben evli bir kadını, istediğim gibi yaşarım, kimse bana karışmaz diyorsa da *kardeşinin yanında kalırsa* istediği gibi **yaşayamayacağını** anlayarak anasının yanına geldi. VÇ/138

Bu herif, *o eve yerleşirse* kendisini de oradan **atacağını** düşünüyordu. SK/161

3.1.2.3.2.10.3 ZT + -rsA: Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir:

Reis, *biraz geniş davranırsa*, Nâzıra hücum **artacağını** bildiğinden hemen söze karıştı, “Reca ederim, muhavere olmasın” dedi ve şişmanca, kaba suratlı, klain dudaklı bir efendiye verdi. MA/178

“Havuzlar” bahçelerine inen, ince çimenlik kırların ortasından geçen yolun boyunda, şehirden biraz uzakça bir yerde, birkaç kişi oturmuş cigaralarını içiyorlar, yastık koşusunu kazanan tayın, *biraz idman edilirse*, çok atları basıp **gececeğini** konuşuyorlardı. MA/117

O esnada Güzide pek seyrek ziyaret ettiğinden, daha sık gelmekliğim lâzım olduğundan bahsetti, ben de kapının karşısındaki mahalle kahvesinde, gece gündüz bir takım boş gezen heriflerden sıkıldığımı, *girip çıkarken görürlerse* elin ağzı acayip hele böyle zamanda her türlü **lakırdı edebileceklerini**, bunlardan çekindiğimi söyledim. VÇ/42

3.1.2.3.2.11. -r -mAz→sıfat-fiil: Zarf-fiil işlevi gören bu yapının sıfat-fiile bağı örneği tespit edilmemiştir.

3.1.2.3.2.12. -DI mI /-DU mU →sıfat-fiil: Zarf-fiil işlevi gören bu yapının sıfat-fiile bağı örneği tespit edilmemiştir.

3.1.2.3.2.13.-DiğİndAn/-DUğUndAn: Zarf-fiil işlevi gören bu yapının sıfat-fiile bağı olduğu bir örneğe rastlanmıştır:

Gözü döndü mü babasını **tanımaz** delinin biri. BN/80

3.1.2.3.2.13. –DİĞİnA /-DUğUnA: Zarf-fiil işlevi ile kullanılan bu yapının sıfat-fiile bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

3.1. 2.3. 3. Zarf – fiil → zarf – fiil:

3. 1.2. 3.3. 1. -İp /-Up → zarf – fiil

3. 1.2. 3. 3.1. 1. -İp /-Up → zarf – fiil: Toplam elli yedi örnek tespit edilmiş olup, bu örneklerin **on beşi** –ken, **on üçü** –İncA / -UncA, **yedisi** –DİkçA/-DukçA, ikisi –ArAk, bir örnek de –mAdAn, on yedi örnek de –İp/-Up zarf-fiiline bağlanmıştır:

Dikip **bitirmeden** o da geçer. BN/204

Adviye Hanım’la kızı, kapandıkları odada ışıklarını da söndürüp yattılar, sabaha kadar da uyuyup **uyanarak** ayak seslerini, yüksek sesle konuşmaları dinlediler. VÇ/183

Yalnız ta uzakta, birbirine cevap veriyor gibi bağırarak kurbağaların, böceklerin sesleri, uyuyan bütün bu ormanın büyük, derin solukları gibi inip **çıkarak** durgun havaya yayılıyordu. İÇ/25

Kalkıp arkasından **yürüyünce** ihtiyar kadın korktu, bir çığlık kopardı. SK/155

Ben dönüp **bakınca:**

-Hoş geldin yahu, diye seslendi. SK/90

O esnada Güzide, pek seyrek ziyaret ettiğimden, daha sık gelmekliğim lâzım olduğundan bahsetti ; ben de kapının karşısındaki mahalle kahvesinde, gece gündüz bir takım boş gezen heriflerden sıkıldığımı, girip **çıkarken** görürlerse, elin ağzı acayip hele böyle zaman da her türlü lakırdı edebileceklerini, bunlardan çekindiğimi söyledim. VÇ/42

Nadire Hanım dedikleri o cehennemlik karıya, daha işlerin ne olacağı belli değilken, kız da oturup **dururken** kışkırtmanın sırası mı ? BN/94

Böylece yaşayıp **dururken** günün birinde Muslih’in üvey ansı ile babası arsında bir anlaşmazlık çıktı. VÇ/203

Şimdi oturup **düşündükçe** baygınlıklar geçiriyorum. O/114

Hiç kimse çalışıp resmini **yapmadıkça** planını bir kâğıda çıkarmadıkça, bu evi başkasına anlatamaz. HP/21

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/96, HP/79, SK/167, SK/152, O/59-60, O/37, O/184, SK/169, BKÇ/123, BN/129, MA/238-239, MA/126, BKÇ/168, BKÇ/141, SK/146, BKÇ/196, VÇ/63, SK/10, HP/31, BKÇ/51, HP/179, VÇ/189, VÇ/184, BN/70, VÇ/130, BN/210, VÇ/199, VÇ/199, VÇ/174, MA/77, HP/73, VÇ/228, VÇ/76, MA/142, BKÇ/43, BKÇ/146, İÇ/193, HP/130, HP/154-15, BKÇ/145, VÇ/220, VÇ/217.

3.1. 2. 3. 3.1. 2. Ö +-Ip/-Up: Toplam yirmi dokuz örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin **yirmisi** -IncA / -UncA zarf-fiiline, **üçü** -ken zarf-fiiline, **ikisi** -DIkça /-Dukça zarf-fiiline, **ikisi** de -ArAk zarf-fiiline bağlanmıştır. **Birer** örnek ise -r... -mAz, -DI .mI / -DU mU kalıbına bağlanmıştır:

Muslih bu mahalleyi pek az hatırlıyor, kış gelip de ortalık **buz tutunca** mahalle çocukları değil, koca koca adamlardan beşi, sekizi, uzun uzun el merdivenlerine binip bu yokuşlardan kayarlardı. VÇ/187

Nebiye, kapının iç yanında çocuğunun, kocasının birkaç parça çamaşırını yıkıyordu, kapı açılıp da kadını karşısında **görünce**, ayağa kalkıp "Buyurun !" dedi ise de, biraz da şaştı. BN/106

Bu yaşlar geçip de erkeklerin haksız oldukları yaşlar **gelince**, yeryüzünün en yiğit, en batır adamları bile karılarından korkarlar. BKÇ/171

A.B.T.İ. Müdürlüğü Hesap İşleri Kalemi'nde Yoklama masası işyarı Haşmet Gülkokan ; Soma'da doğmuş, İstanbul'da büyümüş, Ankara'da Gümülcüne'li bir bayanla evlenmiş, iki de sevimli çocuk sahibi olmuş ; kırk yaşlarında, kısaca boylu, buğday benizli, güleryüzlü konuşkan bir adam ; iş saati bitip de kaleminden **çıkınca**, doğru Şakir'in fırınına gidip ekmeğini alır, evin yokunu tutar. MA/77

Yıldızlar açılıp **kapanarak** karanlığa hafif bir ışık serpiyorlardı. İÇ/27

Kadınlar biri bitirip öteki **başlayarak** arasına birden söyleyerek işi anlattılar. O/178

Bunlar olup **dururken** bir yandan da "Aslan"ın huysuzlukları, evde kendini saydırmak için yapmaya başladığı kavgalar baş gösterdi. HP/131

Siz oturup da musiki, tiyatro, sanatkâr **dedikçe** ; benim gözümde de hep gördüklerim, yaşadıklarım canlanıyor. SK/42

İşler gelişip Tevelioğlu bir ufak avukat olmaktan **çıktıkça** bunlar da bu evde oturamaz oldular. HP/27-28

Ders bitip de bahçeye **çıkarak çıkmaz** ilk işimiz hırsız-polis oynamaya başlamaktı. BKÇ/143

İkinci olup da batıdan bir rüzgâr **kalktı mı**, kuru kırların tozu direklenip şehre doğru yürüyor, sokaklara, evlere çöküyor. HP/76

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/125, İÇ/148, VÇ/138, İÇ/193, BKÇ/132, BKÇ/117, İÇ/214, İÇ/184, SK/50, VÇ/198, VÇ/198, VÇ/214, BKÇ/42, BN/18, BKÇ/83, BN/215, O/182.

3.1. 2. 3.3.1. 3. N + -Ip/-Up →zarf-fiil: N + -Ip / -Up zarf-fiili otuz dört örnekte tespit edilmiştir. Bu örneklerin bağlandıkları zarf-fiilin türü ve aldıkları nesnelere türü **Tablo: 62'** de belirtilmiştir:

Tablo: 63 N + -Ip/-Up Zarf-Fiilin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı

	-InçA/-UnçA	-ArAk	-ken	-DIkçA/ -DukçA
B.li N + -Ip/-Up	16	9	4	2
B.szN+ -Ip/-Up	2	-	-	1
Toplam	18	9	4	3

Bunları da alıp **gelinece** apartmanın dokuz odasının ancak sığabildiler. HP/28
HP/21

Orada lokomotifin önünde arkaları dönük duran ve yapılan işe bakan birkaç kişi, başlarını çevirip kadınları **görünce** çekilip yol verdiler. O/121
BN/180

Sûreyi okuyup **bitirince**, orada tuhaf bir hal oldu. BKÇ/18
-Ertesi gün pılyı pırtıyı toplayıp gemiden **çıkarken** Paytak'ın gemicileri, başdümencileri, garsonları güverteye toplanmışlardı, uğurladılar. BN/185 İÇ/38

Yakasını yahut göğsünü açıp ütülüyor, devşiriyor, o bitince bir başkasını alıyor, bu arada “perdelere tüllerini de çıkarıp yıkatmalı ” diye düşünüyor, sonra da bu takım düşüncelerin arasında dün sütçüye verilen oaranın üstünün eksik geldiğini de hatırlıyor daha sonra İstanbul'a inip hem kendin e, hem hizmetçisine ayakkabı almayı aklından

geçiriyor ; bir gömleği bitirip yenisine **geçerken** sol kaşının ucunu yavaşça kaşıyor, sanki bu güzel kaşı okşuyor. O/32

Muavin, telgrafi uzatıp masanın üstüne **eğilerek**,

-Efendim, dedi, mühim bir şey değil, ancak, emir buyurursanız haftalık yerine, gündelik versin diye yazalım. O/84

Sonra Zarife, elindeki cigarayı fırlatıp **atarak** kendi oynamaya kalktı. O/63

Üç kere bacaklarını sallayıp karnına **vurmadıkça** dizginleri bir iki tartmadıkça, yerinden kıılmamıyor. VÇ/20

Hüseyin Efendi hafifçe titreyen elini uzatıp bastonunu **alırken**, öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak "Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız." diye bağırdı ; sonra "sizler, bizlerden çok daha akıllısınız !" der gibi asabiyetle köpeği okşadı, birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek "Terbiyesi en güç hayvan..." diye söylene söylene parkın kapısına doğru hızla yürüdü. BKÇ/87

Cavide'nin gelip gidene çoğalıp da kapısının önünde arabaların sayıları **arttı**ğınca dışarı salonda da bu Münire Hanım gibi bir kadın daha peyda oldu. HP/30

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/199, MA/25, O/48, MA/107, HP/176, VÇ/94, VÇ/205, BKÇ/199, BKÇ/185, BN/167, MA/45, İÇ/171, SK/73, O/94, O/66 BKÇ/25, VÇ/222, VÇ/90, MA/165, HP/15, BN/181, HP/143-144, VÇ/62, SK/32, HP/185.

3.1. 2.3. 3. 1. 5. DT + -Ip/-Up → zarf-fiil: DT + -Ip / -Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı otuz örnek tespit edilmiştir. Aldıkları dolaylı tümlecin türü ve bağlı oldukları zarf-fiilin türü **Tablo:63**'te gösterilmiştir:

Tablo: 64 DT + -Ip/-Up Zarf-Fiilin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı

	-Ip/-Up	-ArAk	-IncA/- UncA	-ken	-Dıkça/ -Dukça
Y.li DT	8	5	7	2	-
B.li DT	-	1	-	2	1
Ç.li DT	-	-	1	2	

Bana gelip **gidip** bunu sayıklıyor, karar veremiyor gibi duruyor. SK/169

VÇ/191

İlk görüşte bir dilenciye benzetilen bu kadın, kılığına aldırılmayıp da biraz **görüşülünce** kadın tellâllarından olduğu kolayca anlaşılır. VÇ/203

Bir adam hiç sormadan etmeden böyle han kapısından teğelti atar gibi, kolundan tutup **fırlatınca**, ne kadar doğru adam da olsa, içinde bir üzüntü kalır, kendi kalktığı yere kendi adamlarından birinin oturduğunu ister. İÇ/169

Birbirine sıkışıp **oturarak** ilkin sustular. BN/167

Mahalle içlerinden uzanıp bitiminde **yokuşlaşarak** ovaya doğru inen sokakların iki yanında, adam boyu yüksekliğinde toprak duvarlar sıralanır gider. HP/116

Çocuk, anlamadığı bir sorgu sualden sonra, işin tabii yoluna girdiğine sevinmiş gibi hemen koltuktan atladı, Doktora dönüp ayaklarını **açarak** kollarını uzatarak, sesini titreterek, yalnız bu sefer keskin asker sesiyle değil, hatip, şair, aktör sesiyle söylemeye başladı. MA/39

Uzun boylu, kalın sesli, otuz beş yaşlarında, köylerde gezip kasaplık hayvan **toplayarak** geçinir ; gözü açık, hamarat, şirret bir adam. MA/160

Kızlar çakıllar üstünde ağlaşıp **otururlarken**, bu fenerli alayın geldiğini görünce, kendilerini aradıklarını anlayıp bağrışarak, gelenlere doğru koşuştular. BN/167

Motorculuk eden Cemil adında biri de, kalabalıktan ayrılıp otelin karşısındaki kahveye **giderken**,

-Benim dediğimi yapınlar, bir seferde kapar, dedi. VÇ/98

- Güzel söylüyorsun ; ama bakkala gidip **geldikçe** kocan kıza takılırmış. İÇ/214

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/155,VÇ/109, O/120, MA/74, MA/216, MA/82, BKÇ/199, MA/238, BKÇ/85, VÇ/170, HP/194, MA/71, VÇ/135, SK/91, MA/138.

3.1. 2. 3.3. 1. 6. ZT + -Ip/-Up→zarf-fiil: ZT + -Ip / -Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı toplam yirmi üç örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerin aldığı zarf tümleçlerinin türü ve bağlandıkları zarf-fiilin türü **Tablo: 64**'te belirtilmiştir:

Tablo: 65 ZT + -Ip/-Up Zarf-Fiilin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı

	-ArAk	-IncA/-UncA	-ken	-mAdAn
DZ.lı ZT	4	3	4	-
MZ.lı ZT	4	4	-	-
ZZ.lı ZT	-	1	1	-
Y-YZ.lı ZT		1	-	1
Toplam	8	9	5	1

Tablo:65'e bakınca bu zarf-fiilin en fazla -IncA/-UncA zarf-fiiline , en az da -mAdAn zarf-fiiline bağlandığı görülmektedir:

Bu saatte haremsaraydan yana mabeyn koridorundan Paşa efendimizin kölelerinden, daha bıyıkları bitmemiş genç bir oğlan, elinde Horasanî bir gaddare ile seyirtip, binek taşı üzerinde Kâhya efendimize eriştikte, yıldırım gibi çabuk davranıp gaddarenin ucu ile Kâhya efendimizin kavuklarını dürtüp **düşürünce** elindeki gaddareyi mübarek başlarına bir çalış çaldı ki, az kaldı kafanın yarısı yere düşse....
BN/181

Sadece, içeri girip kapıyı **kapayınca**: “Hoşundu, dedim, ben senden bunun acısını bak nasıl çıkarırım !” VÇ/167

“İçeri girip bir kahve **içmeden** bir yere gitmem !” dedim. SK/143

Mazhar, iki kadeh çekip eve **gelince**: Çağır bakalım, Nebiye nerede ! BN/71

Gece olup da yataklarına **girince** ikisinin de uykusu kaçıyor, huysuz çocuklar gibi birbirine türlü densizlik ediyor, söyleniyor, sabaha kadar çene yarıştıyorlar.
MA/231

Biraz iyileşip de **canlanınca**, onu Almanya'ya yolladılar. BKÇ/68

Orada musluk taşının altına koydukları kırık tabağın içinde yemek suyuna doğranmış ekmeği, gözleri kapalı, ağzı ile tutup **silkerek**, - sanki iğrenerek yiyor.
VÇ/180

Biraz dökülüp latifeye **boğarak** ! HP/162

İçlerinden biri, birazcık durup elini göğsüne **vurarak** arkadaşlarına meydan okur gibi:

- Ben feministim, feminist.... dedi. MA/112

Karşılıklı faydalanmalar dolayısıyla su başlarını tutan memurlar kilit gibi bağlanmış, müdür de bitmeyen işleri başka dairelerdeki tanıdıkları, hısım akrabasıyla bitirmeye alışmış, yerinde güvenli, rahat oturup **dururken** günün birinde bu müdürü başka, daha önemli bir yere kaldırdılar, buraya da bir başka müdür getirdiler. İÇ/169

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/73, MA/137, VÇ/188, BN/164, VÇ/158, BKÇ/114, HP/71, VÇ/132, BN/133, BN/138, İÇ/35.

3.1. 2. 3.3. 1. 6. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-Up → zarf-fiil: Çok ögeli -Ip / -Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı kırk iki örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerden **on sekiz** -ArAk zarf-fiiline, **on üçü** -IncA / -Unca zarf-fiiline, **altısı** -Dıkça / -DUkça zarf-fiiline, **beşi** de -ken zarf-fiiline bağlanmıştır:

Tablo:66 İki veya Daha Fazla Öge Almış -Ip/-Up Zarf-Fiilin Bağlandığı Zarf-Fiile Göre Dağılımı

Bağl. ZF	-ArAk	-IncA/-Unca	-ken	-Dıkça/ -DUkça
ZF	18	13	5	6

Güvey, *kadınlardan yakasını kurtarıp* aşağı **inince** Tevfik Bey'le, bahriye kalyon kâtiplerinden Şemsi beyle karşılaştı. BN/24

Cavide kocaya varıp da apartmana **çıkınca**, Cavide'nin tutumuna, kocasının kazancına bakarak kendisi gibi birinin bu eve gerekli olduğunu görüp buraya kapılanmıştır. HP/30

İlk günlerde, *herkes yatmaya gidip* de lokanta **tenhalaşınca**, doktorla baş başa kalıyor, konuşuyorlardı. HP/66

Paşa efendimizin eskiden beri namaza karşı kayıtsız oldukları herkesçe bilindir iken, *bu ramazan ayında beş vakit namazlarını cemaat ile kılıp* sofralar tertip **ettirerek** yoksulların, gariplerin yedirilip içirilmelerine çalışmışlar idi. BN/178

Günün birinde sevgililerden ayrılıp hasretlerini gönülde **taşıyarak** işe dönüş vardır. BN/128

Ne iş olursa olsun ; verilerse, *önüne birkaç kağıt koyup* bunların arkasında kendini **unutturarak** günlerini geçirmektir. MA/211

At sırtında yahut külüstür bir yaylı içinde *ona bitmez tükenmez gibi gelen uzun yol boyunca hep İstanbul'da yaptığı akılsızlıkları düşünüp* kendinden **soğuyarak** koca diye Saide'nin karşısına çıkacak yüzü, değeri, akli, bilgisi kalmadığına sıkılarak neler bildikleri anlaşılmayan arkadaşlarıyla, her gizliyi bildikleri şimdi daha iyi anlaşılabilir kapıcı, hizmetçi, bakkal çakkal takımına gülünç olduğundan utanarak, bir çıkmaz işin arkasına düşüp Ankara'a toplanmış bir takım adamlara karışmak serseriliğine kalkıştığına kızarak sonsuz kara düşünceler içinde günlerce pinekledikten sonra günün birinde ; bir ikindi üstü, Çangırı kapısı'ndan Ankara'ya girdi, kaçıp gelen başkaları gibi o da, kendine bir yer buluncaya kadar bir mektepte misafir edildi. MA/211

Güzel balık ağı örer, konu komşunun terkos borularını tamir eder, gayet güzel kayık boyar, tavuk besler, ağaç aşılar, *hatır için komşu kuyularına girip tulumba tamir ederken* anasıyla karısı arasında geçimsizlik başlayınca bir hizmete girmek derdine düştü ve günün birinde köyüne zabıta-i belediye memuru tayin oldu. SK/58

Bazen hepsi onun etrafına toplanıp da ona tütün hakkında, kaçakçılık hakkında birbirini vuranlar, öldürenler hakkında sualler **sordukça** o memnun oluyor, onlara izahat veriyor, bilgiçlik taslıyor, ara sıra yalan da söylediği oluyordu. VÇ/152

Çocuk kucağında yay gibi bükülüp ağladıkça, bana hep fenalıklar Gelirdi. HP/14

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/57, BKÇ/43, HP/116, VÇ/76, İÇ/203, VÇ/62, MA/175, BN/196, BN/201, BN/180, VÇ/63, BN/182, VÇ/63, SK/24, HP/190 BKÇ/17 BKÇ/198, SK/109, HP/46, HP/109.

3.1. 2. 3.3. 2. -ArAk → zarf-fiil

3.1. 2. 3. 3.2. 1. N + -ArAk: Bu yapıda -ken zarf-fiiline bağlı iki örnek tespit edilmiştir:

Ne yapacağını bilmeyerek, kahvenin önünde **dururken**, aşağıdan kör Bilalların Emin **geldi**. MA/160

Kaşıkaraoğlu, ne yapacağını bilmeyerek **dururken** kapı kanatlarının ikisinin birden açıldıklarını gördü. BN/142

3.1. 2. 3. 3. 2.2. DT + -ArAk →zarf-fiil: Bu yapıda -ken zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

Bastona dayanarak sofadan **geçerken** damacanayı gördü. BN/23

3.1.2.3.3.2.3. İki veya daha fazla öge almış -ArAk zarf-fiili: Bu yapıda -IncA / -UncA zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

Bu gece kalemin ucu dördüncü olarak bir harfin ucuna **takılınca**, kızcağız bir iki kekeleyişten sonra yorgun, durdu. O/176

3.1.2. 3.3.3. -IncA /- UncA →zarf-fiil:

3.1.2.3.3.3.1. -IncA /- UncA: Bu yapıda -Ip / -Up zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

Belediye Reisi, otuz beşle kırk arasında iri yarı, ablakça yüzlü, kısa kesilmiş çenber sakallı ; Hukuk Mektebi'nde okuyup burada birkaç yıl avukatlık ettikten sonra, Belediye Reisi olunca avukatlığı **bırakıp** alışverişe başlamış, biraz da para yapmış, hırsızlık ediyor diye arkasında dağlar kadar dedikodusu olan ve “camcının Hüsnü” diye anılıp memleketlileri arasında soysuz sayılan bir adam, Defterdar'ın sorduklarına birdenbire karşılık vermedi,

- Dün, dedi. SK/28

3.1. 2. 3. 3.3. 2. Ö + -IncA /-UncA → zarf-fiil: Bu yapıda -ArAk zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

Yemekten sonra Mükrim gidince Behin yorgun olduğunu **söyleyerek** yatmaya gitti. O/123

3. 1.2. 3. 3.3. 3. DT + -IncA /- UncA: Bu yapıda -Ip / -Up zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

Beylerin, ağaların, memurların, gençlerin ayrı ayrı meşreplerini anlar, kim tutkundur, kim kimin rakibi sayılıyor, pek kolaylıkla âgâh olur, sonra kim saz çalmaya başlayınca sarhoşluğu **arttırıp** yanındakine hulus çıkmaya başlar, kim saz âleminde alışveriş lakırdısı etmekten hoşlanır, kim rüşvet işlerini saz söz arasında bitirmeye meraklıdır, kimler âriftir, zarif görünmek müptelasıdır ; kimler seslerini güzel zanneder ve okumak isterler hepsini bir bir bilir. VÇ/154

3. 1.2. 3.3. 3. 4. ZT + -Inca / -UncA: Bu yapıda -Ip / Up zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

En ufak bir sıkıntı içinde kalınca halk arlarından pek sık çıkan peygamberlerin ve bir peygamber olmadığı gün hahamların üstüne **üşüşüp**, hani senin Yahova bize bu yeryüzünün bütün varlığını verecekti, hani ya bizimle adaşmış bağdaşmıştı. VÇ/145-146

3.1. 2. 3. 3.4. -ken →zarf-fil

3.1. 2. 3.3. 4. 1. -ken: Bu yapıda ikisi -Ip / -Up zarf-fiiline bağlı, biri -ArAk zarf-fiiline bağlı üç örnek tespit edilmiştir:

Koşarken, büyüklerden birine **çarpıp** daha o bir şey söylemeden, “Ne vuruyorsun be !” diye çıkışlarımız vardı. BKÇ/43

Çocuk iken haylazlık edip okumadığına ziyadesiyle müteessif bulunuyordu. HP/155

Çıkarken de artık bu eve dönmeyeceğini içinde **duyarak** biraz korkar, biraz da sevinir gibi olurdu. O/117

3.1. 2. 3.3. 4. 2. Ö +-ken: Bu yapıda -Ip / -Up zarf-fiiline bağlı bir örnek tespit edilmiştir:

Bir gün *başka boş yerler de varken* aramızda boş bir sandalye **bırakıp** yanına oturdum. BKÇ/146

3.1. 2.3. 3. 4. 3. N + -ken: Belirtili nesne almış ve -IncA / uncA zarf-fiiline bağlanmış bir örnek tespit edilmiştir:

Böylece işlerini bitirip gitmekli olunca, Kâhya efendimiz önlerine varıp kapıyı açtıklarında, *oraya diktiği adamlarını göreceğini umarken* o aralığı boş **görünce** saadetlu şehit Paşamızın cesetlerine bakmışlar. BN/181

3.1. 2. 3.3. 4. 4. DT + -ken: Üç örnekte -Ip / -Up zarf-fiiline, iki örnekte ise -ArAk zarf-fiiline bağlı olan beş örnek tespit edilmiştir:

Köprüye gelirken Hesna hanım, Hüsnuhal'le Pakize'ye **dönerek**: "Siz sakın vermeyin, işte ben sizin için de veriyorum!" ihtarında bulundu. SK/117

Elindeyken karışık bir iplik torbası halinde duran ağ, havada ilk önce yassı, sonra *suya düşerken* tam **değirmi olarak** hafif bir fısıltı ile uçtu. İÇ/47

Komşu beylerden ikisi, setin bir ucuna çekilmişler, *tanıdıklarından bir tekke şeyhinin küçük kızının bir baytara nişanlı iken* bir mektep çocuğu ile **sevişip** ona varmaya kalkıştığından tutturmuş dedikodu ediyorlar ; kızı babasını, kardeşlerini çekiştirip duruyorlardı. MA/29

İstasyondan dönerken, bizi adamızdan kovan yeni başkanı **hatırlayıp** öfkelenedik. İÇ/150

Aradan birkaç ay geçti geçmedi, Hacı'yı bir akşam üstü *değirmenden dönerken* **vurup** attan düşürdüler. MA/96

3. 1.2. 3.3. 4. 5. ZT + -ken: Bu yapıda -ArAk zarf-fiiline bağlı iki örnek tespit edilmiştir:

İlk ikinci, üçüncü derece tahsillerini Konya'da, yüksek tahsilini İstanbul'da Hukuk Mektebi'nde bitirmiş, ufak bir memur olup adliyeye girmiş, *biraz ilerlemişken*, eline geçen bir fırsatta yaşının geçkince olmasına **bakmayarak** hükümet hesabına Avrupa'da tahsilini tamamlamaya giden, eski mutasarrıflardan Kozanlı Halil Bey'in oğlu Şinasi Halil Bey, lisansiye olup memlekete döndükten ve kendine İstanbul'da büyükçe bir hizmet bulup yerleştikten sonra, bütün ağırbaşlı insanlar gibi düşünerek evlenmeye ev bark kurup çoluk çocuk yetiştirmeye karar verdi. MA/184

Hiç ummazken kendisine değer vermelerine, güven göstermelerine **sevinerek** yeni işine istekle başlamış. MA/211

3.1.2.3.3.4.5. İki veya daha fazla öge almış -ken zarf-fiili: Bu yapıda üçü – Ip / -Up zarf-fiiline, biri –IncA / -UncA zarf-fiiline bağlanmış olarak dört örnek tespit edilmiştir:

Bunun en iyisi *gençlik, güzellik varken* bir koca **bulup** varmaktadır. HP/41

Aradan çok geçmeden bu kadın kocasının yanında üvey anaya *hiç suçu yokken* acı sözlerle **saldırıp** kavga çıkarmak için çalıştı. VÇ/199

Güzel balık ağı örür, konu komşunun terkos borularını tamir eder gayet güzel kayık boyar, tavuk besler, ağaç aşılar, *hatır için komşu kuyularına girip tulumba tamir ederken* anasıyla karısı arasında geçimsizlik **başlayınca** bir hizmete girmek derdine düştü ve günün birinde köyüne zabita-i belediye memuru tayin oldu. SK/58

İhsan, gece kahveden eve dönerken önüne **çıkıp** bir dayak atmayı kararlaştırdılar. BN/123

3.1.2.3.3.5. -mAdAn →zarf-fiil:

3.1.2.3.3.5.1. N + -mAdAn: -Ip / -Up zarf-fiiline bağlanmış iki örnek tespit edilmiştir. İki örnekte de nesnelere belirtilidir:

Onu uyandırmadan başını nasıl **kaldırıp** bu yastığa koyacağını bilemedi. O/36

Baştanbaşa yangın yeri olmuş şehirlerini, kimseyi görmeden, kimseye görünmeden **geçip**, şehrin kapılarından birinin önüne gelirler. VÇ/146

3.1.2.3.3.5.2. DT +-mAdAn: Bir örnek tespit edilmiş, bu örnek –Ip / -Up zarf-fiiline bağlanmıştır:

Baştanbaşa yangın yeri olmuş şehirlerini, kimseyi görmeden, kimseye görünmeden **geçip**, şehrin kapılarından birinin önüne gelirler. VÇ/146

3.1.2.3.3.6.-DikçA /-DukçA: Bu zarf-fiilin zarf-fiile bağlandığı örnek tespit edilmemiştir.

3.1. 2. 3.3. 7.-A → zarf-fiil: Bu zarf-fiilin zarf-fiile bağlandığı iki örneğe rastlanmıştır:

Gecenin birinde, ay ışığı olan bir güz gecesinde, kız kardeşinin bahçeleri ile değirmeni arasında, iki yanında uzun kavaklar yükselmiş bir yolda, başında kara bir kasket, sırtında kız kardeşinin yün örme kırmızı hırkası, bacağına kara bir pantolon, ayaklarında eniştesinin lastik kалоşları, *toprağı tozuta tozuta* değirmene doğru inip **giderken**, birdenbire değişti. BN/140

Anan gibi deli karının aklına uy, eline düşen nimeti tep ; bak haftasına Kadriye kız *duvağını sürüye sürüye* **gelip** yerini almıyor mu ? BN/90

3.1. 2. 3.3. 8. -I/-U: Bu zarf-fiilin zarf-fiile bağlandığı örneğe metinlerimizde rastlanmamıştır.

3.1. 2. 3.3. 9.-All Bu zarf-fiilin zarf-fiile bağlandığı örneğe metinlerimizde rastlanmamıştır.

3.1. 2. 3.3. 10. -rsA:Bu yapının zarf-fiile bağlandığı bir örnek tespit edilmiştir:

İstemediği şeyleri anam, babama ne kadar söyleyse ben de o kadar söyleyip işin tadını kaçırmamaya çalışıyordum. O/102-103

3.1. 2. 3.3. 11. -r -mAz: Bu yapının zarf-fiile bağlandığı örnek tespit edilmemiştir.

3.1. 2. 3.3. 12. -DI mI/ -DU -mU: Bu yapının zarf-fiile bağlandığı örnek tespit edilmemiştir:

3.1. 2. 3.3. 13. -DIğInDAn/-DUğUndAn: Bu yapının zarf-fiile bağlandığı örnek tespit edilmemiştir:

3.1. 2. 3.3. 14. -DIğInA /-DUğUnA: Bu yapının zarf-fiile bağlandığı örnek tespit edilmemiştir:

3.1.2.4. Zarf-fiilin herhangi bir unsura bağı olmayarak, eksiltili cümleler içinde yer alması: Bu tip cümlelerde zarf-fiilin bağlandığı yüklem “**dedi**” olması gerekirken cümlenin akışından anlaşılabilceği için yüklem kullanılmamıştır.

3.1.2.4.1.-ArAk →.....: Bağlandığı unsurun zikredilmediği, eksiltili yapı oluşturan –ArAk zarf-fiilinin örnekleri diğer zarf-fiillere göre daha fazladır, bu özellikte seksen dokuz örnek tespit edilmiştir:

Öteki acele ederek,

-Anladım dükkan odası. O/167

Ben sıkılarak, hani yok mu ya, rakı makı derken, oğlumun şerefidir, içsinler, afiyet olsun. BN/30

Arkasına dönüp bakarak:

-Şükrü gelecekti gelmedi. MA/238

Avni Efendi çekinerek:..... MA/25

Küçük oğlan ağlayarak:

-Bu benim vapurumu aldı. MA/35

(Meze tabağından ekmek alıp öperek)... MA/24

Kız ağlayarak kendini de haklı bularak,

-Ben korkuyorum, diyorum. O/143

(Bağırarak) Besime huuuu... Bak böyle ! BN/16

Sonra düşünerek,

-Nazır tarafından yırtılmıştır, diye yazarız. O/88

Kız gülererek:.... BKÇ/168

Hekim gülererek,

-O ne görülecek şeydi, sizin ilaç içirmeniz. HP/167

Kız yavaşlayarak,..... VÇ/67

Boyrat gülümseyerek:.... BN/216

Kız (ağlayarak):..... VÇ/79

Hekim gülümseyerek:.....VÇ/66

Biraz düşündükten sonra *ilave ederek.*

-Hocam ! Bunlar yedi kat göklere kadar çıkabiliyorlar mı dersin ? SK/20

(*Bağırarak*) Besime, huuuu..., daldır kızım başını ! (Baş parmaklarını kulaklarına, küçük parmaklarını burun deliklerine tıkararak sanki göğsüne kadar su içinde imiş gibi, çöküp kalkarak) Bak, böyle işte, bak böyle.... BN/164

Başhekim, *bunları sıkıştırarak*,

-Elbette bir gürültü olmuştur..... O/204

Sonra kızının *istese bile anlatacak durumda olmadığını düşünerek*.

- Hadi ben gidiyorum. BN/134

Kaymakam *işin karıştığını anlayarak*,

-Canım, neyse tembih etmiş. sonra ? O/168

İçinizde bu evli, bu da evli – *kendi kardeşini göstererek* – bu da, sözüm, nişanlı.
SK/99

(*Omuzlarını silkerek*):..... SK/35

Bitti ! (etrafına bakarak) benim odam buradan çok temizdir (ufak tefek eşyayı göstererek) nedir bu maskaralıklar ? SK/34

Kadın *Haşmet Beyin sözünü keserek*,

-Haşmet Bey buyurun, daha erken. MA/87

Kız (*gözlerini silerek*)..... VÇ/79

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/64, VÇ/68, VÇ/74, HP/56, SK/75, HP/56, MA/176, HP/1125, HP/124, HP/116, O/181, O/137, BKÇ/199, BKÇ/185, HP/109, VÇ/74, VÇ/65, VÇ/66, HP/35, BN/25, SK/39, VÇ/161, VÇ/162, BKÇ/53, SK/34, MA/51, MA/62, MA/82, MA/105, BN/217, O/81, VÇ/63, VÇ/71, VÇ/73, BKÇ/199, İÇ/38, VÇ/205, BN/164, BKÇ/196, BKÇ/199, BN/34, SK/35, VÇ/69, BKÇ/199, O/212, O/147, BKÇ/200, SK/117, BN/33, VÇ/667, O/143, O/211, BKÇ/196, SK/85, VÇ/66, SK/19, VÇ/70, VÇ/68, HP/176, VÇ/162, BKÇ/114, BN/134, VÇ/66, VÇ/68.

3.1.2.4.2.-Inca/-Unca →.....Bu zarf-fiilin bağlandığı unsurun zikredilmediği, eksilteli cümle oluşturduğu **on yedi** örnek tespit edilmiştir:

El ayak çekilince..... HP/96

Ancak mebus olunca..... SK/25

Perde açılınca, odanın ortasında, sokak kıyafeti ile bir genç kız... VÇ/62

Biraz ikramlı verdiler, *bir yer buluncaya kadar*..... HP/64

Besime 'nin ninesinden biraz ayrılınca gene hep bir ağızdan:

-Be be be, si si si, me me me (korkunç bir sesle) daldır başını !... BN/165

Aradan biraz zaman geçince, bilmem nerenin ikinci müntehiplerinden bir mektup: “ mebus seçeceğiz, kabul buyurunuz” MA/110

Mazhar, *iki kadeh çekip eve gelince: Çağır bakalım Nebiye nerede ?* BN/71

Yarın cenaze gidinceye kadar..... SK/153

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/34, O/38, VÇ/169, HP/123, HP/123, MA/110, BKÇ/172, HP/48, VÇ/101.

3.1.2.4.3. -mAdAn →.....: Bu zarf-fiilin bağlandığı unsurun zikredilmediği, eksiltili cümle oluşturduğu üç örnek tespit edilmiştir:

Soyunmadan öyle olduğunuz gibi.... SK/161

Bu gece eve gidince, sana kapıyı açınca *hiçbir söz demeden* bir tokat.....
HP/123

Hem de *Feyzi Efendi'nin başladığı cümleyi bitirmesini beklemeden.....* HP/81

3.1.2.4.4.-ken →.....:Bu zarf-fiilin eksiltili cümle oluşturduğu yedi örnek tespit edilmiştir:

Hele giderken..... VÇ/167

Bana kalsa tercüme ederken..... MA/114

Hava güzelken..... HP/81

Hazır elde fırsat varken..... VÇ/106

İsmet Cengi, ayak ayak üstüne atmış, dirseğini dizine dayamış, çenesini avucunun içine almış, *sokağa bakarken* Sezâ'nın sorusuna karşılık olarak..... SK/82

*Evden çıkarken, Şefika'ya.....*SK/165

Dün gecede, yemek ne var, bir bakayım, bir kap olsun arttıralım diye mutfaka giderken..... O/109

3.1.2.4.5.-DIKÇA/-DUKÇA →.....

Bu zarf-fiilin bağlandığı unsurun zikredilmediği, eksiltili cümle oluşturduğu iki örnek tespit edilmiştir:

Lakırdı sırası geldikçe:

-Allah'ın kırımına başına oturmuş, yemeği kendi pişiriyor, dikişi kendi dikeyor ; çocuğa kendi bakıyor. O/129

Ne *kazandıkça* ? dedi. SK/68

3. 2. Zarf-Fiilin Cümlelerin Ögeleri İçinde Yer Alması

Zarf-fiillerin yükleme bağlandığı cümlelerde, zarf-fiiller yüklem anlamını yer-yön, zaman, durum ve azlık-çokluk yönünden tamamlayan ve belirten kelime ve kelime grupları oldukları için öge olarak zarf tümleci görevini üstlenmişlerdir, metinlerimizde yükleme bağlanan zarf-fiillerin zarf tümleci dışında bir ögenin içinde bulunması söz konusu değildir. Ancak, zarf-fiillerin fiilimsilere bağlandığı durumlarda zarf-fiiller, cümlelerin her hangi bir ögesi içinde yer alabilmektedir. Zarf-fiiller içinde kullanım sıklığı en fazla olan -Ip/-Up zarf-fiili olduğu için, zarf-fiillerin fiilimsilere bağlanarak cümlelerin ögeleri içinde yer aldığı örneklere de en çok -Ip/-Up zarf-fiilinde rastlanmıştır. Buna karşılık -All zarf-fiilinin fiilimsilere bağlandığı örneklerin metinlerimizde yer almaması dolayısıyla cümlelerin diğer ögeleri içinde yer almadığı görülmektedir.

Şart kipinin zarf-fiil olduğu tartışmaları dolayısıyla, bir fikir vermesi açısından, özellikle zaman işlevi daha belirgin olan geniş zamanın şartı da incelemeye dahil edilmiştir, fakat cümlelerin ögeleri içinde yer aldığı fazla örneğe rastlanmamıştır; üç cümlede zarf tümlecinin içinde, bir cümlede de nesnenin içinde yer aldığı görülmüştür.

3. 2. 1. Zarf-Fiilin Yüklem İçinde Yer Alması

3. 2. 1. 1. -Ip/-Up zarf-fiili: Toplam kırk sekiz örnekte yüklem içinde yer almıştır.

3.2.1.1.1. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.1.1.1.1. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yedi cümlede zarf-fiil yüklem içinde yer almaktadır. Örneklere zarf-fiil ve zarf-fiil grubu

italik harflerle, bağlandığı fiilimsi koyu harflerle gösterilmiş; içinde buldukları öge ise altı çizilerek belirlenmiştir:

Yaradılışları iyi olan gençlerin kızlardan çekingenlikleri, umuda düşürüp de sonra onlardan utanmamak içindir. BN/12

Hatırına ilk gelen, işi *gidip* anasına **anlatmak** idi. BN/13Biliyorsunuz ki bu Salih Arapoğlu, tefecilikten, *çalıp çırpılmaktan para* yapmış, uğursuz heriflerden biridir. O/102

İkincisi de sarhoşluk edip kavga çıkarmaktır ki işte bu donanmaca hoş görülmezdi. BKÇ/158

Bir gün bu güzelliğin geçeceğini, ihtiyarlığın geleceğini düşünmese, hovardaca yaşayıp arkasında sürü sürü erkeklerle her gece bir eğlencede gezip tozlamak, gülüp oynamak ister bir kızcağız. BN/159

Sözün kıyası, bir ev kurup başını sokmak ve ince eleyip sık dokumaya uğraşmayarak, gününü gün etmeye çalışmak ve yaşayıp gitmektir. VÇ/71

Gözü savuşup gitmekte. VÇ/120

3.2.1.1.1.2.-Ip/-Up zarf-fiili zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil yüklem içinde yer almaktadır:

Enseleri yağlı, kulaklarının içi kıllanmış, karınları irileşmiş, gözleri içmekten fener gibi yanan, burunları kızarmış yahut morarmış, kafaları dazlaklaşmış, emekliye çıktıktan sonra adam kıtlığında gene işe alınmış, bu bucakta bir günlük beylik beyliktir deyip oturan adamlarız. VÇ/58

3.2.1.12. Ö +-Ip/ -Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil yüklem içinde yer almaktadır:

Bu şehirlerin üstünde bir Tanrıdan çok, kanlı, sihirli bir padişaha benzeyen, kendisi ile ahit bağlanan, söz alınıp verilen bir Allah ! VÇ/144-145

3.2.1.1.3. N+ -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.1.1.3. N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **dokuz** cümlede zarf-fiil yüklem içinde yer almaktadır:

Sonra da evi bırakıp mahkemelerde sürtmek. VÇ/69

Yalnız çok güzel görünen bir şey var ki, o da iki tarafın da meydanı bırakıp kaçmamalarıdır. BKÇ/121

İstedikleri birinin varlığını görüp yerinmek değil, komşulardan birinin yokluğunu görüp biraz öğünebilmektir. VÇ/1*

Gelini bozan, kocasının yoldan azması, içmesi, dayak atması, kadını horlayıp canını yakmasıdır. VÇ/148

Ebeyi korkutup para çekme derdinde imiş. HP/179

Her ikisi de sözü bitirip kalkmak üzere idiler; ama söz o kadar kolay bitmiyordu. HP/123

İstedikleri birinin varlığını görüp yerinmek değil, komşulardan birinin yokluğunu görüp biraz öğünebilmektir. VÇ/173

Bu kızcağızın olmayacağı bir şey varsa, o da, birine varıp bir ev kadını olmak çocuklar doğurup onların tasalarına katlanıp oturmak, sonra da günü gelince, ölüme boyun eğmektir. BN/160

En çok hoşlandığı da fırsatını düşürüp cıgarayı kendi eli ile almasında idi. O/66

3.2.1.1.3.2. N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **iki** cümlede zarf-fiil yüklemde içinde yer almaktadır:

Büyükbaba da onlara aldırılmaz; onun derdi, çaylarını bitirip etrafına toplanan küçüklerdir. SK/130

Muslih'in köşe yastığını görüp de düşündüğü kız. VÇ/231

3.2.1.1.4. DT + -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.1.1.4.1. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **üç** cümlede zarf-fiil yüklemde içinde yer almaktadır:

Bugünlerde Mükerrerem, Amerika'ya gidip artist olmak kuruntuları içindeydi. VÇ/138

Bu kızcağzın olmayacağı bir şey varsa, o da, birine varıp bir ev kadını olmak çocuklar doğurup *onların tasalarına katlanıp oturmak*, sonra da günü gelince, ölüme boyun eğmektir. BN/160

3.2.1.1.4.2. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **beş** cümlede zarf-fiil yüklemine içinde yer almaktadır:

Şişman adam, yaşlı adam köşeye sıkışmış, bir yanında masalar, bir yanında Şevki, biraz da içmiş *yerinden fırlayıp kalkacak* halde değil. MA/26

İkisi de *taburla, yahut bölükle değil ise de, takımla erkeğin bir başından girip bir başından çıkmış kadınlar*. BN/23

Anam, *Eskizağra 'dan göçüp gelmiş* Hacı Halil oğlu Hasan Ağa adında bir *adamın kızı*. BN/138

En vahşi, en katı, en haşin hakikatler arsından meleklerin ipek kanatlarının döktüğü bu elhan, bu sihirli sesler, *nazlı bir sevgilinin tabutu arkasından sürünüp uzaklaşan* ilahiler gibi ürpertici ve insanları ümitlerinden uzaklaştırıcıdır. VÇ/82

Belediye Reisi, *otuz beşle kırk arasında, iri yarı, ablakça yüzlü, kısa kesilmiş çenber sakallı, Hukuk Mektebinde okuyup burada birkaç yıl avukatlık ettikten sonra, Belediye Reisi olunca avukatlığı bırakıp alışverişe başlamış, biraz da para yapmış hırsızlık ediyor diye arkasında dağlar kadar dedikodusu olan ve "Camcının Hüsnü" diye anılıp memleketlileri arasında soysuz sayılan bir adam, Defterdar'ın sorduklarına birdenbire karşılık veremedi,*

-Dün, dedi. Biraz düşündü. SK/28

3.2.1.1.5. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-Up zarf-fiili, üç cümlede yüklemine içinde yer almıştır. Bu cümlelerden birinde isim-fiile, birinde de sıfat-fiile bağlıdır, bir diğerinde de zarf-fiile bağlıdır:

Bir gün bu güzelliğin geçeceğini, ihtiyarlığın geleceğini düşünmesi hovardaca yaşayıp *arkasında sürü sürü erkeklerle her gece bir eğlencede gezip tozmak, gülüp oynamak ister bir kızcağzı*. BN/159

Bu iş, *donanmada çok yıllardan beri konuşulup bir sonuca bağlanamayan işlerdendir*. BKÇ/163

Altmışını çoktan geçmiş olan Hüseyin Efendi'nin en büyük zevklerinden biri, akşamın geç saatlerinde parka gidip caddeye nâzır kanepeye oturarak başını dinlemek, gelen geçeni seyretmekti. BKÇ/85

3.2.1.1.2. -ArAk zarf-fiili: Bu zarf-fiilin yüklem içinde yer aldığı toplam **dokuz** örnek tespit edilmiştir:

3.2.1.2.1. Öge almamış + -ArAk: Bu yapıda metinlerimizde dört örnek tespit edilmiştir. Ancak “*Hayır bayağı zevce olarak; nikahlı fiilan yaşamak. SK/34*” örneği şu şekilde düşünülerek bu örnekler içine alınmıştır: *Hayır, (benim istediğim), bayağı zevce olarak; nikahlı fiilan yaşamak(tır).*

Hayır bayağı zevce olarak; nikahlı fiilan yaşamak. SK/34

Benim bilerek bilmeyerek yaptığım şeylere ilk değer koyan ve bana ilk kendimi sevdiren adamdır. VÇ/141

Benim bilerek bilmeyerek yaptığım şeylere ilk değer koyan ve bana ilk kendimi sevdiren adamdır. VÇ/141

Talihin gülerek baktığı yağlıca, iri bir surat. MA/152

3.2.1.2.2. Ö + -ArAk Bu yapıda iki örnek yüklem içinde yer almıştır, iki örnek de sıfat-fiile bağlanmıştır:

Artık iyice anlaşıldı ki o sözler şaka olarak söylenmiş sözlermiş. BKÇ/94

O vatan olarak dünyayı, millet olarak insanları görenlerdendir. İÇ/14

3.2.1.2.3. DT + -ArAk Bu yapıda iki örnek yüklem içinde yer almıştır, bir örnek isim-fiile, bir örnek sıfat-fiile bağlanmıştır:

Mesele, hükümet makinesi olarak kabul edilen şeklin, iyi işlemesi için lazım gelen bünye ve teşekküle malik olup olmadığındandır. MA/181

Sözün kısası bir ev kurup başını sokmak ve ince eleyip sıkı dokumaya uğraşmayarak gününü gün etmeye çalışmak ve yaşayıp gitmektir. VÇ/71

3.2.1.2.4. ZT + -ArAk zarf-fiili yüklem içinde yer aldığı bir örnekte de isim-fiile, bir örnekte de sıfat-fiile bağlanmıştır:

O sıralarda tüfenklerinin süngüsü olmayan asker için, gece gündüz çalışarak demircilerin, ellerine geçen demirden yaptıkları süngüleri de orada taşıyan Çolak İbrahim'dir. HP/77

3. 2.1. 1. 3. -Inca /UncA: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin ikisinde de zarf-fiil, sıfat-fiile bağlanarak yüklem içinde yer almıştır:

Hele Reşit Efendi, eskilerden anlatmağa başlayınca sözlerini dinletir, kendisinden istifade olunur bir adamdı. SK/102

Bunlardan biri bir dokuma fabrikası işi ki, dışardan ufak görünür ise de büyük kârlı bir iş; başarınca adamı katlı zengin eder bir başka iş. HP/135

3. 2.1. 1. 4. -ken: Dört cümlede yüklem içinde yer almış olup, dört cümlede de sıfat-fiile bağlanmıştır:

Bu, Nebiye'nin pek çocuk sayılacak çağda iken duyduğu bir sevgidir. BN/117
Eskiden Bursa'da dağ kulübü ve rulet kulüp kitaplıklarına bakarken alıp buraya getirdikleri birkaç adamdan biridir. BN/202

Evlenmek, insanların köylerde yaşarken yaptığı bir şeymiş. HP/44

Hukukta okurken bir toplantı olunca çıkıp nutukçuluk edenlerdenmiş. BN/70

Keziban, sokakta gezerken günün birinde kimbilir nasıl bir tesadüf ile sırtına gömlek giydirilmiş, hastabakıcı olmuş kadınlardan biri. HP/165

Koşarken büyüklerden birine çarpıp, daha o bir şey söylemeden "Ne vuruyorsun be!" diye çıkışlarımız vardı. BKÇ/143

3.2.1.1.5.-mAdAn: Bu zarf- fiilin yüklem içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir, bu cümlede zarf-fiil sıfat-fiile bağlanmıştır:

Yemekleri ile, salataları ile, güzel kokuları ile,aç adamları yemeden bayıltacak bir sofradır. VÇ/118

3. 2.1. 1. 6. -DIkça / -DUkça:Beş cümlede yüklem içinde yer almış olup beş cümlede de sıfat-fiile bağlıdır Yapı bakımından ise üç cümlede hiç öge almamış iken iki cümlede özne almıştır:

Kocasının evi de, havası gittikçe bozulan bir kutu. O/117

Otelci Mahmut Bey orta boylu, kırk beş elli yaşlarında, alışmadıkça sözleri kolay anlaşılmaz bir adamdı. HP/66

Akşam güneşi vurdukça sırtı parlayan bir kara yılan ! BKÇ/21

Sözü oldukça müdürün “Veliaht” dediği delikanlı. VÇ/99

Toprağın iki geniş dalgası arasında ovaya doğru uzanan, gittikçe de alçalan genişçe bir çatak. O/152

3.2.1.7.-A: Bu zarf-fiilin yüklem içinde yer aldığı örnekleri iki ayrı grupta ele almakta fayda görülmüştür. Birincisi ikilemeli yapıların yüklem içinde yer aldığı örnekler, ikincisi ise kurduğu birleşik fiillerin yüklem içinde yer aldığı örnekler. Birinci gruptan **bir** örnek tespit edilmiştir, bu örnek sıfat-fiile bağlanmıştır, ikinci gruptan ise **yedi** örnek tespit edilmiştir, bu örneklerde zarf-fiilin bağlandığı yardımcı fiil sıfat-fiil eki almıştır:

Keşke siz, başında iri papağı ayağında çarıkları, omuzunda değneği şikestesini okuya okuya pazardan dönen bir köylü olsaydınız. SK/125

Bizim dövdüğümüz adamlar her kötülüğü yapabilir adamlardır. BKÇ/137

Yapılacağı iştir. MA/123

Bunlar Boryat'ın en iyi yapabildiği şeyler !... BN/199

İnsanların yaşayabileceği ve ölebileceği bir yer. BKÇ/15

İnsanların yaşayabileceği ve ölebileceği bir yer. BKÇ/15

Yalnız bir cihetini heyet-i muhtereme tetkik buyurabilirler ki, o da bu husustaki, mesaisinde hükümete daha ne giib teshilat derpiş olunabileceğidir. MA/173

Bu kadınların bütün istekleri, bu adamların yalnız birisinin bile, iki tek kelime söylemekle yapabileceği bir iştir; ama, nasıl kandırıp da bu kelimeyi söyletmeli ! BKÇ/60

32.1.8. -I/-U: Bu zarf-fiilin kurduğu birleşik fiiller çekimli fiil oldukları zaman yüklemendirler, ancak bu zarf-fiilin kurduğu birleşik fiilin yardımcı fiilin fiilimsi olduğu durumlarda cümlenin öğeleri içinde yer alması söz konusudur, bu zarf-fiilin kurduğu

birleşik fiillerin metinlerimizde az da olsa cümlelerin diğer ögeleri içinde yer alabildiği görülmüştür, fakat yüklem içinde yer aldığı bir örnek tespit edilememiştir.

3.2.1.9.-AII: Bu zarf-fiilin yüklem içinde yer aldığı örneğe rastlanmamıştır.

3.2.1.10. -rsA: Geniş zamanın şartının zarf-fiil işlevi ile kullanıldığı örneklerden yüklem içinde yer alan örnek tespit edilmemiştir.

3.2.1.11. -r -mAz: Bu yapının yüklem içinde yer aldığı örnek tespit edilmemiştir.

3.2.1.12. -DI mI / -DU mU: Zarf-fiil işleviyle kullanılan bu yapıyı yüklem içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir:

Gözü döndü mü babasını **tanımaz** delinin biri. BN/80

3.1.13.-DiğIndAn/-DuğUndAn: Zarf-fiil işleviyle kullanılan bu yapıyı yüklem içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir:

3.1.1.-DiğInA/-DuğUnA: Zarf-fiil işleviyle kullanılan bu yapıyı yüklem içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir:

3. 2. 2. Zarf-fiilin Öznenin İçinde Yer Alması

3. 2. 2. 1. -Ip/-Up Zarf-Fiili: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı toplam **iki yüz elli** örnek tespit edilmiştir:

3.2.2.1.1. Öge Almamış -Ip/-Up Zarf-Fiili

3.2.2.1.1.1. -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **otuz bir** cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Selim için el yordamıyla traş olmak, **giyinip** kuşanmak şimdilik sıkıntılı bir şeydir. BKÇ/70

Bir güzel kızın adaklısı olup ondan uzakta kalmak ne kadar tatlı şey ! BN/130

Oturup ağlamaktan başka yapabilecekleri bir iş yok. BN/167

Bu kadar doğru bir istekle, kendine bir çıkar yol bulmaya çalışarak karşıma gelmiş olan kızı, soğutup kırmak işime gelmedi. MA/141

Herkesin oturup dedikodu ettiği, en büyük rütbeli devlet adamlarının bile Hükümeti çekiştirdiği bir ülkede, oturup bağ, bahçe yaptırmak da bir iyiliktir. HP/186

Bu genç yaşında Muslih'in burada yüz bulamayacağı kadın yokken, kendini tutup gelip boş günlerinde Barba'nın dükkânında pineklemesi iyi çocuk olduğunu gösteriyor. VÇ/221

Tam iki uzun hafta araştırıp soruşturmak. VÇ/227

Bu tokluk ile kalkıp yeniden ahır, kümes, tarla gezmek ahmaklığını göze alacak kabadayı çıkmadı. VÇ/119

Bir hatırlıca yere gidince, kapıdan okuyup geçmek olmaz; girer selam verir otururlar. MA/118

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/14, BKÇ/158, HP/65, BN/104, MA/194, O/55, O/178, SK/132, BN/173, İÇ/168, HP/131, BN/128, BKÇ/99, MA/77, BN/1667, HP/184, BN/128, BN/128, MA/155, MA/120, BKÇ/192.

3.2.2.1.1.2.-Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı yirmi beş cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Sabahları erken yahut gece yarıları baş açık, ceketinin yakası kalkık, elinde köpek, sokakları dolaştığı; köpek duvarları koklamak istedikçe durup beklediği görülür. VÇ/216

Anayasanın değiştirilip değiştirilmeyeceğini büyük amiralden sormak kolay değildi. BKÇ/173

Yalnız bir zaman olup da kuşun kanatlarını kısıp bir taş parçası gibi yere süzüldüğü gözümün önündedir. BKÇ/20

Bir fırsat olup da Pozant'ın odasını görenler bilmeseler, burasını çok temiz, titiz mektepli bir kızın odası sanırlar. VÇ/218

Ertesi gün dostlardan, ahabaplardan gelip yoklayanlar oldu. MA/65

Bu arada aldırmayıp birbirine sarhoş hulusu çakanlar da vardı. BN/29

Tren giderken geri kalıp koşanlar, yetişemeyip asılı gidenler bile vardı.

İÇ/150

Kopup düşmüş bir kol düğmesi ile ufak ufak yırtılıp bir cıgara tabağı içine atılmış bir kâğıt parçasından başka bir şey bulamadılar. VÇ/183

Burada kaçırılıp müze yapılacak kadar mezar taşı var mı ? VÇ/101

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/214, VÇ/222, BN/178, BKÇ/143, VÇ/202, BKÇ/130, BN/204, BN/189, VÇ/220, VÇ/139, HP/161, BN/210, BN/174, BN/173, BKÇ/163, BKÇ/166, HP/91.

3.2.2.1.2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.2.1.2.1. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı bir cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Mustafa Efendi, yolluk almaya gittikten biraz sonra köprüden bir vapur geçmiş olacak ayak sesleri, kapı açılıp kapanmaları duyuldu. BKÇ/44

3.2.2.1.2.2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı bir cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Savaş subayı olup da Valda'da oturanlardan rütbeli olanlar, yalnız nöbet günleri gemilere giderler, nöbetleri bitince de Valda'ya dönerler. BKÇ/158

3.2.2.1.3. N + -Ip/-Up

3.2.2.1.3. 1. N + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı otuz üç cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Bu sebeple hem köylüyü kırıp incitmek istemiyor, hem de bütün telâkatini Sarf ediyordu. BKÇ/192

Gözlerini indirip bir soruşu var ki bayıldım. BN/190

Bir rezalet çıkarıp para çekmek isteyenlerden biri kızını kandırırsa, hiçbir şey olmazsa da rezalet çıkmış olur ya ! HP/49

Eğer güzel tesadüf yardım etmezse, birini bulup evlenmek kolay mı ? VÇ/223

Bir kâğıt yaptırıp bir gün belediyeye uğramak bir iş mi ? İÇ/138

Bugünkü günde, böyle birer oğlan bulup bunları **başgöz etmek** kolay değil.

VÇ/125

Murat Ali,

- Ya, iyi olur, diye, rıza gösterdi ise de, bir yolunu bulup ayrı bir yere **çıkma** istiyordu. HP/62

Burayı bırakıp kaçıktan başka yolu yoktu. VÇ/198

Vapur parası verip İstanbul'a kadar **inmek** bu ana kız için bir yıkımdır. VÇ/174

O varken, büyük amiralin baloyu bırakıp çıkması uygun düşmüyor. BKÇ/161

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/158, HP/62, BKÇ/130, VÇ/158, VÇ/112, VÇ/112, BN/27, İÇ/20, HP/173, HP/162, VÇ/221, HP/131, BKÇ/170, BKÇ/130, VÇ/36, MA/84, BN/202, BN/125, HP/24, İÇ/31, BN/1123, BKÇ/157, BN/173.

3.2.2.1.3.2. N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı yirmi cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Bir kaç ay sonra ihtiyarın başını alıp gittiği anlaşıldı, arandı ise de bir izi bulundu. SK/107

Çok zaman hizmetçiyi çağırıp:

-Zehra, ne olursun, sevabına şu saçlarımı bir tarasana ! **dediği** de oluyor. VÇ/202

Eski anlattıklarını unutup baştan bir daha **anlattığı** da oluyor. VÇ/193

Başkan'ın vali olduğu yerde kara kargaları avlatıp yediği oldu. HP/187

Gündüzleri de çocuklarını alıp kocasının odasına **gittiği** oluyor. HP/107

Bostan komşularından, köylülerden onu tanıyıp gelenleri oldu. HP/168-169

Tuhaftır, servetlerinin son parçalarını yiyen ve sebebini bilmeyerek günden güne fakirleşen, birbirini dolandırmaya, birbirini aldatıp geçinmeye başlayan bu halkın, bu gece nasıl bir rehavetleri vardı. VÇ/157

Yolu uzatıp, gezinti yaptıkları da oluyor. İÇ/209

Ne alıp ne sattığı da belli değil. SK/87

Nişanlısını alıp gelmiş genç bir efendi, ikisi de terbiyeli terbiyeli oturuyorlar.

MA/151

Yalnız ortada en ciddi havadisi terkedip en vahi hurafeyi isâl eden bir dedikodu dolaşıyordu. VÇ/11

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/20, MA/185, O/185, SK/115, İÇ/168, BN/158, BN/158, BN/28.

3.2.2.1.4. DT + -Ip/-Up

3.2.2.1.4.1. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yirmi üç cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Kahve önünde durup konuşmalar, atın dizginlerini koluna takıp birbirinden cigara yakışlar, vardır !...MA/118

Karacılar diyor ki: Denizlerdeki yasak bölgeler ile o bölgelere izin vermek hakkı donanma kumandanlığının yetkisi içindedir; ama karaya ayak basar basmaz yasak bölge kurmak buralara izin verip vermemek kara kuvvetlerinden sorulur. BKÇ/157

Monşer, dedi; burada oturup da onu tanımamak olur mu ? SK/38

Ciftliğe dönüp bir dayak daha atmadan başka yapacak bir işim kalmadı.

HP/164

Cocukların önünde dayak yiyip eve gitmek ölümdü. O/74

Güvertede oturup kitap okumak istenir, okunur da, ama bir şey anlaşılmaz.

BN/53

Kulağından tutup kapıdan dışarı bırakmak da aklımdan geçmedi değil.

İÇ/137

Ne düşündüğü anlaşılamayan bir adamın karşısına geçip lakırdı uydurmak kolay değil. BKÇ/54

İzin günleri bitiyor; bu kızların hiçbirine hiçbir söz söylemeden, buradan kalkıp gitmek ona ağır geldi. BN/129

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/143, BKÇ/12, BKÇ/118, BN/152, İÇ/203, İÇ/198, BN/123, MA/229, BKÇ/69, MA/23, BN/178, VÇ/112, BN/191.

3.2.2.1.4.2. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı yirmi dokuz cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Hatta sarhoşluğa vurup orada kaldığım geceler de oldu. HP/162

Istanbul'dan kaçıp gelmiş birkaç usta, demiryolu durağının arkasında, çamur bataklık içinde, kamyon motorlarını söküp bir fabrika kurdular; top güllerini torna edip başka toplara uyduruyor, bir yandan da kaçırılmış birkaç makine ile fişek yapmaya çalışıyorlar. HP/76

Yanına çıkıp biraz oturanlar oluyor. BKÇ/97

Freda'ya gelip giden Agafi adındaki bir kız bu horoz ile tavşana merak sarmıştır. HP/26

Zehra çingene imiş; üvey anası, ona gelip gidenler çingene mi ? VÇ/200

Gemilerde kalıp SantaKastello'ya gidenler, ancak bir gün sonra evlerine dönebildiler. BKÇ/179

Bu sırada otobüsten inip gelen bir bayan oracıktaki evlerin birine doğrulur. MA/86

Yanıdakilere rakı, cigara verenler, alaya başlayıp gülüşenler, kemanın sesini gölgede bıraktılar. BN/27

Yalnız İhsan değil bu eve gelip gidenlerin hemen hepsi onu sayıyor, ondan çekiniyorlar. HP758

Darlık dolayısıyla, bulaşık kapların mutfaktan taşıp kapı önüne kadar yayıldığı oluyor. MA/226

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/148, BKÇ/131, HP/172, İÇ/45-46, SK/32, İÇ/207, BN/210, İÇ/203, BN/203, BN/208, MA/109, HP/187, BN/128, BN/ 174, MA/123, SK/117, HP/74, BKÇ/141.

3.2.2.1.5. ZT + -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.2.1.5. 1. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı on bir cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Büyük durak yerleri, gelen katarlar, depolar, görülen bir iş, yolcular, duman, is yağ içinde, güzel giyinmiş, kasketini kaşlarının üstüne kadar çekmiş, karnını doyurmuş, biraz da şarap içmiş, az sonra yola çıkacak olan bir makinist olmak, büyükçe bir şehrin demiryolu durağında sıcak iki odası; bir sıcak çorbası, bakacak bir adam, biraz da kitabı bulunmak; yilda üç beş gün izin alıp dinlenmek hoş yaşayıştır. HP/170

Anasının dalgınlığına getirebilirse, bir aralık kaçıp kapı önüne kadar inmek de var. MA/148

Yukarı kadar çıkıp acaba odasına kadar gitmek lazım mı diye düşünürken valdesi tekrar çağırdı. VÇ/43

Bakkaldan yağlarına, pazardan pırasalarına kadar alıp taşımak bana düştü. VÇ/39

O gece onun kahrını çekişim, bir fayda beklemeden, yalnız arkadaşlık için birlikte sarhoşluk edip eğlenmek isteyişim arkadaşlığımızı arttırdı. SK/161-162

Kurulmuş bir evin düzenini bir köre göre bozup değiştirmek o kadar kolay bir iş değil. BKÇ/70

Büsbütün somurtup oturmak da olmaz. İÇ/136

“Çok çalışıp az kazanmak, alınteri ile ekmek yemek, onunla övünmek “ ona masal gelir. O/107

Öyle okuyup yazması yoktu; ama ağır adamdı, herkes Zarcı Rıza Efendi diye hatırını sayardı. HP/13

Öyle ya sabah kalkınca başlayıp akşam yatıncaya kadar süren o hırçınlık, herkese çatışlar, boş yere bağırıp çağırmalar yalnız terbiye kıtlığından, yalnız göreneklerin kötülüğünden ileri gelmiyordu ya ! MA/227-228

3.2.2.1.5.2. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

O gece, epeyce içip sarhoş olduktan sonra, bizim Şefika’yla kolkola girip eve girişimiz, görülmeğe değer eğlenceli bir sahneydi. SK/161

3.2.2.1.5.3. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil öznenin içinde yer almaktadır:

Henüz çarşıda kimseler yokken bile Hatice’nin kulağına kadar eğilip “Ah efendim uşağın olayım !” deyip geçen bir adam türemişti. SK/115

3.2.2.1.6. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.2.1.6. İki veya daha fazla öge almış –Ip/-Up zarf-fiili, bir cümlede isim-fiile bağlanmış olan zarf-fiil öznenin içinde yer almıştır:

Yaşamak için ya otları ya hayvanları öldürüp yemek çok adi, çok görülen bir işkence, nedense, o güne kadar benim gözümde kaçmış. BKÇ/23

3.2.2.1.6. İki veya daha fazla öge almış –Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı on dört zarf-fiil, öznenin içinde yer almıştır:

Biraz sonra, eve Hayri'nin geldiğini, Seza ile beş on dakika konuşup gittiğini, Seza'nın onu kapıya kadar geçirdiğini, sonra dönüp odasına kapandığını öğrenen anası, ne olduğunu anlamak için Seza'nın odasına girdi. BN/133

Hayatlarında kadın ile oturup derin bir sohbet edememiş olan bu adamların Rahela'nın tazeliğinden sermest olmuş, akılları şaşırmış görüp de yarın bir vaka zuhur edebilmesinden korkmamak kabil olmazdı. VÇ/158

Kasım Çelebi'nin Hicaz'a gitmek niyetleri olması ile bundan faydalanarak, Çelebi'nin evvelce İstanbul'a uğrayarak yahşı anasını da birlikte alıp götürceği ortalığa söylendi. BN/176

Kiraz ağacından, yarım arşın uzunluğunda bir çubuğu, ucunda bir sırım ile saraç düğümü atılıp çubuğa bağlanmış toprak lülesi vardı. İÇ/184

Tren giderken geri kalıp, koşanlar, yetişemeyip asılı gidenler bile var. İÇ/150

Sakalını eline alıp derin düşünenler oldu. VÇ/155

Buralarda hiç yol kesip adam soydukları olmaz mı ? SK/51

Eczacı Mustafa'dan ilaç alıp verdiği de olur. HP/169

Aksamüstleri Asiye'yi düşünüp acıdığı da oluyor. VÇ/2

Bunun her yıl yapılan bir oyun olduğunu bilmeyen yoksa da işi bir savaş emri verilmesine benzetip gözleri sulanan oldu: BKÇ/160

Söz uzadıkça, mahmurluk düşecek, birtakımlarının vapur vakitleri gelecek, bin türlü düşüncelerle içlerini dedikodu doldurup gelmiş olan arkadaşların kafalarıyorulacak, iştahları kesilecek, geniş ölçüde gevezeliğe zaman bulamayacaklar.... MA/168

Birkaç sene Almanya 'da tahsilde bulunduktan sonra felsefe doktoru olup memlekete dönen ve haliyle tavrıyla kendine iyi kötü bir mevki de temin edip muallimliğe başlayan İbrahim Asım Bey, yirmi beş yirmi altı yaşlarında bir genç, pek

yakından tanıdığı bir arkadaşının Nişantaşı'ndaki evine gidip geldikçe bir çok hanım kızlara ve kız analarıyla tanıştı, ahbab oldu. SK/32

Birkaç gün sonra da bu işi yapanın Edirne'de bir candarmayı öldürüp kaçan Pazarcıklı Murat adında bir kopuk olduğu söylendi. BKÇ/130

Yani *ne diye buralara bu kadar para döküp yol yaptıracak* ne vardı ? O/157

3.2.2.1.6. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-Up zarf-fili, bir cümlede ise zarf-fiile bağlı olup öznenin içinde yer almıştır:

Günün birinde sevgililerden ayrılıp hasretlerini gönülde taşıyarak işe dönüş vardır. BN/128

3. 2. 2. 2. -ArAk Zarf-Fiili: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı toplam **otuz** örnek tespit edilmiştir:

3. 2. 2. 2.1. Öge almamış -ArAk zarf-fiilinin öznenin içinde yer aldığı cümlelerin ikisinde, -ArAk zarf-fiili isim-fiile, dört örnekte ise sıfat-fiile bağlanmıştır:

Bu kızın bilerek isteyerek bir dilenciye varması, bizim evde, ilkin, hiç hoş görülmedi. BN/18

Bu kızın bilerek isteyerek bir dilenciye varması, bizim evde, ilkin, hiç hoş görülmedi. BN/18

Sokaklarında gülüşerek gezen öteberi satan yahut alan güzel köylü kızları içini açacak. BN/207

Bunu bilen kâhya efendimizin bu evlenmeyi önlemek için bilerek bu dedikoduyu çıkardığı sanılıyormuş. BN/174

Hüseyin ilkin bir şey anlamadı, karısını gülerek bıraktığı gözünün önüne geldi. BKÇ/118

Bilmeyerek, gayri şuari bir surette yaptığımız bu tahsis, size bir istirahat verir. SK/125

3. 2. 2. 2.2. N + -ArAk zarf-fiilinin öznenin içinde yer aldığı dokuz örnekten üçü isim-fiile, altısı ise sıfat-fiile bağlanmıştır:

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları, hısım kızları arasında, hele biraz da yakışıklı olursa, güler yüzler görerek, tatlı sözler işiterek yaşaması ne hoştur. BN/128

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları, hısım kızları arasında, hele biraz da yakışıklı olursa, güler yüzler görerek, tatlı sözler işiterek yaşaması ne hoştur. BN/128

Radikal mi, liberal mi ? İşi tamik ederek bir karar verilmesinin vakti geçmiştir. MA/178

Tuhaftır, servetlerinin son parçalarını yiyen ve sebebini bilmeyerek günden güne fakirleşen, birbirini dolandırmaya, birbirini aldatıp geçinmeye başlayan bu halkın, bu gece nasıl tatlı bir sehavetleri var. VÇ/157

Hattâ bir gece, çokça keyifli oldukları bir sırada, kendi sevdiklerinden Saricalızade Yusuf Beye, kendi çanak yalayıcılarından İffet Efendi'yi göstererek, "Çelebi, bize şu Kâhya'nın sakalını kesiver, siz ne buyurursunuz !" dediği işitilmiş, bu söz de Kâhya'nın kulağına iletilmiş idi. BN/170

Saadetlu Paşa hazretleri, kâhyalarının bu susuşundan rahatsız olarak kendileri:"Abaza oğlana acıdın mı ? İzalesi lazım olmuştu !"buyurdularında Kâhya efendimiz: "Siz sağ olun, ne değeri vardı !"demekten başka bir söz söylememişlerse de, o günlerde, memleketin ileri gelenlerinden Dağıstanzade Hacı Kerim'in ölümü dolayısı ile Kıyık bağlarında oğlu Hoca Bedrettin Efendi evinde yapılan "Hatm-i haccân" toplantısında Kadı Necmeddin Efendi, Defterdar efendimiz Kâhya efendimiz bir konuşma yaparak, saadetlu Paşamızın içki çokluğundan rahatsız olacakları, eyalet ahvalinin büsbütün ihmale uğrayacağı, Börekçi Hasan adındaki adamın daha tedbiri görülmediği konuşulmuş olduğu işitildi. BN/175

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlarına baktıkça gözleri yaşıyor, içinden sıcak bir şeyler akıyor, "Aman sen de ne olursa olsun...diyeceği sırada, bir anda imamın girtlağını yararak anlattığı sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor, dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tıkıyor, boğulacakmış gibi oluyordu. BKÇ/82

Arasına bu karışıklığın içinden, çatlak bir boru çalarak iki zayıf hayvanın sürüklediği bir tramvay arabası sarı tenekelerden bir kulübeye benzeyerek geçiyordu. SK/118

Sıra saygı kovarak yetişmiş bütün efendiler, Türkiyenin bütün Avrupa görmüşleri ona kızar, onu küçük düşürmeye çalışır, ancak karşısına çıkınca firka arkadaşlarından daha uslu, daha yumuşak olur, hoş görünmek için ne yapacaklarını, nasıl yararlanacaklarını bilmezlerdi. O/86

3. 2. 2. 2.3. DT + -ArAk zarf-fiilinin öznenin içinde yer aldığı **bir** cümlede zarf-fiil sıfat-fiile bağlanmıştır:

Kasım Çelebi'nin Hicaz'a gitmek niyetleri olması ile *bundan faydalanarak*, Çelebi'nin evvelce İstanbul'a uğrayarak yaşlı anasını da birlikte alıp **götüreceği** ortalığa söylendi. BN/176

İlk, ikinci, üçüncü derece tahsillerini Konya'da, yüksek tahsilini Hukuk Mektebi'nde bitirmiş, ufak bir memur olup adliyeye girmiş, biraz ilerlemişken, eline geçen bir fırsatla yaşının geçince olmasına bakmayarak hükümet hesabına Avrupa'da tahsilini tamamlamaya giden, eski mutasarrıflardan Kozanlı Halil Bey'in oğlu Şinasi Halil Bey, lisansiye olup memlekete döndükten ve kendine İstanbul'da büyükçe bir hizmet de bulup yerleştikten sonra, bütün ağırbaşlı insanlar gibi düşünerek evlenmeye ev bark kurup çoluk çocuk yetiştirmeye karar verdi. MA/184

3. 2. 2. 2.4. ZT +-ArAk zarf-fiilinin öznenin içinde yer aldığı **dört** cümlede de zarf-fiil isim-fiile bağlanmıştır:

Bir gece içinde Osman'ın böyle serseri olarak görünmesi sanki dövülmüş, sövülmüş gibi Mesrure'yi incitti. İÇ/213

Bayan Yerdî'nin gemiye kadar gelerek kocaya varacağını söylemesi ne demektir, anlamadım. BN/195

Kendini biraz överek, biraz okşayarak çalıştırmak pek kolaydır. İÇ/14

Kendini biraz överek, biraz okşayarak çalıştırmak pek kolaydır. İÇ/14

3.2.2. 2.5. 1. İki veya daha fazla öge almış –ArAk zarf-fiili

3.2.2.2.5.1. İki veya daha fazla öge almış –ArAk zarf-fiilinin öznenin içinde

yer aldığı **altı** örneğin üçünde zarf-fiil isim-fiile bağlı iken iki örnekte sıfat-fiile, bir örnekte zarf-fiile bağlıdır:

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için onun gibi böyle doksan sene yaşayarak sonra da böyle hiç kimseyi rahatsız etmeden, bir güzel günde ölüvermek pek istediğim bir şeylerdendir. BKÇ/15

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları, hısım kızları arasında, hele biraz da yakışıklı olursa, güler yüzler görerek, tatlı sözler işiterek **yaşamayı** ne hoştur. BN/128

Bu kadar doğru bir istekle, kendine bir çıkar yol bulmaya çalışarak karşına gelmiş olan kızı soğutup kırmak işime gelmedi. MA/141

Ancak burada işler o kadar dar idi ki, yıllardan beri orada avukatlık ederek güçlüğüle geçinebilen iki yaşlı meslektaş gelip yalvardılar. HP/185

Köylülerin, duvar diplerine uzanıp, yüzlerine birer mendil örterek mışıl mışıl uyudukları gözünün önüne geldi. MA/109

Kahve içinde, mahalle delikanlılarından ikisi, Bostancıların Raşit, otuz yıldır şu karşiki köşede kömürcülük eden ve yazdan kayıklardan kömürü ucuza alıp kışın köyün yoksullarına taşı ile tozu ile pahalı satacağım diye uğraşıp topladığı beş on parayı da veresiye **kaptırarak** bir boğazı tokluğuna çalışmış olan Arapkirli Hasan'ı hiç kâğıt oynamazken, birkaç aydır, altmış altıya alıştırmışlar, sıra ile yenip duruyorlar, üstelik:

- Git kömürlere iki teneke su daha at ! Bu parti de gitti. Sen artık bizim arpalığımız oldun ! tayıncı oldun diye kızdırıyorlardı. MA/30

3. 2. 2. 3. -Inca / -Unca: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı **on iki** örnek tespit edilmiştir.

3. 2. 2. 3.1. Öge almamış -Inca / -Unca: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir, bu örnek de sıfat-fiile bağlıdır:

Eline diline hamarat olan sıkışınca bir noterliğin işlerini tek başına çevirmekten **korkmayan**, öfkelenidikçe gidip bakkalı, çakkı bu arada kocasını çekiştirmekten hoşlanan bayan Nazmiye, bu Mesrure'ye yoldaşlık işi ortaya çıkınca eli alışmış, hem

bir yandan kâğıt dolduruyor, bir yandan da yanındaki kadına bağıra bağıra kocasını çekiştiriyor. İÇ/200

3. 2. 2. 3.2. Ö+ -Inca / -UncA: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir, örneklerden ikisi sıfat-fiile, biri isim-fiile bağlıdır:

Eşyası kaldırılınca sanki **hırpalanmış** büyük karyola yerinde yok. BN/50

Gün doğuncaya kadar, cinler, periler, cadılar ellerini çekinceye kadar bu küçük hanımların kapıyı **açmayacakları** anlaşıldı. SK/156

3. 2. 2. 3.3. N + -Inca / -UncA: Bu zarf-fiilin özne içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir, zarf-fiillerden biri isim-fiile, ikisi sıfat-fiile bağlanmıştır:

Bu iftirayı duyunca Mihrican Sultan efendimizin pek çok üzülüp **ağladıkları** duyuldu. BN/174

Bana istediğim gibi, beni inandırincaya kadar bakmak borcunuz. VÇ/66

Tıknaz'ın vardiyadan çıkıp o yağlı pis kılığı ile gelip yatağıma oturduğu ve çamurlaşmış benim uykumu kaçırincaya kadar uğraştığı gidip başkalarını da uyandırdığı ve türlü paskallık ettiği, türlü yakası açık hikâyeler anlattığı çoktur. BN/210

3. 2. 2. 3.1. DT+ -Inca / -UncA: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir, bu örnekte zarf-fiil, sıfat-fiile bağlanmıştır:

Bir ağaçkakanın çelik bir zemberek parçasının *bir yere takılıp da kurtulunca* çıkardığı sese benzeyen sert ötüşü işitiliyor. HP/118

3. 2. 2. 3.1. ZT+ -Inca / -UncA: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir, bu örnekte zarf-fiil, zarf-fiile bağlıdır:

Öyle ya, sabah kalkınca başlayıp akşam yatıncaya kadar süren o **hırçınlık**, o herkese çatışlar, boş yere bağırp çağırılmalar, yalnız terbiye kıtlığından, yalnız göreneklerin kötülüğünden ileri gelmiyordu ya ! MA/227-228

3. 2. 2. 3.1. İki veya daha fazla öge almış -Inca / -UncA: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir, bu örneklerde zarf-fiiller, sıfat-fiile bağlıdır:

Gün doğuncaya kadar, cinler, periler, cadılar ellerini çekinceye kadar bu küçük hanımların kapıyı **acmayacakları** anlaşıldı. SK/156

Bir yaradılıştta olmasalar bile, geçinmeye gönülleri olunca bir anlaşma yolu bulup birlikte **kocayan** karı kocalar çöktür. MA/185

İş sahibi olup da evlenmeyi düşününce ilk tasarladığı babasına yük olmamak idi. BN/129

3. 2. 2. 4. –**ken**: Bu zarf-fiil, **on yedi** cümlede öznenin içinde yer almış olup, **on** örnekte isim-fiile, **altı** örnekte sıfat-fiile, **bir** örnekte de zarf-fiile bağlanmıştır.

3. 2. 2. 4.1. **Öge almamış –ken**: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir:

Yaratılırken, iyiliğe yahut kötülüğe **yaramaz**, başkalarının kazandıklarını rahat yer, hoş geçinir, gönlüne üzüntü getirmeyen bir adam olarak yaratılmış; otuz beş yaşına kadar da yaşamış olan Kaşıkaraoğlu, bilmek ister dururdu ki:Ölüp bu yeryüzünden çekildikten sonra, bir başka yerde,bir cennet yahut cehennemde bu Kaşıkaraoğlu yeniden dirilip yaşayacak mı ? BN/140

Koşarken, büyüklerden birine çarpıp daha o bir şey söylemeden, “Ne vuruyorsun be!” diye **çıkışlarımız** da vardı. BKÇ/43

3. 2. 2. 4. 2. **Ö+ –ken**: Bu yapıda üç örnek tespit edilmiştir, “*Kâhya efendimizin birkaç yıl içinde topladıkları bunca mal ile akça gözlere çok görülmeye başladığı gibi, yaradılışlarında gizli olan gurur da yüksek boylarına yaklaştığında, saadetli Paşa hazretlerini gölgede bıraktığı dedikoduları kapı halkınca Paşamız hazretlerinin kulağına kadar eriştirilmiş: “Kâhya sizin lûtfunuz ile bu dereceye yükselmiş iken eyalete göz koymuştur, yol yakinken bunun bir çaresine bakılması yerinde olur !” da demişlerdi. BN/170*” örneğinde zarf-fiil grubunda “yol yakinken” ifadesinde bir kalıplaşma vardır, ama yine bu kalıbın içinde yol özne konumundadır, bu sebeple **Ö + - ken** yapısı içinde alınmıştır:

Herkes uyur yahut eğlenirken, karanlık içinde başını almış akan bir gemiyi dümenleyip bu adamlara **hizmet ediş**, bunun için de az para alış ve hiç gösterişi olmayan bir kaptan parçası oluş her düşündükçe, beni acı acı ve delice sevindirir. BN/209

Tren giderken geri kalıp, koşanlar, yetişemeyip asılı gidenler bile var ! İÇ/150

Kâhya efendimizin birkaç yıl içinde topladıkları bunca mal ile akça gözlere çok görülmeye başladığı gibi, yaradılışlarında gizli olan gurur da yüksek boylarına yaklaştığında, saadetli Paşa hazretlerini gölgede bıraktığı dedikoduları kapı halkınca Paşamız hazretlerinin kulağına kadar eriştirilmiş:

“Kâhya sizin lütfunuz ile bu dereceye yükselmiş iken eyalete göz koymuştur, yol yakinken bunun bir çaresine **bakılması** yerinde olur !” da demişlerdi. BN/170

İğne yapılırken uzanıp **yatan**, hiçbir şey söylemeyen Hatice kalktı. BKÇ/102

3. 2. 2. 4. 2. N + –ken: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir:

Çocuklar içinde, dayak yerken **ağlayan**, yalvaran, elini pantolonuna süren, korku ile Hoca'nın yüzüne bakıp suratını buruşturanlar olduğu gibi hiç aldırmayanlar da vardır. O/73-74

Neşidesini okurken, birdenbire bir **açılışı**, bir derinleşmesi vardı. VÇ/81

3.2.2.4.2. DT + –ken: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiştir, “İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, nâzırlığa da alışmışken, kolundan tutulup dışarıya **atılmak** bir kırgınlık yaratır. BKÇ/181” örneğinde yalnız “nâzırlığa da alışmışken” bölümü dikkate alınmıştır:

Yolda giderken Şinasi Bey'in düşündüğü; bir tamk bulabilirse, onu araya koyup bir iş istemektir. MA/211

İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, nâzırlığa da alışmışken, kolundan tutulup dışarıya **atılmak** bir kırgınlık yaratır. BKÇ/181

3.2.2.4.2. ZT + –ken: Bu yapının bir örneği tespit edilmiştir:

İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, nâzırlığa da alışmışken, kolundan tutulup dışarıya **atılmak** bir kırgınlık yaratır. BKÇ/181

3.2.2.4.2. İki veya daha fazla öge almış –ken: Bu yapının altı örneği tespit edilmiştir, “İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, nâzırlığa da alışmışken, kolundan tutulup dışarıya **atılmak** bir kırgınlık yaratır. BKÇ/181” örneğinde üç ayrı

yapıya bir –ken kullanılmıştır, ancak bir anlatım bozukluğu vardır, cümle şöyle olmalıydı “İstekle çalışıp, işleri pek güzel kavramış ve nâzırlığa da alışmışken kolundan tutulup dışarıya atılmak bir kırınlık yaratır.”:

İstekle çalışır, işleri de pek güzel kavramış, nâzırlığa da alışmışken, kolundan tutulup dışarıya atılmak bir kırınlık yaratır. BKÇ/181

Henüz çarşıda kimseler yokken bile Hatice'nin kulağına kadar eğilip:"Ah efendim, uşağın olayım !"deyip geçen bir adam türemiştir. SK/115

Donanma yatağına çekilirken Kolosso koza zırhlısında bir balo verilmesi bir töredir. BKÇ/177

Hava olur da bu ışık burada yanarken uyumak nasıl olur ? HP/82

Ben Turgut için belki bir sevgi duymazken ananın bu kimsesiz kalmış çocuğu evimizde istememesi, ona ekşi göstermesi içimde bir acı uyardı. BN/65

Bu dedikodulara çare aranırken, sathi muvakkat tedbirlerle işin geçirilebileceğine bendenizin de kanaatim yoktur. MA/179

3.2.2.5. –mAdAn: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı dokuz örnek tespit edilmiştir:

3.2.2.5.1. Öge Almamış -mAdAn: Bu yapıda –mAdAn zarf-fiilinin öznenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir:

Bir erkeği umutlu bulundurup, darıltmadan idare etmek kolay değildir. HP/101

Dinamit kutusu diye getirilen kutuyu, Saide'nin korkmadan açacağı nereden akla gelirdi ? MA/208

Çağrılanlar: Sıtkı Beyin kalem arkadaşları, mahalle komşuları, hısım akraba şöyle bir kırk elli kişi çağrılmadan gelenler de olursa bir altmış, yetmiş kişilik bir toplantı, eş dost arasında bir eğlenti. BN/22

3.2.2.5.2. N + -mAdAn: N + -mAdAn zarf-fiilinin öznenin içinde yer aldığı iki örnek tespit edilmiştir:

Eli iş tutmuş, yumuşak başlı bir delikanlının, ateşlenmeyip, bir nişan yüzüğü bırakmadan izin günlerini bitirip gitmesi kızlardan çok kız analarını, dayılarını, teyzelerini üzer, meraklandırır. BN/128

O gece onun kahrını çekişim, *bir fayda beklemeden* yalnız arkadaşlık edip **eğlenmek** isteyişim arkadaşlığımızı artırır. SK/161-162

3.2.2.5.3. DT + -mAdAn: Bu yapıda -mAdAn zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir:

Babil'de esir olmadan önce, dövüşken bir kavim olan Yahudiler, sonradan Fenikeliler'den tüccarlığı öğrenip onların yerlerini tutmuş ve barışçı olmuşlardır. VÇ/145

3.2.2.5.4. İki veya Daha fazla Öge Almış -mAdan: Çok ögeli -mAdAn zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir:

İzin günleri bitiyor; bu kızların hiçbirine, hiçbir söz söylemeden buradan kalkıp gitmek ona ağır geldi. BN/129

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için onun gibi böyle doksan sene yaşayarak sonra da böyle hiç kimseyi rahatsız etmeden bir güzel günde ölüvermek, pek istediğim şeylerdendir. BKÇ/15

Korkulu bir haber getirip dinleyenleri de korkutmak isteyen birini dinler, hiç istifini bozmadan,

- E, sonra ? diye sorusu söyleyenin bütün kuvvetini kırar. HP/58

3. 2. 2. 6. -Dıkça /-Dukça: Beş cümlede öznenin içinde yer almaktadır. DT+ -Dıkça /- Dukça yapısındaki zarf-fiilin yer aldığı bir örnek sıfat-fiile bağlı iken, Ö+ -Dıkça /-DUkça yapısındaki **bir** örnek isim-fiile bağlıdır, -Dıkça / -DUkça yapısının görüldüğü iki cümlede zarf-fiil, sıfat-fiile, bir cümlede ise isim-fiile bağlanmıştır:

Yüzünü ancak bizim noterliğe uğradıkça gördüğüm, kendisine bizim bayan Nazmiye'nin eşi olduğu için cigara verip kahve ısmarladığım bu adam için yazdıklarım,

karısından işittiklerimi, Özarier'in kılığına, kıyafetine yakıştırarak yazıyorum. VÇ/133

O istikrazlar aktolundukça nazırlara komisyonlar verebilmek adettir. SK/26

İşi gittikçe azıtan haydutlar, ilçemiz içinde, kasabamıza yakın yerlere de gelip baş göstermeye yeltendiler. BKÇ/134

İşi gittikçe azıtan haydutlar, kasabamıza yakın yerlere de sokulmaya başladılar. BKÇ/134

Eline diline hamarat olan sıkışınca bir noterliğin işlerini tek başına çevirmekten korkmayan, öfkelendikçe gidip bakkalı, çakkalı bu arada kocasını çekıştirmekten hoşlanan bayan Nazmiye, bu Mesrure'ye yoldaşlık işi ortaya çıkınca eli alışımsı, hem bir yandan kâğıt dolduruyor, bir yandan da yanındaki kadına bağıra bağıra kocasını çekıştiriyor. İÇ/200

3.2.2.7. – A: Bu zarf-fiilin öznenin içinde yer aldığı örnekleri iki ayrı grupta ele almakta fayda görülmüştür. Birincisi ikilemeli yapıların özne içinde yer aldığı örnekler, ikincisi ise kurduğu birleşik fiillerin özne içinde yer aldığı örnekler. Birinci gruptan iki örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin biri sıfat-fiile, biri isim-fiile bağlanmıştır:

Mahallenin çocuk düşüre düşüre bilirkişilik kazanmış kadınları bu gençlere akıl verir, ilaç yapar, tedaviye kalkarlar. BKÇ/34

Akşamın solgun renklerini doya doya içmek için insana tatlı bir istek veren çiçek kokularıyla ot kokularını getiren serin havası, senin arasına sebepsizce bulutlanan mahzunlaşan taze gönlüne bir nefes, bir sevinç vermişti. İÇ/45

3.2.2.7.1. İkinci grupta sekiz örnek vardır, bu örneklerin tamamında yardımcı fiil sıfat-fiil eki almıştır, bu örneklerden üçü verilip, diğerlerinin sayfa numaraları verilmiştir:

Alabildiğine geniş, zengin bir düğün oldu. BN/160

Sinemalarda her gün oladuran bu kaçışlar, kendi başlarına gelince ona hem acı, hem biraz yabancı geldi. MA/138

Ertesi gün, erken kalkabilenler, binip çekildiler. MA/124

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/166, O/138, BKÇ/166, VÇ/43, BN/100.

3.2.2.8. -I/-U: Bu zarf-fiilin kurduğu birleşik fiilin öznenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir. Bu örneklerde zarf-fiilin bağlandığı yardımcı fiil isim-fiil eki almıştır:

Hepsi bir şeyle bozmuş, bu da bununla dedi; ancak perçem salıvermek de nereden hatırına gelmiş, kırk yıl kalsam aklıma gelmezdi. O/160

Pek çok dertler, ağır meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için, onun gibi böyle doksan sene yaşayarak sonra da böyle hiç kimseyi rahatsız etmeden bir güzel günde ölüvermek, pek istediğim şeylerdendir. BKÇ/15

Her ne sebeple ise sakal salıvermek lazımmiş. O/152

3.2.2.9. -AII: Bu zarf-fiilin özne içinde yer aldığı örnek tespit edilmemiştir.

3.2.2.10. -rsA: Zarf-fiil işlevindeki bu yapının özne içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir. -rsA bu örneklerden ikisinde isim-fiile, birinde sıfat-fiile bağlanmıştır:

Tanıdıklarından birine rasgelirse, durup konuşmak söyleşmek, dedikodu etmek de var ! MA/77

Bu mektupta kızının yolsuzluğa başladığı, bu duyulursa kendisini işinden çıkaracakları yazılıydı. İÇ/207

Hayri Elisli gibi, mühendis olup yahut başka bir işe tutunup çalışmaya başlamış genç bir adamın, çalıştığı yerden yıllık iznini alarak, anasının, babasının yanında, bağlar, bahçeler, bostanlar içinde, deniz kıyılarında, gölgeli ağaçlıklarda, arkadaşları, hısım akraba kızları arasında, hele biraz da yakışıklı olursa güler yüzler görerek, tatlı sözler işiterek yaşaması ne hoştur. BN/128

3. 2. 3. Zarf-Fiilin Nesnenin İçinde Yer Alması:

3. 2. 3. 1. -Ip/-Up Zarf-Fiili: Bu zarf-fiilin nesnenin içinde yer aldığı iki yüz yirmi dokuz örnek tespit edilmiştir.

3. 2. 3. 1. 1. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiilinin

3. 2. 3. 1. 1.1. **Öge almamış -Ip/-Up** zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **on iki** cümlede zarf-fiil nesnenin içinde yer almaktadır:

Gidip görmesini de söyledi. HP/72

Bizlere, çalışıp bir takım işler **yapabilmenin** tadını tattırdı. İÇ/156

Bundan sonrasına gelince: İnsan vakıa tabancayı nefisini müdafaa için taşır ama, tabancanın patlayıp kendini **vurmak** ihtimali de bulunduğunu unutmamalıdır. VÇ/54

Kocam bana karşı iyi davranıyor, benim de şık kadınlar gibi giyinip **kuşanmamı** istiyordu. O/105

Ayrılıp başka bir kocaya **varmasını** söyledim. BN/203

Bir gün gidip de o değirmeni **yakmayı** düşünüyorlar. VÇ/129

Uzaktan okuyup **üfleme**yi de unutmadılar. SK/113

Biri kalkıp gidip içeri odadakilere **çatmak** istiyor, ötekiler onu tutup oturtuyorlar. MA/122

Arasına Yahya kalkıp içerideki odaya **gitmek** istiyor, bırakmıyorlardı. BN/36

Onları yemekleyip **yatırmak** ister. VÇ/179

Kalkıp yukarı bana, benzin satış yerine kadar **çıkmayı** kararlaştırdı. BN/119

Görüşüp, vakti hoşça **geçirmeyi** beceremiyorum. VÇ/143

3. 2. 3. 1.1.2. **Öge almamış -Ip/-Up** zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı otuz beş cümlede zarf-fiil nesnenin içindedir. “Çayhanenin penceresi önünde oturup deminden beri gelip geçenleri seyrediyor görünen ve söze karışmayan Mustafa Hilmi Bey, birdenbire dönerek: -Pekâlâ. dedi. SK/22” örneğini iç cümleyi dikkate alarak nesnenin içinde alabildiğimiz gibi, ana cümleyi dikkate alarak öznenin içinde de alabiliriz.

Sonra masanın üstünden aynayı indirip duvar dibine koyacak, önden, yandan nasıl durduğunu, yakışıp **yakışmadığını** gözden geçirecek. BKÇ/42

Bunlardan başka kimse, Şinasi Bey’in oraya gelip gittiğini bilmiyor. MA/189

Murat Ali bazı geceler yabancı seslerle uyanıyor, sofada hiç ummadığı adamlardan birinin yahut birkaçının gülüşüp **şakalaştıklarını** yahut günün dedikodularına dalıp bağıra bağıra konuştuklarını işitiyordu. HP/63

Mesrure, dairede çalışırken, aşam sabah onunla birlikte gidip gelecek bir arkadaşını aradı. İÇ/202

Bana öyle geldi ki ilk şaşkınlık geçince bizim kız, bu işin bir barışla biteceğini ve kocasını *gelip yalvaracağını* kestirecek ve bu günü bekleyecektir. MA/139

Çayhanenin penceresi önünde oturup deminden beri *gelip geçenleri* seyrediyor görünen ve söze karışmayan Mustafa Hilmi Bey, birdenbire dönerek:

-Pekâlâ. dedi. SK/22

Bu sırada Emekli Binbaşı Ali Köse'nin şehirde, Okçuhamza Mahallesiinde oturup, *durduğu* baba bucağını, belediye yıkıp oradan yol açacak oldu. O/183

Olup bitenleri nasıl da haber alırlar. HP/132

Bunun için de evvelâ *getiren* koca bulmalı. SK/33

Durup konuştuklarını; İlhan'ın kızı elma verdiğini, onun da aldığını görseler, etmedikleri dedikodu koymazlar. VÇ/120

Kız yatağında yatıyor, nasıl *olup* da *boş bulunduğunu*, Hayri'ye hiç de istemediği sözler söylediğini düşünüyordu. BN/134

Bir taraftan adam çağırıp *gideceklerin hazır olup olmadığını* soruyordum. HP/163

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/177, SK/76, HP/118, İÇ/173, BN/185, VÇ/154, HP/60, HP/189, BN/56, BN/30, İÇ/17, BN/89, BN/110, BN/169, BKÇ/104, MA/120, İÇ/58, İÇ/21, SK/85, SK/161, MA/187, MA/188, VÇ/220, VÇ/200.

3. 2. 3. 1.2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiili

3. 2. 3. 1.2. 1. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil nesnenin içinde yer almaktadır:

Güzel kızların çoğu gibi bu kız da *birine varıp bir ev kurup, kanını emip güzelliğini solduracak sülükler doğurup çoluk çocuğa karışmak* istememiş. HP/129

3. 2. 3. 1.2. 2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **iki** cümlede zarf-fiil nesnenin içinde yer almaktadır:

Her gün candarma dairesine uğrayıp *bir istediği olup olmadığını* soruyordu. BN/122

Kaynanasının İbrahim Ağa'ya bir şey söyleyip söylemediğini de öğrenemedi.
HP/105

Geçim darlığı ileri sürülüp uçan kuştan rüşvet alınan bir yerde soygunculuk
etmemek elbette bir iyiliktir. HP/186

3. 2. 3. 1.3. N + -Ip/-Up zarf-fiili

3. 2. 3. 1.3. 1. N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **yirmi altı** cümlede
zarf-fiil nesnenin içinde yer almaktadır:

Şerif Ali, otelin yanındaki fırın ile boş arsayı da alıp oteli de lokantayı
büyütmek istiyor. HP/90

İncelmiş, gözleri çukura batmış bu erkek ve kadın oldukları yerden çıkar,
yüzlerini başlarına örttükleri kara çalmanın gölgesine saklar, bir yol bulup şehirden
çıkmaq, kaçmaq isterler. VÇ/146

Anası da oğlundan yüz bulsa, gelini ezip evin idaresini almak istemez mi ?
SK/102

İki kızkardeş bir hekim bulup getirmek istemişler. SK/14

Bilirsiniz ki ben burada öğretmenlik edip duruyor, birini bulup evlenmek
istediğini de tanıdıklarımın gizlemiyorum. O/100

Bir mühendis de ambarların biçimlerini değiştirip toz ve tane olan şeyleri
taşıyacak gemilerin ambarlarına benzetmek istemiş. BN/193

Fevzi askere giderken anası, tarlalardan birini satıp oğlunun koynuna beş on
para koymak istedi ise de Fevzi razı olmadı. BN/71-72

Sonra savaş dairesinde bir kasa tutup bu notları orada saklamamı söyledi.
BN/212

İşin gülüncü, bizim kız, kocasını alıp – bugünün töresine göre – ortağı sayılan
Bayan Perihan'ın evine gitmek istemiş, kocası gitmemiş. MA/140

Sonra bu akşam eve giderken, bir kolayını bulup bu delikanlıyı da birlikte
götürmeyi düşündü. İÇ/204

Bu sözü Kenan Bey'in büyük annesi, Advıye Hanım'a açtığı gün, Muzaffer de,
mahalleden birini bulup onun aracılığıyla para karşılığı makine dikişi dikmeyi
düşünüyordu. VÇ/225

Kendisini zehirleyip öldürmeyi de düşündü. BKÇ/122

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/74, HP/129, HP/179, İÇ/66, HP/69, HP/28, VÇ/176, MA/219, O/33, VÇ/176, VÇ/179, VÇ/179.

3.2.3.1.3.2. N + -Ip /-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **yirmi yedi** cümlede zarf-fiil nesnenin içinde yer almıştır:

Selim, bunu duyduğu için yemekten sonra bir söz arasında yarın Fatma'yı bulup evi temizleteceğini söyledi. BKÇ/69

Hacı, bunları anlatırken, ne yapıp da oteli nasıl işleteceğini kendisinin de bilmediğini söylüyor. HP/88

Bu mektupta Özarier, Mesrure'ye sevdiği adamın nasıl bir kimse olduğunu anlayıp anlamadığını soruyor. İÇ/213

Bundan iki gece sonra da İhsan'ı bastırıp dövdükleri işitildi. BN/109

Mahalleye, çocukların yanına geldikçe oyunlara katılmıyor, bir duvarın kenarına dayanıp duruyor, fesini biraz daha eğiyor ve çocukların oyununu bırakıp onun yanına sokulduklarını istiyor. VÇ/150

Bıçakları Rahela'nın kendini sevdiğini, ancak bir fırsat bulup da halini ifade edemediğini zannediyorlardı. VÇ/158

Ama ne bulup da diktiklerini doğrusu merak ediyorum. VÇ/172

Daha doğrusu, ben, galiba hiç kimseyi sevmedim, dedi, beni sevip sevmediklerini de bilmiyorum. SK/83

Besime'nin ninesinden ördeklerini görüp görmediğini soruyor. BN/166

Kanadı kırılıp mahallemizde kalan ve Bakkal Etem Etemer'in dükkanında geceleleyen, bütün şehrin tanıdığı, sevdiği, et alıp yedirdiği leyleğin bacağını kırmış. BN/159

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/117, BKÇ/172, HP/49, O/31, BKÇ/54, SK/52, BKÇ/147, HP/58, VÇ/201, HP/74, HP/144, SK/38, VÇ/98, BN/184, BKÇ/173, SK/161, BN/159.

3. 2. 3. 1.4. DT + -Ip/-Up

3. 2. 3. 1.4. 1. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **dört** cümlede zarf-fiil nesnenin içinde yer almaktadır:

Nimet Peyker'in buradan kaçıp kendine bir koca, bir kucak **bulmayı** düşündüğünü sanıyordu. HP/40

İş, kömürün denk düşmesini, ambarın her yanına oturup dağılmasını gözetmektir. BN/193

Onun otel köşelerinde sürünüp oturmasını hoş görmediler. HP/71

3. 2. 3. 1.4.2. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **yirmi altı** cümlede zarf-fiil nesnenin içinde yer almaktadır:

Yolda terleyip Eyüp Vapurunda rüzgâra karşı oturduğunu çarşafının göğsünü de açtığını Muslih'e söylemedi. VÇ/212

Buraya gelip giden bir takım hükümet adamları ortadan silindiler. HP/32

Şefika bana gelip gittiğini, benimle yakından tanıştığını bunlara sızdırıyormuş. SK/161

O gece Freda karşısına çıksa, saçlarından tutup yere atacağını, tekmesi altında ezeceğini sanıyordu. HP/47

Kılavuz kadına arkadan sorup arayacaklarını onların da güveyi arayıp sormalarını söylediler. VÇ/176

Ertesi daha ertesi gece de evin, sokağın tanımadığı sesleri, uykuları arasında bile Murat Ali'yi kuşkulandırıyor; kendisini dalgın uykuya veremiyor, her dakika, yabancılık duyuyor, bu evde kalabilip kalamayacağını kendisi de bilmiyordu. HP/25

Üstelik açıkta oturup yiyecekleri de "Âlenen nakz-ı sıyam!" diye de birkaç kuruşunu alırlardı. İÇ/193

Bir hekime gidip gitmediğini sordum. BKÇ/146

O gece uyuyup uyandıkça yeni bir odası yeni bir yatağı olduğunu hatırlayıp sevindi ise de sabah, yatağından kalkınca buraya alışıp alışamayacağını kendisinden sordu. VÇ/220

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/86, BN/104, İÇ/213, MA/75, BN/198, BN/111, SK/101, İÇ/155, HP/144, BKÇ/124, HP/59, HP/63, HP/118, İÇ/206, HP/47, BKÇ/166, BN/141, VÇ/183-184.

3. 2. 3. 1.5. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-up zarf-fiili, iki cümlede isim-fiile bağlanan zarf-fiilin nesnenin içinde yer aldığı görülmüştür. On sekiz cümlede ise sıfat-fiile bağlanan zarf-fiilin nesnenin içinde yer aldığı görülmüştür:

Bir gece evine gidip Fernandez'i dövdüler, ertesi gün sehirden çıkıp gitmesini söylediler, o da bıraktı, çıktı. HP/185

Mayolarla bu tarlanın içinden, sonra ıssız yollardan geçip eve gitmeyi gözleri kesmedi. BN/167

Kalkınca, Hüseyin'den bir haber olup olmadığını sordu. BKÇ/123

Setin kıyısında bir kız çocuğa bir çıkın verip “dökme “diye tembih edden bir adamı gördü. MA/32

Bunu, ilk konulduğu odada tören günlerine bırakarak, her günlük odayı ayırmağı doğru bulup bulmadıklarını sayın üyelerden soralım. HP/188

Yalnız bir gün yolda karşısına çıkıp elma verdiğini bilemedi. VÇ/124

Bu kadınların Muslih, ilkin kendisinden korkup çekindiklerini; sonra onun babasına onları kovdurmayacağını anlayarak kendisine iyi gözle bakmaya başladıklarını anladı. VÇ/201

Ancak bu düşüncelerle ortaya atılıp kendi başına bir iş çıkaracağını da sanmamalıdır. HP/66

Annen şimdi burada değil, ama yarın kimleri peşine takıp geleceği belli olmaz. BN/122

Hatice'nin arka kapıya bir otomobil getirtip Hafız'ı yanına alıp gittiğini söylediler. BKÇ/118

Mesele yalnız bunu idrak edemeyip Avrupa'da doğan medeniyetten büsbütün ayrı bir medeniyet doğurabileceğinizi boş yere ümit edip durmaktadır. SK/46

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/118, BN/176, HP/47, VÇ/152, MA/30, VÇ/183-184, VÇ/183-184, HP/93, VÇ/154.

3. 2. 2. 2. -ArAk: Bu zarf-fiilin nesnenin içinde yer aldığı **on dört** tespit edilmiştir.

3. 2. 2. 2. 1. Öge almamış -ArAk zarf-fiilinin nesne içinde yer aldığı beş örnekten **ikisi** de aynı cümlede olup, zarf-fiiller aynı fiilimsiye bağlıdır, fakat, “Aman Osmanlıcaı değiştirmeyiniz, değiştirirseniz de çok değiştirmeyiniz diyen bilginlerin bu isteklerinde bilerek yahut bilmeyerek kendilerini geçmişin izlerine kaptırmakta olduklarını sanır dururum. İÇ/191” cümlesinde “kaptırmakta

olduğunu” birleşik yapısını görerek sıfat-fiile bağlı denilebildiği gibi, -mAk isim-fiiline bağlı olarak da düşünülebilir, diğer üç örnekte de zarf-fiiller sıfat-fiile bağlanmıştır:

Aman Osmanlıca’yı değiştirmeyiniz, değiştirirseniz de çok değiştirmeyiniz diyen bilginlerin bu isteklerinde *bilerek yahut bilmeyerek kendilerini geçmişin izlerine kaptırmakta olduklarını* sanır dururum. İÇ/191

Aman Osmanlıca’yı değiştirmeyiniz, değiştirirseniz de çok değiştirmeyiniz diyen bilginlerin bu isteklerinde *bilerek yahut bilmeyerek kendilerini geçmişin izlerine kaptırmakta olduklarını* sanır dururum. İÇ/191

Böylece gözetleyerek öğrendiğim şeyleri işte burada size yazacağım. İÇ/13

Arkadan gidenler *önde savrularak yürüyen Ana'nın beyaz üstüne, kara kalem yazma başörtüsünün iki taraftan dalgalandığını* görüyorlardı. SK/115

Ben de adının Ülker olduğunu, *dükkanlardan birinde satıcı olarak çalıştığını*, şimdi de Sıraselviler’de birevde ortalık hizmeti görüp öğleden sonra evine gittiğini, evsahibi olan bir evde bir odası olduğunu öğrendim. BKÇ/147

3. 2. 2. 2.2. **Ö + -ArAk** zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı **iki** örnekte de isim-fiile bağlı olduğu görülmektedir:

Genelkurmayına yazdığı bir kâğıtta, *donanmanın gülünç olmasını önleyecek bir yol bulunarak nişan tahtası çekecek gemi işini bitirmesini* emrediyordu. BKÇ/169

Senin her zaman arkadaşın olarak kalmak istiyorum. HP/144

3. 2. 2. 2.3. **N +-ArAk** zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı **iki** örnekten birinde zarf-fiil sıfat-fiile bağlanırken, birinde ise isim-fiile bağlanmıştır:

Sadrazamın kendi partisinin, *onu yük olarak taşıdıklarını* hiç aklına getirmez. BKÇ/180-181

Vekilliğimi alarak bu işte bana yardım etmenizi yeniden diler, saygılarımı sunarım. O/107

3. 2. 2. 2.4. **DT + -ArAk** zarf-fiilinin nesne içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiş olup, iki örnekte zarf-fiil, sıfat-fiile bir örnekte isim-fiile bağlıdır. “*Bunun için de şimdilik kazandığı para ile evlenmeye kalkmayarak biraz da para biriktirmek yolunu*

tuttu. BN/129” örneğinde yüklem yolunu tut- şeklinde kalıplaşmış bir yapı olarak değerlendirilirse, cümlenin tamamı yüklem olur, ama *tuttu* yüklem olarak değerlendirilirse altı çizili kısım nesne olur:

Olabilir ki Özarier, bu adı alırken benim durumuna yakıştırarak düşündüğüm, buraya yazdığım şeylerin hiçbirini aklından bile geçirmemiş olsun. VÇ/133

Muhsin şakadan başlayarak acı, ağır bir konuşmaya gireceklerini gördü. HP/147

Bunun için de şimdilik kazandığı para ile evlenmeye kalkmayarak biraz da para biriktirmek yolunu *tuttu. BN/129*

3. 2. 2. 2.5. ZT –ArAk zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı iki örnekte de sıfat-fiile bağlı olduğu görülmektedir:

Bunların, yanlış anlayarak kötü bir ders almış olmalarını hiç istemem. O/1228
Hilâli, Feyzi'nin hiç istemeyerek, namus belası ile bu işe gireceğini, İhsan'dan dayak yemektense onu bıçaklamayı da göze alacağını, bundan korktuğu için de akıl istediğini anlamıştı. BN/123

3.2.2.3. -Inca/ -UncA: -Inca/ -UncA zarf-fiilinin nesne içinde yer aldığı altı örnek tespit edilmiştir, bu örneklerden dördünde zarf-fiiller sıfat-fiile, iki örnekte de isim-fiile bağlanmıştır. Yapı olarak ise sırasıyla; öge almamış -Inca / -UncA, Ö + -Inca / -UncA, N +-Inca / -UncA, DT + -Inca / -UncA yapısındadırlar:

Anası ölmeyince, kızkardeşi de kocaya varmayınca **evlenmemeyi** hayırlı bulmuştu. VÇ/173

*Bu kontrat bitinceye kadar kahveciyi **çıkartabileceğimizi*** sanmıyorum. İÇ/153

*Ben Şefika'nın avukat Hilmi'yi kendisi için hazırladığını para kokusunu alınca herifin Şefika'yı bırakıp, kart kıza **yanıştığını*** sanmıştım. SK/161

Ertesi gün gazeteler, işleyip dururken **deniz kuvvetlerine geçince işlemez hale gelen gemilerin hesabını** sordular. BKÇ/168

Bu sözleriyle ablam geçmiş yüzyıllarda, erkeklerden aşağı tutulmuş, evlere kapatılmış, erkeklerin hesaplarına göre yaşatılmış, gençliklerinde kocalarına kul, *yaşlanınca* torunlarına **dadı olmuş** bütün kadınların öçlerini almak istiyor gibiydi. MA/134

Anası ölmeyince, kızkardeşi de kocaya varmayınca evlenmemeyi hayırlı bulmuştu. VÇ/173

3. 2. 2. 4. **-ken:** On cümlede nesnenin içinde yer almış olup; beş cümlede isim-fiile, beş cümlede de sıfat-fiile bağlanmıştır.

Yapı bakımından ise, **bir** cümlede öge almazken **bir** cümlede özne, **bir** cümlede dolaylı tümleç almış, **beş** cümlede ise iki veya daha fazla öge almıştır:

Kocasının, kaçarken bıraktığı kâğıdı bulmuş, getirdi, bana gösterdi. MA/138
Ertesi gün gazeteler, işleyip dururken deniz kuvvetlerine geçince **işlemez hale gelen** gemilerin hesabını sordular. BKÇ/168

Yürürken, döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle, komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken, çıt çıkarmadan yürüyebildiğini öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

Geçit adımı filan değil, iki kişinin yolda giderken birlikte adım atmalarını öğretmemiş. BKÇ/150

Pakize'yle Hatice, takunya mihlanırken orada **durmayı** münasip görmediler; arkadan kafile de yürüdü, Şükriye hâlâ elindeki poğaça parçasını kemirmeye uğraşıyordu. SK/115

Yürürken, döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle, komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken, çıt çıkarmadan yürüyebildiğini öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

Ben bir yandan daktiloda yazarken, bir yandan da yanındaki adamla konuşan Nazmiye Hanım'dan başkasını görmedim. VÇ/130

İhsan, gece kahveden eve dönerken önüne çıkıp bir dayak atmayı kararlaştırdılar. BN/123

Komşuları terzi Mebrule Hanımın, aralarında hiçbir şey yokken kocasıyla **ayrılmaya** kalkışmalarının neden ileri gelebileceğini düşünmeye başladı. BN/166

Yalnız memlekette mevcut dedikodulara çare düşünülürken, buna eldeki kanunların tatbikiyle deva bulunacağını farz ve zannetmenin kifayetsizliğini arz etmek isterim. MA/174

Yalnız eski şeyleri hatırında çok güzel saklıyor; hatta, çocukken dinlediği şeyleri bile unutmuyordu. SK/141

3. 2. 2. 5. -mAdAn zarf-fiili: Yalnız **bir** cümlede nesnenin içinde yer almış olup isim-fiile bağlanmıştır. Yapı olarak da dolaylı tümleç almış olduğu görülmektedir:

3. 2. 2. 5.1. -mAdAn: Bu zarf-fiilin nesnenin içinde yer aldığı dokuz örnek tespit edilmiştir:

3. 2. 2. 5.2. Öge almamış -mAdAn: -mAdAn zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir:

Bu sebeple bendeniz *hükümetin kanuni olmadan evvel kuvvetli olmasını* zaruri görürüm. MA/180

Ertesi gün uyandım, *soyunmadan* burada niçin **yattığımı** kendisinden sorar gibi oldum. İÇ/136

Yürürken, döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken *çıt çıkarmadan yürüyebildiğini* öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

3. 2. 2. 5.3. DT + -mAdAn: DT + -mAdAn zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir:

Yola çıkmadan evvel eve **gitmek**, uyumak istedim. İÇ/17

Deniz işerine girmeden kolacı çırağı **olduğunu** söylüyorsa da doğrusu ortaoyununda, tuluat kumpanyalarında çalışmış, belki köçeklik de etmiştir. VÇ/193

Yalnız, *askere gitmeden önce* belediyede **çalıştığımı**, balıkçılık ettiğini bilir, o kadar. BN/110

3. 2. 2. 5.4. İki veya Daha fazla Öge Almış -mAdan: Çok ögeli -mAdAn zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir:

Ağır işler görüp de güler yüzünü ekşitmemeyi ve kimseyi incitmeden yaşamayı öğrenmeliydiler. MA/219

Hiçbir söz söylemeden **ayrılmak** da istemedi. VÇ/121

Yola çıkmadan evvel eve **gitmek**, uyumak istedim. İÇ/17

3. 2. 2. 6. -Dıkça / -Dukça zarf-fiili: -Dıkça / -Dukça zarf-fiilinin nesnenin içinde yer aldığı dört cümleden birinde isim-fiile, üçünde ise sıfat-fiile bağlandığı görülmektedir.

Yapı olarak da **iki** cümlede hiç öge almazken, **bir** cümlede zarf tümleci almış, **diğer** cümlede ise özne ve nesne almıştır:

Güzide, Şinasi Bey'in gittikçe dalgınlaştığını, mektubun tesiri ile şaşırdığını görerek kızdı, Şinasi Bey'i de kızdırmak isteyerek:

-Ama, beğendim, dedi. MA/194

Arasına da Mahmut Bey'in ensesinde beş yıldan beri beliren, gittikçe büyüyen uru konuşurlardı. HP/67

Herkes her fırsat düştükçe kendinden ve kocasından bahsetmek istiyor. BKÇ/200

Sabahları erken yahut gece yarıları baş açık, ceketinin yakası kalkık, elinde köpek, sokakları dolaştığı; köpek, duvarları koklamak istedikçe durup beklediği görülür. VÇ/216

3.2.2.7. -A: Bu zarf-fiilin nesne içinde yer aldığı örnekleri iki ayrı grupta ele almakta fayda görülmüştür. Birincisi ikilemeli yapıların nesne içinde yer aldığı örnekler, ikincisi ise kurduğu birleşik fiillerin nesne içinde yer aldığı örnekler. Birinci gruptan iki örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin ikisi de sıfat-fiile bağlanmıştır.

Bizim bağıra bağıra söylediklerimizi işittiyse bile hiç renk vermedi. İÇ/152

Düşünde kırılık, ağaçlık bir yerde bir takım köylülerin bağırsa çağrışa mal pazarlık ettiklerini görüyor, onların seslerini işiterek uyanıyor. VÇ/97

3.2.3.7.1. İkinci gruptan ise dokuz örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin tamamında yardımcı fiil sıfat-fiil eki almıştır, bu örneklerden üçü verilip, diğerlerinin sayfa numaraları verilmiştir:

Bu yeryüzünde herkes becerebildiği işi yapacak değil mi ? BN/162

Müttehim ayağa kalktı, o zamana kadar saklayabildiği bir takım kâğıtlar çıkardı. VÇ/47

Kadınlar başlarına bulabildikleri bez parçalarını aldılar. O/178

Onu tanıdığım zaman, bir gün de dışarıda rasgelebileceğimi sanmıştım. İÇ/32

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/172, HP/101, HP/147, İÇ/153, VÇ/43.

3.2.2.8. –I/-U: Bu zarf-fiilin nesne içinde yer aldığı örnek tespit edilmemiştir.

3.2.2.9. –All: Bu zarf-fiilin nesne içinde yer aldığı örnek tespit edilmemiştir.

3.2.2.10. -rsA / -ArsA: Üç cümlede bu zarf-fiil işlevli yapı nesnenin içinde yer almış ve örneklerin tamamında sıfat-fiile bağlanmıştır:

Kocaya varırsa böyle rahat yaşamayacağını söylüyor. BN/203

Bu herif, o eve yerleşirse, kendisini de oradan atacağını düşünüyor. SK/161

Oyuncaklarını kırarsa ceza göreceğini çocuğa öğretmelidir. MA/198

3.2.3. Zarf-Fiilin Dolaylı Tümlecin İçinde Yer Alması:

3. 2. 3. 1. –Ip/-Up zarf-fiili: Bu zarf-fiilin dolaylı tümleç içinde yer aldığı yüz on bir örnek tespit edilmiştir.

3.2.3.1. Öge almamış –Ip/-Up zarf-fiili

3.2.3.11. Öge almamış–Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı yirmi yedi cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Başlamış gidip gelmeğe bir yandan da hanımlar kocakarı ilaçlarına düşmüşler. SK/166

Evin efendisinin evlenip karısını ansızın eve getirmesine içlenmiş, gücenmiş olacak. VÇ/198

Babası kızlarına koca bulmakta ne yapacağını bilmeyen bir adam pek ince eleyip sıkı dokunursa kızların evde kalıp gitmelerinden korkar görünür. O/111

Ancak insafları da yok; öyle şeylerden bahsediyorlar ki: susup oturmağa imkan yoktu. SK/42

Bir zamanlar bunları yapıp çatmış iken sonraları saklayamamış, yıkılıp gitmelerine göz yumacak günlere düşmüşüz. HP/116

Yalnız mahalle halkı, yalnız şehir halkı değil, bütün vilayet halkı bütün köylüler gelip gitmeğe avuç avuç topraklarını götürmeğe başladılar. SK/17

Çürüyüp gitmekten kendini kurtarmış. O/130

İşleri karıştırıp gazete satmak, bu arada da külâh isteyen politika düşkünü gazeteciler her bildiklerini açıkça yazamıyormuş gibi fitnelik edip herkesin kafasını bulandırmaya başladılar. BKÇ/158

Aradan biraz daha geçince, yanımda boş yer varsa gelip oturmaya başladı. BKÇ/146

Başını örtünce gelip kızının saçını, başını yolmaya kalkabilir. BN/94

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/111, SK/17, MA/66, BN/141, BN/138, VÇ/228, O/88, SK/114, HP/18, HP/11, SK/166, BN/119, BN/178, BKÇ/162, SK/77, MA/62, İÇ/20.

3. 2. 3. 1.2. Öge almamış–Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **on** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almıştır:

Çürük tahtaları esneyip gıcırdayan bir merdivenden çıktık, döndük, bir odaya girdik. İÇ/133

Kâhya saymaya, gedik koymaya, İstanbul'da her şeyin bir esnaf, ocak ve ekmek hakkına bu kadar riayet olunurken, nasıl olup da bu okuyucu dilencilere kâhyalık verilmediğine, değnekçi, yiğitbaşı, esnaf ulusu konulmadığına taaccüb edilse yeridir !... BKÇ/19

Birtakımları da kıskanıp Fitriye'nin bu işi yaptırdığına inandılar. BN/110

Bu sözlerden sonra, Kaşıkaraoğlu'nu bir merdivenden indirip o geçip giden insan akınına karıştırdılar, bıraktılar. BN/143

Gelip gidene gülümsemeye başladı. BKÇ/106

Mütemadiyen etrafını gözetliyor, takip edilip edilmediğimize bakıyor, yoluna devam ediyordu. BN/152

Herkesin oturup dedikodu ettiği, en büyük rütbeli devlet adamlarını bile Hükümeti çekiştirdiği bir ülkede, oturup bağa, bahçe yaptırmak da bir iyiliktir. HP/186

Bu kadar gündür nasıl olup da bunu düşünmediğine şaşıtı; ve hemen masayı

kaldırıp duvara yapıştırdığı resimlerin yerlerini değiştirip yatağını eski yerine çekti.
SK/78

Yemekten sonra nâzırlardan birinin yiğeni, Sadrazam Paşa'nın da pek inandığı, pek beğendiği efendilerden biri olan uzun boylu, yakışıklı, terbiyeli, bilgili bir delikanlı, eski paşalardan birinin de oğlu olup iyi terbiye görmüş bir yavere,

-Hadi, biraz gidip görünelim, sonra savuşuruz ! dedi. BKÇ/36

Gülüp eğlenilen sofraya, bir durgunluk çöktü. O/149

3. 2. 3. 2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiili:

3. 2. 3. 2.1. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecine içinde yer almaktadır:

Bizim evde de, her çeşitten hizmetçi kadınların biri gidip biri gelmeye başladı.

BN/18

3. 2. 3. 2. 2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı bir cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecine içinde yer almaktadır:

Bana sorarlarsa, anası olup de bir çocuk babasının eline **kalacağına**, babası olup anasının eline kalması daha iyidir. BN/137

3. 2. 3. 3. N + -Ip/-Up

3. 2. 3. 3. 1. N + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **yirmi yedi** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecine içinde yer almaktadır:

Daha sonra da bu Freda ile evlenip bu şimdi tuttuğu evi kiralayıp odaları kiraya vermeye, burada yaşamaya başladı. HP/23

Yalnız kızcağız işini düzelterip sessizce kendi aralarında yaşamaktan hoşlanmıyor; güzel olduğunun da farkında. BN/161

O zaman bu mazlumlar, bu hesapsız insanlar, ekinle taş toprağı doldurup kantarı kendi taraflarına getirmek hususunda kusur etmemişler. VÇ/38

Bununla beraber Adviyeye Hanım'la kızı, bütün minder örtülerini yıkanmak, yerdeki yollu pamuk kilimleri çıkarıp bahçede silmek için o günden hazırlanmaya başladılar; tahtanın arkasından bir de çamaşır, daha sonra da hamam, tam bir hafta sonra evlerinin işini bitirmiş oldular. VÇ/183

Bir de ev tutup birlikte oturmağa başladık. SK/169

Dinleyen bulunursa, kendini övüp anlatmaktan kendi düşüncelerini, bilgilerini dökmekten hoşlanır. HP/22

Bir yandan da ortada, bir maltız mangalın üstünde kaynayan yemeğe su koymak için bulaşığı bitirip ellerini yıkamakta acele ediyordu. HP/106

İhsan, işin kötüye varacağını anlayınca ıçkiyi kesip yemek çıkarmaya çalışmış ise de becerememiş. BN/103

Dükkanın kepenklerini kapadılar, ışıkları azalttılar, sandalyeleri kaldırıp masaların üstlerine koymaya başladılar, bize de kalkmak düştü. İÇ/132

Hasılı bir çaresini bulup bir menfaat ucu çıkarmaya bakardı. VÇ/154

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/154, İÇ/160, MA/58, BKÇ/182, BN/23, O/87, İÇ/143, İÇ/143, BN/197, HP/170, MA/174, HP/121, İÇ/62, HP/110, VÇ/127, MA/1778, MA/184, İÇ/38.

3. 2. 3. 3. 2. N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **altı** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Birkaç gün geçince Muslih, babasının bu kadını sevip aldığına inanır oldu. VÇ/199

Başını çevirdi, karşığı evin kapısını açıp çıkan çocuğa baktı: "Onlar bir günmüş, dedi, şimdi bizde ekmek olmuş da ne olacak ! İşin dibi bozulmuş !..." BKÇ/142

Ayrıldıktan sonra bile içinde Behin'in yanlışlığını anlayıp geleceğine bir inan var gibiydi. O/118

Bizi arayıp soracaklara yeter cevaptır. BKÇ/15

Temel, dağılan şapkalari toplayıp üst üste geçiren tezgâhçıya seslendi. İÇ/141

3. 2. 3.4. DT + -Ip/-Up zarf-fiili

3. 2. 3.4.1. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **yedi** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Direktörün karısı Bayan Seyrek, bizim konak yerinin salonlarından ve lavanta çiçeği kokan masa örtülerinden kaçıp bir başına, yol kesen haydutlar gibi, dağ yemeği pişirmemiz ve dört gün şarap içinde bekletilmiş, biftek yerine yarı pişmiş, yarı yanmış etler yememize kızar. BN/123

Hilali, İhsan'ın dayak yemesi işinde Feyzi'ye yardım ettiği gibi, bu kasabacıktan çıkıp gitmesinde yardımcı olmuştur. BN/123

Bavulları arabadan indirip içeri taşımakta babasına yardım etti. VÇ/198

Müsteşarın yanına çıkıp meseleyi izah etmeğe ne mani var ? SK/75-76

Yurdumuz töresinin buna elverişli olup olmamasına o kadar aldırılmaz. BN/159

Bay Özarier gümrükçülüğünde bahşişe, rüşvete el sürmüş olduğu için, soyadı kanunu çıkınca, "Gümrükçü Tevfik "likten kurtulup biraz temizlenmeye yardımcı olur düşüncesiyle "Arıer" adını almak istemiş. İÇ/199

Şehriyar Hanım, bu genç herifin bu yaşlı kadına katlanıp oturmasına bir türlü akıl erdiremez. HP/101

3. 2. 3.4.2. DT + -İp/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **on üç** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Kahve ocağında oturan ağalar bile Kâhya efendimizin geldiğinden, paşasını istediğinden, saadetlu Paşamızın mabeyn aralığındaki odadan çıkıp selamlıktaki arz odasını şerefliendirdiklerinden haber almamışlardı. BN/180

Başımız üstünde dolaşıp uçusan kartallarla şahinlere bakılırsa, yine etrafımızda kuşlar olduğuna inanmak lazımdı. BN/154

Sen beni evine gidip oyun oynadığımız arkadaşlardan bir ikisine tanıtt. BN/161

Herif paraların gittiğine mi yansın, yargıç karşısına çıkıp bir de borcu ödeyeceğine mi ? HP/136

Feyzi cinden, periden o kadar korkmaz, onlara pek aldırılmaz da, o eve gelip giden karılardan çekinir. BN/102

Monşer, ben Avrupa deyince, hepiniz birden kızıp haykırıyorsunuz ve benimle alay ediyorsunuz; fakat, sonra yine oturup öyle şeylerden bahsediyorsunuz ki, Avrupa'da birkaç sene oturmuş değil a, bir kıvıncığından gelip geçmiş bir adamın bile sabır ve tahammül etmesine imkan yoktur. SK/42

Bu yaşa gelip de kadınları korkutan erkeklere ise sicil vermemek değil birer de Merit nişanının al kordonunu vermeli. BKÇ/171

Istanbul'dan kaçıp gelenlere de, bir aralık koruyucu melek olmuştur. HP/57

Feyzi de eve gidip gelenlerden bunlar içinde de o Hafize kadından korkar.
BN/102

Merdiven ayağına yakın bir yerde oturmuş ablak yüzlü bir delikanlı iyice sarhoşlaşmış, önünden gelip geçen kadınların arkasından, ağzı açık, uzun uzun bakıyor.
BN/28

Biraz şüphelenince de astarı söker bakarken; kocası da eve gelip giden kadınlardan işkillenmiş, sıralı sırasız eve gelir, korkusunu da karısına açmaktan çekinmez. BN/102

Mesela, Makber'de, şair bizi benliğimizden sessizce ayırır, duyulan, ancak fasılasızca meçhul kalan ve asırlardan sürünüp gelmiş olan, derin suallerin korkunçlukları içine sürükler. VÇ/82

O sırada boşalmış bu hanı tuttu; hanın kahveciliğini de Rus ordusundan kaçıp bize sığınmış Yakup adında Sibiryalı bir Tatar'a verdi. HP/74

3.2.3.4.3. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **iki** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Mahalle içlerinden uzanıp bitiminde yokuşlaşarak ovaya doğru inen sokaklarıniki yanında, adam boyu yüksekliğinde toprak duvarlar sıralanır gider.
HP/116

Çocuk, anlamadığı bir sorgu sualden sonra, işin tabii yoluna girdiğine sevinmiş gibi hemen koltuktan atladı, Doktor'a dönüp ayaklarını uzatarak, sesini titreterek, yalnız bu sefer keskin asker sesiyle değil, hatip, şair, aktör, sesiyle söylemeye başladı.
MA/39

3.2.3.5.1. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **bir** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Her gün görülen yapılardan olmadığı için Valdalılar'ın kadınlı erkekli toplanıp seyretmelerine de değer. BKÇ/166

3. 2. 3.6. İki veya daha fazla öge almış -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı dört cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Ben biraz para alıp da halka kolaylık **gösterenlere**, “Yolsuzluk yapıyor !” diyemem doğrusu ! BKÇ/40

Sonra yükselip Avrupaluların bizim için neler yazıp neler söylediklerini anlatmaya koyuldu. BKÇ/51

Bir zaman olacak ki, İstanbul mahallelerinde birbirine sabah kahvesine giden ve ev işi diye sabahtan akşama kadar ufacık temizlenmek ihtimali bulunmayan evler içinde uğraşıp gece ölü gibi yatan kadınlara tesadüf olunmayacak; ekmek azalıyor, İsmet Hanım.... SK/35

Bahçede iki yıl önce oturup arkadaşıyla konuştuğu sıra üstüne oturdu. BKÇ/95

Çiftçilerin bütün mahsûlünü elinden alıp onları daima mecbur-ı müracaat bırakan zahire muamelecilerinin elinde, daha ilk günü, itibar-ı umumî bir köpük gibi söndü. VÇ/13

3.2.4.2. -ArAk zarf-fiilinin dolaylı tümlecin içinde yer aldığı **on bir** örnek tespit edilmiştir:

3.2.4.2.1. Öge almamış –ArAk zarf-fiilinin dolaylı tümleç içinde yer aldığı dört örnek tespit edilmiştir, bu örneklerde zarf-fiil, isim-fiile bağlanmıştır:

Yavaş yavaş, ağlayarak beyaz çorapları ile yürümeye mecbur kaldı. SK/117

Gecenin sessizliğini bozan bu gürültülü konuşmaların uğultusu yukarı katlara genişleyerek, sığırlaşarak çıkmaya başladı. BKÇ/33

Gecenin sessizliğini bozan bu gürültülü konuşmaların uğultusu yukarı katlara genişleyerek, sığırlaşarak çıkmaya başladı. BKÇ/33

Otura kalka dinlenerek kan ter içinde çıkmaya çalışıyorum. VÇ/60

3.2.4.2.2. N + –ArAk zarf-fiili, dolaylı tümleç içinde yer aldığı iki örnekte isim-fiile, bir örnekte sıfat-fiile bağlıdır:

Gecedan sarhoş olup sabaha karşı işkembe çorbası içmeğe, limonlu rakı içmeğe kovboy filmleri çeviren sinemalar gidip kabak çekirdeği yiyerek akşama kadar oturmağa, perdede öpüşme olunca ıslık çalmağa, daha nelere ayak uydurdu da onu beceremiyor. SK/167

Bu evlenme olursa, müridi olan Seyyit Hasan'ın Paşa efendimizi ele alarak eyaleti elde edeceğinden, Kâhya efendimiz korkmuşlar. BN/174

Daima kolay, rastgele öğrenilebilir şeyleri toplayarak onlarla yaşamaya alışmıştır. İÇ/13

3.2.4.2.3. ZT + -ArAk zarf-fiilinin dolaylı tümleç içinde yer aldığı bir örnek tespit edilmiştir, bu örnek de isim-fiile bağlıdır:

Fakat geçen arabaların, insanların, bağırان düdüklerin, çatlayan kamçuların sesi, o gürültülü, o kargaşalık kendini şaşırtmış, alıklaştırmış; başında bir uğultu, bir korkuyla yürüyerek bu dar yerlerden kurtulmaya çalışıyordu. İÇ/40

3.2.4.2.4. İki veya daha fazla öge almış -ArAk zarf-fiilinin dolaylı tümleç içinde yer aldığı üç örnek tespit edilmiştir, bu örneklerde zarf-fiil isim-fiile bağlanmıştır.:

Adam portakalı soydu; kabuklarını rasgele fırlatarak şapur şapur yemeye başladı. BKÇ/86

İlk bir ömür yolunda gidebilmek için derin tecrübelerin ömrünü dinlendirmiş, hatta gençliğinden biraz yorgun çıkmış, okuduklarını gördüklerine karıştırarak düşünmeye alışmış, yeni öğrenmek heveslerine kapılmayacak kadar süzölmüş, durulmuş bir zatın nasihatlerine, öğütlerine muhtacım. İÇ/12

Bir ayak sesi işitip toplanır ve arkasını kapıya dönüp başını eğerek çantasını karıştırmaya başlar. VÇ/63

3. 2. 4. 3. -Inca/ -UncA: -Inca/ -UncA zarf-fiilinin dolaylı tümleç içinde yer aldığı **dört** cümleden biri öge almayıp sıfat fiile bağlanırken, iki örnekte de DT + -Inca /-UncA yapısında olup birinde zarf-fiile birinde ise isim-fiile bağlanmıştır, bir örnekte de zarf-fiil çok ögeli olup, isim-fiile bağlanmıştır:

Sımsıkı kapalı şehirlerde, kasabalarda bile genç kızların, isteyince, varmak istedikleri delikanlıları görmediklerine, görmelerinin de ayıp sayıldığına, hoş karşılanmadığına inanmamalıdır. HP/117

Beylerin, ağaların, memurların, gençlerin ayrı ayrı meşreplerini anlar, kim kime tutkundur, kim kimin rakibi sayılıyor, pek kolaylıkla âgâh olur, sonra kim saz çalmaya

başlayınca sarhoşluğu arttırıp yanındakine hulus çıkmaya başlar, kim saz âleminde alışveriş lakırdısı etmekten hoşlanır, kim rüşvet işlerini saz söz arasında bitirmeye meraklıdır, kimler ârifdir, zarif görünmek müptelasıdır; kimler seslerini güzel zanneder ve okumak isterler hepsini bir bir bilir. VÇ/154

Bu kararı verince i kafasında aile hukukuna, kadınların terbiye ve idaresine, çocukların yetiştirilmesine dair, neredense toplanmış kalmış bir yığın malumat, bir yığın hikmet bulunduğunu anladı ve daha adı belli olmayan karısına karşı derin bir sevgi duymaya ve ona sadık kalmaya yeminler etmeye hazırlandı. MA/184

Gecedan sarhoş olup sabaha karşı işkembe çorbası içmeğe, limonlu rakı içmeğe kovboy filmleri çeviren sinemalar gidip kabak çekirdeği yiyerek akşama kadar oturmağa, perdede öpüşme olunca ıslık çalmağa, daha nelere ayak uydurdu da onu beceremiyor. SK/167

3. 2. 4. 4. (i)-ken: Yedi cümlede dolaylı tümlecini içinde yer almış olup beş cümlede sıfat-fiile, iki cümlede isim-fiile bağlanmıştır. Zarf-fiillerin yapıları da; üç cümlede dolaylı tümleçli, iki cümlede ise çok ögelidir, iki cümlede de öge almamış zarf-fiil şeklindedir:

Bir yandan da Valda kadınları, donanmanın Santa Castello'ya çekilirken vereceği büyük baloya hazırlanıyorlardı BKÇ/177

Kâhya saymaya, gedik koymaya, İstanbul'da her şeyin bir esnaf ve ocak ve ekmek hakkına bu kadar riayet olunurken, nasıl olup da bu okuyucu dilencilere vaktiyle bir kâhyalık **verilmediğine**, değnekçi, yiğitbaşı, esnaf ulusu konulmadığına taaccüb edilse yeridir. BKÇ/19

-Bu dedikodulara çare aranırken, sathi muvakkat tedbirlerle işin geçiştirilebileceğine bendenizin de kanaatim yoktur. MA/179

Eski müdür *bir yere giderken uğurlanmaktan*, bir yerden gelirken karşılanmaktan pek hoşlanırdı. İÇ/167

Eski müdür *bir yere giderken uğurlanmaktan, bir yerden gelirken karşılanmaktan* pek hoşlanırdı. İÇ/167

Fakat hocalar, vilayetin müderris takımı, *dellâllik ederken* bir türbe, bir yeşil sarık, arkasına bir cübbe geçirmekle kendi kabilelerine kolayca **iltihak etmiş** bu arkadaşlarından hoşlanmazlar. SK/17

Çocuk iken haylazlık edip **okumadığına** ziyadesiyle müteessif bulunuyordu.

HP/155

3. 2. 4. 5. -mAdAn zarf-fiili: -mAdAn zarf-fiilinin dolaylı tümleç içinde yer aldığı bir örneğe rastlanmıştır:

Şüphesiz *gün doğmadan* buralardan **uzaklaşmaya** çalışıyorduk. BN/150

3. 2. 4. 6. -Dikça / -Dukça: Bir cümlede dolaylı tümlecin içinde yer almıştır. Bu cümlede sıfat-fiile bağlı olup, nesne almıştır:

Basire, pek körpe kızken, *kendisini gördükçe takılan* bakkal çırağından hoşlanırdı. BKÇ/73

3.2.4.7.-A zarf-fiili: Bu zarf-fiilin dolaylı tümleç içinde yer aldığı örnekleri iki ayrı grupta ele almakta fayda görülmiştir. Birincisi ikilemeli yapıların dolaylı tümleç içinde yer aldığı örnekler, ikincisi ise kurduğu birleşik fiillerin dolaylı tümleç içinde yer aldığı örnekler. Birinci gruptan beş örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin üçü isim-fiile, ikisi sıfat-fiile bağlanmıştır. Nesneli bir örnek dışında diğer dört örnek öge almamıştır, "*İşite işite her gün hükümet işlerinin bozuk gittiğine*, savaş kazanılsa bile işlerin düzeleceğine inanı kalmadı. HP/65" örneğinde bir anlatım bozukluğu vardır, cümle şu şekilde olmalıydı "*Her gün hükümet işlerinin bozuk gittiğini işite işite, savaş kazanılsa bile işlerin düzeleceğine inanı kalmadı.*" Cümle bu şekilde düşünülünce de zarf-fiil yükleme bağlandığı için bu sınıflandırmada bu örneğin yer almaması gerekir:

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. İÇ/128

Gazetelerin sayfaları *gitgide* daha yavaş **dönmeye** başlıyordu. VÇ/41

Otura kalka dinlenerek kan ter içinde **çıkma**ya çalışıyorum. VÇ/60

Bu adamı, *çocuklarını döve döve öldürmüş* karısını da öldürecek bir adama benzetti. MA/24

İşite işite her gün hükümet işlerinin bozuk gittiğine, savaş kazanılsa bile işlerin düzeleceğine inanı kalmadı. HP/65

İkinci gruptan dokuz örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin tamamında yardımcı fiiller sıfat-fiil eki almıştır. Bu gruptan üç örnek alıp diğerlerinin sayfa numaraları verilecektir:

Bu eleman ile bu işi başarabileceğinize doğrusu inanmıyorum. O/87

Bir yandan bu işler yapılırken öte yandan da sicil verecek komisyon, ne takımdan subaylara sicil verebileceklerini kararlaştırmaya çalışıyorlardı. BKÇ/170

Durun bakalım canım, doğru mu, yalan mı ? diyor, kendisi ile eğlenmek için bu haberi çıkarmış olabileceklerinden işkilleniyordu. O/189

Diğer örneklerin sayfa numaraları: O/217, O/175, HP/187, HP/148, HP/100, İÇ/22.

3.2.4.8.-I/-U: Bu zarf-fiilin dolaylı tümleç içinde yer aldığı örnek, tespit edilmemiştir.

3.2.4.9.-All: Bu zarf-fiilin dolaylı tümleç içinde yer aldığı örnek, tespit edilmemiştir.

3.2.4.10 -rsA: Bu zarf-fiil işlevli yapının dolaylı tümleç içinde yer aldığı bir örnek, tespit edilmiştir. Bu örnekte -rsA zarf-fiile bağlıdır:

İstemediği şeyleri anam, babama ne kadar söylerse ben de o kadar söyleyip işin tadını kaçırmamaya çalışıyordum. O/102-103

3. 2. 5. Zarf-Fiilin Zarf tümlecinin İçinde Yer Alması

3. 2. 5. 1. -Ip/-Up Zarf-Fiili: Bu zarf-fiilin dolaylı tümlecini içinde yer aldığı dört yüz on örnek tespit edilmiştir.

3.2.5.1. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiili

3 2 5.1.1. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı on örnekte zarf-fiil, zarf tümlecini içinde yer almaktadır. Fakat “Eğer delikanlı kendilerini beğenmez de başka bir kız seçerse, bozulup küçük düşmemek” ben onu

beğenmiyordum” diyebilmek için arkalarında açık kapı bırakmaya çalışır, ihtiyatlı davranırlar. BN/129” örneğinde tereddüt etmekle birlikte “**bozulup küçük düşmemek**” ben onu beğenmiyordum” diyebilmek için” ögesini “çalışır”yüklemine bağlı olarak düşününce, zarf-fiil, zarf tümlecinin içinde yer alır, eğer bu öge “bırakma” isim-fiiline bağlı olarak düşünülürse, o zaman zarf-fiili dolaylı tümlecini içinde yer alır:

Yeni gelen bu iltifata, bu hatır soruşlara ayağa kalkıp oturmakla, elini kaşına götürüp askerce selamlamakla cevap vermiş oluyordu. MA/24

Hem senin niçin gidip birkaç dolu içmeye çekiniyor gibi görünüyorsun. VÇ/108

Eselip açılması, herkes içinde tanınması için Fernandez’in valilik toprağına dikilmesi gerekiyormuş. HP/186

Saadetlu Paşa efendimiz, Kâhya efendimizin topladığı parada, pulda değillerse de kendileri pek yüksek boylu olmayıp çiçek bozuğı da olmaları dolayısı ile Kâhya efendimizin gösterileri ile tutumlarından; insanlık hali bu ya, incinmekte idiler. BN/170

Sıkılıp dışarı çıkmak istedikçe bunların bacaklarını atlayıp rahatsız etmemek için kapı yanındakilerden birini seçmişti. BKÇ/42

Böyle olunca alıp çamaşırını dışarıda istediğı yere yikatmak, kolalatmak varken çekiniyor, utanıyor. VÇ/222

Dönüp, gene eşeğı bıraktığı yere gitmek isteyerek yürür dururken, yolun yüksecik bir yerine çıkınca, uzaktan köy yolu üstünde bir karaltı gördü. O/201

Eğer delikanlı kendilerini beğenmez de başka bir kız seçerse, bozulup küçük düşmemek” ben onu beğenmiyordum” diyebilmek için arkalarında açık kapı bırakmaya çalışır, ihtiyatlı davranırlar. BN/129

Fesin bırakılıp şapkanın giyilmesi kanunu çıktığının ertesi yahut daha ertesi günü, Termeliler, nereden bulmuşlarsa, birkaç sandık şapka getirip mağazalarının geniş tezgahı üstüne dağ gibi yığılmışlar; gelen birini kafasına uydurup alıyor, sonra elinde evire çevire bakarak giyiyor. İÇ/139

O vakte kadar Mustafa, Ali’den kaçıp kurtulmak isterken artık kaçmıyordu. İÇ/62

3.2.5.1.2. Öge almamış–Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **on dokuz** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almıştır:

Cavide'nin gelip gideni çoğalıp da kapısını önünde arabaların sayıları arttıkça dışarı salonda da bu Münire hanım gibi bir kadın peyda oldu. HP/30

Seza, kıza, elini nasıl olup da kestiğini soruyordu, kız:

- Elimi keserken ben orada yoktum, dedi. BN/134

Birini aldattığı ve sersem edip elinden malını bir para ucuza aldığı vakit, diğerlerinin yüzünde uçan memnuniyet havası onda yoktu. VÇ/37

Benim kalkıp oturduğumu duyunca hemen başını kaldırdı ve etrafa bakındı. BN/153

Yanında oturan kadın da bunun sevgisizliğini anlamış, hem konuşuyor, hem de sezişinin doğru olup olmadığını anlamaya çalışıyor. BKÇ/59

Misafir olmayıp da ihtiyarları sofralarına aldıkları günlerde de onlarla hemen hiç konuşmazlardı. SK/102

Faik Efendi, sonra fena halde saracaklarını ve bu işin bitip tükenmeyeceğini bildiğinden işi kabul etmeye çalışıyordu. O/134

Ertesi gece Habeş hastabakıcı Huriye, komşunun çocuğuna aktardan, kurma bir otomobil almış, evde kurup koşturacak yer olmadığından hastaneye getirmişti. O/207

Bırakıp dışarı çıkacağımız sırada Tıknaz bana:

“Sen kal” dedi. BN/200

Adile Hanım durup biraz düşündükten sonra:

-Geçen gün, dedi, dinledim. VÇ/172

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/182, BKÇ/96, İÇ/19, İÇ/128, SK/105, BN/190, BN/140, BN/190, HP/131.

3.2.5.1.3. Öge almamış -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı kırk cümlede zarf tümlecinin içinde yer almıştır:

Para kıt geçim dar ise de evdekiler yoktan anlamazlar, bulup buluşturup bir şeyler almalı, çantayı, kese kâğıdını, cepleri koyunu koltuğu doldurup eve öyle gitmeli MA/77

Bu hanımefendinin kocası öldükten sonra babadan, kocadan her ne kalmış ise satıp savıp yiyerek evini bozmamış, çocuklarını yetiştirmişti. HP/31

“Giyinip boyanmadıkça kimseye görünmezler.” dedi. SK/146

Binbaşını karısı gidip evi görünce, şaşırıldı:

- Ayol, burası dört duvar, burada nasıl otururuz ? O/184

Her gün gelip geçerken dükkânın loşça köşesinde bir ufak halı seccade üstünde diz çökmüş, terbiyeli oturmış görürüm. O/59-60

Ben yemeğimi daha önce bitirmiştım, kalkıp giderken,
“Afiyet olsun” dedim. BKÇ/146

Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, planını bir kâğıda çıkarmadıkça bu evi başkasına anlatamaz. HP/21

Evlenip kahveyi bırakınca tanıdıklar bana ne der ! O/37

Kalkıp arkasından yürüyünce ihtiyar kadın korktu, bir çığlık kopardı. SK/155

Ancak nikah olup herif eve girince, kocasının Nebiye’ye bakışını gördü, beğenmedi. BN/70

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/123, BKÇ/168, BKÇ/145, BKÇ/196, BKÇ/141, BKÇ/151, VÇ /174, VÇ /184, VÇ /189, VÇ /183, VÇ /63, VÇ /42, VÇ /220, VÇ /217, HP/154-155, HP/130, HP/179, HP/73, HP/31, O/114, İÇ/193, İÇ/25, SK/90, SK/152, BN/94, BN/96, BN/210, BN/204, MA/142.

3.2.5.1.2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.5.1.2. 1. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **iki** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Rum hizmetçinin delâlet ve irşatları ile dükkân ve mağazalara çıkmaya ve alışveriş etmeye; eksik kesip pot dikmekten vazgeçerek, elbiselerini, çamaşırlarını diktirmeye başladı. VÇ/51

Ancak kız olup da koca beklemek de kolay olmadığı için, karşılarına çıkan her genci tartmağı, denemeyi doğru buluyorlardı. HP/34

3.2.5.1.2.2. Ö + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **dört** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Bir romorkör boyanıp yanaştırıldığı gün nişan tahtası daha bitmemişti. BKÇ/170

Benim de anam ölüp babam yeniden evlendiği günler, hizmetçilerle düşüp kalkmaya başlamıştım. BN/138

Bütün bu hazırlıklar bittikten, havalar açıp barometreler de düzeldikten sonra, bir gece büyük donanmaya, büyük yaz manevraları için buyruk verilir. BKÇ/159

O adam çıkıp gittikten sonra sanki kendi kendine söylüyormuş gibi,

-O günler geçti ! dedi. HP/139

3.2.5.1.2.3. Ö +-Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **yirmi dokuz** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Sabah olup ortalık açılınca eczaneye gitti. VÇ/214

Şimdi biz çekilip gidince kim bilir ne kadar zaman bu han yolcusuz, bu hancı yalnız kalacak. SK/50

Nebiye, kapının iç yanında çocuğunun,kocasının birkaç parça çamaşırını yıkıyordu, kapı açılıp da kadını karşısında görünce, ayağa kalkıp “Buyurun” dedi ise de, biraz şaşıtı. BN/106

Halkevimiz yapılıp bitince, geri kalan ağaçları da, burayı yapan mühendis, “Yapıyı kapıyor, kimse bir şey görmüyor !” diye kestirmiş, yerlerine de beş on ufak çam, biraz da topsalkım diktirmiş. İÇ/148

Sinemaya gidip oturuyorlar, oyun bitip çıkıncaya kadar bunu konuşuyorlardı. VÇ/138

Bu yaşlar geçip de erkeklerin de haksız oldukları yaşlar gelince, yeryüzünün en yiğit, en batır adamları bile karılarından korkarlar. BKÇ/171

Düğün olup geçince, Hatice ile Hüseyin istedikleri yerde yaşayıp, istedikleri yerde, istedikleri kadar kalmaya başladılar. BKÇ/117

Herkes dağılıp da oda boşalınca, anası Enver Efendi’ye çıkıştı. O/182

İşler gelişip Tevelioğlu ufak bir avukat olmaktan çıkınca, bunlar da bu evde oturamaz oldular. HP/27-28

Kadınlar biri bitirip öteki başlayarak arasına hepsi birden söyleyerek işi anlattılar. O/178

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/143, SK/42, HP/76, BKÇ/117, HP/131, BKÇ/132, İÇ/193, MA/77, BN/215, O/94, VÇ/175, BKÇ/83, BN/18, VÇ/198, İÇ/214, İÇ/184, VÇ/187, BN/125, BKÇ/94.

3.2.5.1.3. N+ -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.5.1.3. N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı **on dokuz** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Arabayı bulup getirmek için bir adam yolladılar. O/62

Gömülü köyünden Dulkadiroğlu Halit, köy tarlasındaki üç dönümlük bir tarlasını açıp kendisine bağ yeri yapmaya başlayınca, komşusu Dursun Hacı tasalandı. MA/214

Yalnız alıştıkları evi değiştirip rahatlarını bozmaktan da korktuklarından bir zaman şikâyetle vakit geçirdiler. MA/186

Kaynını okutup hekim yapmak için çok uğraştı. HP/169

Fena bir söz söyleyip yeni bir uygunsuzluk çıkarmamak için,
-Bilmem, dedi. O/148

Hanife kadının onu arayıp Nebiye'ye almak için kandırmaya çalıştığı günlerde, askerden geleli on beş gün olmuştu. BN/72

İkisi de koca bulamayıp evde kalmak korkusu geçirmeden evlenmişler. SK/82
Nebiye, uyuyan Gülsüm'ü alıp yatağına yatırmak için kocasına doğru eğildi.
BN/92

İlgili, sorumlu bakanlıklar da bu karşılıkları anlayıp arasına **sormakla** yetinirlerdi. İÇ/169

Hoca, müezzinin sustuğunu görüp büsbütün galebe etmek için hücumunda devam eyledi:

-Yoksa bana mı inanmıyorsun ? dedi. SK/18

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/21, BN/40, BKÇ/36, MA/219, HP/64, BKÇ/128, BN/24, HP/143, BN/178.

3.2.5.1.3. 2. N+ -Ip/-Up zarf-fiili N+ -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **on dokuz** cümlede zarf- fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Sözünü bitirip oturan Âyan azasının kanaatine, onun nutkundan sonra, bugünkü bu meselenin artık münakaşa edilmemesi lazımdı. MA/175

Saffet Beylerin Bedia o tiyatrocunun herifi sevip de kaçıdığı gün, çok ayıplamıştım. O/128

Gece, ışığı söndürüp yatacağı sırada, sokakta bir ayak sesi duymuş da pencereden bakacak olmuş, karşı evin bahçe duvarı önünde bir gölge duruyormuş. İÇ/207

Burayı bırakıp gittiğim gün, dedim. MA/227

O, benim yalnız sokağa çıkıp ötede beride düştüğümünden, halimi bilip evde oturmadığımdan böyle fena şeyler düşündüğümünden muzdarip, münfail, bana darılır. SK/129-130

Onu aptallaştırıp çileden çıkardıktan sonra da alay edecek. İÇ/202

Parmağını kaldırıp ayrı ayrı herkesi gösterdikten sonra hiçbir şey söylemedi. BN/35

İhtiyar, kâğıtları verip odasına döndükten sonra ayakta durdu. SK/106

Karısının nasıl sevineceğine, neler söyleyip neler yapacağını gözünün önüne geçirip dururken kapı açıldı, içeriye genç bir adam girdi, gidip pencerenin yanındaki köşelerden birine yerleşti. BKÇ/43

Birbirimizi sevip rahatça yaşama ve geçinmenin yollarını bilmediğimiz ve kırk yıldan kalma göreneklere yapışıp kaldığımız için, dar bir kapıdan nasıl geçilebileceğini bilmeyip de itişen kakışan, birbirini incitip azarlayan kimseler gibi, hiçbir iş görmeden yorulup duruyoruz. MA/219

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/87, MA/226, BN/118, İÇ/141, MA/226, HP/54, MA/219.

3.2.5.1.3.3. N +-Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **otuz altı** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

İnsanı bıktırıp canından bezdirinceye kadar konuşur. VÇ/130

Gene o adam ikinci oyunu da kaybedip bir parti yenilmiş olunca kızdı. MA/238-239

Muavin, telgrafi uzatıp masanın üstüne eğilerek,

-Efendim, dedi, mühim bir şey değil, ancak, emir buyurursanız haftalık yerine, gündelik versin diye yazalım. O/84

Dudağı bükülerek, çenesi titreyerek, yüzü gerilip çirkinleşerek;

- Hadi kalk bir lokma yemek ye. VÇ/205

Cavide'nin gelip gideni çoğalıp da kapısının önünde arabaların sayıları **arttı**ça dışarı salonda da bu Münire Hanım gibi bir kadın daha peyda oldu. HP/30

Haber alıp sıkıştırınca "Gitmem!" diye diretti. HP/15

Sûreyi okuyup bitirince, ortada tuhaf bir hal oldu. BKÇ/18

Bununla beraber, yokuşu tırmanıp Sıraselviler'e çıkınca, sevindi. VÇ/222

Biletlerini alıp üçüncü mevkide yerleşince rahat ettiler. MA/165

Birkaç ayak merdiveni çıkıp, o gece gündüz açık duran kapıdan girince, darca bir aralıkta bulunursunuz. VÇ/90

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/143-144, HP/28, HP/21, HP/176, BN/185, BN/180, BN/167, BN/181, O/94, O/66, O/121, O/32, O/63, O/48, BKÇ/87, BKÇ/185, BKÇ/199, BKÇ/160, BKÇ/85, İÇ/38, İÇ/171, VÇ/94, VÇ/62, SK/32, SK/73, MA/107.

3.2.5.1.4. DT + -Ip/-Up zarf-fiili

3.2.5.1.4.1. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı üç cümlede zarf- fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Yasak bölgelere izin verilmesi işi yeni çıktığı yıllarda, izin isteyen herkese izin verilmeyip bunlar için inceleme yapılması töresi varken sonraları bir takımlarının, izin koparmak tellallığına kalktıkları görüldüğünden, izin ücretlerini biraz arttırıp her isteyene izin verilmesi töresi konulmuştur. BKÇ/157

Bizim Turgut Öksüz de Kızıldeniz postalarından alınıp Körfez postalarına verilmesi için mektup yazıyor, benden yardım istiyor. BN/211

Bu işin bir ucu tüfeğe sarılıp dağa **çıkma**ya kadar gider, azizim. MA/212

3.2.5.1.4. 2. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **on sekiz** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecini içinde yer almaktadır. Fakat "Senin benim gibilerin elinde kalıp da yurtluk olacağına, onun elinde ko şenlik olsun. O/191" örneğinde "Senin benim gibilerin elinde kalıp da yurtluk olacağına" ögesinin zarf tümleci mi dolaylı tümleç mi olduğu konusunda kararsız kalınmasına rağmen, ihtiyaten bu bölüme alınmıştır:

Onun gibi bir insanın böyle dağ kadar nefesler arasında oturmaya katlanıp kendi vatanını, kendi yurdunu beklediğini düşündüğüm zaman Velika'cığım, günah da olsa itiraf ederim ki, kalbimde bir acı duydum ve utandım. İÇ/21

Senin benim gibilerin elinde kalıp da yurtluk olacağına, onun elinde koşenlik olsun. O/191

Kocalarından boşanıp başkalarına varan kadınları işittikçe bunlara benzeyeceğimi düşünüp öğreniyorum. O/114-115

Yemek odasından gelip kadın misafirlerin yanlarına giden karısına seslenerek

- Baksanıza ! başhekim bildik çıkıyoruz, dedi. BKÇ/52

Arkasından gelen uzun boylu adam doktora yaklaşıp,

Hoş geldin, dedikten sonra, kamile Hanım'a yemek için seslendi. HP/56

Sonra uzakta, ta uzakta vahşi, aç kalmış bir balıkçıl bütün rüzgârların uğultusunu yırtarak, ovada aksedip kaybolan sesiyle haykırdı. İÇ/51

Hırsız-poliste sıkışıp büyükler tarafının bahçesine sığındığımız zaman da bizi yakalıyor, hırsızla polisi kollarımızdan tutup karşı karşıya getiriyor, oyunun tadını kaçırıyorlardı. BKÇ/143

Yanlış okuyunca tokat geleceğini, kulağından tutulup burnu kitaba sürüleceğini bildiği için korkuyor, başını sakınıyordu. O/175

Murat Ali ile İhsan Hilmi yatağı hazırlayıp karyolanın da kırık yerlerini tel ile bağladıktan, üstüne uzanıp bir de denedikten, Murat Ali'nin bavullarını da yatağın altına soktukten sonra, sofaya çıkıp birer kahve içecekleri sırada evin merdivenleri çatırdadı. HP/54

Kadri, akşamları karnında gırıl gırıl yel toplandığını, sonra yatınca bu yelin bacaklarına indiğini, diz kapaklarında toplanıp sabaha kadar onu uyutmadığını anlattıktan sonra,

- Ben diyorum ki, Doktor, diyor, bu yellerin başı hep karın içinde olacak. HP/173

Komşular, kiracılar sıcak yaz geceleri odalarında bunalıp, sokakta, duvar diplerine kilim serip oturdukları saatte İbrahim Ağa da çıkar, bunlarla oturur. HP/93

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/181, MA/219, MA/211, HP/117, İÇ/204, SK/1229-130.

3.2.5.1.4.3. DT + -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı **yirmi sekiz** cümlede zarf-fiil dolaylı tümlecin içinde yer almaktadır:

Dediğim gibi de oldu: Sıraya girip durunca bana döndü,

-E, ne var ne yok bakalım, dedi. SK/91

Odadan çıkıp giderken, belki beni arıyor, diye düşündüm. SK/155

-Güzel söylüyorsun; ama bakkal gidip geldikçe kocan kıza takılırmış. İÇ/214

İlk görüşte dilenciye benzetilen bu kadın, kılığına aldırmayıp da biraz görülünce kadın tellallarından olduğu kolayca anlaşılır. VÇ/203

Motorculuk eden Cemil adında biri de kalabalıktan ayrılıp otelin karşısındaki kahveye giderken:

-Benim dediğimi yapsınlar, bir seferde kapar, dedi. VÇ/98

Kızlar, çakıllar üstünde ağlaşıp otururlarken bu fenerli olayın geldiğini görünce, kendilerini aradıklarını anlayıp bağrışarak, gelenlere doğru koşuştular. BN/167

Masanın üstüne uzanıp bu sözleri söylerken, arkadaşı ceketini giydi, cigara paketini, kibritini cebine koydu, önündeki kâğıtların birazını oradaki çocuklara verdi, onlara yapacakları şeyleri ısmarladı, sonra da arkadaşına:

-Ben senin boş laflarından bıktım, dedi, bahçeye saz dinlemeye gidiyorum, gelirsen gel; gelmezsen, işte kapı. VÇ/109

Birbirine sıkışıp oturarak ilkin sustular. BN/167

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/74, MA/87, MA/82, MA/71, MA/216, MA/138, MA/169, MA/238, İÇ/44, İÇ/169, VÇ/191, VÇ/135, VÇ/70, BN/133, BN/138, O/120, SK/169, HP/194, BKÇ/199.

3.2.5.1.5. ZT + -Ip /-Up zarf-fiili

3.2.5.1.5.1. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin sıfat-fiile bağlandığı **sekiz** cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır. Burada dikkati çeken bir durum, zarf tümleci almış -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf tümleci dışında cümlenin diğer öğeleri arasında yer almamasıdır:

Epeyce durup dikildikten sonra içerden başı açık, ceketsiz, gözlüklü bir adam çıktı. O/199-200

Hele genç bir çocuğun kurtulacak gibi dururken birdenbire değişip öldüğünü gördükten sonra. MA/224

Biraz durup, sigarasının külünü silktikten sonra söze devam etti. BKÇ/196

Biraz durup o da düşündükten sonra, birden ayağa kalktı, dışarı çıkıp Şefika'yı çağırıldı. SK/150

Biraz daha durup düşündükten sonra müdür:

- Anlaşıldı, dedi, biz bunu istediğimiz gibi düzgün koparamayacağız. VÇ/99

Güzelce ıslatıp kazıdıktan sonra, atı yeniden koşturmaya götürdüler. MA/117

3.2.5.1.5.2. ZT + -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlandığı yirmi altı cümlede zarf-fiil zarf tümlecinin içinde yer almaktadır:

Böyle kestirip kaldırırken, aralarında kavga çıktı, içlerinden biri yağ kandiline bir bıçak vurdu, sonra karanlıkta dövüştüler. MA/126

Böylece yaşayıp dururken günün birinde Muslih'in üvey anası ile babası arasında bir anlaşmazlık çıktı. VÇ/203

Hatice, çocuk gibi hıçkırıp içini çekerek:

- Ama, bilmezsin ne kadar üzüldüm, artık bir daha seni göremeyeceğim sandım: BKÇ/114

Mazhar, iki kadeh içip eve gelince. Çağır bakalım Nebiye nerede ! Güzele bakmak sevaptır, demekten çekinmiyor. BN/71

Lâkin en sonra âciz kalıp bir kara veremeyince, onunla tanışmaya ve hükümet dairesine koşmuşlardı. İÇ/35

Bunları bay Özarier'i yakından tanıyarak, onun ile görüşüp, konuşup, ne adam olduğunu bilerek yazmıyorum. VÇ/132

Orada musluk taşının altına koydukları kırık tabağın içinde yemek suyuna doğranmış ekmeği, gözleri kapalı, ağzı ile tutup silkerek, sanki öğrenerek yiyor. VÇ/180

Biraz iyileşip de canlanınca, onu Almanya'ya yolladılar. BKÇ/68

Sadece içeri girip kapıyı kapayınca:

“Hoşundu, dedim, ben senden bunun acısını çıkarırım !”. VÇ/167

“İçeri girip bir kahve içmeden bir yere gitmem” dedim. SK/143

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/158, BN/164, MA/112, MA/2311, İÇ/169, BN/73, MA/137, VÇ/188, BKÇ/148, HP/162, HP/71, BN/181.

3.2.5.1.5.3. İki veya daha fazla öge almış-İp / -Up zarf-filinin sıfat-fiile bağlandığı on altı örnekte zarf tümlecinin içinde yer almıştır:

Hayriye Hanım, bu ev,in ortanca kızı, daha kız sanılacak kadar taze görünen güzel bir kadın, bir buçuk yıldır evli ise de kocasını ilkin fakülteyi, sonra da askerliği bitirip eve yeni geldiğinden, ancak bir buçuk aylık evli bir hanım, yemek odasının yanındaki ufak odada kocası ile kendisinin gömleklerini ütülüyordu. O/131-132

Bu da, üvey anasının anası diye eve gelip giden çok çirkin bir kadın yüzünden çıktı. VÇ/203

1918'de boşaltıp mal sahiplerine bıraktılar, onlar da, Galiçya'da başından ağırca yaralanıp Almanya'da iki yıl bakıldıktan sonra askerden çıkarılan Çolak İbrahim adında birine kiraladılar. HP/73

Senin o uğursuz patronun hep dalavere düşünüp fesat karıştıracağına biraz da bunları öğrensün. VÇ/85

ZT(acaba dolaylı tümleş mi)

Balıklarımı saza dizip saza veren ihtiyar köylüye bolca bahşış vererek benimle beraber köye döndün. İÇ/49

Bundan başka kabine azası olduğuna göre evvelce aralarında görüşülüp kararlaştırılmamış bir fikri burada ileri sürmek muvafık olmayacağı için sözlerinin arkasını kısa kesti. MA/177

Yeryüzü aydınlanacak, derisinin içine tırnaklarını geçirip yapışmış bir böceği oradan koparıp atınca nasıl insanın yüreği ferahlarsa Mesrure'nin de içi öyle rahatlayacak. İÇ/203

Çingeneler, kışlık zahirelerini yazdan tedarik edip aile geçindirdikleri halde o, bir tek başına geçinemiyor, çok defalar gece okuduktan söyledikten sonra sabahleyin tefini koltuğuna sıkıştırıp arkasında rengi yeşile dönmüş redingotu ile odasına, aç dönüyordu. VÇ/153-154

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/109, HP/93, BN/105, BN/181, İÇ/44, MA/166, HP/59, VÇ/40.

3.2.5.1.6.1. Zarf-fiile bağlanmış iki veya daha fazla ögeli zarf-filinin zarf tümleci içinde yer aldığı **on dört** cümle görülmüştür:

Yalan dünya hanımefendi, dedi. İnsan gözüünü açıp kapayınca kadar gelip geçiyor. MA/45

Üç kere bacaklarını sallayıp karnına vurmamakça, dizginleri bir iki tartmadıkça, yerinden kııldamıyor. VÇ/20

Bu denizlerde onlar nasıl gelecek, biz nasıl alacağız aklım ermedi; ama, aradan bir iki saat geçip de ortalık da ışımaya başlayınca, fırtınaya, korkunç sallantıya alışır gibi oldum. BN/196

Cavide kocaya varıp da apartmana çıkınca, Cavide'nin tutumuna, kocasının kazancına bakarak, kendisi gibi birinin bu eve gerekli olduğunu görüp buraya kapılanmıştır. HP/30

İlk günlerde, herkes yatmaya gidip de lokanta tenhalaşınca, doktorla baş başa kalıyor, konuşuyorlardı. HP/66

Sen düşünüp karar verip kızı alıncaya kadar bizim iki çocuğumuz olur. VÇ/76

Avni Hurufi Efendi'nin kulakları kızarmış, Sevki ekmek öpüp çocukları üzerine yemin ettikçe onun içine baygınlıklar çöküyordu. MA/25

Yeryüzü aydınlanacak, derisinin içine tırnaklarını geçirip yapışmış pis bir böceği oradan koparıp atınca nasıl insanın yüreği ferahlarsa Mesrure'nin de içi öyle rahatlayacak. İÇ/203

İşler yolunda gidip dururken kim bunun aklına girmişse girmiş beylikçiliğe kalkmış. BN/57

Karısının nasıl sevineceğine, neler söyleyip neler yapacağını gözü önünden geçirip dururken kapı açıldı, içeriye bir genç adam daha girdi, gidip pencere yanındaki köşelerden birine yerleşti. BKÇ/43

Bazen hepsi onun etrafına toplanıp da ona tütün hakkında, kaçakçılık hakkında, birbirini vuranlar hakkında sualler sordukça o memnun oluyor, onlara izahat veriyor, bilgiçlik taşıyor, arasına yalan da söylediği de oluyordu. VÇ/152

Yalnız soyadı değil, her gün yeni bir işini bulup kocasını azarlar dururken, son günlerde kızları, babalarındaki değişikliği görüp analarının gözünü açtılar, hemen o sırada Mesrure'ye yoldaşlığın da farkına vardılar. İÇ/199

Değiştiririm, sayın yurttaşım, dedim, değiştiririm ama, herkes benim yeni adımlı belleyip alıncaya kadar eski adı yaşar, sürer, sürünür gider. BKÇ/25

Evde bavul açılıp bunlar ortaya çıkınca, karısı hemen oracıkta ayakkabıları ayağına geçirip bakacak. BKÇ/42

3. 2. 5. 2. –ArAk Zarf-Fiili: BU zarf-fiilin zarf tümleci içinde yer aldığı toplam **yirmi bir** örnek tespit edilmiştir.

3. 2. 5. 2.1. Öge Almamış-ArAk zarf-fiilinin zarf tümleci içinde yer aldığı altı örnek tespit edilmiştir, zarf-fiil, bu örneklerden ikisinde sıfat-fiile bağlanırken, iki cümlede de zarf-fiile, iki cümlede de isim-fiile bağlanmıştır:

Bunun için de Kâhya efendimizin incinerek yaylağı sereflendirdikleri günlerde, içkiye çok düşkünlük göstermişler, Kara Hafız, Köçek Firuz gibi ayak takımı kimselerin, İstanbul'da iken Paşamıza ettikleri yetmiyormuş gibi kalkıp buraya da gelmeleri, Paşamızı her türlü şaklabanlıkla avutmaları haremsarayca da hoş görülmemiş; ancak, Kâhya efendimize karşı fırsat verilmiş olmamak için içerde dönen küskünlüğün dışarıya bezdirilmemesine çalışılmış idi. BN/173

Bir ay sonra bir öğle üstü, Besire, hem korkarak, hem de kendini alamayarak, geri dönülmeyecek kadar ileri gitmiş olduğu gün yattığı sedirden doğrulunca, karşısındaki köşede sandalyenin üstünde, onlara bakan kediyle göz göze geldi. BKÇ/77

Ben yalvararak söyledikçe o sanki hoşlanıyordu. VÇ/167

Bir saat yorularak terleyerek boğuşuktan sonra her şey bitmiş oldu. İÇ/28

Karı koca olarak kaldıkları sürece üzüntüler tükenmeyecekti. BKÇ/120

Bunun için, her yılın nevrusunun kırkinci günü, saadetli Paşa efendimiz göçlerin Tarlak yaylasına kaldırılması Kâhya efendimiz göçlerin de birlikte yürümesi, Defterdar efendimizin eyalet merkezinde kaymakam olarak kalmaları, elde bulunan işlere yoluyla bakmaları yapılagelmekte olan âdetlerden iken, Paşa efendimizin göçleri hazırladığı sıralarda, Kâhya efendimiz Paşa hazretleri görüşmelerinde, Torlak yaylalarının suyu ile havası ile haremsarayları halkının uyuşamayarak bütün yazı rahatsızlık içinde geçirdiklerini ileri sürerek eğer Paşa hazretlerinin izinleri olursa, Küreken Kaplıcalarında yaylamaya gideceklerini buyurmuşlar. BN/172

3. 2. 5. 2. 2. N + -ArAk zarf-fiilinin zarf tümlecinin içinde yer aldığı **dört** cümleden üçünde sıfat-fiile bağlanırken, bir cümlede zarf-fiile bağlanmıştır:

İstedğini yapmış olacak, imzasız mektuplarının işe yaradığını görerek işi azıtacak diye çekindi. İÇ/208

Ne yapacağını bilmeyerek, kahvenin önünde dururken, aşağıdan Kör

Bilallerin Emin geldi. MA/160

Nebiye ayrılmak istediği, kocasından kaçtığı, her gece niçin ağladığını bilmeyerek yaş döktüğü günlerde, o da ayrılmaya hazırlanmıştı. BN/117

Yemekten sonra gene kızını dizine yatırdı onun saçlarını okşayarak biraz düşündükten sonra,: “Sen bugün anana gittin mi ?” diye sordu. BN/96

3. 2. 5. 2.3. DT +-ArAk zarf-fiilinin zarf tümlecinin içinde yer aldığı **dört** cümleden üçünde zarf-fiil sıfat-fiile bağlanırken, bir cümlede ise zarf-fiile bağlanmıştır:

At sırtında yahut külüstür bir yaylı içinde ona bitmez gibi gelen uzun yollar boyunca hep İstanbul’da yaptığı akılsızlıkları düşünüp kendinden soğuyarak, koca diye Saide’nin karşısına çıkacak yüzü, değeri, akli, bilgisi kalmadığına sıkılarak, neler bildikleri anlaşılmayan arkadaşlarıyla, her gizliyi bildikleri şimdi daha iyi anlaşılabilir kapıcı, hizmetçi, bakkal çakkal takımına gülünç olduğundan utanarak, bir çıkmaz işin arkasına düşüp Ankara’ya toplanmış bir takım adamlara karışmak serseriliğine kalkıştığına kızarak, sonsuz kara düşünceler içinde günlerce pinekledikten sonra günün birinde bir ikindi üstü Çangırı Kapısı’ndan Ankara’ya girdi, kaçıp giden başkaları gibi o da kendine bir yer buluncaya kadar bir mektepte misafir edildi. MA/211

At sırtında yahut külüstür bir yaylı içinde ona bitmez gibi gelen uzun yollar boyunca hep İstanbul’da yaptığı akılsızlıkları düşünüp kendinden soğuyarak, koca diye Saide’nin karşısına çıkacak yüzü, değeri, akli, bilgisi kalmadığına sıkılarak neler bildikleri anlaşılmayan arkadaşlarıyla, her gizliyi bildikleri şimdi daha iyi anlaşılabilir kapıcı, hizmetçi, bakkal çakkal takımına gülünç olduğundan utanarak, bir çıkmaz işin arkasına düşüp Ankara’ya toplanmış bir takım adamlara karışmak serseriliğine kalkıştığına kızarak sonsuz kara düşünceler içinde günlerce pinekledikten sonra günün birinde bir ikindi üstü Çangırı Kapısı’ndan Ankara’ya girdi, kaçıp giden başkaları gibi o da kendine bir yer buluncaya kadar bir mektepte misafir edildi. MA/211

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine, görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “talimat olup” “nizam olup” “kanun maddesi olup” ortaya çıkmayabashlayınca, Şinasi Bey’e sanki yeniden can geldi. MA/212

Bastomuna dayanarak sofadan geçerken damacanayı gördü. BN/23

3. 2. 5. 2.4. ZT +-ArAk zarf-fiilinin zarf tümlecinin içinde yer aldığı iki cümlede de zarf-fiil sıfat-fiile bağlanmıştır:

Güzel güneşe karşı cigara içerek uzun uzun devrin bitmesini bekledikten sonra nihayet köşkün taşlığında toplandık. BKÇ/15

Kıpır kıpır otlanarak gezinen vefalı dostlarına baktıkça gözleri yaşıyor, içinden sıcak bir şeyler akıyor, “Aman sen de ne olursa olsun...diyeceği sırada, bir anda imamın gırtlığını yararak anlattığı sırat köprüsü, o cehennem ateşi aklına geliyor, dilinin ucuna kadar gelen kelimeler geri giderek nefes borusunu tıkıyor, boğulacaktıymış gibi oluyordu. BKÇ/82

3. 2. 5. 2.5. İki veya daha fazla öge almış -ArAk zarf-fiilinin zarf tümleci içinde yer aldığı beş cümleden üçünde zarf-fiil, sıfat-fiile bağlı iken, iki cümlede ise zarf-fiile bağlıdır:

Başta bulunanlara güvenerek onların gidişlerine, görüşlerine ayak uydurarak hazırladığı yazılar “talimat olup” “nizam olup” “kanun maddesi olup” ortaya çıkmaya başlayınca, Şinasi Bey’e sanki yeniden can geldi. MA/212

Bütün bunları gördükten ve yavaş yavaş ölüme yaklaşarak âdeta onunla kucak kucağa, diz dize bir hayli seneler hoşça yaşadıktan sonra, böyle bir yerde, güzel hava intihap ederek ölmüş. BKÇ/14

Nice yıllar Mevlâna hazretlerinin dergâhlarına kapanarak dünyadan elini ayağını çekmiş görüldükten sonra, paşa efendimizin eyalete çıkmaları sırasında yanlarına okuryazar bir kâhya verilmesi gerektiğinden Ayşe Sultan ağalarından biri efendimize gelerek:”Filancayı kâhya olarak kabul buyursalar, arz işleri de elbette kolay olur,” demekle bir takım düşmanlarının fesatları ile eyalet işleri geri kalır mı, diye üzüntüde olan Paşamız, Ayşe Sultan gibi bir devletlûnun elinden tutmasından faydalanmayı canına minnet bilip Kâhya efendimizi, kâhyalıklarına alacaklarını gelen ağaya bildirmişlerdi. BN/171

Bu gece, kalemin ucu dördüncü olarak bir harfin ucuna takılınca, kızcağız bir iki kekeleyişten sonra yorgun, durdu. O/176

Hüseyn Efendi korkusunu yenerek bu şımarık köpeğin münasebetsizliğine kızmaya, sahibini bulup çıkışmaya vakit bulmadan, köpek ona biraz yaklaştı “Buyurun bastonunuzu” der gibi başını yukarı kaldırdı. BKÇ/85

3. 2. 5. 3. -Inca/ -Unca: Metinlerimizde **-Inca/ -Unca** zarf-fiilinin zarf tümleci içinde yer aldığı **altı** örneğe rastlanmıştır. Zarf-fiil, bu örneklerden birinde zarf-fiile, dördünde sıfat-fiile ve birinde de isim-fiile bağlanmıştır:

“En ufak bir sıkıntı içinde kalınca halk aralarından pek sık çıkan peygamberlerin ve bir peygamber olmadığı gün hahamların üstüne üşüşüp “hani senin Yahova bize bu yeryüzünün bütün varlığını verecekti, hani ya bizimle adaşmış, bizimle bağdaşmıştı. VÇ/145-146” örneği aslında eksilteli bir cümledir, cümlemin yüklemi *dediler* olmalıydı, zarf-fiilin içinde olduğu zarf tümleci bu yüklem için zarf tümlecidir:

Defterdar, Ceza Reisi'nin kısaca boyunu, omuzları arasına batmış kafasını, ufak kara gözlerini, gülünce görünen ak dişlerini gözünün önüne getirip gülümsedi. SK/29

Yanlış okuyunca tokat geleceğini, kulağından tutulup burnu kitaba sürüleceğini bildiği için korkuyor, başını sakınıyordu. O/175

En ufak bir sıkıntı içinde kalınca halk aralarından pek sık çıkan peygamberlerin ve bir peygamber olmadığı gün hahamların üstüne üşüşüp “hani senin Yahova bize bu yeryüzünün bütün varlığını verecekti, hani ya bizimle adaşmış, bizimle bağdaşmıştı. VÇ/145-146

Kadri, akşamları karnına gırlı gırlı yel toplandığını sonra yatınca bu yelin bacaklarına indiğini, diz kapaklarında toplanıp sabaha kadar uyutmadığını anlattıktan sonra,

-Ben diyorum ki Doktor diyor, bu yellerin başı hep karın içinde olacak. HP/173

Müdür Bey, masasını gözünde her donanma oldukça okuduğu nutku uzun uzun aradı; onu bulamıyınca bir diğerini yazdırmak mümkün olmayacağını ve buna pek güzel alıştığı için başkasını okuyamayacağını kestirdiğinden, o sararmış eskimiş, kat yerlerinden yırtılmış kâğıdı bulunca sevindi. İÇ/37

Defterdar, Ceza Reisi'nin kısaca boyunu, omuzları arasına batmış kafasını, ufak kara gözlerini, gülünce görünen ak dişlerini gözünün önüne getirip gülümsedi. SK/29

3. 2. 5. 4.(i)-ken

3. 2. 5. 4.1 Öge almamış –ken zarf-fiili iki cümlede zarf tümlecinin içinde yer alıp, bir cümlede sıfat-fiile, bir cümlede ise isim-fiile bağlanmıştır:

Fırsat çıkmışken kim bilir hangi uzak meselelerden tutturup taşı gedğine koymak ve tenkit etmiş olmak için, kaplarına sığamıyorlardı. MA/169

Mehmet, ihtiyar babasını ölmüş görünce, çocuk iken yaptığı gibi boynuna sarılır; başını çenesinin altına sokar, ağlar. SK/136

3.2.5.4.2. Ö + -ken zarf-fiili üç örnekte zarf tümlecinin içinde yer almıştır, iki örnekte sıfat-fiile, bir örnekte de zarf-fiile bağlanmıştır:

Bir gün başka yerler de varken aramızda boş bir sandalye **bırakıp** yanına oturdum. BKÇ/146

Bana neden ayıp oluyormuş ? dedi, hırsızlık etmiyorum ya, zorla da almıyorum, tütünün saçağı dururken, tozunu **içecek kadar** ahmak değilim. O/69

Dün gece Seher Hanım'ın evinde sarı, bakır mangalın etrafında oturulur, kahveler içilirken tesadüfen söz açılıp lakırdı bilmim nerelerden **dolaştıktan sonra** neticede karar verilmiş ki:Cuma günü Fındıklı'da Elmas Hanım'a, kocası dışarı gittiği için Allah kavuşturarsuna gidilecek.....SK/108

3.2.5.4.3. N + -ken zarf-fiili **bir** örnekte zarf tümlecinin içinde yer almıştır. Bu örnekte zarf-fiil zarf-fiile bağlıdır:

Böylece işlerini bitirip gitmekli olunca, Kâhya efendimiz önlerine varıp kapıyı açtıklarında, oraya diktiği adamlarını göreceğini umarken, o aralığı boş **görünce** biraz geri dönüp odaya, saadetlû şehit Paşamızın cesetlerine bakmışlar. BN/181

3.2.5.4.4. DT + -ken zarf-fiili **üç** örnekte zarf tümlecinin içinde yer almıştır. Bu zarf-fiillerin ikisi sıfat-fiile, biri de zarf-fiile bağlanmıştır:

Aradan birkaç ay geçti geçmedi, Hacı'yı bir akşam üstü değirmenden dönerken **vurup** attan düşürdüler. MA/96

Komşu beylerden ikisi, setin bir ucuna çekilmişler, tanıdıklarından bir tekke şeyhinin küçük kızının bir baytara nişanlı iken bir mektep çocuğu ile sevişip ona varmaya kalkıştığında tutturmuş, dedikodu ediyorlar; kızı, babasını, kardeşlerini çekiştiriyorlardı. MA/29

Her şeyi inkâr etmeye karar vermişken karısının bu kayıtsızlığı, onun bütün kararlarını **altüst ettiğinden** hemen düşünmeyerek,

-O mektubu sen mi bana yolladın, diye sordu. MA/202

3.2.5.4.5. ZT + -ken: Bu yapıda iki örnek tespit edilmiş olup, bu örneklerden birinde zarf-fiil, sıfat-fiile, birinde ise isim-fiile bağlıdır:

Çoktandır böyle uzun söylevler vermeye içinde yaşayan sosyalistlikten, eşitlik yüksek isteklerinden doğma görüşlerini kendi sosyalist tarikatının bu evlenmek bölümünü hemen söylerken doğan bu yüksek buluşlarla anlattı. HP742

— Hiç ummazken kendisine değer vermelerine, güven göstermelerine sevinerek yeni işine istekle başlamış bulundu. MA/211

3.2.5.4.6. İki veya daha fazla öge almış-ken zarf-fiilinin zarf tümleci içinde yer almış beş örneği tespit edilmiştir, bunlardan iki örnekte sıfat-fiile, iki örnekte zarf-fiile, bir örnekte de çekimli fiile bağlıdır. “Biz kiracıları evden çıkaralım derken, onlar bizi atmasınlar diye korkuyorum. BN/45” örneğinde iç cümlede kalan zarf-fiil grubu, iç cümle ana cümlede zarf tümleci olduğu için zarf tümleci içinde yer almaktadır, diğer örneklerdeki gibi bir fiilimsi grubuna bağlı değildir:

Müsteşar ile görüşüp bir takım işleri de kendisi düşünmüş iken, müsteşara mal edecek kadar kurnaz; ağzı da sıkı olduğu için, müsteşara kendini sevdirdi. HP/71

Ancak eskiden yalnız Cuma hutbelerini ve Ramazanda vaaz dinlerken uyuduğu halde, şimdi namaz içinde uyuyor, rekatlarını unutuyor. SK/142

Aradan çok geçmeden, bu kadın kocasının yanında üveye anaya, hiç suçu yokken, saldırıp kavga çıkarmak için çalıştı. VÇ/199

Biz kiracıları evden çıkaralım derken, onlar bizi atmasınlar diye korkuyorum. BN/45

Güzel balık ağı örür, konu komşunun terkos borularını tamir eder, gayet güzel kayık boyar, tavuk besler, ağaç aşılar, hatır için komşu kuyularına girip tulumba tamir ederken, anasıyla karısı arasında geçimsizlik başlayınca bir hizmete girmek derdine düştü ve günün birinde köyüne zabıta-i belediye memuru tayin oldu. SK/58

Dün gece Seher Hanım'ın evinde sarı, bakır mangalın etrafında oturulur, kahveler içilirken tesadüfen söz açılıp lakırdı bilmim nerelerden dolaştıktan sonra

neticede karar verilmiş ki:Cuma günü Fındıklı'da Elmas Hanım'a, kocası dışarı gittiği için Allah kavuşturarsuna gidilecek.....SK/108

3. 2. 5. 5. -mAdAn: Altı örnekte tespit edilmiş olup, bu örneklerden ikisinde, zarf-fiile bağlanmıştır, diğer üç örnekte sıfat-fiile bağlanmıştır. Yapı olarak da üç örnekte dolaylı tümleçli, bir örnekte zarf tümleçli, bir örnekte de nesneli, bir örnekte de özneli bir yapı görülmektedir:

Baştanbaşa yangın yeri olmuş şehirlerini, kimseyi görmeden, kimseye görünmeden geçip, şehrin kapılarından birinin önüne gelirler. VÇ/146

954, Ereğli ile Derne arasında çalıştığı ve Derne ot yağı fabrikalarına yağ taşıdığı İstanbul'dan da durmadan geçtiği için ben gemiye Ereğli'den binecektim. BN/187

Fıtriye, kendisine sormadan kalkıp halasına gittiği için kızına kızmış olabilir. BN/94

Kimseyle konuşmadan sürüsünün başına vardığı zaman bu inanca iyiden iyiye bel bağlamış, vaaz kafasını bir burgu gibi delmeye başlamıştı. BKÇ/81

Baştanbaşa yangın yeri olmuş şehirlerini, kimseyi görmeden, kimseye görünmeden geçip, şehrin kapılarından birinin önüne gelirler. VÇ/146

Ancak bu araştırmalar bitmeden İhsan Hilmi'nin Batum'a yahut Tuvapsa'ya gönderilmesi, belki de üç kişilik bir heyetle Moskova'ya gitmesi çıktığı için ev bulunmasa da, bu işe bir çare aranması gerekli oldu. HP/63

3. 2. 5. 6. - DİKÇA / -DUKÇA: Üç cümlede zarf tümlecinin içinde yer almıştır. Bu cümlelerin üçünde de sıfat-fiile bağlı olup bir cümlede hiçbir öge almazken diğer cümlede dolaylı tümleç almıştır:

İki genç kadın, gittikçe kararan sokağa, yağın yağmura bakıp geçenleri düşündükçe kendilerini yalnız, zavallı buldular. SK/88

Hemşerilerinin İstanbul'a geldikçe kaldıkları otele gidip, memleket haberlerini öğrenmeyi kararlaştırdı. BKÇ/6

Parlamentoda istenmedikçe böyle bir değişikliğin yapılamayacağı anlaşılınca işin gelecek yıla bırakılması uygun görüldü; bir yılı içinde de ihtiyar amirallerin parlamento üyelerini kandırmaları gerektiği anlatıldı. BKÇ/173

3.2.4.7.-A Bu zarf-fiilin zarf tümleci içinde yer aldığı örnekleri iki ayrı grupta ele almakta fayda görülmüştür. Birincisi ikilemeli yapıların zarf tümleci içinde yer aldığı örnekler, ikincisi ise kurduğu birleşik fiillerin zarf tümleci içinde yer aldığı örnekler. Birinci gruptan iki örnek tespit edilmiştir, bu örneklerin biri zarf-fiile, biri de sıfat-fiile bağlanmıştır, “göz göre göre hıyanet” örneğinde de görüldüğü gibi bağlandığı sıfat-fiil (*meydana gelen*) düştüğü için zarf-fiil grubu sıfat olarak isme bağlanmıştır:

Bizim evin karşısındaki tarla içinden gide gele açılmış çığırda yürürken, ben, hizmetçi kızıdan soruyorum. SK/143

Daha sonra da bu göz göre göre hıyaneti söyledin mi, haydi Sinop’a sürgün. O/158

3.2.4.7.1. İkinci gruptan ise yedi örnek tespit edilmiştir, bu örneklerde yardımcı fiil daima sıfat-fiil eki almıştır:

Herkes ona, her kötülüğü yapabilir bir adam gözü ile bakar da karşı karşıya gelince hatırını sayarlar, ya da öyle görünürler. HP/134

Evlenebilecek delikanlıları gözden geçirince, güvenilir gibi bir adam çok değildir. BN/100

Halbuki o, bir ufak bostanın kaç paraya icar edilebileceğini öğrenmek için Kadri Bey’i isticvap etmek istiyordu. HP/157

Bunun için odada konuşanlar da birbirini duyabilecek kadar bağıryorlardı. BN/28

Hayriye gülümseyerek başını salladı, ancak kendi işitebileceği kadar yavaş sesle de “yaramaz” dedi. O/33

Başka birinden almış olabileceğini sandı; ama kendi dedikodusunu yenileyebileceği için ağzını pekçe tuttu. HP/95

Aziz, Akif’in Hoca’ya gidebileceğine inanmıyormuş gibi, döndü, baktı. O/72

Kapı dışında duran bir adamın işitebileceği kadar yüksek bir sesle: “-Doktor Bey, dedi küçük hanımın sizden bir ricası var, kendisi söylemeye sıkılıyor, siz bu gece burada kalmaz mısınız ?” SK/150

3.2.4.8. -I/-U: Bu zarf-fiilin birleşik fiil kurduğu bir örnekte yardımcı fiilin isim-fiil eki aldığı ve zarf tümlecinin içinde yer aldığı görülmektedir:

Anlaşıyor ki herif bunu almak ve köyde *alıkoymak için* çok çalışmış ama Abdo'nun oğlu bunu görüp Tarsus'a bırakmış. HP/182

3.2.4.9. -All: Bu zarf-fiilin yükleme bağlanarak zarf tümleci görevi ile kullanıldığı örnekler dışında fiilimsiye bağlanarak veya bir iç cümle içinde zarf tümleci içinde kaldığı örnek tespit edilmemiştir.

3.2.4.10. -rsA: Beş cümlede zarf tümlecinin içinde yer aldığı görülmektedir. Bu cümlelerden **birinde** zarf-fiile, **ikisinde** sıfat-fiile, **ikisinde** ise isim-fiile bağlanmıştır. Yapı bakımından ise her biri farklı bir durum göstermektedir; **bir** cümlede hiç öge almazken, **bir** cümlede dolaylı tümleç, bir cümlede ise zarf tümleci almış, bir cümlede ise çok ögelidir. "Nâzırı etkilememek, yüz bulursa **valtaklanmak için** onun yalnız kaldığını beklemişti. BKÇ/181" örneğinde ise *yüz bul-* gibi bir kalıplaşmış bir yapı olsa da kendi içinde nesne almıştır:

Nâzırı etmekle yüz bulursa **valtaklanmak için** onun yalnız kaldığını beklemişti. BKÇ/181

Reis, *biraz geniş davranırsa, Nâzıra hücum **artacağını** bildiğinden* hemen söze karıştı, "Reca ederim, muhavere olmasın." dedi ve şişmanca, kaba suratlı, kalın dudaklı bir efendiye verdi. MA/178

Ben evli bir kadını, istediğim gibi yaşarım kimse bana karışmaz diyorsa da *kardeşinin yanında kalırsa, istediği gibi **yaşayamayacağını** anlayarak* anasının yanına geldi. VÇ/138

Nâzırı etkilememek, yüz bulursa **valtaklanmak için** onun yalnız kaldığını beklemişti. BKÇ/181

Bu sabah erken odama gelerek *sana mektup yazarsam **gönderebileceğini*** söylediği vakit ne kadar sevindiğimi görerek o da şaştı. İÇ/16

3.2.4.11. -r mAz: Bu zarf-fiil işlevli yapının zarf tümleci içinde yer aldığı örnek tespit edilememiştir.

3.2.4.12. –DI mI /-DU mU: Bu zarf-fiil işlevli yapının zarf tümleci içinde yer aldığı örnek tespit edilememiştir.

3.2.4.13. –DiğIndAn/-DuğUndAn: Bu zarf-fiil işlevli yapının zarf tümleci içinde yer aldığı örnek tespit edilememiştir.

3.2.4.13. –DiğInA/-DuğUnA: Bu zarf-fiil işlevli yapının zarf tümleci içinde yer aldığı örnek tespit edilememiştir.

4. ZARF-FİİLLERDE ANLAM

4.1. Yükleme bağlanan zarf-fiillerde anlam

4.1.1. Zarf-fiillerde olumsuzluk

4.1.1.1. Olumlu zarf-fiil olumsuz eylem

4. 1. 1. 1.1. -Ip / -Up

Tablo: 67 Olumlu-İp/-Up Zarf-Fiilinin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

-İp/ -Up	Ö + -İp/ -Up	N+-İp / -Up	DT +-İp/-Up	ZT +-İp/-Up	Çok ögeli -İp/-Up
40	2	21	18	8	14

Tablo:67'de görüldüğü gibi olumlu zarf-fiilin olumsuz yükleme bağlanma sıklığı en çok öge almamış -İp/-Up zarf-fiilinde iken, en az örnek ise Ö +-İp/-Up zarf-fiilinde görülmektedir. Toplam yüz üç -İp/-Up'lu örneğin olumlu iken olumsuz yükleme bağlandığı tespit edilmiştir.

4.1.1.1.1.1. Öge almamış -İp / Up zarf-fiili kırk cümlede olumlu iken olumsuz yükleme bağlanmıştır:

Oğlu teyzesinin evinde, karısı oğullarının yanında bilerek *arayıp sormadılar*.

SK/107

Her şeyi inkâr eden küfür devresi gelmemiş olsaydı, şüphesiz bu güzel şeyle *sönüp gitmeyecekti*. İÇ/54

Oturup ona *anlatmıyor*. HP/132

Duvarı tutacak gibi oldu *düşüp bayılmaz mı* ? HP7193

Haliti de *arayıp sormadı*. HP/97

-Sorma ! Çukur Han'da bir oda bulmuştum, bir türlü *kurtulup çıkamadım*.

HP/99

Unutup hiç yazmasak ne olacak ? VÇ/85

Evlenip de karının çengeline **düşmeyegör**, elmasım ! O/37

Emzikli iken *korkup* sütü mü **kaçmamış**, üstelik bir de boğazı yara mı olmamış; kız bir yandan durmaz ağlar, kocası yatağı kapınca başka odaya kaçar.....uzun hikâyeler... MA/43

Kalk Hayri, esvaplarını süpür, seni *bir dilenci sanıp* **kovmasınlar**. HP/11***

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/10, SK/76, SK/13, SK/ 89, SK/138, SK/147, VÇ/75, VÇ/201, VÇ/221, VÇ/173, İÇ/148, İÇ/199, İÇ/165 O/74, O/55, O/95, O/39, MA/31, MA/128 MA/23, BN/112, HP/37, HP/ 21, HP/23, BKÇ/82, BKÇ/165, BN/25, BN/42, BN/122, BN/177, BN/115, HP/80.

4.1.1.1.1.2. Ö + -Ip /Up zarf-fiili iki cümlede olumlu iken yüklem olumsuzdur. Yüklemdeki olumsuz anlam zarf-fiili de etkiliyor:

Geçen yıl elli kadar toplantı yapılmış ise de *ana işlerden hiç biri bitirilip* bir sonuca **bağlanmamıştır**. BKÇ/172

Bir limon, bir demet maydanoz alınacak olsa, gelsin büyük baba ! Evde,at gibi kızkardeşleri var, *biri çıkıp* bir limon **almaz** ! SK/104

4.1.1.1.1.3. Yirmi bir cümlede N +-Ip / -Up zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur. Bu cümlelerden ilk ikisi dışında, zarf-fiilde olumsuzluk eki olmamasına rağmen, yüklemdeki olumsuz anlam zarf-fiili de etkiliyor:

Paytak deyip **geçmeyelim**. BN/186

İlkin mümeyiz “bilmem efendim” demek istedi ise de biraz düşünerek,

- Arzu buyurursanız candarma kumandanlığına bir tahritatla “Bunun bir suretini gönderelim” diyecekti, ancak *muavinin suratının pek eksidiğini görüp* sözünü **bitiremedi**. O/79

Veda ederken güya daha edilecek birçok lakırdılar varmış da ancak söyleyemiyor imişim gibi, *kapıyı çekip* de **gidemiyordum**. VÇ/42

Sen yokken onu kaç yerden istediler, *başını çevirip* de **bakmadı**. BKÇ/105

Kanunsuzluk yapmadıkça, *işi becerip* **çeviremiyorlar**. VÇ/102

Ancak *bir sırasını bulup* da Feyzi’den **soramadı**. BN/110

Anası *suyu alıp* **içemedi**:

-Yatayım da sen kaşıkla ağzıma ver, dedi. VÇ/191

Elli yaşına yaklaşmış, *bir kolayını bulup* başlı başına iş tutacak bir sermaye yapamamıştır. HP/23

Şimdi parası kalmamış, para kızlarının, gelinlerinin elinde bulunuyor; Seniye Hanımefendi, *işi idare edip* dışardan kendisine **saygı bulmazsa**, evde Mahinur Kalfa'dan farksız olacağını düşünüyor. HP/31

Onu çıkarıp başına dam gibi bir şapka **giyemezse**, nişanı geri yollayacağız. İÇ/144

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/127, SK/76, SK/156, O/172, HP/120, BKÇ/181, BKÇ/180, MA/90, MA/63, VÇ/62, VÇ/111.

4.1.1.1.4. On sekiz cümlede **DT + -Ip / -Up** zarf-fiili olumlu, yüklem olumsuzdur. İlk dört cümle dışında yüklemdeki olumsuz anlam zarf-fiili de etkiliyor:

Bir salona dahil olursanız, her köşede, her münasip yerde boy aynaları konulmuştur; insan meğer pek çirkin, pek iğrenç bir şey olmalıdır ki kendini *bu aynada görüp* de **beğenmesin**. SK/43

Ancak, *yaradılışlarında pek gururlu olup*, kimseleri de **beğenmezlerdi**. BN/176

İçlerinden birkaçı zengin oldu ise de milyonlarcası *en acı sıkıntılara katlanıp* benden **ayrılmadılar**. BN/145

Ben onun için bu kadar şeye katlandım da karşılığı, *dört günlük gelinin ağzına bakıp* benim yüzüme **bakmadı**. SK/103

Muslih, *kapıcı Salih Baba, Kömürcü Recep'ten başkasına sokulup* **açılmadı**. VÇ/221

Her hangi bir Asım Bey'in sözüne takılıp etrafını **düşünmeyesin**. HP/141

Sen oğlum, dedi, boşuna yorulma, ben *babana gidip* böyle şeyleri **söylemem**. SK/69

Hendese dersimiz tatbiki olmadığı için, onu *tahta başına kalkıp* **okumazdık**. İÇ/188

Mektebi çalışmamak için mi bıraktım, öyle olsa *Avrupa'ya gidip* mektebe **girmezdim**. SK/55

Murat Ali, *bu evde yaşayıp* bunların yaşayışlarını **görmeseydi**, inanmazdı. HP/59

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/101, VÇ/136, VÇ/135, MA/72, MA/145, SK/14, SK/55, HP/91.

4.1.1.1.1.5. Sekiz cümlede **ZT +-Ip / -Up** zarf-fiil olumlu, yüklem olumsuzdur. İlk cümle dışında, yüklemdeki olumsuz anlam, zarf-fiili de etkiliyor:

Saadetlu Paşa efendimizin başkadınlarının durağı cennet olsun, Sultan Mehmet Han hazretleri gününde haremsray hümayunlarına kapı yoldaşı olan, şimdi de Paşa efendimiz haremde haznedar kalfa gibi bulunan Mihridil kalfa, efendimizden, *saadetluPaşa efendimize zarar erişeceğini sezmiş gibi olup* kimseye bir şey **söylemiyor** ise de kuşkulu bulunuyor. BN/178

Aman sayın eşim, dedi, *boş bulunup* sakın bu Tahsin ile bayanın söylediklerine **inanma**, bunları ben küçüklüklerinden tanırım; iyidirler hoşurlar ama, pek iftiracıdırlar. MA/90-91

Böyle bahçıvan olup **kalmazdı**. HP/155

Tahsil lisanında mevcut kelimeler ve tahsil hayatı ile girilen muhitin kelimeleri, ana dilinde *güzelce birleşip* **teessüp edemiyor**. SK/126

Ancak, azizim, siz ki, her nasılsa bir defa böyle bir kayıt altına girmiş ve bu kadının hayatına tahammül etmiş bulunuyorsunuz, rica ederim, *öteden beri ezberlenmiş tekerlemelerle mahkum olup* **kalmayınız**. VÇ/56

Çıldıracağım, dedim, sen *altmış para verip* bir paket tütün **almaz**, herkesin tabakasından geçinirsin, bu ayıp değil, ben tütünü katık et, saçağından bana da kalsın, dedim, bu ayıp değil mi ? O/69

Bir ağız tadı ile oturup da, bir "oh" **diyemedik**. O/90

4.1.1.1.1.6. On dört cümlede **iki veya daha fazla öge almış -Ip / -Up** zarf-fiili olumlu iken bağlandığı yüklem olumsuzdur. İlk üç cümle dışında, yüklemdeki olumsuz anlam, zarf-fiili de etkiliyor:

Ben *ondan para isteyip* de sadaka **istemiyorum** ya ? SK/70

Sakın benim adımlı karıştırıp bir şey **yapılmasın**. İÇ/162

Süvari, *peksimet Adalarında bir kovuk bulup* **sokulmasaydı**, daha da çalkanacaktık. BN/195

Halk homurdanıyor ama, *bu deliyi de hocalıktan çıkarıp atamıyorlardı.*

İÇ/186

Ama, *istasyonu hemen bırakıp gidemedi.* O/201

Bu zat ile çok tanışırız, selâmlaşırız; ancak hiç *böyle başbaşa kalıp da görüşmemiştik.* SK/38

Anam kiminle isterse onunla otursun, ama ben *her ay babamdan aylık alıp yaşayamam.* SK/69

Şehre gece gündüz adamlar çıkarıp bir karışıklık çıkmasına yol vermediler. BN/183

Onda biraz insaf olsa, *bizi böyle yüzüstü bırakıp gitmez,* diye ekledi. BN/12

Kendi öz Türkçesinde bile iki sözü yan yana getirip bir tezkere, bir mektup yazamaz, mektuplarını Vergi Kâtibi Ahmet Efendi'ye yazdırır, bundan dolayı da ona "Hariri" der. İÇ/189

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/170, O/159, SK/58, HP/117.

4. 1.1. 1.2. -ArAk

Tablo: 68 Olumlu -ArAk Zarf-Fiilinin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

Olumlu	-ArAk	Ö +	N +	DT +	ZT +	Çok ögeli
ZF, ol.sz		-ArAk	-ArAk	-ArAk	-ArAk	-ArAk
Yk.						
Örnek sayısı	7	-	5	5	1	3

Tablo:68'de görüldüğü gibi olumlu -ArAk zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı örneklerin sayısı fazla değildir. Toplam yirmi bir adettir.

4.1.1.1.2.1. Öge almamış -ArAk zarf-fiili olumlu yüklemine ise olumsuz olduğu yedi cümle ye rastlanmıştır:

Karı *gülerek*, beni adımla *çağırmas mı ?* SK/64

Kapıcı Salih, bunları *beğenmiyor* ama, *bilerek* mi ? VÇ/220

İsteyerek yapmadım. BKÇ/77

Bağırarak konuşmuyorlar. O/61

İnsan isteyerek hesapla sevmez. SK/84

Kadri'yi koca olarak hiç fena bulmuyor. O/112

Zavallı Memiş, köpeklerin hücumunu da kurtlara Allah tarafından verilmiş bir ceza olarak kabul edememiş, köpeğini menetmekle sözde onu günah işlemekten kurtarmıştı. BKÇ/83

4.1.1.1.2.2. N-ArAk zarf-fiilinin olumlu, yüklem ise olumsuz olduğu beş cümleye rastlanmıştır.

N + -ArAk yapısında, zarf-fiilin olumsuz yüklem olumlu olduğu örneğe daha çok rastlanmıştır (Bkz. Zarf-fiil olumsuz yüklem olumlu):

Başkasını düşünerek seninle kalmayı beceremeyeceğim. HP/144

Biz, dediler, ne demek olduğunu düşünerek almadık. BKÇ/28

Ben bu işi isteyerek yapmıyorum ki.... SK/166

Bunu düşünerek ağzını açmadı. VÇ/194

Biraz daha susulduktan sonra Muzaffer, bu sözlerin kendisini bir yoklama olduğunu sanarak, ben bir şey istemem, kısmetse ileride hepsi olur, iş can sağlığı olsun, der gibi. VÇ/230

4.1.1.1.2.3. Beş cümlede **DT + -ArAk** zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur. DT + -ArAk yapısında da zarf-fiilin olumsuz olduğu, yüklem olumlu olduğu örnek daha fazladır:

Bir gün bu suratına bakarak onu başvekil yaparlarsa hiç şaşmam. BN/199

Sokağa nadiren çıkan bu kadınlar, şimdi her adımda kendilerini karşılayan izdihamdan sıkılarak yürüyemiyorlardı. SK/117-118

Onun bu tutumuna bakarak Osman'ın koluna girdikten biraz sonra Mesrure de hiçbir şey duymaz oldu. İÇ/210

Ben de her fırsattan istifade ederek onları gözetlemekte kusur etmiyorum.... İÇ/13

Eğer o kız etrafındakilere bakarak kendinin bir Türk kızı olduğunu düşünmemiş olsa, kendi dilini bile öğrenmeyecek, o halde kalacaktı. İÇ/12

4.1.1.1.2.4. Bir cümlede ZT + -ArAk zarf-fiili olumlu iken, yüklem olumsuzdur. Yüklem olumlu olduğu, zarf-fiilin olumsuz olduğu örnekler daha fazladır:

Bunu *sebepsiz olarak kabul edemezsiniz.* O/152

4.1.1.1.2.5. Üç örnekte iki veya daha fazla öge almış -ArAk zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur:

Bunları, Bay Özarier'i yakından tanıyarak, *onun ile görüşüp, konuşup, ne adam olduğunu bilerek yazmıyorum.* VÇ/132

Umarım ki *bu işte bana güçlük çıkararak* zaten çok olan sıkıntılarımı *arttırmazsın.* HP/144

Bunları, *Bay Özarier'i yakından tanıyarak, onun ile görüşüp, konuşup, ne adam olduğunu bilerek yazmıyorum.* VÇ/132

4.1.1.13. -IncA / -UncA

Tablo:69 Olumlu-IncA/-UncA Zarf-Fiilinin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

Olumlu ZF, ol.sz Yk.	-IncA/-UncA	Ö +IncA/-UncA	N+ -IncA/-UncA	DT+IncA/-UncA	ZT+IncA/-UncA	Çok ögeli -IncA/-UncA
Örnek sayısı	16	6	15	11	4	14

Tablo:69'da görüldüğü gibi olumlu zarf-fiilin olumsuz yükleme bağlandığı en fazla örneği öge almamış -incA/-Unca zarf-fiilinde görülürken en az örneği ise ZT+ -IncA/-UncA zarf-fiilinde görmekteyiz. Toplam altmış altı örnekte olumlu ZF, olumsuz yükleme bağlanmıştır.

4.1.1.1.3.1. Öge almamış -IncA /-UncA zarf-fiilinin olumlu yüklem olumsuz olduğu on cümle vardır. Zarf-fiille yüklem anlam açısından birbirini hiç etkilememektedir:

Kıskanınca akli kalmıyor. BN/91

Ölünce adam mezara girdiğini **bilmez mi** ? VÇ/213

Halil, binbaşığı görmedi, dükkana girdi; *girince* de **çıkamadı**. O/185

Hısum olunca ilaç **vermezlermiş**..... HP/158

İyiliğini de *ölünceye kadar* **unutmam**. MA/85

Ölünceye kadar gözümün önünden **gitmeyecek**, dedi. HP/167

İstanbul'da kaldıkları yıllarda Doğancılar Şeyhi Küçük Mustafa Efendi'ye nispetleri varken, *eyalet sahibi olunca* bir çürük elma ile olsun hatırlarını sormayı **akıllarına getirememişler idi**. BN/177

Fakat, burada da çok kalamadı; fena bir taarruza uğradı; reddetti; *reddedince* artık orada durmak **olmadı**. SK/36

Benim odamın sürme keten perdeleri vardır; ben yaptırdım; perdeleri açınca oda güneş dolar; *kapayınca* dışardan hiç aydınlık **görünmez**. SK/34

4.1.1.1.3.2. Ö +-IncA / -UncA zarf-fiilinin olumlu yüklem olumsuz olduğu altı cümle görülmüştür:

Yalnız Ziya Bey uyanmamış ise, *o kalkıncaya kadar* **gürültü çıkarmazdı**. HP/58

Oda geniş olduğu için, *biz girince*, bizden önceki gelmiş olan misafirlere kalkan **olmadı**. BN/39

Yaş ilerleyince adam yarı **kalmıyor**. BKÇ/116

Kızına da, "Sana bir can yoldaşı gerek, diyordu, *kocan gidince* bu evde yalnız **korkmuyor musun ?**" BN/75

Benim bu hediyelerden hoşlanmadığım anlaşılınca, artık evimize hediye **gelmez oldu**. O/103

Babası gelinceye kadar hiçbir yerde izine **rast gelinmedi**. VÇ/195

4.1.1.1.3.3. On beş cümlede N +-IncA / -UncA zarf-fiili olumlu, yüklem olumsuzdur:

Bu iğrenç et parçasını görünce, karı koca, bu işi bir daha denemeğe **özen göstermediler**. SK/87

Kulağıma ok gibi batan bu sözleri işitince **susamadım**: "Nereden biliyorsunuz?" dedim. BN/156

Bizim kibarlığımıza söz yok ama, *veresiye deyince* **dayanamam**. MA/85

Nasıl ki *güvercinleri vereceğini söyleyince*, **dayanamamışım**. MA/70

Aylığı arttıracakımı duyunca **gelmez olur mu ?** HP/88

-Ben, diyor, *sokağa atılmış hayvan görünce* **dayanamam**; acırım. BKÇ/184

Hastalığımı anlayıncaya kadar, beni kandırıncaya kadar, göğsüme başını koyup dinleyinceye kadar, beni anlayıp hastalığım kafasına dan deyinceye kadar **yakasını bırakmam**. VÇ/62

Kızkardeşim *haber alınca*, **durmamış**, gelmiş. SK/169

Ama *işi öğreninceye kadar* para **vermeyecekler**. İÇ/181

Diğer örneklerin sayfa numaraları: İÇ/207, BN/73, VÇ/62, HP/95, SK/59.

4.1.1.1.3.4. DT + -Inca /-UncA zarf-fiili on bir cümlede olumlu iken olumsuz yükleme bağlanmıştır:

Almanya'dan dönünce ne yapacağını **bilmiyordu**. BKÇ/68

Kıza gelince, o da evlilikten bir şey **anlamadı**. VÇ/135

Kayığımıza bindik, düğün evinin rihtımına yanaşıncaya kadar gene hiçbir şeyi **yoktu**. VÇ/165

Bundan sonrasına gelince: İnsan vakıa tabancayı nefsinin müdafaa için taşır ama, tabancanın patlayıp kendini vurmak ihtimali de bulunduğunu **unutmamalıdır**. VÇ/54

Bu hatırlıca yere gidince, kapıdan okuyup geçmek **olmaz**; girer selam verip otururlar. MA/118

Şinasi Halil Bey'e gelince, eskisi gibi üzgün değil ise de, karısının karşısında uğradığı bozgunun acısını da **unutmuş değildir**. MA/213

Otele gelince de başından şapkasını **çıkarmıyor**. HP/85

-Ben, dedi, *bu askerden dönünce* bir daha bu anamın babamın yanına **gelmem**. HP/113

Kadınları *aydınlıkta görünce* de **beğenmediler**. BKÇ/58

Bu güvey kızımıza *varıncaya kadar* dans etmek **bilmezmiş**. MA/136

Eve gelince, bu işittiklerini, İhsan Hilmi'ye bile **söyleyemiyordu**. HP/61

4.1.1.13.4. ZT +-Inca / -UncA zarf-fiili dört cümlede olumlu iken, bağlandığı yüklem olumsuzdur:

Nazır "nedir?" diye sorunca, hiç sesini **çıkarmadı**. O/87

Gündüz gidince ev büsbütün yalnız **kalmasın**. VÇ/192

Barba, *Muslih için düşününce*, pek beğendiği Arnavut kızına bile **yüz vermemeli**. VÇ/221

Yukarı çıkınca ne yana gideceğini **bilemedi**. BKÇ/127

4.1.1.1.3.5. İki veya daha fazla öge almış -InçA / -UnçA zarf-fiili on dört cümlede olumlu iken, bağlandığı yüklem olumsuzdur:

Tevfik efendi yüzüne bakıncaya kadar da sesini **çıkarmadı**. MA/105

Bir defa Asım'a tesadüf edince, ondan kolay kolay **elini çekemedi**. SK/33

Doktorun hanımı kocasını sorunca Nadir Hanım **şaşırmadı**. MA/52

Yalnız sıra sevişmeye gelince ateşli **davranmıyor**, sanki korkuyor, bağlanmak istemiyor. İÇ/210

Sağ iken eziyet, ölünce eziyet, dedi, ben anamdan doğdum, bir rahat yüzü **görmedim**, *babam ölünceye kadar*. VÇ/213

Buna göre *imal-i fikr edip umurunu tanzim edince* hiçbir müşkilat **kalmaz**. MA/175

Sarhoşlar sızınca, onları erken evden çıkarmak **olmaz**. VÇ/179

Söz buraya varınca Cavide **dayanamadı**. HP/43

Diğer örneklerin sayfa numaraları:MA/46,VÇ/62, BN/202, SK/17, BKÇ/59, BN/108.

4.1. 1.1.4. -ken:

Tablo:70 Olumlu -ken Zarf-Fiilinin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

Olumlu ZF, olumsuz yüklem	Öge almamış -ken	Ö+-ken	N+-ken	DT+-ken	ZT+-ken	Çok ögeli -ken
Örnek sayısı	13	4	7	6	1	12

Tablo:70'te görüldüğü gibi olumlu -ken zarf-fiilinin de olumsuz yükleme bağlandığı örnek fazla değildir. Toplam kırk üç örnekte tespit edilmiştir.

4.1. 1.1. 4. 1. On üç cümlede **öge almamış -ken** zarf-fiil olumlu iken yüklem olumsuzdur. Bu yapıda zarf-fiilin olumsuz olup, olumlu veya olumsuz yükleme bağlandığı örneklere rastlanmamıştır:

Durup dururken bu yıllarda kimsenin **kısmeti çıkmıyor**. VÇ/63

Evlenirken sana **sormadı** mı diyeceksin ? SK/69

O söylerken başkasını **dinlemiyor**. O/119

Orada iken niçin **baktırmadım** ? diye düşündü. BN/114

Ben *lisenin son sınıflarında iken* arkadaşlardan bazılarının kız kardeşlerinden başka kız ile **konuşmuyordum** VÇ/142 ***

Veda ederken güya daha edilecek birçok lakırdılar varmış da, ancak söyleyemiyor imişim gibi, kapıyı çekip **gidemiyordum**. VÇ/42

Giderken Abdullah Ağa'yı da yerinde tedirgin edecek birkaç söz söylemeyi **unutmadı**. BKÇ/136

Giderken de Hatice 'yi **görmedi**. BKÇ/95

İnerken aceleyle sakın **unutma** ! BKÇ/46

Ne dedim de *burada iken* **tembih etmedim**. BN/163

Yoksa ben *sağ iken* kendimi **vermem**. O/57

Kaz yağlı olursa, *taze iken* **yolunmaz**. HP/154

Ayrılırken de hiçbir şey **söylemedi**. HP/50

4.1.1.1.4.2. Dört cümlede **Ö +-ken** zarf-fiili olumlu iken, yüklem olumsuzdur. Zarf-fiilin olumsuz yüklem olumlu olduğu örneğe rastlanmamıştır Ancak, bir cümlede de hem zarf-fiil olumsuz hem yüklem olumsuzdur:

Biz Almanya'da iken Allah bilir, bir akşamı boş **geçirmezdik**, bir akşam, orada her genç öyledir.... SK/65

O kadın da varken beni **alamazsın**. BN/85

O varken, büyükamiralin baloyu bırakıp çıkması **uygun düşmüyor**. BKÇ/161

Kocam varken **gelmedim mi** ? HP/104

4.1.1.1.4.3. Yedi cümlede N + **-ken** zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur. Olumsuz N + **-ken** zarf-fiilinin olumlu veya olumsuz bir yükleme bağlandığı örneğe rastlanmamıştır:

Oyun oynarken bile kumandayı **elden bırakmaz**. BN194

- *Canım, dedim, Meserret'i kocaya verirken* yirmi üç yaşına girdi daha koca bulamadı, diye **yas tutuyordunuz**. BN/12

Kısmet bağırıp çağırır, kötü sözler söylerken de bu kadın hiçbir **karşılık vermedi**. VÇ/199

Hüysin, Hatice'yi görmeye gelmeyi düşünürken **gelmedi**. BKÇ/94

-Tüfeği atarken **seslenmedin mi ?** MA/217

Ben onu okurken **ateşlenmiyorum**. VÇ/83

Olabilir ki Özarier, bu adı alırken benim durumuna yakıştırarak düşündüğüm, buraya yazdığım şeylerin hiçbirini aklından bile **geçirmemiş olsun**. VÇ/133

4.1.1.1.4.4. Altı cümlede DT + **-ken** zarf-fiil olumlu iken yüklem olumsuzdur. Olumsuz DT + **-ken** zarf-fiilinin olumlu veya olumsuz bir yükleme bağlandığı örneğe rastlanmamıştır:

Fitnat namaza durmuşken **dayanamadı** SK/104***

Daireden çıkarken birbirini **aramıyorlar**. İÇ/207

Eskiden yumuşak davranır, arasına ihtiyara güleryüz gösterirken, sonraları hemen hiç **konuşmaz oldu**. İÇ/201

Yataktan kalkarken solumdan **kalkmadım**. BKÇ/153

Kasabadan adam kaldırırken büsbütün göz kapamak da **olmaz**. BKÇ/135

Yalnız o gece, bizden ayrılırken hayattan biraz **hoşnutsuzluk getirdiydi**. SK/80

4.1.1.1.4.5. Bir cümlede ZT + **-ken** zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur:

Bu nereden çıktı böyle ? diye sordum; siz, dedi, *Toprak Bayram'ında nutuk söylerken* beni hiç **dinlemediniz mi ?** BKÇ/30

4.1.1.1.4.6. On iki cümlede **iki veya daha fazla öge almış -ken** zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur:

*Eskiden kedinin sessizce odaya girip sarı gözleriyle onun yüzüne bakışı yüreğinde bir ürküntü yaparken, sonraları bunu **duymaz oldu**.* BKÇ/75

*İstanbul'da kaldıkları yıllarda Doğancılar Şeyhi Küçük Mustafa efendiye nispetleri varken, eyalet sahibi olunca bir çürük elma ile olsun hatırlarını sormayı **akıllarına getirmemişlerdi**.* BN/177

*Ben dedim, **kendime, çocuklarıma, onların çocuklarıyla torunlarına, yüzyıllar boyunca yetişip yaşayacak insanlara, onların çocuklarıyla gelinlerine bir ad şey ederken geniş olamam** acele de edemem, dedim.* BKÇ/24

*Her şey yerli yerinde işler dururken, Hacı'nın içi **rahat etmemiş**, verdiği parayı tez elden almak için işleri biraz sıkıca tutmak istemiş.* HP/84

*Bir zamanlar bunları yapıp çatmış iken sonraları **saklayamamış**, yıkılıp gitmelerine göz yumacak günlere düşmüşüz.* HP/116

*Hacılar, hocalar burada iken defterlerini **açmadı** şimdi anlıyorum ki beni evine getirdiği, bu kadar masraf ettiği bu şiirlerini dinletmek içinmiş.* MA/75

*Burada o kadar tanıdıklarımız varken hiçbirine **uğramadık**.* MA/50

*Dün yavrucuğum bana ne diyor, "Anne, diyor, **babam beni döverken sen odaya gelme**, yüreğin kaldırmıyor".* O/174-175

*Analarını öldüğü gün, o küçük hanı m bana o kadar açılmış saçılmışken, nasıl oldu da sonradan beni hiç **aramadı** diye düşündüm.* SK/160

*Akşam Mesrure eve dönerken Özarier hiç **görünmedi**.* İÇ/207

*Bu arada Şinasi Halil Bey de İstanbul'da kendine güvenini kaybetmişken, burada ona değer verdiklerini görerek bir adamın başaramayacağı kadar ağır işlerin altına girmekten **çekinmedi**, geceyi gündüze katıp çalışmaya başladı.* MA/212

*Anası Nebiye'yi kocasından ayırmaya çalışırken o bunların farkında **değil miydi** ?* BN/120

4.1.1.1. 5. -mAdAn:

-mAdAn zarf-fiili daima olumsuz bir anlam taşıdığı için, olumlu zarf-fiil olumsuz yüklem sınıflandırmasında yer alması mümkün değildir.

4. 1.1. 1. 6. -DİKÇA /DUKÇA

Tablo: 71 Olumlu -DİKÇA /DUKÇA Zarf-Fiilinin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

Olumlu ZF, olumsuz yüklem	-DİKÇA/ -DUKÇA	Ö+ -DİKÇA -DUKÇA	N+ -DİKÇA -DUKÇA	DT+ -DİKÇA -DUKÇA	ZT+ -DİKÇA -DUKÇA	Çok ögeli -DİKÇA -DUKÇA
Örnek sayısı	-	4	1	2	-	1

Tablo:72'de görüldüğü gibi çok az örnekte olumlu -DİKÇA /DUKÇA, olumsuz yükleme bağlanmaktadır. Toplam sekiz örnek tespit edilmiştir.

4.1.1.1.6.1. Öge almamış -DİKÇA /DUKÇA zarf-fiilinin olumlu iken olumsuz yükleme bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

4.1.1.1.6.2. Dört cümlede Ö + -DİKÇA /DUKÇA zarf-fiili olumlu iken olumsuz yüklem olumsuzdur:

Bunlar arttıkça da biz kendimizi **sevmiyor**, kendimize inanmıyoruz. VÇ/139

Yıllar geçtikçe Behin'in anası, kendine hak verdirme için Apti Paşalara, Atiye Hanımefendiye kadar gitmekten başka **çare bulamıyor**. O/130

Onun çalıştığı gemi limanda oldukça kadın da eve **uğramıyor**, adam sefere gidince eve geliyor. VÇ/204

4.1.1.1.6.3. Bir cümlede N + -DİKÇA /DUKÇA zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur:

Doktor, Hasan'ı avutmak için bu sözleri söylüyor da, sonra *Kadri'nin hekimliğe özendiğini gördükçe*, bu mesleğin özenilecek bir tarafı olmadığını, bu adama anlatamayacağına kızmaktan **kendini alamıyordu**. HP/172

4.1.1.1.6.4. İki cümlede **DT + -DIKÇA /DUKÇA** zarf-fiili olumlu iken yüklem olumsuzdur:

Şimdi *aklıma geldikçe* de hiç **acı duymuyorum**. SK/83

Çocukların kendisinden olduklarına inandıkça huysuzluğu **kalmaz oldu**.
HP/109

4.1.1.1.6.5. **ZT + -DIKÇA /DUKÇA** zarf-fiilinin olumlu yüklem olumsuz olduğu örneğe rastlanmamıştır:

4.1.1.1.6.6. Bir cümlede iki olumlu **İki veya daha fazla öge almış -DIKÇA / -DUKÇA** zarf-fiili olumsuz bir yükleme bağlanmıştır:

Sen beni istedikçe, beni alacaklı olduğca, senden başkasına **varmam**. BKÇ/111

Sen beni istedikçe, *beni alacaklı olduğca*, senden başkasına **varmam**. BKÇ/111

4.1.1.1. 7.- A: Bu zarf-fiilin bu özellikte üç örneğine rastlanmıştır:

Yazık ulan, yüzünü bile bir yol *doya doya* **gremedim**. HP/80

Yazık, Çolak seni *doya doya* **göremedi**. HP/80

Bunu *söyleye söyleye* **bitiremiyorlar**. VÇ/176

4.1.1.1. 8.-I/-U: Bu zarf-fiilin bu özellikte örneğine rastlanmamıştır.

4.1.1.1. 9. -All: İki cümlede olumlu zarf-fiil olumsuz yükleme bağlanmıştır. Her iki cümlede de zarf-fiil dolaylı tümleç almıştır:

Daireye gireli bir yıl bile **olmamış**. İÇ/204

Ben *sevkiyat anbarından çıktım çıkalı* bir gün rahat oturup oh! **dememişimdir**.
MA/128

4. 1. 1.1. 10. -rsA:

Tablo:72 Olumlu -rsA Yapısının Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

Olumlu -rsA, olumsuz yüklem	-rsA	Ö + -rsA	N + -rsA	DT+ -rsA	ZT + -rsA	Çok ögeli -rsA
Örnek sayısı	3	4	4	7	3	10

Tablo:72'de görüldüğü gibi otuz cümlede -rsa olumlu iken bağlandığı yüklem olumsuzdur. Bu cümlelerden üçünde hiçbir öge almamıştır, dört cümlede özne, dört cümlede nesne, yedi cümlede dolaylı tümleç, üç cümlede zarf tümleci, on cümlede ise iki veya daha fazla öge almıştır. Birer örnek cümle yazılıp diğerlerinin sayfa numaraları yazılmıştır:

Düzgün kopmaz da *parçalanırsa* hiçbir işe **yaramaz**. VÇ/99

-Canım *bu kız giderse* bu kızın yerine tutacağınız hizmetçiye para **verecek değil misiniz** ? BN/16

Bu haberi duyarsa, sabaha kadar **uyuyamaz**. MA/63

Bunun sözüne bakarsan, can yanmadıkça herifin keyfi yerine **gelmezmiş**. İÇ/133

Şehriyar Hanım da anlıyor ki, *biraz daha sıkıştıracak olursa* oğlan eve **gelmeyiverecek**. HP/101

Anası akıllı kadındır, yanlış iş yapamaz; ama *Feyzi'ye de bir şey olursa*, **acımaz**. BN/81

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/147, VÇ/79, O/82, SK/35, BKÇ/199, BKÇ/171, BN/124, VÇ/117, O/ 159, BN/213, MA/88, MA/228, MA/180, İÇ/134, SK/ 111, MA/100, SK/147, HP/117, O/154, MA/205, MA/168, SK/130, İÇ/129, SK/42, BN/199.

4.1.1.2. Olumsuz zarf-fiil olumlu yüklem:

4.1.1. 2.1. -Ip /-Up Metinlerimizde-İp / -Up zarf-fiilinin olumsuz, yüklem olumlu olduğu örneğe çok az rastlanmıştır. Toplam **on iki** örnekte olumsuz zarf-fiil

olumlu yüklem iken, olumlu zarf-fiil olumsuz yüklem örneği ise yüz dört örnekte görülmüştür. Dağılım **Tablo: 73**'de gösterilmiştir:

Tablo:73 Olumsuz-İp/-Up ZF'nin Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu

ZF	-İp/-Up	Ö + -İp/ -Up	N + -İp/ -Up	DT + -İp/ -Up	ZT + -İp/ -Up	Çok ögeli -İp/-Up
Örnek sayısı	4	-	4	1	3	-

4.1.1.2.1.1. Öge almamış -İp / -Up zarf-fiilinin olumsuz, yüklem olumlu olduğu dört cümle vardır:

Vermeyip de ne halt edeceğiz ? MA/83

Kırda bayırda malın, işin varsa *yatak olmayıp* da ne **yapacaksın** ? BKÇ/140

Ancak bedbahtlık eseri olarak vapuru kaçırmış bulduk, hatta bir müddet sandal ile Maltepe'ye geçmeyi bile düşündükse de *cesaret edemeyip* otelde kalmaya **karar verdik**. VÇ/56

Müdür yukarı çıkmıştı; fakat *durmayıp* **avdet etti** ve kızgın bir çehre ile Hayri Efendi'ye hitab edip:

- Kitapçının parasını postaya vermediniz mi ? diye sordu. SK/73

4.1.1.2.1.2. Dört cümlede N + -İp/-Up zarf-fiili olumsuz iken,yüklem olumludur:

Kadeh için *başka bir kolayını bulamayıp* satın almaya adam **koşturuldu**. BN/26

Yok, dedi, *kızkardeşinden kalan miras hissesini almayıp* o işe **baktıracak**, ama o beni istese de ben durmayacağım. SK/168

Nebiye de *ses çıkarmayıp*, anasının dediğini **yapıyor**. BN/84

Bu savaşta kazanılacağıнын senedini koynuna koymuş gibi rahat yapacakları işin projelerini hazırlamak için her gün yeni işler veriyor, *bunları unutmayıp* ne yapıldığını her gün **soruyordu**. HP/62

4.1.1.2.1.3. Bir cümlede DT + -İp/-Up zarf-fiili olumsuz, yüklem olumludur:

1918'den sonra *İstanbul'un düştüğü acı duruma dayanamayıp kaçtılar*, Ankara'ya geldiler. VÇ/109

4.1.1.2.1.4. Üç cümlede ZT + -İp / -Up zarf-fiili olumsuz, yüklem olumludur:

Ya böyle olmayıp da Müsteşar dayatsaydı. MA/109

Sancarlı Hoca ise hiç yormayıp:”Düş hayırlı düşür; ancak ihtiyat üzre durmak gerekir !” diye bir haber yollamış. BN/177

Bunun üzerine hafta geçmedi ki Paşa efendimizin, eyalet hizmetlerine hat çıkmakla kalmayıp şevketlû, kudretlû efendimizin ayaklarını öpmek şerefine de yetişmişlerdi. BN/172

4.1.1.2.2.1.-ArAk: Ediskun'un, “-erek eki genellikle, olumlu fiil kök ya da gövdelerine ünlüler uyumuna göre ulanır:” (1992, 254) dediği -ArAk zarf-fiilinin metinlerimizde olumsuz zarf-fiilin, olumlu yükleme bağlandığı doksan sekiz örnek vardır. Bu sınıflandırmada -İp /-Up'un on iki, -İncA /-UncA'nın on yedi, -ken'in beş, -DİkçA /-DUkçA'nın dört örneği olduğuna bakılınca, özel konumu sebebiyle -mAdAn hariç, en fazla örnek -ArAk zarf-fiiline aittir. Öge alma durumuna göre olumsuz zarf-fiilin, olumlu yükleme bağlanma durumu **Tablo:74**'te gösterilmiştir:

Tablo:74 Olumsuz -ArAk Zarf-Fiilinin Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu

ZF	-ArAk	Ö + - ArAk	N +-ArAk	DT+- ArAk	ZT+- ArAk	Çok ögeli -ArAk
Örnek sayısı	12	-	26	29	14	17

4.1.1.2.2.1. On iki cümlede öge almamış -ArAk zarf-fiili olumsuz iken, yüklem olumludur:

Çünkü muhterem ve mübeccel bir simanın karşısında bulunmakla, böyle muazzez ve mübeccel huzurda, *korkmayarak konuşabiliriz.* BN/33

Biraz durduktan sonra, *dayanamayarak,*

- Yok, ama, **dedi**, valla soracaksınız..... O/135

Anası ona "Baban sana güceniyor."dediği gün de Hüseyin *Gülmeyerek* anasının yüzüne **baktı.** BKÇ/111

Telgraf memuru, dirseklerini dizlerine dayamış duruyor, liman çavuşu *anlamayarak bakıyordu* ve hiç birisi bir şey söylemiyorlardı. İÇ/35

Havalar sıcak gidiyor; balık ağırlaşıyor, biraz herkesin de burnu yanında olan da *bilmeyerek almıyorlar.* SK/61

Mebus olayım da görürsen diyen Sabri Bey, maliye vezne kalemi ketebesinden, vücutluca, sevimli çehreli, kalın sesli otuz beşlik bir efendi, verdiği cevaba kendi de *hoşnut olmayarak* biraz düşündür gibi, **oturdu.** SK/22

İstemeyerek:

- Ya, gelmezse ?... **demişim.** SK/94

İlkin *anlamayarak* karısına **baktı.** O/36

Nadir Hanım *dayanamayarak:*

- İlahi Doktor Bey, **dedi**, şakacısınız ! MA/53

Nihat Sait, bunları söyledikten sonra, *istifini bozmayarak:*

- Daha söyleyeyim mi ? diye **sordu.** VÇ/84

O da bir dakika böyle *bilmeyerek sabit kaldı.* İÇ/24

Onun yerinde başka bir erkek de olsa, ona böyle *bilmeyerek* bağlılık **gösterecekti.**

HP/70

4.1.1.2.2.2. Yirmi altı cümlede N + -ArAk zarf-fiili olumsuz yüklem olumludur:

Ne yaptığını bilmeyerek yere çöktüverdi. O/177

Birbirini anlamayarak bir dakika bakıştılar. O/79

Eczacı, *traşını bırakmayarak,*

- Hoş geldiniz, kusura bakmayınız, **dedi.** HP/51

Dursun, *Aksakal'ın ne yapacağını bilmeyerek eşiği yularından tuttu.* VÇ/128

Birbirine karşı ahmak, akılsız görünmek istemeyerek sustular. HP/159

Yani *dediğinizi ispat edemeyerek münakaşayı bırakıyorsunuz.* MA/155

Yalnız hesap dersini değil, *diğer dersleri de bilmeyerek geçtik.* BKÇ/144

Ne yapacaklarını bilmeyerek dururlar. VÇ/146

Arkasındaki uzun, siyah kürkünü çıkarmayarak erkân minderinin köşesine oturdu. SK/140

Hele, ortada, dört ayaklı lamba iskemlesinin tentelerini, ayalarını yapan kızlar, *sevinçlerini saklamayarak birbirinin yüzüne bakıp gülüştüler.* SK/108

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/76, BKÇ/154, BKÇ/194, İÇ/55, İÇ/36, İÇ/45, İÇ/190, MA/113, MA/39, MA/53, MA/107, MA/207, SK/16, SK/72, VÇ/43, BN/119, BN/99, BN/181, BN/174.

4.1.1.2.2.3. Yirmi dokuz cümlede **DT + -ArAk** zarf-fiili olumsuz iken yüklem olumludur:

- *Buna bakmayarak değişiklik de yapılır.* BKÇ/173

Odaya hatırlı misafirler alınacak iken, *hatıra gönüle bakmayarak ilk gelenler alındı.* BN/26

Nutuk kâğıdını açmak için *onu yere atmaya kıyamayarak burnunu çekti,* doldurdu. İÇ/37-38

Çırak onun yüksek tavrına *ehemmiyet vermeyerek vakti olmadığını söyledi.* HP/139

Yaşça bizlerden epeyce büyük olmasına bakmayarak Atiye Hanımla akran gibi **konuşur,** arasıra da takılırdım. BN/39

İş de *aralarında açıklanmamış olarak kalacak.* HP/147

Kadın erkek, *kısa kara bakmayarak inekleri için birerdelik hazırlamaya çalışıyorlardı.* HP/174

Kız, *birinci hekime bakmayarak yeniden gülümser.* VÇ/74

Çocuk ağlamasına bakmayarak biraz sonra uyudu. MA/158

Saide, *kocasının çok uzun nasihatlerine aldırmayarak* gene bu romanları **okuyor.** MA/199

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/45, BKÇ/104, BKÇ/164, BKÇ/161, BKÇ/195, İÇ/52-53, İÇ/40, İÇ/157 İÇ/25, İÇ/26, MA/102, MA/46, HP/139, O/147, SK/79, SK/10, VÇ/45, BN/93, BN/175.

4.1.1.2.2.4. On dört cümlede **ZT + -ArAk** zarf-fiili olumsuz iken yüklem olumludur:

Sudan dışarda *hiç dayanamayarak* çabuk **ölüyorlardı**. İÇ/49

Komiser *hiç istifini bozmayarak* gelenleri birer birer **gözden geçirdi**. VÇ/90

Kaymakam *hiç düşünmeyerek*,

- Anladım, **dedi**, çıracak yalan söylemiş. O/171

Delikanlı arkasına baktı; fakat *hiç aldirmayarak* **gitti**. BKÇ/190

Kafile *çok istirahat edemeyerek* **yürüdü**. SK/118

Hiç darılmayarak, sana selam götürmemi **tavsiye ediyordu**. İÇ/17

Şefika *biraz inanmayarak* biraz da kuruntu ederek **gitti**, bunu küçük hanıma söyledi. SK/152

Sonra ben, bütün gün bir satır okumayarak, *bir kelime düşünmeyerek* onun penceresine **bakıyorum**. İÇ/32

Diğer örneklerin sayfa numaraları: VÇ/146, MA/124, MA/202, İÇ/12.

4.1.1.2.2.5. On yedi cümlede **İki veya daha fazla öge almış -ArAk** zarfiili olumsuz iken yüklem olumsuzdur:

İkisi de *ne yapacaklarını, ne söyleyeceklerini bilemeyerek* **sustular**. HP/113

Nereye gittiğini, ne yaptığını bilmeyerek sokakları **dolaştı**, gezdi, verebildiği son karar Saide'ye her şeyi inkar etmek oldu. MA/195

Bir aralık elini kurtaran Aziz, *dövüdüğüne, dövüldüğüne bakmayarak* elini **tuttu**. O/76

Kırmızı saçlı arkadaşı ise *hiç sesini çıkarmayarak* iri lokmalarını avurduna **dolduruyor** ve arasına kadının yüzüne bakıyordu. İÇ/26

Yahut o kocalar içindir ki, *ilkin, ne halt ettiklerini bilmeyerek* karılarına yüz verir, şımartır, sonra da karıları şımartı diye, boşamaya **kalkarlar**. O/99-100

Kaymakam, *gene sözün sonunu beklemeyerek*,

- Halbuki, **dedi**, ayrıca kiraya verip parasını yiyormuş. O/168

Nazır telgrafa göz gezdirdi, sonra *müşteşar ve muavine hiçbir şey söylemeyerek* telefonu **açtı**, candarma kumandanlığı ile konuştu. O/87

Doktor *cevap vermek için Hakkı Efendi'ye meydan bırakmayarak*,

-Ben de sana şaşıyorum Hakkı Efendi **dedi**. HP/158

Başımı yerden kaldırmayarak **sordum:**

- Burada çok kalacak mısın ? dedim. O/45

Süleyman Çavuş *hiç istifini bozmayarak,*

-İyi ettiniz, **dedi.** BKÇ/191

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/176, BN/172, BN/172, BN/144, BN/97, İÇ/46, BKÇ/37.

4.1.1. 2. 3. -Inca /-UncA: Olumsuz -Inca /-UncA zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı toplam on yedi örnek tespit edilmiştir. Hiç öge almamış zarf-fiilin ve zarf tümleçli zarf-fiilin olumsuz olup, olumlu yükleme bağlandığı örneğe rastlanmamıştır. Bu durum **Tablo: 75**'te gösterilmiştir:

Tablo:75 Olumsuz –Inca/-UncA Zarf-fiilinin Olumlu Yükleme Bağlanması

ZF	-Inca / -UncA	Ö + -Inca /-UncA	N + -Inca /-UncA	DT + -Inca/ -UncA	ZT+-Inca /-UncA	Çok ögeli -Inca / -UncA
S	-	5	4	2	-	6

4.1.1.2.3.1. Beş cümlede **Ö + -Inca / -UncA** zarf-fiili olumsuz iken yüklem olumludur. Zarf-fiilin olumsuzluğu, yüklemi etkilememektedir:

Herifler bunları ortaya atmışlar, kırmışlar, kırmışlar, *işin hesabı kalmayınca koymuş gitmişler.* BN/59

Paralar bulunamayınca kadın da namus davası **açmış.** HP/136

Eh, *Allah vermeyince* çocuk **olur mu** ? O/ 40

Karşılık gelmeyince kendi yukarıya **koştı.** SK/146

4.1.1.2.3.2. Dört cümlede **N + -Inca / -UncA** zarf-fiili olumsuz iken yüklem olumludur. Zarf-fiilin olumsuzluğu, yüklemi etkilememektedir:

İnsan söz bulamayınca ne olsa **söyler.** O/157

İki cümlede zarf-fiil olumsuz iken yüklem olumludur:

Evlenmek istemeyince gözünü dört açar, elbet bir eksik yerini bulursun !

VÇ/75

Onu da bulamayınca küstü. HP/34

4.1.1.2.3.3. İki cümlede **DT +-IncA / -UncA** zarf-fiili olumsuz iken yüklem olumludur:

Ancak, Kadıkızı'na gidenler *ondan yüz bulamayınca* Nebiye'ye gelmeye **başladılar.** BN/104

Hüseyin, *Hatice'den karşılık olmayınca* "Belki bağlı kalmayı istemiyor, belki kocaya varmayı düşünüyor" diye **aklından geçirdi.** BKÇ/121

4.1.1.2.3.4. **ZT +-IncA / -UncA** zarf-fiilinin olumsuz, yüklem olumlu olduğu örneğe metinlerimizde rastlanmamıştır.

4.1.1.2.3.5. Altı cümlede **İki veya daha fazla öge almış -IncA / -UncA** zarf-fiili olumsuz iken yüklem olumludur. Zarf-fiilin olumsuzluğu, yüklemi etkilememektedir:

Tulumbalarla suyu yenemeyince, tıkamak için çalışmışlar. BN/198

Biz bir şey söylemeyince, gene başkan,

"Size çalışacak bir oda versek yerinde olur, hangi odayı verelim ?" diye **sordu.** İÇ/152

Dükkâncı orada olmayınca, dükkân kapalı olur, kadın da bir şey öğrenemez, diyorum. O/169

Ancak, *ortada erkek kalmayınca, bu dört beş evin âdeta vekilharcı oldum.* VÇ/39

Mesrure, onun bu üzüntüler içinde olduğunu bilmediği için birkaç gün sıkıldıysa da *zaman geçip de ses çıkmayınca* o da **unuttu.** İÇ/214

4.1.1.2.4. -ken: Bu zarf-fiilde yalnızca beş örnekte **İki veya daha fazla öge almış -ken** zarf-fiili olumsuz iken, yüklem olumlu olduğu örneğe rastlanmıştır:

O saatte evde kimse bulunmazken hepsi **orada idiler.** HP/62

O zamana kadar, aşçıların, şoförlerin ucuz hizmet etmelerine aldırılmaz ve bunun sebebini aramaz iken birdenbire ondan şüphelenmişler ve onu bir ebeye muayene ettirmişler. HP/178

Şimdiye kadar hiç böyle söz söylemezken Kısmet'in bu coşkunuğu Muslih'i şaşırttı. VÇ/198

Mazhar, ilkin Nebiye'nin kocaya gitmesini istemezken sonradan körükledi. BN/113

Daha etrafımı güzelce anlamamışken buna tesadüf ettim –eliyle karşıdaki küçük evin ufak penceresini gösteriyordu -. İÇ/31

4.1.1.2.5. -mAdAn -mAdAn zarf-fiili olumsuz anlam taşıdığı için olumsuz ZF, olumlu yüklem veya olumsuz ZF olumlu yüklem sınıflandırmasında yer alabilir. Olumsuz ZF, olumsuz yüklem özelliğini taşıyan on örnek dışında diğer örneklerin hepsi olumsuz zarf-fiilin olumlu yükleme bağlandığı örneklerdir. Bu örneklerin sayısı yüz otuz ikidir:

4.1.1.2.5.1. Öge Almamış –mAdAn Zarf-Fiili: Bu yapıda –mAdAn zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı on yedi örnek tespit edilmiştir:

Yatmadan evvel gitti, bir de ikinci mevki ve güverte yolcuları arasında dolaştı. HP/81

- Ya senin mektubu *okumadan* yazmışsam ? HP/146

“Alayım ama, Temel, kulaklarım içine girmiyor!” diyecekti, *demedен* yürüdü. İÇ/144

Oturmadan önce de ayakta biraz nazlanır, kırıtlılar: “Canım bu akşam da oturup konuşalım” derler. O/108

Soyunmadan, öyle olduğumuz gibi. SK/161

Ölmeden şu sandalyeye bir de ben oturayım partisi ! SK/92

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/187, HP/101, İÇ/154, İÇ/155, İÇ/169, MA/34, MA/90, MA/152, MA/208, VÇ/118, VÇ/193.

4.1.1.2.5.2 Ö + -mAdAn: Metinlerimizde bu yapıdaki –mAdAn zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı yirmi bir örnek tespit edilmiştir:

Biri bitmeden bir başka tasa çıkıyor. BN/120

Ulan herif ölmeden, miras olur mu ? SK/68

O kendi *girmeden* beni mezara **sokacak**, bir karı iki çocuk. İÇ/212

Ancak dişimi siktım, *bir söz söylemeden* eve **geldik.** VÇ/167

Allah vere de *kimse görmeden* buradan çıkıp **gidebilse.** MA/194

Eski bir âdete göre, kocası yatmadıkça Nebiye yatmaz; *kocası kalkmadan* **kalkar**, saçını başını toplar. BN/182

Söz arasında anlaşıldı ki, İzzet Bey, *savaş başlamadan*, başladıktan sonra da Berlin'de **bulunmuş**, aylarca da kalmış, her yeri de gezmiş, Murat Ali'nin hiç gidemediği büyük otellerde yaşamış, bulunmuş. HP/52-53

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/106, BKÇ/113, BN/95, BN/39, BKÇ/150, MA/178, MA/180, O/179, O/179, O/177, O/177, MA/73, MA/67, BN/150.

4.1.1.2.5.3. N + -mAdAn: Bu yapıdaki -mAdAn zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı yirmi beş örnek tespit edilmiştir.

Delikanlı, *hiçbirini beğenmeden* **kalkar giderse** sıkılırlar. BN/128

Yazacaktı ki: *Birbirimizi anlamadan* **evlenmişiz** yazdığın doğrudur. BKÇ/121

Nasıl da *kanatlarını oynatmadan* havada **dönüyor** da dönüyor. BKÇ/ 20

Onlar *hiçbir yeri kaçırmadan* **yağladılar**; tekrar yüzünü çevirdiler, tekrar arkasını çevirdiler, nihayet bir beze sarıp ocak başına uzattılar ve kızına da tembih ettiler ki, ocakta ateşi eksik etmesin ! SK/122

İlacı içmeden öğürmeye **başlar.** O/142

Hem de *Feyzi Efendi'nin başladığı cümleyi bitirmesini beklemeden.....* HP/81

İkisi de *koca bulamayıp evde kalmak korkusu geçirmeden* **evlenmişler.** SK/82

Başını salladı, hoşnutsuzluk gösterdi ama, *hiçbir şey de demeden* tekrar yürümeye **başladı.** BN/152

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/86, BN/108, HP/123, MA/219, BKÇ/167, SK/161-162, MA/219, VÇ/121, BN/196, SK/82, İÇ/158, BN/152, MA/96, MA/118, MA/127, VÇ/167, HP/101.

4.1.1.2.5.4. DT + -mAdAn: Bu yapıdaki –mAdAn zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı yirmi yedi örnek tespit edilmiştir:

Halit'in odasına girmeden, aralık yerdeki pencereden içeri girilir. HP/92

Kaynatamgile söylemeden olur mu? HP/104

Hiç kimseye gitmeden doğru Meclis'e gidip bakanı sorguya çeken saylavı bulmuş. İÇ/163

"Aman iki gözüm Saffet Bey nasıl olur ?" demeye kalmadan o kısa kesti. VÇ/167

Halil bu kadar ileri gidemedi, bu geziye çıkmadan bir hafta önce kızı bıraktı. BKÇ/58

"Kendi başlarına bir iş yaparlarsa, kimseye sormadan öldürürüm !" dedim. O/52

- Canın çıksın niye bana sormadan veriyorsun. HP/163

Başsavcı ile baş papazın ileri sürdükleri dilek daha donanmaya yazılma derecesine gelmeden Valdallılar arasında duyuldu. BKÇ/178

Yalnız bu ricada bulunmadan önce Belediyemizin resmî sandalyesi ile masası için arkadaşlarımızdan birinin verdiği, hepimizin de yüksek ruh ile dinlediğimiz takrire karşı kendi duygularım ile düşüncelerimi belirtmek isterim HP/189-190

Söz sırası geldikçe, her yaptığını kocasının başına kalktığı gibi, bu soyadını da çekiç gibi Özarier'in kafasına vurmaktan çekinmeden "Sana vardığım günden beri hiçbir şeyini beğenmedim ki soyadını beğeneyim." der, kendini yalnız taşıyan neyse, bizi de arkandan sürüklüyorsun" demekten de çekinmezdi. İÇ/199

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/49, İÇ/17, O/51, BKÇ/53, İÇ/137, BN/110, BN/119, BN/94, BN/118, HP/151, BN/71, VÇ/139, BN/70, BKÇ/134, O/97-98, İÇ/60, BN/95.

4.1.1.2.5.5. ZT + - mAdAn: Bu yapıdaki –mAdAn zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı on örnek tespit edilmiştir.

Bir adam hiç sormadan, etmeden böyle han kapısından teğelti atar gibi, kolundan tutup fırlatınca, ne kadar doğru adam da olsa, içinde bir üzüntü kalır, kendi kalktığı yere kendi adamlarından birinin oturduğunu ister. İÇ/169

Hiç pazarlığa sorguya kalkışmadan, *hiç ileri geri etmeden* dayağa **başladılar**, vurduklarını da attan aşağı yıktılar. MA/125

Ruhu gamsız, kafası düşüncesiz Memiş bu âni değişikliğe tahammül edememiş olacak ki *çok geçmeden* uzandığı kepenegin üzerinde **uyuyakaldı**. BKÇ/82

Dostları yardım ettiler, *çok zaman geçmeden* Saide Hanım adında bir kız **bulundu**. MA/185

Belki de *daha düşmeden* ölmüş. VÇ/209

Hiç kıılmadan durup o ışığa **bakıyor**. BKÇ/68

İçeri odalarda *bu kadar bağırmadan* da **anlaşabilirlerdi** ne var ki, odada herkes söylüyor, kimse de dinlemiyor, sözünü dinletebilmek için oldukça yüksek sesle konuşuyorlardı. BN/28

Hiç durmadan ocakları **yakıyoruz**. HP/86

Daha su kaynamadan gelip hancıyı **çağırdılar**. O/54

Hiç dönmeden, ona bir tekme **savurdum**. İÇ/135

4.1.1.2.5.6. İki veya Daha Fazla Ögeli –mAdAn zarf-fiili: Bu yapıda –mAdAn zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı otuz iki örnek tespit edilmiştir:

Anlaşılan, *bizi taşıyan ölü arabası, çukurun başına yanaşmadan* ben biraz **ayılmış**, dolayında olagelen işleri duymaya **başlamışım**; yalnız bu duygu benliğimden ayrı kalmış. HP/148

Daha akşam olmadan bu kalenin kapıları **kapanıyor**. VÇ/145

Oturur oturmaz, *daha ilk lakırdı başlamadan*, çantalarını **açtılar**, ufacık beyaz bir mendil çıkardılar, hafifçe burunlarını, ağızlarını siler gibi yaptılar. MA/50

Daha düşün olmadan Hayri benim okuldan çekilmemi **istedi**. O/102

Erken, *daha gün doğmadan* hazırlanıp Fakülteye **gittim**. SK/156

Yerine hiçbir şey koymadan gönlünü **çalar giderler**. BKÇ/179

İzin günleri bitiyor; *bu kızların hiç birine, hiçbir söz söylemeden* buradan kalkıp gitmek ona **ağır geldi**. BN/129

Onun sözleri beni yormuş olmalıdır ki *yeniden lakırdıya başlamadan* ona bu gölü **sordum**. O/49

Hekim *hiç sesini çıkarmadan* koğuştan **çıktı, gitti**. HP/167

Daha iyice anlaşılmadan gümrükçünün biri, muzlardan birkaçını teklifsizlikle **koparmış**. MA/125

Gâvur bana bir at parası vermeden buradan kalkıp gidecek mi ? diyor. O/52

O daha ağzını açmadan "ben bu gece eve ekmek alamadım !" dedim. İÇ/179

Daha kahveler, likörler içilmeden, baloya çağrılmış misafirler ve şehir bandosu geldi. BN/214

Daha ben Kastamonu'ya gitmeden, odun karakola gitti. MA/103

Diğer örneklerin sayfa numaraları O/203, MA/125, HP/66, BN/70-71, BKÇ/85, BKÇ/164, VÇ/166, BN/151, BN/78, VÇ/199, VÇ/194, HP/46, BKÇ/85, VÇ/155, İÇ/185, HP/120, VÇ/99, VÇ/42, VÇ/99.

4.1.1. 2. 6. –DİKÇA / -DUKÇA: Olumsuz –DİKÇA/-DUKÇA zarf-fiilinin olumlu yükleme bağlandığı dört örnek tespit edilmiştir:

4.1.1.2.6.1. Öge almamış –DİKÇA / -DUKÇA, bir cümlede olumsuz iken, yüklem olumludur:

Baba; hayat, bahtiyar olmadıkça tatlı ve kıymetdar bir şeydir. SK/138

4.1.1.2.6.2. Ö + –DİKÇA / -DUKÇA iki cümlede yüklem olumsuz iken, yüklem olumludur:

Bu iş olmadıkça da ayak sürüyor gibi görünüyor. BN/95

Şefika olmadıkça, küçük hanım bu çocuğu yatak odasına kadar çıkarmış. SK/164

4.1.1.2.6.3. N + –DİKÇA / -DUKÇA, bir cümlede yüklem olumsuz iken, yüklem olumludur:

Fakat, yine arabalarının yanından ayrılıp gitmiyordu, sanki *bunların niçin geldiklerini öğrenmedikçe, eve kabul etmeyecek gibi görünüyordu.* BKÇ/191

4.1.1. 2. 8. -rsA(-mAzsA)

Tablo:76 Olumsuz -rsA Yapısının Olumlu Yükleme Bağlanma Durumu

Olumsuz	Öge	Ö +	N +	DT +	ZT +	Çok ögeli
ZF, Yk	ol.lu almamış -mAzsA	-mAzsA	-mAzsA	-mAzsA	-mAzsA	-mAzsA
S	7	3	1	2	2	2

Tablo:76’da görüldüğü gibi, **on yedi** cümlede -rsA olumsuz iken, olumlu yükleme bağlanmıştır. Yedi cümlede hiç öge almazken, üç cümlede özne, bir cümlede nesne, iki cümlede dolaylı tümleç, iki cümlede zarf tümleci, iki cümlede de iki öge almıştır:

Kızı yalnız bulursa açılacak, *bulamazsa* yalnızca konuşmak için bir gün **kararlaştıracak.** BN/130

Sonradan Ermeni karısından öğreniyorum ki, anası “*Çocuğun olmazsa* bir gün herif seni **silker atar.**” demiş. O/40

-*Kafasını koparamazsa* nereye **sığar** ! dedi. VÇ/98

Eyden çıkmazsa mahkemeye **vereceğim.** O/186

Bana sorarsan *tenbihata göre hareket etmezse* her gün, hattâ günde iki defa bile **kesilir.** SK/60

Bir bıçak yarası nasıl savar, *yerinde biraz sızısından başka bir şey kalmazsa*, gönül yarası da **böyledir.** İÇ/129

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/106, O/108, O/124, O/193, SK/94, SK/88, VÇ/106, VÇ/223, VÇ/146, VÇ/224, BN/217, VÇ/44.

4. 1.1.3. Zarf-fiil olumsuz, yüklem olumsuz:

4.1.1. 3. 1. -Ip / -Up: Bir cümlede Ö + -Ip / -Up zarf-fiili de olumsuz, yüklem de olumsuzdur; ancak yüklem – mA- ile değil **değil**’le olumsuz yapılmıştır.

Elbet hanım, dedi, *onlar almayıp* da ben **alacak değilim.** VÇ/171

4.1.1.3.2. -ArAk: Olumsuz -ArAk zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı örneklere metinlerimizde rastlanmamıştır.

4. 1.1.3. 3. -IncA / -UncA

4.1.1.3.3.1. Üç cümlede **Ö + -IncA / -UncA** zarf-fiili de yüklem de olumsuzdur:

Bu güzellik de olmayınca insan istediği gibi bir **kocaya varamaz**. İÇ/209

Hiçbir netice çıkmayınca biraz izzetinefis yaralanmakla beraber yine **vazgeçmedi**. SK/33

Niçin demişler ki: “*Kul sıkılmayınca*, Hızır **yetişmez!**” VÇ/225

4.1.1.3.3.2. Bir cümlede **iki veya daha fazla öge almış -IncA / -UncA** zarf-fiilinin bir örneğinde hem zarf-fiil hem yüklem olumsuzdur:

Canım dükkâncı orada olmayınca **demedin mi?** O/169

4.1.1.3. 4. **-ken**: Bu zarf-fiilin olumsuzunun, olumsuz yükleme bağlandığı yalnız, bir örnek tespit edilmiştir, bu örnekte de **Ö + -ken** zarf-fiilinde olumsuzluk **yok** ile, yüklemde ise **-mA-** ile olumsuzluk sağlanmıştır.

Bunların odaları yokken, hayır cemiyetlerine oda **verilmemeliydi**. İÇ/156

4.1. 1.3. 5. **-mAdAn**: Bu zarf-fiilin olumsuz yükleme bağlandığı on örnek tespit edilmiştir:

4.1.1.3.5.1. İki cümlede **öge almamış -mAdAn** zarf-fiili olumsuz yükleme bağlanmıştır:

“Bu zıkkım haramdır, insana zararı da vardır ama, alışılmış, **içmeden duramıyorum**” dediler, bol bol da içtiler. HP/79

Bulmadan gelme! HP/126

4.1.1.3.5.2. **Ö + -mAdAn** zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı iki örneğe rastlanmıştır:

Bir apartman parası yapmadan **dönmem** diye yengesine yemin etmiş. VÇ/60

“*Eski borç ödenmeden* yeni avans **olmaz.**” diyorlarmış. VÇ/107

4.1.1.3.5.3. N + -mAdAn zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı bir örneğe rastlanmıştır:

Yalnız ayrılıp yatmaya giderken dedi ki:

- Sen yarın *beni görmeden savuşma*, bakalım biryol düşünelim.! MA/130

4.1.1.3.5.4.1. DT + - mAdAn zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı üç cümle vardır:

Bu nişan tahtası bitinceye kadar, rıhtımda akşam gezintisine çıkan bayanlar da *buraya uğramadan geçmezler*. BKÇ/166

Artık alışverişte de, ev idaresinde de çocukları onu dinlemiyorlar; aksine, o, *çocuklarına ve gelinlerine danışmadan* bir şeye **el sürmüyordu**. SK/141

Sözünü de "*Bana danışmadan* bilir bilmez bir şey **yapma**, başına bela getirirsin, sonra karışmam!" diye bağladı. BN/96

4.1.1.3.5.5. Üç cümlede de iki veya daha fazla öğeli -mAdAn zarf-fiili olumsuz yükleme bağlanmıştır:

Bunun için ona bol bol öğüt verir:"İnsan *bu dünyada iz bırakmadan* geçip **gitmemelidir**." BKÇ/165

Onu da sana yazmadan **geçemeyeceğim**: Makine üçüncüsü Tıknaz yaralanmıştı. BN/200

"-*İçeri bir kahve içmeden* bir yere **gitmem**!" dedim. SK/43

4.1.1.3.6. -All: Olumsuz-All zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı örneğe rastlanmamıştır.

4.1. 1.3. 7. -Dikça / -DUkça:Olumsuz -Dikça / -Dukça zarf-fiilinin olumsuz yükleme bağlandığı otuz örnek tespit edilmiştir. Dağılım Tablo:'da gösterilmiştir:

Tablo:77 Olumsuz -Dıkça/-Dukça ZF'nin Olumsuz Yükleme Bağlanma Durumu

ZF	-Dıkça	Ö + -Dıkça	N+ -Dıkça	DT+ -Dıkça	ZT+ -Dıkça	Çok ögeli -Dıkça
Örnek sayısı	1	7	5	4	7	6

4.1.1.3.7.1. Bir cümlede öge almamış **-Dıkça / -Dukça** zarf-fiili olumsuz, yüklem olumsuzdur:

Ölmedikçe kurtulamazsın. BN/217

4.1.1.3. 7.2. **Ö + -Dıkça / -Dukça**:Yedi cümlede hem yüklem hem zarf-fiil olumsuzdur. İki örnekte olumsuzluk *yok*'la sağlanmıştır:

Bu boş söz söylenilmedikçe oyuna oturduklarını **görmedim.** O/108

Ağam, böyle herifler temizlenmedikçe bu millete kurtuluş **yoktur**, anladın mı, ben bu kadar bilirim. MA/130

Mütegalibenin kafası kopmadıkça bu millete rahat **yoktur.** MA/101

Baba oğul, bir iş olmadıkça **konuşmuyorlar.** VÇ/192

Bana yer gösterdi, ben oturmadıkça o da **oturmadı.** SK/148

Bunun sözüne bakarsan, can yanmadıkça **herifin keyfi yerine gelmezmiş.** İÇ/133

Eski bir âdete göre, kocası yatmadıkça Nebiye **yatmaz**; kocası kalkmadan kalkar, saçını başını toplar. BN/82

4.1.1.3.7.3. Dört cümlede hem N + **-Dıkça / -Dukça** zarf-fiili hem yüklem olumsuzdur:

Kanunsuzluk yapmadıkça işi becerip **çeviremiyorlar.** VÇ/102

Gece "destur" demedikçe, rastgele bir yere bulaşık suları **dökülmez.** HP/118

Tüccar kervanları Kâhya efendimizi doyurmadıkça **geçemez oldular.** BN/179

Arkadan başka misafirler de gelince, köşedeki büyük odayı açmadıkça, hizmet edeceklere dönecek yer **kalmayacak.** BN/27

*Ben arkadaşları otlamadıkça ayın sonunu **getiremem.** İÇ/171*

4.1.1.3.7.4. Beş cümlede hem DT + -DIKÇA / -DUKÇA zarf-fiili hem yüklem olumsuzdur:

*Kocasına sormadıkça kendisi için on para **harcamıyor.** VÇ/209*

*Bu kızı almaya karar vermedikçe, bu işi daha ileri **götüremezdi.** HP/69*

*Araştırıp ucuzunu bulmadıkça, **dükkanlarda çene çalmadıkça çanta dolmaz.** MA/77*

*Bunun için de **gün batmaya yaklaşmadıkça kimse çıkıp bahçede oturamıyordu.** İÇ/148*

*Buraya uğramadıkça Buraya uğramadıkça hiç kimse işine **gitmem.** SK/130*

4.1.1.3.7.5. Yedi cümlede hem ZT + -DIKÇA / -DUKÇA zarf-fiili hem yüklem olumsuzdur:

*Bu konferansı sen, **zilzurna sarhoş olmadıkça sindiremezsin.** VÇ/108*

*Böyle olmadıkça, Hacı, müşterilerine kendini **sevdiremezdi.** HP/85*

*On adım sokulmadıkça kimse bizi **göremezdi.** BN/153*

*Ben **sizinle konuşmadıkça** verilecek karşılığı **kestiremedim.** BN/131*

*İyice cangalaboz olmadıkça Tanrım Behice kulunun canını **almasın.** MA/88*

*"Giyinip boyanmadıkça kimseye **görünmezler !**" dedi. SK/146*

*O da **madam gibi giyinip süslenmedikçe** ortaya **çıkamaz.** VÇ/217*

4.1.1.3.7.6. Altı cümlede **iki veya daha fazla öge almış -DIKÇA / -DUKÇA** zarf-fiili olumsuz, yüklem de olumsuzdur:

*Bir denizci, **dört yanını su görmedikçe** kendini denizci oldum **sayamaz.** BN/212*

*Koyu renkli, gırtlığına kadar ipekli kumaştan bir giyim, saçlarda kızıla çalan kapkara boya, **yüzü de parlakça bir düzgün beyazı ile süslenmedikçe,** kapıcılık eden Pötürgeli Salih'e bile kendini **göstermez.** VÇ/216*

*Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, **planını bir kâğıda çıkarmadıkça** bu evi başkasına **anlatamaz.** HP/51*

Hiç kimse çalışıp resmini yapmadıkça, planını bir kâğıda çıkarmadıkça bu evi başkasına anlatamaz. HP/51

“Bir kadın, kendisine yakışan bir giyim giyindiği vakit *onu en sevdiği erkekle, en sevmediği kadına göstermedikçe rahat edemezmiş.* BKÇ/43

Kız anladı ki, *benliğini ayaklar altına almadıkça doktor sokulmayacak.* HP/34

4.1.1.3. 8. -mAzsA: Dört cümlede –rsA olumsuz, bağlandığı yüklem de olumsuzdur. -rsA bu cümlelerin dördünde de çok ögelidir. Örneklerden birincisinde olumsuzluk, **yok** ‘la sağlanmıştır. İkinci örnekte de **olmazsa olmasın** şeklinde bir kalıp ifade kullanılmıştır. Üçüncü örnekte ise olumsuzluk **değil**’le sağlanmıştır. Dördüncü örnekteki ifade de.....**mazsam.....demesinler** şeklinde bir kalıp olarak kullanılan ifadedir:

Paytak’ın süvarisi, iki gecede bir evine gitmez, tavuklarını görmezse yaşayış onun için yok demektir. BN/211

Hayri ne kadar evlenmek fikrinde olmazsa olmasın, içine düştüğü çevre, kızlar, ziyafetler, arkadaşların olayları, ikramlar, onu evlenmeye doğru sürükledi. BN/129

Genç kızlar, genç kadınlar çıkmazlarsa da horozdan kaçan cinsten de değildirler. HP/117

Missafir değil, ne bok olursa olsun, ben bu gece o pezevenge sözümün hesabını verdirmezsem bana da Yahya demesinler. BN/36

4.1.2. Zarf-Fiilin Fiilimsiye Bağlandığı Yapılarda Anlam

4.1.2.1. Olumlu zarf-fiil, olumsuz fiilimsi: Bu yapıda yalnız –Ip /-Up zarf-fiilinin yüz otuz iki örneği dışında, diğer zarf-fiillerin örneklerine rastlanmamıştır. Diğer zarf-fiillerin fiilimsiye bağlandığı örneklerin sayısının –Ip/-Up zarf-fiiline göre oldukça az olduğu düşünülünce bu durum normaldir.

4.1.2.1.1. –Ip /-Up: Toplam elli yedi örnek tespit edilmiştir:

Tablo:78 Olumlu -Ip/-Up ZF'nin Olumsuz Fiilimsiye Bağlanma Durumu

Olumlu ZF,ol.sz Fiilimsi	Ögesiz -Ip /-Up	Ö+ -Ip /-Up	N+ -Ip /-Up	DT+ -Ip /Up	Toplam
İF	6	-	9	3	18
SF	21	2	10	9	42
ZF	5	1	-	-	6
Toplam	32	3	19	12	66

4.1.2.1.1.1. **Öge almamış** olumlu zarf-fiilin olumsuz fiilimsiye bağlandığı otuz iki cümle vardır. Bunlardan yirmi biri sıfat- fiile, altısı da isim-fiile, beşi de zarf-fiile bağlıdır:

Bunlar arasında, bu küçük hanımın beni niçin **arayıp sormadığını** da anlattı.
SK/161

Yalnız bu sözün **doğru olup olmadığını** bilemem. BKÇ/177
Gideceklerin **hazır olup olmadığını** soruyordum. HP/163

Sonra masanın üstünden aynayı indirip duvar dibine koyacak, önden, yandan nasıl durduğunu, **yakışıp yakışmadığını** gözden geçirecek. BKÇ/42

-Eh yavrum biz **hastalanıp da** günlerce evden **çıkmayanları** da biliriz.
MA/120

Bu kızların **nasıl olup da boğulmadıklarını** düşünüyor. BN/168

Faik Efendi, sonra fena halde soracaklarını ve bu işin **bitip tükenmeyeceğini** bildiğinden, işi kabul ettirmeye çalışıyordu. O/134

Babamın bana Adapazarı'ndan bir Çerkes kızı almaya uğraştığını düşünüyorum da **taşıp dökülmemek** mümkün değil. SK/43

"Yatsam, acaba uyuyabilir miyim ?" diye düşündü, **yatıp da uyumamaktan** korktu,, ama, korktuğu başına gelmedi. MA/201

"**Giyinip boyanmadıkça** kimseye görünmezler ! " SK/146

Diğer örneklerin sayfa numaraları: MA/77, MA/62, BN/204, BN/152 BN/129, BN/129, BN/30, BN/182, VÇ/154, VÇ/217, HP/21, HP/131, BKÇ/19, BKÇ/42, BKÇ/59, BKÇ/173, İÇ/213, İÇ/21, İÇ/17, İÇ/173, SK/78, SK/76.

4.1.2.1.1.2. Olumlu **Ö + -Ip / -Up** zarf-fiilinin olumsuz fiilimsiye bağlandığı üç cümleye rastlanmıştır. Zarf-fiil, bu cümlelerden ikisinde sıfat-fiile, birinde de zarf-fiile bağlanmıştır. Bu örneklerden ikincisi **olup olmadığını** şeklinde bir kalıp olarak da düşünülebilir, bu durumda örneğimiz **Ö+ -Ip/-Up değil, öge almamış örnekler** içinde değerlendirilir:

Kaynanasının İbrahim Ağa'ya *bir şey söyleyip söylemediğini* de öğrenemedi.
HP/105

Her gün candarma dairesine uğrayıp *bir isteği olup olmadığını* soruyordu.
BN/122

Mesrure, onun bu üzüntüler içinde olduğunu bilmediği için birkaç gün sıkıldıysa da *zaman geçip de ses çıkmayınca* o da unuttu. İÇ/214

4.1.2.1.1.3. Olumlu **N + -Ip / -Up** zarf-fiilinin olumsuz fiilimsiye bağlandığı **on dokuz** cümleye rastlanmıştır. Zarf-fiil, bu cümlelerden onunda sıfat- fiile, dokuzunda isim-fiile bağlanmıştır. Bu yapıda da ilk beş örnek.....**-Ip/-Up.....MadiğInI...**şeklinde bir kalıp olarak alınabilir:

Eve telefon edip karısının orada olup olmadığını soracak, *mektubu alıp almadığını* öğrenecekti. HP/144

Doktorun bu sözlerini beğenip beğenmediği de anlaşılmıyor. BKÇ/54

Besime'nin ninesinden *ördeklerini görüp görmediğini* soruyor. BNM/166

Daha doğrusu, ben, galiba hiç kimseyi *sevmedi, dedi, beni sevip sevmediğini* bilmiyorum. SK/83

Rıza askerden tezkere almasına yakın, ablası Bedir Kadın'a yazdığı bir kâğıtta, *- Mihrişah'ı isteyip istememekte* ne düşündüğünü sordu. HP/121

Birçokları Rahela'nın kendini sevdiğini, ancak *bir fırsat bulup* da halini **ifade edemediğini** zannediyorlardı. VÇ/158

O, benim yalnız sokağa çıkıp ötede beride düştüğümden, *halimi bilip* evde **oturmadığımdan**, öyle fena şeyler düşündüğümden muzdarip, münfail, bana darılır.
SK/29-30

Fena bir söz söyleyip yeni bir uygunsuzluk çıkarmamak için,
Bilmem, dedi. O/148

Onlar, kuvvetlerinden o kadar emin görünüyorlar ki *bunu görüp*

korkmamak kabil değildir. İÇ/20

Babası Muslih'in herkesle iyi geçindiğini, "üvey ana" *deyip* karısına geçimsizlik **yapmadığını** gördü, sevindi. VÇ/201

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/173, BKÇ/21, SK/38, HP/49, HP/131, HP/110, VÇ/158, İÇ/31, MA/174.

4.1.2.1.1.4. Olumlu DT + -Ip / -Up zarf-fiilin olumsuz fiilimsiye bağlandığı on iki cümle vardır. zarf-fiil bu cümlelerin dokuzunda sıfat-fiile, üçünde ise isim-fiile bağlanmıştır. Bu yapıda da ilk altı örnek **-Ip/-Up.....-mAdıĞInI.....** şeklinde bir kalıp olarak düşünülebilir:

Yurdumuz töresinin *buna elverişli olup* **olmamasına** o kadar aldırılmaz. BN/159

Eve telefon edip karısının *orada olup* **olmadığını** soracak, mektubunu alıp almadığını öğrenecekti. HP/144

Karacılar diyor ki: Denizlerdeki yasak bölgeler ile o bölgelere izin vermek hakkı donanma kumandanlığının yetkisi içindedir; ama karaya ayak basar basmaz yasak bölge kurmak *buralara izin verip* **vermemek** kara kuvvetlerinden sorulur. BKÇ/157

Bir hekime gidip **gitmediğini** sordum. BKÇ/146

Ertesi daha ertesi geceler de evin, sokağın tanımadığı sesleri, uykusunun arasında bile Murat Ali'yi kuşkulandırıyor; kendisini dalgın uykuya veremiyor, her dakika, yabancılik duyuyor, *bu evde kalabilip* **kalmayacağını** kendisi de bilmiyordu. HP/25

Sonra da, ayrılırsa, anasının *çocuğa bakıp* **bakmayacağını** da sordu. BN/

Daireden çıkıp da kapının önünde Özarar'ı **görmediği** bir gün olacak mı ? İÇ/203

Bizim *içimizde duyup* da **söyleyemediğimiz** şeyleri başkan sıraladı, söyledi. İÇ/155

O gece uyuyup uyandıkça yeni bir odası, yeni bir yatağı olduğunu hatırlayıp sevindi ise de sabah yatağından kalkınca *buraya alışıp* **alışamayacağını** kendisinden sordu. VÇ/220

Köyünde *saatlerce süren ovalar, dağlar arasında yürüyüp* bir ufak ses **duymayan** bir insan yüzü görmeyen bu adamın şimdi bir dakikada yanından binlerce

insan koşup geçiyor, koşuyor, arabalar koşuyor, trenler, tramvaylar koşuyor, her şey koşuyordu. İÇ/40

Kadri, akşamları karnında gırıl gırıl yel toplandığını, sonra yatınca bu yelin bacaklarına indiğini *diz kapaklarında toplanıp* sabaha kadar onu **uyutmadığını** anlattıktan sonra,

Ben, diyorum ki Doktor, diyor, bu yellere başı hep karın içinde olacak. HP/173
Monşer, dedi; *burada oturup* da onları **tanımamak** olur mu ? SK/3886

4.1.2.2. Olumsuz Zarf-Fiil, Olumlu Fiilimsi: Olumsuz ZF, olumlu fiilimsi yapısında da -Ip/-Up zarf-fiilinin dokuz örneği ve -mAdAn zarf-fiilinin yirmi altı örneği dışında, diğer zarf-fiillerin örneklerine rastlanmamıştır:

4.1.2.2.1. -Ip/- Up

Tablo:79 Olumsuz -Ip/-Up ZF'nin Olumlu Fiilimsiye Bağlanma Durumu

O.lu ZF, O.suz F.msi	Ögesiz -Ip/- Up	Ö + -Ip/- Up	N + -Ip/- Up	DT + -Ip/- Up	Toplam
İF bağı	1	-	-	1	2
SF bağı	1	-	3	2	6
ZF bağı	-	-	-	1	1
Toplam	2	-	3	4	

4.1.2.2.1.1. Öge almamış olumsuz zarf-fiilin olumlu fiilimsiye bağlandığı iki cümleye rastlanmıştır Zarf-fiil, bu cümlelerden birisinde sıfat-fiile, diğerinde ise isim-fiile bağlanmaktadır:

Bu arada *aldırmayıp* birbirine sarhoş hulusu **çıkanlar** da vardı. BN/29.

Eli iş tutmuş, yumuşak başlı bir delikanlının *ateşlenmeyip*, bir nişan yüzüğü bırakmadan, izin günlerini bitirip **gitmesi**, kızlardan çok kız analarını, dayılarını, teyzelerini üzer, meraklandırır. BN/128

4.1.2.2.1.2. N + -Ip / -Up zarf-fiilinin ise üç örneğine rastlanmıştır Bu üç örnekte de olumsuz zarf-fiil olumlu sıfat-fiile bağlanmaktadır:

Bu ülkede kafalar, kalemler, fırçalar, sahnede oynayanlar, yaşayıp işleyenler, ne halt ettiğini bilmeyip sokak sokak sinemadan sinemaya dolaşan kızlar, *ne yapacaklarını bilmeyip* günlerini bomboş **geçiren** gençler, birkaç şehirden ötesini yüreğinde ülkemizden bir parça olarak duymayan kimseler, bu ülkeyi bilmeyen, tanımayan, köylümüzü yadırgayan bütün okumuş bilgisizler alayı, bu kutlu tenkidin bu gün yükseklerle kaldırdığı ufacık ışığın karşısında kendi ekmekleri kendi yurtlarının kutlu esenliği adına boyun eğmeye borçludurlar. BN/158

Bu ülkede kafalar, kalemler, fırçalar, sahnede oynayanlar, yaşayıp işleyenler, *ne halt ettiğini bilmeyip* sokak sokak sinemadan sinemaya **dolaşan** kızlar, ne yapacaklarını bilmeyip günlerini bomboş geçiren gençler, birkaç şehirden ötesini yüreğinde ülkemizden bir parça olarak duymayan kimseler, bu ülkeyi bilmeyen, tanımayan, köylümüzü yadırgayan bütün okumuş bilgisizler alayı, bu kutlu tenkidin bu gün yükseklerle kaldırdığı ufacık ışığın karşısında kendi ekmekleri kendi yurtlarının kutlu esenliği adına boyun eğmeye borçludurlar. BN/158

Paşa efendimizin başlarına gelmesi ezelden kararlaştırılmış olan musibet kendilerine bildirilmiş gibi, kadın erkek, Paşa efendimizin bütün kapı halkı, bu ramazan bayramında şenlikler etmeyip, *temizce giyimlerini giyinmeyip* küçük yaşlardaki çocukların bile sanki bekledikleri kara haber varmış gibi, sessizce **oturmaları** herkesi şaşırtmıştı. BN/178

4.1.2.2.1.3. Olumsuz DT + -Ip / -Up zarf-filinin olumlu filimsiye bağlandığı dört cümle vardır. Zarf-fiil bu cümlelerin birinde isim-fiile, ikisinde sıfat-fiile, birinde de zarf-fiile bağlanmıştır:

Yasak bölgelere izin verilmesi işi yeni çıktığı yıllarda, *izin isteyen herkese izin verilmeyip* bunlar için **inceleme yapılması** töresi varken sonraları birtakımlarının, izin koparmak tellallığına kalktıkları görüldüğünden, izin ücretlerini biraz arttırıp her isteyene izin verilmesi töresi konulmuştur. BKÇ/157

Bu yıllarda çok azaldı ya, gene *evlerinde işlemeyip* **oturan** kadınlar vardılar. VÇ/148

İlk görüşte bir dilenciye benzetilen bu kadın, *kılığına aldırılmayıp* da biraz **görüşülünce** kadın tellallarından olduğu kolayca anlaşılır. VÇ/203

Daha çok işe yarar gemilerden de, nasılsa hoşa gitmeyip bu çürüklüğe atılmış olanların sayısının kırk elliye geçtiğini, çoğunun makineleri de içinde, çürüyüp battıklarını bilenler az değildir. BKÇ/166

4.1.2.2.2. -mAdAn: Bu zarf-fiilin olumlu fiilimsiye bağlandığı yirmi altı örnek tespit edilmiştir:

4.1.2.2.2.1. Öge almamış -mAdAn: -mAdAn zarf-fiilinin olumlu fiilimsiye bağlı olduğu sekiz örnek tespit edilmiştir:

Bu sebeple bendeniz *hükümetin kanuni olmadan evvel kuvvetli olmasını* zaruri görürüm. MA/180

Bir erkeği umutlu bulundurup, *darılmadan idare etmek* kolay değildir. HP/101

Yemekleri ile salataları ile, güzel kokuları ile, aç adamları *yemeden bayıltacak* bir sofradır. VÇ/11

Dinamit kutusu diye getirilen kutuyu, Saide'nin *korkmadan açacağı* nereden akla gelirdi ? MA/208

Çağrılanlar: Sıtkı Beyin kalem arkadaşları, mahalle komşuları, hısım akraba şöyle bir kırk elli kişi *çağrılmadan gelenler* de olursa bir altmış, yetmiş kişilik bir toplantı, eş dost arasında bir eğlenti. BN/22

Ertesi gün uyandım, *soyunmadan* burada niçin *yattığımı* kendisinden sorar gibi oldum. İÇ/136

Yürürken, döşemeleri çatırdatan bu iri gövdesiyle komşu kiracının dinlemek için kapısına giderken *çıt çıkarmadan yürüyebildiğini* öbür kiracılar söylüyorlar. HP/101

954, Ereğli ile Derne arasında çalıştığı ve Derne ot yağı fabrikalarına yağ taşıdığı İstanbul'dan da *durmadan geçtiği* için ben gemiye Ereğli'den binecektim. BN/187

4.1.2.2.2.2. Ö + -mAdAn: Bu yapıda olumlu fiilimsiye bağlanmış -mAdAn zarf-fiilinin iki örneği tespit edilmiştir:

Şüphesiz *gün doğmadan* buralardan *uzaklaşmaya* çalışıyorduk. BN/150

Ancak *bu araştırmalar bitmeden* İhsan Hilmi'nin Batum'a yahut Tuvapsa'ya **gönderilmesi**, belki de üç kişilik bir heyetle Moskova'ya gitmesi çıktığı için ev bulunmasa da, bu işe bir çare aranması gerekli oldu. HP/63

4.1.2.2.2.3. N + -mAdAn: N + -mAdAn zarf-fiilinin olumlu fiilimsiye bağı olduğu dört örnek tespit edilmiştir:

Eli iş tutmuş, yumuşak başlı bir delikanlının, ateşlenmeyip, *bir nişan yüzüğü bırakmadan* izin günlerini bitirip **gitmesi** kızlardan çok kız analarını, dayılarını, teyzelerini üzer, meraklandırır. BN/128

O gece onun kahrını çekişim, *bir fayda beklemeden* yalnız arkadaşlık edip **eğlenmek** isteyişim arkadaşlığımızı artırır. SK/161-162

Onu uyandırmadan başını nasıl **kaldırıp** bu yastığa koyacağını bilemedi. O/36

Baştanbaşa yangın yeri olmuş şehirlerini, *kimseyi görmeden*, kimseye görünmeden **geçip**, şehrin kapılarından birinin önüne gelirler. VÇ/146

4.1.2.2.2.4 DT + -mAdAn: DT + -mAdAn zarf-fiilinin olumlu fiilimsiye bağı olduğu altı örnek tespit edilmiştir:

Yola çıkmadan evvel eve **gitmek**, uyumak istedim. İÇ/17

Deniz işerine girmeden kolacı çırağı **olduğunu** söylüyorsa da doğrusu ortaoyununda, tuluat kumpanyalarında çalışmış, belki köçeklik de etmiştir. VÇ/193

Fitriye, *kendisine sormadan* kalkıp halasına **gittiği** için kızına kızmış olabilir. BN/94

Yalnız, *askere gitmeden önce* belediyede **çalıştığını**, balıkçılık ettiğini bilir, o kadar. BN/110

Babil'de esir olmadan önce, dövüşken bir kavim **olan** Yahudiler, sonradan Fenikeliler'den tüccarlığı öğrenip onların yerlerini tutmuş ve barışçı olmuşlardır. VÇ/145

Baştanbaşa yangın yeri olmuş şehirlerini, *kimseyi görmeden*, *kimseye görünmeden* **geçip**, şehrin kapılarından birinin önüne gelirler. VÇ/146

4.1.2.2.2.5. ZT – mAdAn: ZT+ -mAdAn zarf-fiilinin olumlu fiilimsiye bağı olduğu bir örnek tespit edilmiştir:

*Kimseyle konuşmadan sürüsünün başına **vardığı** zaman bu inanca iyiden iyiye bel bağlamış, vaaz kafasını bir burgu gibi delmeye başlamıştı.* BKÇ/81

4.1.2.2.2.6. İki veya Daha fazla Öge Almış –mAdan: Çok ögeli -mAdAn zarf-fiilinin olumlu fiilimsiye bağı olduğu beş örnek tespit edilmiştir:

İzin günleri bitiyor; *bu kızların hiçbirine, hiçbir söz söylemeden buradan kalkıp **gitmek** ona ağır geldi.* BN/129

Pek çok dertler, ağrılar, meşakkatler içinde yaşadığım halde bile yaşamayı tatlı bulanlardan olduğum için *onun gibi böyle doksan sene yaşayarak sonra da böyle hiç kimseyi rahatsız etmeden bir güzel günde **ölüvermek**, pek istediğim şeylerdendir.* BKÇ/15

Korkulu bir haber getirip dinleyenleri de korkutmak isteyen birini dinler, *hiç istifini bozmadan,*

- E, sonra ? diye **soruşu** söyleyenin bütün kuvvetini kırar. HP/58

Ağır işler görüp de *güler yüzünü ekşitmemeyi ve kimseyi incitmeden **yaşamayı** öğrenmeliydiler.* MA/219

*Hiçbir söz söylemeden **ayrılmak** da istemedi.* VÇ/121

4.1.2.3. Olumsuz Zarf-Fiil, Olumsuz Fiilimsi

Metinlerimizde bu yapının örneğine rastlanmamıştır.

4.2. Zarf-Fiillerde Soru: Metinlerimizde yalnız –ArAk zarf-fiilinin bir örneğinde sorulu zarf-fiil tespit edilmiştir. Başka örneğe rastlanmamıştır:

Kapıcı Salih, bunları **beğenmiyor** ama, *bilerek* mi ? VÇ/220

5. İKİLEMELERDE KULLANILAN ZARF-FİİLLER:

Osman Nedim Tuna'nın "Tekrarlar, Türk dilinde, bilhassa en uygun şartlar altında 7-8 asırlık bir gelişmeden sonra iyice gürbüzleşen Türkiye Türkçesinde önemli bir yer tutar. Sözlerin belli kurallara bağlı olarak böyle yan yana kullanılmaları, dilimize kelime yaratma zenginliği, faaliyetlerin her türlüşünün, en ince bir şekilde söz ifadesini mümkün kılan fiilî şekiller zenginliği, tasvir zenginliği ve güzelliği...gibi bir çok esaslî özellikler kazandırmıştır."(1949, 431) diye tanıttığı ikilemeler Türkçede hem isim soylu kelimelerin tekrarı ile hem de çekimli fiillerin ve zarf-fiillerin tekrarı ile oluşturulur. İkilemeler aynı kelimelerin tekrarı ile, yakın anlamlı kelimelerin tekrarı ile ve zıt anlamlı kelimelerin tekrarı ile meydana gelmektedir.

Metinlerimizde yalnız -Ip /-Up ve -A zarf-fiillerinin ikilemeli örnekleri tespit edilmiştir, diğer zarf-fiillerin ikilemeli kullanımlarına rastlanmamıştır:

5. 1. -Ip/-Up:

5. 1. 1. Aynı kelimelerin tekrarı ile:

On dört cümlede aynı kelimenin tekrarı ile ikileme teşkil edilmiş, bu örneklerden ilk altısında fiillerin ikisi de -Ip/-Up zarf-fiil ekini almış olmasına rağmen, diğer örneklerde ikinci kelimelerin farklı ekler aldığı görülmektedir. **Bir** örnekte -mAll, **bir** örnekte -mAdİğInI, **bir** örnekte ise "bulup buluşturup" şeklinde örnekte görüldüğü gibi, aynı fiilin işdeşlik ve faktitif eki almış olan gövdesine -Ip/-Up zarf-fiil eki gelmiştir. Üç örnekte "durup dururken" şeklinde ikinci kelime -ken zarf-fiilini almıştır:

Yalnız İsmet Hanım, ki yaşı yirmiye yaklaşıyor ve hergün "bu hayat böyle nereye varacak ?" diye düşünüyor, her düşünceden sonra da henüz vakit varken, *ne yapıp yapıp* bir iyi koca bulmalı, kararını veriyordu. SK/32

Kapılar açık, sabahtan akşama kadar ev *dolup dolup* boşaldı. VÇ/184

Düşünüp düşünüp satıyor, kızına bir şeyler almaya çalışıyor. VÇ/174

Eski yazılarını *çevirip çevirip* yazıyor. MA/142

Kâğıda bakıp bakıp duruyordu. SK/10

Doktor *söyleyip söyleyip* arada bir de “değil mi efendim ?” diye soruyor.

BKÇ/51

Ne yapıp yapmalı, İstanbul’a dikkatli bakmalı. O/156-157

Evli olup olmadığını, oturduğu odanın yerini bile öğrendi. BKÇ/147

Para kıt, geçim dar ise de, evdekiler yoktan anlamazlar, *bulup buluşturup* bir şeyler almalı, çantayı, kesek bir şeyler almalı, çantayı, kesekâğdını, cepleri koyunu koltuğu doldurup eve öyle gitmeli. MA/77

Durup dururken, her taşın altından bir soyguncu çıktı. BKÇ/140

Durup dururken, bu yıllarda kimsenin kısmeti çıkmıyor. VÇ/63

Durup dururken zırlı mı çıkarmalı ? İÇ/193

5. 1. 2. Zıt anlamlı kelimelerin tekrarı ile: Metinlerimizde **dört** örnekte –Ip/ - Up zarf-fiil eki almış zıt anlamlı kelimelerin tekrarı ile ikileme teşkil edilmiştir.

Ele güne karşı kızı çıplak yollamak da olmayacak; *kırıp sarıp* bir yatak takımı, biraz bir şeyler vermeli. BN/16

Bununla beraber *kırıp sarıp* bir şeyler verdiler. VÇ/189

Kırıp sarıp bir şey yapmaya çalışalım. VÇ/228

5. 1. 3. Yakın anlamlı kelimelerin tekrarı ile: On iki cümlede yakın anlamlı kelimelerin tekrarı ile ikileme teşkil edilmiştir:

Çolak yoksul bir ana babadan doğmuş, *çalışıp çabalayıp* bir çift beygir, bir de yaylı edinmiş, Balkan Seferi’nde askere alınıncaya kadar arabacılık eder, bir anasını geçindirirdi. HP/73

Bunları *giydirip kuşatıp* hazırlamışlar, süt bulup ocağı yaktırmışlar, tezgâh üstüne beş on kilo peynir çıkartmışlardı. VÇ/118

Bu hanımefendinin kocası öldükten sonra, babadan, kocadan her ne kalmış ise *satıp savıp* yiyerek evini bozmamış, çocuklarını yetiştirmiş. HP/31

Asiye bu mangal başından, bu cıgaradan, kahveden kurtulsa, belki de ev *derlenip toplanacak*, bu dağınıklık da kalkacak. VÇ/209

Yukarıdan *bağırıp çağırıyorlar*. BN/28

O bir daha Valda'aya gelecek, seni *arayıp soracak* değil. BKÇ/179

Evde herkes rahat, *yiyip içiyorlar*. HP/61

“Nas suresini *okuyup üflemeli*. HP/118

Sabahları o evden çıkarken arkasından *okuyup üflüyor*. BKÇ/78

5.1.4. “*gelip git-*”,gibi örneklerde ise biz yapının zarf-fiil + fiil olduğunu düşünmemize rağmen bu tip örnekleri de bu bölüme almakta fayda gördük. .

Bu örnekler ve metinlerimizdeki kullanım sıklığı, şu şekildedir; on cümlede **gidip gel-**, on dört cümlede ise **gelip git-**, iki cümlede **konuşup görüş-**, iki cümlede **inip bin-** bir cümlede **gelip geç-**, iki cümlede ise **girip çık-** şeklinde kullanılmış; bunlardan ikişer örnek alınmış, diğerlerinin sayfa numaraları verilmiştir:

5.1.4.1. gidip gel-

Bana öyle geliyor ki Paytak alışmış, kendisi Bandırma'ya yahut İstanbul'a *gidip geliyor*, bizler de içinde işsizlikten ölüyoruz. BN/185

Meze isteniyor; boş yere *gidip geliniyor*, bardaklar, tabaklar kırılıyor; küfürler ediliyor, bir karışıklık, bir kargaşalıktır gidiyor. MA/23

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BN/135, HP/77, HP/18, HP/37, HP/77, HP/59 İÇ/207, MA/202, VÇ/190, İÇ/214

5.1.4.2. gelip git-

Bana gelip gidip bunu sayıklıyor, karar veremiyor gibi duruyordu. SK/169

Bütün buraya *gelip gidenler*, komşular senin iyiliğini söylerler. VÇ/212

Güzide'ye *gelip gidiyorlar*. MA/189

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/106, BKÇ/196, BKÇ/145, BKÇ/186, BN/131, BN/99, BN/102, BN/102, BN/102, HP/30 HP/58 HP/195, HP/179, HP/26, HP/32, İÇ/163, MA/190, MA/189, O/126, O/94, O/208, VÇ/220, VÇ/200, VÇ/200, VÇ/183-184, SK/161, SK/169.

5.1.4.3. konuşup görüş-

Kadınlardan kaçınmıyor, *konuşup görüşüyor*. İÇ/210

İstatistik müdürü Sâlim Bey, merdivenden inerken, ayrı kalemlerden çıkmış birkaç genç, önü sıra iniyor, *konusup görüşüyorlardı*. MA/112

5.1.4.4. inip bin-

Genç çocuklar, erler *inip biniyor*. İÇ/150

Sabahtan akşama kadar belki otuz defa, belki kırk defa, otelin merdivenlerini *inip çıkıyor* her yeri dolaşılıyor. MA/147

Yalnız ta uzakta, birbirine cevap veriyor gibi bağırın kurbağaların, böceklerin sesleri, uyuyan bütün bu ormanın büyük, derin solukları gibi *inip çıkararak* durgun havaya yayılıyordu. İÇ/25

-Yalan dünya, hanımefendi, dedi, insan gözünü açıp kapayınca kadar, *gelip geçiyor*. MA/45

Diğer örneklerin sayfa numaraları: HP/154-155, SK/42

5.1.4.5. girip çık-

“Kapalı ama, biz *girip çıkarken* biri içeri girmiş ise, biz de görmemiş isek.” SK/152

O esnada Güzide, pek seyrek ziyaret ettiğimden, daha sık gelmekliğim lâzım olduğundan bahsetti; ben de kapının karşısındaki mahalle kahvesinde, gece gündüz bir takım boş gezen heriflerden sıkıldığımı, *girip çıkarken* görürlerse, elin ağzı acayip hele böyle zamanda her türlü lakırdı edebileceklerini, bunlardan çekindiğimi söyledim. VÇ/42

5. 2. -A: Türkiye Türkçesinde genellikle ikilemeli olarak kullanılan bu zarf-filin metinlerimizde de elli sekiz örnekte ikilemeli kullanımı tespit edilmiştir:

5. 2. 1. Aynı kelimelerin tekrarı ile:

5.2.1.1. Hiç öge almamış otuz altı örnek vardır:

Onun yazdıklarını *bayıla bayıla* okuyorlar. MA/134

Bunu *söyleye söyleye* bitiremiyorlar. VÇ/176

Nesibe'nin *bile bile* bir dilenciye varacağını doğrusu aklım almıyor. BN/17

Bunu *söyleye söyleye* bitiremiyordu. VÇ/176

Hadi *güle güle*.... BKÇ/46

Bu sözleri kadın belki yarım saat, *dura dura* dinlenerek söyledi. VÇ/191

Kadın birkaç kaşık su içti; sonra *dura dura* oğlu ile konuştu. VÇ/191

Akşamın solgun renklerini *doya doya* içmek için insana tatlı bir istek veren çiçek kokularıyla ot kokularını getiren serin havası, senin arasına sebepsizce bulutlanan, mahzunlaşan taze gönlüne bir neşe, bir sevinç vermişti. İÇ/45

Bile bile alıyor !...SK/61

Pek beğenmiş *anlata anlata* bir oldu. VÇ/171

Diğer örneklerin sayfa numaraları: SK/143, SK/131, SK/130, VÇ/41, VÇ/84,VÇ/137, MA/24, MA/125, İÇ/152, İÇ/149, İÇ/128, İÇ/200, HP/80, HP/80, HP/186, HP/103, HP/65, HP/52, BKÇ/146, BKÇ/164, O/49, O/208, O/139, BN/134, BN/135, BN/66.

5.2.1.2. Öge almış olan örneklerden üçünde özne, yedisinde nesne, üçünde zarf tümleci, bir örnekte ise zarf tümleci ve nesne aldığı görülmektedir. Toplam on dört örnekte öge almıştır:

Daha sonra bu *göz göre göre* hıyaneti söyledin mi, haydi Sinop'a sürgün. O/158

Emdi *göz göre göre* yalan söylüyorsunuz. İÇ/64

Göz göre göre yanlış söylüyor. MA/69

Mahallenin *çocuk düşüre düşüre* bilirkişilik kazanmış kadınları bu gençlere akıl verir, ilaç yapar, tedaviye kalkarlar. BKÇ/34

Ayaklarını aç aça yürüyor. VÇ/113

Anan gibi deli karının aklına uy, eline düşen nimeti tep; bak haftasına Kadriye kız *duvağını sürüye sürüye* gelip yerini alıyor mu ? BN/90

Şimdi muzaffer bir kumandan gibi sürüsünü peşine takarak, yanık kavalını çalarak köye girecek, günahlardan kurtulduğunu herkese *göğsünü gere gere* söyleyecekti. BKÇ/83

Keşke siz, başında iri papağı çarıkları, omuzunda değneği, *şikestesini okuya okuya* pazardan dönen bir köylü olsaydınız ! SK/125

Gecenin birinde, ay ışığı olan bir güz gecesinde, kız kardeşinin bahçeleri ile değirmeni arasında, iki yanında uzun kavaklar yükselmiş bir yolda, başında kara bir kasket, sırtında kız kardeşinin yün örme kırmızı hırkası, bacağına kara bir pantolon, ayaklarında eniştesinin lastik kалоşları, *toprağı tozuta tozuta* değirmene doğru inip giderken, birden bire değişti.... BN/140

Yok bıçak da kaçmadı; öyle baka baka *şimdi parmağımı keseceğim diye diye* kestim. BN/134

Kafalarına vura vura kocalarına her istediklerini yaptırıyorlar. MA/134

Yolda uyuya uyuya gelir, kasabaya yaklaşınca posta arabacısı atlarını tırısı kaldırır İbrahim Ağa da kır atının dizginlerini toplar, eşkinle kasabaya girer, hükümet konağı önünde durur. BKÇ/142

Süleyman Efendi, *dükkânda otura otura* şişmiş hamlaşmış, etleri yumuşamış, ömründe de uzun yol yürümemiş bir adamdır, terledi. MA/161

Hüseyin Efendi, hafifçe titreyen elini uzatıp bastonu öfkeyle adamların bulunduğu tarafa bakarak "Biz insanlar, terbiyesi en güç hayvanlarız. "diye bağırdı, sonra "sizler, bizlerden çok daha terbiyeli, çok daha akıllısınız !"der gibi asabiyetle köpeği okşadı, birden aklına bir şey gelmiş gibi geri dönerek "*terbiyesi en güç hayvan!*"diye söylene söylene parkın kapısına doğru hızla yürüdü. BKÇ/88

Böyle bir sabah, her öğle, her vakit, gece gündüz birbirini ziyaret ede ede nihayet mahalle bir aile gibi olmuş. SK/108-109

5. 2. 2. Zıt anlamlı kelimelerin tekrarı ile: Hiç öge almamış –A zarf-fiili, üç cümlede, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı ile ikilemeli olarak kullanılmıştır:

Dümeni bağlanan ve makinesi işleyen boş gemi *bata çıka* arkamızdan geliyordu. BN/197

Düşe kalka merdivenleri indim, öteye beriye çarparak o avlu gibi yere çıktım. İÇ/135

Otura kalka, dinlenerek, kan ter içinde çıkmaya çalışıyorum VÇ/60

5. 2. 3. Yakın anlamlı kelimelerin tekrarı ile: Hiç öge almamış –A zarf-fiili, beş cümlede yakın anlamlı kelimelerin tekrarı ile ikilemeli olarak kullanılmıştır:

Düşünde kırılık, ağaçlık bir yerde, bir takım köylülerin *bağrışa çağrışa* mal pazarlık ettiklerini görüyor, onların seslerini işiterek uyanıyor. VÇ/97

Mevsim, bahçe güzel, Fitnat Hanım şen, beslemesi güler yüzlü, hepsi *güle sevine* pestil kaynatıyorlar. VÇ/159

Fesini bırakılıp şapkanın giyilmesi kanunun çıktığının ertesi yahut daha ertesi günü, Termeliler, nereden bulmuşlarsa, birkaç sandık şapka getirip mağazalarının geniş tezgahı üstüne dağ yığmışlar; gelen, birini kafasına uydurup alıyor, sonra elinde *evire çevire* bakarak gidiyor. İÇ/139

Bu odaya sokulur, sabahtan akşama kadar, *bağrışa çağrışa*, sanki kendi işlerimizi konuşuruz. İÇ/148

Düşünde, kırılık, ağaçlık bir yerde birtakım köylülerin *bağrışa çağrışa* mal pazarlık ettiklerini görüyor, onların seslerini işiterek uyanıyor. VÇ/97

6. ZARF-FİİLLERİN KALIPLAŞMALARDA KULLANIMI

Kelimelerden birinin veya tamamının sözlük anlamı dışında kullanıldığı, halk zevkinin ve zekasının ürünü olan kelime gruplarının oluşturduğu yapıya kalıplaşma denilir.

Kalıplaşmalar tek kelimenin sözlük anlamı dışına çıktığı kalıplaşmalar, iki veya daha çok kelimenin de sözlük anlamı dışına çıktığı kalıplaşmalar, bir bölümü ses benzerliği için doldurma kelimelerden oluşan kalıplaşmalar olarak sınıflandırılabilir.

Türkçede zarf-fiillerin kalıplaşmalarda kullanımlarına sıklıkla rastlanmaktadır.

Metinlerimizdeki zarf-fiillerin kalıplaşmalarda kullanımını tespit için Ömer Asım Aksoy'un Deyimler Sözlüğü'nü esas aldık, ancak bazı örneklerde de kalıplaşma çok belirgin olduğu halde sözlükte yer almamasına rağmen örnekler arasına almayı uygun bulduk. Kalıplaşmalarda zarf-fiilin kullanım dağılımı **Tablo:80**'de verilmiştir:

Tablo:80 Zarf-Fiillerin Kalıplaşmalarda Kullanımı

-Ip/ -Up	-IncA/ -UncA	-ArAk	-ken	-mA dAn	-All	-A	-I /-U	-Dik çA	-rsA
75	50	32	8	3	-	1	-	-	4

6.1. -Ip/-Up: -Ip/-Up zarf-fiilini almış yetmiş beş örnekte kalıplaşma görülmüştür. Bu örneklerin bir kısmı “Yedikule’de *kafaları tutup* fenercinin evine düştüktü. MA/90” örneğinde olduğu gibi Aksoy’un(1988) sözlüğünde yer almayan, ancak kalıplaştıkları belirgin olduğu için aldığımız örneklerdir:

Torpidolardan birinin, *demir alıp* rıhtıma doğru geldiği görülür. BKÇ/163

Yarın *boş bulunup* da bir iş yapacak olsam yapışsırlar yakama. O/80

“Bunlar müşteriye *öne sürüp* beni oynatacaklar.” demiş, ilk fırsatta müşterinin karşısına çıkmış. HP/86

Babası kızlarına koca bulmakta ne yapacağını bilmeyen bir adam, pek ince eleyip sıkı dokunursa kızların *evde kalıp* gitmelerinden korkar görünür. O/111

Muavin,

-Verilecek, o da versin, doğru, ama biz o zaman yazılan Nezaret emrinde, *halt edip* “haftalık” diye yazmışız. O/81

Mümeyyiz *bir kabadayılık edip* dedi ki:

-Efendim, varsın gündelik versin. O/81

“Meclis’te sırasına göre, sana da *atıp tutmuşlar*, ağu gibi de lakırdılar söylemişlerdi; ama, belli başlı bir suçun da yoktu. BKÇ/180

Yedikule’de *kafaları tutup* fenercinin evine düştüktü. MA/90

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/43, BKÇ/51, BKÇ/73, BKÇ/128, BKÇ/131, BKÇ/157, BKÇ/160, BN/45, BN/61, BN/71, BN/95, BN/117, BN/104, BN/180, BN/162, BN/106, BN/149, HP/15, HP/50, HP/61, HP/66, HP/97, HP/169, HP/185, HP/186, İÇ/180, İÇ/209, MA/27, MA/45, MA/47, MA/91, MA/110, MA/126, MA/211, MA/216, MA/224, O/14, O/59, O/66, O/73, O/94, O/111, O/176, O/185, SK/10, SK/12, SK/49, SK/51, SK/51, SK/67, SK/71, SK/84, SK/147-148, SK/167, VÇ/17, VÇ/41, VÇ/71, VÇ/87, VÇ/117, VÇ/121, VÇ/125, VÇ/136, VÇ/174, VÇ/186, VÇ/218, VÇ/223, VÇ/82.

6.2. –ArAk: -ArAk zarf-filinin geçtiği kalıplaşmış otuz iki örnek görülmüştür:

Bir arabanın okundan *kendini dar kurtararak* karşıya geçti, gazetecilerin içine doğru gitti, orada soracaktı. İÇ/43

Sabri bey, işi daha ziyade *lâtifeye dökerek*:

- Birader benim bu nâzırlık işine pek aklım ermedi, dedi. SK/26

Kız sözü anasının ağzından alarak:

- Zaten biz geledi daha birkaç gün oldu, dedi. MA/50

Gözlerini gözlerime dikerek “Eve gidelim” dedi. VÇ/166

Yüzleri traşlı, yeni paltolu genç adamlar, *gözlerini ya yere, ya havaya dikerek* dümdüz yürüyorlardı. SK/118

Göz karaları, alt göz kapakları kayan, iri, *biraz da patlak gözlerini ağartarak* beni süzdükten sonra söze başladı. SK/150

Doktor, Sevim Hanım’ın içinden geçenleri *gözlerinden okuyarak* söze karıştığına pişman oldu. MA/53

Remzi Efendi, derinden *içini çekerek*:

-Ya hikmet, dedi... O/135

Biraz canı sıkılarak,

-Bilmem, dedi. O/169

Hekim işin patlak vereceğinden çekinerek ayağa kalkar. VÇ/68

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/52, BKÇ/114, BN/30, BN/98, BN/99, BN/161, BN/173, HP/46, HP/110, HP/170, İÇ/23, İÇ/62, İÇ/160, MA/97, MA/98, O/89, O/109, O/170, SK/23, SK/34, VÇ/68, VÇ/70

6.3.-IncA /-UncA: -IncA/-Unca zarf-fiilini alan kalıplaşmış elli örnek görülmüştür:

El ayak çekilince.....HP/96

Ayak direyince *Nebiye de razı oldu.* BN/109

Köpek de hayretini izhar mahiyetinde başını sağ tarafa yatırarak, o, *gözden kayboluncaya kadar* arkasından baktı. BKÇ/88

Ceza kesince yapmıyorlar mı ? SK/59

Yalan da değilmiş ama, *ev bark sahibi olunca* hepsinden vazgeçti. VÇ/171

Onun sokaklarda nasıl dalgın dolaştığını nasıl sokulduğunu, nasıl acele ettiğini, *kendine gelince* nasıl kaçtığını, uyuduğunu gördü. SK/86

Paşa efendimiz ileri varınca o iki cellat arkada kalmış, Paşa efendimize arkadan yağlı kement atıp *göz açıp kapayuncaya dek* yere düşürmüş, ayaklarını paşa efendimizin omuzlarına dayayıp yağlı kemendi güçle çekince, efendimizin işini tamam etmişler. BN/180

Diğer örneklerin sayfa numaraları: BKÇ/28, BKÇ/84, BKÇ/88, BKÇ/126, BKÇ/131, BN/45, BN/45, BN/100, BN/106, BN/109, BN/111, BN/180, HP/33, HP/35, HP/59, HP/86, HP/89, HP/134, İÇ/35, İÇ/151, İÇ/166, İÇ/209, MA/45, MA/78, MA/115, MA/139, MA/157, MA/168, MA/180, MA/184, O/112, O/115, O/160, O/193, SK/86, VÇ/49, VÇ/113, VÇ/130, VÇ/144, VÇ/171, VÇ/187

6.4. -ken:-ken zarf-fiilini alan kalıplaşmış sekiz örnek görülmüştür:

Hanife Hanım, *boynuna borç değilken* gidip müftüden sormuş. BN/80

Sen *borç ederken* babana sordun muydu ? SK/69

Eh, sana akıl olur, bir daha *söz verirken* düşünür de verirsin. SK/70

Yol yakınken başlarının çaresine baksınlar. MA/212

Şu münasebetle *aklıma gelmişken* söyleyeyim. VÇ/45

Karşı karşıya iki delikanlı *dalga geçip* otururlarken kapı birden sürüldü, bu sefer de içeriye, elli yaşlarında, orta boylu, geniş omuzlu iri gövdeli bir adam girdi. BKÇ/43

İyisi mi, *yol yakinken* herkes kendi evine dönmeli. O/106

Onun iyisi mi, *yol yakinken* işin önüne geçmeli. HP/126

6. 5. -mAdAn: Metinlerimizdeki kalıplaşmış örneklerden üçünde -mAdAn zarf-fiili tespit edilmiştir:

Biraz sustuktan sonra Doktor'un Hanımı:

- Nadir Hanım, dedi, *haber vermeden* gelecekmiş ama, Sevim Hanım "olmaz" demiş. MA/48

Ben *farkında olmadan* hesabı öğrendim. BKÇ/144

Bu karılar da onun ağzına bakıp *çayı görmeden paçaları sıvıyorlar*. BN/95

6. 6.-DıkçaA/ -DukçaA: Kalıplaşmalarda bu zarf-fiilin kullanımı, metinlerimizde tespit edilememiştir.

6. 7. -A: Kalıplaşmış bir örnekte -A zarf-fiili görülmüştür:

Göz göre göre yanlış söylüyor. MA/69

6.8. -I / -U: Kalıplaşmalarda bu zarf-fiilin kullanımı, metinlerimizde tespit edilememiştir.

6. 9. -All: Kalıplaşmalarda bu zarf-fiilin kullanımı, metinlerimizde tespit edilememiştir.

6.10. -rsA: Metinlerimizde -rsA almış dört örnekte kalıplaşmaya rastlanmıştır:

Babası kızlarına koca bulmakta ne yapacağını bilemeyen bir adam, *pek ince eleyip sıkı dokumursa* kızların evde kalıp gitmelerinden korkar görünür. O/111

Kura çekersek yüzde elli. VÇ/77

SONUÇ

Dilimizi Hint-Avrupa ve Sami dillerine göre oldukça farklılaştıran ve daha zengin ve daha sade bir anlatım özelliği katan, bir çok dilde birleşik cümlelerle anlatabilecek ifadeleri basit cümle ile anlatma kolaylığı sağlayan zarf-fiillerin metinlerimizdeki kullanımları ile ilgili vardığımız sonuçları araştırmamızdaki plan sırasıyla vermeyi uygun bulduk.

1. Zarf-fiillerin metinlerimizde tespit ettiğimiz işlevlerini şu şekilde özetlemek mümkündür. Metinlerimizde -Ip/-Up zarf-fiili eklendiği eylemi ,durum, tarz, sebep, şart gibi işlevlerle aynı zamanda yapılan veya hemen sonra yapılan eyleme bağlamaktadır. Ayrıca metinlerimizde -Ip/-Up zarf-fiili, eklendiği eylemi *kal-*, *dur-* ve *git-* gibi yardımcı fiillere bağlayarak birleşik fiil kurmaktadır.

-ArAk zarf-fiili, metinlerimizdeki örneklerde eylemi durum, tarz sebep şart işlevleriyle aynı zamanda yapılmış olan veya kendi eyleminden hemen sonra yapılan bir eyleme bağlamaktadır.

Metinlerimizde, -IncA/-UncA zarf-fiil eki, eklendiği eylemi sonraki eyleme bağlarken sonraki eylemin zamanını bildirip eklendiği eylemin kendisinden sonra gelen eylemden hemen önce yapıldığını belirtir.

-ken zarf-fiili, bir eylemin yapılış süresinde başka bir eylemin yapıldığını ifade eder. İsim + i-ken şeklinde kullanıldığı örneklerde ise - ken, bir durumda oluş zamanını ifade etmektedir.

Metinlerimizde -mAdAn zarf-fiili, olumlu eylemlere gelerek kendisinden sonra gelen eyleme kendi eylemini şart, durum ve gerekliliğin gerçekleşmemesi gibi işlevlerle bağlamaktadır.

-DıkçaA/-DUkçaA zarf-fiilinin, metinlerimizde, kendinden sonra gelen eylemin kendi eylemi süresince devam edeceğini bildirmek, eklendiği eylemi süreklilik ve zaman işlevi ile sonraki eyleme bağlamak , eklendiği eylemin yapılmasının sonraki eylemin yapılmasına bağlı olduğu anlamını vermek gibi işlevleri tespit edilmiştir.

-A zarf-fiili metinlerimizde birleşik fiil kurma işlevi yanında, ikilemeli kullanımlarında kendi eylemini durum ve tarz ifade ederek sonraki eyleme bağlama işlevi görülmektedir.

-I /-U zarf-fiil ekinin metinlerimizde birleşik fiil kurma işlevinden başka bir işlevi tespit edilmemiştir.

Nâzırı etkilememek *yüz bulursa yaltaklanmak için* onun yalnız kaldığını beklemiştir. BKÇ/181

Ne kadar açık yürekli, açık sözlü olursa olsun, yırtılmamış, yansaklaşmamış bir delikanlı, bir kızın karşısında biraz şaşırır. VÇ/121

6.11.-r -maz: Bu zarf-fiil işlevindeki bu yapının kalıplaşmalardaki kullanımına rastlanmamıştır.

6.11. -DI mI /-DU mU: Bu zarf-fiil işlevindeki bu yapının kalıplaşmalardaki kullanımına rastlanmamıştır.

6.12. -DIğIndAn /-DUğUndAn: Bu zarf-fiil işlevindeki bu yapının kalıplaşmalardaki kullanımına rastlanmamıştır.

1.13. -DIğInA /- DUğUnA: Bu zarf-fiil işlevindeki bu yapının kalıplaşmalardaki kullanımına rastlanmamıştır.

-All zarf-fiili kendisinden sonra gelen eylemin başlangıç noktasını bildirmektedir.

Zarf-fiil işlevli -(A)r -mAz yapısında ise -IncA /-Unca zarf-fiili işlevi hissediliyor, ancak bu yapıda -IncA / -Unca'dan daha kesin bir anlam ve daha kısa bir an söz konusudur.

Zarf-fiil işlevli -DI mI / -DU mU yapısı, metinlerimizde “-DıġI takdirde” anlamı ile kendisinden sonra gelen fiilin zamanını belirtmektedir.

Zarf-fiil işlevinde kullanılan -DIġIndAn /-DUġUndAn yapısı kendisinden sonra gelen eyleme sebep anlamı ile kendi eylemini bağlamaktadır:

-DIġInA /- DUġUnA yapısı metinlerimizde az sayıdaki örnekte -DIġI için anlamı ile kendisinden sonraki eyleme bağlamaktadır.

2. Zarf-fiillerin yapısını tek kelimedenden oluşanlar, fiilliklerden oluşanlar ve zarf-fiil grubu oluşturanlar ana başlıkları altında inceledik.

Tablo:1 Zarf-Fiillerde Yapı

Zarf-Fiil	TKH ZF		FK		ZFGO ZF	
	S	%	S	%	S	%
-p/-Up	615	20,67	300	10,08	2060	69,24
-ArAk	182	20,02	57	6,27	670	73,71
-IncA	63	7,21	25	2,86	786	89,93
-ken	85	12,76	32	4,80	549	82,43
-mAdAn	21	13,46	6	3,85	129	82,69
-DIkçA	55	25,44	7	3,11	163	72,44
-A	45	18,52	183	75,31	15	6,17
-I/-U	-		73	100	-	
-All	1	6,25	-		15	93,75
-rsA	32	10,53	28	9,21	244	80,26
-r -mAz	-		-		20	
-DI -mI	-		-		9	
-DIġIndAn	-		-		18	100
-DIġInA	1	25	-		3	75
Toplam	1120	17,04	711	10,82	4681	72,88

Tablo:1'e bakınca toplam olarak zarf-fiillerin en fazla zarf-fiil grubu halinde kullanıldığı görülmektedir. Zarf-fiiller içinde zarf-fiil grubu olarak %93,75'lik oranıyla en fazla -All , daha sonra -IncA/-UncA, -ken ve -mAdAn zarf-fiilleri kullanım sıklıkları ile dikkati çekmektedirler. -I/-U zarf-fiilinin ZFG olarak kullanılmadığı görülmektedir. -A zarf-fiilinin de kelime grubu olarak kullanıldığı örnekler oldukça azdır.

4 Tablo:1'de görüldüğü gibi fiilliklerde en fazla -Ip/-Up zarf-fiili kullanılmıştır. İkinci olarak ise birleşik fiil kurma işlevi dolayısıyla -A zarf-fiili çok kullanılmıştır. Zarf-fiiller içinde fiilliklerde en az kullanılanlar -Dıkça /-Dukça, -mAdAn zarf-fiilleridir. Zarf-fiil işlevinde kullanılan yapıların ise -rsA dışındakilerin fiilliklerde kullanılmadığı dikkati çekmektedir.

Tablo:1'e göre tek kelime olarak kullanım oranı en yüksek olan zarf-fiil %20'lik oranı ile -Ip/-Up zarf-fiilidir, hiç örneği olmayanların dışında en az örneği olan, bir örnekle -All zarf-fiilidir.

Tablo:2 Zarf-Fiil Grubu Oluşturan Zarf-Fiillerin Tek Öge Alma Durumu

ZF	Ö		N		DT		ZT	
	S	%	S	%	S	%	S	%
-Ip/-Up	70	4,4	672	42,31	521	42,31	325	32,18
-ArAk	15	3,08	227	46,61	154	31,62	91	18,68
-IncA	120	22,81	192	36,5	148	28,13	66	12,54
-ken	93	25,69	92	25,41	110	30,38	67	18,5
-mAdAn	23	25,84	27	30,33	28	31,46	11	12,35
-Dıkça	49	42,24	40	34,48	27	23,27	20	17,24
-A	3	23,08	6	46,15	3	23,08	1	7,69
-I/-U	-		-		-		-	
-All	8				2		1	
-rsA	74	39,57	26	13,9	53	28,34	34	18,18
-r -mAz	7		4		5		1	
-DI -mI	3		1		3		1	
--DIğIndAn	6		5		1		1	
-DIğInA	1		-		1		-	
Toplam	469	13,66	1292	37,62	1055	30,72	618	18

3. Zarf-fiillerin tek öge alma durumuna bakınca genel olarak en az özne, en fazla nesne aldıkları görülmektedir. Zarf tümlecinin ise dolaylı tümlece göre az kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Özne alma oranı en düşük olan zarf-fiili %3,08 ile -ArAk, özne alma oranı en yüksek olan ise %42,24 ile -DıkçaA/-Dukça 'dır.

Nesne alma oranı en düşük olan %25,41 ile -ken zarf-fiili, en yüksek olan ise %46,61 ile -ArAk zarf-fiilidir.

Dolaylı tümleş alma oranı en düşük olan zarf-fiil %23,27 ile -DıkçaA/-Dukça, en yüksek olan ise %42,31 ile -Ip/-Up zarf-fiilidir.

Tablo:3 Zarf-Fiillerin Aldıkları Nesnelerin Türü:

ZF	-Ip	-ArAk	-IncA	-ken	-mAdAn	-DıkçaA	-A
BliN	558	205	180	70	18	34	6
BzN	114	22	12	22	9	6	-
ZF	-I	-All	-rsA	-r -mAz	-DI mI	-DIğIn dAn	-DIğInA
BliN	-	-	14	4	1	5	-
BzN	-	-	12	-	-	-	-

4. **Tablo:3**'te görüldüğü gibi, zarf-fiiller, büyük bir çoğunlukla belirtili nesne almıştır, belirtisiz nesne alan zarf-fiillerin ise azlığı dikkati çekmektedir; örneğin -Ip/-Up zarf-fiilinde 558 belirtili nesneye karşılık, 114 belirtisiz nesne görülmüştür. -ken, -mAdAn ve -DıkçaA zarf-fiilinde nispeten daha dengeli bir oran olmakla beraber, bütün zarf-fiillerde açık farkla belirtili nesne kullanılmıştır. Ancak, zarf-fiil işlevli bir yapı olan -rsA'nın ise 14 belirtili nesneli örnek ve 12 belirtisiz nesneli örneği tespit edilmiştir.

-All ve -DIğInA/-DUğUnA'nın nesneli örnekleri görülmemektedir. Az sayıdaki nesneli örnekleri içinde 18 belirtili nesneye karşılık 9 belirtisiz nesne alması ile(%33) belirtisiz nesne alma oranı en yüksek olan zarf-fiil -mAdAn olarak görülmektedir.

Tablo: 4 Zarf-fiillerin Aldıkları Dolaylı Tümleçleri n Türü:

ZF	Yönelmeli DT	Çıkmalı DT	Bulunmalı DT	Toplam
-Ip/-Up	318	137	57	521
-ArAk	104	48	2	154
-IncA	101	33	4	148
-ken	50	36	24	110
-mAdAn	25	2	1	28
-DIkçA	21	1	5	27
-A	1	1	-	2
-I/-U	-	-	-	-
-AII	1	1	-	2
-rsA	46	5	2	53
-r -mAz	2	3	-	5
-DI -mI	2	-	1	3
--DIğIndAn	-	-	1	1
-DIğInA	1	-	-	1
Toplam	670	267	97	1055

5. **Tablo:4'** e bakınca zarf-fiillerin en fazla yönelmeli dolaylı tümleç aldıkları, en az bulunmalı dolaylı tümleç aldıkları görülmektedir. Örneğin -Ip /-Up zarf-fili 318 yönelmeli dolaylı tümleç almışken, 57 bulunmalı dolaylı tümleç almıştır. Zarf-fiil işlevli -rsA yapısı da 53 yönelmeli dolaylı tümleç alırken, 2 bulunmalı dolaylı tümleç almıştır.

Tablo:5 Zarf-Fiillerin Aldıkları Zarf Tümlerinin Türleri

ZF	Durum Zarfı	Miktar Zarfı	Zaman Zarfı	Yer-Yön Zarfı	Toplam
-Ip	127	97	73	28	325
-ArAk	46	36	6	3	91
-IncA	41	19	4	2	66
-ken	47	7	7	6	67
-mAdAn	1	8	2	-	11
-DIkçA	17	2	1	-	20
-A	-	-	-	-	-
-I	-	-	-	-	-
-All	-	-	1	-	1
-rsA	15	13	6	-	34
-r -mAz	-	-	1	-	1
-DI -mI	-	1	-	-	1
-DIğIndAn	-	-	1	-	1
-DIğInA	-	-	-	-	-
Toplam	294	183	102	39	618

6. Tablo: 5'te zarf-fiillerin en çok durum zarfı türünde olan zarf tümleri aldıkları, en az da yer –yön zarfı türünde zarf tümleri aldıkları görülmektedir. Örneğin *-Ip /-Up* zarf-fiili 127 durum zarfı türünde, 28 yer –yön zarfı türünde zarf tümleri almıştır *-ken* zarf-fiilinin aldığı zarf tümlerinin türü arasındaki farklılık dikkati çekmektedir. 47 durum zarfına karşılık, 7 miktar zarfı türünde, 7 zaman zarfı türünde zarf tümleri alıp, yer-yön zarfı türünde zarf tümleri almamıştır. Zarf-fiil işlevinde kullanılan *-rsA* ise 15 durum zarfı türünde zarf tümleri alırken yer-yön zarfı türünde zarf tümleri almamıştır.

Tablo: 6 Zarf-Fiil Grubu Oluşturan Zarf-Fiillerin İki Öge Alma Durumu

ZF	ÖÖ	ÖN	ÖDT	ÖZT	NN	NDT	NZT	DT DT	DT ZT	ZT ZT	Top Lam
-Ip	-	-	13	2	9	204*	85	13	77	19	422
-A rAk	-	-	-	2	1	60*	42	10	42	11	168
-In cA	-	15	63*	35	-	14	30	-	49	15	221
-ken	3	11	39	7	1	28	21	7	40*	7	163
-mA dAn	1	-	2	7	-	8	8	-	2	1	29
-DIk çA	-	4	6	6	-	6	6	-	1	-	29
-A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-All	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2
-rsA	-	13	12	1	-	-	6	-	5	4	41
-r mAz	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
-DI mI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-DI ğIn dAn	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	3
-DI ğInA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

7. Tablo:6'ya bakınca en fazla iki ögeli -Ip/-Up zarf-fiilinin metinlerimizde geçtiği, -Ip/-Up zarf-fiilinin de nesne + dolaylı tümleç öge çiftini aldığı örneklerin daha fazla olduğu görülmektedir. Her zarf-fiilin en fazla aldığı, tabloda işaretlenmiş, öge çiftlerine baktığımız zaman -Ip/-Up: N+DT, -ArAk: N+DT, -InA/-UncA: Ö+DT, -

ken:DT+ZT, -rsA: Ö N şeklinde olduğu görülmekte ve Tablo 1’de tek öge alma durumuna bakınca da zarf-fiillerin nesne ve dolaylı tümleci diğer ögelere göre daha çok aldıkları sonucu çıkmaktadır.

8. Zarf-fiillerin üç, dört ve ögeli şekillerine baktığımız zaman çok bir tabloyla gösteremeyecek kadar dağınık ve çok ihtimalli bir durum ortaya çıkmaktadır, genellikle bu tip örneklerden birer veya en fazla beş örnek görülmüş olup, en fazla -Ip/-Up zarf-fiilini çok ögeli örneklerine rastlanmıştır. Bu çok ögeli örnekler içinde nesneli ve dolaylı tümleçli örnekler dikkati çekmektedir.

Tablo:7 Zarf-Fiillerin Öznesi ile Cümlenin Öznesinin Ayır Olması:

ZF	Ayrı Özneli ZF		Ortak Özneli ZF		Toplam
	S	%	S	%	
-Ip/-Up	403	14,79	2322	85,21	2725
-ArAk	54	6,09	832	93,91	886
-Inca	378	37,8	520	58,23	893
-ken	225	35,71	405	64,44	630
-mAdAn	52	32,5	108	67,5	160
-DIkçA/-DUkçA	22	9,78	203	90,22	225
-A	43	19,11	167	79,52	210
-I	1	1,41	70	98,59	71
-All	13	72,22	5	27,78	18
-rsA	15	7,89	175	92,11	190
-r -mAz	10	47,62	11	52,38	21
-DI -mI/-DU-mU	6	60	4	40	10
-DIğIndAn	13	72,22	5	27,78	18
-DIğInA	3	100	-		3
Toplam	1238		4827		6065

9.. Zarf-fiilin öznesi ile cümlenin öznesinin ortak veya ayrı olması yönünden karşılaştırınca **Tablo:7’de** görüldüğü gibi ortak özneli örneklerin çok olduğu görülmektedir:

10. Zarf-fiillerin öznelerinin cümlenin öznesi ile ayrı olmasında bağlandıkları fiilin çekimli fiil olması veya fiilimsi olması etkili olmaktadır. Bu sebeple zarf-fiillerin bağlı oldukları unsur **Tablo:8**'de gösterilmiştir:

Tablo:8 Öznesi Ayrı Olan Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Unsur:

ZF	Yükleme Bağlanan	İsim-Fiile Bağlanan	Sıfat-Fiile Bağlanan	Zarf-Fiile Bağlanan
-Ip/-Up	16	50	244	93
-ArAk	16	13	23	2
-IncA/-UncA	366	1	5	6
-ken	198	6	13	8
-mAdAn	37	8	7	-
-DIkçA/- DUkçA	12	3	7	-
-A	3	15	25	-
-I	1	-	-	-
-All	11	-	-	-
-rsA	7	1	6	1
-r -mAz	9	1	-	-
-DI -mI/-DU- mU	5	1	-	-
-DIğIndAn/ -DUğUndAn	12	-	-	-
-DIğInA/ -DUğUnA	1	1	1	-
Toplam	694	200	331	110

11. **Tablo:8**'e bakınca öznesi ayrı olan zarf-fiillerin bağlandıkları unsurların farklı olduğu görülmektedir. Ip/-Up zarf-fiilinin yükleme bağlanan öznesi ayrı olan örneği 16 iken, -IncA/-UncA zarf-fiilinin yükleme bağlandığı öznesi ayrı olan örnek sayısı ise 366'dır. Buna karşılık -Ip/-Up zarf-fiilinin öznesi ayrı olan fiilimsiye bağlanan örnek sayısı toplam 487 iken, IncA/-UncA zarf-fiilinin fiilimsilere bağlandığı

öznesi ayrı olan örnek sayısı ise sadece 12'dir. Bu durumda çıkan sonuç -İp/Up zarf-fiilinin diğer zarf-fiillerden farklı olarak yükleme bağlandığı örneklerde özne, çok az örnek hariç, cümlenin öznesi ile ortaktır. Fakat, diğer zarf-fiiller için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Zarf-fiil işlevi ile kullanılan -rsA yapısının öznesinin cümlenin öznesi ile ayrı olduğu fazla örneğe rastlanmamıştır. Tespit edilen az sayıdaki örnekte ise yükleme ve zarf-fiile bağlanan örneklerin sayıca pek farklı olmaması sebebiyle bu konuda bir tespit yapmak mümkün değildir.

12.. Zarf-fiillerin yükleme ilişkisine bakılınca yüklem çatisi ile zarf-fiilin çatisinde farklılıklar görülmektedir. Yüklem çatisi ile zarf-fiilin çatisi etken edilgen ve dönüşlülük yönlerinden karşılaştırılmıştır. Zarf-fiillerin çatisi ile yüklem çatisinin ayrı olduğu örnekler Tablo: 9'da gösterilmiştir:

Tablo: 9 Zarf-Fiillerin Çatisi ile Yüklem Çatisinin Farklılığı:

ZF	EtkenZF, Edilgen Yk	Edilgen ZF, Etken Yk	Dönüslü ZF, Dönüslü olm. Yk	Dönüslü olm. ZF, Dönüslü Yk
-İp/-Up	23	33	26	14
-ArAk	18	36	26	6
-IncA	45	42	3	31
-ken	21	15	13	20
-mAdAn	6	2	-	1
-DIkçA	12	4	2	2
-A	1	-	1	-
-I/-U	-	-	-	-
-All	-	-	-	-
-rsA	4	25	-	-
-r -mAz	1	4	2	
-DI -mI	1	-	-	-
--DıgİndAn	1	-	-	-
-DIğInA	1	1	-	1
Toplam	134	162	73	75

13. **Tabloya:9'a** bakınca -IncA /-UncA zarf-fiilinin etken ve edilgenlik açısından bağlandığı yüklemde farklı olduğu örneklerin daha fazla olduğu görülüyor. Özellikle -Ip/ -Up zarf-fiiline göre toplam kullanımının da az olduğu göz önüne alınca, bu durum daha da netleşiyor.

Tablo:10 Zarf-Fiillerle Bağlandıkları Fiilimsilerin Çatı Farklılıkları:

ZF	Bağlandığı Farklı Çatılı İsim-fiil	Bağlandığı Farklı Çatılı Sıfat-Fiil	Bağlandığı Farklı Çatılı Zarf-Fiil
-Ip/-Up	20	34	21
-ArAk	3	4	1
-IncA	-	-	-
-ken	5	2	1
-mAdAn	1	1	-
-DIkçA	2	3	-
-A	-	-	-
-I/-U	-	-	-
-All	-	-	-
-rsA	-	-	-
-r -mAz	-	-	-
-DI -mI	-	-	-
--DIğIndAn	-	-	-
-DIğInA	-	-	-
Toplam	31	44	23

13. **Tablo:10'a** bakınca, fiilimsiye bağlanan örnekler içinde -IncA /-UncA zarf-fiilinin farklı çatılı örneklerine rastlanmadığı görülmektedir, Halbuki aynı zarf-fiil **Tablo:9'da** görüldüğü gibi,yüklemle çatı farkı en fazla olan zarf-fiildir. Bağlandıkları fiilimsi ile çatı farkı en fazla olan zarf-fiil -Ip/-Up' tur, ancak burada dikkat edilmesi gereken bir şey, bu zarf-fiilin fiilimsilere bağlandığı örneklerin diğer zarf-fiillere göre oldukça çok olmasıdır. Burada aslında -IncA /-UncA zarf-fiilinin bağlandığı fiilimsilerle çatı farkı olmaması dikkat çekici bir durumdur. Genel olarak bakınca en

fazla edilgen zarf-fiilin etken fiilimsiye bağlanması şeklinde bir çatı farklılığı görülmektedir.

Tablo:11 Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Unsur

ZF	Yükleme Bağlı		İsim-fiile Bağlı		Sıfat-FiileBağlı		Zarf-FiileBağlı	
	Olan ZF		Olan ZF		Olan ZF		Olan ZF	
	S	%	S	%	S	%	S	%
-Ip/-Up	1699	60,5	470	16,73	430	15,31	209	7,44
-ArAk	817	90,57	35	3,88	46	5,09	4	0,44
-IncA	872	96,35	8	0,88	21	2,32	4	0,44
-ken	587	92,58	12	1,89	19	2,99	16	2,52
-mAdAn	134	94,36	12	7,5	10	6,25	4	2,5
-DIkçA	207	92	3	1,33	15	6,66	-	-
-A	182	70,81	26	10,12	47	18,27	2	0,77
-I/-U	68	95,77	3	4,22	-	-	-	-
-All	15	-	-	-	-	-	-	-
-rsA	177	93,15	4	2,10	8	4,21	-	-
-r -mAz	20	95,23	1	4,76	-	-	-	-
-DI -mI	9	90	-	-	1	10	-	-
--DIğIndAn	18	-	-	-	-	-	-	-
-DIğInA	3	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	4748		574		597		235	

14. **Tablo:11**'de zarf-fiillerin yükleme bağlandıkları örneklerin, fiilimsilere bağlanan örneklerden oldukça fazla olduğu görülmektedir. Fiilimsilere en fazla bağlanan zarf-fiilin -Ip/-Up zarf-fiili olduğu görülmektedir; -A zarf-fiili, %18,27 oranı ile sıfat-fiile en fazla bağlanan zarf-fiil olsa da toplam olarak bakınca -Ip/-Up zarf-fiilinin oranlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Zarf-fiiller içinde fiilimsilere bağlanan örneği tespit edilmemiş olan -All zarf-fiili dışında, en az bağlanan ise -IncA /-UncA'dır. Zarf-fiillerin isim-fiile ve sıfat-fiile bağlanma oranlarında belirgin bir farklılık görülmezken, zarf-fiille bağlanan örneklerin diğer fiilimsilere bağlanana göre az olduğu görülmektedir. Zarf-fiil işlevli yapıların ise genel olarak fiilimsilere bağlanan örnekleri fazla değildir.

Tablo: 12 Zarf-fiillerin Bağlandıkları İsim-Fiillerin Türüne Göre Dağılımları

ZF	-mA	-mAk	-İş/-Uş
-Ip/-Up	205	250	15
-ArAk	23	13	-
-InçA	6	2	-
-ken	5	6	1
-mAdAn	6	5	1
-DIkçA	1	2	-
-A	6	20	-
-I/-U	-	4	-
-All	-	-	-
-rsA	2	2	-
-r -mAz	1	-	-
-DI -mI	-	-	-
--DIğIndAn	-	-	-
-DIğInA	-	-	-
Toplam	255	304	17

15. **Tablo:12'**de zarf-fiillerin %2,83 oranıyla en az -İş /-Uş isim-fiiline bağlandıkları, %52, 83 oranıyla en çok -mAk isim-fiiline, %44,35 oranıyla da -mA isim-fiiline bağlandıkları görülmektedir. -Ip/-Up zarf-fiilinin en fazla -mAk isim-fiiline, -ArAk zarf-fiilinin ise en fazla -mA isim-fiiline bağlanmaktadır; -InçA zarf-fiilinin isim-fiile bağlandığı az sayıdaki örnekten -mA isim-fiiline bağlanan daha fazladır. Diğer zarf-fiillerin isim-fiile bağlandığı örneklerin sayısı oldukça azdır , yalnız -A zarf-fiilinin -mAk isim-fiiline bağlandığı örneklerin diğerlerine göre fazla olduğu görülmektedir.

Tablo:13 Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Sıfat-Fiilin Türüne Göre Dağılımı

ZF	-An	-Dık/-Duk	-AcAk	-mİş/-mUş	-r /-mAz
-İp/-Up	123	210	67	30	-
-ArAk	12	27	5	2	-
-IncA	6	10	4	-	1
-ken	7	8	3	1	-
-mAdAn	2	7	2	-	-
-DİKçA	7	5	2	1	-
-A	5	7	28	-	2
-I/-U	-	-	-	-	-
-All	-	-	-	-	-
-rsA	-	-	8	-	-
-r -mAz	-	-	-	-	-
-DI -mI	-	-	-	-	1
DIğIndAn	-	-	-	-	-
-DIğInA	-	-	-	-	-
Toplam	162	274	119	34	4

16. Zarf-fiillerin bağlandıkları sıfat-fiillerin türleri ise **Tablo:13**'te gösterilmiştir. Tabloya bakılınca zarf-fiillerin -r sıfat fiiline ve -mİş/-mUş sıfat-fiiline çok az örnekte bağlanmış oldukları görülüyor, toplam sıfat-fiile bağlanan örnekler içinde -r sıfat-fiiline bağlanma oranı %0,58, -mİş/-mUş sıfat-fiilinin ise %4,09'dur. En çok ise %38,76 oranıyla -An, onunla hemen aynı %38,62 oranıyla -DİK/ -DUK sıfat-fiiline bağlandıkları görülmektedir. -AcAk sıfat-fiiline bağlanma oranı ise %17,15'tir. Zarf-fiillerin özel durumlarına bakılınca -İp/-Up zarf-fiilinin en çok -DİK/-DUK sıfat-fiiline bağlandığı, -A zarf-fiilinin en çok -AcAk sıfat-fiiline bağlandığı dikkati çekiyor. Zarf-fiil işlevli yapılardan da -rsA yapısının yalnız -AcAk sıfat-fiiline bağlandığı görülüyor.

Tablo:14 Zarf-Fiillerin Bağlandıkları Zarf-Fiillerin Türüne Göre Dağılımları

ZF	-Ip	-ArAk	-IncA	-ken	-mA dAn	-DıkçaA	-r mAz	-	-DI -mI
-Ip/-Up	15	18	77	41	2	16	1		3
-ArAk	-	-	1	3	-	-	-		-
-IncA	3	1	-	-	-	-	-		-
-ken	9	5	2	-	-	-	-		-
-mA dAn	3	-	-	-	-	-	-		-
-A	1			1					
-I			1						

17. **Tablo:14**'te zarf-fiillerin bağlandıkları zarf-fiilin türüne göre dağılımları görülmektedir. Bu tabloya göre metinlerimizde iki yüz üç örnekte zarf-fiillerin zarf-fiile bağlandığı örnek tespit edilmiştir. -Ip/-Up zarf-fiilinin zarf-fiile bağlanan örneklerinin sayısının diğer zarf-fiillere göre oldukça fazla olduğu görülmektedir. Tabloda -DıkçaA/-DUKÇA ve -All zarf-fiilleri ile zarf-fiil işlevli yapıların zarf-fiile bağlı örnekleri tespit edilmediği için yer verilmemiştir.

18. Metinlerimizdeki bazı zarf-fiiller de yükleme veya filimsiye bağlanmamıştır. Aslında bu tip cümlelerde yüklem "**dedi**" kelimesidir, ancak metnin gidişinden anlaşıldığı için zikredilmemiştir. Bu tip **eksiltili cümlelerde** seksen dokuz örnekle en fazla -ArAk zarf-fiili görülmüş, bunu sırayla **on yedi** örnekle -IncA /-UncA zarf-fiili, **yedi** örnekle -ken zarf-fiili, **üç** örnekle -DıkçaA/-DukçaA zarf-fiili takip etmiştir. İlgi çeken bir durum metinlerimizde diğer zarf-fiillerin toplamından fazla örneği olan -Ip/-Up zarf-fiilinin eksiltili örneğine rastlanmamış olmasıdır. Örnek sayılarını verdiğimiz zarf-fiiller dışındaki zarf-fiillerin ve zarf-fiil işlevli yapıların da bu tip örneklerine rastlanmamıştır.

19. Zarf-fiiller, cümlenin ögeleri içinde yer almaları açısından incelendiğinde öncelikle yükleme bağlanan zarf-fiillerin yüklem anlamını zaman, yer-yön, durum ve azlık- çokluk açısından tamamlayan ve belirten ögeler olarak zarf tümleci görevinde oldukları görülmektedir. Fakat, fiilimsilere bağlanan zarf-fiiller, cümlede özne, nesne, dolaylı tümleş, zarf tümleci ve yüklem içinde yer alabilmektedir. Zarf-fiillerin içinde yer aldıkları ögelere göre dağılımları **Tablo:15**'de gösterilmiştir:

Tablo:15 Zarf-Fiillerin Cümlenin Ögeleri İçinde Yer Almalarına Göre Dağılımları

ZF	Yüklem	Özne	Nesne	Dolaylı Tümleş	Zarf Tümleci
-Ip/-Up	48	250	229	171	410
-ArAk	9	30	14	11	11
-IncA	2	12	6	4	6
-ken	4	17	10	7	13
-mAdAn	1	9	9	1	6
-DIkçA	5	5	4	1	3
-A	8	10	11	16	9
-I/-U	-	3	-	-	1
-All	-	-	-	-	-
-rsA	-	3	3	1	5
-r -mAz	-	-	-	-	-
-DI -mI	1	-	-	-	-
DIğIndAn	-	-	-	-	-
-DIğInA	-	-	-	-	-
Toplam	78	339	286	212	464

20. **Tablo: 15**'e bakınca zarf-fiillerin -Ip/-Up ve -A zarf-fiili hariç en fazla özne içinde yer aldığı görülmektedir, -Ip/-Up zarf-fiili ise en fazla zarf tümleci içinde yer almış, -A zarf-fiili ise öznenen az farkla nesnenin içinde yer almıştır. -All zar-fiili ise hiçbir ögenin içinde yer almamıştır. Zarf-fiil işlevli yapıların ise ögelerin içinde yer aldıkları örneklerin sayısının oldukça az olduğu görülmektedir.

Tablo:16 Zarf-Fiillerle, Bağlandıkları Unsurun Anlam Açısından Karşılaştırması

ZF	O.lu ZF O. sz Yk.	O.szZF O.lu Yk.	O.sz ZF O.sz Yk.	O.lu ZF O.sz F.msi	O.sz ZF O.lu F.msi	O.sz ZF O.lu F.msi
-Ip/-Up	103	12	1	57	9	-
-ArAk	21	98	-	-	-	-
-IncA	66	27	3	-	-	-
-ken	43	5	1	-	-	-
-mAdAn	-	124	10	-	-	-
-Dİkça	8	4	30	-	-	-
-A	-	-	-	-	-	-
-I/-U	-	-	-	-	-	-
-All	-	-	-	-	-	-
-rsA	31	17	4	-	-	-

21. Tablo:16'ya bakınca olumlu zarf-fiilin olumsuz yükleme bağlananlar arasında dikkati çeken -Ip/-Up zarf-fiili ve -IncA/-UncA zarf-fiilidir.

Olumsuz zarf-fiil olumlu yüklem yapısında -madAn zarf-fiilini olumsuz zarf-fiil olduğu için değerlendirme dışında tutarsak, bu sınıflandırmada dikkati çeken Ediskun'un "-erek birleşik eki, genellikle olumlu fiil gövdelerine ünlüler uyumuna göre ulanır." (1992, 254)Korkmaz'ın " Türkiye Türkçesinde -arak/-erek zarf-fiil ekinin olumsuzu için nazari olarak -mayarak/-meyerk şekli var ise de, bu şekil gerçekte pek yürürlükte değildir; çoklukla -madan/-meden ve -maksızın/-meksizin ekleri kullanılmaktadır."(1995, 131) diye belirttikleri -ArAk zarf-fiilinin olumsuzunun metinlerimizde diğer zarf-fiillerin olumsuzlarından daha fazla kullanıldığıdır.

Olumsuz zarf-fiil olumsuz yüklem sınıflandırmasında ise dikkati çeken -Dİkça/-Dukça zarf-fiilidir. Zarf-fiillerin fiilimsilere bağlandığı yapılara anlam açısından bakınca yalnız -Ip/-Up zarf-fiilinin örneklerini görmekteyiz, ancak olumsuz zarf-fiil, olumsuz fiilimsi sınıflandırmasında ise hiç örnek tespit edilememiştir.

Zarf-fiillerin ikilemeler içinde yer aldığı örneklerin dağılımı **Tablo:17**'de gösterilmiştir:

Tablo:17 Zarf-Fiillerin İkilemeler İçinde Yer Aldığı Örneklerin dağılımı

ZF	Aynı Kelimenin Tekrarı ile	Zıt Anlamlı Kelimelerin Tekrarı ile	Yakın Anlamlı Kelimelerin Tekrarı ile
-Ip/-Up	14	3	5
-A	36	3	5

22. **Tablo:17**'ye bakınca -A zarf-fiilin ikilemeli kullanımının -Ip/-Up zarf-fiilinin ikilemeli kullanımından fazla olduğu görülmektedir, ayrıca diğer zarf-fiiller ve zarf-fiil işlevli yapılar ikilemeli kullanımları olmadığı için tabloda gösterilmemiştir.

Tablo:18 Kalıplaşmalarda Kullanılan Zarf-Fiillerin Dağılımı

-Ip/ -Up	-IncA/ -UncA	-ArAk	-ken	-mA dAn	-All	-A	-I/-U	-Dık çA	-rsA
75	50	32	8	3	-	1	-	-	4

23. **Tablo:18**'e bakınca metinlerimizdeki kalıplaşmalarda en çok -Ip/-Up zarf-fiilinin, ikinci olarak da -IncA /-UncA zarf-fiilinin kullanıldığını -All, -I/-U ve DıkçA /-DukçA zarf-fiilinin kalıplaşmalarda kullanılmadıkları görülmektedir. Zarf-fiil işlevli yapılardan ise yalnız -rsA'nın dört örneği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ABİK, A. Deniz(1988), “ *Nevayî’de –P Zarf-Fiilinin Bazı Yönleri*” Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi 9-10, Prof. Dr. Kemâl Eraslan Armağan Sayısı, İstanbul: Yesevî Yayıncılık ss.27-39
- AKSOY, Ömer Asım (1988),*Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, 2 Deyimler Sözlüğü, İstanbul: İnkilâp Kitabevi.
- ARGUNŞAH, MUSTAFA (1996) “Ünlü Gerundiumun –mağa Yerine Kullanılışı” *Türk Dil Kurumu, 3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı* Ankara: TDK Yayınları, , ss. 117-125.
- ATABAY, N., KUTLUK, İ., ÖZEL S. (1983), *Sözcük Türleri*, Ankara: TDK Yayınları.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1986), *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.
- BENHÜR, Mehmet Hadi (1993), “Türkiye Türkçesinde Sıfat-Fiil ve Zarf-fiil Eklerinin fonksiyonları”, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BİLGEGİL, M.Kaya (1984), *Türkçe Dil Bilgisi -3*. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- BURAN, Ahmet (1996), “-Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanımı” TDAY – Belleten, Ankara, Tür Dil Kurumu Yayınları ss:11-18.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1958), “ Azeri Türkçesinde –uban, -üben Eki ”, *Jean Deny Armağanı*, Ankara: TDK Yayınları, ss. 61-66.
- CAN, Kaya (1986) *Üniversite ve Yüksek Okullar İçin Türk Dili 1. Kitap* -İstanbul.
- ÇAĞATAY, Saadet (1978), “Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları ve III. Gerundifler”, *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, Ankara: Ankara Üniversitesi DTC Fak. Yayınları, ss. 235-252.
- DENY, Jean (1941a), “Le Gerondif de Liasion -(y)Üp “, *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Fuat Köprülü Armağanı*, İstanbul: Ankara Üniversitesi DTCTF Yayınları, ss. 135-136.
- (1941b), *Türk Dili Grameri* (Çeviren.:Ali Ulvi Elöve), İstanbul: MVF

- DEVELİ, Hayati (1995), “-sA Eki Nedir ?Kip mi, Zarf-Fiil mi ?”, *İlmi Araştırmalar*: İstanbul, ss.89-94.
- ECKMANN, Janos (1988a), *Çağatayca El Kitabı*, (Çeviren: Günay Karaağaç), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 3412.
- (1988b), “Harezmi Türkçesi”, *Tarihi Türk Şiveleri* (Hazırlayan: Mehmet Akalın): Ankara, TDK Yayınları, ss.183-223.
- EDİSKUN, Haydar (1996), *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ERASLAN, Kemal (2000), “-sar/-ser İsim-Fiil ekinin Yapısı Üzerine”, *Hasan Eren Armağanı*, Ankara: TDK Yayınları, ss.92-127.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (1984), *Kutadgu Bilig Grameri (Fiil)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1972), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:785.
- ERSOYLU, Halil (1996), “-UbanUn, -IbanUn Gerundiumu”, *Türk Dil Kurumu, 3. Kurultayı*, Ankara:TDK Yayınları, -ss. 433-438.
- ESENDAL, Memduh Şevket(1984), *Bir Kucak Çiçek*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (1984), *Bizim Nesibe*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (1984), *Hava Parası*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (1984), *İhtiyar Çilingir*, Ankara: *TDAY Belleten* Bilgi Yayınevi.
- (1984), *Mendil Altında*, Ankara: Bilgi Yayınevi..
- (1984), *Otlakçı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (1984), *Sahan Külbastısı*, Ankara: Bilgi Yayınevi..
- (1984), *Veysel Çavuş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- GABAIN, A. Von (1988a), “Eski Türkçe”, *Tarihi Türk Şiveleri* (Hazırlayan, Mehmet Akalın)İlaveli 2. baskı , Ankara, TDK Yayınları.
- (1988b)-*Eski Türkçenin Grameri* (Çeviren: Mehmet Akalın), Ankara: TDK Yayınları.
- (1953), “Türkçede Fiil Birleşmeleri”, *TDAY Belleten*, Ankara:, ss.1-16.
- GENCAN, Tahir Nejat (1975), *Dilbilgisi*, İstanbul: TDK Yayınları.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1968), “Türkçede Cümlesizlerin Kuruluşu ve Temel Cümleye Bağlanma Şekilleri”, *TDAY Belleten*, Ankara: ss. 89-142.

- GRÖNBECH, K. (2000), *Türkçenin Yapısı* (Çeviren: Mehmet Akalın),Ankara:TDK Yayınları No: 609.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yayınları. No: 673.
-(1990), “*Türkçede –sA Şart Gerundiumu Üzerine*”*Türk Dili*, s. 467,Ankara.
- GÜNEŞ, Sezai (2001), *Türk Dili Bilgisi*, İzmir.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1996), *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları. No: 638.
- HATİPOĞLU, Vecihe (1974), *Türkçede İkilemeler*, Ankara: TDK Yayınları.
-(1981), *Türkçenin Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları. No: 407.
-(1982), *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: AÜ DTCF Yayınları No:276.
- HENGİRMEN, Mehmet (1995), *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yayınları.
-(1999), *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Engin Yayınevi.
- İLKER, Ayşe (1997), *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*,Ankara: TDK Yayınları No:679.
- KAHRAMAN Tahir (1996), *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Ankara.
- KARAHAN, Leyla (1994), “*Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri*” *Türk Kültürü Araştırmaları*, C. 32, Ankara:TDK Yayınları.
- (1993) *Türkçede Söz Dizimi –Cümle Tahlilleri -*, Ankara:Akçağ Yayınları.
- (1994)”-sa/-se Eki Hakkında” *Türk Dili*, Sayı 516, Aralık 1994, Ankara: ss. 471-474
- (1992) “Görülen Geçmiş Zaman Eki –dı/-di’nin Tarz ve Bağlama Fonksiyonlarına Dair”, *Prof. Dr.Muharrem Ergin’e Armağan*,Ankara: Türk Kültürü Araştırmaları C:XXVIII/1-2, ss. 335-341
- KARAMANLIOĞLU, Ali Fehmi (1994), *Kıpçak Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yayınları: 579.
- KILIÇOĞLU, Vecihe (1954), “Gerundiumların Özellikleri ve –iser Eki” *Türk Dili* s.99, Ankara:TDK Yayınları, ss. 510-518
- KOÇ, Nurettin (1992), *Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- KONONOV, A.N. (1956), *Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaurnogo Yazıka*, Moskova- Leningrad: İzdatelstvo Akademiya Nauk, SSSR.(TDK'deki Çeviri)
- KORKMAZ, Zeynep (1992), *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları
- (1995), "Türkçedeki -arak /-erek Zarfiil (gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar-Belleten*, 1.Cilt, Ankara: TDK Yayınları, ss. 128-132.
- (1995) Türkçede -madan /-meden, -madın /-medin Zarf-fiil (gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, 1.Cilt,Ankara:TDK Yayınları, ss. 151-159.
- (1994), Türkçede Eklerin Kullanış şekilleri ve Ek kalıplaşması olayları, Ankara:TDK Yayınları No:598
- (1995), "Türkçede -n Zarf-Fiil Eki ile -pan/-pen Eki ve Türemeleri" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, Ankara: TDK Yayınları, Cilt: I ss:179-187
- MANSUROĞLU, Mecdut (1988), "Karahanlıca", *Tarihi Türk Şiveleri*, (Hazırlayan: Mehmet Akalın), Ankara: TDK Yayınları, ss.141-182
- MUNDY,C.S. (1954), The -E/ -U gerund in Old Ottoman", *1.Formal Analysis* London:BSOAS 16, SS.298-313.
- ÖNER, Mustafa, (1996), "-matı Gerundiumu Hakkında", *Türk Dil Kurumu, 3.Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı*, ss. 833 - 840,Ankara:TDK Yayınları.
- ÖZMEN, Mehmet (2000), "Olmak Fiiliyle Kurulan Birleşik Fiil Çekimleri Üzerine" *Türk Dil Kurumu Dördüncü Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 28-29 Eylül*, İzmir.
- (1999) "Eksik Olan Dil Bilgisi Terimlerimiz Üzerine" *Doğu Akdeniz Üniversitesi Türkoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi -Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Uluslar Arası Sözlük Bilimi Sempozyumu 20-21 Mayıs*, Gazimağusa -Kıbrıs.
- SCHAMİLOĞLU, Uli (1998), "Türk Dillerinde Yardımcı Fiiller Sorunu", *Türk Dil Kurumu, Uluslar Arası Türk Dili Kongresi*, ss.153 - 168, Ankara: TDK Yayınları.
- SCHİNKEWİTZ, Pfilip Jakob (1942), "Rabguzi Sentaksı", *Türk Dili - Belleten*, İstanbul: seri- 3, sayı 8-9, ss. 3-123.
- ŞİMŞEK, Rasim (1987), *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon..

- TEKİN, Şinasi (1992), “Eski Türkçe”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: TKAE Yayınları.
- TEKİN, Talât (2000), *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara: Sanat Kitabevi
- TİKEN, Kamil (1993), “Eski Anadolu Türkçesinde Edat ve Zarf-fiillerin Fonksiyonları” *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1981), *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- TOPALOĞLU, Ahmet (1998), *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- TUNA, Osman Nedim (1949), “*Türkçede Tekrarlar*” İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, İstanbul, Cilt:3, Sayı: 3-4, ss. 429-447.
- (1950), “*Türkçede Tekrarlar -2*” Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C:IV, s:1-2, İstanbul.
- (1947) “Eski Osmanlıcada Fiil Müştakları Gerundifler” *DTC Fakültesi Dergisi C:VI*, s.5, ss:235-251, Ankara.
- TDK (1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara.
- UĞURLU, Mustafa (1999), *Memluk Türkçesinde Zarf-fiilli Parçaların Dizimi*, Ankara: TDK Yayınları: 712
- (1996), “*-Arak ve-p ile Kurulan Zarf-fiilli Parçalarda Sınır Vurgulayışın Rolü*”, *Türk Dil Kurumu, 3.Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı*-ss. 1181- 1187, Ankara: TDK Yayınları.
- VARDAR, Berke (1998), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü –2. Baskı*- İstanbul:ABC Yayınları.
- YÜCE, Nuri (1999), *Gerundien Im Türkischen: Eine Morpologische Und Syntaktische Untersuchung*, İstanbul: Simurg Yayınları.
- YÜCEL, Bilâl (2000), “Türkiye Türkçesinde Zarf-Fiil Eklerinin Yapı Bakımından Sınıflandırılması Üzerine” *Türklük Bilimi Dergisi* s.9 ss:75-113

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI : Jale Öztürk
 DOĞUM YERİ VE TARİHİ : Kadirli – 01/01/1956
 MEDENİ HALİ : Evli
 ADRES (İŞ) : MKÜ Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü
 ANTAKYA/HATAY
 (EV) : Ürgen Paşa Mah. 75. Yıl Bulvarı 75. Yıl Apt. Daire 27
 ANTAKYA/HATAY
 TELEFON (İŞ) : (0326) 221 37 06
 (EV) : (0326) 227 16 26
 FAKS (İŞ) : (0326) 221 33 15- 221 33 31
 E- POSTA :

EĞİTİM DURUMU

1996-2002 Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Programı
 1994-1995 Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans
 Programı
 1978-1979 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
 1974-1975 Elazığ Öğretmen Lisesi

YABANCI DİL : İngilizce – İyi Derecede

İŞ TECRÜBESİ

1980 : Öğretmen
 Antakya Merkez Lisesi, Kadirli Lisesi, Antakya Lisesi
 1992- Devam Ediyor : Öğretim Görevlisi
 MKÜ Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü

TEKİRKÖZ İL MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
 İZMİR İL MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI